

National Library
of Sweden

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

8 A

S. O. M.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1925:21
JUSTITIEDEPARTEMENTET

FÖRSLAG
TILL
LAG
OM
FÖRSÄKRINGSAVTAL
M. M.

AVGIVNA AV

DÄRTILL UTSEDDA KOMMITTERADE

STOCKHOLM
1925

KUNGL. BIBLIOTEKET STOCKHOLM

Statens offentliga utredningar 1925

Kronologisk förteckning

1. Utredning av vissa frågor rörande privatlärоverken. Norstedt. 173 s. 2 pat.-tab. **E.**
2. Tull- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden. 31. Den svenska tvättmedelsindustrien med särskild hänsyn till förhållandena före världskriget. Av Hj. Heimbürger. Marcus. 108 s. **Fi.**
3. Tull- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden. 29. Den svenska skoindustrien med särskild hänsyn till förhållandena före världskriget. Av W. Smith. Tullberg. 104 s. **Fi.**
4. Tull- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden. 30. Den svenska cementindustrien med särskild hänsyn till förhållandena före världskriget. Av O. Edström. Marcus. 48 s. **Fi.**
5. Tull- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden. 32. Den svenska porslinsindustrien med särskild hänsyn till förhållandena före världskriget. Av E. W. Tillberg. Tullberg. 64 s. **Fi.**
6. Tull- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden. 33. Tryckeri- och pappersförädlingsindustri i Sverige. Av F. Hilgerdt. Marcus. 125 s. **Fi.**
7. Underofficerssakkunnigas yttrande och förslag jämte personalrepresentanternas särskilda yttrande. Fahlcrantz. 140 s. **Fö.**
8. Betänkande med utredning och förslag angående socialförsäkringens organisation. Norstedt. viij, 355 s. **Fi.**
9. Betänkande med förslag till grunder för avsättning till de under Kungl. kommunikationsdepartementet lydande affärsdrivande verkens förnyelsefonder samt för användning och placering av förnyelsefondernas medel. Norstedt. 44 s. **K.**
10. Förslag till förordning angående statlig inkomst- och förmögenhetsskatt jämte motiv. Norstedt. 40 s. **Fi.**
11. Det svenska skogsbrukets förutsättningar och historia. Av N. Schager. Tiden. viij, 168 s. **Fi.**
12. Sveriges enskilda skogar. Av N. Schager. Tiden. viij, 309 s. **Fi.**
13. Byggnadsstyrelsesakkunnigas betänkande angående omorganisation av byggnadsstyrelsens byggnadsbyrå m. m. Marcus. 110 s. **K.**
14. Utkast till ändrad lydelse av 1—12, 19, 21—24, 26, 28—35, 40 samt 48 och 49 §§ i kungl. stadgan den 22 juni 1920 med vissa föreskrifter angående domsagornas förvaltning. Marcus. 39 s. **Ju.**
15. Betänkande angående ordnandet av statens byggnadsverksamhet inom Stockholm. Centraltr. xvj, 527 s. 12 pl. **K.**
16. Konsumentkooperationen i Sverige. Av A. Gjöres. Tiden. viij, 168 s. **Fi.**
17. Betänkande rörande det s. k. Genèveprotokollet angående avgörande på fredlig väg av internationella tvister. Norstedt. 148 s. **U.**
18. Betänkande beträffande vattenfallsstyrelsens landsbygdstaxor m. m. Marcus. 167 s. 7 bil. **K.**

19—20. Utredning rörande fiskerättsförhållandena vid rikets kuster. Del 1. 388 s. Del 2. 232 s. Marcus. **Jo.**

21. Förslag till lag om försäkringsavtal m. m. Norstedt. 386 s. **Ju.**

Anm. Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. **E.** = ecklesiastikdepartementet, **Jo.** = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1925: 21
JUSTITIEDEPARTEMENTET

FÖRSLAG

TILL

LAG

OM

FÖRSÄKRINGSAVTAL

M. M.

AVGIVNA AV

DÄRTILL UTSEDDA KOMMITTERADE

STOCKHOLM 1925
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
243256

KUNGL. BIBLIOTEKET STOCKHOLM

Till KONUNGEN.

Genom nådigt brev den 8 november 1918 har Kungl. Maj:t uppdragit åt den för utarbetande av lagförslag inom obligationsrättens område tillsatta kommittén att uppgöra förslag till lagstiftning angående försäkringsavtal samt

bemyndigat kommittén att med de danska och norska kommittéer, som komme att tillsättas för motsvarande ändamål, sammanträda till gemensamma överläggningar i syfte att åvägabringa största möjliga överensstämmelse mellan kommittéernas blivande förslag.

I sammanhang härmed förordnades till ordförande i den svenska kommittén justitierådet, juris doktorn Tore August Almén samt till ledamöter undertecknade Eklund, Herlitz och Phragmén. Efter det justitierådet Almén avlidit, utsåg Kungl. Maj:t den 16 maj 1919 till ordförande undertecknad Marks von Würtemberg. Såsom sekreterare i den svenska kommittén har efter dess uppdrag under största delen av dess arbete tjänstgjort ombudsmannen, numera biträdande direktören hos Livförsäkringsaktiebolaget Thule juris kandidaten Gunnar Palme.

Omförmälda danska kommitté har bestått av professorn vid Köpenhamns universitet dr juris Carl Torp såsom ordförande samt høiesteretssagfører N. H. Bache, direktören i Københavns Brandforsikring C. A. Iversen och direktören i Nordisk Livsforsikrings-Aktieselskab af 1897 och i Nordisk Ulykkesforsikrings-Aktieselskab af 1898, dr. polit. Jens Pedersen såsom ledamöter, med assistenten i justitsministeriet numera byretsdommer A. D. Bentzon såsom sekreterare.

I den norska kommittén utsågos till ordförande professorn vid universitetet i Kristiania Fredrik Stang samt till ledamöter høiesteretsadvokaten Nicolay L. Bugge, direktören för Kristiania Almindelige Forsikringsaktieselskap Storebrand och Det norske Livsforsikringsselskap Idun Chr. Hansson och aktuarien i Livsforsikringsselskapet Brage sedermera professor A. Palmström. Sedan professor Palmström år 1922 avlidit, har i hans ställe till ledamot förordnats aktuarien i »Idun» Ivar Hesselberg. Såsom sekreterare har under en del av kommitténs arbete tjänstgjort assessorn i Kristiania byret Anton Getz.

Sedan en av Finlands regering gjord framställning om beredande av tillfälle för regeringen att bliva representerad vid ifrågavarande lagstiftningsarbete vunnit anslutning från regeringarna i Sverige, Danmark och Norge, uppdrog Finlands regering åt en kommitté att deltaga i arbetet. Till ordförande i denna kommitté utsågs direktören i Ömsesidiga Livförsäkringsbolaget Suomi, juris kandidaten Evert Woldemar Walldén. Ledamöter i kommittén voro yngre ledamoten i Lagberedningen, numera professorn juris doktorn Lauri Cederberg, advokaten, vice häradshövdingen Alexander Mauritz Lassenius och verkställande direktören uti Industri-idkarenes i Finland Ömsesidiga Brandförsäkringsbolag, fil. doktorn Hugo Magnus Johannes Relander. Efter det direktören Walldén i slutet av år 1921 avlidit, utsågs till ordförande i den finska kommittén juris doktorn, numera presidenten i Vasa Hovrätt Kaarlo Ignatius.

Den svenska kommittén började sitt arbete den 1 januari 1919.

Det första gemensamma sammanträdet mellan de fyra kommittéerna hölls i Voss i Norge under senare hälften av mars och förra hälften av april år 1919. Under september samma år ägde ett nytt sammanträde rum å Marienlyst i

Danmark. Vid dessa sammanträden fördes förberedande förhandlingar på grundval av en från norsk sida utarbetad promemoria, innehållande hänvisningar till försäkringsrättslig litteratur och utländsk lagstiftning.

För att med ledning av den vid de båda mötena förda diskussionen utarbeta ett preliminärt utkast till lag om försäkringsavtal tillsattes ett särskilt utskott bestående av två ledamöter från varje land. År 1920 sammanträdde detta utskott i Stockholm under januari och februari, i Hälsingfors under maj och juni samt i Gjeilo i Norge under september. Därefter samarbetade fyra ledamöter, en från varje land, dels i Köpenhamn under november och december 1920, dels i Stockholm under februari och mars 1921. Efter ytterligare ett utskottssammanträde i Köpenhamn under maj och juni 1921 förelåg ett första utkast omfattande väsentliga delar av ämnet.

I augusti 1921 samlades kommittéerna i Nynäshamn till sitt tredje gemensamma sammanträde för att genomgå det av utskottet framlagda utkastet. Efter en ingående granskning av detta utkast utarbetades nu ett nytt utkast till lag om försäkringsavtal, vilket enligt överenskommelse skulle tillställas försäkringsvärlden samt vissa handelskorporationer inom de olika länderna för avgivande av yttranden. För sådant ändamål trycktes det svenska utkastet i en separatupplaga, som försågs med några kortfattade förklarande anmärkningar i form av noter vid den föreslagna lagtexten.

Sedan Eders Kungl. Maj:t den 11 november 1921 godkänt kommitténs berörda åtgöranden för inhämtande av yttrande över utkastet, blev detsamma överlämnat till representanter för försäkringsväsendet samt till samtliga handelskammare i riket och åtskilliga andra korporationer. Under år 1922 inkommo yttranden över det remitterade utkastet från kommitterade utsedda av Svenska Försäkringsföreningen, Svenska Brandtarifföreningen, Svenska Livförsäkringsbolags Direktörsförening, Landsbygdens ömsesidiga brandförsäkringsbolags förening, Tarifföreningen för ansvarsförsäkring, Svenska Automobiltarifföreningen, representanter för olycksfalls- och sjukförsäkring, Försäkrings-Tjänstemanna-Föreningen i Stockholm, Skånska Brandförsäkringsinrättningen, Ömsesidiga Olycksfallsförsäkringsbolaget Land och Sjö, Skandinaviska Kreatursförsäkringsbolaget, Stockholms Handelskammare, Skånes Handelskammare, Svenska Bankföreningen samt direktionen för Allmänna Änke- och Pupillkassan.

Under arbetets fortgång har kommittén även eljest låtit sig angeläget vara att förskaffa sig kännedom om den inom försäkringsvärlden rådande uppfattningen rörande de ämnen, som falla inom kommitténs uppdrag. Av sådan anledning har kommittén haft överläggningar med vissa av Svenska Försäkringsföreningen utsedda representanter för särskilda försäkringsbranscher.

Vid kommittéernas tillsättande lämnades oavgjort, huruvida spörsmålet om förändrade lagbestämmelser rörande sjöförsäkring skulle behandlas av dem eller av de kommittéer, som vid samma tid inom de fyra nordiska länderna tillsattes för revision av sjölagen. Genom beslut den 4 november 1921 före-

skrev emellertid Kungl. Maj:t, att ifrågavarande spörsmål skulle behandlas av försäkringslagstiftningskommittén. Motsvarande beslut fattades av regeringarna i de tre övriga länderna.

I samband därmed förstärktes den svenska kommittén med undertecknad Andersson, förut ledamot av sjölagstiftningskommittén. Kommittén erhöll därjämte bemyndigande att i den utsträckning, som kunde finnas lämplig, tillkalla sakkunniga personer att biträda vid ifrågavarande arbete. Med stöd av sagda bemyndigande har kommittén såsom sakkunnig tillkallat ledamoten av sjölagstiftningskommittén, dispaschören P. A. Hasselrot, vilken såväl vid kommitténs särskilda sammanträden som under överläggningarna med övriga kommittéer deltagit i arbetet, så vitt det haft avseende å sjöförsäkring. Vad de tre övriga länderna beträffar utsågos till representanter för sjöförsäkringsväsendet i Danmark direktören Chr. Hvidt, i Finland dispaschören Harald Hjelt och i Norge direktören Kristian Lindqvist.

För behandling av frågan om förändrade lagbestämmelser rörande sjöförsäkring var ett arbetsutskott bestående av två ledamöter från varje land samlat å Hösbjör i Norge under tre veckor i januari och februari samt i Köpenhamn under senare delen av maj 1922. I dessa sammanträden deltog jämväl dispaschören Hasselrot, varjämte från dansk sida var vid sammanträdet i Köpenhamn såsom sakkunnig tillkallad dispaschören N. L. Hvidt.

Under den senare delen av september och början av oktober var arbetsutskottet samlat i Grankulla i Finland för behandling av de yttranden, som inkommit över det år 1921 tryckta preliminära lagutkastet.

Kommittéerna höllo därefter gemensamt sammanträde på Tonsåsen i Norge från den 12 januari till den 17 februari och i Hälsingfors från den 21 maj till den 26 juni 1923. Därvid blevo de tidigare utkasten väsentligen omarbetade, varjämte i desamma inarbetades förslag till förändrade lagbestämmelser rörande sjöförsäkring.

Efter sammanträdet i Tonsåsen blev förslaget i vad det avsåg sjöförsäkring utsänt till representanter för sjöförsäkringsväsendet, handeln och rederinäringen för yttrande.

Kommitten höll dessutom överläggningar med direktörerna för de flesta svenska sjöförsäkringsbolag samt med representanter för handeln och rederinäringen.

Utlåtanden inkommo från Sjöassuradörernas Tarifförening, Sveriges Redareförening, Sveriges Allmänna Sjöfartsförening, Stockholms Handelskammare, Skånes Handelskammare samt Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare. De sålunda inkomna yttrandena togos under övervägande både vid den behandling av förslagen, som ägde rum vid sammanträdet i Hälsingfors, och vid den förnyade granskning, som skett i samband med motivens författande.

Efter dessa förberedelser och sedan arbetsutskottet haft ett möte i Stockholm i juni 1924 sammanträdde kommittéerna till sitt sista gemensamma

möte, vilket ägde rum i Köpenhamn under den första veckan av november 1924. Den förnyade granskning, som förslagen härvid underkastades, föranledde vissa ändringar såväl i sakligt som redaktionellt avseende.

Under sitt arbete har kommittén haft att taga hänsyn till följande av Kungl. Maj:t till kommittén överlämnade handlingar:

1) riksdagens skrivelse den 12 maj 1905 till Kungl. Maj:t i anledning av väckt motion angående utarbetande av förslag till lag om försäkringsavtal;

2) riksdagens skrivelse den 25 april 1908 i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående sådan ändring i gällande lag, att gift person må kunna erhålla livförsäkring med trygghet att försäkringssumman kommer hans familj till godo;

3) en från sjutton livförsäkringsbolag den 27 november 1917 till Kungl. Maj:t inkommen framställning om utmätningsfrihet för vissa från bolagen utgående pensioner (livräntor).

Vissa bestämmelser i det av kommitten utarbetade förslaget till lag om försäkringsavtal äro byggda på den förutsättningen, att särskilda föreskrifter utfärdas angående dödande av försäkringsbrev, som förkommit, samt angående rätt för ett försäkringsbolag att i vissa fall fullgöra sin betalningsskyldighet genom att för vederhörandes räkning hos offentlig myndighet nedsätta det belopp, som skall betalas. Med hänsyn härtill och då även inom andra områden behov av lagstiftning rörande ifrågavarande ämnen ansetts föreligga har Kungl. Maj:t den 23 januari 1925 beslutat att dessa frågor skola i hela sin vidd av kommittén upptagas till behandling. Kommittén är emellertid ännu ej i tillfälle att avlämna betänkande och förslag angående nyssberörda ämnen, men hyser förhoppning att inom den närmaste framtiden kunna fullgöra denna del av sitt uppdrag.

Såsom resultat av sitt hittills utförda arbete får kommittén härmed i underdånighet framlägga särskilda, av motiv åtföljda, förslag till

1) lag om försäkringsavtal;

2) lag angående införande av lagen om försäkringsavtal;

3) lag om inteckningshavares rätt till betalning ur ersättning, som utgår på grund av brandförsäkringsavtal;

4) lag om ändrad lydelse av 67 § utsökningslagen;

5) lag om tillägg till 24 § i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom;

6) lag om dispaschörs befattning med försäkringstvister;

7) lag om ändring i vissa delar av agen den 25 maj 1917 om försäkringsrörelse.

Av dessa förslag är det förstnämnda tillkommet under samarbetet med de danska, finska och norska kommittéerna och överensstämmer i allt väsentligt med dessa kommittéers motsvarande förslag, vilkas text jämväl bifogas.

Överensstämmelse har dock icke kunnat uppnås i vissa punkter, av vilka de viktigaste skola påpekas vid motiveringen av de särskilda bestämmelserna. Motiven till lagförslaget hava icke varit föremål för något mera ingående samarbete mellan kommittéerna.

Särskilt yttrande av undertecknad Andersson bifogas.

Underdånigst

E. MARKS v. WÜRTEMBERG.

Rudolf Eklund. Karl Herlitz.

Edv. Phragmén. Harald Andersson.

Gunnar Palme.

Stockholm den 7 april 1925.

LAGFÖRSLAG.

Förslag

till

Lag

om försäkringsavtal.

I. Om försäkringsavtal i allmänhet.

Inledande bestämmelser.

1 §.

Denna lag äger tillämpning å avtal, varigenom försäkring meddelas av någon, som driver försäkringsrörelse.

Vad här stadgas äger icke tillämpning å återförsäkring, ej heller å avtal, som slutes i enlighet med föreskrifterna i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring eller i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete.

2 §.

Med försäkringsgivare förstås i denna lag den, som enligt försäkringsavtal åtagit sig att vid inträffande försäkringsfall utbetala ersättning för uppkommen skada eller, där avtalet gäller livförsäkring eller annan personförsäkring, det överenskomna försäkringsbeloppet.

Med försäkringstagare förstås den, som med försäkringsgivare ingått avtal om försäkring.

Med försäkringshavare förstås den, vars intresse är försäkrat mot inträffande skada.

3 §.

Innefattar villkor, som intagits i försäkringsavtal, avvikelse från stadgande i denna lag, må det utan hinder därav göras gällande, där ej i lagen stadgas, att sådan avvikelse ej må äga rum.

Om försäkringstagarens plikt att lämna upplysningar vid avtalets slutande.

4 §.

Har vid avtalets slutande försäkringstagaren svikligen uppgivit eller förtegat något förhållande, som kan antagas vara av betydelse för försäkringsgivaren, eller har han, utan att svikligt förfarande kan anses hava förelegat, uppgivit eller förtegat något förhållande under sådana omständigheter, att det skulle strida mot tro och heder att åberopa avtalet,

vare avtalet ogiltigt, efter ty därom stadgas i lagen om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område.

5 §.

Kan det antagas, att försäkringstagaren vid avtalets slutande varken insett eller bort inse, att en av honom lämnad uppgift var oriktig, vare oriktigheten utan inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet.

Avser avtalet skadeförsäkring, äge försäkringsgivaren dock rätt att uppsäga avtalet att upphöra fjorton dagar efter uppsägningen.

6 §.

Har i annat fall än i 4 och 5 §§ avses försäkringstagaren lämnat oriktig uppgift, vare försäkringsgivaren fri från ansvarighet, såframt det kan antagas, att han med kännedom om rätta förhållandet över huvud ej skulle hava meddelat försäkring.

Kan det antagas, att försäkringsgivaren väl skulle hava meddelat försäkring men i avseende å premie eller eljest uppställt andra villkor än i avtalet upptagits, vare hans ansvarighet begränsad till vad i betraktande härav svarar mot den utfästa premien. Har försäkringsgivaren icke tagit återförsäkring såsom eljest skulle hava skett, skall hans ansvarighet därefter lämpas.

Avser avtalet sjöförsäkring, annan transportförsäkring eller brandförsäkring gälle, i stället för vad i andra stycket stadgats, att försäkringsgivaren för inträffat försäkringsfall svarar endast i den mån det visas, att det oriktigt uppgivna förhållandet varit utan betydelse för försäkringsfallets inträffande eller skadans omfattning.

7 §.

Har försäkringstagaren, änskönt han haft vetskap om förhållande av betydelse för försäkringsgivaren samt insett eller bort inse dess betydelse, underlåtit att om förhållandet lämna uppgift, och kan underlåtenheten tillräknas honom såsom vårdslöshet, vare så ansett som hade han lämnat oriktig uppgift.

I andra fall än nu sagts vare försäkringstagarens underlåtenhet att lämna uppgift utan inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet.

8 §.

Får försäkringsgivaren kännedom om att oriktig uppgift lämnats och giver han ej utan oskäligt uppehåll försäkringstagaren meddelande, att och i vilken omfattning han vill åberopa uppgiftens oriktighet till befrielse från ansvarighet, vare uppgiftens oriktighet utan inverkan.

9 §.

Oriktighet av lämnad uppgift vare utan inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet, där denne vid avtalets slutande ägde eller borde äga kännedom om rätta förhållandet, så ock där den omständighet uppgiften avsåg icke ägde betydelse för försäkringsgivaren eller upphört att äga betydelse för honom.

10 §.

Förbehåll, som strider mot föreskrift i 5, 7, 8 eller 9 §, må ej av försäkringsgivaren åberopas.

Har förbehåll träffats, att oriktig uppgift, som lämnats av annan än försäkringstagaren eller intagits i försäkringsbrevet, skall utöva inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet, äge denne dock icke i något fall göra gällande annan påföljd än som skolat inträda, om uppgiften lämnats av försäkringstagaren.

Om tiden för ansvarighetens inträdande.

11 §.

Är försäkringsavtal slutet utan att däri bestämts, vid vilken tid försäkringsgivarens ansvarighet börjar, skall den anses hava inträtt vid den tidpunkt, då försäkringstagaren avsänt antagande svar å försäkringsgivarens anbud eller då försäkringsgivaren till försäkringstagaren avsänt antagande svar å dennes anbud.

Saknas utredning om tidpunkten för svarets avsändande, skall det antagas vara avsänt klockan tolv på dagen.

Om premien.

12 §.

Är ej tid utsatt för premiens gäldande, skall den erläggas utan uppskov.

Avser avtalet flera premieperioder, skall premie för varje senare period erläggas å periodens första dag. Lag samma vare, där i följd av underlåten uppsägning avtalet kommit att gälla för flera perioder än det från början omfattade.

13 §.

Erlägges ej premien i rätt tid, stånde försäkringsgivaren fritt att uppsäga avtalet.

Sker uppsägning, medföre den ej rubbning av försäkringsgivarens ansvarighet förrän tre dagar förflutit efter uppsägningen. Häremot stridande förbehåll må ej av försäkringsgivaren åberopas.

14 §.

Förbehåll, varigenom inträdet av försäkringsgivarens ansvarighet gjorts beroende av premies betalning eller försäkringsbrevs utlämnande, må ej åberopas, med mindre dröjsmål med premiens erläggande ägt rum.

Har förbehåll träffats, att underlåtenhet att erlägga premie för en senaare period skall medföra upphörande av försäkringsgivarens ansvarighet, må sådan påföljd dock ej inträda, innan en vecka förflutit efter det försäkringsgivaren givit försäkringstagaren meddelande med erinran om premiens förfallodag. Vad sålunda stadgats äge ej tillämpning å premie, som förfaller innan två månader förflutit från det föregående premie skolat betalas.

15 §.

Vill försäkringsgivare, som till följd av försäkringstagarens underlåtenhet att erlägga premie är fri från ansvarighet, utkräva premien, skall han anhänggigöra talan därom inom tre månader från förfallodagen, med mindre avtalet dessförinnan upphört att gälla. Underlåtes det, have han förlorat sin talan. Förbehåll, som strider mot vad nu är sagt, må ej av försäkringsgivaren åberopas.

16 §.

Varder försäkringsavtal jämlikt bestämmelse i denna lag av försäkringsgivaren uppsagt att upphöra före den överenskomna tidens utgång, äge försäkringsgivaren åtnjuta den premie, som skulle hava utgått, där avtalet slutits för den tilländalupna tiden.

Upphör avtalet av annan anledning att gälla, äge försäkringsgivaren av premien åtnjuta endast så stor del, som belöper å tilländalupen del av försäkringstiden.

17 §.

Vad i 13 § stadgas äge ej tillämpning å försäkringsavtal, för vilka enligt lag regler om påföljd därav, att premie ej erlägges, skola finnas i särskilda för försäkringsgivarens verksamhet stadfästa grunder.

Ej heller skall vad i 16 § är stadgat äga tillämpning, då i sådana grunder skola meddelas bestämmelser om den rätt, som må tillkomma försäkringstagaren, därest försäkring upphör i förtid.

Om försäkringsfall, som framkallats uppsåtligen eller genom vårdslöshet.

18 §.

Försäkringsgivaren vare fri från ansvarighet gent emot den, som uppsåtligen framkallat försäkringsfallet.

Gäller avtalet annan försäkring än livförsäkring, vare lag samma, där försäkringsfallet framkallats genom grov vårdslöshet.

19 §.

Var den, som framkallat försäkringsfallet på sätt i 18 § sägs, i sådan ålder eller i sådant sinnestillstånd som utesluter tillräknelighet för brott, äge vad i nämnda paragraf sägs ej tillämpning.

Lag samma vare, där den handling, som framkallat försäkringsfallet, företagits i syfte att förekomma skada å person eller egendom under sådana omständigheter, att åtgärden kan anses försvarlig.

20 §.

Har försäkringsfallet framkallats genom vårdslöshet, som icke kan betecknas såsom grov, vare det utan inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet.

Om vad den har att iakttaga, som vill framställa anspråk på grund av inträffat försäkringsfall.

21 §.

Den, som vill hos försäkringsgivaren framställa anspråk på grund av inträffat försäkringsfall, skall utan uppskov giva honom meddelande om försäkringsfallet. Försummas det, och kan det antagas, att försummelsen länt försäkringsgivaren till men, vare denne i mån därav berättigad till skäligt avdrag å försäkringsbelopp, som eljest bort utgå, eller till fullständig befrielse från ansvarighet.

Lag samma vare, där enligt avtalet meddelande om händelse, som kan medföra försäkringsfall, skall givas innan försäkringsfall inträffat, men sådant meddelande ej äger rum.

Förbehåll, enligt vilket underlåtenhet att giva försäkringsgivaren sådant meddelande, som här avses, skulle medföra, att försäkringsgivarens ansvarighet inskränkes utöver vad nu är sagt, må ej av försäkringsgivaren åberopas.

22 §.

Den, som gör gällande anspråk på grund av inträffat försäkringsfall, åligger att för utredning av fråga, som är av betydelse för bedömande av försäkringsfallet och försäkringsgivarens ansvarighet, tillhandahålla denne handling, som finnes tillgänglig, och tillhandagå med andra upplysningar, som stå till buds. För försummelse härav vare påföljd som i 21 § första stycket sägs.

23 §.

Har förbehåll träffats, att den, som efter inträffat försäkringsfall svikligen uppgivit, förtegat eller fördolt något förhållande av betydelse för försäkringsfallets bedömande, skall vara förlustig rätt, som eljest på grund av försäkringsfallet skolat tillkomma honom, må, utan hinder av förbehållet, med beaktande av de omständigheter, under vilka det svikliga förfarandet ägt rum, kunna bestämmas, att försäkringsbeloppet eller någon del därav bör gäldas.

Förbehåll, enligt vilket oriktig uppgift eller underlåtenhet att lämna uppgift eller att tillhandagå med utredning skulle, i fall då förfarandet ej varit svikligt, utöva inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet i vidare mån än som följer av 22 §, må ej av denne åberopas.

Om tiden för fullgörande av försäkringsgivarens betalningsskyldighet.

24 §.

Är ej tid utsatt för fullgörande av försäkringsgivarens betalningsskyldighet i anledning av inträffat försäkringsfall, skall den fullgöras en månad efter det meddelande om försäkringsfallet kommit honom till handa; dock må betalning, i den mån den är beroende av utredning som i 22 § sägs, icke krävas förrän fjorton dagar förflutit efter det sådan utredning förebragts.

Förbehåll, varigenom tiden för betalningen gjorts beroende av något försäkringsgivarens beslut eller därav att betalningsskyldighet blivit genom laga dom ålagd försäkringsgivaren, må ej av denne åberopas.

Om försäkringsgivarens regressrätt.

25 §.

Har i följd av skadeförsäkring försäkringsgivaren i ersättning för skada utgivit belopp, som försäkringshavaren ägt rätt att såsom skadestånd utkräva av annan, inträde försäkringsgivaren i rätten mot den andre, där denne uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet framkallat försäkringsfallet eller ock enligt lag är skyldig att utgiva skadestånd evad han är till skadan vållande eller icke.

Belopp, som utgivits i anledning av liv-, olycksfalls- eller sjukförsäkring äge försäkringsgivaren ej återkräva av den, som framkallat försäkringsfallet eller eljest i anledning därav är pliktig att gälda skadestånd; dock att, där i avtal om olycksfalls- eller sjukförsäkring försäkringsgivaren förbundit sig att för sjukvårdskostnader eller andra utgifter och förluster, som olycksfallet eller sjukdomen medfört, utgiva ersättning med verkliga beloppet av utgifterna eller förlusterna, vad sålunda av försäkringsgivaren utgivits må återkrävas, efter ty i första stycket är stadgat.

Har försäkringsgivaren förbehållit sig att i vidare mån än nu sagts inträda i den rätt till skadestånd, som i anledning av försäkringsfallet må tillkomma den skadade eller annan, det förbehåll må ej av försäkringsgivaren åberopas.

Om verkan av försäkringsgivarens eller försäkringstagarens obestånd.

26 §.

1 mom. Där försäkringsgivaren försättes i konkurs, förfalle försäkringsavtalet tre månader därefter. Vill försäkringstagaren före utgången av sagda tid uppsäga avtalet, vare han därtill berättigad. Inträffar under konkurs försäkringsfall, innan avtalet upphört att gälla, njutes för fordran, som därigenom uppkommer, betalningsrätt i konkursen.

Vad sålunda är stadgat skall icke äga tillämpning, då vid livförsäkringsbolags eller annan försäkringsanstalts konkurs särskild administration för tillvaratagande av försäkringstagarens rätt enligt lag skall inträda; och gälle i frågan om försäkring, som meddelats av understödsförening eller sjukkassa, vad därom är i lag särskilt stadgat.

2 mom. Finnes försäkringsgivaren vid utmätning sakna tillgång att betala sin gäld,

eller inställer han sina betalningar,

eller kommer han eljest på sådant obestånd, att det måste antagas, att han ej kan rätteligen fullgöra vad honom enligt avtalet åligger,

vare försäkringtagaren berättigad att uppsäga avtalet, där ej ofördröjligen efter anmaning säkerhet ställes för dess fullgörande.

3 mom. Då, enligt vad i denna paragraf är sagt, försäkringsavtal upphör att gälla, vare den, som genom försäkringens upphörande lider skada, berättigad till ersättning därför.

27 §.

Upphör försäkringsgivarens rätt att här i riket driva försäkringsrörelse, äge försäkringstagaren uppsäga avtalet; och skall vad i 26 § 3 mom. är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Har försäkringsgivaren trätt i likvidation, skall vad i 26 § 1 och 3 mom. stadgas äga motsvarande tillämpning; dock att avtalet förfaller först ett år efter likvidationens början.

28 §.

Ej må försäkringsgivaren åberopa förbehåll, enligt vilket försäkringen skall upphöra i händelse försäkringstagaren försättes i konkurs eller kommer på sådant obestånd som i 26 § 2 mom. avses; dock äge i avtal om skadeförsäkring försäkringsgivaren förbehålla sig rätt att uppsäga avtalet med fjorton dagars uppsägningstid.

Om preskription.

29 §.

Den, som vill bevaka fordringsrätt på grund av försäkringsavtal, skall i laga ordning anhängiggöra sin talan inom tre år från det han fick kännedom

om att fordringen kunde göras gällande samt i varje fall inom fem år från det sådant tidigast kunnat ske. Underlåtes det, vare fordringsägaren sin rätt förlustig. Har sådan fordran kommit under dispaschörs behandling, vare så ansett som om den blivit genom talan bevakad.

30 §.

Har försäkringsgivaren träffat förbehåll, enligt vilket fordringsägaren skulle, vid påföljd av rättsförlust, anhängiggöra sin talan tidigare än i 29 § är sagt, må sådan påföljd ej göras gällande, med mindre försäkringsgivaren skriftligen förelagt fordringsägaren att inom viss tid, ej understigande sex månader, anhängiggöra sin talan samt fordringsägaren den tid försuttit.

Förbehåll, att försäkringsgivarens ansvarighet för inträffat försäkringsfall skall vara beroende av att den, som äger fordran på grund av försäkringsfallet, giver försäkringsgivaren sitt anspråk till känna inom viss tid, må ej åberopas gent emot fordringsägare, som framställt anspråk inom sex månader från det han fått kännedom om sin fordran.

Om förbehåll angående avtals förlängning.

31 §.

Har förbehåll träffats, att avtal om försäkring för viss tid skall, där uppsägning ej sker, anses förlängt för tid, som överstiger ett år, må det förbehåll ej åberopas av försäkringsgivaren, med mindre han senast en månad före uppsägningstidens utgång givit försäkringstagaren meddelande, som innefattar erinran om förbehållet.

Om rätt att anlita biträde vid förhandling med försäkringsgivaren.

32 §.

Förbehåll innefattande förbud för försäkringstagaren eller annan, som gör gällande anspråk på grund av avtalet, att vid förhandling med försäkringsgivaren anlita biträde vare ogillt.

Har försäkringsgivaren träffat förbehåll om skyldighet för den, som skall förhandla med honom, att personligen tillstädeskomma vid sådan förhandling, må ej det förbehåll göras gällande, där dess tillämpning skulle medföra oskälig kostnad eller svårighet.

Om vissa meddelanden enligt denna lag.

33 §.

Är sådant meddelande, som avses i 8, 14, 21, 31, 46 eller 48 §, inlämnat för befordran med post eller telegraf eller eljest på ändamålsenligt sätt avsänt, och varder det försenat eller kommer det icke fram, må ej den omständighet föranleda, att avsändaren förlorat talan eller rättighet.

Om ogiltighet av försäkringsvillkor, som leder till uppenbar obillighet.

34 §.

Skulle tillämpningen av någon i försäkringsavtal upptagen bestämmelse, som ej tillika är innefattad i denna lag, leda till uppenbar obillighet, må bestämmelsen lämnas utan avseende, där sådant överensstämmer med god sedvänja inom försäkringsväsendet.

II. Om skadeförsäkring.

A. Allmänna bestämmelser.

Om skadeförsäkrings föremål.

35 §.

Till föremål för skadeförsäkring må göras varje lagligt intresse, som kan uppskattas i penningar. Försäkringen må avse försäkringstagarens eller tredje mans intresse.

Om försäkringsvärdet.

36 §.

Har försäkring tagits å gods utan angivande av det intresse, som är föremål för försäkringen, skall denna antagas avse sådant intresse, som är beroende av att värdet av själva godset icke minskas eller går förlorat, men icke annat intresse, som är förknippat med godset, såsom att hinder icke möter för dess användning under viss tid eller på beräknat sätt.

37 §.

Värdet å gods, som skadats eller förstörts, skall, med undantag som i 38 och 75 §§ sägs, anses motsvara vad det omedelbart före försäkringsfallet skulle hava kostat att få godset ersatt med nytt gods av samma slag med hänsyn tagen till vad godset kan hava förlorat i värde genom ålder och bruk, nedsatt användbarhet eller annan omständighet.

Vid beräknande av ersättning för skada å byggnad, som blivit av försäkringshavaren iståndsatt, må avdraget ej avse annat än skillnaden mellan nytt och gammalt.

38 §.

Varor, som av en yrkesidkare tillverkats eller anskaffats för att försäljas, skola uppskattas till det pris, som de kunna antagas hava bort inbringa, om han omedelbart före försäkringsfallet sålt dem till annan för försäljning i rörelse av samma slag. Vid uppskattningen skall alltså hänsyn tagas till undgången försäljningskostnad eller handelsrisk, uppkommen räntevinst eller annan dylik besparing.

39 §.

Ej vare försäkringsgivaren pliktig att såsom ersättning för inträffad skada utgiva större belopp än som erfordras för förlustens täckande, ändå att överenskommet försäkringsbelopp är större.

Är avtal träffat, att timad skada skall ersättas efter visst angivet värde å gods, varå försäkring tagits, eller att ersättning eljest skall utgå efter grund, som icke finnes i denna lag stadgad,, vare det avtal bindande för försäkringsgivaren, så vitt han icke gitter visa, att med tillämpning därav ersättningen komme att uppgå till högre belopp än som erfordras för förlustens täckande.

Om underförsäkring.

40 §.

Finnes försäkringsbeloppet understiga det försäkrade intressets värde, vare försäkringsgivaren, där ej annat framgår av omständigheterna, ansvarig allenast för så stor del av inträffad skada, som svarar mot förhållandet mellan försäkringsbeloppet och sagda värde.

Om dubbelförsäkring.

41 §.

Är, när försäkringsfall inträffar, samma intresse försäkrat hos flera försäkringsgivare mot samma fara, vare envar försäkringsgivare gent emot försäkringshavaren ansvarig såsom vore han ensam försäkringsgivare.

42 §.

Äro flera försäkringsgivare ansvariga för skada, och överstiger summan av de särskilda ansvarighetsbeloppen den ersättning, som i det hela tillkommer försäkringshavaren, varde ansvarigheten försäkringsgivarna emellan fördelad efter förhållandet mellan ansvarighetsbeloppen. Uppkommer brist hos någon, skall den fördelas å de övriga efter det förhållande här ovan är sagt.

43 §.

Har förbehåll träffats, enligt vilket försäkringsgivaren skulle vara helt eller delvis fri från ansvarighet såframt samma intresse är eller varder försäkrat jämväl hos annan försäkringsgivare, äge försäkringshavaren likväl rätt till ersättning för inträffad skada i den mån han icke på grund av annan försäkring kan utfå sådan ersättning. Hava flera försäkringsgivare meddelat försäkring av samma intresse, och har envar av dem betingat sig ansvarsfrihet såsom nyss är nämnt, vare, utan hinder därav, envar ansvarig i förhållande till det belopp, för vilket han skolat svara om försäkringen varit meddelad av honom allena; yppas brist hos någon av försäkringsgivarna, vare de övriga efter nyssnämnda förhållande ansvariga för bristen.

Slutes försäkringsavtal sålunda, att icke blott ansvarigheten utan även rätten till premie är beroende av att annan försäkring ej är meddelad, äge stadgandena i första stycket ej tillämpning.

Utan hinder av stadgandena i första stycket stånde försäkringsgivaren öppet att göra sin ansvarighet beroende av att det intresse försäkringen avser hålles till viss del oförsäkrat.

44 §.

Försäkringshavare, som hos försäkringsgivaren framställer anspråk i anledning av inträffat försäkringsfall, vare pliktig att därvid lämna uppgift å försäkring, varigenom samma intresse må hava försäkrats av annan försäkringsgivare. Försummas det, och kan försummelsen anses hava länt försäkringsgivaren till men, vare denne i mån därav berättigad till skäligt avdrag å ersättningsbeloppet eller till fullständig befrielse från ansvarighet.

Innehåller försäkringsavtal förbehåll, enligt vilket anmälan om försäkring hos annan försäkringsgivare skall göras i annat fall än i första stycket sägs, må avtalet ej av försäkringsgivaren åberopas, så vitt däri är utsatt annan påföljd för underlåtenhet än som i första stycket är för där avsett fall stadgad.

Om fareökning.

45 §.

Varder faran ökad genom en med försäkringshavarens vilja tillkommen ändring i förhållande, varom uppgift intagits i försäkringsbrevet eller som försäkringstagaren vid avtalets slutande uppgivit för försäkringsgivaren, och är ej ökningen av sådan beskaffenhet, att försäkringsgivaren måste anses hava tagit den i beräkning, vare denne fri från ansvarighet, där det kan antagas, att han, om det genom ändringen uppkomna förhållandet förefunnits vid avtalets slutande, över huvud ej skulle hava meddelat försäkring.

Kan det antagas, att försäkringsgivaren väl skulle hava meddelat försäkring men i avseende å premie eller eljest uppställt andra villkor än i avtalet upptagits, vare hans ansvarighet begränsad till vad i betraktande härav svarar mot den utfästa premien. Har försäkringsgivaren icke tagit återförsäkring såsom eljest skulle hava skett, skall hans ansvarighet därefter lämpas.

Avser avtalet sjöförsäkring, annan transportförsäkring eller brandförsäkring, gälle, i stället för vad i andra stycket stadgas, att försäkringsgivaren för inträffat försäkringsfall svarar endast i den mån det visas, att farans ökning varit utan betydelse för försäkringsfallets inträffande eller skadans omfattning.

46 §.

Har faran ökats genom en utan försäkringshavarens vilja tillkommen ändring i sådant förhållande, som i 45 § avses, och har försäkringshavaren utan skälig anledning underlåtit att giva försäkringsgivaren meddelande därom, vare lag som där sägs.

47 §.

Ökas faran såsom i 45 eller 46 § sägs, äge försäkringsgivaren rätt att uppsäga avtalet att upphöra fjorton dagar efter uppsägningen.

48 §.

Får försäkringsgivaren kännedom därom att faran ökats, och giver han ej utan oskäligt uppehåll försäkringshavaren meddelande, att och i vilken omfattning han vill åberopa ökningen till befrielse från ansvarighet, vare ökningen utan inverkan å hans ansvarighet.

49 §.

Ökning av faran vare utan inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet, där förhållande, vari ändring ägt rum, blivit återställt eller farans ökning eljest upphört att vara av betydelse.

Lag samma vare, där åtgärd, som medfört ökningen, haft till ändamål att förekomma skada å person eller egendom samt företagits under sådana omständigheter, att åtgärden måste anses försvarlig.

50 §.

Ej må försäkringsgivaren, ändå att förbehåll därom träffats, åberopa, att ökning av faran skall verka rubbning i hans ansvarighet i andra fall eller i annan omfattning än i 45—49 §§ sägs. I fråga om bestämmelserna i 45 § andra och tredje stycket gälle dock, att vardera av dem kan enligt förbehåll i avtalet vinna tillämpning i stället för den andra.

Utan hinder av vad sålunda stadgats må i avtal om försäkring å gods träffas förbehåll, att om försäkringen gäller till förmån för tredje man och godset finnes i försäkringstagarens besittning, åtgärd eller underlåtenhet av denne skall hava samma verkan som åtgärd eller underlåtenhet av försäkringshavaren.

Om säkerhetsföreskrifter.

51 §.

Åsidosättes viss i försäkringsavtalet meddelad föreskrift, vars iakttagande är ägnat att förebygga skada eller minska inträffad skadas omfattning, vare försäkringsgivaren skyldig att ersätta inträffad skada endast i den mån den skulle hava inträffat även om föreskriften blivit iakttagen. Framgår av omständigheterna, att underlåtenheten icke kan läggas den till last, som haft att tillse, att föreskriften iakttogs, vare den utan inverkan å försäkringsgivarens ersättningsskyldighet.

Är underlåtenheten av väsentlig betydelse för försäkringsgivaren, äge denne uppsäga avtalet att upphöra en vecka efter uppsägningen.

Förbehåll, att försäkringsgivaren, där meddelad föreskrift ej iakttages, skall

vara fri från ersättningsskyldighet i annat fall än förut i denna paragraf är sagt, vare utan verkan.

Om åtgärder till avvärjande av skada.

52 §.

Då försäkringsfall inträffar eller kan befaras vara omedelbart förestående, åligger det försäkringshavaren att efter förmåga sörja för avvärjande och minskning av skadan samt att, där ersättningsskyldighet åligger tredje man, vidtaga erforderliga åtgärder för bevarande av försäkringsgivarens rätt mot denne. Föreskrift, som försäkringsgivaren i sådant avseende meddelar, har försäkringshavaren att så vitt möjligt efterkomma.

Åsidosätter försäkringshavaren uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet vad honom sålunda åligger, och kan det antagas, att åsidosättandet länt försäkringsgivaren till men, vare denne i mån därav berättigad till skäligt avdrag å ersättningsbelopp, som eljest bort utgå, eller till fullständig befrielse från ersättningsskyldighet. Förbehåll, enligt vilket underlåtenhet som nu är sagd skulle hava inverkan i annat fall eller i vidare mån än här stadgas, må ej åberopas av försäkringsgivaren.

53 §.

Har försäkringshavaren för åtgärd, som i 52 § avses, fått vidkännas utgift eller annan uppoffring, som efter omständigheterna är att anse såsom skälig, vare försäkringsgivaren skyldig att ersätta sådan kostnad, ändå att försäkringsbeloppet därigenom överskrides.

Föreligger underförsäkring, skall vad i 40 § föreskrives äga motsvarande tillämpning å kostnad, som här avses.

Vad sålunda stadgats skall icke gälla i fråga om kreatursförsäkring.

Om försäkring av tredje mans intresse.

54 §.

Har försäkring tagits å gods utan angivande av det intresse försäkringen avser, skall försäkringen, där ej annat framgår av omständigheterna, anses gälla till förmån för envar, som, i egenskap av ägare, panthavare eller innehavare av annan rättighet till godset eller emedan han i anledning av avtal om godset står faran för detta, har intresse av att dess värde icke minskas eller går förlorat. I fråga om sjöpanträtt skall vad sålunda stadgats äga tillämpning endast om panträtten är förbunden med personlig fordran hos pantens ägare.

Är förbehåll träffat, enligt vilket försäkringen skall upphöra i händelse äganderätten till godset övergår å annan, vare ny ägare dock, där försäkringsfall inträffar inom fjorton dagar, berättigad till ersättning för liden skada, i den mån han icke på grund av försäkring, som han själv tagit, äger rätt till

gottgörelse för skadan. Vad sålunda stadgats skall icke äga tillämpning i fråga om sjöförsäkring å fartyg eller kreatursförsäkring.

55 §.

Har någon erhållit försäkring å personlig lösegendom, skall försäkringen, så vitt ej annat framgår av omständigheterna, anses omfatta jämväl egendom, som tillhör hans make eller hos honom mantalsskrivet barn eller annan av hans husfolk.

56 §.

Gäller försäkring till förmån för tredje man, äge försäkringstagaren likväl, såframt ej annat kan anses vara avtalat mellan honom och tredje mannen eller eljest följer av särskilt rättsförhållande mellan dem, rätt att med försäkringsgivaren träffa avgörande om försäkringens ändring eller upphörande, så ock att mottaga uppsägning eller annat meddelande rörande försäkringen

Skulle försäkringstagaren sakna den rätt nu är sagd, vare åtgärd, som av honom eller mot honom vidtages, likväl gällande mot tredje mannen, utan så är att försäkringsgivaren insett eller bort inse rätta förhållandet. Rörer avtalet sjöförsäkring eller annan transportförsäkring å varor, å vilka utfärdats konnossement eller fraktsedelsdublett, vare åtgärden gällande mot tredje mannen endast såframt försäkringstagaren företer försäkringsbrevet för erforderlig anteckning om åtgärden.

57 §.

Då försäkringsfall inträffat, äge tredje man, till vars förmån försäkringen gäller, rätt till utfallande ersättningsbelopp, ändå att försäkringstagaren ej före försäkringsfallet underrättat honom om försäkringen.

Försäkringstagaren äge dock förhandla med försäkringsgivaren och uppbära ersättningsbeloppet, såframt icke tredje mannen är i avtalet namngiven eller eljest bestämt utmärkt eller han anmält sig vilja själv bevaka sin rätt. Rörer avtalet sjöförsäkring eller annan transportförsäkring å varor, å vilka utfärdats konnossement eller fraktsedelsdublett, äge försäkringstagaren den behörighet nu är sagd endast såframt han företer försäkringsbrevet för erforderlig anteckning om åtgärden.

58 §.

Gäller försäkring å gods till förmån för någon, som till säkerhet för fordran har panträtt i godset, äge han, ändå att fordringen ej är till betalning förfallen, framför ägaren rätt att ur utfallande ersättningsbelopp utfå sin fordran, såvida icke ägaren genom att avhjälpa skadan eller på annat sätt bereder panthavaren samma säkerhet som han ägt före försäkringsfallet. Lag samma vare, där försäkringen gäller till förmån för någon, som har rätt att kvarhålla godset till säkerhet för förfallen fordran.

Ersättningsbelopp för gods, som är utmätt, skall, om borgenären det yrkar, utgivas till utmätningsmannen.

I fråga om rätt för vissa innehavare av inteckning i fast egendom, tomträtt eller vattenfallsrätt att njuta betalning ur brandskadeersättning gälle, i stället för föreskrifterna i 56 och 57 §§ samt första och andra styckena i förevarande paragraf, vad som finnes stadgat i 86—88 §§ samt i särskild lag.

B. Om transportförsäkring.

1. Om sjöförsäkring.

59 §.

Med sjöförsäkring förstås i denna lag försäkring mot fara, för vilken det försäkrade intresset utsättes under sjötransport. Omfattar försäkring jämte sjöfara tillika annan fara, den där står i samband med transporten, vare försäkringen i sin helhet att anse såsom sjöförsäkring.

Hänför sig försäkring till fartyg, som är upplagt eller befinner sig å slip eller i docka eller eljest är stillaliggande, eller till varor i sådant fartyg, den försäkring skall ock såsom sjöförsäkring anses.

60 §.

Sjöförsäkring omfattar, där ej i lag eller avtalet särskilt undantag gjorts, varje slag av fara, för vilken det försäkrade intresset utsättes.

61 §.

För den ersättningsskyldighet, som kan komma att åligga försäkringshavaren gent emot tredje man, vare försäkringsgivaren ansvarig i det fall, att ur fartyg eller frakt utgår ersättning för skada, som uppkommit genom fartygs sammanstötning eller genom händelse, som enligt 223 a § sjölagen skall anses lika med sådan sammanstötning.

Föreligger underförsäkring, skall vad i 40 § stadgas äga tillämpning å ersättning, som här avses.

62 §.

Försäkringsgivaren vare ej skyldig att ersätta skada, som är en följd endast av slitning, ålder eller röta eller som åkommit varor på grund av deras bristfälliga inpackning eller deras egen beskaffenhet, såsom när spannmål sammanbrinner, flytande varor avdunsta eller utläka, frukt eller annat födoämne ruttnar eller kreatur dör.

63 §.

Avser försäkring redarens intresse, och uppkommer skada därav, att fartyget, när det senast avgick från hamn, icke var i sjövärdigt skick, behörigen utrustat och bemannat eller försvarligen lastat eller försett med erforderliga skeppshandlingar, den skada vare försäkringsgivaren endast i det fall skyldig att ersätta, att varken redaren eller befälhavaren skäligen kan antagas hava insett eller bort inse, att bristen förefanns.

64 §.

Har utredning av gemensamt haveri ägt rum i vederbörlig ordning, skall det bidrag till haveriet, som enligt utredningen belöper å försäkrat intresse, ersättas av försäkringsgivaren.

Föreligger underförsäkring, skall vad i 40 § stadgas äga tillämpning å bidrag, som här avses.

65 §.

Har i befraktningsavtal stadgats, att utredning av gemensamt haveri skall äga rum efter bestämmelser, som avvika från vad i lag föreskrivits, och stå bestämmelserna i överensstämmelse med internationell eller här i landet rådande sedvänja, äge försäkringsgivaren ej till befrielse från ansvarighet åberopa, att bestämmelserna vunnit tillämpning.

66 §.

Utan hinder därav, att skada såsom hänförlig till gemensamt haveri skall helt eller delvis ersättas av deltagare i haveriet, äge försäkringshavaren att av försäkringsgivaren kräva den ersättning för skadan, som enligt försäkringsavtalet kan ifrågakomma.

Utbetalar försäkringsgivaren sådan ersättning, inträder han i försäkringshavarens rätt gent emot annan deltagare i haveriet, dock, där underförsäkring föreligger, endast till så stor del som svarar mot förhållandet mellan försäkringsbeloppet och försäkringsvärdet.

67 §.

Varder transport, som enligt försäkringsavtalet skall äga rum med visst fartyg, verkställd med annat fartyg, vare försäkringsgivaren fri från ansvarighet, där antagas må, att försäkringsgivaren med kännedom om förändringen skulle hava helt eller delvis avhållit sig från försäkringens meddelande eller betingat sig högre premie eller andra villkor eller ock tagit återförsäkring för belopp, som nu ej återförsäkrats.

Sker förändringen efter det transporten börjat, vare försäkringsgivaren likväl ansvarig för inträffande försäkringsfall, där förändringen skett utan försäkringshavarens samtycke eller måst företagas i anledning av en händelse, som försäkringen omfattar.

68 §.

Har under transport skett avvikelse från väg eller farvatten, som i avtalet angivits eller måste antagas vara förutsatt, upphöre försäkringsgivarens ansvarighet, med mindre avvikelsen företagits utan försäkringshavarens samtycke.

Vad nu är sagt skall icke äga tillämpning i fråga om avvikelse, som måst företagas med anledning av en av försäkringen omfattad händelse eller skett i syfte att förekomma skada å person eller egendom under sådana omständigheter, att åtgärden kan anses försvarlig; dock vare försäkringsgivaren, där ej fartyget så snart ske kan återföres till rätt väg eller överenskommet farvatten, fri från ansvarighet för skada, som i ty fall inträffar.

Varder, i fall då försäkringsgivarens ansvarighet upphört på grund av avvikelse som i första eller andra stycket sägs, fartyget återfört till rätt väg eller överenskommet farvatten, vare försäkringsgivaren för försäkringsfall, som därefter inträffar, ansvarig endast i den mån avvikelsen varit utan betydelse för försäkringsfallets inträffande eller skadans omfattning.

69 §.

Där fartyg eller redaren tillhörig last genom bärgning av annat fartyg eller ombordvarande gods lidit skada, mot vilken försäkring tagits, vare försäkringsgivaren icke pliktig att ersätta skadan, i den mån den måste anses gottgjord genom bärgarlön.

70 §.

Där i följd av händelse, som försäkringen omfattar, fartyg genom sjunkning, strandning eller annorledes kommit i sådant läge, att det ej kan för rimlig kostnad bärgas, eller ock så skadats, att det icke kan för rimlig kostnad göras för sitt ändamål användbart, äge försäkringshavaren samma rätt till ersättning som om total förlust inträffat.

Lag samma vare, där i följd av händelse som försäkringen omfattar, varor kommit i sådant läge eller lidit sådan skada, som här förut avses, eller blivit upplagda å plats, från vilken de icke kunna avhämtas inom rimlig tid och för rimlig kostnad.

71 §.

Har all underrättelse om fartyg uteblivit under tre gånger så lång tid som kan antagas i allmänhet åtgå för fartygets resa från den ort, där det sist avhördes, till närmaste bestämmelseort, dock under minst tre månader, eller har fartyget övergivits av besättningen och icke inom tre månader därefter kommit till rätta, då äge försäkringshavaren samma rätt till ersättning som om total förlust inträffat.

Vad sålunda stadgats gälle jämväl ombordvarande gods, där varken fartyget eller godset kommit till rätta inom tid som nu sagts.

72 §.

Där fartyg eller varor av främmande makt lagts under embargo eller uppbringats eller anhållits genom annan dylik åtgärd och icke frigivits inom sex månader efter åtgärdens vidtagande, äge försäkringshavaren samma rätt till ersättning som om total förlust inträffat. Vill försäkringshavaren begagna den rätt, give han det försäkringsgivaren till känna inom tre månader efter det han måste antagas hava erhållit kännedom om de omständigheter, å vilka rätten grundas; sker det ej, vare han rätten förlustig.

73 §.

Utbetalar försäkringsgivaren ersättning för total förlust, och finnes av vad som sålunda ersättes något i behåll, inträde försäkringsgivaren i försäkringshavarens rätt därtill; och åligge förty försäkringshavaren att hålla försäkringsgivaren till handa alla för försäkringshavaren tillgängliga handlingar rörande rätten till det, som finnes i behåll.

Föreligger underförsäkring, äge försäkringsgivaren dock rätt till andel i det, som finnes i behåll, allenast efter förhållandet mellan försäkringsbeloppet och försäkringsvärdet.

74 §.

Har under försäkringstiden haveri inträffat flera gånger, ersätte försäkringsgivaren skadan, ändå att ersättningsbeloppen sammanlagda överstiga försäkringsbeloppet.

När skada timat, äge försäkringsgivaren befria sig från vidare ansvarighet genom att utbetala hela försäkringsbeloppet och ersätta utgift eller annan skälig uppoffring, som försäkringshavaren för avvärjande eller minskning av skadan fått vidkännas innan han fått kännedom om att försäkringsgivaren vill utöva den rätt som nu sagts. I fall, som här avses, skall vad i 73 § är stadgat icke äga tillämpning.

75 §.

Värdet av handelsvaror, å vilka försäkring tagits mot skada under sjötransport, skall anses motsvara det pris, som vid tiden för transportens början var i avlastningsorten gällande för sådana varor levererade fritt i fartyg eller å banvagn eller annat fortskaffningsmedel, med tillägg av dels tio procent av detta pris, dels ock kostnad för sedvanlig försäkring samt sådan frakt, som enligt fraktavtalet skulle utgå även om transporten icke fullbordades.

76 §.

Där försäkring jämlikt bestämmelse i avtalet eller i följd av uppsägning, som försäkringsgivaren av annan grund än utebliven premiebetalning verkställt, skulle upphöra att gälla å tid, då fartyget befinner sig till sjöss, fortfare likväl försäkringen att gälla intill utgången av den dag, då fartyget ankommer till första hamn.

Varder avtalet sålunda förlängt för tid, för vilken premie icke erlagts, äge försäkringsgivaren rätt att åtnjuta premie jämväl för den tid.

2. Om annan transportförsäkring.

77 §.

Annan transportförsäkring än sjöförsäkring omfattar, där ej i lag eller avtalet särskilt undantag gjorts, varje slag av fara, för vilken det försäkrade intresset utsättes under transporten.

78 §.

Vad i 62, 67, 68 samt 72—75 §§ är i fråga om sjöförsäkring stadgat skall äga motsvarande tillämpning i fråga om annan transportförsäkring.

C. Om brandförsäkring.

79 §.

I avtal om brandförsäkring skall med brand förstås eld, som är kommen lös. För skada genom eld, som icke är brand, är försäkringsgivaren icke ansvarig. Såsom brandskada anses alltså icke:

skada genom rök eller sot från lampa eller från uppgjord eld i spis eller kakelugn,

skada därigenom att från sådan eldstad eller vid tobaksrökning glöd nedfaller och sveder matta eller klädespersedel, eller

skada, som upphettat föremål, det där icke är i brand, åstadkommer å annat föremål, utan att detta råkar i brand.

Däremot är försäkringsgivaren ansvarig för skada, som uppstår därigenom att hetta eller rök från ett föremål, som är i brand, genom svedning eller annorledes skadar annat föremål, utan att detta råkar i brand.

80 §.

Skada å föremål genom brand, som uppkommer till följd därav, att föremålet blivit för kokning, strykning, torkning, rökning eller dylikt utsatt för värme, vare försäkringsgivaren ej skyldig att ersätta.

81 §.

Skada genom åskslag vare under brandförsäkring inbegripen, ändå att brand ej uppstått.

Har försäkringsgivaren iklätt sig ansvarighet för sådan genom explosion orsakad skada, som icke är en följd av brand, skall vad i denna lag sägs om brandförsäkring äga motsvarande tillämpning.

82 §.

Såsom brandskada skall ock anses, att föremål i samband med brand förkommer eller stjäles eller att det skadas vid bärgning undan brand. Har föremål uppoffrats vid skälig åtgärd till förekommande eller hämmande av brand, vare lag samma, ändå att branden ej hotade något under försäkringen inbegripet föremål.

83 §.

Finnes vid försäkringsfall gods, varå försäkring tagits, annorstädes än försäkringstagaren vid avtalets ingående uppgivit, vare försäkringsgivaren likväl ansvarig, med mindre det kan antagas, att han, under förutsättning att den

plats där försäkringsfallet inträffat varit av försäkringstagaren uppgiven, skulle hava avhållit sig från försäkringens meddelande eller betingat sig högre premie eller tagit återförsäkring för belopp, som nu ej återförsäkrats.

84 §.

Är försäkringsavtal gällande för ett år, och varder det ej å någondera sidan uppsagt senast en vecka före försäkringstidens utgång, skall avtalet anses förlängt för ett år i sänder.

85 §.

Har försäkringshavarens make föranlett försäkringsfallets inträffande, skall, där ej makarna på grund av söndring leva åtskilda, vad i 18 och 19 §§ stadgas äga tillämpning såsom hade försäkringsfallet framkallats av försäkringshavaren.

86 §.

Har brandförsäkring tagits å byggnad, hörande till fast egendom som är intecknad för fordran, vare, i händelse av timad brandskada, inteckningshavaren berättigad att, på sätt därom är särskilt stadgat, njuta betalning eller säkerhet, utan så är att den ersättning som skall utgå understiger eller utgör en tiondel av det belopp, för vilket brandförsäkring å egendomens åbyggnad är gällande.

87 §.

Har anmälan om inteckningshavarens namn och adress gjorts hos försäkringsgivaren, vare uppsägning av försäkringsavtalet eller avtalad ändring däri utan inverkan å den rätt, som tillkommer inteckningshavaren på grund av försäkringsfall, som inträffar, innan en månad förflutit efter det han underrättats om uppsägningen eller ändringen; och skall sådan underrättelse anses meddelad, då den i rekommenderat brev avsänts under den uppgivna adressen.

Varder premie ej i rätt tid erlagd av försäkringstagaren, må försäkringsgivaren ej gent emot inteckningshavare, vars namn och adress blivit hos honom anmälda, åberopa försäkringstagarens dröjsmål till befrielse från ansvarighet, med mindre inteckningshavaren underrättats, att premien är ogulden, och därefter en vecka förflutit.

Ej må eljest försäkringsgivare till befrielse från ansvarighet gent emot inteckningshavare åberopa omständighet, som beror av annan än denne.

88 §.

Vad i 86 och 87 §§ stadgas om inteckningshavare gälle ock den, som för ogulden köpeskilling äger fordran med förmånsrätt, som avses i 11 kap. 2 § jordabalken.

Har någon för fordran inteckning i tomträtt eller vattenfallsrätt, och är brandförsäkring tagen å byggnad, som hör till tomträtten eller vattenfalls-

rätten, vare i fråga om inteckningshavarens rätt på grund av försäkringen, bestämmelserna i 86 och 87 §§ likaledes tillämpliga.

D. Om kreatursförsäkring.

89 §.

Har inom en månad efter försäkringstidens utgång djur dött eller måst dödas på grund av sjukdom eller olycksfall, som inträffat under försäkringstiden, svare försäkringsgivaren likasom under försäkringstiden.

90 §.

Ersättning för djur, som i följd av sjukdom eller olycksfall dött eller måst dödas, skall beräknas efter det värde djuret då skulle hava ägt, om sjukdomen eller olycksfallet icke inträffat.

E. Om ansvarighetsförsäkring.

91 §.

Har försäkring tagits mot den ansvarighet för skada, som vid inträffande av en i avtalet avsedd händelse kan åligga någon gent emot annan (ansvarighetsförsäkring), och har sådan händelse inträffat under försäkringstiden, äge rätt till ersättning rum, ändå att skadan yppat sig först efter försäkringstidens utgång.

92 §.

Har den, som lidit skada, mot försäkringshavaren anhängiggjort talan om utbekommande av skadestånd, och har denne i anledning därav fått vidkännas kostnad, som skäligen ej kunnat undvikas, ersätte försäkringsgivaren kostnaden, ändå att försäkringsbeloppet därigenom överskrides.

Utan hänsyn till försäkringsbeloppets storlek skall ock utdömd ränta å skadeståndsbelopp, som försäkringshavaren förpliktats gälda, eller å den del av sådant belopp, för vilken försäkringsgivaren svarar, ersättas av denne.

93 §.

Vill försäkringsgivaren, med tillämpning av villkor i avtalet, påfordra, att försäkringshavaren skall söka ändring i dom, som i rättegång mot tredje man gått försäkringshavaren emot, vare han pliktig att verkställa sådan nedsättning av fullföljdsavgift och kostnadsersättning som må vara stadgad för rätt att fullfölja talan, så ock att, så långt avtalat försäkringsbelopp förslår, ställa säkerhet, som enligt lag erfordras för undvikande av verkställighet av domen.

94 §.

Förbehåll, enligt vilket försäkringsgivaren skall vara fri från ansvarighet, i händelse försäkringshavaren utan försäkringsgivarens medgivande utbetalar ersättning till den, som lidit skada, eller eljest godkänner fordrat ersättningsbelopp, vare utan verkan, så vitt ersättningsanspråket uppenbart ej var lagligen grundat.

Åsidosätter försäkringshavaren avtalad bestämmelse rörande skyldighet att i rättegång om skadestånd anlita ombud, som är i avtalet angivet eller kan komma att av försäkringsgivaren anvisas, skall dom, varigenom skadeståndsskyldighet blivit försäkringshavaren ålagd, icke gent emot försäkringsgivaren anses innefatta bindande fastställelse av försäkringshavarens förpliktelse; och äge denne i ty fall ej den rätt till ersättning för rättegångskostnad som i 92 § sägs. Förbehåll om annan påföljd än nu sagts må ej av försäkringsgivaren åberopas.

95 §.

Försäkringshavaren vare icke berättigad att på grund av försäkringen uppbära ersättning i vidare mån än han gottgjort den, som lidit skada, eller denne lämnat sitt samtycke.

Har ersättning utbetalats utan att den, som lidit skada, erhållit gottgörelse eller lämnat sitt samtycke till utbetalningen, och kan denne sedermera icke utfå det honom tillkommande skadestånd av försäkringshavaren, äge han av försäkringsgivaren utbekomma vad som brister, dock ej högre belopp än denne utbetalat till försäkringshavaren.

Har försäkringshavare, som försättes i konkurs, hos försäkringsgivaren innestående ersättningsbelopp, som försäkringshavaren icke äger lyfta utan samtycke av den, som lidit skada, äge denne, där ej konkursboet till honom utbetalar beloppet, rätt att få försäkringshavarens anspråk mot försäkringsgivaren på sig överlåtet; och åligger i ty fall konkursförvaltaren att hålla honom till handa alla i konkursboets ägo befintliga handlingar rörande försäkringen, i den mån det erfordras för beloppets utbekommande.

96 §.

Har efter inträffande av händelse, som kan medföra betalningsskyldighet för försäkringsgivaren, mellan denne och försäkringshavaren träffats uppgörelse rörande betalningsskyldighetens omfattning, vare uppgörelsen utan verkan i den mån det visas, att försäkringshavaren handlat i syfte att undandraga den, som lidit skada, det honom tillkommande skadestånd och att försäkringsgivaren insett eller bort inse detta.

III. Om livförsäkring.

Allmänna bestämmelser.

97 §.

Livförsäkring för dödsfall eller för livsfall må tagas å försäkringstagarens eller å annan persons liv.

98 §.

Skall premiebetalningen ske periodvis, vare försäkringstagaren ej pliktig att hålla försäkringen vid makt genom betalning av premie för en senare period.

99 §.

Ej må försäkringsgivaren till minskning av sin ansvarighet åberopa, att faran ökats genom ändring i visst förhållande, utan så är att i försäkringsbrevet angivits, såväl att sådan ändring innefattar ökning av faran som ock vilken påföljd ändringen medför.

100 §.

Har den, å vars liv försäkring för dödsfall tagits, berövat sig livet innan tre år förflutit från det försäkringen togs eller senast återupplivades, vare försäkringsgivaren fri från ansvarighet, med mindre det är uppenbart, att vid försäkringens tagande eller återupplivande all tanke på självmord var utesluten och att handlingen skulle hava företagits även om försäkringen ej varit för handen.

101 §.

De i denna lag givna stadganden om försäkringsgivarens frihet från ansvarighet i vissa fall äge ej inflytande på frågan om den skyldighet, som kan åligga honom att helt eller delvis utgiva den på försäkringen belöpande andelen av premiereserven.

Om kapitalförsäkring.

102 §.

Vill försäkringstagaren, att försäkringsbeloppet skall tillfalla annan, må han insätta denne såsom förmånstagare. Sådant förordnande må av försäkringstagaren när som helst återkallas, såframt han ej gent emot förmånstagaren förbundit sig att låta förordnandet stå vid makt. Efter försäkringstagarens död må ej återkallelse äga rum.

103 §.

Förordnande om förmånstagares insättande eller återkallelse av sådant förordnande skall, för att vara gällande, skriftligen meddelas försäkringsgivaren eller ock genom dennes försorg intagas i försäkringsbrevet eller därå antecknas.

104 §.

Är förmånstagare insatt, skall försäkringsbelopp, som utfaller efter försäkringstagarens död, ej ingå i dennes kvarlåtenskap.

Har försäkringstagaren efterlämnat make, bröstarvinge, adoptivbarn eller dess bröstarvinge, skall, där förordnandet hade kunnat av försäkringstagaren återkallas, försäkringsbeloppet, så vitt fråga är om efterlämnad stärbhusdelägares giftorätt, rätt till vederlag eller laglott, behandlas så som om beloppet tillhört boet och tillagts förmånstagaren genom testamente.

Huru efter försäkringstagarens död hans borgenärer i visst fall äga hålla sig till försäkringsbeloppet, stadgas i andra stycket av 116 §.

105 §.

Vid tolkning av bestämmelser om förmånstagares rätt till försäkringsbelopp, som utfaller efter försäkringstagarens död, skall, där ej annat framgår av omständigheterna, iakttagas följande:

Har försäkringstagaren betecknat sin make såsom förmånstagare, skall, där han vid sin död var gift med annan än den, som var hans make då förordnandet skedde, detta gälla till förmån för den, med vilken han vid tiden för sin död levde i äktenskap.

Äro försäkringtagarens barn insatta såsom förmånstagare, skall förordnandet gälla till förmån för bröstarvinge, adoptivbarn eller dess bröstarvinge och, där flera sådana förmånstagare finnas, envar av dem äga del i försäkringsbeloppet efter de grunder, som gälla i fråga om arvsrätt efter försäkringstagaren.

Har försäkringstagaren insatt make och barn såsom förmånstagare, skall, såframt flera förmånstagare finnas, envar av dem taga del i försäkringsbeloppet efter de grunder, som vid dödsfall gälla i fråga om bodelning och om sådan förmånstagares arvsrätt.

Äro försäkringstagarens arvingar insatta såsom förmånstagare, tage envar av dem del i försäkringsbeloppet efter de grunder, som gälla i fråga om arvsrätt efter försäkringstagaren.

Innehåller försäkringstagarens förordnande, att hans »anhöriga» skola vara förmånstagare, gälle förordnandet till förmån för hans make och arvingar; och tage de i försäkringsbeloppet del efter de grunder, som vid dödsfall gälla i fråga om bodelning och arvsrätt; dock att, om bröstarvinge, adoptivbarn eller dess bröstarvinge ej finnes, hela beloppet tillfaller maken.

106 §.

Har den, som å sitt liv tagit försäkring för dödsfall, insatt viss person såsom förmånstagare, skall, där denne avlider före försäkringstagaren, förordnandet anses förfallet.

107 §.

Där enligt avtalet försäkringsbeloppet skall utbetalas, då försäkringstagaren antingen uppnår viss ålder eller vid tidigare ålder avlider, skall förordnande, som innefattar insättande av förmånstagare, anses gälla allenast för dödsfall.

108 §.

Utan hinder av att förmånstagare är insatt äge försäkringstagaren, såframt han ej gent emot förmånstagaren förbundit sig att låta förordnandet stå vid makt, genom överlåtelse, pantsättning eller annorledes förfoga över den rätt, försäkringsavtalet medför gent emot försäkringsgivaren.

Har försäkringstagaren gent emot förmånstagaren förbundit sig att låta förordnandet stå vid makt, skall han därmed anses hava utfäst sig att icke utan dennes samtycke vidtaga förfogande, som inskränker förmånstagarens rätt.

109 §.

Den, som är insatt såsom förmånstagare, må ej, ändå att förordnandet därom skall stå vid makt, genom överlåtelse, pantsättning eller annorledes under försäkringstagarens livstid förfoga över den rätt förordnandet medför.

110 §.

Har den, som tagit försäkring å annans liv eller eljest på sådana villkor att tiden för försäkringsbeloppets utbetalande icke är beroende av försäkringstagarens död, avlidit innan beloppet förföll till betalning, äge förmånstagare, där sådan är insatt, den rätt, som tillkommit försäkringstagaren.

111 §.

Överlåter försäkringstagaren den rätt försäkringsavtalet medför gent emot försäkringsgivaren, och är förmånstagare insatt utan att försäkringstagaren förbundit sig att låta förordnandet stå vid makt, skall förordnandet anses förfallet.

112 §.

Varder rätt på grund av livförsäkringsavtal satt i pant, skall utan hinder därav förordnande om förmånstagares insättande förbliva gällande.

Vill panthavaren, för utfående av sin fordran, hos försäkringsgivaren påkalla återköp av försäkringen i stället för att på annat sätt göra sin panträtt gällande, stånde det honom fritt, såframt han därom underrättar pantsättaren och denne icke inom två månader därefter återlöser panten medelst erläggande av ett belopp, motsvarande vad panthavaren vid återköp av försäkringen skulle äga uppbära hos försäkringsgivaren.

Vinst, som utfaller å försäkring, skall ej anses inbegripen under pantsättning av försäkringen, med mindre den utgår i samband med återköp av försäkringen eller utbetalning av försäkringsbeloppet.

113 §.

Hava flera i god tro genom överlåtelse, pantsättning eller annat förfogande förvärvat den rätt, som försäkringsavtalet medför mot försäkringsgivaren, och har en av dem i god tro fått försäkringsbrevet i handom, äge sådan innehavare företräde.

114 §.

Den, som påkallar utbetalning av försäkringsbelopp eller återköp av försäkring eller vill träffa överskommelse om försäkringsavtalets ändrande, skall hos försäkringsgivaren förete försäkringsbrevet; och varde detta, där det av försäkringsgivaren återställes, av honom försett med anteckning om den åtgärd som vidtages. Göres ej sådan anteckning, vare åtgärden utan verkan mot innehavare av försäkringsbrevet, där denne i god tro vunnit rätt till försäkringen och fått försäkringsbrevet i handom.

115 §.

Innehåller försäkringsbrevet eller därå tecknad överlåtelse, att försäkringsbeloppet skall utbetalas till försäkringsbrevets innehavare, vare det oaktat innehavaren av försäkringsbrevet ej berättigad till beloppet, med mindre han visas vara i följd av överlåtelse eller eljest att anse såsom försäkringstagarens rättsinnehavare.

116 §.

Är försäkring tagen å försäkringstagarens eller hans makes liv, må rätt, som på grund av försäkringsavtalet tillkommer endera av dem, ej tagas i mät för någonderas gäld, utan så är att enligt avtalet premiebetalningen skall vara fullgjord under en tid understigande tio år eller under något år erlagts premie, som uppgår till mer än en femtedel av sammanlagda beloppet av de premier, som skolat erläggas därest premiebetalningen lika fördelats på tio år från avtalets slutande.

Är i fall, då rätt på grund av livförsäkringsavtal må tagas i mät, förmånstagare insatt utan att försäkringstagaren gent emot honom förbundit sig att låta förordnandet stå vid makt, äge efter försäkringstagarens död dennes borgenärer samma rätt till försäkringsbeloppet som de skulle hava ägt om det tillagts förmånstagaren genom testamente.

117 §.

Varder, innan tio år förflutit från försäkringsavtalets ingående, försäkringstagaren försatt i konkurs, och finnes han hava under de tre senaste åren före beslutet om egendomsavträde till betalning av premie för försäkring, som enligt 116 § ej kan göras till föremål för utmätning, använt belopp, som vid den tid, då betalningen skedde, ej stod i skäligt förhållande till hans villkor, äge konkursboet hos försäkringsgivaren utkräva vad sålunda erlagts, i den mån tillgodohavandet hos denne därtill förslår. Har ej försäkringstagaren lämnat konkursboet samtycke till beloppets utkrävande, åligger det konkursboet att för prövning av dess rätt inom sex månader från första borgenärssammanträdet instämma försäkringstagaren.

Ej må krav, varom nu är sagt, göras gällande till förfång för förmånstagare vars insättande jämlikt 102 § ej må återkallas.

Om livränteförsäkring.

118 §.

Har någon slutit avtal om försäkring sålunda, att försäkringsbeloppet skall utbetalas i form av livränta, skola bestämmelserna om kapitalförsäkring med undantag av 113, 114 och 117 §§ äga tillämpning.

Är den, under vars livstid livräntan skall utgå, annan än försäkringstagaren själv, skall han anses vara insatt såsom förmånstagare. Sedan livräntebelopp första gången blivit till honom utbetalt, skall insättandet, där ej annat framgår av omständigheterna, anses oåterkalleligt.

Om utmätningsfrihet för livränta i vissa andra fall än då sådan följer av 116 § samt om införsel i livränta är särskilt stadgat.

IV. Om olycksfalls- och sjukförsäkring.

119 §.

Försäkring må tagas för olycksfall eller sjukdom, som drabbar försäkringstagaren själv eller annan.

120 §.

Har händelse, som omfattas av olycksfallsförsäkring, inträffat under försäkringstiden, svare försäkringsgivaren för sådan följd av händelsen, som yppar sig inom ett år därefter, ändå att försäkringstiden dessförinnan utgått.

121 §.

Varder faran ökad genom ändring i förhållande, som i försäkringsbrevet angivits vara av betydelse för försäkringsgivaren, och äger den, vars olycksfall eller sjukdom försäkringen avser, kännedom om ändringen, vare försäkringsgivaren, så länge faran är ökad, fri från ansvarighet, där det kan antagas, att han, om det genom ändringen uppkomna förhållandet förefunnits vid avtalets slutande, över huvud icke skulle hava meddelat försäkring.

Kan det antagas, att försäkringsgivaren väl skulle hava meddelat försäkring men i avseende å premie eller eljest uppställt andra villkor än i avtalet upptagits, vare hans ansvarighet begränsad till vad i betraktande härav svarar mot den utfästa premien. Har försäkringsgivaren icke tagit återförsäkring såsom eljest skulle hava skett, skall hans ansvarighet därefter lämpas.

Vad i 48 § och 49 § andra stycket är stadgat skall äga motsvarande tillämpning.

Ej må försäkringsgivaren, ändå att förbehåll därom träffats, åberopa, att ökning av faran skall inverka å hans ansvarighet i andra fall eller i annan omfattning än här sägs; dock må med laga verkan avtalas, att i stället för den i andra stycket givna regeln skall gälla, att försäkringsgivaren för in-

träffat försäkringsfall svarar endast i den mån det visas, att farans ökning varit utan betydelse för försäkringsfallets inträffande eller omfattning.

122 §.

Vad i 102, 103, 104, första stycket, samt 105 och 106 §§ är för livförsäkring stadgat beträffande förmånstagare skall äga motsvarande tillämpning, när fråga är om olycksfalls- eller sjukförsäkring.

123 §.

Fordran, som på grund av olycksfalls- eller sjukförsäkring innestår hos försäkringsgivaren, må ej för gäld tagas i mät.

Om utmätningsfrihet för livränta i vissa andra fall än då sådan följer av denna paragraf samt om införsel i livränta är särskilt stadgat.

124 §.

Har den, vars olycksfall eller sjukdom försäkringen avser, uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet underlåtit att vidtaga åtgärd, varigenom skada, för vilken försäkringsgivaren skulle svara, kunnat avvärjas eller begränsas, eller har han icke efterkommit anvisning, som i sådant avseende meddelats honom av försäkringsgivaren, vare denne, i den mån underlåtenheten kan anses äga betydelse för skadans inträffande eller omfattning, fri från ansvarighet. Vad sålunda stadgats gälle dock ej i fråga om åtgärd av sådan beskaffenhet, att dess påkallande skulle för den, vars olycksfall eller sjukdom försäkringen avser, innebära ett oskäligt ingrepp i hans rätt att bestämma över sin person.

Förbehåll, enligt vilket underlåtenhet att vidtaga åtgärd som nu är sagd skulle hava inverkan i vidare mån än här stadgas, må ej åberopas av försäkringsgivaren.

Förslag

till

Lag

angående införande av lagen om försäkringsavtal.

1 §.

Den nu antagna lagen om försäkringsavtal skall jämte vad här nedan stadgas lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1927.

Är försäkringsavtal, som dessförinnan slutits, ingånget med förbehåll om ömsesidig uppsägningsrätt, och sker ej, efter det nya lagen trätt i kraft, uppsägning till den tid, då på grund av sådan uppsägning avtalet tidigast kunnat fränträdas, skall från nämnda tid nya lagen tillämpas å avtalet.

Å brandförsäkringsavtal, som före nämnda dag slutits för all framtid, skall nya lagen äga tillämpning från och med den 1 januari 1932, såvida ej dessförinnan annat blivit överenskommet. Har försäkringsgivaren framställt förslag, att nya lagen ej skall verka rubbning i avtalet, men varder det ej antaget, stånde honom fritt att mot utbetalande av den på försäkringen belöpande andel i premiereserven uppsäga avtalet att upphöra fjorton dagar efter uppsägning.

2 §.

Genom nya lagen upphävas 230—263 §§, 264 § andra stycket, 265 och 266 §§ i sjölagen, så ock vad i övrigt finnes i lag eller särskild författning stridande mot nya lagens bestämmelser.

3 §.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i nya lagen, skall hänvisningen anses gälla den nya bestämmelsen.

4 §.

Vad nya lagen innehåller angående verkan därav, att försäkringsgivaren kommer på obestånd eller träder i likvidation eller att hans rätt att här i riket driva försäkringsrörelse upphör, skall, där sådant förhållande inträder efter den dag då nya lagen trätt i kraft, äga tillämpning jämväl i fråga om försäkringsavtal, som han dessförinnan slutit.

5 §.

Vad i 29 och 30 §§ stadgas angående tid, inom vilken fordringsanspråk må göras gällande, skall äga tillämpning jämväl där avtalet tillkommit före dagen för nya lagens ikraftträdande, dock att där det förhållande, från vars inträdande tiden skall räknas, inträtt tidigare, tiden i stället skall räknas från dagen för ikraftträdandet.

6 §.

Den i 34 § nya lagen givna föreskrift om åsidosättande av avtalsvillkor, som leder till uppenbar obillighet, skall, utan hinder av att avtalet slutits före dagen för lagens ikraftträdande, äga tillämpning i tvist med anledning av försäkringsfall, som senare inträffat.

7 §.

Vad nya lagen i 86—88 §§ stadgar om inteckningshavares rätt på grund av brandförsäkring å byggnad skall i fråga om ersättning för brandskada, som inträffat efter det nya lagen trätt i kraft, äga tillämpning utan hinder av att försäkringsavtalet slutits tidigare eller inteckningen blivit tidigare sökt.

8 §.

Har, i fall då avtal om liv-, olycksfalls- eller sjukförsäkring slutits innan nya lagen trätt i kraft, förmånstagare insatts efter ikraftträdandet, äge i avseende å sådan förmånstagare nya lagen tillämpning.

Vad i 116, 117, 118 och 123 §§ är stadgat om borgenärers rätt skall efter tiden för nya lagens ikraftträdande äga tillämpning jämväl där avtalet tillkommit före sagda tid, dock ej i mål som då redan äro anhängiga.

Förslag

till

Lag

om inteckningshavares rätt till betalning ur ersättning, som utgår på grund av brandförsäkringsavtal.

1 §.

Har brandförsäkring tagits å byggnad, hörande till fast egendom som besväras av sökt eller beviljad inteckning för fordran, vare, i händelse av timad skada, byggnadens ägare utan hinder av inteckningen berättigad att själv uppbära ersättningen, där denna ej överstiger en tiondel av det belopp, för vilket brandförsäkring å egendomens åbyggnad är gällande.

Är ersättningen större, må den ej utbetalas till ägaren, med mindre inteckningshavaren det medgiver eller ock ägaren avhjälpt skadan eller ställt säkerhet, som av överexekutor godkänts, för ersättningens återbärande i händelse skadan ej inom skälig tid avhjälpes. Visar ej ägaren inom två månader efter det ersättningsbeloppet till betalning förfallit, att han är berättigad att lyfta beloppet eller har lyftat belopp återburits, skall beloppet nedsättas hos överexekutor för utbetalning till den eller dem, som därtill äga rätt; och skall tillika uppgift lämnas om inteckningshavare, vars namn och adress blivit hos försäkringsgivaren anmälda.

Sådan inteckningshavare skall ock av försäkringsgivaren särskilt underrättas om nedsättningen. Underrättelse skall anses meddelad, då den i rekommenderat brev avsänts under den uppgivna adressen.

2 §.

Har ersättningsbelopp blivit nedsatt hos överexekutor, utsätte denne så snart ske kan sammanträde för förhandling om rättsägares anspråk och beloppets fördelning. Anspråk på rätt att ur beloppet undfå betalning framför ägaren skall, vid äventyr av rättens förlust, framställas senast vid sammanträde som nu sagts.

Kallelse till sammanträdet skall genom överexekutors försorg minst fjorton dagar förut med posten sändas till byggnadens ägare och kända innehavare av fordran, som i denna lag avses, så ock införas i allmänna tidningarna och

tidning inom orten. I övrigt skall i avseende å fördelningen vad i utsökningslagen stadgas om fördelning av köpeskilling för utmätningsvis såld fast egendom äga motsvarande tillämpning.

3 §.

Har vid fördelning, som överexekutor verkställt, betalning utfallit å inteckningens huvudstol, och är ej sådant fall för handen, att enligt 4 § försäkringsgivaren inträder i inteckningshavarens rätt gent emot ägaren, vare inteckningen till den del den guldits utan verkan; och varde inteckningshandlingen av överexekutor försedd med anteckning därom.

4 §.

Är, då skada inträffar, försäkringsgivaren ansvarig i förhållande till inteckningshavaren men ej gent emot byggnadens ägare, inträde han, i den mån betalning utfallit å inteckningens huvudstol, i inteckningshavarens rätt.

Finnes efter inteckning, för vilken betalning till fullo utgått, inteckning, som ej blivit gulden, vare den inlösta inteckningen gällande med förmånsrätt efter den oguldna.

Varder inteckning endast delvis gulden, vare den i motsvarande mån utan verkan; och skall i stället inteckning för det guldna beloppet med ränta på grund av handling, som överexekutor har att utfärda, meddelas att gälla med förmånsrätt näst efter intecknat belopp, som ej vid fördelningen utgått. Sådan handling skall innehålla, att belopp som däri avses förfaller till betalning sex månader efter uppsägning.

Har inteckning på sätt här stadgas blivit till förmånsrätten nedsatt eller till någon del utan verkan, åligger det överexekutor att förse inteckningshandlingen med anteckning därom.

5 §.

Har inteckning jämlikt denna lag blivit helt eller delvis utan verkan eller till förmånsrätten nedsatt, åligger det överexekutor att därom, sedan fördelningen visats vara godkänd eller vunnit laga kraft, ofördröjligen göra anmälan, å landet hos domaren och i stad hos rätten samt tillika insända fördelningslängden; och skall, sedan sådan anmälan inkommit, anteckning om förhållandet införas i inteckningsprotokollet, å landet å nästa rättegångsdag under lagtima ting och i stad å nästa rättegångsdag för inteckningsärenden.

Skall inteckning meddelas på grund av handling, som avses i tredje stycket av 4 §, har överexekutor att i sammanhang med anmälan, som här förut i denna paragraf är sagd, insända handlingen med begäran om inteckning.

6 §.

Utan hinder därav att, sedan skada timat å försäkrad byggnad, skadans belopp blivit efter förhandling mellan försäkringstagaren och försäkringsgivaren fastställt, vare innehavare av inteckning i egendomen, där han ej medgivit

ersättningsbeloppets utbetalande, berättigad att hos försäkringsgivaren påyrka, att skadans belopp skall, såvitt hans rätt angår, fastställas i den ordning försäkringsavtalet stadgar. Sådant yrkande skall framställas inom en månad efter det skadan timade eller, därest anmälan om inteckningshavarens namn och adress gjorts hos försäkringsgivaren, inom fjorton dagar efter det inteckningshavaren underrättats om skadebeloppets fastställande. Underrättelse skall anses meddelad, då den blivit till inteckningshavaren avsänd i rekommenderat brev under den uppgivna adressen.

Framställes yrkande som i denna paragraf avses av flera inteckningshavare, ankomme på dem att gemensamt utse ett ombud att föra talan i saken; sämjas de ej, skall ombudet utses av överexekutor.

7 §.

Vad i denna lag stadgas om inteckningshavare gälle ock den, som för ogulden köpeskilling äger fordran med förmånsrätt, som avses i 11 kap. 2 § jordabalken.

Har någon för fordran inteckning i tomträtt eller vattenfallsrätt, och är brandförsäkring tagen å byggnad, som utgör tillbehör till tomträtten eller vattenfallsrätten, skall i fråga om inteckningshavarens rätt på grund av försäkringen vad i denna lag stadgas äga motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1927 och skall i fråga om ersättning för brandskada, som sedermera inträffar, äga tillämpning utan hinder av att försäkringsavtalet slutits tidigare eller inteckningen blivit tidigare sökt.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 67 § utsökningslagen.

Härigenom förordnas, att 67 § utsökningslagen skall erhålla följande ändrade lydelse:

Gäldenärs innestående avlöning för tjänst eller annan arbetsanställning eller innestående pension å rikets stat må icke utmätas, förr än gäldenären är berättigad att avlöningen eller pensionen lyfta; och skall, ändå att avlöningen eller pensionen är förfallen, därav från utmätning undantagas vad som erfordras till nödigt underhåll åt gäldenären, hans make och oförsörjda barn eller adoptivbarn till nästa förfallodag. Är avlöningen eller pensionen lyftad, skall av penningar, som gäldenären innehar eller äger innestående i bank eller annan penninginrättning, undantagas motsvarande belopp.

Vad sålunda stadgats om pension å rikets stat skall äga tillämpning jämväl å pension eller livränta, som eljest tillkommer gäldenären såsom vederlag för egen eller annan persons arbetsanställning och som förfaller till betalning efter det gäldenären fyllt femtiofem år eller blivit varaktigt oförmögen till arbete. Äger gäldenär i annat fall än nu sagts rätt till pension eller livränta skall, av vad han sålunda är berättigad att såsom pension eller livränta uppbära, från utmätning på sätt i första stycket är stadgat undantagas vad som icke överstiger ettusen femhundra kronors årsränta.

Är i lag eller författning särskilt stadgat, att viss egendom ej må utmätas, lände det till efterrättelse.

Om införsel i avlöning, pension eller livränta är särskilt stadgat.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1927; dock skola mål, som då redan äro anhängiga, behandlas enligt äldre lag. Å pension eller livränta, som blivit utfäst före lagens ikraftträdande och enligt Konungens förordnande ej kunnat tagas i mät, äge lagen ej tillämpning utan vare sådan pension eller livränta såsom förut från utmätning fredad.

Förslag

till

Lag

om tillägg till 24 § i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom.

Härigenom förordnas, att till 24 § i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom skall göras följande tillägg:

3 mom. Huru i visst fall inteckning, som utgått ur brandskadeersättning, varder utan verkan eller till förmånsrätten nedsättes, så ock huru i inteckningsprotokoll skall göras anteckning om dylikt förhållande, därom är särskilt stadgat.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1927.

Förslag

till

Lag

om dispaschörs befattning med försäkringstvister.

Med upphävande av 264 § första stycket i sjölagen förordnas som följer:

Uppstår tvist angående den ersättningsskyldighet, som på grund av avtal om sjöförsäkring eller återförsäkring av sådan försäkring må åligga försäkringsgivaren, skall saken hänskjutas till utredande av dispaschör. Sådan utredning verkställes, där ej annorlunda avtalats, å den ort, där försäkringen slutits eller där dispasch för den ort vanligen uppgöres. Det åligger dispaschören att i tillämpliga delar iakttaga vad för utredning av gemensamt haveri är i sjölagen stadgat; dock att kungörelse, som i 214 § sagda lag sägs, ej skall utfärdas, där såväl försäkringsgivare som försäkringstagare förklarat sig icke påkalla sådan; skolande i ty fall dispaschen vara upprättad inom två månader efter det fullständiga handlingar inkommit.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1927.

Förslag

till

Lag

om ändring i vissa delar av lagen den 25 maj 1917 om försäkringsrörelse.

Härigenom förordnas, att 7, 109, 123, 205, 212, 232, 235 och 236 §§ i lagen den 25 maj 1917 om försäkringsrörelse skola erhålla följande ändrade lydelse:

7 §.

Avser försäkringsaktiebolags rörelse livförsäkring, skola upprättas grunder beträffande

1) beräkning av försäkringspremier och premiereserv,

2) den rätt till återköp av försäkring, som må tillkomma försäkringstagare,

3) verkan av underlåten premiebetalning,

4) försäkringstagares rätt när, annorledes än i följd av återköp eller underlåten premiebetalning, försäkringen upphör i förtid eller bolaget eljest är fritt från ansvarighet för försäkringsfall,

5) försäkringstagares rätt att njuta förskott mot säkerhet i försäkringsbrevet,

6) beräkning och fördelning av den vinst, som må tillkomma försäkringstagarna.

Där förutberäkning skall ske av de belopp (premieåterbäring), som bolaget förväntas kunna av sin behållning utbetala till försäkringstagare utöver de i försäkringsavtalet bestämda, skola ock grunder upprättas för denna förutberäkning samt för beräkning av fond för tryggande av sådan premieåterbäring (premieåterbäringsreserv.)

Skall försäkring, som ej är att hänföra till personförsäkring, meddelas för all framtid eller för längre tid än tio år, skola grunder upprättas för beräkning av försäkringspremier och premiereserv för sådana försäkringar ävensom för bestämmande av försäkringstagares rätt när sådan försäkring upphör i förtid eller bolaget eljest är fritt från ansvarighet för försäkringsfall.

109 §.

Har försäkringsaktiebolag trätt i likvidation eller kommit i konkurstillstånd, må nya försäkringar icke avslutas.

123 §.

Avser ömsesidigt försäkringsbolags rörelse livförsäkring, skola uppräättas grunder beträffande

1) beräkning av försäkringspremier och premiereserv,

2) den rätt till återköp av försäkring, som må tillkomma försäkringstaggare,

3) verkan av underlåten premiebetalning,

4) försäkringstagares rätt när, annorledes än i följd av återköp eller underlåten premiebetalning, försäkringen upphör i förtid eller bolaget eljest är fritt från ansvarighet för försäkringsfall,

5) försäkringstagares rätt att njuta förskott mot säkerhet i försäkringsbrevet,

6) beräkning och fördelning av den vinst, som må tillkomma försäkringstagarna.

Där förutberäkning skall ske av de belopp (premieåterbäring), som bolaget förväntas kunna av sin behållning utbetala till försäkringstagare utöver dde i försäkringsavtalet bestämda, skola ock grunder upprättas för denna förutberäkning samt för beräkning av fond för tryggande av sådan premieåterbäring (premieåterbäringsreserv).

Skall försäkring, som ej är att hänföra till personförsäkring, meddelas för all framtid eller för längre tid än tio år, skola grunder upprättas för beräkning av försäkringspremier och premiereserv för sådana försäkringar ävenssom för bestämmande av försäkringstagares rätt när sådan försäkring upphöör i förtid eller bolaget eljest är fritt från ansvarighet för försäkringsfall.

205 §.

Har ömsesidigt försäkringsbolag trätt i likvidation eller kommit i konkursstillstånd, må nya försäkringar icke avslutas.

212 §.

I försäkringsbolags balansräkning skall under benämningen försäkringsfond såsom skuld upptagas det för den tidpunkt, som balansräkningen avser, beräknade värdet av bolagets ansvarighet

1) på grund av redan inträffade försäkringsfall (ersättningsreserv) samt

2) på grund av löpande försäkringar (premiereserv).

Omfattar bolagets rörelse olika försäkringsgrenar, skall för varje försäkringsgren särskild försäkringsfond upptagas.

Är försäkring återförsäkrad hos inländskt bolag, som enligt denna lag är berättigat att driva försäkringsrörelse, eller hos utländsk försäkringsanstalt, som i sitt hemland med laga rätt driver sådan rörelse, må det bolag, åt vilket återförsäkringen meddelats, upptaga såsom tillgång värdet av återförsäkringsbolagets ansvarighet på grund av återförsäkringen, dock högst det belopp, vartill försäkringsfonden för försäkringen enligt bolagets egna beräkningsgrunder uppgår.

232 §.

Under administrationstiden må ej återköp av livförsäkringar äga rum eller förskott mot säkerhet i livförsäkringsbrev lämnas. Att nya livförsäkringar ej må meddelas stadgas i 109 och 205 §§.

Å livförsäkringsbelopp, som förfallit till betalning, innan bolaget trätt i likvidation eller, där konkurs inträffat, beslutet om egendomsavträde meddelades, skall utbetalas så mycket, som skolat gäldas, därest likvidation eller konkurs icke inträffat. Å livförsäkringsbelopp, som förfaller till betalning under administrationstiden, utbetalas, innan administrationen avslutats, allenast så mycket, som försäkringsinspektionen finner kunna utgå utan förnärmande av övriga livförsäkringstagares rätt. Befinnes sedermera, att för mycket utbetalts, äge återbäring ej rum.

235 §.

Har ej från inländskt bolag inkommit anbud om försäkringarnas övertagande, eller har försäkringsinspektionen icke funnit något inkommet anbud böra antagas, eller har anbud, som av försäkringsinspektionen förordats, icke blivit på sätt i 234 § sägs antaget, skall inspektionen, där den finner ömsesidigt försäkringsbolag för försäkringarnas övertagande och rörelsens fortsättande lämpligen kunna bildas, kalla försäkringstagarna till sammanträde för fattande av beslut om bildande av sådant bolag. Kallelsen skall kungöras i allmänna tidningarna minst en månad före sammanträdet ävensom med allmänna posten översändas till de försäkringstagare, vilkas adress är känd. Vid kallelsen skall i meddelandena till de särskilda försäkringstagarna fogas en av inspektionen upprättad redogörelse för den verkställda utredningen angående administrationsboets ställning samt för den nedsättning i försäkringsbeloppen, vilken inspektionen må finna erforderlig, ävensom ett genom inspektionens försorg upprättat förslag till bolagsordning för det nya bolaget och till övriga i 123 § angivna grunder för bolagets verksamhet.

Besluta de vid sammanträdet närvarande enhälligt, att bolaget skall bildas i enlighet med de av försäkringsinspektionen föreslagna grunder, eller finnas vid omröstning mera än fyra femtedelar av de röstande hava förenat sig härom, skola bolagsordning och övriga grunder för bolagets verksamhet anses vara av försäkringstagarna antagna. Beslutet skall underställas Konungens stadfästelse.

Sedan Konungens stadfästelse erhållits och bolaget registrerats, skall administrationen avslutas genom överlämnande till det nya bolaget av administrationsboets tillgångar och handlingar. Det nya bolaget inträder i administrationsboets rättigheter och skyldigheter.

Kan icke i den ordning, som i denna paragraf sägs, nytt bolag komma till stånd, skall, där ej samtliga försäkringstagare överenskomma om administrationens fortsättande, fördelning av administrationsboets tillgångar äga rum.

För sådant ändamål skall verkställas beräkning av det belopp, vartill försäkringsfonden uppgår; och skall vid fördelning av tillgångarna varje försäkringstagares fordran anses motsvara hans andel i fonden.

Har överenskommelse träffats om administrationens fortsättande, ankomme på försäkringsinspektionen, huruvida ytterligare åtgärder böra vidtagas för försäkringarnas överlåtande eller för bildande av nytt bolag.

236 §.

Har försäkringsbolag, som meddelar försäkring av annat slag än personförsäkring och meddelar sådan försäkring för all framtid eller för längre tid än tio år, trätt i likvidation eller kommit i konkurstillstånd, skall försäkringsinspektionen utse ett ombud, som har att å försäkringstagarnas vägnar iakttaga och bevaka den panträtt, som jämlikt 217 § tillkommer försäkringstagarna uti de enligt sagda paragraf till deras säkerhet i särskilt förvar satta värdehandlingar, med iakttagande därav att varje försäkringstagare njuter panträtt i nämnda värdehandlingar för den på hans försäkring belöpande andel i försäkringsfonden.

Ombudet äge av bolaget uppbära arvode till belopp, som bestämmes av Konungen.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1927; dock att i fråga om försäkringsbolag, vars bolagsordning före sagda dag blivit av Konungen fastställd, vad i 7 och 123 §§ stadgas i fråga om upprättande av grunder beträffande försäkringstagares rätt när försäkringen upphör i förtid eller bolaget eljest är fritt från ansvarighet för försäkringsfall ej skall träda i tillämpning förrän den 1 januari 1929.

MOTIV.

Förslag till lag om försäkringsavtal.

De första spåren av försäkring förekomma i vårt land i landskapslagarna. Till de skyldigheter, som enligt dessa lagar ålågo häradets innebyggare, hörde bland annat att lämna varandra hjälp vid oförvållade olyckor. I främsta rummet ålåg det dem att i form av brandstod sammanskjuta medel till den häradsbo, som genom vådeld förlorat sin egendom. Föreskrifter om dylik brandstodsplikt upptogos sedermera i landslagarna och därifrån i 24 kap. byggningabalken av 1734 års lag, varest såsom en ny föreskrift tillkom, att i varje landsort skulle i Konungens, befallningshavandes närvaro bildas en förening häradsborna emellan för fastställande huru mycket skulle givas i brandstod för vart och ett nytt hus. Dessa bestämmelser fullständigades genom en förordning den 26 oktober 1743. Den organisation, som det lagstadgade brandstodsväsendet sålunda erhöll, bibehölls sedermera oförändrad, till dess det gamla brandstodstvånget upphävdes genom förordningen den 26 april 1853.[1]

Även nu för tiden förekommer det, att försäkring är påbjuden i lag, antingen så att den uppkommer direkt på grund av lagens bestämmelser, eller så att lagen föreskriver ingående av avtal i ämnet. Exempel på dylikt försäkringstvång bjuder den omfattande sociala försäkring, som i vårt land tillkommit genom lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring och lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete.

Vad den frivilliga försäkringen beträffar, blev försäkring mot sjöfara tidigast föremål för lagstiftningens uppmärksamhet. Redan vår första egentliga sjölag, utfärdad den 12 juni 1667, innehöll en försäkringsbalk. Där givna föreskrifter ändrades sedermera genom Försäkrings- och Haveristadgan av den 2 oktober 1750, i sin ordning upphävd genom 1864 års sjölag. Nu gällande privaträttsliga bestämmelser om sjöförsäkring återfinnas som bekant i 10 kap. av 1891 års sjölag.

Bortsett från sjöförsäkring har svensk lagstiftning hittills i huvudsak reglerat endast den offentligrättsliga sidan av det frivilliga försäkringsväsendet:

[1] En utförlig redogörelse för brandstodsväsendets utveckling i vårt land återfinnes i ett av C. A. Sjöcrona avgivet underdånigt betänkande med förslag till författningar angående försäkringsväsendets ordnande (1883) s. 8—19.

det allmännas tillsyn över försäkringsanstalterna. En sådan reglering genomfördes den 24 juli 1903 genom lagen om försäkringsrörelse samt lagen om utländsk försäkringsanstalts rätt att driva försäkringsrörelse här i riket. Förstnämnda lag har numera ersatts av lagen den 25 maj 1917 om försäkringsrörelse. För sjukkassor och understödsföreningar, vilka äro undantagna från denna lags tillämpningsområde, finnas bestämmelser i lagen den 4 juli 1910 om sjukkassor och lagen den 29 juni 1912 om understödsföreningar.

Denna offentligrättsliga lagstiftning avser endast att lagbinda de enskilda försäkringsanstalternas organisation samt att genom offentlig tillsyn kontrollera deras ekonomiska ställning ävensom att i vissa avseenden fixera deras ansvarighet för åtagna förbindelser. I en vid 1905 års riksdag avgiven motion ifrågasattes emellertid, huruvida icke det offentliga intresse, som föranlett utfärdande av dessa kontrollföreskrifter, berättigade ett ytterligare fortskridande på den sålunda inslagna vägen genom reglering av försäkringsverksamheten jämväl ur privaträttslig synpunkt. Motionen vann bifall av riksdagen, som den 12 maj 1905 avlät den till kommittén numera överlämnade skrivelsen i ämnet, med anhållan att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbeta och för riksdagen framlägga förslag till lag om försäkringsavtal. Till stöd för denna anhållan framhölls, att — likasom det, med hänsyn till betydelsen för det allmänna därav att försäkring av olika slag alltmera komme till användning, för samhället vore av stor vikt, att de anstalter, som meddelade försäkringar, erbjöde fullgod säkerhet för åtagna förbindelsers fullgörande — det för försäkringsrörelsens utveckling vore av vittgående betydelse, att densamma även i övrigt bedreves under former, vilka för den enskilde vore så tillfredsställande som möjligt, i vilket avseende förhållandena bland annat i vårt land kunde anses lämna åtskilligt övrigt att önska.

I skrivelsen anfördes vidare bland annat följande: Riksdagen förbisåge ingalunda, att det vore förenat med avsevärda svårigheter att inlåta sig på en lagstiftning av ifrågasatt art. Dessa svårigheter berodde företrädesvis på skiljaktigheterna mellan de olika försäkringsgrenarna ävensom på den omständigheten, att försäkringsväsendet fortfarande vore statt i en livlig utveckling och i följd härav de former och regler, som gällde för detsamma, delvis ännu icke kunde anses hava vunnit sådan hävd och stadga som erfordrades för att därpå bygga en lagstiftning. I en lag om försäkringsavtal, som avsåge att normera berörda avtal från olika synpunkter, borde upptagas till behandling, bland annat, frågorna om försäkringsvillkoren i allmänhet, försäkringsgivares och försäkringstagares inbördes rättigheter och skyldigheter samt försäkringsagenternas rättsliga ställning. I överensstämmelse med vad i allmänhet vid lagstiftning av förevarande art skett, borde det i princip lämnas vederbörande fritt att efter sitt skön vid avtalets ingående träffa närmare bestämmelser angående vad därmed stode i samband, så att lagens föreskrifter trädde i tillämpning allenast då annat icke överenskommits. Även om sålunda bestämmelserna i en lag om försäkringsavtal icke i varje fall komme

till användning, vore dock betydelsen av lagens förefintlighet alltid den, att fullständigande och bestämda regler funnes för den händelse, att i ett eller annat hänseende sammanstämmande viljeförklaring av kontrahenterna icke förelåge. Härigenom kunde i många fall osäkerhet och tvister förekommas. Det kunde dock enligt riksdagens mening ifrågasättas, huruvida icke beträffande vissa med försäkringsavtalet förenade rättsverkningar förelåge ett allmänt intresse av den styrka, att det berättigade ett förbud från samhällets sida mot avtal av däremot stridande innehåll. För det allmänna kunde det stundom anses vara en förpliktelse att söka motverka de skadliga följderna därav, att av två kontrahenter vid ett avtals ingående den ene sutte inne med övervägande maktmedel att göra avtalet för sig fördelaktigt. I nu förevarande hänseende vore ofta den enskilde försäkringssökanden gent emot försäkringsanstalten att anse såsom den svagare parten, vilken, om han ville erhålla en försäkring, vore nödsakad att underkasta sig de villkor, som av anstalten härför uppställdes, fastän de kunde för honom innebära avsevärd obillighet. I riksdagens tanke borde olägenheter i angivna avseende om möjligt förekommas.

Försäkringsinspektionen, som den 24 september 1907 avgav infordrat utlåtande i anledning av ifrågavarande riksdagsskrivelse, ansåg sig böra tillstyrka Kungl. Maj:t att vidtaga nödiga åtgärder för utarbetande av ett förslag till lag om försäkringsavtal. Försäkringsverksamheten vore, framhölls det i nämnda utlåtande, av en så säregen beskaffenhet, med en så övervägande teknisk och ekonomisk överlägsenhet på den ena partens, nämligen försäkringsgivarens sida, att en lagstiftning, som avsåge att fastslå vissa allmänna regler, huvudsakligen till skydd för försäkringstagaren, vore väl på sin plats. Det syntes icke heller i detta fall kunna med rätta påstås, att konkurrensen mellan försäkringsbolagen utgjorde ett tillräckligt skyddande medel mot ett utnyttjande från bolagens sida av denna deras starkare ställning. Ty just den omständigheten, att den stora allmänheten saknade tillräckligt ingående sakkunskap, verkade därhän, att mången gång den mindre väsentliga men mera påtagliga, och kanske dessutom skickligt framhållna fördelen verkade mera lockande än den mera väsentliga men mindre i ögonen fallande.

Sedan den svenska regeringen under år 1909 tagit initiativ till förhandlingar med regeringarna i Danmark och Norge om fortsättande av tidigare samarbete på lagstiftning inom obligationsrättens område, hölls under samma år i Stockholm ett sammanträde av särskilda delegerade för de tre länderna, därvid ett program för samarbetet uppgjordes. Under början av nästföljande år antogo danska och norska regeringarna en av den svenska regeringen gjord framställning om upptagande snarast möjligt av gemensamt lagstiftningsarbete inom obligationsrätten på grundval av de delegerades utlåtande. Bland de ämnen, som återfinnas på det sålunda fastställda programmet, förekommer lagstiftning om försäkringsavtal. I enlighet med programmet gjordes först vissa andra därå upptagna ämnen till föremål för behandling. Denna ledde till

överensstämmande lagstiftning om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område, om avbetalningsköp samt om kommission, handelsagentur och handelsresande. På förslag av chefen för norska justis- og politidepartementet träffades under år 1915 överenskommelse om att såsom nästa ämne skulle upptagas frågan om lagstiftning rörande försäkringsavtal samt att från norsk sida vissa förberedande arbeten skulle utföras under ledning av professor Fredrik Stang. Utförandet av dessa förberedelser uppdrogs åt höiesteretsadvokaten Nicolay L. Bugge. Efter det genom meddelande från den norska regeringen i oktober 1918 blivit upplyst, att de förberedande arbetena i det närmaste slutförts samt att det enligt regeringens uppfattning vore önskvärt, att förhandlingar mellan kommitterade från de tre länderna kunde upptagas inom den närmaste tiden, blev den svenska kommittén tillsatt den 8 november 1918.

Vid fullgörande av sitt uppdrag har kommittén ansett sig böra taga största möjliga hänsyn till de rättsgrundsatser, som kommit till uttryck i sjölagens stadganden om sjöförsäkring. En annan viktig källa för gällande rätt finnes i de i försäkringsbreven upptagna eller däri åberopade särskilt utarbetade allmänna försäkringsvilkoren. För sjöförsäkring hava sådana villkor sammanförts i en »allmän svensk sjöförsäkringsplan», som efter nu gällande sjölags utfärdande antogs av försäkringsgivarna och som i stort sett bygger på lagens bestämmelser. Även inom andra försäkringsgrenar förekommer det ofta, att flera bolag tillämpa i huvudsak likalydande allmänna villkor. Uppenbart är, att vid bedömande av rättsförhållandet mellan kontrahenterna i ett försäkringsavtal grundläggande betydelse måste tillmätas innehållet i de allmänna försäkringsvillkoren. Dessa kunna, särskilt för de försäkringsgrenar, varom bestämmelser i lag saknas, sägas giva uttryck åt en bestående sedvanerätt. De erbjuda därför lagstiftaren ett värdefullt material, som måste bliva föremål för en omsorgsfull prövning. Deras värde för lagstiftningsarbetet får likväl icke överskattas. Blickar man tillbaka på den utveckling, som försäkringsvillkoren under tidernas lopp genomgått, låter det sig visserligen icke förneka, att inom vissa försäkringsgrenar avfattningen så småningom blivit ändrad i en för försäkringstagaren allt mer förmånlig riktning. Det oaktat lärer det icke kunna bestridas, att gällande försäkringsvillkor i många fall icke innefatta någon tillfredsställande reglering av rättsförhållandet. Till stöd för riktigheten av detta påstående torde det vara tillräckligt att hänvisa till att försäkringstagarens rättsställning i praktiken ofta gestaltar sig på ett helt annat sätt än på papperet. Vid sidan av de stränga försäkringsvillkoren har, såsom i det följande skall närmare utvecklas, utbildat sig en någorlunda fast praxis, till vilken lagstiftaren har att taga behörig hänsyn.

Den privata försäkringsrätten bär en i hög grad universell prägel. Utveck-

lingen på detta rättsområde har inom alla kulturstater i stort sett ägt rum efter gemensamma grundlinjer. Till denna likformighet har lagstiftaren att taga hänsyn. En lagstiftning på detta område bör icke bygga enbart på nationella rättskällor utan även på vad som kan sägas hava i större eller mindre utsträckning vunnit erkännande såsom internationell rätt. Av stor praktisk betydelse måste det särskilt vara att vinna överensstämmelse med våra närmaste grannländer.

Vad beträffar utländsk lagstiftning på försäkringsavtalets område märkes till en början den, som reglerar sjöförsäkringen. I de flesta kulturstater består en under århundradens lopp utvecklad, i lag fastslagen sjöförsäkringsrätt. I fråga om Tyskland återfinnas gällande bestämmelser i §§ 778—900 av den tyska handelslagen (1897), vilken i sammamhang med tillkomsten av nedannämnda lag om försäkringsavtal i hithörande delar underkastades revision år 1908. I England regleras detta ämne genom en särskild lag, Marine Insurance Act av år 1906. Den franska lagstiftningen rörande sjöförsäkring har sin plats i Code de commerce art. 332—396.

Under senare tid är det emellertid annan försäkring än sjöförsäkring som i utlandet särskilt varit föremål för lagstiftarens uppmärksamhet. Moderna lagar rörande försäkringsavtal hava sålunda kommit till stånd i Schweiz, Tyskland och Österrike. I Frankrike står frågan om införande av en sådan lagstiftning på dagordningen.

I Schweiz framlades redan år 1896 ett utkast till lag om försäkringsavtal, efter offentligt uppdrag utarbetat av professor Hans Roelli i Zürich. För prövning av detta utkast tillsattes en särskild expertkommission, vars arbete pågick under åren 1896—1901. Ett på grundvalen av dessa förarbeten byggt lagförslag blev år 1904 förelagt förbundsförsamlingen och med vissa ändringar antaget av denna år 1908. Den sålunda antagna lagen är daterad den 2 april 1908 och har trätt i kraft den 1 januari 1910.

Till grund för den tyska lagen ligger ett inom Reichs-Justizamt utarbetat, år 1903 offentliggjort utkast till lag om försäkringsavtal. Utkastet blev sedermera föremål för granskning från sakkunnigt håll, varefter regeringen år 1906 för riksdagen framlade ett omarbetat förslag. Sedan förslaget underkastats behandling av särskilda inom riksdagen tillsatta kommissioner, blev det med vissa jämkningar år 1908 antaget av riksdagen. Lag i ämnet utfärdades den 30 maj 1908 och trädde i kraft den 1 januari 1910.

I Österrike offentliggjordes år 1905 ett första förslag till lag om försäkringsavtal. Förslaget framlades i flera omgångar för riksdagen och blev därvid föremål för ändringar och jämkningar men företogs icke till slutlig behandling. Med stöd av den österrikiska grundlagen, som berättigade regeringen att, när riksdagen icke var samlad, under vissa förutsättningar utan dess medgivande stifta lag med provisorisk giltighet, utfärdade regeringen den 22 november 1915 en förordning, enligt vilken förslaget med de ändringar det undergått vid behandlingen i riksdagen upphöjdes till lag. Efter det förord-

ningen sedermera framlagts för riksdagen och med obetydliga ändringar blivit antagen, utfärdades den 23 december 1917 en lag om försäkringsavtal, som trädde i kraft den 1 januari 1919. Denna österrikiska lagstiftning företer stor likhet med den tyska.

De franska förarbetena för en lagstiftning på detta område påbörjades år 1902, då en kommitté tillsattes för att utarbeta ett förslag till lag om försäkringsavtal. Kommitténs förslag framlades år 1904 för deputeradekammaren, men vann aldrig slutlig behandling. Nya förslag i ämnet hava sedermera framlagts åren 1906 och 1920. Över det senast framlagda förslaget har ett inom deputerade kammaren tillsatt utskott avgivit ett tillstyrkande utlåtande den 22 oktober 1922, men förslaget synes sedermera hava fått förfalla och en kommission lär vara tillsatt för utarbetande av ett nytt.

Ej sällan framhålles, att en sund utveckling på försäkringsväsendets område bäst främjas, om det i största möjliga utsträckning överlämnas åt kontrahenterna att själva utan lagstiftarens ingripande genom avtal ordna rättsförhållandet sig emellan. Man har därvid bland annat hänvisat till att försäkringsförhållandets natur gjorde det nödvändigt att i själva avtalet intaga uttömmande, i detalj utformade regler om kontrahenternas rättigheter och skyldigheter. För denna avtalsform funnes sålunda icke, såsom t. ex. i fråga om köp, något verkligt behov av föreskrifter i lag, vilka skulle komma till användning i sådana fall, då kontrahenterna icke själva träffat bestämmelse i ett eller annat hänseende. Man har dessutom gjort gällande, att med hänsyn till försäkringsteknikens alltjämt fortgående utveckling de faktiska förhållandena ofta vore så växlande, att de icke lämpligen kunde inordnas under lagens former. Lagstiftarens uppgift borde därför, menar man, huvudsakligen vara inskränkt till att reglera sådana delar av ämnet, om vilka avtal med laga verken icke kunde träffas, såsom t. ex. frågorna om borgenärers eller tredje mans rätt, preskription m. m.

På det sätt, som sålunda förordats, kan emellertid enligt kommitténs mening en fullt tillfredsställande ordning icke vinnas. Det är föga troligt, att kontrahenterna i allmänhet skola lyckas giva avtalet sådan fullständighet och skärpa i avfattningen, att icke på åtskilliga punkter måste uppstå en tvekan, som endast med ledning av betämmelser i lag kan hävas. Kommitténs uppfattning härutinnan synes jämväl vara av erfarenheten bekräftad. Visserligen hava försäkringsbolagen såsom i det föregående framhållits, inom de försäkringsgrenar, för vilka några privaträttsliga bestämmelser i lag hittills icke funnits, sökt att medelst gemensamt utarbetade försäkringsvillkor giva avtalet ett visst mått av fullständighet och klarhet i avfattningen. Men detta har endast i ofullkomlig grad kunnat uppnås. Avfattningen av nu gällande försäkringsvillkor lämnar i många fall utrymme för tvekan, huru bestämmelserna böra tolkas. Inom vissa försäkringsgrenar påträffas bland försäkringsvillkoren spår av utländska förebilder, och man har vid deras klädande i svensk dräkt stundom

förbisett, att en bestämmelse, som är avfattad med hänsyn till ett främmande rättssystems regler, icke utan vidare låter sig inpassa i ett avtal, vid vars tolkning hos oss gällande allmänna rättsgrundsatser skola tjäna till ledning. Det lärer heller icke kunna bestridas, att innehållet i en mängd försäkringsvillkor på åtskilliga punkter är föråldrat; bestämmelserna tillämpas ock i praktiken på ett helt annat sätt än vad ordalagen synas föranleda. Att i lag fastställa klara, efter rättvisa och billighet avvägda, grunder för kontrahenternas inbördes rättigheter och skyldigheter måste därför anses vara en uppgift av betydelse. Det utgör utan tvivel ett viktigt medel för vinnande av en tillfredställande ordning på förevarande område. En dylik lagstiftning stärker allmänhetens förtroende för försäkringsväsendet och befordrar därigenom dess utveckling.

Även om kontrahenterna genom avtal kunna sätta lagens bud ur kraft, torde de likväl ogärna avvika från lagbestämmelser, som äro grundade på sund praxis och rådande rättsuppfattning. Den ordning lagen innehåller varder säkerligen, oaktat den icke är tvingande, i stor utsträckning iakttagen och gällande. Såsom exempel på det gynnsamma inflytande lagens deklaratoriska bestämmelser kunna antagas utöva på avtalsvillkoren kan åberopas, att i den allmänna svenska sjöförsäkringsplanen, såsom förut antytts, sjölagens stadganden om försäkring blivit i mycket stor utsträckning upptagna oförändrade. För de försäkringsgrenar, inom vilka det icke anses lämpligt att i försäkringsvillkoren upprepa sådana bestämmelser, som upptagits i lagen, bör lagbestämmelsernas tillvaro möjliggöra en utan tvivel önskvärd förminskning av försäkringsvillkorens omfång.

Enligt kommitténs mening kan det emellertid med hänsyn till försäkringsväsendets stora betydelse för samhället icke anses tillrådligt att på detta område lämna avtalsfriheten oinskränkt utrymme. Den faran kan icke anses utesluten, att även efter lagens ikraftträdande i försäkringsavtalet upptagas bestämmelser, som strida mot vad lagstiftaren anser vara rätt och billigt; i allt fall måste man räkna med att de tryckta formulär till försäkringsbrev, som nu användas, i viss utsträckning kunna komma till användning, även efter det lagen trätt i kraft. Dessa formulär hava tillkommit på försäkringsgivarnas föranstaltande, och det är därför helt naturligt, att det varit deras intresse, som vid avfattningen kommit att företrädesvis beaktas. Det lärer icke heller kunna bestridas, att bland gällande försäkringsvillkor inom de flesta branscher påträffas bestämmelser, vilkas tillämpning skulle innebära en obillig hårdhet. Väl kan det vara sant, att många av dessa bestämmelser icke äro avsedda att tillämpas efter ordalagen och icke heller bliva så tillämpade. Men själva deras tillvaro innebär dock för den försäkringstagande allmänheten ett osäkerhetstillstånd, som står i strid mot försäkringens viktiga samhällsuppgift, vilken innebär just skapande av säkerhet. Hänsyn till rättssäkerheten kräver, att lagstiftaren icke uteslutande litar till försäkringsgivarnas goda vilja. Fall finnas för visso, då något tillmötesgående från försäkringsgivarens sida

vid försäkringsvillkorens tillämpning icke kan påräknas. Ett försäkringsbolag, vars ekonomiska ställning är osäker, kan av denna grund finna sig föranlåtet att strängt fasthålla vid ett obilligt försäkringsvillkor. Ämnar försäkringsgivaren upphöra med sin verksamhet, saknar han anledning att i konkurrenssyfte göra någon eftergift till fördel för försäkringstagaren. Jämväl ur andra synpunkter äro allvarliga olägenheter förenade med det nu rådande systemet. Om t. ex. ett brandförsäkringsbolag, som misstänker, att försäkringshavaren anlagt mordbrand, men som ej kan föra bevis härom, till befrielse från ansvarighet åberopar en bestämmelse, som ej är avsedd att i allmänhet tillämpas, kan den som handlar å bolagets vägnar hava misstagit sig. Och även eljest är det åtminstone för nutida rättsuppfattning stötande, att den ene kontrahentens rätt skall vara beroende av den andres gottfinnande. Rättskänslans krav sammanfaller här med rättssäkerhetens. Det har därför synts kommittén berättigat och påkallat att åt vissa lagbud, vilka avse att trygga försäkringstagarens ställning i rättsförhållandet, förlänas tvingande kraft.

I det yttrande, som Sjöassuradörernas Tariffförening den 21 december 1923 avgav över kommitténs preliminära utkast, gjordes med styrka gällande, att på sjöförsäkringens område några inskränkningar i avtalsfriheten icke borde förekomma. Där funnes icke något behov av tvingande föreskrifter. Redaren och köpmannen, som toge försäkring på sitt fartyg eller sina varor, vore med försäkringsgivaren fullt jämbördiga medkontrahenter, som förstode försäkringsvillkorens innebörd. Utan avtalsfrihet kunde sjöförsäkringen icke med framgång arbeta och anpassa sig efter affärslivets skiftande former. Det hade icke försports, att inom svensk sjöförsäkringsverksamhet missbruk av avtalsfriheten ägt rum. Något bärande skäl att upphäva eller inskränka denna frihet syntes vid sådant förhållande icke föreligga.

De synpunkter, som sålunda framförts i fråga om sjöförsäkring, hava i väsentlig utsträckning vunnit beaktande. I fråga om den avdelning av förslaget, som innehåller speciella bestämmelser om sjöförsäkring, gäller sålunda, att grundsatsen om avtalets frihet är helt genomförd. Av de bestämmelser, som äro gemensamma för sjöförsäkring och annan försäkring, hava åtskilliga i det nu framlagda förslaget erhållit en avfattning, som i högre grad än vad det preliminära utkastet medgav bereder kontrahenterna rörelsefrihet. De begränsningar i avtalsfriheten, vilka enligt förslaget skola gälla även för sjöförsäkring, äro alla av den art, att det icke med fog kan påstås, att deras tillvaro på något sätt obehörigen inskränker möjligheten att anpassa sjöförsäkringen efter handelns och det övriga affärslivets legitima behov. Redan vid en hastig överblick över förslagets tvingande bestämmelser måste en var finna, att flertalet av de förbehåll, mot vilka dessa bestämmelser rikta sig, äro av sådant innehåll, att det icke kan försvaras att låta dem vara gällande. Den från sjöförsäkringshåll stundom åberopade omständigheten, att ett i förslaget förbjudet förbehåll icke plägat förekomma i sjöförsäkringsavtalen, synes icke utgöra tillräckligt skäl för att i en för alla slag av försäkringsavtal avsedd lag

göra undantag från de tvingande bestämmelser, som anses vara på sin plats beträffande försäkring i allmänhet, ett undantag, som skulle innebära en uttrycklig tillåtelse att i sjöförsäkringsavtal upptaga dylika obilliga förbehåll.

I övrigt tillåter sig kommittén att beträffande de närmare grunder, som föranlett att tvingande kraft tillagts vissa bestämmelser, hänvisa till vad som anföres under de särskilda paragraferna.

Den anordning av ämnet, som av kommittén föreslås, betingas av skillnaden mellan de båda huvudgrupperna av försäkring, nämligen å ena sidan skadeförsäkring och å den andra personförsäkring. Den första avdelningen av förslaget (1—34 §§) innehåller bestämmelser, som skola äga tillämpning å alla slags försäkringsavtal. Den andra avdelningen är ägnad åt skadeförsäkring. I densamma hava till en början upptagits regler gemensamma för all skadeförsäkring (35—58 §§). Därefter följa speciella bestämmelser om vissa huvudformer av skadeförsäkring nämligen sjöförsäkring (59—76 §§), annan transportförsäkring (77—78 §§), brandförsäkring (79—88 §§), kreatursförsäkring (89 och 90 §§) samt ansvarighetsförsäkring (91—96 §§). Den tredje avdelningen handlar om livförsäkring, den viktigaste formen av personförsäkring (97—118 §§), och den fjärde om två andra till personförsäkringen hörande huvudformer nämligen olycksfalls- och sjukförsäkring (119—124 §§).

Vid den granskning, som försäkringsvärlden ägnade det år 1921 offentliggjorda första utkastet till lag om försäkringsavtal, uttalades från flera håll den uppfattningen, att lagens avdelning »om försäkringsavtal i allmänhet» borde till sitt omfång väsentligen inskränkas genom utbrytning därur och överföring till de speciella avdelningarna av alla sådana bestämmelser, som icke vore tillämpliga å alla försäkringsgrenar. Brandtarifföreningen ifrågasatte, huruvida det överhuvud vore lämpligt att i så stor omfattning som i utkastet skett fastställa för alla branscher gemensamma regler, och om ej fördelaktigare varit »att begränsa den allmänna avdelningen till att innehålla blott allmängiltiga regler». Svenska livförsäkringsbolagens direktörsförening gick längre, i det föreningen frambar det önskemål, att samtliga paragrafer, som beröra livförsäkringen, måtte sammanföras i en särskild avdelning av lagen, även om ett sådant särskiljande skulle få till följd, att några av de lagbestämmelser, som infördes i den speciella livförsäkringsavdelningen finge full motsvarighet bland de för övriga försäkringsgrenar intagna stadganden. Till denna uppfattning anslöto sig även de av Svenska Försäkringsföreningen tillsatta kommitterade för utkastets granskning.

Vad särskilt angår sjöförsäkring har det yrkande framställts, att lagbestämmelserna därom måtte bibehållas såsom ett kapitel i sjölagen och att den blivande lagen om försäkringsavtal följaktligen icke skulle äga tillämpning å denna försäkringsform. Med största skärpa har denna uppfattning kommit till uttryck i det av Sjöassuradörernas Tarifförening avgivna yttrandet över kommitténs utkast till lag om försäkringsavtal. I detta yttrande frambars först

den uppfattningen, att ny lagstiftning på sjöförsäkringsrättens område över huvud taget icke vore av behovet påkallad. Då emellertid nu en del av försäkringsrätten, som icke förut varit genom särskild lag reglerad, skulle bliva föremål för lagstiftning, borde visserligen sjöförsäkringsrätten bringas i så nära överensstämmelse med den nya lagstiftningens principer som utan skada för sjöförsäkringsinstitutet kunde ske. Men den nya lagstiftningen finge icke såsom sitt främsta syftemål uppställa att vinna uniformitet i försäkringslagstiftningen. Det vore av särskild vikt, att icke i likformighetens intresse bestämmelser påtvingades sjöförsäkringen, vilka strede mot de för densamma allmänt vedertagna och lämpliga regler. Om emellertid utkastet skulle omarbetas i enlighet med de sålunda antydda principerna, bleve sannolikt de allmänna, för försäkringsväsendets alla grenar gällande bestämmelserna synnerligen fåtaliga. Det föreliggande utkastets allmänna bestämmelser kunde måhända tillämpas å övriga försäkringsgrenar, men för sjöförsäkringen vore de i stor utsträckning olämpliga. Därest de allmänna bestämmelserna om sjöförsäkring inflöte i en allmän försäkringsavtalslag, komme deras införande därstädes att medföra besvärliga konsekvenser utan reell nytta. Det förelåge över huvud taget icke något sakskäl för att flytta sjöförsäkringskapitlet ur sjölagen, där det av ålder hörde hemma. Sjöförsäkringsinstitutet sammanhängde intimt med sjölagens föreskrifter i många delar, särskilt i fråga om haveri, kollision och bärgning. Genom en omarbetning av sjöförsäkringskapitlet, som bragte dess stadganden i överensstämmelse med den föreslagna lagens principer, där så lämpligen kunde ske, vunnes icke blott att man undginge att förse bestämmelserna i lagen om försäkringsavtal med en del eljest erforderliga undantagsbestämmelser för sjöförsäkring, utan ock att den behövliga omarbetningen av sjöförsäkringskapitlet i sjölagen kunde bättre lämpas efter sjöförsäkringens behov.

Samma uppfattning uttalades i ett av delegerade för Sveriges Allmänna Sjöfartsförening den 31 maj 1923 avgivet yttrande.

De önskemål, som sålunda framförts, äro givetvis förtjänta av beaktande. I vissa av de gjorda uttalandena synes man emellertid hava alltför litet uppmärksammat, att den privata försäkringen, trots att varje försäkringsart äger sina särmärken, är ett enhetligt rättsområde, för vilket vissa gemensamma ledande rättsgrundsatser gälla. Härifrån får lagstiftaren icke bortse. Det kan visserligen icke försvaras, att man i likformighetens intresse inlåter sig på att för en försäkringsart giva regler, som strida mot vad som är särskilt utmärkande för en försäkring av ifrågavarande slag. Men lika viktigt är å andra sidan, att på sådana områden, där det icke av hänsyn till de särskilda försäkringsarternas natur är nödvändigt att uppställa olika rättssatser, de regler, som givas, bliva för alla försäkringsarter överensstämmande till såväl innehåll som form. Då man för vissa försäkringsarter påyrkar en fristående lag eller upptagande av uttömmande bestämmelser under en särskild avdelning av en gemensam lag, utgår man säkerligen från en överdriven uppskattning av de

fördelar en dylik anordning skulle medföra i avseende å lagbudens tydlighet och lättlästhet. Det låter sig visserligen icke förneka, att en fristående legislativ behandling av särskilda försäkringsformer erbjuder möjligheter att åt lagbuden giva en mera konkret och i vissa fall en mera koncentrerad avfattning än som kan uppnås i en lag innehållande gemensamma bestämmelser för alla försäkringsavtal. Kommittén måste dock påpeka, att dessa fördelar knappast stå att vinna annorledes än medelst offrande av den enhetlighet i uttryckssättet, som ur rättstillämpningens synpunkt är av största vikt när det gäller rättsregler, som böra vara gemensamma för alla försäkringsformer eller för vissa huvudgrupper.

Beträffande särskilt de påstådda fördelarna av att i själva sjölagen bibehålla bestämmelserna om sjöförsäkring torde vad härutinnan anförts innebära en avsevärd överdrift; i varje fall kan det icke erhålla avgörande betydelse gent emot vad nyss blivit uttalat rörande vikten av enhetlig avfattning av de regler, som böra vara gemensamma för all försäkring eller för skadeförsäkring i allmänhet. För dem, som taga befattning med sjöförsäkring, måste det i själva verket vara av ganska underordnad betydelse, huruvida hithörande bestämmelser förekomma i sjölagen eller i en lag om försäkringsavtal. Särskilt när, såsom fallet är i kommitténs förslag, de bestämmelser, som uteslutande angå andra arter av försäkring, äro sammanförda i avdelningar, som följa efter de mera allmänna bestämmelserna och den speciella avdelningen om sjöförsäkring, är det en lätt sak för utgivare av sjörättsliga lagsamlingar att låta de delar av lagen, som äro av intresse för sjöfarten, ingå i en dylik lagsamling men utesluta de övriga. Sker detta, såsom tvivelsutan blir fallet om kommitténs förslag kommer att upphöjas till lag, är det svårt att inse vad som ur sjöfartsintressets synpunkt skulle hava gått förlorat genom sjöförsäkringsbestämmelsernas utbrytande ur sjölagen.

Till ådagaläggande av att kommitténs ståndpunkt i fråga om den legislativa behandlingen av sjöförsäkringen icke saknar förespråkare inom handels- och sjöfartskretsar tillåter sig kommittén hänvisa till det yttrande, som Stockholms Handelskammare den 12 februari 1924 avgivit rörande de av kommittén föreslagna reglerna om sjöförsäkring. Handelskammaren yttrar där, bland annat, att då under alla förhållanden vissa regler måste bliva av gemensamt innehåll för sjöförsäkring och annan försäkring, övervägande skäl synas tala för att vid en allmän revision av den svenska försäkringsrätten sammanföra alla hithörande regler i en gemensam lag.

I fråga om omfattningen av de bestämmelser, som böra upptagas i den för alla försäkringsarter gemensamma allmänna avdelningen av lagen, har kommittén funnit sig böra i åtskilliga hänseenden tillmötesgå de önskemål, som framställts i de avgivna yttrandena. Det har ifrågasatts, om man ej härutinnan bort gå ett steg längre än kommittén nu gjort. Vissa fördelar torde exempelvis hava kunnat uppnås genom att med bestämmelserna om *fareökning*, om *säkerhetsföreskrifter* och om *åtgärder till avvärjande av skada* i avdelningen

om skadeförsäkring sammanföra de nu i den allmänna avdelningen upptagna bestämmelserna om *uppsåtligt eller vårdslöst framkallande av försäkringsfallet*, om *vad den har att iakttaga, som vill framställa anspråk på grund av inträffat försäkringsfall*, om *tiden för fullgörande av försäkringsgivarens betalningsskyldighet* och om *försäkringsgivarens regressrätt*, samt i avdelningen om livförsäkring giva dessa ämnen en efter denna försäkringsgrens behov bättre avpassad behandling. Emellertid har enighet om en sådan uppställning icke kunnat åvägabringas mellan de fyra kommittéerna och den svenska kommitén har ej funnit denna systematiseringsfråga äga den vikt, att en meningsskiljaktighet härom bort föranleda en ur rättsgemenskapens synpunkt så väsentlig olägenhet, som skulle ligga i en olikartad uppställning av de fyra ländernas lagar.

I. Om försäkringsavtal i allmänhet.

Inledande bestämmelser.

1 §.

Någon definition av begreppet försäkring har icke upptagits i förslaget. Det har ansetts tillfyllest, att man, i stället för att söka utforma mer eller mindre subtila begreppsbestämningar, som icke skulle vara av praktisk betydelse, anknyter sig ti den begränsning, som språkbruk och allmän uppfattning härvidlag erbjuda. Utanför förslaget falla sålunda vissa i det ekonomiska livet ofta förekommande affärstransaktioner, som till sin innebörd stå försäkringsavtal mycket nära. Ett typiskt exempel är sådan garanti för redan ingångna eller möjligen uppkommande förpliktelser, som bankerna i rätt stor utsträckning mot ersättning ik äda sig. Men sådan »bankgaranti» plägar, ehuru erbjudande stor likhet med den försäkringsart, som benämnes garantiförsäkring, i affärslivet varken betecknas eller betraktas såsom försäkring. Att det oaktat låta lagens tillämpning utsträckas även till sådana och andra liknande avtal har ansetts desto mindre böra ifrågakomma som något behov av lagstiftning på sådant område icke yppat sig. Framhållas må ock i detta sammanhang, att de avtal, som ingås av postverket under beteckningen assurans, icke äro att betrakta såsom verkliga försäkringsavtal (assuransavtal) utan endast såsom innefattande modifikationer i ett fraktavtal.[1]

Från förslagets tillämplighetsområde har kommittén emellertid funnit sig böra utesluta vissa rättsförhållanden, som skulle kunna räknas såsom försäkring men i ett viktigt avseende skilja sig från den grupp av avtal, för vilka lagstiftning nu anses böra ifrågakomma: förslaget har begränsats till att omatta endast försäkringar som meddelas yrkesmässigt. Utanför förslaget falla sådana mera isolerade avtal som t. ex. det, varigenom en arbetsgivare annor-

[1] Jfr emellertid K. Maj:ts utslag den 27 maj 1924 (N. J. A. s. 203).

ledes än under utövande av dylik rörelse åtager sig att utbetala en livränta eller för vissa angivna eventualiteter tillförsäkrar någon hos honom anställd skadestånd.

Enligt gällande lag är det icke tillåtet för enskild person att yrkesmässigt utöva försäkringsverksamhet. Rätt att driva försäkringsrörelse tillkommer — förutom staten själv — endast vissa för dylikt ändamål särskilt bildade anstalter. Sådan anstalt skall vara organiserad antingen i form av försäkringsaktiebolag eller såsom bolag eller förening grundad å delägarnas ömsesidiga ansvarighet (ömsesidigt försäkringsbolag). I vad mån det avtal, varå rättsförhållandet mellan ett ömsesidigt försäkringsbolag och en dess delägare grundas, ur rent teoretiskt-juridiska synpunkter är att betraktra såsom ett bolags- eller föreningsavtal, kan vara föremål för delade meningar. Hur svaret härå utfaller, är emellertid likgiltigt för frågan om tillämpningen av förslagets bestämmelser. Av första stycket i 1 § framgår, att ett avtal, varigenom försäkring meddelas av ett ömsesidigt försäkringsbolag, utan hänsyn till den form i vilken avtalet framträder, är underkastat förslagets bestämmelser.

Den gräns, som man i den offentligrättsliga försäkringslagstiftningen sökt uppdraga mellan ett »affärsmässigt» och ett icke affärsmässigt drivande av försäkringsrörelse, är för förslagets til ämplighet utan betydelse. De föreslagna bestämmelserna avse även vissa anstalter, som betraktas såsom drivande en eller annan icke affärsmässig rörelse, exempelvis de som åsyftas i lagen den 4 juli 1910 om sjukkassor och i lagen den 29 juni 1912 om understödsföreningar. I tillämpningen komma emellertid förslagets bestämmelser givetvis att spela sin huvudsakliga roll i fråga om avtal ingångna av försäkringsanstalter, vilkas rörelse drives affärsmässigt. Hit räknas i första hand sådana inhemska försäkringsbolag, å vilka lagen om försäkringsrörelse helt eller delvis är tillämplig. Till denna grupp höra vidare utländska försäkringsanstalter, som jämlikt lagen den 24 juli 1903 förvärvat rätt att här i riket driva försäkringsrörelse. I vad mån den blivande lagstiftningen kan komma till användning å avtal, ingångna av utländsk försäkringsanstalt som ej äger rätt att här driva rörelse, är att avgöra efter den internationella privaträttens regler. Framhållas må därjämte, att om staten inrättar en anstalt för drivande av försäkringsrörelse, såsom skedde under världskriget genom krigsförsäkringskommissionens tillsättande, försäkringsavtal, som staten genom en sådan anstalt ingår, äro underkastade de föreslagna bestämmelserna.

I 230 § sjölagen uttalas bland annat, att en försäkringsgivare äger själv försäkra det föremål, han åt annan försäkrat, för den fara, han övertagit (återförsäkring). Detta uttalande kan icke, såsom Sjöassuradörernas Tarifförening i sitt över förslaget avgivna yttrande synes förutsätta, anses innebära, att övriga bestämmelser i s ölagens tionde kapitel skola vara tillämpliga å återförsäkring på sjöförsäkringens område. Avfattningen synes snarast vara ägnad att utmärka, att återförsäkring är en särskild försäkringsform, skild från sjöförsäkring. Av sjölagskommitténs motiv framgår dessutom, att kom-

mittén visserligen ansett sig böra i likhet med 187 § av 1864 års sjölag omnämna återförsäkring (reassurans), men att däremot de stadganden sistnämnda lag i övrigt innehållit om återförsäkringsavtalet (205 §) uteslutits, enär deras upptagande lätt kunde framkalla den oriktiga föreställning, att lagens övriga stadganden vore direkt tillämpliga å reassuransförhållandet. Tillräcklig anledning att låta en lagstiftning om försäkringsavtal omfatta även återförsäkring torde ej häller föreligga. Även om det är att gå för långt att, såsom stundom skett, helt förneka återförsäkringens karaktär av försäkring, så skiljer sig likväl denna försäkringsform så väsentligt från övriga försäkringsarter, att det svårligen låter sig göra att giva gemensamma bestämmelser för återförsäkring och annan försäkring. Beträffande nämnda försäkringsgren synes det vara lämpligast att fortfarande likasom hittills skett överlämna åt kontrahenterna själva att genom bestämmelser i avtalet ordna sina inbördes rättigheter och skyldigheter. Kommittén vill visserligen icke förneka, att på en eller annan punkt ett ingripande från lagstiftarens sida kunde vara påkallat. Särskilt har från vissa håll framhållits önskvärdheten av att i lag erhålla en lösning av den gamla tvistefrågan, huruvida utfallande återförsäkringsbelopp, i händelse det försäkringsbolag, som tagit återförsäkringen, försättes i konkurs, skall ingå i konkursboet eller tillkomma den enskilde försäkringstagare, vars risk återförsäkringen avser.[1] Denna fråga är emellertid, likasom över huvud de spörsmål som röra återförsäkring, av utpräglat internationell karaktär, och då de moderna utländska lagarna om försäkringsavtal icke inlåtit sig på att behandla hithörande ämnen, torde icke heller hos oss tiden kunna anses mogen för införande av lagstiftning på detta område. En annan sak är. att vissa av de bestämmelser, som upptagits i den allmänna avdelningen av förslaget samt i avdelningen om skadeförsäkring, äro av beskaffenhet att kunna analogiskt tillämpas å återförsäkring.

Uppenbart är, att sådan försäkring, som utan avtal uppkommer direkt på grund av bestämmelserna i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring och lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete, icke omfattas av förslagets bestämmelser, vilka avse allenast avtalsmässiga rättsförhållanden. Även på den sociala försäkringens område finnas emellertid fall då försäkring uppkommer på grund av avtal. Den försäkringsplikt för arbetare, varom stadgas i lagen den 17 juni 1916, kan enligt 4 § i lagen fullgöras därigenom att försäkring för skada till följd av olycksfall i arbete tages hos något för ändamålet bildat ömsesidigt olycksfallsförsäkringsbo ag, vars delägare äro arbetsgivare och för vars förbindelser delägarna svara med obegränsad personlig ansvarighet. Enligt 35 § i samma lag kan arbetsgivare, som använder annan arbetare än i lagen avses, för dennes räkning hos riksförsäkringsanstalten eller sådana bolag, som nyss nämnts, taga försäkring mot olycksfall i arbete. Beträffande arbetare, som enligt lagen skall vara försäkrad, gäller vidare, att den i lag föreskrivna försäkringen kan genom fri-

[1] Jfr Kungl. Maj:ts dom den 13 februari 1878 (N. J. A. s. 25.

villigt avtal kompletteras i vissa avseenden. Enligt 34 § i lagen om allmän pensionsförsäkring står det ock öppet för en var att genom erläggande av frivilliga avgifter erhålla försäkring, som medför rätt till pension utöver vad i nämnda lag stadgas. Å försäkringsavtal, som slutas i enlighet med föreskrifterna i anförda båda lagar, har den föreslagna lagstiftningen ansetts icke böra äga tillämpning.

2 §.

I överensstämmelse med gängse språkbruk och den terminologi, som förekommer i sjölagens bestämmelser om sjöförsäkring, har kommittén i förslaget upptagit termen *försäkringsgivare* såsom beteckning för den av kontrahenterna i ett försäkringsavtal, av vilken försäkringen meddelas. Samma benämning återfinnes i den finska texten, medan däremot i de båda övriga texterna det ord — Selskab, selskap — som svarar mot det svenska »bolag», kommit till användning. Ehuru det onekligen skulle vara förenat med vissa fördelar att i stället för »försäkringsgivaren» införa den kortare beteckningen »bolaget» har den svenska kommittén likväl av hänsyn till att försäkringsrörelse drives jämväl av andra rättssubjekt än bolag ansett sig böra fasthålla vid sjölagens terminologi. I samband med det uttalande härom, som upptagits i första stycket av förevarande paragraf, har det ansetts lämpligt att där giva en antydan om den olika karaktären av försäkringsgivarens förpliktelse allt efter som försäkringen är att hänföra till skadeförsäkring eller personförsäkring.

Såsom *försäkringstagare* betecknas i förslaget den, som personligen eller genom ombud med försäkringsgivaren träffar avtal om försäkring. Genom avtalet ådrager sig försäkringstagaren skyldighet att utgiva det vederlag (premie), som försäkringsgivaren betingar sig för fullgörande av sitt åtagande. Å andra sidan är det honom, som rätten till utfallande försäkringsbelopp i första hand tillkommer. Även en annan än försäkringstagaren kan äga sådan rätt. Inom liv- och olycksfallsförsäkring går avtalet ofta ut på att rätten till försäkringsbeloppet skall tillfalla en tredje man. Även inom de försäkringsgrenar, som äro att hänföra till skadeförsäkring, tages ofta till förmån för tredje man försäkring av dennes intresse med eller utan avgivande av hans namn. (»för N. N.:s räkning», »för vederbörandes räkning» och dylikt). Enligt 54 § i förslaget skall utan särskilt förbehåll en skadeförsäkring å gods, där ej annat framgår av omständigheterna, anses gälla till förmån för envar (försäkringstagaren eller tredje man), som har intresse av att godsets värde icke minskas eller går förlorat. Såsom en gemensam beteckning för alla dem, vilkas intresse kan vara föremål för skadeförsäkring, användes i förslaget termen *försäkringshavare*.

3 §.

Såsom i den inledande motiveringen till lagförslaget närmare utvecklats, har det synts kommittén berättigat och påkallat, att åt vissa av de föreslagna

bestämmelserna gives kraft av tvingande lagbud, så att de icke må kunnna genom förbehåll i avtalet uteslutas. Ett sådant ingripande från statens sida måste emellertid här likasom i allmänhet på privaträttens område bliva undantag, avtalsfriheten regel. I fråga om de bestämmelser av privaträttslig natur, vilka avsetts att vara tvingande, är därför sådant i förslaget uttryckligen angivet. En erinran härom har intagits i förevarande paragraf.

Det torde knappast behöva påpekas, att även de av lagens bestämmelser, vilka ej enligt uttrycklig föreskrift äro tvingande, skola vika för avtal allenaast för så vitt den, mot vilken avtalet åberopas, däri deltagit och avtalet i övrigt avser förhållanden, om vilka avtal med laga verkan kan träffas. Sålunda kkan exempelvis vad förslaget i 86 och 87 §§ innehåller angående inteckningshavares rätt till brandskadeersättning icke ändras utan dennes medverkan. Såsom exempel på förhållanden, vilka äro av den natur att avtal därom icke kkan med laga verkan träffas, må nämnas frågorna om förlängning av lagstadgad preskriptionstid, om verkan av försäkringsgivarens konkurs eller likvidation, om utmätningsfrihet för livförsäkringsbrev o. s. v.

Om försäkringstagarens plikt att lämna upplysningar vid avtalets slutande.

När ett försäkringsavtal slutes, är det av vikt, att försäkringsgivaren erhåller noggrann kännedom om de omständigheter, som äga betydelse då det gäller att i försäkringstekniskt avseende bedöma beskaffenheten och omfattningen av den fara, mot vilken försäkringen avser att bereda skydd. En sådan kännedom kräves först och främst för avgörande av frågan, huruvida försäkring över huvud kan meddelas eller icke. I regel är det icke heller möjligt att utan en ingående kännedom om de närmare omständigheterna beräkna storleken av det vederlag, som i form av premie skall utgå till försäkringsgivaren, eller att bestämma de villkor, som i övrigt skola gälla för försäkringen. Det ligger närmast till hands att i sådant avseende hålla sig till upplysningar av försäkringstagaren, vilken i allmänhet måste antagas äga eller åtminstone kunna lätt förskaffa sig kännedom om de föreliggande faktiska förhållandena. Seddan gammalt har också den uppfattningen varit rådande, att det åligger försäkringstagaren att vid avtalets slutande gå försäkringsgivaren till handa med erforderliga upplysningar för farans bedömande — ett åliggande, som innebär, att det kan komma att gå ut över försäkringstagaren, om hans uppgifter visa sig vara ofullständiga eller oriktiga.

Tänkas kan emellertid, att försäkringstagaren i följd av ursäktligt misstag lämnar en positivt oriktig uppgift om ett eller annat förhållande, som är av betydelse, eller i ursäktlig okunnighet om ett sådant förhållandes förefintlighet underlåter att över huvud uppgiva detsamma. I dylikt fall synes, såsom längre fram skall utvecklas, starka skäl tala för att icke låta det lännda

honom till men, att försäkringsgivaren vid avtalets ingående utgått från en oriktig förutsättning.

Tänkbart är även, att försäkringstagaren väl äger kännedom om förefintligheten av en ur försäkringsteknisk synpunkt betydelsefull omständighet men i följd av bristande insikt om dess betydelse underlåter att omnämna densamma för försäkringsgivaren. Hos försäkringstagaren kan man ingalunda alltid förutsätta sådana försäkringstekniska insikter som mången gång äro av nöden för att härutinnan bilda sig ett omdöme. I betraktande härav ligger det nära till hands, att försäkringsgivaren — som alltid sitter inne med särskild sakkunskap för frågans bedömande — lämnar försäkringstagaren erforderlig ledning genom att i frågeform avfordra försäkringstagaren de upplysningar som anses nödiga. Inom vissa försäkringsgrenar är det i själva verket också brukligt, att försäkringsgivaren anmodar envar som söker försäkring att ifylla ett visst frågeformulär. I en av de moderna främmande lagarna på området — den schweiziska — har en dylik praxis lagts till grund för bestämmelserna om försäkringstagarens upplysningsplikt. Denna är enligt schweizisk lag begränsad till en svarsplikt: försäkringstagaren behöver över huvud icke lämna upplysningar om andra omständigheter än dem, som upptagas i ett av försäkringsgivaren tillhandahållet frågeformulär. Det blir försäkringsgivarens sak att åt detta giva nödig fullständighet.

En dylik princip synes emellertid — hur riktig och tilltalande den än kan förefalla — dock i vissa fall föra för långt. Dess genomförande skulle för vissa försäkringsgrenar, såsom sjöförsäkring och brandförsäkring, leda till en onödig formalism, som vore ägnad att hindrande inverka på verksamheten. En affärsman, som kanske dagligen sluter avtal om sjöförsäkring, vet i regel, vilka omständigheter försäkringsgivaren behöver känna, och kan icke rimligen besväras med att oupphörligen ifylla frågeformulär, som äro baserade på en förutsättning om hans bristande insikt därutinnan. En redare, som tager försäkring å sitt fartyg, lärer ock i allmänhet kunna utan särskilt påpekande bedöma, vilka omständigheter som äro av betydelse för försäkringsgivaren. Inom brandförsäkringens område skulle i sådana fall, där avtalet grundas på föregående besiktning och värdering — vilket i allmänhet är händelsen med de ömsesidiga brandförsäkringsbolagens försäkringar —, ifyllande av mer eller mindre vidlyftiga formulär näppeligen motsvara något praktiskt behov. Industribrandförsäkringen åter kräver oftast mera detaljerade beskrivningar av risken än ett ifyllt frågeformulär kan lämna; och beträffande vanlig brandförsäkring hos brandförsäkringsaktiebolag erhåller försäkringstagaren erforderlig ledning därigenom, att försäkringsvillkoren, som varit i bruk många årtionden, angiva de omständigheter, om vilka uppgift erfordras. Det mål man vill vinna genom påbjudande av bestämda frågor från försäkringsgivarens sida — att säkerställa försäkringstagaren i händelse av ursäktligt misstag rörande betydelsen av en omständighet, som ej blivit uppgiven — torde man i själva verket kunna nå utan att underkasta sig den formbundenhet, som utmärker

det schweiziska systemet. För ändamålet är det till fyllest, att man vid underlåtenhet från försäkringstagarens sida att lämna en eller annan uppgift av betydelse låter de menliga följderna av underlåtenheten drabba försäkringstagaren endast om han insett eller bort inse betydelsen av den omständighet, som ej blivit uppgiven. I enlighet härmed är förslaget avfattat. Det ålägger, i motsats till den schweiziska lagen, försäkringstagaren en självständig uppgiftsplikt men har begränsat denna till omständigheter, vilkas betydelse försäkringstagaren inser eller bör inse.

I vilka fall och i vilken utsträckning försäkringstagarens underlåtenhet att lämna uppgift enligt förslaget kan för honom medföra menlig påföljd, framgår av 4 och 7 §§. Av dessa innehåller 4 § endast en erinran om att ett försäkringsavtal enligt lagen om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område är ogiltigt, därest försäkringstagaren svikligen förtegat något förhållande, som kan antagas vara av betydelse för försäkringsgivaren, eller ock underlåtit att lämna uppgift under sådana omständigheter, att det skulle strida mot tro och heder att åberopa avtalet. Äro dessa bestämmelser icke tillämpliga, gäller 7 § i förslaget. Enligt denna paragraf kan försäkringsgivaren helt eller delvis bliva fri från ansvarighet, när det kan tillräknas försäkringstagaren såsom vårdslöshet att hava underlåtit att lämna uppgift om förhållande, varom han ägt kännedom och vars betydelse för försäkringsgivaren han insett eller bort inse. I övriga fall är försäkringstagarens underlåtenhet att lämna uppgift utan inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet.

I 5 § behandlas det fall, att försäkringstagaren lämnat en uppgift, som visserligen är objektivt oriktig men vars oriktighet han varken insett eller bort inse.

För sådana fall, då försäkringstagaren lämnat en uppgift, som han insett eller bort inse vara oriktig, och sålunda icke varit i god tro, träda bestämmelserna i 4 och 6 §§ i tillämpning. Har försäkringstagaren handlat svikligt eller på sådant sätt, att avtalets åberopande skulle strida mot tro och heder, blir avtalet sålunda enligt 4 § ogiltigt; eljest inskränkes försäkringsgivarens ansvarighet på sätt i 6 § sägs.

Av 9 § framgår, att de föreslagna stadgandena om inskränkning av försäkringsgivarens ansvarighet, i fall försäkringstagarens upplysningsplikt ej blivit behörigen fullgjord, icke skola äga tillämpning, där försäkringsgivaren vid avtalets slutande ägde eller borde äga kännedom om rätta förhållandet, eller där den omständighet uppgiften avsåg icke ägde betydelse för försäkringsgivaren eller upphört att äga sådan betydelse. Detsamma gäller enligt 8 §, om försäkringsgivaren efter avtalets slutande får kännedom om att oriktig uppgift lämnats och underlåter att utan oskäligt uppehåll meddela försäkringstagaren, att och i vilken omfattning han vill åberopa uppgiftens oriktighet.

Slutligen har kommittén i 10 § föreslagit vissa inskränkningar av avtalsfriheten på detta område.

4 §.

Lagen om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område äger givetvis utan särskilt lagbud tillämplighet å försäkringsavtal. Alltså måste, om försäkringstagaren svikligen uppgivit eller förtegat något förhållande, som kan antagas vara av betydelse för försäkringsgivaren, verkan därav bedömas enligt 30 § i nämnda lag. Likaså komma stadgandena i 33 § till användning, om försäkringstagaren, utan att svikligt förfarande kan anses hava förelegat, uppgivit eller förtegat något förhållande under sådana omständigheter, att det skulle strida mot tro och heder att åberopa avtalet. En erinran om dessa stadgandens tilllämplighet har emellertid ansetts böra inflyta i förslaget såsom en inledning till de med dem nära sammanhängande, för försäkringsrätten egendomliga stadgandena om påföljden av att försäkringstagaren annorledes än genom svek eller därmed i avtalslagen likställt förfarande föranleder, att försäkringsgivarens omdöme om den fara, för vilken han ikläder sig ansvarighet, vilseledes. Utan en sådan erinran kunde det se ut, som om man i 6 och 7 §§ av förslaget velat giva uttömmande regler om verkan av att försäkringstagaren vid avtalets slutande icke behörigen fullgjort sin uppgiftsplikt, så att de föreslagna stadgandena vore avsedda att, så vitt angår försäkringsavtal, sätta ur kraft de bestämmelser, som enligt 30 och 33 §§ avtalslagen i allmänhet gälla i fråga om svek eller om förfarande, som strider mot tro och heder.

5 §.

När försäkringstagaren saknat kännedom om förefintligheten av en för faran betydelsefull egenskap hos det föremål, varå försäkringen tagits, är det enligt 241 och 242 §§ sjölagen utan inverkan på försäkringens giltighet, att försäkringstagaren underlåtit att lämna uppgift om egenskapen. Har däremot försäkringstagaren på fråga av försäkringsgivaren eller eljest lämnat uppgift om föremålets beskaffenhet och därvid råkat oriktigt uppgiva, att föremålet vore fritt från ifrågavarande egenskap, hjälper det honom icke, att han varit i god tro, hur starka grunder han än haft för att anse sitt påstående vara med verkliga förhållandet överensstämmande. Oriktigheten av den uppgift han faktiskt lämnat medför, trots hans goda tro, enligt 243 § sjölagen försäkringens ogiltighet, där icke rätta förhållandet var försäkringsgivaren bekant, när avtalet ingicks.

Den stränghet, varmed en i god tro lämnad oriktig uppgift av gammalt behandlats i fråga om sjöförsäkring, har försvarats därmed, att lämnandet av en sådan uppgift i högre grad än blotta förtigandet av någon omständighet vore ägnat att missleda försäkringsgivaren. Denne borde icke bliva lidande därigenom att försäkringstagaren, om än i god tro, gjort ett bestämt uttalande, då försiktigheten bort mana honom att icke avgiva ett sådant. Man har gjort gällande, att om försäkringstagaren icke ville svara för uppgiftens riktighet, det måste ankomma på honom att taga uttryckligt förbehåll i sådant

avseende och därigenom fästa försäkringsgivarens uppmärksamhet på förhållandet. Denna uppfattning torde dock näppeligen kunna i hela sin stränghet upprätthållas i det praktiska livet. Antag, att den, som tagit sjöförsäkring å ett fartyg, med stöd av innehållet i ett av vederbörande myndighet utfärdat certifikat eller annan offentlig handling, beträffande fartygets ålder lämnat en uppgift, som sedermera befinnes vara oriktig. Har försäkringstagaren icke haft anledning att betvivla riktigheten av den i handlingen angivna åldern, synes det icke rimligt att låta frågan om försäkringens giltighet bedömas olika, allt eftersom försäkringstagaren vid uppgiftens lämnande händelsevis framhållit, att den grundade sig å innehållet i handlingen, eller underlåtit att sålunda angiva källan. Ehuru i senare fallet enligt 243 § sjölagen försäkringen skulle vara ogill, om ej fartygets verkliga ålder varit av försäkringsgivaren känd, torde dock ej sällan omständigheterna vara sådana, att en försäkringsgivare, som är mån om sitt anseende och vill bevara sin kundkrets, näppeligen vill göra en sådan påföljd gällande.

Vad beträffar annan försäkring än sjöförsäkring, synes man i rättspraxis[1] icke vilja tillerkänna giltighet åt den stränga grundsats, som kommit till uttryck i 243 § sjölagen. Även i vissa försäkringsvillkor har en mildare uppfattning gent emot försäkringstagaren kommit till uttryck. Sålunda innehålla de flesta livförsäkringsbolags och en del olycksfallsförsäkringsbolags villkor, att hänsyn i viss utsträckning skall tagas till försäkringstagarens goda tro. Samma grundsats torde i praktiken vanligen tillämpas jämväl av sådana försäkringsbolag, vilkas villkor icke innehålla en motsvarande regel.

I själva verket skulle försäkringsväsendet utan varje skydd för god tro blott ofullständigt fylla sitt ändamål. Av försäkringstagaren kan man icke fordra mer än att han vid uppgifternas lämnande iakttager all den omsorg, som skäligen kan krävas av en klok och omtänksam person i hans ställning. Faran för att han trots iakttagande av sådan omsorg kan hava råkat att lämna en oriktig uppgift synes böra betraktas såsom ingående i den risk, för villken försäkringsgivaren övertager ansvarighet; därav föranledd utgift bör medräknas i den gemensamma försäkringskostnaden och sålunda, i den mån den till äventyrs inverkar på premiesatserna, fördelas å samtliga försäkringstagare.

Nu anförda synpunkter hava kommit till uttryck i första stycket av förevarande paragraf. Den, som påstår, att försäkringsgivaren är ansvarig trots en lämnad uppgifts oriktighet, måste, för att hans påstående skall beaktas, kunna göra gällande, att omständigheter föreligga, som göra det antagligt att försäkringstagaren var i god tro. Det är därvid icke nog, att försäkringstagaren icke visste annat än att hans uppgift var riktig. Det kräves, att han ej heller borde hava haft kännedom om rätta förhållandet, d. v. s. att han icke kunnat förskaffa sig sådan kännedom genom att företaga en så omsorgsfull och grundlig undersökning som man under de föreliggande com-

[1] Se K. Maj:ts dom den 7 februari 1907 (N. J. A. s. 35). Jfr K. Maj:ts dom den 20 mars 1905 (N. J. A. s. 126).

ständigheterna med fog kan fordra av en person i hans ställning. När en affärsman eller industriidkare sluter avtal i och för sin rörelse, är man sålunda i allmänhet berättigad att ställa större anspråk på undersökningens fullständighet och noggrannhet än när försäkring tages av en privatman. De betänkligheter, som yppats mot det i förslaget avsedda skyddet för försäkringstagarens goda tro, torde till stor del hava berott därpå, att man icke beaktat, att försäkringstagaren, för att verkligen vara i god tro, måste hava fullgjort sin skyldighet att så vitt möjligt förskaffa sig kännedom om rätta förhållandet.

Enligt det preliminära utkast, som kommittén tidigare offentliggjort, hade förevarande ämne erhållit en sådan reglering, att en oriktig uppgift, som lämnats i god tro, icke i något avseende kunde inverka på avtalet. I ett flertal av de yttranden, som målsmän för försäkringsväsendet avgivit över utkastet, göres med styrka gällande, att försäkringsgivaren, när det upptäckes, att en uppgift är oriktig, utan avseende å god tro hos försäkringstagaren bör äga rätt att uppsäga avtalet. Till dessa yttranden har kommittén i så måtto tagit hänsyn, att, såsom av förevarande paragrafs andra stycke framgår, uppsägningsrätt skall tillkomma försäkringsgivaren, när avtalet avser skadeförsäkring. För en sådan ståndpunkt torde bärande skäl kunna anföras. Har exempelvis någon tagit brandförsäkring å ett föremål att gälla under fem år och därvid i god tro lämnat en oriktig uppgift, som föranlett, att premien blivit för lågt beräknad, kan det synas obilligt, att försäkringsgivaren ovillkorligen skall vara bunden vid avtalet för hela försäkringstiden. Försäkringstagaren å sin sida torde se sitt intresse tillräckligt tillgodosett genom en bestämmelse, som lämnar honom säkerhet för att försäkringsskyddet icke upphör, förrän viss tid förflutit efter skedd uppsägning. För det försäkringsskydd, som försäkringstagaren genom uppsägningen mister, kan han i regel utan nämnvärd ekonomisk uppoffring förskaffa sig ersättning genom nytt skadeförsäkringsavtal med samma eller annan försäkringsgivare.

I fråga om liv-, olycksfalls- eller sjukförsäkring ställer sig saken ofta annorlunda. Hälsotillståndet hos den person, vars liv, olycksfall eller sjukdom försäkringen avser, kan hava så förändrats, att ny försäkring icke längre kan erhållas eller i varje fall skulle betinga en alltför hög premie.

6 §.

Är en meddelad uppgift oriktig och har försäkringstagaren från början insett detta, måste han i allmänhet antagas hava handlat svikligt mot försäkringsgivaren; denne blir sålunda enligt 4 § icke bunden av avtalet. Fall kunna emellertid förekomma, då en oriktig uppgift lämnas mot bättre vetande men utan avsikt att därigenom förleda försäkringsgivaren till avtalets ingående. Försäkringstagaren kan hava lämnat uppgiften med full insikt om att den var oriktig, men detta icke i syfte att vilseleda försäkringsgivaren, utan emedan han tror, att det förhållande, han av annan anledning önskar

dölja, är utan betydelse för försäkringsavtalet. En ogift kvinna, som fött ett barn, har exempelvis nekande besvarat en fråga, som härutinnan riktades till henne, när hon tog livförsäkring. Eller en person har, när han uppgav, att han icke lidit av någon sjukdom, förlitat sig på sin läkares uttalande, att en sjukdom, som han haft, icke vore av betydelse för bedömande av hans hälsotillstånd. Sådana undantagsfall hemfalla icke under 4 § utan under förevarande 6 §. Härtill är emellertid paragrafens betydelse ingalunda begränsad. Den kommer till användning i sådana fall, då försäkringstagaren väl icke insett men bort inse oriktigheten av en lämnad uppgift och således icke skyddas av bestämmelsen i 5 §. Såsom exempel härpå må anföras, att han lämnar en uppgift, som han utan närmare undersökning antager vara riktig, men om vars oriktighet han med iakttagande av skälig omsorg kunnat förvissa sig. Eller han känner rätta förhållandet, men lämnar av glömska eller vårdslöshet (t. ex. genom ett skrivfel) en däremot stridande uppgift. Praktisk betydelse kommer det här föreslagna stadgandet säkerligen att erhålla särskilt för sådana fall, då försäkringstagaren i själva verket varit medvetem om en uppgifts oriktighet, men försäkringsgivaren på grund av svårighet att härom förebringa bevisning måste inskränka sig till att åberopa, att oriktigheten i varje fall bort vara försäkringstagaren bekant.

Enligt den tanke, som ligger till grund för denna paragraf, bör ett sådant förfarande från försäkringstagarens sida, varom här är fråga, icke utam vidare medföra, att försäkringsgivaren blir helt fri från ansvarighet. Väl bör denna påföljd inträda, då man kan antaga, att försäkringsgivaren med kännedom om rätta förhållandet över huvud icke skulle hava meddelat försäkring; och en härmed överensstämmande regel har ock uppställts i första stycket. För sådana fall åter, då uppgiftens oriktighet icke medfört annat än att premien blivit för lågt beräknad eller att försäkringsgivarens omdöme om de villkor, som han borde betinga sig, eller om det belopp, han borde hålla på egen risk, blivit vilselett, synes det innebära en onödig stränghet att, såsom enligt sjölagen och i allmänhet enligt gällande försäkringsvillkor är händelsen, låta all rätt gent emot försäkringsgivaren gå förlorad. Billigheten kräver, att denne bär ansvar i den mån han kan anses hava fått vederlag därför genom den överenskomna premien. För att komma till ett sådantt resultat kunna olika vägar väljas.

Ett sätt att lösa frågan går ut på att låta den oriktiga uppgiften i så måtto medföra ändring av försäkringsavtalet, att försäkringstagaren erhåller en försäkring sådan som den han för samma premie skulle hava erhållit, om riktig uppgift lämnats. Denna ståndpunkt har kommit till uttryck i det franska förslaget. Där har man likväl tagit hänsyn allenast till det enkla fallet, att en uppgift skulle hava inverkat förhöjande på premien. För detta fall innebär den sålunda angivna lösningen, att den överenskomna försäkringssumman skall nedsättas efter förhållandet mellan den betingade premien och den premie, som rätteligen bort utgå. Förutom en sådan nedsättning, som givit upphov

till benämningen *proratarегeln*, kan emellertid även annan jämkning av avtalet vara påkallad. Har det förelupna felet föranlett försäkringsgivaren att icke uppställa ett förbehåll, som han eljest skulle hava betingat sig, skall sålunda hans ansvarighet bedömas såsom om försäkringen meddelats med detta förbehåll. Regeln måste dessutom kompletteras med en bestämmelse därom, att försäkringsgivarens ansvarighet skall nedsättas i den mån den oriktiga uppgiften föranlett honom att icke taga återförsäkring så som eljest skulle hava skett.

En annan utväg är att låta försäkringsgivarens ansvarighet omfatta allenast de försäkringsfall, för vilkas inträde eller omfattning det oriktigt uppgivna förhållandet uppenbarligen varit utan betydelse, men däremot ålägga honom full ansvarighet för sådana försäkringsfall. Denna regel, som man plägar kalla *kausalitetsregeln*, har upptagits i de tyska och österrikiska lagarna om försäkringsavtal.

Till belysning av de båda reglernas innebörd må anföras följande exempel. Antag, att å en kyrka värd 300,000 kronor brandförsäkring tagits till fulla värdet mot en premiesats av 0.4 procent samt att försäkringstagaren uppgivit, att kyrkan vore försedd med åskledare. Sedan kyrkan nedbrunnit, befinnes det, att åskledare saknats och att premien med hänsyn härtill bort utgå efter 0.6 procent. Enligt kausalitetsregeln skall försäkringsgivaren betala full ersättning, om det visas, att branden uppkommit exempelvis i följd av kortslutning eller annat fel i någon elektrisk ledning. Är det däremot icke uteslutet, att branden uppkommit genom åskslag, är försäkringsgivaren fri från ansvarighet. En tillämpning av proratarегeln åter skulle innebära, att försäkringssumman nedsattes efter förhållandet mellan den betingade och den rätta premien och att försäkringsgivaren i båda fallen — evad branden orsakats av åskslag eller av fel i den elektriska ledningen — utbetalade ersättning för fyra sjättedelar av skadan eller sålunda med 200,000 kronor. Till detta resultat kommer man emellertid endast om uppgiftens oriktighet icke inverkat å försäkringsgivarens avtal om återförsäkring. Om han med anledning av den oriktiga uppgiften underlåtit att taga återförsäkring men med kännedom om rätta förhållandet, enligt sina allmänt tillämpade principer (»maximeringsregler») skulle hava för egen räkning hållit allenast 100,000 kronor, anses detta belopp som försäkringsbelopp och försäkringsgivaren ersätter endast $^1/_3$ av skadan.

I det valda exemplet möter det ur praktisk synpunkt uppenbarligen ingen svårighet att komma till ett tillfredsställande resultat, vilkendera av de båda reglerna man än väljer. Så är emellertid icke alltid förhållandet. Antag att någon, som tagit livförsäkring, därvid lämnat oriktig uppgift angående sin ålder eller sitt hälsotillstånd. Vid inträffat dödsfall kan det då mången gång vara omöjligt att utreda, huruvida och i vad mån den omständighet, varom oriktig uppgift lämnats, varit orsak till dödsfallet. För olycksfalls- och sjukförsäkring kunna liknande svårigheter uppkomma vid tillämpning av kausalitetsregeln. Då bevisbördan rörande frånvaron av kausalsammanhang mellan

det oriktigt uppgivna förhållandet och försäkringsfallet måste åligga den, som gör gällande rätt på grund av försäkringsfallet, inses lätt att denne i många fall icke vinner något egentligt skydd genom kausalitetsregeln. Även proratarегelns tillämpning kan vara förenad med svårigheter. Dessa svårigheter framträda bl. a. i sådana fall, då premien icke bestämmes efter på förhand fastslagna premiesatser. Vad angår sjöförsäkring lärer det sålunda, enligt vad kommittén inhämtat, i stor utsträckning förekomma, att premiens storlek är beroende på prövning i varje särskilt fall. Med stor styrka har dessutom särskilt från brandförsäkringshåll gjorts gällande, att liknande svårigheter uppkomma, när hänsyn skall tagas till det oriktigt uppgivna förhållandets inverkan å försäkringsgivarens avtal om återförsäkring.

På grund av vad sålunda anförts och med stöd av uttalanden från praktiska försäkringsmäns sida har kommittén föreslagit en sådan reglering av förevarande ämne, att kausalitetsregeln skall komma till användning, när fråga är om sjöförsäkring eller annan transportförsäkring eller om brandförsäkring, under det att proratarегeln skall gälla för andra försäkringsarter. Enligt de tre övriga texterna skall kausalitetsregeln ej tillämpas för brandförsäkring. Däremot gäller den enligt dansk text för garantiförsäkring.

Mot själva den princip, som ligger till grund för proratareregeln, hava representanterna för de försäkringsgrenar, för vilka regeln skall gälla, icke ställt sig avvisande. Vissa detaljanmärkningar hava emellertid framställts mot den utformning regeln erhållit i förslaget. Vad angår livförsäkring har man sålunda gjort gällande, att den uppställda regeln så till vida innefattar en orättvisa mot försäkringsgivaren, att tillbörlig hänsyn icke tagits till risken av att uppgiftens oriktighet icke blir upptäckt. Det kunde befaras, att ifrågavarande stadgande skulle föranleda mången, som vill använda ett visst belopp till premie för livförsäkring, att fördölja en omständighet, som skulle hava medfört premieförhöjning. Därmed skulle han nämligen, såvida det icke kunde visas, att han handlat svikligt eller mot tro och heder, icke riskera annat än att försäkringsbeloppet nedsattes till vad han, om han talat sanning, skulle fått för det belopp, han ansett sig kunna för ändamålet använda. För att nå ett rättvist resultat borde försäkringsgivarens ansvarighet icke omfatta hela det försäkringsbelopp, som svarade mot den betingade premien, utan från detta belopp borde göras ett avdrag så avpassat, att försäkringsgivaren kunde antagas därigenom erhålla vederlag för de fall, då uppgiftens oriktighet icke upptäcktes. Beträffande olycksfallsförsäkring har anförts, att den föreslagna regeln för att kunna i praktiken tillämpas vore i behov av förtydligande tillägg. Olycksfallsförsäkring meddelas nämligen ofta såväl mot dödsfall som mot invaliditet och mot övergående kroppsskada. Den i avtalet betingade premien utgör därför summan av de premier, vilka särskilt beräknats för vart och ett av nu nämnda fall. För det fall exempelvis att en uppgift om rätta förhållandet skulle hava inverkat förhöjande allenast på den del av den betingade premien, som avsåge dödsfallsrisken, skulle, har det sagts, en tillämpning av det före-

slagna stadgandet icke föra till ett rättvist resultat. I fråga om ansvarighetsförsäkring har framhållits, att denna försäkringsform i flera avseenden skiljer sig från andra arter av försäkring och att det vid proratataregelns formulering vore nödvändigt att taga hänsyn till denna olikhet.

Vid prövning av denna fråga har kommittén kommit till den uppfattningen, att det icke låter sig göra att i lag uppställa en proratataregel, som för varje särskilt fall leder till den bästa tänkbara lösningen. Man nödgas enligt kommitténs mening inskränka sig till ett stadgande, som, på samma gång det giver uttryck åt den för alla hithörande regler gemensamma grundtanken, kan i allmänhet utan svårighet vinna praktisk tillämpning. Från nu anförda synpunkter har man utgått vid avfattningen av andra stycket. Tillräcklig hänsyn till de framställda anmärkningarna torde hava tagits därigenom att förevarande stadgande, såsom framgår av 10 §, icke i likhet med övriga bestämmelser i denna avdelning, gjorts tvingande. Därest för vissa fall en närmare utformning av den uppställda regeln skulle befinnas erforderlig, kunna sålunda bestämmelser härom upptagas i försäkringsvillkoren.

Framhållas må slutligen, att när man, på sätt som skett i förslaget, med hänsyn till kausalitetsregelns och proratataregelns tillämpning uppdelat de olika försäkringsarterna i två särskilda grupper, man därvid icke har förbisett, att inom vardera gruppen finnas fall, då en tillämpning av den för den andra gruppen gällande regeln är att föredraga. Man har ansett det fullt berättigat, att en sådan tillämpning föreskrives i försäkringsvillkoren, och har i detta förhållande funnit ytterligare ett skäl att icke inskränka avtalsfriheten på detta område.

7 §.

Enligt förevarande paragraf åligger det försäkringstagaren att vid avtalets slutande lämna försäkringsgivaren uppgift om de av honom kända förhållanden, vilkas betydelse för försäkringsgivaren han inser eller bör inse. Underlåtes det och kan underlåtenheten tillräknas försäkringstagaren såsom vårdslöshet, skall så anses som om han lämnat en oriktig uppgift. Med denna avfattning har man velat utmärka, att de i 6, 8 och 9 §§ föreslagna bestämmelserna skola äga tillämpning.

I fråga om de skäl, som föranlett kommittén att föreslå nu angivna lösning av det omstridda spörsmålet, huruvida försäkringstagarens upplysningsplikt inskränker sig till att besvara av försäkringsgivaren framställda frågor eller huruvida det åligger honom att i viss utsträckning självständigt meddela försäkringsgivaren erforderliga upplysningar, hänvisas till vad som anförts i inledningen till denna avdelning av förslaget.

Enligt den danska och den finska texten skola de föreslagna rättsverkningarna inträda endast såframt försäkringstagarens vårdslöshet kan betecknas såsom grov.

8 §.

Äger försäkringsgivaren redan vid avtalets slutande kännedom om att oriktig uppgift lämnats, är enligt 9 § uppgiftens oriktighet utan inverkan. Detsamma gäller enligt förevarande paragraf om försäkringsgivaren efter avtalets slutande får sådan kännedom och underlåter att utan oskäligt uppehåll meddela försäkringstagaren, att och i vilken omfattning han vill till befrielse från ansvarighet åberopa uppgiftens oriktighet. Vad sålunda föreslagits synes överensstämma med rättvisa och billighet. För en försäkringstagare, som av vårdslöshet lämnat en oriktig uppgift och som i följd därav enligt 6 § icke åtnjuter det försäkringsskydd han i avtalet betingat sig, kan det mången gång vara av synnerlig vikt att få kännedom härom och sålunda erhålla möjlighet att, innan försäkringsfall inträffar, genom ett nytt avtal skaffa sig fullt försäkringsskydd. Den föreslagna regeln torde jämväl stå i överensstämmelse med vad gott affärsskick kräver.

Av 33 § följer, att försäkringsgivaren fullgjort vad honom enligt 8 § åligger, så snart där avsett meddelande blivit i rätt tid inlämnat för befordran med post eller telegraf.

9 §.

Det kan inträffa, att försäkringsgivaren vid avtalets slutande äger kännedom om en omständighet, som försäkringstagaren underlåtit att uppgiva eller varom han lämnat oriktig uppgift; särskilt kan detta vara händelsen, när försäkringen meddelats efter och på grund av en undersökning, som försäkringsgivaren föranstaltat. Det är klart, att vid sådant förhållande försäkringsgivaren icke bör kunna åberopa, att försäkringstagaren brustit i fullgörande av sin upplysningsplikt. Den härom i förevarande paragraf upptagna regeln står jämväl i överensstämmelse med vad som stadgas i 242 och 243 §§ sjölagen. För att försäkringstagarens underlåtenhet att meddela viss omständighet skall vara utan inverkan kräves enligt 242 § sjölagen icke ovillkorligen, att omständigheten verkligen var försäkringsgivaren bekant; det är tillräckligt, att den skäligen kunde förutsättas vara av denne känd. Någon motsvarande bestämmelse finnes icke i 243 § sjölagen för det fall att en uppgift lämnats men visat sig vara oriktig. Tillräckliga skäl hava icke ansetts föreligga att i förslaget upprätthålla denna olikhet. För båda fallen har vad försäkringsgivaren bort veta likställts med vad han verkligen visste.

Det ligger i sakens natur, att försäkringstagarens upplysningsplikt omfattar endast sådana omständigheter, som äga betydelse för försäkringsgivarens bedömande av faran.[1] I överensstämmelse härmed innehåller förevarande paragraf, att försäkringsgivaren icke kan till befrielse från ansvarighet åberopa, att försäkringstagaren underlåtit att lämna uppgift eller lämnat orik-

[1] Jfr K. Maj:ts domar den 22 oktober 1906 (N. J. A. s. 426) och 10 oktober 1913 (N. J. A. s. 464).

tig uppgift rörande en omständighet, som saknade betydelse för försäkringsgivaren. Samma regel bör enligt kommitténs tanke gälla för det fall att omständigheten efter avtalets slutande upphört att äga betydelse. Detta torde i allmänhet vara fallet, då de faktiska förhållandena undergått sådan ändring, att de överensstämma med försäkringstagarens uppgifter. Såsom exempel må nämnas att en byggnad, om vilken försäkringstagaren, när han tog brandförsäkring, oriktigt uppgivit, att den vore försedd med åskledare, sedermera blivit försedd med dylikt skydd mot åskslag. Att den oriktigt uppgivna omständigheten icke längre föreligger, innebär emellertid icke alltid, att den upphört att äga betydelse för försäkringsgivaren. Antag, att en sjöman, när han tog livförsäkring, oriktigt uppgivit sig vara jordbrukare och att han sedermera övergått till jordbruket. Enligt nu tillämpad praxis tages vid beräkning av den tilläggspremie, som en sjöman på grund av yrkets farlighet måste erlägga, icke någon hänsyn till den längre eller kortare tid, under vilken han utövar sitt yrke, utan tillägget skall utgå för hela försäkringstiden. På grund härav bör försäkringsgivaren i det antagna fallet även efter det försäkringstagaren upphört att vara sjöman kunna åberopa uppgiftens oriktighet. Att paragrafen i dylikt fall ej skall äga tillämpning, framgår jämväl av den föreslagna avfattningen.

10 §.

I den inledande motiveringen till föreliggande lagförslag har framhållits, att om det rättsskydd man genom förslaget velat bereda försäkringstagaren skall bliva effektivt, det är nödigt, att åt vissa av de föreslagna stadgandena gives tvingande kraft, så att de icke må kunna genom förbehåll i avtalet uteslutas. Inom den avdelning av förslaget, som handlar om försäkringstagarens upplysningsplikt, föreligger otvivelaktigt ett behov av vissa inskränkningar i avtalsfriheten. De bestämmelser rörande detta ämne, som återfinnas i gällande försäkringsvillkor, måste i flera avseenden anses vara alltför hårda mot försäkringstagarna. Och även om villkoren icke äro avsedda att i allmänhet tillämpas i hela sin stränghet, medför dock, såsom redan påpekats, själva deras tillvaro, att den som gör gällande rätt på grund av en försäkring mången gång blir på nåd och onåd utlämnad till försäkringsgivaren. Då det gäller att genom tvingande lagbud råda bot å förefintliga missförhållanden, måste man emellertid, såsom jämväl inledningsvis betonats, noga se till, att man icke genom lagstiftningens ingripande hämmar en sund och naturlig utveckling av försäkringsväsendet.

Under beaktande av vad sålunda anförts har kommittén ansett sig böra föreslå, att, med undantag av 6 §, samtliga i förslaget upptagna bestämmelser om försäkringstagarens upplysningsplikt göras tvingande. Innebörden härav bör dock icke vara annan än den, att försäkringsgivaren är förhindrad att åberopa ett förbehåll, som står i strid mot en dylik bestämmelse. Skulle försäkringstagaren finna, att ett villkor i avtalet leder till fördelaktigare re-

sultat för honom än förslagets bestämmelser, bör det naturligtvis stå honom fritt att åberopa detta villkor. Innehållet i de paragrafer, åt vilka sålunda förlänats tvingande karaktär, har synts kommittén vara av den beskaffenhet att en ovillkorlig tillämpning av dem icke bör för någon försäkringsgren kunna sägas över hövan inskränka den rörelsefrihet, som utgör en förutsättning för försäkringsväsendets alltjämt fortgående utveckling i tekniskt avseende. Vad åter beträffar de fall, varom 6 § handlar, har kommittén, av skäl som där närmare utvecklats, måst inskränka sig till att i paragrafen giva uttryck åt vissa grundläggande principer samt överlämna åt kontrahenterna, att i försäkringsvillkoren upptaga de närmare bestämmelser, som kunna erfordras för att vinna en i försäkringstekniskt avseende riktig tillämpning av dessa principer. Vid sådant förhållande har kommittén icke ansett sig kunna föreslå någon inskränkning av avtalsfriheten på detta område.

Skyldighet att lämna upplysningar vid avtalets slutande åligger enligt uttrycklig föreskrift i 241 § sjölagen icke blott försäkringstagaren utan även den, som för hans räkning sluter försäkringen, samt envar annan, som tager befattning med dess avslutande. Någon häremot svarande bestämmelse har det icke ansetts erforderligt att upptaga i förslaget. Uppenbart är nämligen, att om försäkringstagaren företrädes av fullmäktig, förslagets bestämmelser om försäkringstagarens upplysningsplikt äro omedelbart tillämpliga å uppgifter, som fullmäktigen lämnar eller underlåter att lämna, samt att när försäkringsgivarens ansvarighet är beroende av god tro hos medkontrahenten, det sålunda i allmänhet ankommer på fullmäktigens goda eller onda tro.[1]

I vissa undantagsfall kan det naturligtvis inträffa, att försäkringsgivaren infordrar upplysningar från annan än försäkringstagaren själv eller en fullmäktig eller annan ställföreträdare för denne. Sålunda lämnas stundom, när en omyndig tager livförsäkring och särskild förmyndare förordnats, vissa uppgifter av den omyndiges föräldrar eller andra släktingar. Vad skadeförsäkring beträffar förekommer det jämväl särskilt vid brandförsäkring, att i försäkringsbrevet vid beskrivning av risken angives, att ett visst sakförhållande föreligger, varom försäkringstagaren icke eller icke bevisligen lämnat någon uppgift. Om försäkringstagaren icke framställt någon anmärkning mot försäkringsbrevet, kunna i vissa fall förhållandena vara sådana, att han måste anses ihava vitsordat riktigheten av det angivna sakförhållandet.

För sådana fall, då en oriktig uppgift lämnats av annan än försäkringstagaren eller intagits i försäkringsbrevet, bör försäkringsgivaren icke kunna göra annan påföljd gällande än som skolat inträda, om uppgiften lämnats av försäkringstagaren. Kommittén har alltså föreslagit att i förevarande paragraf upptaga en bestämmelse med detta innehåll. Vad sålunda föreslagits

---

[1] Av allmänna rättsgrundsatser följer emellertid, att om försäkringstagaren själv var i ond tro, han icke kan komma i en bättre ställning därför att han anlitat en fullmäktig, som varit i god tro.

vinner naturligtvis tillämpning, även om i försäkringsbrevet valts det uttryckssättet, att riktigheten av en i försäkringsbrevet lämnad beskrivning över risken utgör en förutsättning för avtalets giltighet.

Om tiden för ansvarighetens inträdande.

11 §.

I fråga om slutande av försäkringsavtal gälla stadgandena i 1 kap. av lagen om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område. Med ledning av dessa stadganden har man sålunda att avgöra, när ett försäkringsavtal skall anses hava kommit till stånd. Ett från denna fråga fristående spörsmål är det, som gäller tidpunkten för inträdandet av kontrahenternas förpliktelser, vilken tidpunkt icke alltid behöver vara densamma för båda kontrahenterna. Härom har någon allmän regel icke uppställts i avtalslagen.

Försäkringsgivarens förpliktelse på grund av försäkringsavtalet består i en viss ansvarighet. I allmänhet plägar i avtalet angivas viss dag, då denna förpliktelse inträder eller, såsom det oftast heter i försäkringsvillkoren, »försäkringen träder i kraft». Denna dag kan ligga såväl före som efter den tidpunkt, då avtalet kom till stånd. Ofta framgår av avtalet, att ansvarighetens inträdande skall vara beroende av premiens betalning eller någon annan åtgärds vidtagande, såsom att en resa anträdes, en transport börjar o. s. v. Vad avtalet sålunda kan innehålla länder naturligtvis i allmänhet till efterrättelse. Av första stycket i 14 § följer emellertid, att för sådana fall, då ansvarighetens inträdande göres beroende av premiens betalning, avtalsfriheten blivit i viss mån inskränkt.

Framhållas må dessutom, att man icke obetingat kan tillerkänna giltighet åt varje överenskommelse om ansvarighetens inträde vid en tidigare tidpunkt än avtalets slutande. En sådan överenskommelse är givetvis icke bindande för försäkringsgivaren, om försäkringstagaren, när överenskommelsen träffades, visste, att försäkringsfall redan inträffat. Å andra sidan kan försäkringstagaren icke vara bunden av avtalet, om försäkringsgivaren ägde kännedom om att all fara redan var överstånden, t. ex. att den resa försäkringen avsåg redan avslutats. Att ett under sådana förhållanden ingånget försäkringsavtal saknar rättskraft, följer redan av försäkringens natur att gälla mot en oviss händelse och har därför icke ansetts kräva något uttryckligt lagbud.

Ehuru, som sagt, avtalet i allmänhet lärer lämna tillräcklig ledning för bedömande, när ansvarigheten skall inträda, har det likväl med hänsyn till spörsmålets särskilda betydelse för avtal om försäkring ansetts erforderligt att giva en supplerande tolkningsregel för det fall, att tiden för ansvarighetens inträde undantagsvis lämnats obestämd i avtalet. Särskilt när avtalet slutits genom brev- eller telegramväxling, kan en sådan regel visa sig behövlig. Ett skäligt avvägande av kontrahenternas intressen synes medföra, att

ansvarigheten skall inträda, så snart sammanstämmande förklaringar avgivits av dem båda d. v. s. så snart endera kontrahenten, försäkringsgivaren eller försäkringstagaren, avgivit antagande svar å ett av den andre gjort anbud. Så snart detta inträffat, bör, även om avtalet då ännu ej slutits, försäkringsgivarens ansvarighet anses hava inträtt, naturligtvis dock endast under förutsättning att avtalet sedermera kommer till stånd.

För att i någon mån undanröja de svårigheter, som kunna uppstå, när bevis skall föras rörande den tidpunkt, då ett svar blivit avsänt, har i andra stycket av förevarande paragraf föreslagits, att avsändandet i saknad av utredning om annat förhållande skall anses hava skett klockan tolv på dagen.

Om premien.

I denna avdelning av förslaget upptagas regler angående det vederlag försäkringstagaren har att lämna försäkringsgivaren för det ekonomiska skydd denne genom avtalet tillförsäkrat honom. Ehuru förslaget härvid betecknar detta vederlag med uttrycket »premie», äro dess stadganden naturligtvis avsedda att komma till användning även om vederlaget, såsom hos ömsesidiga försäkringsanstalter är vanligt, utgår under annan benämning, t. ex. »avgift», »bidrag», »uttaxering» eller dylikt. En annan sak är, att i de ömsesidiga anstalterna lagens bestämmelser om vederlag ofta nog komma att sakna betydelse, emedan anstalternas reglementen innehålla regler, som av vika från de nu föreslagna stadgandena.

12 §.

Tiden då premien skall erläggas framgår vanligen av uttryckliga bestämmelser i försäkringsavtalet eller av omständigheterna vid dess ingående. Ofta skall sålunda premien gäldas vid början av den tidsperiod, till vilken den hänför sig, men ofta förekommer ock, att premien eller en del av denna skall betalas först under nämnda period eller efter periodens utgång. Detta är särskilt ofta fallet vid försäkring i ömsesidiga försäkringsinrättningar, där premiens storlek i sista hand blir beroende av storleken av de utbetalningar, som föranledas av försäkringsfall inträffade under den period, till vilken premien hänför sig.

Då det emellertid kan inträffa, att varken av själva avtalet eller av de omständigheter, varunder det slutits, framgår, vid vilken tid premien skall gäldas, kunna bestämmelser därom i lagen icke undvaras. De regler, som i sådant avseende ansetts erforderliga, hava upptagits i 12 §. Första stycket av denna paragraf är främst avsett att komma till användning i de fall, då premien skall erläggas på en gång för hela försäkringstiden. Är avtalet redan från början gällande för flera premieperioder, skall första stycket tillämpas å premien för första perioden och andra stycket å premien för varje senare period. I sådana fall, då försäkringsavtalet visserligen från början omfattar allenast en

period men på grund av särskilt förbehåll eller jämlikt 84 § i förslaget skall anses förlängt därest uppsägning icke sker, har premie för tid, varmed avtalet sålunda förlänges, ansetts böra behandlas såsom premie för en senare period. Annorlunda är förhållandet, när, såsom i vissa försäkringsgrenar är vanligt, kontrahenterna, utan att vara på grund av utebliven uppsägning därtill förpliktade, låta försäkringsavtalet mot ny premie »förnyas» (förlängas) för tid, som ej omfattas av det ursprungliga avtalet. Här föreligger ett nytt avtal, och om premien för den nya perioden gäller alltså första stycket i 12 §.

Beträffande förfallotiden har föreslagits i 12 § första stycket, att premie, som där avses, skall erläggas utan uppskov efter avtalets slutande och i andra stycket att premie för en senare period skall erläggas å periodens första dag. Vad sålunda föreslagits torde återgiva vad som är allmänt brukligt och ansluter sig, vad angår innehållet i första stycket, till stadgandet i 247 § sjölagen.

13—15 §§.

Av allmänna rättsgrundsatser följer, att om den ene kontrahenten i ett avtal underlåter att fullgöra en honom enligt avtalet åliggande förpliktelse, den andre kontrahenten i allmänhet är befogad att häva avtalet. Vill denne ej begagna sig av sin hävningsrätt, äger han naturligtvis i regel påfordra att avtalet fullgöres. Tillämpat å försäkringsavtal innebär detta, att om premien icke erlägges, försäkringsgivaren kan välja mellan att häva avtalet och att genom premiens indrivande kräva avtalets fullgörande. För kommittén har det stått klart, att förslagets bestämmelser om verkan av dröjsmål med premiens erläggande i stort sett böra ansluta sig till de grundsatser, som sålunda angivits. Undantag måste emellertid, såsom vid 17 § närmare framhålles, i vissa avseenden göras för livförsäkring och för annan personförsäkring, som meddelas för livstid eller för längre tid än tio år. Även för övriga slag av försäkring krävas vissa jämkningar i de regler, som gälla för avtal i allmänhet.

Särskild uppmärksamhet förtjänar i detta sammanhang den frågan, hur rättsförhållandet mellan kontrahenterna gestaltar sig, innan försäkringsgivaren träffat sitt val mellan att låta avtalet upphöra eller att påkalla dess fullgörande. På grund av den säregna beskaffenheten av den förpliktelse försäkringsgivaren åtager sig får detta spörsmål större betydelse vid försäkrings avtal än vid avtal i allmänhet. Huruvida försäkringsgivaren fullgör eller icke fullgör sitt åtagande att bära viss ansvarighet under försäkringstiden, träder ej på något yttre sätt i dagen, med mindre försäkringsfall inträffar. Uppenbart är, att försäkringsgivaren icke kan få behålla sin valfrihet under hela försäkringstiden; han kunde då vänta med att träffa sitt avgörande till dess det visat sig, huruvida försäkringsfall inträffat eller icke, samt i förra fallet häva avtalet och i det senare kräva dess fullgörande. Därigenom skulle han i alla tillfällen, då försäkringsfall icke inträffat, kunna erhålla premien utan att å sin sida lämna något vederlag därför. För att förhindra ett sådant resultat

har det ansetts erforderligt att i förslaget dels angiva, huru frågan om försäkringsgivarens ansvarighet och om hans rätt till premie skall bedömas, när försäkringsgivaren icke lämnar besked om sin ståndpunkt, dels upptaga vissa tvingande bestämmelser till skydd för försäkringstagaren.

Vid frågans lösning hava inom komittéerna olika meningar gjort sig gällande. En jämförelse mellan de fyra förslagens texter giver jämväl vid handen, att förslagen i denna del förete väsentliga skiljaktigheter. Det ligger närmast till hands att uppfatta försäkringsgivarens tystnad såsom innebärande, att han åtminstone tillsvidare ämnar fasthålla vid avtalet. Med denna uppfattning torde det bäst överensstämma, att lagen låter ett dröjsmål med premiebetalningen vara utan inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet och å hans rätt att utkräva premien, så länge det ännu är oavgjort, huruvida avtalet kommer att fullföljas eller icke. Vill försäkringsgivaren göra sin ansvarighet beroende av premiens betalning, må det ankomma på honom att därom träffa förbehåll. Att enligt det svenska förslaget ett dröjsmål med premiens betalning icke utan särskilt förbehåll kan inverka å försäkringsgivarens ansvarighet förr än efter det denne förklarat sig vilja frånträda avtalet, visar sig däri att man icke tillerkänt försäkringsgivaren rätt att *häva* avtalet med den verkan, att det återgår även i fråga om redan tilländalupen del av försäkringstiden; försäkringsgivaren äger enligt 13 § allenast *uppsäga* avtalet och sålunda bringa det att upphöra för framtiden.

Den finska texten är i detta avseende helt överstämmande med den svenska. I den danska texten däremot har rörande verkan av premiens uteblivande en annan ståndpunkt kommit till uttryck. Visserligen äger försäkringsgivaren icke heller enligt det danska förslaget någon rätt att häva avtalet utan endast uppsägningsrätt, men av 14 § första stycket framgår, att försäkringsgivarens ansvarighet utan vidare upphör, om försäkringstagaren underlåter att »efter Paakrav» eller, när fråga är om senare premie, inom viss tid efter sådant krav betala förfallen premie. Ansvarigheten börjar ånyo att löpa, om premien gäldas eller om försäkringsgivaren anhängiggör talan om premiens utbekommande. Blir premien icke betald eller sådan talan icke anhängiggjord inom tre månader, förfaller avtalet helt och hållet, såvida det icke redan tidigare upphört att gälla. Vad sålunda föreslagits innebär, att i sådana fall, då försäkringsgivaren icke lämnar besked om sin ståndpunkt, avtalet enligt lag upphör att gälla efter tre månader samt att för den del av försäkringstiden, som då förflutit, försäkringsgivaren är berättigad till premie utam att hava burit någon risk.

Den norska texten ansluter sig beträffande premie, som skall betalas på en gång för hela försäkringstiden eller som avser den första av flera perioder, till det finska och det svenska förslaget men i fråga om premie för en senare period till det danska förslaget.

En undersökning av nu gällande försäkringsvillkor giver vid handen, att i dem ofta förekomma bestämmelser av det innehåll, att försäkringsgivarens

ansvarighet icke inträder förrän premien blivit betald, samt att ansvarigheten upphör, såframt premien för en senare period icke erlägges i rätt tid. Såsom skäl för upptagandet av dylika förbehåll i avtalet plägar anföras, att det för en ordnad försäkringsverksamhet är av synnerlig vikt, att premiebeloppen punktligt inflyta till försäkringsgivaren. Man gör vidare gällande, att premierna i många fall uppgå till så små belopp, att det icke lönar mödan att i laga ordning utkräva dem hos försäkringstagare, vilka icke frivilligt erlägga betalning. Dessutom torde man mången gång anse det för försäkringsgivarens verksamhet i stort sett vara mera till skada än till gagn, om han strängt fasthölle vid sin rätt gent emot en försäkringstagare, som visserligen en gång, kanske efter övertalning av försäkringsgivarens agent, förklarat sig villig att taga försäkringen men sedermera ångrat sig.

I sådana fall, då försäkringsgivaren icke brukar vidtaga några åtgärder för indrivande av oguldna premier, är det förklarligt, att han icke vill stå någon risk, förrän han uppburit premien, och att han i avtalet träffar förbehåll i sådant avseende. Den omständigheten, att det ofta kan finnas fog för att upptaga dylika förbehåll i försäkringsvillkor, synes emellertid icke utgöra tillräcklig anledning att, såsom skett i dansk och i viss utsträckning även i norsk text, föreslå lagfästandet av den grundsatsen, att försäkringsgivaren alltid skall vara fri från ansvarighet, när premien efter skedd anmaning icke i rätt tid erlägges, och detta utan hänsyn till det sätt, på vilket premieuppbörden är ordnad. Förut är nämnt, att det ej sällan, särskilt hos ömsesidiga försäkringsinrättningar, förekommer, att premien icke skall betalas förrän premieperioden helt eller delvis gått till ända. Under tiden är försäkringsgivaren ansvarig utan att hava uppburit någon premie. Sambandet mellan premiens betalning och ansvarighetens inträdande är sålunda uppgivet. Ett dröjsmål med premiens betalning synes därför icke utan vidare böra medföra ansvarighetens upphörande. Ingenting tyder på någon avsikt hos försäkringsgivaren att vid utebliven premiebetalning låta försäkringen förfalla och avstå från premien. Ofta kan han också med tämligen stor visshet räkna med att premien verkligen kommer att erläggas. Många ömsesidiga försäkringsbolag äga rätt att låta premierna uppbäras och redovisas i sammanhang med kronouppbörden samt vid bristande betalning omedelbart uttagas utmätningsvis. Med hänsyn härtill är det naturligt, att försäkringsvillkoren icke innehålla några bestämmelser om ett automatiskt upphörande av ansvarigheten, när dröjsmål med premiens betalning föreligger. Skulle ett sådant upphörande, i överensstämmelse med vad som föreslås i dansk och norsk text, bliva lagfäst, skulle det kunna medföra en försämring av försäkringstagarens ställning, såvida bolagen med anledning av lagens tillkomst ändrade sina försäkringsvillkor eller reglementen så, att för försäkringstagaren gynnsammare bestämmelser bortfölle. I alla händelser torde det kunna befaras att, där försäkringsvillkoren icke innehålla bestämmelser i någondera riktningen, bolagen icke skulle efter lagens tillkomst införa bestämmelser, som vore för försäk-

ringstagaren gynnsammare än lagens. Det är måhända föga sannolikt, att den nya lagen skulle förmå bolagen att frångå gammalt skick och bruk; men lagen bör i allt fall ej giva anledning därtill utan här som annorledes reglera förhållandena så, att det blir försäkringsgivarens sak att genom förbehåll i avtalet åstadkomma de avvikelser från den lagstadgade ordningen, som han finner erforderliga.

Å andra sidan kan det icke åt försäkringsgivaren lämnas obetingad frihet att i avtalet uppställa villkor, som icke uppbäras av något verkligt behov. De nu tillämpade försäkringsvillkorens bestämmelser äro ofta så avfattade, att de åtminstone enligt sin ordalydelse gå utöver vad som kan anses nödigt eller rimligt. Om än dylika bestämmelser i allmänhet icke med stränghet tillämpas, innebär dock osäkerheten i försäkringstagarens ställning alltid en fara, som bör avlägsnas.

De begränsningar i avtalsfriheten, vilka funnits påkallade, äro av delvis olika innebörd och räckvidd, allt eftersom fråga är om en premie, som skall erläggas omedelbart efter avtalets slutande, eller om en premie för en senare period.

Avser förbebållet en premie, som skall erläggas omedelbart efter avtalets slutande, brukar det i regel innehålla, att försäkringsgivarens ansvarighet icke inträder förrän premien blivit betald och, såsom det stundom tillägges, försäkringsbrevet utlämnats. Till den del ett sådant förbehåll innebär, att försäkringsgivaren skall vara fri från betalningsskyldighet, såframt det vid inträffande försäkringsfall befinnes, att verkligt dröjsmål med premiens erläggande föreligger, synes någon invändning icke kunna göras mot förbehållets tillämpning. Såsom dessa förbehåll äro formulerade, komma de emellertid att omfatta jämväl vissa fall, då premien visserligen icke ingått till försäkringsgivaren men dröjsmål med betalningen icke ligger försäkringstagaren till last. Antag t. ex. att avtal om brandförsäkring träffats genom telefonsamtal och att därvid överenskommits, att premien skall insändas medelst postanvisning eller uttagas genom postförskott. Antag vidare, att den egendom, varå försäkringen tagits, brinner medan postanvisningen eller postförskottsförsändelsen är på väg. En sträng tillämpning av förbehållet skulle medföra, att bolaget icke vore skyldigt att utgiva brandskadeersättning. För att förhindra ett sådant resultat, som säkerligen icke är med förbehållet åsyftat, har man upptagit den tvingande bestämmelsen i första stycket av 14 §.

Vad angår sådana fall, då premien för en senare period icke erlägges i rätt tid, gäller enligt 14 § andra stycket, att om försäkringsgivaren träffat förbehåll, att han skall vara fri från ansvarighet, sådan påföljd dock i regel ej skall inträda förrän en vecka förflutit efter det han givit försäkringstagaren meddelande med erinran om premiens förfallodag. Den, som slutit ett försäkringsavtal för flera premieperioder, kan, särskilt när premierna skola betalas med långa mellanrum, lätt nog försumma premiebetalningen av det skäl allenast, att förfallodagen fallit honom ur minnet. Det synes därför rimligt, att försäkringsgivaren, innan ett förbehåll om ansvarighetens upphörande får åberopas,

bör hava erinrat försäkringstagaren om förfallodagen och lämnat honom ett visst rådrum att anskaffa det till premiebetalningen erforderliga beloppet. Vad sålunda föreslagits överensstämmer jämväl med nu tillämpad praxis inom flertalet försäkringsgrenar. Uppenbart är emellertid, att det föreslagna stadgandet icke kan komma till tillämpning för exempelvis folkförsäkring, där en premie ofta förfaller till betalning varje vecka. Även eljest då premierna förfalla med korta mellanrum skulle det vara förenat med alltför stora kostnader att erinra försäkringstagarna om de särskilda förfallodagarna. Med hänsyn härtill har i förslaget undantag gjorts för premie, som förfaller innan två månader förflutit från det föregående premie skolat betalas.

Jämlikt 33 § skall meddelande, som avses i 14 § andra stycket, anses vara givet, därest det blivit inlämnat för befordran med post eller telegraf eller eljest på ändamålsenligt sätt avsänt. De försäkringsinrättningar, som enligt särskilt medgivande äga få sina avgifter upptagna på kronodebetsedlarna samt indrivna och redovisade i samband med kronouppbörden, måste självfallet anses hava på ändamålsenligt sätt avlåtit meddelande med här stadgad erinran därigenom att en debetsedel upptagande premien blivit till försäkringstagaren utsänd. Har försäkringsgivaren, på sätt inom vissa försäkringsarter är brukligt, i avtalet medgivit viss tid efter premiens förfallodag, inom vilken den kan gäldas, utan att dröjsmålet har någon inverkan med avseende å ansvarigheten, träder försäkringen uppenbarligen icke ur kraft innan sådan »respittid» gått till ända, oavsett att erinran, varom i 14 § är tal, givits mer än en vecka dessförinnan. I den finska texten, vars bestämmelser rörande premien eljest överensstämma med den svenska texten, har icke föreslagits någon skyldighet för försäkringsgivaren att erinra försäkringstagaren om förfallodagen för en senare premie. I stället har föreslagits, att ett förbehåll om ansvarighetens upphörande icke får göras gällande, förrän en vecka förflutit efter förfallodagen.

Även i ett annat avseende har det ansetts nödigt att bereda försäkringstagaren skydd i sådana fall, då försäkringsgivaren gjort sin ansvarighet beroende av premiens betalning. I praxis [1] har i fråga om försäkringsavtal, som slutits för flera år, förekommit, att ett försäkringsbolag, som i följd av försäkringstagarens underlåtenhet att erlägga förfallna premier icke stått något som helst ansvar, först efter det ett par år gått vidtagit åtgärd för indrivande av premierna. Mot ett sådant förfaringssätt [2] har man inskridit genom den i 15 § upptagna bestämmelsen, som enligt förslaget är av tvingande karaktär. Försäkringsgivaren bör inom skälig tid — i förslaget satt till tre månader från premiens förfallodag — genom vidtagande av laga åtgärd tillkännagiva

[1] Jfr Svea Hovrätts dom den 30 juni 1916 (Sv. J. T. s. 407).

[2] Har försäkringsgivaren, för den händelse att avtalet skulle komma att hävas på grund av underlåtet fullgörande från försäkringstagarens sida, förbehållit sig att utan hinder av avtalets hävande åtnjuta premie för hela försäkringstiden, och skulle det vara uppenbart obilligt att låta ett sådant förbehåll lända till efterrättelse, kan det enligt 37 § i lagen om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område jämkas efter ty skäligt prövas.

sin avsikt att fasthålla vid försäkringsavtalet och sålunda föranleda försäkringstagaren att genom premiens erläggande bereda sig vederlag i avtalat försäkringsskydd. Har emellertid försäkringstiden utlupit eller avtalet eljest upphört att gälla före de tre månadernas utgång, så att försäkringstagaren icke har något att vinna genom premiens erläggande, gälla de allmänna preskriptionsreglerna. Då enligt 98 § den som tagit livförsäkring icke utan särskilt åtagande är pliktig att hålla försäkringen vid makt genom betalning av premien för en senare period, inskränker sig den betydelse 15 § äger för livförsäkring till de undantagsfall, då sådant åtagande gjorts.

Enligt 15 § i dansk och norsk text medför, såsom förut framhållits, försäkringsgivarens underlåtenhet att inom den i paragrafen utsatta fristen vidtaga laga åtgärder för indrivande av förfallen premie icke den i finsk och svensk text föreslagna verkan nämligen att han förlorar sin talan. Avtalet anses i stället hava upphört att gälla vid fristens utgång. Ifrågavarande olikhet sammanhänger med den olika ståndpunkt texterna intagit till frågan om försäkringsgivarens rätt att, innan han på grund av förelupet dröjsmål uppsagt avtalet, vägra mottaga erbjuden betalning. Sådan rätt står honom alltid öppen enligt finsk och svensk text. Enligt dansk och norsk text däremot kan en försäkringstagare, som gjort sig skyldig till dröjsmål med premiens erläggande, icke, när han sedermera erbjuder betalning, mötas med uppsägning från försäkringsgivarens sida.

Uppenbart synes vara, att då här icke är fråga om livförsäkring, den förmån man enligt de danska och norska förslagen på denna punkt velat bereda försäkringstagaren icke är av stor praktisk betydelse. I vanliga fall tager försäkringsgivaren säkerligen gärna emot premien, även om den erlägges för sent. Endast undantagsvis, t. ex. om anledning finnes att misstänka, att faran för försäkringsfallets inträffande ökats, eller om premiesatserna höjts, kan försäkringsgivaren hava intresse av att vägra mottaga betalning. Inom den svenska kommittén har man ansett anledning att för sådana fall föreslå en avvikelse från allmänna rättsgrundsatser så mycket mindre föreligga, som åt försäkringstagaren härigenom skulle beredas möjlighet att spekulera på försäkringsgivarens bekostnad. Givet är emellertid, att om lagen lämnar en sådan möjlighet öppen, det är nödvändigt att uppställa en tidsbegränsning, vilket skett genom den i den danska och den norska texten upptagna bestämmelsen, att avtalet helt och hållet förfaller efter viss tid.

16 §.

I olika paragrafer av förslaget förekomma stadganden, enligt vilka ett försäkringsavtal kan komma att upphöra före utgången av avtalad försäkringstid. Sålunda kan avtalet komma att upphöra på grund av uppsägning från försäkringsgivarens sida enligt 5, 13, 47 och 51 §§ och på grund av uppsägning från försäkringstagarens sida enligt 26 och 27 §§, vilka sistnämnda paragrafer för övrigt även kunna medföra att avtalet upphör utan uppsägning.

När försäkringen sålunda i förtid upphör att gälla, uppstår fråga om den rätt till premie, som i sådant fall bör tillkomma försäkringsgivaren. Vid avfattningen av bestämmelsen härom bör, såsom i förslaget skett, iakttagas, att frågan kan uppstå icke blott i det i 265 och 266 §§ sjölagen beaktade fallet, att premien guldits i förskott och spörsmålet sålunda är, huruvida någon del av den erlagda premien skall återbäras av försäkringsgivaren, utan även om premien är ogulden när avtalet upphör att gälla, och man alltså har att avgöra, hur stor del av den avtalade premien försäkringstagaren trots avtalets upphörande är skyldig att erlägga. Olikheten i avfattning torde icke innebära någon saklig olikhet mellan förslagets och sjölagens regler.

I ett annat hänseende intager däremot förslaget en ståndpunkt, som avviker från sjölagens. Denna har därutinnan anslutit sig till den i utländsk rätt allmänt erkända, i schweiziska och tyska lagarna (resp. art. 27 och § 40) upptagna principen om »premiens odelbarhet», vilken innebär, att hela premien för en premieperiod anses intjänt, så snart försäkringsgivarens ansvarighet på grund av avtalet varit gällande under någon del av perioden. Denna grundsats har — frånsett sjöförsäkring — icke trängt igenom i svensk försäkringspraxis. Någon enhetlig sådan, som kunde tjäna kommittén till ledning, kan emellertid icke sägas hava utbildat sig.

Vid bedömande av denna fråga har kommittén kommit till den uppfattningen, att det icke låter sig göra att i lag uppställa i detalj utformade regler rörande det vederlag, som försäkringstekniskt sett i varje särskilt fall bör tillkomma försäkringsgivaren, när avtalet upphör i förtid. Kommittén har därför nödgats inskränka sig till att föreslå vissa bestämmelser, som, på samma gång de giva uttryck för de principer efter vilka frågan bör lösas, i normala fall leda till en enkel och praktisk lösning. I sådant syfte har kommittén ansett sig böra skilja mellan olika fall.

I de fall, då lagen utgått från att skulden till försäkringsförhållandets förtidiga avbrytande ligger hos försäkringstagaren, skall enligt förslaget försäkringsgivaren vara berättigad att för tilländalupen del av försäkringstiden åtnjuta i premie så stort belopp som han skulle hava betingat sig, om avtalet slutits för denna tid. Då detta innebär, att försäkringstagaren dels får vidkännas s. k. korttidsförhöjning, om sådan skulle hava beräknats vid avtal om försäkring för den tid, under vilken försäkringen varit gällande, dels ock går miste om den premierabatt, han till äventyrs betingat sig på grund av flerårsförsäkring, torde den fördel, som sålunda kommer försäkringsgivaren till godo, kunna antagas bereda honom en skälig kostnadsersättning.

I de fall åter, då anledningen ligger å försäkringsgivarens sida, såsom om han kommit på obestånd, bör han, såsom ock andra stycket av förevarande paragraf innebär, erhålla endast så stor del av den betingade premien som svarar mot den tilländalupna tiden, varjämte han, på sätt i 26 och 27 §§ föreslås, bör vara förpliktad att gälda skadestånd.

Den i andra stycket föreslagna regeln synes även böra komma till använd-

ning vare sig den ene eller andre kontrahenten i förtid frånträder avtalet icke på grund av någon i lagen given bestämmelse utan på grund av ett i avtalet förekommande förbehåll.

I fråga om kommitténs preliminära utkast har någon gång yppats en missuppfattning rörande det sätt, på vilket förevarande paragraf (35 § i utkastet) skall tillämpas, då försäkringsgivarens ansvarighet efter inträffat försäkringsfall kommer att för framtiden helt eller delvis upphöra. Den verkan ett försäkringsfall utövar å försäkringsgivarens ansvarighet kan vara olika allt efter försäkringsavtalets innehåll. Försäkring, som meddelats för viss tid, kan avse att bereda försäkringshavaren rätt till ersättning för varje skada, som inträffar under den på ett eller annat sätt bestämda tiden, så att utbetald ersättning för en skada icke minskar försäkringsgivarens ansvarighet för kommande skador. Så är exempelvis fallet i fråga om sjöförsäkring och ansvarighetsförsäkring. Men avtalet kan också — såsom t. ex. vid brandförsäkring — innebära, att försäkringsgivaren skall allenast intill försäkringsbeloppet ersätta den eller de skador, som inträffa förr eller senare under en försäkringsperiod. För sådana fall har man förmenat, att i samma mån som ansvarigheten upphört, jämväl avtalet kunde sägas hava »upphört att gälla» i den mening, som i paragrafen avses, och att försäkringsgivaren följaktligen enligt förslaget icke skulle äga rätt till den del av avtalad premie, som belöper på tiden efter försäkringsfallet och — vid partiell skada — på det försäkringsbelopp, för vilket hans ansvarighet upphört. Ifrågavarande tolkning vilar emellertid på en missuppfattning. Ett avtal kan icke sägas upphöra att gälla därigenom, att det fullgöres av den ene kontrahenten. Ej ens om båda kontrahenterna fullgjort avtalet, så att ingendera har någon ytterligare prestation att kräva av den andra, kan avtalet sägas hava upphört att gälla; det gäller i allt fall så till vida, att ingendera är pliktig att återlämna vad han i kraft av avtalet mottagit av den andra. Så snart försäkringsgivaren i skadeersättning utbetalt försäkringsbeloppet, har han fullgjort försäkringsavtalet.

Att de i denna paragraf föreslagna bestämmelser icke kunna erhålla tillämpning å livförsäkring eller å annan försäkring, som meddelats för viss längre tid, följer av bestämmelsen i 17 § andra stycket.

17 §.

I fråga om livförsäkring likasom ock beträffande annan personförsäkring, när denna meddelas för livstid eller för längre tid än tio år, skola enligt den lydelse 7 och 123 §§ i lagen om försäkringsrörelse skulle erhålla, om kommitténs i sådant hänseende avgivna förslag genomföres, särskilda för försäkringsgivarens verksamhet fastställda grunder innehålla regler om verkan av underlåten premiebetalning. Vid angivna förhållande är det uppenbart, att den i 13 § föreslagna bestämmelsen om rätt för försäkringsgivaren att uppsäga avtalet, när premien ej i rätt tid erlägges, icke bör komma till tillämpning i

fall, varom här är fråga. En uttrycklig föreskrift härom har upptagits i första stycket av förevarande paragraf.

Enligt de av kommittén föreslagna ändringarna i 7 och 123 §§ i lagen om försäkringsrörelse skall, i fråga om såväl livförsäkring och annan personförsäkring för livstid eller för längre tid än tio år som ock skadeförsäkring för all framtid eller för längre tid än tio år, gälla, att i grunderna skola meddelas bestämmelser om den rätt, som må tillkomma försäkringstagaren, därest försäkringen av en eller annan orsak upphör i förtid. Då sålunda i dylika fall grunderna skola innehålla regler om den premie försäkringsgivaren äger åtnjuta, bör vad därom är i 16 § stadgat icke komma till tillämpning.

Om försäkringsfall, som framkallats uppsåtligen eller genom vårdslöshet.

18—20 §§.

Av försäkringens natur följer, att inträffande av den händelse, varigenom försäkringsgivarens betalningsskyldighet utlöses, måste vara oberoende av dens vilja, som är berättigad till betalningen. Ett avtal, varigenom försäkringsgivaren förbunde sig att för skadad egendom, utgiva ersättning till försäkringshavaren även då denne uppsåtligen åstadkomme skadan, vore såsom försäkringsavtal omöjligt. I varje fall måste försäkringsgivaren betinga sig så högt vederlag, att försäkringen bleve ändamålslös. Skadeförsäkringens ekonomiska uppgift är nämligen att mot en i jämförelse med försäkringsbeloppet ringa premie bereda försäkringshavaren skydd mot inträffande skada. Ett försäkringsavtal, enligt vilket en person utan förlust för sig själv skulle kunna förstöra sin egendom, skulle för övrigt stå i uppenbar strid med samhällets intresse. Vad sålunda gäller om skadeförsäkring äger i stort sett tillämplighet även å liv- och annan summaförsäkring. Giltigheten av den i 18 § första stycket uttalade grundsatsen, att försäkringsgivaren är fri från ansvarighet gent emot den, som uppsåtligen framkallat försäkringsfallet, kunde följaktligen även utan uttryckligt lagbud knappast dragas i tvivel.

Enligt äldre uppfattning faller utanför försäkringsgivarens ansvarighet varje försäkringsfall, som framkallats genom något den berättigades görande eller låtande, vare sig det skett uppsåtligt eller utan uppsåt. För sjöförsäkring gäller enligt 248 § sjölagen att försäkringsgivaren är ansvarig, »såvida icke skadan tillkommit genom försäkringstagarens vållande», där termen vållande måste antagas omfatta såväl uppsåt som vårdslöshet. De svenska livförsäkringsbolagens allmänna försäkringsvillkor stadga, att om den försäkrade ljutit döden genom annans brottsliga gärning, gärningsmannen förlorat all den rätt, som eljest på grund av försäkringsavtalet skulle tillkomma honom; med straff belagt vållande å t. ex. förmånstagarens sida skulle alltså betaga honom rätten till försäkringsbeloppet.

Det är emellertid klart, att de skäl, som enligt vad ovan anförts måste

föranleda, att från försäkringsgivarens ansvarighetsområde uteslutes ett av den berättigade uppsåtligen framkallat försäkringsfall, icke äga samma bärkraft när fråga är om vårdslöshet å hans sida. Erkännas måste, att det förefinnes ett praktiskt behov att genom försäkring erhålla skydd icke blott mot rent tillfälliga olyckor utan även mot sådana, till vilkas inträffande den berättigade visserligen icke är helt och hållet utan skuld men vilka endast i ringa mån kunna läggas honom till last. Utvecklingen har också gått i den riktningen, att försäkringsgivarens ansvarighet vidgats eller — om man så vill — begränsningen därav gjorts snävare, så att försäkringsgivaren fritager sig från ansvarighet endast vid grovt vållande å den berättigades sida. Denna ståndpunkt intaga t. ex. de allmänna försäkringsvillkor, som tillämpas av de till tarifföreningen hörande brandförsäkringsbolagen ävensom flera andra här i riket arbetande brandförsäkringsanstalter. I de smärre ömsesidiga brandstodsbolagens reglementen förekomma däremot stadganden, enligt vilka även lindrig vårdslöshet kan föranleda, att rätten till ersättning går helt eller delvis förlorad. Vad angår livförsäkring är det föga sannolikt, att ett försäkringsbolag skulle undandraga sig utbetalning av försäkringsbeloppet därför, att den, som gör anspråk därpå, genom oaktsamhet vållat den försäkrades död. Genom ansvarighetsförsäkring kan man till och med vinna försäkringsskydd mot skadeståndsskyldighet, som man ådragit sig genom grov vårdslöshet.

Vid bedömande av frågan, i vilken utsträckning försäkringsgivaren bör fritagas från fullgörande av försäkringsavtalet gent emot den, som genom vårdslöshet framkallat försäkringsfallet, måste skiljas mellan vårdslöshet av grövre och av lindrigare art. Vad först beträffar grov vårdslöshet, så råder tydligen i allmänhet hittills den uppfattningen, att försäkringsgivaren i fall av denna art icke bör vara ansvarig. Någon anledning för lagstiftaren att genom en härifrån avvikande regel söka leda utvecklingen åt annat håll synes ingalunda föreligga. Tvärtom skulle en dylik utveckling kunna ur det allmännas synpunkt medföra olägenheter, då den vore ägnad att försvaga de motiv, som mana till aktsamhet om annans person eller egendom. Det svenska förslaget innehåller därför (18 § andra stycket) den regel, att försäkringsgivaren — bortsett från livförsäkring — är fri från ansvarighet gent emot den, som genom grov vårdslöshet framkallat försäkringsfallet.

De tre övriga förslagen hava intagit en annan ståndpunkt i fråga om grov vårdslöshet. Försäkringsgivaren blir icke ovillkorligen fri från ansvarighet, utan det skall med beaktande av vårdslöshetens beskaffenhet och övriga föreliggande omständigheter avgöras, huruvida och med vilket belopp ersättning skall utgå; gäller avtalet ansvarighetsförsäkring, är grov vårdslöshet utan inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet. Mot denna lösning kan anmärkas, att ingen objektiv grund kan skapas för en jämförande mätning av å ena sidan vårdslöshetens beskaffenhet eller, som det heter i det danska och det norska förslaget, graden av skuld och å andra sidan ett visst penningebelopp. Försäkringsgivaren, som i första hand skall intaga ställning till försäkrimgs-

havarens anspråk, och domstolen, till vars bedömande saken hänskjutes, sakna varje ledning för sin prövning. Föreskriften om ersättningens anpassande efter graden av skuld synes alltför lätt kunna få till följd, att antingen varje fall, där grov vårdslöshet föreligger, blir föremål för rättegång eller att bolagen till undvikande därav aldrig vägra ersättning på sådan grund.

I fråga om inverkan av vårdslöshet, som icke kan betecknas såsom grov, uttalar 20 §, att försäkringsgivarens ansvarighet för ett försäkringsfall icke påverkas av den omständigheten, att det framkallats genom sådan vårdslöshet. Enligt dansk och norsk text är denna bestämmelse tvingande. En dylik ståndpunkt har den svenska kommittén ej ansett sig böra intaga. Något missbruk av avtalsfriheten i denna punkt har icke, kommittén veterligen, förekommit. Å andra sidan kan det i vissa fall vara fullt tillbörligt, att bolaget tryggar sig mot vissa i avtalet angivna åtgöranden eller försummelser av sådan art, att det kan vara svårt att avgöra, huruvida de böra hänföras till grov eller till lindrig vårdslöshet. Det svenska förslaget har därför i likhet med det finska nöjt sig med en deklaratorisk regel. Förslaget har alltså ej heller haft behov av att såsom ett undantag upptaga det i de danska och norska förslagen uppmärksammade fallet att försummelsen blivit begången under påverkan av rus. Att i visst fall fel eller försummelse av försäkringshavarens make enligt förslaget kan i fråga om brandförsäkring inverka på försäkringsgivarens ansvarighet, framgår av 85 §.

Det lärer i praxis näppeligen någonsin hava blivit ifrågasatt, att försäkringsgivarens ansvarighet skulle påverkas därav att försäkringsfallet framkallats av någon försäkringshavarens underlydande, t. ex. en arbetschef, en arbetare eller en enskild tjänare. Tvärtom torde vad särskilt skadeförsäkring angår ett stort antal skadefall, som utan tvekan anses ersättningsgilla, härröra från vårdslöshet, grövre eller lindrigare, av personer anställda i försäkringshavarens tjänst. Kommittén har därför ansett obehövligt att i förslaget upptaga sjölagens erinran i 248 § andra stycket, att försäkringsgivaren ej är fri från ansvarighet därför att skadan tillkommit genom vållande av befälhavare eller besättning.

Ej heller har kommittén ansett sig böra i förslaget intaga sjölagens regel i 249 § 4, att försäkringsgivaren i visst fall ej svarar för skada, som uppstår genom vållande av avlastare eller lastemottagare i sådan egenskap. En tillämpning av de stadganden kommittén föreslagit torde i många fall leda till samma resultat, men om en regel lika med sjölagens skulle — i motsats mot vad kommittén vågar antaga — finnas vara av praktiskt behov påkallad, kan försäkringsgivaren träffa förbehåll därom.

I fråga om första stycket i 19 § torde böra påpekas, att stadgandet icke äger tillämplighet å det i 5 kap. 6 § strafflagen behandlade fall, att tillräkneligheten är allenast nedsatt.

Bestämmelsen i paragrafens andra stycke vilar på den betraktelsen, att försäkringen skulle förfela sin uppgift, om den anordnades så, att den till

utfallande försäkringsbelopp berättigade genom att fullgöra någon allmänmänsklig eller av viss levnadsställning föranledd plikt att bispringa annan skulle förverka den fördel försäkringen är avsedd att medföra. Detta betraktelsesätt, som kommit till uttryck jämväl i 49 och 68 §§, utgör en utvidgning av den tanke, som ligger till grund för stadgandet i 255 § sjölagen, enligt vilket en ökning av faran, som ägt rum för att rädda mänskoliv, icke inverkar på försäkringsgivarens ansvarighet; och vad angår skada å egendom torde det, i stort sett, ligga i försäkringsbolagens intresse att ej någon av hänsyn till egen försäkrings giltighet avhålles från att till förekommande av sådan skada företaga åtgärd, som står i skäligt förhållande till de ekonomiska intressen åtgärden avser att värna.

Om vad den har att iakttaga, som vill framställa anspråk på grund av inträffat försäkringsfall.

21 §.

Försäkringsgivaren kan ur flera synpunkter hava intresse av att utan dröjsmål få kännedom om inträffat försäkringsfall. När exempelvis ett fartyg strandat, ett kolupplag råkat i brand, den som tagit olycksfallsförsäkring träffats av en kroppsskada, vars följder genom speciellt sakkunnig vård kunna lindras, är det av vikt för försäkringsgivaren att ofördröjligen kunna inskrida för att så vitt möjligt vinna begränsning av skadans omfång. Undersökning angående de omständigheter, under vilka en brand eller ett dödsfall inträffat, bör omedelbart företagas, om därav skall kunna påräknas någon ledning för bedömande av försäkringsgivarens ansvarighet. Uppskattning av skada blir svårare ju längre den uppskjutes — en olägenhet, som visserligen principiellt i första hand skulle drabba den bevisskyldige försäkringshavaren, men som faktiskt är en olägenhet även vid försäkringsgivarens handläggning av skadefallet. Och slutligen är det av synnerlig vikt för försäkringsgivaren att inom rimlig tid få kännedom om uppkomna förbindelser, särskilt när dessa skola till någon del bäras av återförsäkringsgivare. Kommittén har därför ansett sig böra föreslå skyldighet för den, som vill framställa anspråk på grund av inträffat försäkringsfall, att utan uppskov giva försäkringsgivaren meddelande om försäkringsfallet.

Att det även för den, som har anspråk att framställa, är av vikt att försäkringsfallet skyndsamt bringas till försäkringsgivarens kännedom är redan antytt. Om, såsom i 24 § föreslagits, tiden för fullgörande av försäkringsgivarens betalningsskyldighet räknas från det försäkringsgivaren erhållit meddelande om försäkringsfallet, kommer det att även ur den synpunkten ligga i fordringsägarens intresse att påskynda sådant meddelande.

Har den, som gör gällande anspråk på grund av inträffat försäkringsfall, försummat att göra föreskriven anmälan om försäkringsfallet och kan det

antagas, att försummelsen medfört olägenhet för försäkringsgivaren, synes påföljden böra bliva rätt för denne till en efter det förfång han lidit avpassad, partiell eller fullständig befrielse från ansvarighet. Förslagets på detta betraktelsesätt vilande bestämmelser överensstämma i huvudsak med stadgandet i 245 § sjölagen, enligt vilket försäkringsgivaren ej är pliktig att ersätta förlust, som tillkommit av sådan anledning, varom här är fråga. Enligt sakens natur kan någon siffermässig utredning om uppkommen skadas belopp i allmänhet icke krävas. I händelse av tvist blir det domstolens uppgift att efter omständigheterna pröva, huruvida och i vilken omfattning uraktlåtenheten bör utöva inverkan å försäkringsgivarens betalningsskyldighet. Detta har uppmärksammats vid paragrafens avfattning.

Då ingen skada kan uppstå för försäkringsgivaren, om han annorledes än genom meddelande från rättsägaren erhållit erforderlig kännedom om försäkringsfallet, blir i sådan händelse dennes underlåtenhet att giva meddelande utan påföljd.

Varder sådant meddelande som här avses avsänt i rätt tid, synes det icke i vidare mån än som följer av 24 § böra gå ut över avsändaren, om meddelandet försenas eller icke kommer fram. Denna ståndpunkt har kommit till uttryck i 33 §.

Vid vissa slag av försäkring såsom ansvarighets- och olycksfallsförsäkring är det för försäkringsgivaren av vikt att, om en händelse inträffat, som kan befinnas utgöra inledning till ett försäkringsfall, erhålla kännedom därom redan innan man vet, att på grund av händelsen hans ansvarighet kan komma att tagas i anspråk — innan alltså ett försäkringsfall föreligger. En automobilförare har t. ex. råkat köra omkull en person, som därvid stött sitt knä. Huruvida någon skada uppkommit i knäet visar sig stundom först lång tid efteråt; men det kan vara av vikt att genast söka få konstaterat, huruvida vållande till olyckshändelsen ligger automobilföraren till last, och tillvaratagа möjligen till buds stående bevisning, som kan lända till hans fredande. I försäkringsvillkoren ålägges det därför stundom försäkringshavaren att göra anmälan om så beskaffad händelse. I paragrafens andra stycke har föreslagits, att underlåtenhet att giva meddelande om sådan händelse skall medföra samma påföljd som underlåtenhet att anmäla försäkringsfall.

Enligt åtskilliga nu brukliga försäkringsvillkor åligger det rättsägaren att inom viss, stundom alltför snävt tilltagen tid underrätta försäkringsgivaren om försäkringsfallet, vid äventyr, om det underlåtes, att den rätt, som eljest kunnat grundas på försäkringsfallet, utan vidare går helt förlorad. Dylika förbehåll kunna i tillämpningen [1] leda till resultat, som äro uppenbart obilliga. Med hänsyn härtill har kommittén föreslagit, att laga verkan måtte frånkännas förbehåll, enligt vilket underlåtenhet, varom här är fråga, skulle medföra strängare påföljd än i första stycket sägs. Den härom i paragrafens

[1] Jfr K. Maj:ts domar den 30 december 1892 (N. J. A. s. 584) och den 21 november 1919 (N. J. A. s. 461).

tredje stycke införda bestämmelsen har icke någon motsvarighet i den finska texten. Enligt det danska förslaget gäller inskränkningen i avtalsfriheten icke inbrotts-, garanti-, hagelskade- och kreatursförsäkring.

Den föreslagna tvingande bestämmelsen avser endast verkningarna av att försäkringsgivaren icke i rätt tid erhåller underrättelse om inträffat försäkringsfall eller om händelse, som kan medföra försäkringsfall. En annan sak är, att fordringsägarens anspråk på grund av ett försäkringsfall kan enligt 29 § genom preskription gå förlorat, om det icke göres gällande inom där angiven tid. Att det jämväl i viss utsträckning står försäkringsgivaren fritt att genom förbehåll i avtalet förkorta den föreslagna preskriptionstiden, framgår av 30 §.

22 och 23 §§.

Enligt allmänt tillämpad, i sakens natur grundad praxis åligger det den, som gör gällande betalningsanspråk på grund av inträffat försäkringsfall att i viss utsträckning förebringa utredning rörande de frågor, som äro av betydelse för anspråkets bedömande. Utredning kräves i första hand rörande frågan, huruvida ett försäkringsfall föreligger eller icke. Uppenbart är dessutom, att i varje fall, då storleken av försäkringsgivarens betalningsskyldighet icke är en gång för alla bestämd, den som fordrar betalning av försäkringsgivaren måste angiva det belopp, vartill hans fordran beräknas uppgå, ävensom den grund, efter vilken beräkningen ägt rum. I anslutning till ifrågavarande praxis har kommittén föreslagit att i 22 § upptaga en bestämmelse, enligt vilken det åligger den, som gör gällande anspråk på grund av inträffat försäkringsfall, att tillhandahålla försäkringsgivaren handling, som finnes tillgänglig, och tillhandagå med annan upplysning, som står till buds. Han är sålunda pliktig att lämna sin medverkan, i den mån den erfordras, till anskaffande av erforderlig utredning i saken. Sin skyldighet i detta avseende har han icke fullgjort därmed, att han lämnat alla de upplysningar och ställt till förfogande alla de handlingar, som synas honom ägnade att ställa hans sak i bästa möjliga dagar. Han är skyldig att i sin mån bidraga till sakens allsidiga belysning och måste sålunda lämna alla därtill tjänande upplysningar och förete alla saken rörande handlingar, även sådana, vilkas egentliga betydelse ligger i att de kunna möjliggöra kontrollerande av hans egna uppgifters riktighet och befogenheten av hans krav. Av 24 § framgår, att betalning icke kan krävas förrän fjorton dagar förflutit efter det sådan utredning förebragts.

Gör någon i rättegång mot försäkringsgivaren gällande anspråk på grund av inträffat försäkringsfall, åligger det honom givetvis att förebringa den utredning, som kan erfordras för anspråkets styrkande. Särskilt i sådana fall, då anspråket avser ersättning för skada, exempelvis på grund av brand eller inbrott o. s. v., kan man emellertid icke ställa alltför stora krav på bevisning rörande skadans omfattning. Av förhållandets natur följer, att försäk-

ringshavarens uppgift i de flesta fall måste tagas för god, om det icke förefinnes anledning till misstanke, att den i något avseende är oriktig. Vid prövningen av framställt ersättningsanspråk är försäkringsgivaren väsentligen hänvisad till att lita på försäkringshavarens uppgifter, i den mån dessa icke bära osannolikhetens prägel. Med hänsyn härtill har det inom många försäkringsgrenar ansetts vara av vikt att i försäkringsvillkoren strängt upprätthålla det kravet, att försäkringshavarens uppgifter skola vara riktiga och att han icke får för försäkringsgivaren förtiga eller fördölja någon omständighet av betydelse för anspråkets bedömande. I villkoren förekomma sålunda ofta bestämmelser, enligt vilka försäkringshavaren går miste om all rätt till ersättning, därest han medelst oriktiga uppgifter eller bristande utredning [1] vilseleder försäkringsgivarens omdöme angående den ersättningsplikt, som åligger denne. Ehuru det får antagas, att dessa bestämmelser närmast äro avsedda att komma till användning vid svikligt förfarande å försäkringshavarens sida, äro de dock ej sällan så avfattade, att enligt ordalagen deras tillämpning skulle kunna ifrågakomma, även om uppgiftens oriktighet eller den bristande utredningen icke är av beskaffenhet att kunna läggas försäkringshavaren till last eller beror allenast på vårdslöshet från dennes sida. Så beskaffade avtalsvillkor överensstämma uppenbarligen icke med rätt och billighet. Befinnes en av försäkringshavaren lämnad uppgift vara i väsentligt avseende oriktig, kan och bör i regel följden därav bliva, att försäkringshavaren icke får tillgodonjuta den lindring i bevisbördan, han, såsom ovan är påpekat, under normala förhållanden kan påräkna, utan måste finna sig i att i en rättegång anspråken på den bevisning han har att förebringa skärpas i mån av den vilseledande uppgiftens beskaffenhet och betydelse. Varder försäkringshavaren förvunnen att hava gjort sig skyldig till svek, bör straffansvar följa enligt allmän lag.

Kommitténs år 1921 offentliggjorda utkast upptog ock (i 41 §) förbud mot förbehåll, enligt vilket lämnande av oriktig uppgift i förevarande avseende skulle kunna medföra annan påföljd än som enligt strafflagen och rättegångsordningens allmänna grunder kan ifrågakomma. En sådan bestämmelse skulle hava förutsatt sådan ändring i strafflagen, att ej, såsom för närvarande, blott fullbordat bedrägeribrott utan även försök till bedrägeri genom falsk uppgift rörande timat försäkringsfall bleve belagt med straff. I 1921 års norska utkast förekom en bestämmelse av samma innehåll som det svenska förslagets, varemot de danska och finska utkasten upptagit mer eller mindre avvikande, för försäkringsgivaren gynnsammare bestämmelser.

Den ståndpunkt de svenska och norska utkasten intagit mötte emellertid allvarligt motstånd i de yttranden, som inkommo från försäkringshåll. Det erinrades av brandförsäkringsbolagens tarifförening, att en skadereglering i ett stort antal fall grundar sig enbart på försäkringstagarens uppgifter utan möjlighet för försäkringsgivaren att kontrollera deras riktighet. Enda medlet mot missbruk låge för närvarande i det stadgande i brandförsäkringsbolagens

[1] Jfr K. Maj:ts dom den 12 januari 1893 (N. J. A. s. 2).

nu gällande allmänna försäkringsvillkor, enligt vilket oriktiga uppgifter om befintligheten av förstörda föremål eller myckenheten eller värdet av det förstörda eller skadade kunde medföra, att rätten till ersättning förlorades. Blotta förefintligheten av den med orättmätiga anspråk förenade risken verkade till att ersättningsanspråken hölles inom gränserna för det berättigade. Utkastets stadgande berodde måhända därpå, att man befarade, att en felaktig, kanske i god tro lämnad uppgift, som avsåge ett föremål av ringa värde, skulle kunna medföra förlust av ersättning till mångdubbelt högre belopp. Men emot ett sådant försök av en försäkringsgivare att slingra sig ifrån sin betalningsskyldighet hade utkastet satt ett effektivt stopp i 52 § (kommitténförslagets 34 §). Det skydd utkastet ville bereda försäkringsgivaren genom att i strafflagen införa straff för försök till bedrägeri vore icke ägnat att avhålla försäkringstagaren från att t. ex. genom falska lageruppgifter eller falska fakturor söka bedraga sin försäkringsgivare på hundratusentals kronor. I ett av representanter för tre olycksfallsförsäkringsbolag avgivet yttrande uttalades, att då sjuk- och olycksfallsförsäkringen på grund av sin natur troligen i större utsträckning än andra brancher hade att räkna med simulation och överdrivna skadeanspråk, genomförandet av den föreslagna bestämmelsen skulle kunna för denna försäkringsgren medföra de obehagligaste följder. I samma riktning uttalade sig bland annat Tarifföreningen för ansvarsförsäkring och Svenska livförsäkringsbolags direktörsförening, vilken sistnämnda erinrade, att ekonomiska påföljder av oriktiga uppgifter icke vore främmande för svensk lagstiftning, i vilket avseende hänvisades till 9 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring. Enahanda betänkligheter kommo till uttryck i flertalet av de yttranden, som avgåvos över det norska utkastet. Även mot det danska utkastet, som likväl medgav visst undantag från utkastets med de norska och svenska förslagen överensstämmande huvudregel, gjordes bestämda gensagor från försäkringsvärldens sida.

De utländska försäkringslagarna hava icke upptagit någon bestämmelse motsvarande den i 1921 års utkast ifrågasatta. Tvärtom stadgar schweiziska lagen art. 40, att om den, som gör gällande anspråk på grund av inträffat försäkringsfall, förtegat eller oriktigt meddelat omständigheter, som kunde upphäva eller förminska försäkringsgivarens betalningsplikt, så är denne icke bunden av avtalet.

Vid frågans slutliga avgörande hava de fyra kommittéerna för att uppnå överensstämmelse mellan texterna valt en lösning, som går en medelväg mellan de olika ytterlighetsståndpunkterna. Enligt 22 § gäller att, om den, som gör gällande anspråk på grund av inträffat försäkringsfall, lämnar oriktig upplysning eller eljest underlåter att fullgöra honom åliggande utredningsplikt, påföljden blir densamma som för underlåtenhet att behörigen göra anmälan om försäkringsfallet, nämligen att försäkringsgivaren, i den mån han kan antagas hava lidit förfång genom så beskaffat förfarande, kan bliva helt eller delvis fri från ansvarighet. Förbehåll om strängare påföljd får

jämlikt 23 § icke av försäkringsgivaren åberopas i andra fall än då svikligt förfarande föreligger. Är detta händelsen, har man ansett, att av de omständigheter, under vilka det svikliga förfarandet ägt rum, bör bero, huruvida vederbörande bör gå miste om hela det belopp, som eljest bort tillkomma honom, eller någon del därav eller om full ersättning bör utgå. Den prövning, som sålunda i händelse av rättegång kommer att åligga domstolen eller, i fråga om sjöförsäkring, dispaschören, är av samma natur som den, vilken kan komma i fråga enligt 9 § i lagen om allmän pensionsförsäkring.

De bestämmelser i ämnet, som förslaget sålunda innehåller och vilka i viss mån överensstämma med innehållet i 1921 års finska utkast, synas ägnade att tillgodose båda de intressen, vilka här kunna komma att stå emot varandra. För den, som äger fordran på grund av försäkringsfallet, innebär förslaget ett kraftigt skydd mot tillämpning av alltför obilliga försäkringsvillkor. Försäkringsgivaren åter äger möjlighet att träffa förbehåll om ekonomisk rättsförlust för fordringsägaren, när svikligt förfarande föreligger, och kan sålunda, om han anser det vara påkallat, genom träffande av sådant förbehåll motverka den inom vissa försäkringsgrenar nära till hands liggande frestelsen för fordringsägaren att genom bedrägliga uppgifter, som ofta äro svåra att kontrollera, söka tillskansa sig obehöriga fördelar.

Om tiden för fullgörande av försäkringsgivarens betalningsskyldighet.

24 §.

Ehuru det sällan torde förekomma, att försäkringsavtalet saknar föreskrift om tiden, då försäkringsgivarens betalningsskyldighet på grund av inträffat försäkringsfall skall fullgöras, lärer lagen likväl böra innehålla en bestämmelse härom. I sådant avseende föreslås, att i saknad av överenskommelse betalning skall erläggas en månad efter det meddelande om försäkringsfallet kommit försäkringsgivaren till handa.

Eftersätter fordringsägaren sin skyldighet enligt 22 § att tillhandagå med upplysningar, bör detta medföra, att försäkringsgivaren erhåller ytterligare anstånd med betalningens erläggande. Därest emellertid i fråga om viss del av det belopp fordringsägaren kräver hans rätt är uppenbar, bör betalningen av denna del ej uppehållas för det som i saknad av erforderliga upplysningar ännu är att anse såsom stridigt. Endast i den mån fordringsägarens underlåtenhet förhindrat prövningen av hans anspråk, bör, såsom av paragrafens avfattning framgår, försäkringsgivaren komma i åtnjutande av det medgivna anståndet.

Då försäkringsgivarens skyldighet att betala ränta från förfallodagen följer av stadgandet i 9 kap. 10 § handelsbalken, erfordras ej något stadgande därom i det svenska förslaget. Detsamma är förhållandet med det finska förslaget, som jämväl i övrigt överensstämmer med det svenska. Däremot upp-

KUNGL. BIBLIOTEKET

taga den danska och den norska lagtexten bestämmelser, som — tvingande enligt det norska förslaget — reglera borgenärens rätt till ränta å belopp, som ej betalas å förfallodagen. Även i fråga om bestämmande av den tid, då betalning skall erläggas, avvika det danska och det norska förslaget i vissa avseenden från det finska och det svenska.

I avtal om skade- eller olycksfallsförsäkring förekomma mycket ofta bestämmelser, enligt vilka försäkringsgivarens betalningsskyldighet och i sammanhang därmed hans plikt att erlägga ränta gjorts beroende av tiden, då hans ersättningsskyldighet blivit till beloppet fastställd.[1] Det synes obilligt, att fordringsägaren skall kunna nödgas att under en tid, vars längd icke kan vid avtalets slutande förutses eller beräknas, utan räntegottgörelse vara i mistning av vad honom rätteligen tillkommer. Med hänsyn härtill och då den ifrågavarande bestämmelsen, såsom i åtskilliga rättegångar visat sig, givit upphov till missbruk, har i paragrafens andra stycke föreslagits, att dylikt förbehåll skall anses ogillt. Enahanda bestämmelse återfinnes i det danska och det finska förslaget, men icke i det norska.

Om försäkringsgivarens regressrätt.

25 §.

Om tredje man uppsåtligen eller genom vårdslöshet varit vållande till att en händelse inträffar, som föranleder, att försäkringsgivaren måste utbetala försäkringsbeloppet eller någon del därav, eller om tredje man utan hänsyn till vållande är ersättningsskyldig för förlust, som av sådan händelse orsakas, uppstår fråga, huruvida försäkringsgivaren kan av tredje mannen söka åter vad han sålunda nödgats utgiva. Att i viss utsträckning en sådan regressrätt gent emot tredje man måste tillkomma försäkringsgivaren, är allmänt erkänt. Däremot råda delade meningar om regressrättens natur och omfattning. Enligt en uppfattning äger försäkringsgivaren gent emot tredje man, som framkallat försäkringsfallet, ett självständigt anspråk på ersättning för förlust, som därigenom tillskyndats honom. Sålunda skulle t. ex. den, som anlagt eld i ett hus, varå brandförsäkring finnes, eller vållat en livförsäkrad persons död, icke endast vara skadeståndsskyldig gent emot husets ägare och den dödes efterlevande utan vid sidan härav skulle ett fristående skadeståndsanspråk tillkomma försäkringsgivaren. Enligt en annan uppfattning äger försäkringsgivarens rätt gent emot tredje man icke en sådan självständig karaktär utan härledes från den, till vilken försäkringsbeloppet utbetalas.

För att belysa skillnaden mellan de båda teorierna må nämnas några fall, där en följdriktig tillämpning av den ena eller den andra måste leda till olika

[1] Jfr K. Maj:ts domar den 25 februari 1895 (N. J. A. s. 58), den 30 maj 1905 (N. J. A. s. 277), den 23 februari 1912 (N. J. A. s. 53), den 6 och den 10 oktober 1913 (N. J. A. s. 433 och 464) samt den 26 oktober 1923 (N. J. A. s. 516).

resultat. En person, som tagit liv- eller olycksfallsförsäkring, blir dräpt, och försäkringsbeloppet utbetalas till en arvinge, som enligt de i 6 kap. strafflagen givna, i hög grad restriktiva reglerna icke äger något skadeståndsanspråk gent emot dråparen. Någon från arvingen härledd regressrätt mot denne kan försäkringsgivaren tydligen icke åberopa. Med teorien om regressrättens karaktär av självständig skadeståndsfordran skulle det däremot principiellt låta sig väl förena, att försäkringsgivaren av dråparen söker åter vad han på grund av försäkringen utgivit.[1] På personförsäkringens område måste i själva verket de resultat, vartill man kommer vid ett följdriktigt genomförande av vardera teorien, nästan alltid skilja sig från varandra. När fråga är om skadeförsäkring, framträder däremot åtskillnaden mellan teorierna mera sällan i den praktiska tillämpningen. Om emellertid försäkringshavaren exempelvis lämnat sitt samtycke till den åtgärd från tredje mans sida, varigenom försäkringsfallet framkallats, eller avstått från rätten att göra skadeståndsanspråk gällande, kan spörsmålet bliva av praktisk betydelse. Antag att i sammanhang med expropriation av mark för en järnvägs behov ägaren av en invid järnvägen belägen byggnad erhållit gottgörelse för det intrång genom ökning av brandförsäkringspremierna, som beräknades uppkomma till följd av den från järnvägens drift härrörande eldfara. Om byggnaden antändes genom gnistor från ett förbifarande lokomotiv och vårdslöshet vid järnvägens drift icke föreligger, kan ägaren på grund av vad vid expropriationen förekommit icke göra gällande den rätt till skadestånd, som eljest skulle hava tillkommit honom. En försäkringsgivare, som utbetalt brandskadeersättning för byggnaden, kan icke av järnvägens ägare söka sitt åter under annan förutsättning än att en självständig rätt gent emot denne anses tillkomma försäkringsgivaren.[2] Ett härmed likartat fall kan uppkomma, när någon, som tagit sjöförsäkring å varor, funnit sig i att bortfraktaren genom förbehåll i befraktningsavtalet frikallat sig från den ansvarighet för mottagna varor, som enligt sjölagen åligger honom. Framhållas må slutligen, att om tredje man, som framkallat försäkringsfallet, äger fordran hos den, till vilken försäkringsbeloppet utbetalas, denna fordran icke kan användas till kvittning mot ett självständigt regressanspråk från försäkringsgivarens sida. Motfordringar hos den, från vilken försäkringsgivaren härleder sin regressrätt, böra däremot kunna kvittningsvis göras gällande.

Att tillerkänna försäkringsgivaren ett självständigt skadeståndsanspråk gent emot tredje man synes icke vara förenligt med de hos oss gällande rättsregler på skadeståndsrättens område. Visserligen har stundom, då denna fråga varit föremål för domstols prövning, domen erhållit en avfattning, som närmast tyder på att ett sådant anspråk ansetts tillkomma försäkringsgivaren.[3] I ett flertal domar från senare tid har emellertid den meningen kommit till tydligt uttryck,

---

[1] Jfr K. Maj:ts utslag den 10 oktober 1900 (N. J. A. s. 395).
[2] Jfr K. Maj:ts dom den 17 september 1901 (N. J. A. s. 396).
[3] Jfr K. Maj:ts dom den 22 oktober 1884 (N. J. A. s. 429) och utslag den 26 april 1897 (N. J. A. s. 249).

att om försäkringsgivaren över huvud skall äga någon rätt gent emot tredje man, denna rätt måste härledas från den person, till vilken försäkringsbeloppet utbetalas.[1] Samma ståndpunkt har sjölagen i fråga om sjöförsäkring[2] intagit i 239 §, då där stadgats, att om försäkringsgivare ersatt skada eller förlust, för vilken försäkringstagaren varit berättigad att fordra ersättning av tredje man, han inträder i försäkringstagarens rätt mot denne. I 12 § av lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete hava däremot influtit bestämmelser, vilka, att döma av de där använda ordalagen, innebära, att försäkringsgivarens rätt gent emot tredje man, som vållat skadan, skulle åtminstone till en viss grad vara av självständig natur.

De bestämmelser rörande försäkringsgivarens regressrätt, vilka upptagits i förevarande paragraf, vila på den uppfattningen att försäkringsgivaren icke har någon självständig rätt gent emot tredje man, men att han i vissa fall inträder i den rätt mot tredje man, som kan tillkomma den, till vilken försäkringsbeloppet utbetalas.

När det gäller att bedöma i vilka fall dylik regressrätt bör tillkomma försäkringsgivaren torde man böra skilja mellan å ena sidan egentlig skadeförsäkring, där omfattningen av försäkringsgivarens betalningsskyldighet begränsas av den ekonomiska skada försäkringsfallet medfört, och å andra sidan s. k. summaförsäkring, där ett överenskommet försäkringsbelopp utbetalas utan hänsyn till liden skada, något som är fallet vid livförsäkring, och esomoftast vid olycksfalls- och sjukförsäkring.

Om ett föremål, varå *skadeförsäkring* tagits, skadas under sådana omständigheter, att ersättningsskyldighet åligger tredje man, kan försäkringshavaren icke fordra, att skadan skall ersättas av både tredje mannen och försäkringsgivaren. I den mån försäkringshavaren av tredje man uppbär ersättning för den förlust han lidit, i samma mån blir försäkringsgivarens ansvarighet för förlusten nedsatt.[3] Försäkringshavaren är emellertid icke skyldig att först vända sig mot tredje mannen utan kan omedelbart göra anspråk gällande gent emot försäkringsgivaren. Den omständigheten, att försäkringshavaren sålunda utfår ersättning av försäkringsgivaren, bör likväl icke i och för sig föranleda att tredje man blir fri från skyldighet att utgiva skadestånd, utan det ligger nära till hands att låta skadeståndsanspråket övergå å försäkringsgivaren.

Sådan övergång bör otvivelaktigt äga rum i de fall, då enligt lag skadeståndsskyldighet föreligger utan hänsyn till tredje mannens vållande. Såsom exempel på hithörande fall må nämnas den i i 5 § av lagen den 12 mars 1886 stadgade skyldigheten för ägare av järnväg att ansvara för skada, som uppkommer genom eld från järnvägståg. Enligt 4 § i lagen den 27 juni 1902

---

[1] Jfr K. Maj:ts domar den 18 december 1905 (N. J. A. s. 520) och den 22 december 1923 (N. J. A. s. 672) samt utslag den 12 mars 1907 (N. J. A. s. 133).
[2] Jfr K. Maj:ts dom den 29 november 1876 (N. J. A. s. 454).
[3] Jfr K. Maj:ts dom den 13 september 1895 (N. J. A. s. 370).

förekommer en liknande ansvarighet för innehavare av elektrisk anläggning. Om hund gör skada å hemdjur, skall enligt lagen den 9 juni 1893 skadan fullt gälldas av hundens ägare. Redaren för ett fartyg häftar enligt 8 § sjölagen med fartyg och frakt för skada, som åstadkommes av befälhavare eller någon av besättningen genom fel eller försummelse i tjänsten. För skada, som i följd av trafik med automobil tillfogas egendom, som icke med automobilen befordras, är automobilens ägare jämlikt 2 § i lagen den 30 juni 1916 i vissa fall ansvarig, ehuru han ej är till skadan vållande. För nu anförda och därmed likartade fall, då tredje man, oaktat han ej varit till skadan vållande, är efter lag skyldig att utgiva skadestånd, gäller enligt första stycket av förevarande paragraf, att försäkringsgivaren alltid inträder i försäkringshavarens rätt mot tredje man.[1]

Utgör det åter en förutsättning för tredje mans skadeståndsskyldighet, att han på något sätt varit vållande till skadan, skall enligt förslaget regressrätt äga rum endast såframt han handlat med uppsåt eller grov vårdslöshet. Till grund för förslagets ståndpunkt i detta hänseende ligga i huvudsak samma skäl, som föranlett kommittén att i 20 § föreslå, att försäkringsgivaren skall vara ansvarig gent emot försäkringshavare, som själv genom allenast ringa vårdslöshet framkallat försäkringsfallet. Praktiska och sociala hänsyn kräva mången gång, att försäkring å ett föremål så till vida bereder tredje man skydd mot följderna av en genom hans ringa vårdslöshet framkallad skada å föremålet, att han, i den mån skadan ersättes av försäkringsgivaren, blir fri från skadeståndsskyldighet. Har exempelvis ett föremål skadats genom brand, som uppkommit därigenom, att någon i ägarens tjänst anställd person gjort sig skyldig till en ringa oförsiktighet, kan man i regel utgå från att ägaren icke framställer något skadeståndsanspråk mot den, som vållat skadan. Den omständigheten, att ägaren tagit brandförsäkring och på grund därav får skadan ersatt av försäkringsgivaren, synes icke böra föranleda någon ändring i den vållandes ställning. Försäkringshavaren kan i dylika fall med fog kräva, att försäkringsgivaren icke för någon regresstalan mot den som vållat skadan. Skulle möjlighet att anställa sådan talan stå öppen, skulle försäkringshavaren mången gång av hänsyn till tredje man avhållas från att göra något anspråk gällande mot försäkringsgivaren. Det kunde ifrågasättas, att, såsom stundom skett i utländsk lagstiftning, från regresstalan undantaga allenast den, som tillhör försäkringshavarens hushåll eller för vars handlingar denne är ansvarig. Denna gräns synes emellertid vara alltför snävt dragen. Över huvud torde en tillfredsställande lösning av spörsmålet icke kunna vinnas på annat sätt än genom att, såsom i förslaget skett, genom en tvingande bestämmelse utesluta försäkringsgivaren från regressrätt i varje fall, då tredje man genom ringa vårdslöshet framkallat försäkringsfallet. Den danska och den norska texten tillerkänna i princip försäkringsgivaren regressrätt jämväl mot den,

[1] Jfr K. Maj:ts dom den 26 oktober 1923 (N. J. A. s. 524).

som genom ringa vårdslöshet framkallat försäkringsfallet. Därvid göres dock den begränsningen, att domstolen, om tredje man icke vållat skadan under utövande av näring eller rörelse, kan nedsätta hans ansvarighet gent emot försäkringsgivaren eller låta den helt bortfalla.

De skäl, som föranleda, att en försäkringsgivare, när han i följd av skadeförsäkring utgivit ersättning till den, som lidit förlust genom försäkringsfallets inträffande, inträder i dennes rätt gent emot tredje man, äga icke giltighet i fråga om *personförsäkring* i den mån denna är att betrakta såsom summaförsäkring. Då försäkringen här ej avser ersättning för liden skada, bör den som äger rätt till försäkringsbeloppet icke vara förhindrad att jämsides med sitt anspråk mot försäkringsgivaren göra gällande skadeståndskrav mot den som framkallat försäkringsfallet, i den mån icke de i 6 kap. strafflagen givna bestämmelserna lägga hinder i vägen. Härav följer åter att det icke kan bliva tal om att försäkringsgivaren skulle kunna inträda i någons rätt till skadestånd. Han måste alltså, då teorien om självständig skadeståndsfordran lämnas ur räkningen, anses skyldig att slutligen vidkännas utbetalande av den summa han förbundit sig att gälda.

Regressrätt synes emellertid böra erkännas i sådana i avtal om olycksfalls- och sjukförsäkring förekommande fall, då försäkringsgivaren förbundit sig att för sjukvårdskostnader eller andra utgifter och förluster, som ett olycksfall eller en sjukdom medfört, utgiva ersättning med verkliga beloppet av utgifterna eller förlusterna. Här är nämligen i själva verket fråga om skadeförsäkring.

Kommitténs uppfattning att regressrätt i allmänhet icke bör ifrågakomma vid personförsäkring synes stå i överensstämmelse med hos oss rådande rättspraxis.[1] Jämväl de tyska, österrikiska och schweiziska lagarna om försäkringsavtal stå i huvudsak på samma ståndpunkt. Däremot göres i det franska förslaget icke någon skillnad i detta avseende mellan skadeförsäkring och annan försäkring.

Ett särskilt spörsmål är, huruvida den i förslaget antagna principen att regressrätt ej äger rum vid personförsäkring bör kunna frångås genom förbehåll i försäkringsavtalet. Vissa olycksfallsförsäkringsbolag hava bland sina försäkringsvillkor intagit den bestämmelsen, att alla försäkringstagarens eller hans rättsinnehavares anspråk på skadestånd av tredje man för inträffat olycksfall övergå å bolaget intill det belopp bolaget på grund av försäkringen utbetalar. Ett sådant förbehåll om regressrätt för belopp, som utgivits i anledning av olycksfallsförsäkring eller annan personförsäkring, kan i tillämpningen leda till resultat, som äro stötande för rättskänslan. Detta framträder särskilt, när utbetalningen äger rum på grund av dödsfall. Av 6 kap. 4 § strafflagen framgår, att den, som vållat annans död, över huvud icke är pliktig att utgiva skadestånd i vidare mån än så vitt make, barn eller adoptivbarn efter den, som

[1] Jfr K. Maj:ts utslag den 10 oktober 1900 (N. J. A. s. 395).

blivit dödad, komma att genom dennes frånfälle sakna nödigt underhåll. Är det försäkringsbelopp, som på grund av dödsfallet utbetalas, tillräckligt högt för att bereda de efterlevande sådant understöd eller är deras ekonomiska ställning eljest tryggad, finnes sålunda icke något anspråk gent emot tredje man, vilket kan övergå å försäkringsgivaren. För att ett förbehåll om regressrätt skall kunna komma till tillämpning utgör det, så länge nyssnämnda paragraf kvarstår oförändrad, en förutsättning, att efterlevande make, barn eller adoptivbarn är i behov av understöd i ekonomiskt avseende. En tillämpning av ifrågavarande förbehåll kan därför sägas innebära ett gynnande av den rike på den fattiges bekostnad så till vida som försäkringsgivaren mot samma premie i verkligheten ikläder sig ett större betalningsansvar gent emot den förre än mot den senare. Särskilt orimligt verkar förbehållet i sådana fall, då den dödes bo avträdes till konkurs och de efterlevande äro skyldiga att, ehuru försäkringsbeloppet tillfaller konkursboet, till försäkringsgivaren avträda dem möjligen tillkommande anspråk på nödigt underhåll av tredje man. För att förekomma dylika missförhållanden är det enligt kommitténs mening av behovet påkallat att, såsom tredje stycket av förevarande paragraf innebär, laga verkan frånkännes ett mot regeln i andra stycket stridande förbehåll om regressrätt i avtal om liv-, olycksfalls- eller sjukförsäkring. Förslaget står härutinnan i överensstämmelse med vad som gäller enligt den schweiziska lagen om försäkringsavtal.

Om verkan av försäkringsgivarens eller försäkringstagarens obestånd.

26 §.

I 240 § sjölagen stadgas, att om försäkringsgivare kommit i konkurstillstånd eller vid utmätning funnits sakna tillgång att betala sin gäld eller ock inställt sina betalningar, försäkringstagaren äger rätt att häva försäkringen, där icke försäkringsgivaren vid anfordran ställer säkerhet för avtalets fullgörande. Beträffande annan försäkring än sjöförsäkring hava i lagen om försäkringsrörelse upptagits bestämmelser om verkan av att försäkringsanstalt, som där avses, kommit i konkurs. Enligt dessa bestämmelser har man att skilja mellan å ena sidan livförsäkring ävensom annan personförsäkring, som meddelats för livstid eller för längre tid än tio år, och å andra sidan alla övriga arter av försäkringsavtal med undantag av sjöförsäkring. För den senare gruppen gäller enligt 109 och 205 §§, att försäkringstagaren i anledning av försäkringsgivarens konkurs äger häva avtalet samt att avtal, som ej sålunda hävts, skall upphöra att gälla ett år efter beslutet om egendomsavträde I fråga om livförsäkring och annan därmed likställd personförsäkring hava i 231—235 §§ givits föreskrifter om ett särskilt administrationsförfarande, vilket skall inträda, så snart försäkringsgivaren kommer i konkurs. Vad slutligen

angår de försäkringsanstalter, å vilka lagen om försäkringsrörelse icke är tillämplig, har endast för sjukkassor och understödsföreningar frågan om verkan av anstaltens konkurs blivit i lag reglerad.[1]

Försäkringsgivarens konkurs måste uppenbarligen utöva en väsentlig inverkan på det genom försäkringsavtalet grundlagda rättsförhållandet. Den trygghet försäkringstagaren avsett att vinna genom försäkringen bortfaller genom konkursen; han torde i allmänhet nödgas taga ny försäkring på annat håll och har därför åtminstone icke för någon längre tid anledning att hålla fast vid det gamla avtalet. Om man läte de av försäkringsgivaren ingångna försäkringsavtalen alltjämt äga bestånd, kunde dessutom den slutliga avvecklingen av konkursen komma att undanskjutas för lång, stundom obestämd tid. Med hänsyn härtill har det ansetts vara av behovet påkallat att i förslaget fastslå en viss tidpunkt, då under alla förhållanden försäkringsavtalen skola upphöra att gälla. Såsom en lämplig tidsfrist har kommittén ansett sig kunna föreslå tre månader efter beslutet om egendomsavträde. Under denna tid synes ett försäkringsavtal böra förbliva så till vida bindande för konkursboet, att om försäkringsfall inträffar, den som på grund därav äger fordran njuter rätt till betalning i konkursen såsom andra borgenärer. Vad däremot beträffar försäkringstagaren, synes det böra likasom enligt gällande rätt stå denne fritt att, om han det önskar, uppsäga avtalet att upphöra jämväl före utgången av sagda tid. En dylik uppsägningsrätt kan för honom vara av stor betydelse, särskilt i sådana fall, då ett premiebelopp förfaller till betalning under den ifrågasatta tidsfristen. Tillräckliga skäl hava icke ansetts föreligga att bibehålla den i sjölagen upptagna bestämmelsen, enligt vilken försäkringstagarens hävningsrätt gjorts beroende av att konkursboet icke vid anfordran ställer säkerhet för avtalets fullgörande. En motsvarande bestämmelse fanns i lagen den 24 juli 1903 om försäkringsrörelse men borttogs vid den omarbetning, som denna lag undergick år 1917.

Här föreslagna bestämmelser äro avsedda att ersätta vad 109 och 205 §§ i lagen om försäkringsrörelse innehålla angående verkan av försäkringsgivarens konkurs. Den ändring, som, om det nu framlagda förslaget upphöjes till lag, erfordras i berörda lagrum, har beaktats i ett av kommittén framlagt särskilt förslag till lag om ändrad lydelse av — bland andra — sagda två paragrafer i nämnda lag. Vad åter beträffar de föreskrifter, som i fråga om livförsäkring och annan därmed likställd personförsäkring i 231—235 §§ av samma lag givits om ett offentligt administrationsförfarande för tillvaratagande av försäkringstagarnes rätt vid försäkringsgivarens konkurs, så synas dessa föreskrifter fortfarande böra bibehålla sin plats i lagen om försäkringsrörelse. Av den nya lagstiftningen torde ej heller böra beröras förut omförmälda bestämmelser angående verkan av att sjukkassa eller understödsförening kommer

---

[1] Se 78 och 79 §§ i lagen den 4 juli 1910 om sjukkassor samt 65 och 66 §§ i lagen den 29 juni 1912 om understödsföreningar.

i konkurs. En erinran om att i dylika fall paragrafens första stycke icke skall äga tillämpning har emellertid upptagits i lagtexten.

Jämväl i sådana fall, då försäkringsgivaren råkat på obestånd utan att konkurs inträffat, måste den trygghet försäkringstagaren avsett att vinna anses hava blivit så rubbad, att han icke kan anses pliktig att åtnöjas med det sålunda uppkomna förhållandet. Ett avvägande av de båda kontrahenternas intressen synes böra föranleda, att åt försäkringstagaren inrymmes befogenhet att avfordra försäkringsgivaren betryggande säkerhet för avtalets fullgörande och att, om sådan säkerhet ej ställes, uppsäga avtalet. Vad sjöförsäkring beträffar har, såsom av det ovan anförda framgår, riktigheten av denna grundsats i vår rätt blivit erkänd för vissa fall, då de föreliggande yttre omständigheterna kunna anses utgöra fullt bevis om obestånd. Ett följdriktigt genomförande av grundsatsen kräver emellertid, att man, i anslutning till vad som gäller enligt 39 § i lagen om köp och byte av lös egendom, låter angivna befogenhet inträda för försäkringstagaren i varje fall, då försäkringsgivaren kommer på sådant obestånd, att det måste antagas, att han ej kan rätteligen fullgöra vad honom enligt avtalet åligger.[1]

När ett avtal i följd av endera kontrahentens obestånd icke kommer att fullgöras, synes det icke vara mer än billigt, att han håller den andre skadeslös för förlust, som därigenom uppkommer för denne. Denna uppfattning ligger till grund för bestämmelserna i 2 kap. 33 § och 3 kap. 21 § av lagen om nyttjanderätt till fast egendom, enligt vilka åt legogivaren tillerkännes rätt till skadestånd, därest i följd av legotagarens konkurs ett arrende- eller hyresavtal kommer att upphöra före den bestämda tidens utgång. I fråga om kommissionsuppdrag, som förfaller till följd av kommittentens eller kommissionärens konkurs, har enahanda grundsats kommit till uttryck i 50 och 51 §§ av lagen om kommission, handelsagentur och handelsresande. Då i praxis delade meningar gjort sig gällande, huruvida en sådan grundsats kan vinna tillämpning utan stöd av uttryckligt lagbud,[2] har kommittén ansett sig böra föreslå, att i 3 mom. av förevarande paragraf upptages en bestämmelse av innehåll, att den, som lider skada därigenom att försäkringen upphör av en i paragrafen angiven anledning, äger rätt att härför erhålla ersättning. Uppenbart är, att om försäkringsgivaren kommit i konkurs, detta ersättningsanspråk ej kan riktas mot konkursboet utan allenast kan göras gällande genom bevakning i konkursen. Den norska texten saknar motsvarighet till detta moment.

27 §.

Enligt 10 § i lagen den 24 juli 1903 om utländsk försäkringsanstalts rätt att driva försäkringsrörelse här i riket kan ett åt sådan anstalt meddelat till-

[1] Jfr K. Maj:ts dom den 24 februari 1880 (N. J. A. s. 51).
[2] Jfr K. Maj:ts domar den 10 september 1872 (N. T. 1873 s. 164) den 4 mars 1879 (N. J. A. s. 87).

stånd att driva rörelse av försäkringsinspektionen återkallas, om avvikelse sker från nämnda lag eller förändring inträder i de förhållanden, som voro bestämmande för tillståndets meddelande. När anstaltens rätt att här i riket driva försäkringsrörelse av en eller annan anledning upphör, innebär detta en så väsentlig rubbning i den trygghet försäkringstagaren genom försäkringen avsett att vinna, att han bör äga rätt att uppsäga avtalet. Den bestämmelse härom, som upptagits i första stycket av denna paragraf, är enligt sin avfattning tillämplig jämväl i sådana fall, då Konungen jämlikt 228 § i lagen om försäkringsrörelse förbjuder svenskt försäkringsbolag att fortsätta med sin verksamhet. Då emellertid i samband med ett sådant förbud förordnande alltid skall meddelas om bolagets trädande i likvidation, får den föreslagna bestämmelsen i dylikt fall icke någon självständig betydelse vid sidan av de regler, som i andra stycket upptagits rörande verkan av att försäkringsgivaren träder i likvidation. De grunder, vilka föranlett stadgandet i 26 § 3 mom. angående rätt till ersättning för skada, som kan uppkomma, när en försäkring till följd av försäkringsgivarens obestånd upphör i förtid, äga samma giltighet i fall som avses i förevarande bestämmelse; omförmälda stadgande bör därför också här äga tillämpning.

Vad beträffar försäkringstagarens ställning, när försäkringsgivaren trätt i likvidation, synes denna, i överensstämmelse med vad som redan nu gäller enligt lagen om försäkringsrörelse, böra bedömas på samma sätt som när försäkringsgivaren kommit i konkurstillstånd. Endast så till vida har skillnad ansetts böra göras, att den tid, efter vilken avtalet, om det icke uppsäges eller eljest upphör att gälla, skall anses förfallet, föreslagits till ett år efter likvidationens början. I fråga om livförsäkring och annan personförsäkring för livstid eller för längre tid än tio år synes, i likhet med vad som föreslagits vid konkurs, de föreskrifter, som i 231—235 §§ av lagen om försäkringsrörelse givits om ett offentligt administrationsförfarande för tillvaratagande av försäkringstagarens rätt vid försäkringsgivarens likvidation, fortfarande böra bibehålla sin plats i nämnda lag. Ej heller hava nu gällande bestämmelser om verkan av att sjukkassa eller understödsförening träder i likvidation[1] ansetts böra beröras av den nya lagstiftningen.

28 §.

Nu gällande försäkringsvillkor innehålla stundom bestämmelser, enligt vilka försäkringstagarens konkurs utan vidare medför, att avtalet upphör att gälla. Då dylika förbehåll i tillämpningen kunna leda till obilliga resultat, har kommittén icke ansett tillrådligt att på detta område medgiva obegränsad avtalsfrihet. Att helt avskära försäkringsgivaren från möjligheten att åberopa ett sådant förbehåll har, när avtalet avser skadeförsäkring, icke kunnat komma i fråga. Försäkringsgivaren äger visserligen enligt 13 § rätt att uppsäga av-

[1] Se 77 § i lagen den 4 juli 1910 om sjukkassor samt 60 och 61 §§ i lagen den 29 juni 1912 om understödsföreningar.

talet, om premien icke betalas i rätt tid, men när premien skall betalas i efterskott, kan det vara av vikt för honom att icke behöva invänta premiens förfallodag utan redan dessförinnan kunna frånträda avtalet, därest han befarar, att premien icke kommer att gäldas. I fråga om vissa försäkringsavtal t. ex. avtal om avbrottsförsäkring kan försäkringstagarens konkurs beteckna en sådan rubbning i de förhållanden, på vilka avtalet är byggt, att försäkringsgivaren bör äga rätt att frigöra sig därifrån. Vid avvägande av båda sidornas intressen har kommittén såsom huvudregel föreslagit, att ett förbehåll, enligt vilket försäkringen skulle upphöra i händelse försäkringstagaren försattes i konkurs eller komme på obestånd, i allmänhet ej får åberopas av försäkringsgivaren. Från denna regel har det undantaget ansetts böra göras, att försäkringsgivaren i avtal om skadeförsäkring skall kunna förbehålla sig rätt att uppsäga avtalet med den verkan, att det efter fjorton dagar upphör att gälla.

Om preskription.

29 §.

Rättsförhållandets natur kräver, att en slutlig uppgörelse av anspråk, som kunna väckas på grund av försäkringsavtal, icke alltför länge undanskjutes. Vikten härav framträder särskilt i fråga om fordringar, vilka grunda sig å inträffat försäkringsfall. Om det skulle stå fordringsägaren öppet att lång tid efter försäkringsfallet framdraga sina anspråk, erhölle försäkringsgivaren ej den fullständiga överblick över sin ekonomiska ställning, som är en nödvändig förutsättning för all ordnad försäkringsverksamhet. I sådana fall, då försäkringsgivaren tagit återförsäkring, skulle det dessutom möta svårighet att på ett tillfredsställande sätt ordna mellanvarandet med återförsäkringsgivarna. Därtill kommer, att den rättsliga utredningen kan bliva synnerligen svår att verkställa efter längre tids förlopp. Av nu anförda skäl har kommittén ansett det påkallat att för fordringar på grund av försäkringsavtal föreslå en särskild preskriptionstid, kortare än den som gäller för fordringar i allmänhet. Bestämmelser i samma riktning återfinnas i 264 § sjölagen samt i 15 och 32 §§ av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring och i 14 § av lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete. De tyska, schweiziska och österrikiska lagarna om försäkringsavtal innehålla jämväl bestämmelser om en särskild kortare preskriptionstid för fordringar på grund av sådana avtal.

Vad beträffar preskriptionstidens längd har kommittén ansett denna lämpligen kunna för vanliga fall bestämmas till tre år från det fordringsägaren får kännedom om att fordringen kan göras gällande. Undantagsvis kan det emellertid inträffa, att den, som äger göra gällande fordran på grund av en försäkring, först efter lång tid eller kanske aldrig får kännedom därom. För en avliden persons arvingar kan det exempelvis vara obekant, att livförsäkring tagits å arvlåtarens liv. Med tanke på sådana fall har det ansetts nöd-

vändigt att i förslaget upptaga bestämmelser om en preskriptionstid, som löper oberoende av huruvida fordringsägaren har kännedom om fordringen eller icke. I sådant syfte har såsom en yttersta gräns för rätten att göra ett fordringsanspråk gällande föreslagits en tid av fem år från det sådant tidigast kunnat ske. Denna gräns sammanfaller i det närmaste med vad som gäller enligt 264 § sjölagen.[1] Att försäkringsgivarens rätt att utkräva premie i vissa fall kan komma att preskriberas på kortare tid än här föreslagits, framgår av 15 §.

De grunder, som föranlett kommittén att för ifrågavarande slag av fordringar föreslå en kortare preskriptionstid än den vanliga, synas jämväl påkalla, att preskriptionen icke såsom den allmänna tioårspreskriptionen skall kunna utan offentlig myndighets medverkan avbrytas genom krav eller genom gäldenärens erkännande av skulden. I anslutning till vad som gäller enligt sjölagen föreslås därför, att preskriptionen skall kunna avbrytas allenast därigenom att borgenären i laga ordning anhängiggör sin talan. Därunder falla uppenbarligen icke blott stämning och lagsökning — de enda åtgärder som nämnas i sjölagen — utan även exempelvis bevakning i konkurs och sakens hänskjutande till prövning av skiljemän. Har fordran på grund av sjöförsäkring kommit under dispaschörs behandling skall, enligt vad paragrafens avfattning utmärker, preskriptionen anses avbruten, ändå att någon åtgärd för påkallande av dispasch icke vidtagits från borgenärens sida. Fordran, som blivit i rättegång eller efter lagsökning fastställd, är naturligtvis därefter icke föremål för annan preskription än den, som följer av allmänna regler. Sådant fastställande måste med stöd av den ståndpunkt praxis intagit på ett annat rättsområde[2] anses hava ägt rum jämväl därigenom att fordran, som bevakats i konkurs, lämnats utan anmärkning eller efter anmärkning mot bevakningen blivit i konkursen godkänd. Fullföljer ej borgenären talan, som blivit av honom anställd, synes avbrottet i preskriptionen böra anses förfallet; fordringen är sålunda preskriberad, om ej ny talan anhängiggöres inom tid, som i förevarande paragraf sägs.[3]

Underlåter borgenären att fullgöra vad honom enligt förevarande paragraf åligger för att avbryta preskriptionen, blir följden den, att fordringsrätten går förlorad. Någon rätt för honom att kvittningsvis göra den preskriberade fordringen gällande har, av samma skäl som föranlett ovan påpekade avvikelser från de allmänna preskriptionsreglerna och då den för övrigt skulle sakna praktisk betydelse, ansetts icke böra här medgivas.

Den finska texten är helt övensstämmande med den svenska. De båda övriga förslagen skilja sig däremot från dessa. Att överensstämmelse icke kunnat ernås beror på att vissa hänsyn måst tagas till de i de särskilda länderna gällande allmänna principer om preskription.

[1] Jfr K. Maj:ts dom den 29 augusti 1902. (N. J. A. s. 279) och utslag den 28 mars 1923 (N. J. A. s. 141).
[2] Jfr K. Maj:ts dom den 16 juni 1899. (N. J. A. s. 291).
[3] Jfr K. Maj:ts dom 22 november 1886. (N. J. A. s. 425).

30 §.

I försäkringsvillkoren påträffar man ofta bestämmelser av det innehåll, att, om försäkringsgivaren icke godkänner anspråk, som framställts på grund av inträffat försäkringsfall, det åligger den, som framställt anspråket, att anhängiggöra talan inom viss kortare tid vid äventyr att han eljest går sin rätt förlustig. Syftet med dylika förbehåll är uppenbarligen att förhindra, att frågan om försäkringsgivarens betalningsskyldighet alltför länge hålles svävande. Då det, såsom i motiveringen till föregående paragraf framhållits, för försäkringsgivaren ofta kan vara av stor vikt att få frågan avgjord så snart som möjligt, synes man icke kunna helt föbjuda förbehåll, enligt vilka fordringsägaren skall vid påföljd av rättsförlust anställa talan före den föreslagna preskriptionstidens utgång. Till skydd för fordringsägaren torde det emellertid vara nödvändigt att uppdraga vissa gränser för avtalsfriheten på detta område. I sådant syfte föreslås i första stycket av paragrafen, att försäkringsgivaren för att kunna åberopa ett dylikt förbehåll måste skriftligen förelägga fordringsägaren att inom viss tid anhängiggöra sin talan samt att denna tid ej må sättas kortare än sex månader.

Ej sällan träffas i försäkringsavtal förbehåll, enligt vilket den, som äger fordran på grund av inträffat försäkringsfall, går sin rätt förlustig, om han icke inom den närmaste tiden efter försäkringsfallet giver sitt anspråk till känna för försäkringsgivaren. Tillämpas ett sådant förbehåll efter sin ordalydelse,[1] kan det leda till obillig hårdhet mot fordringsägaren. Tillbörlig hänsyn till denne kräver i första hand, att han skyddas mot rättsförlust i sådana fall, då han såsom skäl för sin underlåtenhet att inom föreskriven tid framställa anspråk kan åberopa, att han saknat kännedom om anspråket. Av vikt är likaledes att förhindra, att ett kortvarigt dröjsmål från fordringsägarens sida efter det han vunnit sådan kännedom ådrager honom en så ödesdiger påföljd som nu sagts. På dessa grunder vila de inskränkningar i avtalsfriheten, som föreslagits i andra stycket av förevarande paragraf. Den finska texten saknar motsvarighet till denna bestämmelse.

Om förbehåll angående avtals förlängning.

31 §.

I 84 § av föreliggande lagförslag har i fråga om brandförsäkringsavtal föreslagits, att om avtalet är gällande för ett år och ej å någondera sidan uppsäges senast en vecka före försäkringstidens utgång, avtalet skall anses förlängt för ett år i sänder. Icke blott i fråga om brandförsäkring utan även i fråga om annan försäkring påträffar man ej sällan liknande bestämmelser i gällande försäkringsvillkor. Uppenbart är ock, att en sådan anordning mången gång kan vara till fördel för båda kontrahenterna, när det varit

[1] Jfr K. Maj:ts dom den 11 mars 1904. (N. J. A. s. 62).

deras mening, att försäkringsförhållandet tills vidare skall fortbestå. Å andra sidan kan det icke förnekas, att förhållandena stundom kunna vara sådana, att en ovillkorlig tillämpning av ett förbehåll om tyst förlängning av avtalet innebär en obillighet mot försäkringstagaren. Faran härför framträder särskilt, om ett avtal, som slutits för längre tid, exempelvis fem eller tio år, innehåller, att avtalet vid utebliven uppsägning skall fortfara att gälla under lika lång tidrymd. Har försäkringstagaren, såsom lätt kan inträffa, förbisett avtalets innehåll i denna del eller glömt att i rätt tid verkställa uppsägning, kan det drabba honom obilligt hårt, om han ovillkorligen skulle vara tvungen att under flera år betala premie för en försäkring, varav han kanske på grund av förändrad levnadsställning eller andra förhållanden icke längre har behov. För att förhindra ett sådant resultat har det varit ifrågasatt att helt förbjuda förbehåll om förlängning för längre tid än ett år. Att utan vidare avskära försäkringsgivaren från varje möjlighet att åberopa ett sådant förbehåll har emellertid — särskilt med tanke på försäkringsformer där försäkringsgivaren över huvud icke meddelar försäkring på så kort tid som ett år — ansetts vara att gå längre än behövligt. Tillräckligt skydd för försäkringstagaren torde kunna vinnas därigenom att, såsom skett i förslaget, försäkringsgivarens rätt att åberopa ett förbehåll om förlängning för längre tid än ett år göres beroende av att han i god tid före uppsägningstidens utgång giver försäkringstagaren meddelande, som innefattar erinran om förbehållet. Å andra sidan kan vad sålunda föreslagits icke anses vara alltför betungande för försäkringsgivaren. Av 33 § följer nämligen, att det är tillräckligt, att meddelande, som här avses, blivit inlämnat för befordran med post eller telegraf eller eljest på ändamålsenligt sätt avsänt; risken för att försändelsen försenas eller kommer bort på vägen till adressaten ligger alltså å denne.

Om rätt att anlita biträde vid förhandling med försäkringsgivaren.

32 §.

I försäkringsvillkoren påträffar man stundom bestämmelser av det innehåll, att försäkringsgivaren icke är pliktig att vid inträffat försäkringsfall inlåta sig i förhandling med någon som helst annan än försäkringstagaren själv eller dennes sterbhusdelägare. För så vitt som ett sådant förbehåll kan anses innefatta förbud för den, som gör gällande anspråk på grund av försäkringsfallet, att vid förhandling med försäkringsgivaren anlita hjälp av sakkunnig person eller annat biträde, har kommittén ansett, att det överskrider gränserna för det rättsligen tillåtna och därför måste förklaras vara utan verkan. En bestämmelse härom har upptagits i första stycket av denna paragraf.

Såsom i det föregående anförts följer av förhållandets natur, att en försäkringsgivare, som meddelat skadeförsäkring, ofta icke kan kräva full laga bevisning om den skada försäkringsfallet framkallat; han är väsentligen hän-

visad till att lita på försäkringshavarens uppgifter i den mån dessa icke bära osannolikhetens prägel. Med hänsyn härtill kan det tydligen vara av vikt för försäkringsgivaren, att försäkringshavaren personligen tillstädeskommer vid de förhandlingar, som kunna vara erforderliga för utredning av skadans omfattning. Skulle emellertid en sådan inställelse medföra oskälig kostnad eller svårighet, synes den, som skall förhandla med försäkringsgivaren, med fog kunna kräva att få uppträda genom ombud. Ett häremot stridande förbehåll bör, såsom i andra stycket av paragrafen föreslagits, icke kunna av försäkringsgivaren åberopas.

I den danska och den norska texten har i ett tredje stycke av denna paragraf upptagits ett stadgande angående verkan av skiljeavtal. Enligt detta stadgande kan ett skiljeavtal lämnas utan avseende, om dess bestämmelser rörande utseende av skiljemän eller förfarandet inför skiljenämnden icke kunna anses betryggande för försäkringstagaren eller försäkringshavaren. Vad sålunda föreslagits sammanhänger med att skiljemannaförfarandet i dessa båda länder icke är reglerat genom lagstiftning. I vårt land torde något motsvarande stadgande icke vara av behovet påkallat.

Om vissa meddelanden enligt denna lag.

33 §.

Enligt 8 § är försäkringsgivare, som fått kännedom om att oriktig uppgift lämnats, pliktig att utan oskäligt uppehåll giva försäkringstagaren meddelande, att och i vilken omfattning han vill åberopa uppgiftens oriktighet till befrielse från ansvarighet, vid äventyr att oriktigheten eljest är utan inverkan. En motsvarande bestämmelse har upptagits i 48 § för det fall att försäkringsgivaren får kännedom om att faran ökats. Har förbehåll träffats, att om premie icke erlägges i rätt tid, försäkringsgivaren skall vara fri från ansvarighet, får enligt 14 § andra stycket i vissa fall sådan påföljd ej inträda innan en vecka förflutit efter det försäkringsgivaren givit försäkringstagaren meddelande med erinran om premiens förfallodag. Vill försäkringsgivaren åberopa förbehåll, att avtalet vid utebliven uppsägning skall anses förlängt för en tid, som överstiger ett år, måste han enligt 31 § senast en månad före uppsägningstidens utgång giva försäkringstagaren meddelande, som innefattar erinran om förbehållet. Den, som vill hos försäkringsgivaren framställa anspråk på grund av inträffat försäkringsfall, skall enligt 21 § utan uppskov giva denne meddelande om försäkringsfallet. Enligt 46 § åligger det i vissa fall försäkringshavaren att, vid äventyr som där sägs, giva försäkringsgivaren meddelande om att faran ökats.

Om ett meddelande av innebörd, som nu nämnts, blivit inlämnat för befordran med post eller telegraf eller eljest på ändamålsenligt sätt avsänt, men till följd av omständigheter, som ej bero av avsändaren, över huvud

icke eller icke i rätt tid kommer adressaten till handa, uppstår fråga, huruvida samma påföljd bör inträda som ifrågakommer, när vederbörande underlåtit att avsända meddelandet. Denna fråga har ansetts böra besvaras nekande. Skyldigheten att giva meddelande av här avsedda slag är vederbörande ålagd i dens intresse, till vilken meddelandet är riktat, och detta bör därför gå på dennes risk. Vad sålunda föreslagits överensstämmer med motsvarande bestämmelser i 61 § av lagen om köp och byte av lös egendom, 3 § av lagen om kommission, handelsagentur och handelsresande samt 40 § av lagen om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område. Avfattningen av det föreslagna stadgandet utesluter icke, att avsändaren kan bliva skyldig att sända nytt meddelande, om han genom brev från adressaten eller annorledes erfar, att det föregående förkommit.

Att meddelande, varom här är fråga, blivit på ändamålsenligt sätt avsänt, om det adresserats till adressatens sista för avsändaren kända adress, torde lika litet här som i nyssnämnda lagar behöva uttryckligen sägas. En bestämmelse sådan som den i det danska förslagets första stycke intagna skulle därför erhålla praktisk betydelse huvudsakligen i fråga om andra meddelanden än de i det svenska förslagets text uppräknade. Den skulle komma till användning å sådant meddelande, som i regel, för att bliva verksamt, måste komma adressaten till handa, men vars blotta avsändande skulle vara tillfyllest i det undantagsfall, att adressaten själv vållat, att det icke framkommit. Ett typiskt exempel på sådant meddelande är uppsägning av försäkringen. Det vore emellertid å ena sidan hårt, om man t. ex. genom underlåtenhet under ett par veckors bortavaro att tömma brevlådan skulle kunna gå miste om erforderligt försäkringsskydd. Å andra sidan vore anordningen otillfredsställande för försäkringsgivaren, eftersom uppsägningen, ehuru avsänd under rätt adress, bleve verkningslös, därest den av annan anledning, t. ex. fel hos postverket, icke komme adressaten till handa. Kommittén erkänner behövligheten av lagstadganden, som underlätta verkställande av uppsägning i sådana fall, då den, hos vilken uppsägning skall ske, ej kan anträffas; men saknaden av sådana stadganden är för visso mera kännbar i fråga om en mängd andra rättsförhållanden än i fråga om förhållandet mellan försäkringsgivare samt försäkringstagare och försäkringshavare. En lagstiftning i ämnet synes därför, i likhet med vad som gäller enligt vissa utländska rättssystem, böra vara av allmän karaktär.

Om ogiltighet av försäkringsvillkor, som leder till uppenbar obillighet.

34 §.

Såsom i det föregående gång efter annan framhållits, kan det med hänsyn till försäkringsväsendets stora betydelse för samhället icke anses tillrådligt att på detta område lämna avtalsfriheten oinskränkt utrymme. I anslutning till

denna uppfattning har kommittén ansett sig böra föreslå, att åt vissa i förslaget upptagna bestämmelser, vilka avse att trygga försäkringstagarens ställning i rättsförhållandet, gives tvingande kraft. Att genom tvingande lagbud träffa varje särskilt fall, där missbruk av avtalsfriheten kan tänkas förekomma, låter sig emellertid näppeligen göra. En lag, som försökte att i detalj uppdraga en fullständig gränslinje mellan tillåtna och icke tillåtna försäkringsvillkor, skulle lätt nog kunna komma att verka såsom en olidlig tvångströja för försäkringsväsendets alltjämt fortgående utveckling. Så mångfaldiga och skiftande som de olika försäkringsvillkoren äro, skulle det säkerligen icke heller trots iakttagande av den största utförlighet och noggrannhet kunna undvikas, att i lagen uppstode luckor, vilka kunde utnyttjas vid formulering av nya försäkringsvillkor. En tillfredsställande lösning av spörsmålet synes icke kunna vinnas på annat sätt än genom att i förslaget upptaga ett stadgande, som, utan att i detalj angiva några riktlinjer, lämnar domstolarna möjlighet att efter de föreliggande omständigheterna jämka på uppenbart obilliga kontraktsvillkor i sådana fall, då lagen icke uttryckligen angivit huru jämkningen skall ske.

Kommittén har icke varit blind för att vissa betänkligheter kunna synas föreligga ur rättssäkerhetens synpunkt mot att, såsom här föreslås, åt domstolarna inrymma en allmän befogenhet att åsidosätta villkor, om vilka kontrahenterna vid avtalets slutande varit ense. Då det emellertid för att ett försäkringsvillkor enligt paragrafen skall kunna lämnas utan avseende kräves icke blott att villkorets tillämpning skulle leda till uppenbar obillighet utan jämväl att dess åsidosättande överensstämmer med god sedvänja inom försäkringsväsendet, torde det icke kunna befaras, att domstolarna i oträngt mål skola göra bruk av den rätt, som sålunda tillagts dem. Överdrivna äro säkerligen också de farhågor man på vissa håll uttalat för att det föreslagna stadgandet skulle uppmuntra till anställande av obefogade rättegångar. Sedan Svenska Försäkringsföreningens sakkunnigenämnd år 1923 trätt i verksamhet, lärer det icke möta någon svårighet att såväl i som utan samband med rättegång genom utlåtande från nämnden erhålla upplysning om beskaffenheten av rådande sedvänjor inom försäkringsväsendet. För den, som anhängiggör talan under åberopande av förevarande paragraf, måste det stå klart, att om han icke kan från sakkunnigt håll erhålla stöd för sitt påstående, hans utsikter att vinna rättegången eller åtminstone undgå skyldighet att ersätta motpartens rättegångskostnader äro lika små som om någon bestämmelse med här föreslaget innehåll icke funnes.

II. Om skadeförsäkring.

A. Allmänna bestämmelser.

Om skadeförsäkrings föremål.

35 §.

I överensstämmelse med vad enligt 230 § sjölagen gäller för sjöförsäkring fastslås här, att all skadeförsäkring är försäkring av lagligt ekonomiskt intresse. En utfästelse, enligt vilken ersättning för inträffad skada skulle tillkomma någon, vars intresse icke beröres av skadan, är icke ett försäkringsavtal.[1] Är det intresse, som förefinnes, olagligt, blir avtalet av sådan grund ogiltigt.

Den här intagna, av gammalt i fråga om skadeförsäkring gällande grundsatsen, att sådan försäkring kan avse försäkringstagarens eget eller annans (»tredje mans») intresse, innebär, att för försäkringens giltighet gent emot försäkringsgivaren icke erfordras, att tredje man, vars intresse försäkras, lämnat försäkringstagaren uppdrag att taga försäkring. Enligt 231 § sjölagen, som återgiver samma rättssats, åligger det försäkringstagaren, om han utan uppdrag tager försäkringen för annans räkning, att uppgiva detta förhållande, men denna bestämmelse, vars lämplighet synes kunna dragas i tvivel, har icke upptagits i förslaget.

Om försäkringsvärdet.

36 §.

Vid skadeförsäkring är det försäkrade intresset vanligen om ock icke alltid (t. ex. icke vid ansvarighetsförsäkring) fäst vid visst gods. Men vid godset — »försäkringsföremålet» såsom det ofta i praxis betecknas — kunna vara fästa försäkringsbara intressen av olika slag. Så kan försäkring å en byggnad avse ägarens, inteckningshavarens eller annans intresse av att byggnadens värde icke minskas, ägarens eller annans intresse av att byggnadens avkastning icke nedgår eller att skada å byggnaden icke vållar avbrott i rörelse, som där bedrives (avbrottsförsäkring), hyresgästens intresse av att obehindrat kunna använda byggnaden eller viss del därav för det ändamål, hyresavtalet avser

[1] Jfr K. Maj:ts utslag den 14 januari 1910 (N. J. A. s. 63).

o. s. v. Ägaren av en violin kan däråa taga försäkring för att, om instrumentet förstöres eller skadas, få skadan ersatt, men han kan även taga försäkring å violinen i syfte att, om inträffad skada däråa föranleder inställande av en konsert, erhålla gottgörelse för den inkomst, varom han i så fall går miste. När man i försäkringspraxis talar om den försäkrade byggnaden eller den försäkrade violinen (den byggnad, den violin varå försäkring meddelats), tänker man endast på försäkring av det intresse, som beror av att själva byggnadens, violinens värde ej minskas. I överensstämmelse med detta språkbruk uppställer nu förslaget den tolkningsregeln, att när i avtal om försäkring å gods ej angivits det intresse, som försäkrats, försäkringen skall antagas avse endast sådant intresse, som är beroende av att värdet av själva godset icke minskas eller går förlorat. Om beräknande av detta värde i olika fall lämnas föreskrifter i 37, 38, 75 och 90 §§. Till ledning för beräknande av värdet å annat försäkrat intresse (hyresgästens intresse att kunna begagna den förhyrda lägenheten, fabriksägarens intresse av att skada å fabriken med vad därtill hör ej må vålla avbrott i rörelsen o. s. v.) kan någon annan för alla de skiftande fallen tillämplig regel ej uppställas än den i 39 § första stycket uttalade, för all skadeförsäkring gällande grundsatsen, att försäkringsgivaren ej är pliktig att såsom ersättning för inträffad skada utgiva större belopp än som erfordras för förlustens täckande. Det måste bliva kontrahenternas sak att för avbrottsförsäkring, hyresförsäkring och andra dylika försäkringsformer i avtalsvillkoren utforma de närmare, efter de olika omständigheterna avpassade bestämmelser, som kunna finnas nödiga.

I den engelska sjöförsäkringslagen stadgas, att om ej annat avtalats, den som meddelat försäkring å fartyg eller varor icke svarar för förlust som förorsakas av dröjsmål (»delay»), även om detta föranletts av händelse som försäkringen omfattar; och den nu gällande tyska sjöförsäkringsplanen innehåller att försäkringsgivaren icke svarar för skada, som förorsakas genom resas förlängning (»eine Verzögerung der Reise»). Från praktiskt sjöförsäkringshåll har uttryckts önskan att en motsvarande regel skulle upptagas i förslaget. Enligt kommitténs mening är vad man sålunda velat hava särskilt stadgat tillräckligt tydligt uttalat i förevarande paragraf. Av vad där sägs följer nämligen, att försäkringsgivaren icke utan särskilt åtagande är skyldig att på grund av sjöförsäkring å fartyg eller å varor ersätta förlust, som uppkommer allenast därigenom att fartygets resa fördröjes eller varorna icke framkomma i rätt tid.

37 och 38 §§.

Syftet med försäkring å gods är att efter inträffat försäkringsfall återförsätta försäkringshavarens förmögenhet, så vitt den bestod av ifrågavarande gods, i samma skick som före försäkringsfallet — varken sämre eller bättre. Å ena sidan behöver försäkringshavaren exempelvis ej nöjas med vad en

begagnad matta, som förstörts genom brand, skulle hava inbringat, om den sålts i det skick, vari den befanns omedelbart före branden, men å andra sidan skall han ej i ersättning erhålla vad en ny skulle kosta: hänsyn måste tagas till värdeminskning genom ålder och bruk. En maskin, som visserligen är i gott stånd, men genom förändrade arbetsmetoder blivit i det närmaste värdelös, skall icke ersättas med det belopp det skulle kosta att anskaffa en ny likadan maskin. Att, för den händelse en ny maskin verkligen anskaffas, tillerkänna försäkringshavaren ersättning för anskaffningskostnaden, innebure visserligen icke att han försattes i bättre ställning än före försäkringsfallet; men en sådan nyanskaffning vore oförnuftig och bör därför ej av lagen behandlas som vore den lämplig eller riktig. På nu antydda grunder vila bestämmelserna i 37 §. Endast i fråga om byggnad har i andra stycket föreslagits, att om den återuppföres eller iståndsättes, kostnaden därför skall ersättas utan avdrag med hänsyn till byggnadens genom omständigheterna minskade brukbarhet, en hänsyn, som däremot enligt första stycket skall tagas, ifall återuppförande eller iståndsättning *icke* äger rum. Den prövning, som skall företagas vid uppskattning av skada, innebär alltid ett visst mått av osäkerhet. Försäkringshavarens rätt att iståndsätta byggnaden utgör ett korrektiv mot möjliga misstag vid uppskattningen av den värdeminskning, byggnaden undergått t. ex. genom minskad användbarhet o. d. Dessutom undvikes genom iståndsättandet den rubbning av inteckningshavares ställning, som eljest svårligen kan undgås. Slutligen kan det under vissa förhållanden vara ett allmänt, socialt intresse, att den skadade eller förstörda byggnaden repareras eller ersättes med en ny.

Då vid bestämmande av försäkringsvärdet å kreatur, som dött eller måst dödas, synts kunna uppstå tvekan om rätta sättet för tillämpningen av regeln i 37 §, har en förtydligande bestämmelse härom införts i 90 §.

Den särregel, som i fråga om varor avsedda för yrkesmässig försäljning uppställes i 38 §, innebär icke ett avsteg från den allmänna grundsatsen, att försäkringshavaren bör återförsättas i den ekonomiska situation, vari han befann sig före försäkringsfallet. Här angives endast för vinnande av detta mål en annan metod än den i 37 § åsyftade. I stället för den beräknade nyanskaffningskostnaden sättes såsom värdemätare det nettopris, varulagret antages hava kunnat inbringa vid försäljning. Användning av regeln i 37 § skulle nämligen här kunna under vissa omständigheter föra till felaktiga resultat. Om ett säsongvarulager brunnit under säsongen, kan kostnaden för inköp av ett nytt varulager, som måhända, även om det levererades så skyndsamt omständigheterna tilläte, ej komme försäkringshavaren till handa före säsongens slut, betydligt understiga det före branden för omedelbar försäljning tillgängliga lagrets dåvarande värde. Å andra sidan kan det inträffa, att en tillämpning av 37 § skulle bereda försäkringshavaren en otillbörlig fördel. Antag, att ett för försäljning avsett upplag av träkol, tillhörigt tillverkaren, förstöres genom brand och att träkol icke kunna avsättas eller forslas till orten annor-

ledes än över en 5 km. därifrån belägen järnvägsstation, där branddagens pris å träkol uppgår till 30 kronor per stig, medan fraktkostnaden till eller från stationen utgör 5 kronor per stig. Kostnaderna för tillverkning av nya kol vid kolugnen uppgå till 35 kronor per stig. Lägges kostnaden för nyanskaffning till grund för uppgörelsen, erhåller försäkringshavaren 35 kronor. Men om han dagen före branden sålt kolen att avhämtas vid ugnen, hade han erhållit endast 30—5=25 kronor. Reglering efter anskaffningskostnaden skulle sålunda — såframt han icke verkligen anskaffar varan — giva honom en otillbörlig vinst av 10 kronor.

Enligt förslaget skola som sagt varor, vilka av en yrkesidkare tillverkats eller anskaffats för att försäljas, uppskattas efter det nettopris, de antagas hava kunnat inbringa vid försäljning. Men i allmänhet bedriver fabrikanten eller köpmannen sin försäljning på det sätt, att hans lager successivt utförsäljes till minuthandlare eller direkt till konsumenterna. Det nettopris han genom försäljning i sådan ordning kan påräkna betecknar ej det värde varan ägde vid tiden för försäkringsfallet; detta pris var då ännu ej ett ernått resultat; däri ingick en allenast väntad vinst, som lätt kunde bytas i förlust. Varans värde för försäkringshavaren vid tiden för försäkringsfallet var det pris, som han kunde för sitt lager erhålla av en köpare, som övertoge hela lagret i avsikt att realisera det i samma ordning som försäkringshavaren själv skulle hava tillämpat, om försäkringsfallet icke kommit emellan. Förslaget angiver därför såsom uppskattningsnorm det pris varorna antagas hava bort inbringa, om de avyttrats för att ånyo försäljas i rörelse av samma slag.

Det är klart, att det försäkringsvärde förslaget sålunda vill hava tillämpat icke kan direkt utläsas ur förefintliga varunoteringar eller andra därmed jämförliga upplysningar. Det kräves en subjektiv, förnuftig uppskattning; till de objektiva grunder, från vilka denna uppskattning kan utgå, höra självfallet även de priser, som yrkesidkaren hade kunnat uppnå vid försäljning i vanlig ordning. Men om man med dessa priser som utgångspunkt vill bestämma försäkringsvärdet, måste man naturligtvis taga hänsyn till — bland annat — undgången försäljningskostnad, handelsrisk, ränteförlust o. d. Härom har emellertid till undvikande av missförstånd en erinran ansetts böra inflyta i paragrafen.

Bland de nordiska ländernas försäkringsmän har i denna fråga särskilt under senare åren pågått ett livligt meningsutbyte, som företrädesvis rört sig om värdering av brandskada å fabriksvarulager. Härvid har med synnerlig styrka hävdats en annan uppfattning än den, som kommit till uttryck i kommitténs förslag. Utgående från grundsatsen, att brandskadeersättningen ej må bereda försäkringshavaren någon vinst, har man påyrkat, att varulagrets värde vid tiden för branden skulle anses motsvara tillverkningskostnaden, därvid man dock räknat, icke med försäkringshavarens faktiska kostnad, utan med det belopp, vartill kostnaden efter de vid tiden för branden gällande arbetslöner,

materialpris o. d. skulle uppgå. Endast om den sålunda beräknade tillverkningskostnaden uppginge till eller överstege varans verkliga marknadsvärde å branddagen, skulle ersättningen utgå i förhållande till detta värde. Om åter marknadsvärdet överstege tillverkningskostnaden, representerade överskottet en vinst, som icke skulle ersättas av brandförsäkringsgivaren.

Det är emellertid påtagligt, att en så beräknad ersättning icke försätter försäkringshavaren i samma ekonomiska läge som före försäkringsfallet. Det brunna mjöllagret var, när det inlades i kvarnens magasin, värt 100,000 kronor och skulle, även efter branddagens spannmålspris, arbetslöner och omkostnader, kunna tillverkas för samma kostnadsbelopp; men mjölpriset har stigit så, att vem som helst, som gör engrosaffärer i mjöl, dagen före branden gärna skulle hava betalat det med 110,000 kronor. En ersättning, beräknad efter allenast branddagens spannmålspris och arbetslöner, skulle då lämna oersatt ett vid brandtillfället verkligen för handen varande värde av 10,000 kronor.

För övrigt må mot den kritiserade uppfattningen erinras, att då man anser sig icke kunna undgå att i det försäkringsvärde, efter vilket brandförsäkringsgivarens ersättningsskyldighet skall beräknas, medtaga den vinst som uppkommit därigenom att tillverkningskostnaden efter branddagens materialpris och arbetslöner överstiger försäkringshavarens faktiska kostnad, det synes inkonsekvent att annorlunda behandla andra i varans marknadsvärde ingående vinstmoment.

När man påyrkat, att den s. k. fabrikationsvinsten — varans värde utöver tillverkningskostnaden — icke borde ersättas av brandförsäkringsgivaren, har man likväl åtminstone på senare tid icke förnekat, att försäkringshavarens förväntan av dylik vinst vore ett försäkringsbart intresse; men man har ansett, att detta intresse icke utgjorde föremål för brandförsäkring i detta ords vanliga bemärkelse, utan borde skyddas genom särskild försäkring, s. k. avbrottsförsäkring. Kommittén har emellertid funnit giltiga skäl för denna lösning desto mindre föreligga, som bruket att genom avbrottsförsäkring skydda sig mot förlust av ifrågavarande art ännu är långt ifrån allmänt och måhända ej alltid obetingat står en försäkringssökande till buds. Det naturliga synes också vara att uppdraga gränsen mellan den vanliga brandförsäkringen och avbrottsförsäkringen så, att brandförsäkringen ersätter den minskning i förhandenvarande värde, som branden åstadkommer å försäkringsobjektet, medan däremot avbrottsförsäkringens uppgift blir att skydda försäkringshavarens intresse att av samma försäkringsobjekt draga ytterligare ekonomisk fördel.

Mot det i 38 § stadgade beräkningssättet har anmärkts, att det under viss förutsättning kunde medföra, att fabrikanten gjorde en vinst på försäkringsfallet. Av hans varulager förstöres vad som motsvarar en månads avsättning. Han erhåller därför en enligt här angivna regler beräknad ersättning, som täcker även den s. k. fabrikationsvinsten. Av kvarvarande lager kan han tillgodose marknadens behov för ögonblicket, och genom en ökning av

tillverkningen, som ligger inom fabrikens förut icke fullt utnyttjade tillverkningskapacitet, sättes han i stånd att vidmakthålla sin vanliga årsomsättning. Resultatet skulle då, menar man, bliva att han under ett och samma år erhölle fabrikationsvinst för tretton månader. I själva verket kan emellertid ett sådant resultat inträda endast om man, vid uppskattningen av vad varulagret bör antagas kunna inbringa, begår det felet att icke taga behörig hänsyn till ovan angivna förutsättningar. Vid uppskattningen av vad varorna böra antagas hava bort inbringa, om de sålts till annan för försäljning i vanlig ordning, måste nämligen bland de faktorer. som inverka på prisbildningen, särskilt beaktas, huruvida en eventuell köpare kunnat påräkna, att lagrets återförsäljning finge försiggå under förutvarande förhållanden mellan tillgång och efterfrågan. I det förutsatta fallet var detta icke händelsen: den, som köpte lagret dagen före branden, måste vara beredd på att säljaren-försäkringshavaren omedelbart tillverkade och utsläppte i marknaden nya varor av samma slag. Till denna fara för konkurrens måste värderingsmannen taga hänsyn; han måste följaktligen sätta priset lägre än eljest bort ske.

Av det nu sagda följer, men torde likväl böra ytterligare inskärpas, att varken fabrikantens faktiska produktionskostnad (köpmannens faktiskt betalda inköpspris) eller produktionskostnaden (inköpspriset), omräknad efter prisförhållandena vid tiden för försäkringsfallet, skall läggas till grund för försäkringsvärdets beräknande. Har fabriksvarornas saluvärde nedgått så, att det icke täcker ens produktionskostnaden, kan fabrikanten icke få sin ersättning beräknad efter annat än saluvärdet En annan sak är att uppskattningen av saluvärdet i normala fall kommer att starkt påverkas av den efter prisförhållandena vid tiden för försäkringsfallet omräknade produktionskostnaden.

I fråga om den särbestämmelse, som 75 § i fråga om sjöförsäkring innehåller rörande beräknande av försäkringsvärdet å varor, hänvisas till motiven vid denna paragraf.

De i 37, 38, 75 och 90 §§ föreslagna bestämmelserna äro icke tvingande, men en viss begränsning av avtalsfriheten på detta område har, såsom i det följande skall närmare utvecklas, föreslagits i 39 §.

Det har under kommittéarbetets fortgång varit ifrågasatt att angiva den jämkning, som måste iakttagas vid den i 38 § föreslagna regelns tillämpning å varor under bearbetning. Men redan i fråga om uppskattningen av färdiga varor kan lagstiftningen ej nå längre än till att fastslå den huvudsynpunkt, ur vilken frågan bör ses; i den mån den sålunda givna regeln befinnes otillräcklig för lösning av de synnerligen invecklade växlande förhållanden, som te sig i det praktiska livet, måste det bliva kontrahenternas sak att i villkoren för försäkringsavtalet på den av lagen givna grund uppbygga närmare, för olika fall avpassade, reglerande bestämmelser. Det nu sagda gäller i särskild grad i fråga om värderingen av icke färdiga varor; och man har därför avstått från att härom föreslå någon bestämmelse i lagen.

De tre övriga förslagen förete i denna paragraf vissa avvikelser från det svenska. För dem alla gemensamt är, att det i 38 § föreslagna stadgandet avser endast varor, som försäkringshavaren själv tillverkat för försäljning; skada å handelsvarulager skall alltså regleras enligt 37 §. Men vidare har den tankegång, som ligger till grund för det svenska likasom för det finska förslaget, nämligen att fabrikanten icke äger få varorna ersatta efter det pris han hade uppnått genom försäljning i vanlig ordning, i det danska och i det norska förslaget kommit till uttryck allenast på det sätt, att avdrag från detta pris föreskrives för sparad kostnad, undgången handelsrisk och fördelen av kontant betalning. Att sådant avdrag skall göras framträder i det svenska förslaget såsom en följd av huvudregeln: det värde efter vilket ersättningen skall beräknas, är det belopp, som varupartiet skulle hava inbringat, om det övertagits av en köpare, som haft för avsikt att realisera det i samma ordning, som fabrikanten skulle hava tillämpat, om försäkringsfallet ej inträffat. I de allra flesta fall torde emellertid de i detta avseende till synes sinsemellan skiljaktiga förslagen vid tillämpningen leda till samma resultat.

39 §.

All skadeförsäkring har, såsom i det föregående anförts, till syfte att bereda försäkringshavaren ersättning för förlust, som kan tillskyndas honom genom försäkringsfallets inträffande. Större belopp än som erfordras för förlustens täckande är försäkringsgivaren icke pliktig att i anledning av inträffad skada utgiva till försäkringshavaren. Denna viktiga, i vår rätt redan förut erkända[1] grundsats har kommit till uttryck i första stycket av 39 §. I samband därmed har det ansetts lämpligt att i lagtexten uttryckligen framhålla, att om i försäkringsavtalet angivits ett försäkringsbelopp, som befinnes överstiga vad som erfordras för förlustens täckande, detta icke kan anses åsyfta att utesluta tillämpning av ifrågavarande rättsgrundsats. Angivande av ett försäkringsbelopp betecknar i skadeförsäkring en gräns för försäkringsgivarens ersättningsskyldighet, men innebär icke något bevis eller ens en presumtion rörande det försäkrade intressets värde.

Ur samhällets synpunkt är det uppenbarligen av vikt, att den grundsatsen, att försäkringsfallet icke skall lända försäkringshavaren till vinning, upprätthålles utan hänsyn till däremot stridande avtal. En begränsning av avtalsfriheten på detta område är därför påkallad. Bestämmelser härom hava upptagits i andra stycket av denna paragraf.

Särskild uppmärksamhet har därvid ägnats de fall, då kontrahenterna överenskommit, att ett visst värde å det föremål varå försäkringen tagits skall läggas till grund för uppskattande av förlust, som kan uppkomma genom skada å föremålet. En sådan — efter eller utan föregående besiktning och värdering — träffad överenskommelse (förvärdering, taxerad polis) är synner-

[1] Jfr K. Maj:ts dom den 13 september 1895 (N. J. A. s. 370.)

ligen vanlig i avtal om sjö- och transportförsäkring eller om brandförsäkring. Den har till syfte att undanröja de svårigheter, som eljest lätt kunna uppkomma, då det gäller att, sedan ett föremål skadats eller gått förlorat, åstadkomma utredning om dess värde. I den mån en överenskommelse, varom nu är fråga, endast avser att befria försäkringshavaren från en honom eljest åliggande skyldighet att bevisa värdet av vad som skadats, lärer överenskommelsen allenast tjäna ett berättigat praktiskt ändamål och någon inskränkning i avtalsfriheten icke vara erforderlig. Däremot synes någon ovillkorlig rätt att erhålla ersättning efter det överenskomna värdet icke böra tillkomma försäkringshavaren. Kan försäkringsgivaren visa, att en å detta värde grundad reglering skulle giva till resultat ett belopp, som utgjorde mera än ersättning för den lidna förlusten, bör han, såsom i andra stycket av 39 § föreslås, icke vara pliktig att utgiva överskottet. Vad sålunda föreslagits står i överensstämmelse med den grundsats, som kommit till uttryck i 238 § sjölagen. I fråga om den tidpunkt, som skall läggas till grund för värdets bestämmande, föreligger emellertid en olikhet mellan förslaget och sjölagen. Enligt nämnda lag skall hänsyn tagas till förhållandena vid den tid, då värdet bestämdes. Om å ett fartyg, värderat till 500,000 kronor, tagits försäkring för samma belopp, kan sålunda försäkringsgivaren, även om vid fartygets undergång dess värde ostridigt uppgått till försäkringsbeloppet, göra gällande att värdet när det bestämdes var lägre. Av bestämmelserna i förslagets 37 och 75 §§ framgår åter, att den avgörande tidpunkten för beräkningen av värdet blir, i fråga om fartyg, när försäkringsfallet inträffar, och i fråga om handelsvaror, när transporten börjar.

Vad beträffar sådana fall, då ett visst värde, efter vilket ersättning skall utgå, icke blivit i avtalet på förhand fastställt, är det att förutse, att avtalet ofta kommer att innehålla bestämmelser om de grunder, efter vilka värdering skall äga rum. De värderingsregler, som upptagits i förslagets 37, 38, 75 och 90 §§, äro nämligen, såsom redan förut framhållits, så allmänt avfattade, att de ej sällan lära befinnas vara i behov av närmare utformning i försäkringsvillkoren. Särskilt inom sjöförsäkringen är det, även om »taxerad polis» föreligger, vanligt, att i avtalet — genom hänvisning till sjöförsäkringsplan eller på annat sätt — upptagas allehanda regler om beräkning av ersättning för partiell skada. Dessa regler, som t. ex. vid försäkring å fartyg (»kaskoförsäkring») innebära att vissa generella avdrag skola göras för »skillnaden av nytt mot gammalt», äro tillkomna i praktiskt syfte för att undvika värdering i varje särskilt fall eller eljest underlätta skaderegleringen. Avtalets bestämmelser i dessa hänseenden böra naturligtvis lända till efterrättelse utan hinder av vad nyssnämnda paragrafer innehålla. Den enda gräns för avtalsfriheten, som härvidlag bör gälla, synes böra vara densamma, som i förslaget dragits för giltigheten av avtal om ett på förhand fixerat värdebelopp, nämligen att försäkringsgivaren är fri från ansvarighet i den mån han kan visa, att avtalet skulle för försäkringshavaren medföra rätt till högre belopp än

som erfordras för förlustens täckande. I enlighet härmed har förslaget avfattats.

Den föreslagna redaktionen giver vid handen, att såframt de i avtalet upptagna bestämmelser överensstämma med de grunder, som innefattas i 37, 38, 75 och 90 §§, försäkringshavaren icke kan från försäkringsgivarens sida mötas med invändning om obehörig vinst. Starka praktiska skäl tala enligt kommitténs mening för en dylik ståndpunkt. Den osäkerhet, som enligt sakens natur i viss mån vidlåder så gott som varje uppskattning av ekonomiska värdeförhållanden, inför oundvikligen ett moment av osäkerhet även i bedömandet, huruvida i visst fall ett avtalat regleringssätt kan medföra vinst för försäkringshavaren. En sådan osäkerhet är emellertid synnerligen menlig. Vid detta förhållande och då i stort sett lagens värderingsregler måste anses medföra ett riktigt resultat, torde betänkligheter ej möta att låta deras tillämpning avskära all dylik tvist om obehörig vinst. Enligt den ståndpunkt den norska kommittén intagit utgör den omständigheten, att ett avtal om visst försäkringsvärde eller vissa värderingsregler står i överensstämmelse med de i lagen stadgade grunder, icke hinder för försäkringsgivaren att gent emot försäkringshavaren göra gällande, att avtalets tillämpning skulle bereda denne en obehörig vinst.

Om underförsäkring.

40 §.

Förslaget upptager den av gammalt i skadeförsäkringsrätten gällande, även i 237 § sjölagen återgivna regeln, att om angivet försäkringsbelopp understiger det försäkrade intressets värde, försäkringsgivarens ansvarighet för inträffad skada, där ej annat framgår av omständigheterna, omfattar endast så stor del av skadan som svarar mot försäkringsbeloppets förhållande till försäkringsvärdet. Om kontrahenternas avsikt är, att försäkringsgivarens ansvarighet i sådant fall skall annorlunda bedömas, t. ex. så att han skall, så långt försäkringsbeloppet räcker, betala inträffad skada fullt ut (»försäkring au premier risque»), måste sådant vara i avtalet angivet. I vissa fall kan det även utan uttrycklig bestämmelse i avtalet vara av omständigheterna klart, att försäkringsgivarens ersättningsskyldighet omfattar hela skadan, så att, om ett försäkringsbelopp finnes angivet, detta endast betecknar det maximibellopp, utöver vilket hans betalningsskyldighet icke sträcker sig. Så är t. ex. förhållandet vid ansvarighetsförsäkring, där det »försäkrade intresset» — försäkringshavarens intresse av att undgå skadeståndsplikt — icke kan sägas lhava ett visst på förhand beräkneligt värde.

Brandförsäkringsaktiebolagens allmänna försäkringsvillkor innehålla dem bestämmelsen, att ersättning skall utgå efter förhållandet mellan försäkringsbeloppet och »det försäkrade föremålets värde», därvid man med uttrycket

»det försäkrade föremålet» menar det gods, den sak, varå försäkring meddelats. Denna bestämmelse, i bolagens tariffer benämnd proratapunkten, leder emellertid, trots olikheten i uttryckssätt, i regel till samma resultat som förslagets. Den gäller i allmänhet sådan försäkring, som avses i förslagets 36 §, d. v. s. försäkring å gods utan angivande av visst intresse såsom föremål för försäkringen; och då är ju det försäkrade intressets värde lika med själva värdet av godset. Om en inteckningshavare tager försäkring för 10,000 kronor å ett hus värt 100,000 kronor utan att av omständigheterna framgår, att det är endast sitt panthavareintresse han vill få försäkrat, så är försäkringsgivaren ansvarig endast för en tiondedel av inträffad skada.

Till undvikande av missförstånd torde här böra erinras, att termen underförsäkring i sjöförsäkringspraxis ofta användes för att beteckna det förhållandet, att vid försäkring å ett föremål dettas värde blivit för lågt taxerat: ett fartyg värt 150,000 kronor har enligt försäkringsavtalet ett överenskommet värde av 125,000 kronor. Underförsäkring i sjölagens och förslagets mening föreligger endast, om i angivna fall försäkringsbeloppet understiger 125,000 kronor, vilket i sjöförsäkring plägar betecknas såsom »kvot»- eller »del»-försäkring.

Om dubbelförsäkring.

41 §.

För det fall, att samma intresse är hos flera försäkringsgivare försäkrat mot samma fara d. v. s. att s. k. dubbelförsäkring föreligger, har frågan om de särskilda försäkringsgivarnas ansvarighet lösts på olika sätt i olika länders lagstiftning och praxis samt beträffande olika försäkringsarter. I fråga om sjöförsäkring uppställes i 235 § sjölagen såsom huvudregel, att om försäkringarna äro slutna å särskilda dagar, en senare försäkring är gällande endast för så stor del av försäkringsvärdet som icke blivit genom en tidigare försäkring täckt. Om däremot försäkringarna äro slutna å samma dag, är enligt sjölagen envar av försäkringsgivarne ansvarig för så stor del av försäkringsvärdet, som svarar mot förhållandet mellan det försäkringsbelopp, han tecknat, och summan av samtliga försäkringsbeloppen. En dylik pro-rata-fördelning av ansvarigheten skall enligt de svenska brandtariffbolagens allmänna försäkringsvillkor iakttagas utan hänsyn till den tid, då de särskilda försäkringarna slutits. Även i andra skadeförsäkringsgrenar förekomma liknande bestämmelser om ansvarighetens fördelning pro rata parte.

Intetdera av dessa två system har kommittén ansett böra läggas till grund för förslagets bestämmelser.

Systemet att låta försäkringsgivarnas ansvarighet bedömas efter försäkringarnas tidsföljd synes icke hava kommit till användning annat än på sjöförsäkringens område, där det, såsom av det anförda framgår, icke heller

alltid kunnat konsekvent genomföras. Inom denna försäkringsgren har det numera för övrigt till stor del kommit ur bruk. I Tyskland blev detta system sålunda övergivet vid den revision, som den tyska handelslagens bestämmelser om sjöförsäkring år 1908 underkastades. Även enligt engelsk sjöförsäkringsrätt gäller en annan ordning.

Den pro-rata-fördelning av försäkringsgivarnas ansvarighet gent emot försäkringshavaren, som sjölagen stadgar i fråga om försäkringar slutna å samma dag och som på sätt ovan antytts är allmän regel enligt de flesta svenska skadeförsäkringsgrenars försäkringsvillkor, kan icke heller anses ägnad att uppställas såsom lagregel. I försäkringsförhållandets natur finnes intet, som föranleder, att försäkringshavarens rätt att på grund av ett försäkringsavtal erhålla ersättning för liden förlust skall utan särskilt förbehåll därom röna inverkan av att före eller efter dess tillkomst det försäkrade intresset försäkrats jämväl hos annan försäkringsgivare.

Envar försäkringsgivares ansvarighet gent emot försäkringshavaren bör således principiellt, såvida ej annat avtalats, bedömas utan hänsyn till andra möjligen existerande försäkringar. Denna ej blott i engelsk och tysk sjöförsäkringsrätt utan även i de tyska och österrikiska försäkringsavtalslagarna tillämpade grundsats har kommit till uttryck i förevarande paragraf: befinnes vid försäkringsfall samma intresse vara försäkrat hos flera försäkringsgivare mot samma fara, är envar av försäkringsgivarna gent emot försäkringshavaren ansvarig, såsom vore han ensam försäkringsgivare. Att därvid försäkringshavaren, såsom i nämnda lagar uttryckligen erinrats, icke äger sammanlagt utbekomma mera än ersättning för skadan, följer av den i 39 § första stycket uttalade grundsatsen, enligt vilken ingen försäkringsgivare är skyldig att utgiva större belopp än som erfordras för förlustens täckande.

Om de särskilda ersättningsbelopp, som varje försäkringsgivare skolat utgiva därest han varit ensam försäkringsgivare, sammanlagda endast uppgå till eller understiga skadans belopp, är det självklart att försäkringshavaren för utbekommande av sin rätt bör kunna hålla sig till envar av försäkringsgivarna. Paragrafens uttalande, att varje försäkringsgivare är gent emot försäkringshavaren ansvarig såsom vore han ensam försäkringsgivare, får praktisk betydelse först om de särskilda försäkringarna tillsammans innefatta överförsäkring, åt vilket förhållande stundom i praktiken beteckningen »dubbelförsäkring» är förbehållen. Det föreslagna stadgandet innebär, att försäkringsgivarna till den del överförsäkring föreligger äro solidariskt ansvariga och att sålunda försäkringshavaren äger i första hand hålla sig till vilken eller vilka av försäkringsgivarne som helst med den begränsning, att å ena sidan ingen av dem är skyldig att utgiva mer än han hade haft att betala, om han varit ensam försäkringsgivare, och å andra sidan försäkringshavaren ej äger sammanlagt utbekomma mer än ersättning för sin förlust.

Därest i visst fall kontrahenterna skulle finna den föreslagna ordningen icke vara tillfredsställande, synes, bortsett från sådana fall som avses i 4:3 §,

hinder icke böra möta för dem att i avtalet träffa förbehåll, att försäkringsgivarens ansvarighet, för den händelse försäkring befinnes vara tagen jämväl på annat håll, skall bedömas efter annan grund än i förslaget sägs. Det bör sålunda kunna betingas, att en försäkringsgivares ansvarighet skall vara endast subsidiär, så att betalningsskyldighet för honom inträder allenast i den mån en annan försäkringsgivare icke fullgör sin förbindelse. Den föreslagna solidariska ansvarigheten bör likaledes kunna uteslutas därigenom att i avtalet bestämmes, att försäkringshavaren har att hålla sig till de särskilda försäkringarna efter deras tidsföljd eller att de särskilda försäkringsgivarna skola i första hand svara endast pro rata parte. Upptagande av sådana bestämmelser i ett försäkringsavtal kan framför allt vara befogat i sådana fall, då annan försäkring är tagen i ett land, där principen om solidarisk ansvarighet mellan flera försäkringsgivare icke är den enligt lag eller praxis vanliga.

42 §.

Har en försäkringsgivare såsom ersättning för inträffad skada utgivit belopp, för vilket jämväl annan försäkringsgivare helt eller delvis haft att svara, synes det vara med rättvisa och billighet överensstämmande, att han i viss utsträckning får av denne söka åter vad han utgivit. I förevarande paragraf har det därför föreslagits att, i förhållandet mellan två eller flera försäkringsgivare inbördes, förlust, för vilken de hava att svara, skall på visst sätt fördelas dem emellan utan hänsyn till den ordning, i vilken försäkringshavaren utkräver sin ersättning.

Såsom redan framhållits, stadga ej blott många skadeförsäkringsbolags försäkringsvillkor utan även — i fråga om försäkringar slutna å samma dag — 235 § sjölagen, att försäkringsgivarnas ansvarighet skall fördelas efter förhållandet mellan de tecknade försäkringsbeloppen. Det kunde ligga nära till hands att upptaga denna regel, när det nu gäller att bestämma en grund för fördelning av ansvarigheten försäkringsgivarna emellan. Regeln giver emellertid icke under alla förhållanden en tillfredsställande lösning. Äro för samtliga försäkringarna lika villkor gällande och avse de alla *endast* samma intresse, så att ej någon av dem omfattar tillika ett annat, torde omnämnda regels användning giva samma resultat som den i förslaget upptagna, att fördelningen skall ske efter förhållandet mellan de ersättningsbelopp, med vilka försäkringsgivarna hava att svara. I andra fall däremot kunna lätt svårigheter uppstå eller resultatet bliva oriktigt. Såsom exempel härpå må anföras följande: Av två försäkringar å samma hus, värt 100,000 kronor, är den ena av A. meddelad »au premier risque» för 50,000 kronor, den andra av B. på vanliga villkor för 100,000 kronor. En skada uppstår å 50,000 kronor. Såsom ensamförsäkrare skulle A. lika väl som B. hava haft att ersätta hela skadan, men en fördelning efter förhållandet mellan försäkringsbeloppen innebär, att A. skall betala endast $^1/_3$ och B. $^2/_3$ av skadan, vilket

påtagligen är oegentligt. Om den ena av försäkringsgivarna är berättigad till nedsättning av ansvarigheten t. ex. på grund därav att försäkringstagaren lämnat oriktiga uppgifter vid avtalets slutande, kan tydligen icke den i avtalet angivna försäkringssumman läggas till grund för delningen. Liknande svårigheter kunna uppstå under andra förhållanden, såsom om en eller flera av försäkringarna äro grundade på avtal om förutbestämt värde (»taxerad polis»), kanske olika för olika poliser; eller om t. ex. å ett spannmålslager, bestående av vete och råg, gäller dels en försäkring »å vete» och dels en å »spannmål», utan att den senare försäkringens belopp uppdelats på de särskilda sädesslagen o. s. v. Genom att, såsom i förslaget skett, till grund för fördelningen lägga de ersättningsbelopp, med vilka försäkringsgivarna hava att svara gent emot försäkringshavaren, undgår man sådana svårigheter som de ovan antydda. Denna fördelningsgrund synes ock giva ett rättvist resultat. Härtill kommer, att den överensstämmer med betydelsefulla utländska lagar, vilket särskilt på detta område måste anses vara av värde.

Uppstår brist hos någon av försäkringsgivarna, bör denna naturligtvis bäras av de övriga efter enahanda fördelningsgrund.

43 §.

I nu tillämpade försäkringsvillkor brukar försäkringsgivaren ofta betinga sig, att om försäkring är tagen annorstädes, han skall vara fri från ansvarighet även för den del av skadan, för vilken ersättning till äventyrs icke utgår av den andra försäkringen. Dylika förbehåll kunna i tillämpningen [1] medföra obillighet. Om än, såsom vid 41 § framhållits, hinder icke bör möta att genom avtal bestämma den ordning, i vilken de särskilda försäkringsgivarnas ansvarighet skall kunna tagas i anspråk, måste dock en viss gräns dragas för avtalsfriheten. Den omständigheten att försäkring är tagen på flera håll får icke föranleda, att försäkringshavaren ställes utan försäkringsskydd. En försäkringsgivare bör visserligen kunna betinga sig frihet från ansvarighet i den mån försäkringshavaren kan utbekomma ersättning av annan eller andra försäkringsgivare, men det synes icke rimligt, att han skall kunna fritaga sig från ansvarighet jämväl för den del av skadan, som icke ersättes på annat håll. På dessa grunder vilar den i paragrafens första punkt föreslagna bestämmelsen. Av denna bestämmelse blir en följd, att om exempelvis å ett hus värt 100,000 kronor tagits försäkring, i ett bolag för 75,000 kronor och i ett annat för 50,000 kronor, ett här avsett förbehåll i ett av avtalen vid inträffad skada icke kan av bolaget åberopas i vidare mån än att dess ansvarighet nedsättes med 25,000 kronor.

Då i försäkringsavtal träffas förbehåll, att ansvarigheten utan vidare skall bortfalla om annan försäkring tages, torde anledningen därtill ofta vara att

[1] Jfr K. Maj:ts dom den 22 oktober 1906 (N. J. A. s. 429).

söka i försäkringsgivarens farhåga, att försäkringar på olika håll skulle bereda försäkringshavaren större möjlighet att förskaffa sig obehörig vinst vid inträffande försäkringsfall. Detta förutsätter emellertid, att försäkringsgivaren vid skaderegleringen saknar kännedom om den andra försäkringen; men häremot har förslaget sökt skapa garanti genom den i 44 § föreslagna anmälningsplikten. Om den här stadgade påföljd av underlåtenhet att göra anmälan anses otillräcklig, står det försäkringsgivaren fritt att genom förbehåll om strängare påföljd framtvinga anmälningspliktens behöriga fullgörande.

I sitt yttrande över kommitténs år 1921 offentliggjorda utkast har styrelsen för Skånska Brandförsäkringsinrättningen motsatt sig förslagets bestämmelser i denna del. Styrelsen erinrade, att bolaget vid inträffad partiell skada å byggnad giver försäkringshavaren full ersättning, även om byggnaden vid tiden för skadefallet skulle befinnas hava högre värde än försäkringsbeloppet, medan däremot flertalet andra försäkringsbolag i sådant fall betrakta försäkringstagaren såsom självassuradör för skillnaden mellan värdet vid skadefallet och försäkringsbeloppet samt reducera ersättningen i enlighet därmed. Härav förmenades uppstå svårighet för reglering av en skada gemensamt med annan försäkringsgivare, vilken tillämpar andra principer än Skånska Brandförsäkringsinrättningen. Den sålunda uttryckta betänkligheten synes bero på ett förbiseende. Att en annan försäkringsgivare är ansvarig för en skada, i vilken inrättningen är intresserad, kan aldrig vara inrättningen till förfång: den kan icke öka men väl minska inrättningens ansvarighet. Den omständigheten, att en hos inrättningen tagen försäkring, i olikhet med vad som eljest vanligen är fallet, gäller »au premier risque», kan visserligen, såsom ovan vid 42 § utvecklats, lända till mindre tillfredsställande resultat, om fördelningen skall göras efter förhållandet mellan försäkringsbeloppen. Den av kommittén föreslagna fördelningsgrunden synes däremot innebära en fullt rättvis lösning och bereder ej heller någon svårighet vid tillämpningen. Det skall undersökas, huru stor del av skadan brandförsäkringsinrättningen och den andra försäkringsgivaren var för sig skulle hava haft att betala, om envar varit ensam försäkringsgivare; och efter de sålunda funna ersättningsbeloppen skall varderas andel i skadan beräknas. Den anmärkning inrättningen framställt synes alltså icke träffa kommitténs förslag.

Om till äventyrs någon gång förbud mot försäkring hos annan försäkringsgivare skulle åsyfta att möta konkurrens, är detta ett intresse, som lagstiftningen icke har att beakta.

Därest i två eller flera försäkringar av samma intresse varje försäkringsgivare gjort förbehåll av den innebörd paragrafens första punkt avser, skulle den där givna regeln, som förutsätter, att försäkringshavaren har åtminstone en försäkringsgivare att i första hand hålla sig till, kunna möta svårighet vid tillämpningen. Därför uttalas i andra punkten, att i sådant fall varje försäkringsgivare skall gent emot försäkringshavaren vara ansvarig i förhållande till det belopp, för vilket han skolat svara, om försäkringen varit meddelad

av honom allena. För det fall att brist uppstår hos någon av försäkringsgivarna, hava de övriga ansetts böra vara efter samma förhållande ansvariga för bristen, varigenom alltså försäkringshavaren bibehålles vid sin rätt till ersättning för skadan, så långt försäkringsgivarnas sammanlagda ansvarighet därtill förslår.

I paragrafens andra stycke omförmäles ett slag av förbehåll, som icke böra träffas av reglerna i första stycket. Det händer — särskilt vid sjöförsäkring — att försäkringstagaren (t. ex. köpmannen i Stockholm) visserligen har anledning att tro men icke med säkerhet vet, att annan person (t. ex. säljaren eller kommissionären i New York) låtit försäkra hans — köparens — intresse. För att skydda sig för det fall, att annan försäkring icke skulle hava tagits, träffar han ett försäkringsavtal under förbehåll att, om annan försäkring befinnes vara tagen, det av honom ingångna avtalet skall, evad han ur den annorstädes tagna försäkringen erhåller full ersättning eller icke, anses vara helt och hållet förfallet, så att försäkringsgivaren varken har rätt till den betingade premien eller bär någon ansvarighet. Å ett sådant villkorligt avtal böra stadgandena i första stycket ej äga tillämpning.

I detta sammanhang torde böra påpekas, att då reglerna i första stycket angå endast flera försäkringar av *samma* intresse, de icke träffa ett förbehåll, varigenom försäkringsgivaren vid försäkring av *ett* intresse i det föremål, varå försäkring tagits, gör sin ansvarighet beroende av att ett *annat* intresse i samma föremål lämnas oförsäkrat. Den, som meddelar brandförsäkring å en fabrik, kan alltså med laga verkan göra sin ansvarighet beroende av att försäkring icke tages mot förlust därigenom, att brand i fabriken åstadkommer avbrott i fabriksrörelsen. Att, såsom i den danska texten skett, uttryckligen framhålla, att avtalsfrihet härutinnan råder, torde med den avfattning, som givits åt första stycket, vara överflödigt.

Vid försäkring å vissa slag av försäkringsföremål eller mot vissa slag av fara betingar sig försäkringsgivaren stundom, att viss del av det intresse försäkringen avser skall hållas oförsäkrat. Syftemålet med ett sådant förbehåll är att försäkringshavaren, i det han sålunda själv står en del av risken, skall förmås att åt sin egendom eller sin rörelse ägna den högre grad av aktsamhet och omvårdnad, som riskens särskilda beskaffenhet anses kräva. De i första stycket föreslagna reglerna avse icke att förbjuda sådana förbehåll, vilket emellertid ansetts böra, såsom i tredje stycket skett, uttryckligen angivas.

44 §.

Av skäl, som framgå av motiven till 43 §, föreslås här skyldighet för försäkringshavaren att, när han hos försäkringsgivaren framställer anspråk på skadeersättning, tillika giva till känna, om samma intresse är försäkrat hos annan försäkringsgivare. Genom att sålunda söka tillse, att försäkringsgivaren, innan uppgörelse om en skada äger rum, erhåller kännedom om möjligen befintlig annan försäkring torde förslaget, såsom ovan vid 43 § framhållits,

hava förebyggt, att anlitande av flera försäkringsgivare bereder försäkringshavaren möjlighet att göra obehörig vinst. Större trygghet härutinnan vinnes icke genom ett åliggande för försäkringshavaren att tidigare göra anmälan om annorstädes tagna försäkringar. Emellertid kan det understundom ur andra synpunkter vara av intresse för försäkringsgivaren att redan innan försäkringsfall inträffat äga kännedom om möjligen befintlig försäkring hos annan försäkringsgivare. Det kan t. ex. vara av betydelse för honom att vid första underrättelse om ett försäkringsfall kunna omedelbart sätta sig i förbindelse med andra i risken intresserade försäkringsgivare för samråd om erforderliga åtgärder. Ett förbehåll, varigenom försäkringsgivaren betingar sig att, oavsett om skada inträffar eller ej, erhålla kännedom om försäkring, som meddelats eller senare meddelas av annan försäkringsgivare, kan därför vara befogat.

För försummelse att fullgöra den i första stycket föreskrivna plikt att göra anmälan i samband med framställande av ersättningsanspråk utsättes enahanda påföljd som i 21 och 22 §§ föreslagits för eftersättande av där givna föreskrifter. Samma påföljd bör försäkringsgivaren kunna förbehålla sig för det fall att betingad tidigare anmälan försummas. Men med hänsyn till den ringa betydelse en sådan anmälan måste anses hava för försäkringsgivaren synes lagen böra förebygga, att dess försummande skulle, såsom enligt vissa nu brukliga försäkringsvillkor är fallet, kunna ådraga försäkringshavaren strängare påföljd än den i första stycket tillåtna. Förslaget är därför så avfattat, att försäkringsgivaren endast i fråga om den i första stycket påbjudna anmälan men icke i fråga om sådan, som han enligt andra stycket kan betinga sig, äger göra gällande annan påföljd än den som lagen angiver.

Om fareökning.

När ett försäkringsavtal skall slutas, måste försäkringsgivaren företaga en på försäkringstekniska grunder byggd uppskattning av den fara, mot vilken försäkringen avser att bereda skydd. Denna uppskattning sker i första hand med ledning av de upplysningar försäkringsgivaren genom uppgifter från försäkringstagaren eller annorledes kunnat anskaffa rörande sådana omständigheter, som äga betydelse, då det gäller att bedöma farans beskaffenhet och omfattning. Det ligger i sakens natur, att de upplysningar, som på detta sätt inhämtas, i allmänhet endast kunna avse förhållandena sådana de föreligga, när avtalet slutes. Under försäkringstiden kunna emellertid förhållandena ändras, så att läget blir ett annat än det, som förelåg vid avtalets slutande. Vissa förändringar äro av den beskaffenhet, att de icke kunna anses öva någon som helst inverkan å faran för försäkringsfallets inträde eller skadans omfattning. Andra åter kunna medföra, att den i avtalet avsedda faran ökas eller minskas. Slutligen kan i följd av ändringen det försäkrade intresset utsättas för en helt annan fara än den, som i avtalet avses såsom exempel

må nämnas, att ett föremål, varå tagits försäkring mot inbrott, flyttas från den plats, där det enligt avtalet skall förvaras.

Den avdelning av förslaget, som bildas av 45—50 §§, avser allenast sådana ändringar, som kunna sägas medföra en ökning av faran. I fråga om verkan av att faran minskas har kommittén icke ansett erforderligt att i förslaget upptaga några bestämmelser. Vad beträffar de förändringar, som innebära, att en annan fara inträtt än den i avtalet avsedda, har det icke visat sig möjligt att genom lagbestämmelser vinna en tillfredsställande reglering av ämnet i hela dess vidd. På vissa punkter, där behovet av en reglering gjort sig särskilt gällande, har kommittén emellertid upptagit ämnet till behandling. Hit höra de i 67 och 68 §§ behandlade fall, då en vara, varå sjöförsäkring tagits, fraktas med ett annat fartyg än det uppgivna eller då under transport sker avvikelse från väg eller farvatten, som i avtalet angivits eller måste antagas vara förutsatt. Ett härmed jämförligt fall föreligger, då ett föremål, varå brandförsäkring tagits, flyttas från den plats, som i avtalet angivits. I fråga om verkan härav gäller vad i 83 § föreslagits.

Från fareökning äro vidare att skilja sådana fall, då någon i avtalet meddelad föreskrift, vars iakttagande är ägnat att förebygga skada eller minska inträffad skadas omfattning, blir åsidosatt. I 51 § har kommittén föreslagit upptagande av vissa bestämmelser angående dylika s. k. säkerhetsföreskrifter.

Om under försäkringstiden faran ökas i den mening förslaget avser, uppstår fråga, hur försäkringsgivarens ansvarighet skall bedömas. Teoretiskt sett kunde man tänka sig att lösa frågan antingen så, att försäkringsgivarens ansvarighet vore strängt begränsad till att avse faran just sådan den var när avtalet slöts, eller ock så, att ansvarigheten omfattade även varje ökning av den fara avtalet avser. Ett par exempel må anföras. Faran för brand i ett hus ökas, om dess plåttak utbytes mot tak av spån; en sådan ökning skulle väl enligt det förra alternativet, men icke enligt det senare, inverka på försäkringsgivarens ansvarighet. Dödsfallsrisken för den, å vars liv försäkring meddelats, ökas, om han ådrager sig lungsot; den honom åkomna sjukdomen skulle i förra fallet men icke i det senare inverka på försäkringsgivarens ansvarighet. Ingendera av dessa båda ytterlighetsståndpunkter har kunnat fullt genomföras i praktiken. Man kan taga den ena eller den andra till utgångspunkt men måste låta den, som valts, undergå erforderlig jämkning.

Från den senare utgångspunkten — försäkringsgivarens ansvarighet för all fareökning — måste livförsäkringsavtalet utgå. Livförsäkringsgivaren svarar principiellt för varje ökning av faran; endast sådan, som uttryckligen undantagits (t. ex. inträde i krigstjänst, resa till hälsofarlig trakt), inverkar på hans ansvarighet. Annorlunda ligger förhållandet i fråga om skadeförsäkring. En anordning, enligt vilken försäkringsgivaren skulle svara utan hänsyn till farans ökning, skulle försvåra eller omöjliggöra en rationell premieberäkning och i stort sett lända varken försäkringsbolagen eller deras kunder till nytta. Såsom i det följande skall närmare utvecklas, är det därför här nödvändigt att

utgå från försäkringsgivarens principiellt begränsade ansvarighet och däri göra de jämkningar i vidgande riktning, som det praktiska livets behov kräver. Olycksfalls- och sjukförsäkring intaga i detta avseende en mellanställning mellan de båda grupper, som förut nämnts.

Nu angivna i sakens natur grundade olikhet mellan ifrågavarande tre grupper av försäkringsavtal har föranlett kommittén att i förslaget behandla frågan om fareökning särskilt för varje grupp. Bestämmelser, svarande mot vad som i 45—50 §§ föreslagits beträffande skadeförsäkring, återfinnas för livförsäkring i 99 § och för olycksfalls- och sjukförsäkring i 121 §.

45—47 §§.

I 45—47 §§ av förslaget hava upptagits bestämmelser, som avse att angiva rättsverkningarna av att den fara, mot vilken försäkringen skall bereda skydd, blivit på grund av ändrade förhållanden ökad efter det avtalet slöts. Uppenbart är, att den omständigheten i och för sig, att faran faktiskt ökats, icke bör kunna utan vidare öva inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet eller avtalets bestånd. Vissa förändringar i de yttre förhållandena måste, även om de innebära en ökning av faran, anses omfattade av den ansvarighet, som åligger försäkringsgivaren. Att i lag närmare angiva beskaffenheten av hithörande förändringar låter sig icke göra. När det gäller att draga gränsen mellan förändringar av det ena och det andra slaget, måste hänsyn tagas till vad sakens natur och de försäkringstekniska grunder, som tillämpas inom varje särskild försäkringsgren, kunna anses kräva. Avgörande måste vara — såsom det i 45 § uttryckes — huruvida ökningen är eller icke är av sådan beskaffenhet, att försäkringsgivaren måste antagas hava tagit den i beräkning. Till vad som vid avtalets slutande tagits i beräkning torde i allmänhet kunna hänföras sådan fareökning, som tidens gång eller naturens ordning för med sig. Såsom exempel må nämnas, att ett föremål, varå försäkring tagits, på grund av ålder och bruk mot slutet av försäkringstiden ofta icke har samma motståndskraft som då avtalet slöts. Ett brandförsäkringsbolag kan icke åberopa, att eldfaran ökats genom långvarig torka och därmed sammanhängande vattenbrist eller genom ihållande stark köld, som föranlett, att befintliga eldsläckningsanordningar icke kunna fullt utnyttjas.

Om en förändring medfört, att faran ökats på ett sätt, som försäkringsgivaren icke kan antagas hava tagit i beräkning, har det hittills i allmänhet varit uteslutet för försäkringshavaren att till skydd för rättsförlust åberopa, att han icke insett eller bort inse, att förändringen inneburit en fareökning. För den nya lagstiftningen har det ansetts vara en viktig uppgift att härutinnan bereda försäkringshavaren skydd i den utsträckning det låter sig göra utan att försäkringsgivarens berättigade intresse trädes för nära. Inom vissa försäkringsgrenar åtnjuter försäkringshavaren redan nu ett sådant skydd. Det förekommer nämligen ofta, att i försäkringsbrevets beskrivning över de föremål, varå försäkringen meddelas, angivas de faktiska omständigheter, vilka

äro av sådan betydelse, att en förändring av dem kan inverka ökande på faran. När exempelvis brandförsäkring meddelas å en byggnad, bruka sålunda i försäkringsbrevet angivas de ämnen, med vilka husets tak och ytterväggar äro beklädda, brandmurs och brandbottens beskaffenhet, frånvaron av något i byggnadens närhet beläget eldfarligt upplag o. s. v. På grundvalen av denna praxis bygger det föreliggande förslaget. Dess grundprincip är, att en förändring icke går ut över försäkringshavaren, såvida icke vad som förekommit i samband med avtalets slutande giver anledning att antaga, att det förhållande, vari ändring ägt rum, legat till grund för försäkringsgivarens bedömande av faran. Härvid böra naturligtvis förhållanden, som nämnts i försäkringsbrevet, i första hand komma i betraktande. Att, såsom skett i dansk och norsk text, uppställa ett omnämnande i försäkringsbrevet såsom en ovillkorlig förutsättning skulle emellertid understundom kunna leda till mindre tillfredsställande resultat. Av praktiska hänsyn måste enligt kommitténs tanke med omnämnande i försäkringsbrevet likställas, att försäkringstagaren vid avtalets slutande lämnat uppgift om ett visst förhållande. Den finska texten överensstämmer på denna punkt med den svenska.

Då det gäller att avväga, i vad mån en fareökning bör inverka å försäkringsgivarens ansvarighet eller å avtalets bestånd, synes man icke kunna behandla alla fall lika. Har den ändring, som framkallat fareökningen, tillkommit utan försäkringshavarens vilja, lärer icke samma påföljd böra inträda som då denne samtyckt till eller själv vidtagit den åtgärd, som medfört fareökningen. En dylik åtskillnad göres också i sjölagen. Enligt 255 § i denna lag är försäkringsgivaren — bortsett från vissa undantagsfall — fri från ansvarighet för varje olycka, som timar efter en inträdd fareökning, såvida farans ökning ägt rum med försäkringshavarens begivande; har åter ökningen skett utan dennes begivande, kan försäkringsgivaren icke i något avseende åberopa att faran ökats. För intetdera fallet kan emellertid den sålunda givna lösningen anses vara fullt tillfredsställande.

Vad till en början angår sådana fall, då farans ökning ägt rum med försäkringshavarens vilja, synes det innebära en onödig hårdhet mot denne att under alla omständigheter låta försäkringsgivaren vara helt fri från ansvarighet. Kommittén har därför ansett sig böra föreslå, att i dessa fall under vissa förutsättningar ansvarigheten skall kunna helt eller delvis kvarstå. Det läge, som uppkommer genom en med försäkringshavarens vilja framkallad fareökning, företer en väsentlig likhet med det, som föreligger, då en oriktig uppgift lämnats av en försäkringstagare, som insett eller bort inse oriktigheten. Med hänsyn härtill synes det lämpligt att i båda fallen låta enahanda rättsverkningar inträda. De bestämmelser, som härutinnan upptagits i 45 §, ansluta sig också nära till vad i 6 § föreslagits. Kan det antagas, att försäkringsgivaren, om det genom ändringen uppkomna förhållandet förefunnits vid avtalets slutande, över huvud icke skulle hava meddelat försäkring, är han enligt första stycket i 45 § fri från ansvarighet för försäkringsfall, som inträffar efter förändringen.

För sådana fall åter, då förhållandets förefintlighet vid avtalets slutande allenast skulle hava medfört, att försäkringsgivaren i avseende å premie eller eljest uppställt andra villkor än i avtalet upptagits eller tagit återförsäkring för belopp, som nu ej återförsäkrats, synes billigheten kräva, att han bär ansvar i den mån han kan anses hava fått vederlag därför genom den överenskomna premien.

Detta mål kan man, likasom när fråga är om oriktiga uppgifter, söka nå på två olika vägar. Man kan välja antingen den s. k. proratarегeln, som kommit till uttryck i paragrafens andra stycke, eller den i tredje stycket upptagna kausalitetsregeln. För belysning av de båda reglernas närmare innebörd hänvisas till vad som anförts vid motiveringen av 6 § och till de exempel, som där nämnts. Enligt kommitténs tanke kan lika litet här som i fråga om verkan av oriktiga uppgifter obetingat företräde givas åt någondera av ifrågavarande båda regler. Med stöd av uttalanden, som kommittén inhämtat från praktiska försäkringsmän, har kommitén emellertid ansett sig böra i andra och tredje styckena av 45 § föreslå, att kausalitetsregeln skall komma till användning, när fråga är om sjöförsäkring eller annan transportförsäkring eller om brandförsäkring, under det att proratarегeln skall gälla för andra försäkringsarter. Enligt de övriga texterna skall kausalitetsregeln ej tillämpas för brandförsäkring. Däremot gäller den enligt dansk text för garantiförsäkring.

När med hänsyn till proratarегelns och kausalitetsregelns tillämpning de olika försäkringsarterna sålunda uppdelats i två särskilda grupper, har kommittén icke förbisett, att inom vardera gruppen kunna finnas fall, då en tillämpning av den för den andra gruppen föreslagna regeln är att föredraga. En sådan tillämpning bör enligt kommitténs uppfattning kunna föreskrivas i försäkringsvillkoren, och någon inskränkning i avtalsfriheten har härutinnan ej föreslagits.

Det huvudsakliga syftet med bestämmelserna i 45 § är att bereda försäkringshavaren skydd i sådana fall, då det först efter inträffat försäkringsfall upptäckes, att en ökning av faran dessförinnan ägt rum. Vad beträffar ansvarigheten för framtiden synes försäkringsgivaren, om han icke finner med sin fördel förenligt att bära ansvar enligt bestämmelserna i 45 §, böra äga rätt att frånträda avtalet. Denna uppfattning har legat till grund för den i 47 § föreslagna regeln, enligt vilken försäkringsgivaren i fall som här avses är berättigad att uppsäga avtalet att upphöra fjorton dagar efter uppsägning.

Under det att den påföljd, som enligt sjölagen inträder, om faran ökas med försäkringshavarens begivande, i vissa fall kan bliva alltför sträng mot denne, skulle åter för sådana fall, då ökningen skett utan försäkringshavarens begivande, försäkringsgivarens intresse icke bliva tillräckligt tillgodosett, om han, såsom sjölagen stadgar, skall utan hänsyn till fareökningen vara bunden vid avtalet för hela försäkringstiden. Är avtalet slutet allenast för en viss resa eller för kort tid, synes någon invändning visserligen icke kunna göras mot den ordning sjölagen innehåller. I andra fall kan emellertid en sådan

reglering leda till resultat, som icke äro tillfredsställande. Antag exempelvis att, sedan brandförsäkring tagits å en byggnad att gälla under flera år eller för all framtid, i närheten av byggnaden anlägges en eldfarlig fabrik, samt att försäkringsgivaren, om anläggningen funnits vid avtalets slutande, skulle hava betingat sig en betydligt högre premie än den, som nu överenskommits; försäkringsgivaren synes under sådana förhållanden äga ett befogat anspråk på att kunna frånträda avtalet. Den, vars försäkring beröres av en inträfad fareökning, torde å andra sidan se sitt intresse tillräckligt tillgodosett genom en anordning, som lämnar honom säkerhet för att försäkringsskyddet icke upphör, förrän viss tid förflutit efter det försäkringsgivaren förklarat sig vilja frånträda avtalet. På dessa grunder vilar den i 47 § föreslagna bestämmelsen, enligt vilken försäkringsgivaren i fall, då faran ökats genom en utan försäkringshavarens vilja tillkommen ändring, äger samma rätt att uppsäga avtalet som blivit honom tillerkänd, då ändringen skett med försäkringshavarens vilja.

För det försäkringsskydd, som försäkringshavaren genom avtalets uppsägning förlorar, äger han i regel möjlighet att bereda sig ersättning genom att sluta ett nytt försäkringsavtal. Att på detta sätt ordna saken kan emellertid i fråga om sjöförsäkring möta svårigheter, när det fartyg, vartill försäkringen hänför sig, befinner sig till sjöss. Med hänsyn härtill har i 76 § upptagits en bestämmelse, som bland annat innehåller, att om en försäkring i följd av uppsägning, varom här är fråga, skulle upphöra att gälla å tid, då fartyget befinner sig till sjöss, försäkringen likväl skall fortfara att gälla intill utgången av den dag, då fartyget ankommer till första hamn.

Får försäkringshavaren kännedom om att en ändring, som tillkommit utan hans vilja, medfört, att faran ökats, synes man med fog kunna kräva, att han utan uppskov vidtager erforderliga åtgärder för att meddela förhållandet åt försäkringsgivaren. Underlåter försäkringshavaren utan skälig anledning att giva sådant meddelande, böra enligt kommitténs mening samma rättsverkningar inträda, som enligt 45 § skolat följa, om ändringen tillkommit med hans vilja. En bestämmelse av detta innehåll har upptagits i 46 §. Skälig anledning till underlåtenhet att avsända meddelande, varom här är fråga, synes kunna föreligga icke blott då försäkringshavaren saknar kännedom om farans ökning utan även i andra fall, exempelvis då han erfarit, att ökningen redan kommit till försäkringsgivarens kunskap. Av 33 § följer, att försäkringshavaren fullgjort vad honom enligt 46 § åligger, så snart där avsett meddelande blivit i rätt tid inlämnat för befordran med post eller telegraf.

48 §.

Här givna bestämmelser motsvara fullständigt vad i 8 § föreslagits rörande verkan av att en försäkringsgivare, som fått kännedom om att oriktig uppgift lämnats, underlåter att utan oskäligt uppehåll meddela försäkringstagaren, att och i vilken omfattning han vill till befrielse från ansvarighet åberopa

uppgiftens oriktighet. Det kan lätt inträffa, att en försäkringshavare icke insett, att en av honom vidtagen åtgärd innebär en sådan ökning av faran, som i 45 § avses, och att han sålunda icke längre åtnjuter det försäkringsskydd han i avtalet betingat sig. För honom kan det då vara av synnerlig vikt att i tid få sin uppmärksamhet fäst härpå och därigenom bliva i tillfälle att genom erläggande av tilläggspremie eller annorledes skaffa sig fullt försäkringsskydd. Gott affärsskick kräver, att försäkringsgivaren, om han får kännedom om farans ökning, utan oskäligt dröjsmål giver besked om den ståndpunkt han ämnar intaga, ett besked, som enligt 33 § anses givet redan genom avsändande av meddelande härom.

49 §.

Den omständigheten, att genom ändrade förhållanden faran en gång ökats, bör icke utan vidare inverka å försäkringsgivarens ansvarighet för hela återstående försäkringstiden. Upphör farans ökning att äga betydelse för försäkringsgivaren, synes denne icke längre böra äga rätt att åberopa ökningen vare sig såsom skäl för uppsägning enligt 47 § eller till befrielse från ansvarighet för framtiden i enlighet med föreskrifterna i 45 och 46 §§. En bestämmelse av detta innehåll har upptagits i första stycket av 49 §. I allmänhet torde en fareökning kunna anses hava upphört att äga betydelse, så snart det yttre förhållande, vari ändring ägt rum, blivit återställt. Stundom kunna dock verkningarna av en skedd förändring sträcka sig längre. Om t. ex. ägaren av en kreatursbesättning, varå försäkring tagits, låter föra ett av djuren till en plats, där en smittosam kreatursjukdom utbrutit, blir det förhållande, vari ändring skett, icke utan vidare återställt, därigenom att djuret föres hem igen; detta kan sägas vara fallet först när djuret efter inkubationstidens utgång befinnes icke hava blivit smittat.

Den i andra stycket av 49 § upptagna undantagsbestämmelsen står i överensstämmelse med vad i 19 § andra stycket och 68 § andra stycket för där avsedda fall föreslagits. Med avseende å grunderna för denna bestämmelse torde kommittén få hänvisa till vad under 18—20 §§ i förslaget anförts.

50 §.

I jämförelse med vad sjölagen och nu gällande försäkringsvillkor innehålla rörande verkan av farans ökning erbjuder den ordning, som föreslagits i 45—49 §§, ett ökat rättsskydd för försäkringshavaren. För att detta rättsskydd skall bliva fullt verksamt synes det oundgängligt att förekomma, att genom förbehåll i försäkringsavtalen lagens bestämmelser sättas ur tillämpning. Att helt och hållet inskränka avtalsfriheten på detta område låter sig icke göra. Vad särskilt angår frågan om proratarегelns eller kausalitetsregelns tillämpning har redan i det föregående framhållits, att obetingat företräde icke kan för alla fall givas åt någondera regeln. Frihet att välja dem emellan

lärer därför böra tillkomma kontrahenterna. Icke ens för en sådan anordning, att enligt avtalet proratarегeln skall vara tillämplig i fråga om vissa slag av fareökning samt kausalitetsregeln beträffande andra, synes hinder böra möta. I överensstämmelse härmed har den tvingande regeln i första stycket blivit avfattad.

Det utrymme, som sålunda lämnats åt avtalsfriheten, giver icke åt kontrahenterna befogenhet att i samma utsträckning fritt bestämma över avtalets innehåll på denna punkt som när fråga är om verkan av oriktiga uppgifter.[1] I sistnämnda hänseende förefinnes nämligen i vissa fall icke endast frihet att välja mellan proratarегeln och kausalitetsregeln; jämkningar kunna i avtalet vidtagas jämväl beträffande reglernas innehåll. Att behovet av en sådan jämkningsrätt i avdelningen om försäkringstagarens upplysningsplikt gör sig gällande med särskild styrka sammanhänger bland annat med att där givna bestämmelser äro tillämpliga å alla arter av försäkring, medan de i 45—49 §§ föreslagna avse endast skadeförsäkring. I motiveringen till 6 § har kommittén sökt visa, att det är praktiskt outförbart att i fråga om verkan av oriktiga uppgifter uppställa en i detalj utformad proratarегel, som för alla fall, då en tillämpning av dess princip vore önskvärd, gåve en tillfredsställande lösning. Vid sådant förhållande fanns det enligt kommitténs mening ingen annan utväg än att tillåta en närmare utformning av denna regel i försäkringsvillkoren. Eljest kunde det befaras, att kausalitetsregeln skulle komma till användning i många fall, då den, såsom exempelvis i livförsäkring, på grund av svårigheten att föra bevis om frånvaron av kausalsammanhang icke giver försäkringstagaren något egentligt skydd. Anförda synpunkter spela emellertid icke samma roll, när fråga är om fareökning på skadeförsäkringens område. Då farans ökning i allmänhet är beroende av att en ändring ägt rum i de yttre förhållandena, lärer i vanliga fall svårighet icke möta att förebringa utredning rörande förefintligheten eller frånvaron av kausalsammanhang mellan fareökningen och försäkringsfallets inträde eller omfattning. Härutinnan råder större likhet mellan fareökning, å ena, samt åsidosättande av säkerhetsföreskrifter, å andra sidan, än mellan fareökning och lämnande av oriktiga uppgifter. Att kausalitetsprincipen skall tillämpas, när fråga är om verkan av en säkerhetsföreskrifts åsidosättande, framgår av 51 §. Så flytande som gränsen är mellan detta fall och fareökning, måste man enligt kommitténs tanke räkna med att i praxis en likartad behandling av båda fallen finnes önskvärd och att redan av den anledningen kausalitetsregeln kommer att tillämpas i större utsträckning vid fareökning än vid upplysningspliktens åsidosättande. Vid sådant förhållande och då en tillämpning av kausalitetsregeln i fall, varom här är fråga, måste anses innebära tillräcklig trygghet för försäkringshavaren, finnes icke någon anledning att av omtanke om försäkringshavaren åt avtalsfriheten på detta område lämna större utrymme än som skett i förslaget.

De i 45 och 46 §§ stadgade rättsverkningar förutsätta, att den ändring,

[1] Se motiven sid. 76—77.

som framkallat fareökningen, tillkommit med försäkringshavarens vilja eller att denne utan skälig anledning underlåtit att giva försäkringsgivaren meddelande om ändringen. I sådana fall, då försäkringen avser tredje mans intresse, ankommer det sålunda på dennes görande och låtande och icke på försäkringstagarens. Understundom kan emellertid en annan ordning vara påkallad. Finnes gods, varå försäkring gäller till förmån för tredje man, i försäkringstagarens besittning, kunna mången gång starka skäl tala för att i förevarande avseende tillägga betydelse jämväl åt vad försäkringstagaren gör och låter. För att möjliggöra en sådan anordning har genom undantagsbestämmelsen i andra stycket av 50 § gjorts en inskränkning i den tvingande regeln i första stycket. Enligt den danska texten gäller i förevarande hänseende att även utan särskilt avtal en ändring, som skett med försäkringstagarens vilja, har samma verkan som om den skett med försäkringshavarens vilja.

Såsom i det föregående anförts måste man skilja mellan de förändringar, som medföra ökning av faran och dem, som innebära, att en helt annan fara inträtt än den avtalet avser. Då verkningarna av fareökning äro underkastade de tvingande bestämmelserna i 45—50 §§, under det att på det senare området råder avtalsfrihet utan andra inskränkningar än dem som följa av 34 §, kan det mången gång vara av vikt, hur ett avgörande på denna punkt träffas. Så skiftande som förhållandena härutinnan kunna vara, torde det emellertid vara fåfängt att söka i lag uppdraga någon bestämd gränslinje mellan de båda slag av förändringar, varom här är fråga. Det måste överlämnas till det förnuftiga omdömet och lagtillämpningen att i varje särskilt fall träffa avgörande med ledning av samtliga föreliggande omständigheter. Vid detta avgörande är man naturligtvis obunden av det uttryckssätt, som kommit till användning i försäkringsavtalet. En tillämpning av 45—50 §§ kan icke anses utesluten därigenom att det enligt försäkringsbrevets ordalag utgör en förutsättning för avtalets giltighet eller försäkringsgivarens ansvarighet, att ett visst förhållande, vars inträde i själva verket brukar betraktas såsom fareökning, icke inträder. Bestämmelser i avtalet, vilka uppenbarligen tillkommit i syfte att kringgå de tvingande lagbuden, äro utan verkan. Det gäller att icke se till formen utan att framför allt taga hänsyn till vad som måste anses följa av sakens natur och stå i överensstämmelse med god sedvänja inom försäkringsväsendet.

Om säkerhetsföreskrifter.

51 §.

I syfte att förebygga skada eller minska inträffad skadas omfattning föreskrives ofta i försäkringsvillkoren, att vissa för sådant ändamål avsedda skyddsanordningar skola vara vidtagna. Ett avtal om brandförsäkring kan sålunda exempelvis innehålla, att vissa eldsläckningsredskap alltid skola finnas till hands, att avfall, som uppstår i en snickerifabrik, skall dagligen bortföras

från fabriken, att anslag om förbud mot tobaksrökning skall finnas uppsatt inom den byggnad, varå försäkring tagits, eller att nattvakt vissa gånger om natten skall besöka byggnaden. När sjöförsäkring meddelas å maskindrivet fartyg, lämnas ej sällan föreskrift om att reservpropeller skall finnas ombord å fartyget. I avtal om stöldförsäkring föreskrives ofta, att dörren till ett rum, där penningar eller andra dyrbarheter förvaras, skall vara stängd med lås av viss beskaffenhet eller att rummets fönster skola vara försedda med järngaller.

När det gäller att bedöma verkan av att en föreskrift, som här avses, icke blir iakttagen, göra sig i viss mån samma synpunkter gällande som de, vilka legat till grund för förslagets bestämmelser om verkan av fareökning. I subjektivt avseende synes skillnad böra göras, allt eftersom åsidosättandet kan eller icke kan läggas den till last, som haft att övervaka föreskriftens iakttagande. Det förra fallet erbjuder stor likhet med en fareökning, som framkallats med försäkringshavarens vilja. Uppenbart är emellertid, att en tilllämpning av proratarегeln i allmänhet icke kan komma i fråga; verkningarna av ett åsidosättande måste bedömas enligt kausalitetsregeln. Med hänsyn härtill föreslås i första stycket av denna paragraf, att försäkringsgivaren skall vara pliktig att ersätta inträffad skada endast i den mån den skulle hava inträffat, även om föreskriften blivit iakttagen. Kan sålunda försäkringshavaren visa, att föreskriftens åsidosättande varit utan betydelse för försäkringsfallets inträde eller skadans omfattning, skall skadan trots åsidosättandet till fullo ersättas.

Därav att försäkringsgivaren trots åsidosättandet av en säkerhetsföreskrift anses böra svara för skada, som skulle hava inträffat, även om föreskriften blivit iakttagen, följer icke, att han skall vara bunden vid avtalet för hela försäkringstiden. Om rättelse ej sker eller om ett upprepande av åsidosättandet kan befaras eller om underlåtenheten eljest är av väsentlig betydelse, synes det böra stå försäkringsgivaren öppet att frånträda avtalet. I överensstämmelse med denna uppfattning har kommitten i andra stycket av denna paragraf föreslagit, att åt försäkringsgivaren måtte tillerkännas rätt att i dylika fall uppsäga avtalet att upphöra en vecka efter uppsägning. En sådan uppsägningsrätt har synts böra tillkomma försäkringsgivaren jämväl i det fall, att någon försummelse icke kan läggas den till last, som haft att övervaka föreskriftens iakttagande. Någon annan påföljd skall däremot enligt förslaget icke inträda i detta fall.

I gällande försäkringsvillkor är det vanligt att beteckna iakttagandet av ett visst försiktighetsmått såsom villkor för avtalets giltighet eller försäkringsgivarens betalningsskyldighet. Sådana bestämmelser i avtalet synas vara allt för obilliga mot försäkringshavaren och därför icke böra tillåtas. Försäkringsgivarens intresse av att föreskrivna försiktighetsmått iakttagas torde vara tillräckligt tillgodosett med de påföljder, som enligt förslaget skola inträda om en föreskrift åsidosättes. Kommittén har därför föreslagit, att försäkringsgivaren

ej skall kunna åberopa ett förbehåll, enligt vilket han, om meddelad föreskrift ej iakttages, skall vara fri från ansvarighet i annat fall än som följer av vad i första och andra styckena är föreskrivet.

Om åtgärder till avvärjande av skada.

52 §.

I överensstämmelse med 245 § sjölagen har förslaget här givit uttryck åt försäkringshavarens i förhållandets natur grundade plikt att, när försäkringsfall hotar eller inträffat, tillvarataga sitt och försäkringsgivarens gemensamma intresse av att skada undgås eller begränsas till det minsta möjliga.[1] Till denna försäkringshavarens s. k. räddningsplikt hör bland annat att vidtaga sådana åtgärder, som kunna erfordras för att hålla öppen försäkringsgivarens rätt mot tredje man. Särskilt i fråga om sjöförsäkring kan det ofta vara av synnerlig vikt, att innan försäkringsgivaren kommer i tillfälle att själv tillvarataga sina intressen, dylik åtgärd vidtages mot någon, av vilken han äger återbekomma större eller mindre del av det belopp han i ersättning utgivit eller kan komma att utgiva.

För det fall att försäkringshavaren uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet åsidosätter vad honom enligt paragrafens första stycke åligger, föreslås i andra stycket samma påföljd som enligt 21 och 22 §§ skall inträda, när försäkringshavaren försummat sin plikt att avlåta meddelande eller förebringa utredning om försäkringsfallet. Vad angår bedömande av frågan, i vilken mån åsidosättandet bör anses hava länt försäkringsgivaren till men, torde av stadgandets avfattning framgå, att här är fråga om en fri prövning av försummelsens betydelse och att alltså någon strängt bindande bevisning ej får krävas av försäkringsgivaren.

Med hänsyn därtill att åtskilliga i bruk varande allmänna villkor för skadeförsäkring uppställa alltför sträng påföljd för underlåtenhet att vidtaga sådana åtgärder som den föreslagna bestämmelsen avser, har åt denna givits tvingande karaktär. Avfattningen av den tvingande bestämmelsen i tredje stycket utmärker, att försäkringsgivaren icke kan åberopa förbehåll om rättsförlust för försäkringshavaren i sådana fall, då denne gjort sig skyldig till allenast lindrig vårdslöshet.

53 §.

Enligt 252 § sjölagen är försäkringsgivaren pliktig att ersätta de kostnader, som försäkringshavaren fått vidkännas för fullgörande av de honom enligt 245 § sjölagen åliggande skyldigheter. Bestämmelser i enahanda syfte, men stundom med viss begränsning, förekomma i åtskilliga skadeförsäkringsbolags villkor; och även inom de försäkringsgrenar, vilkas försäkringsvillkor ingenting bestämma därom, synes utvecklingen gå i den riktning, att försäk-

[1] Jfr K. Maj:ts utslag den 24 november 1919 (N. J. A. s. 470).

ringsgivaren ersätter åtminstone en del av sådana kostnader. Så till vida kan vad förslaget i denna paragraf innehåller om skyldighet för försäkringsgivaren att ersätta utgift eller annan skälig uppoffring, som försäkringshavaren fått vidkännas för avvärjande eller minskning av skada, sägas överensstämma ej blott med gällande rätt i fråga om sjöförsäkring, utan även med rådande praxis i andra försäkringsgrenar. Enligt 253 § sjölagen skola dessa utgifter gottgöras fullt ut, ändå att försäkringssumman överskrides; och då det ligger i försäkringsgivarens intresse, att försäkringshavaren icke av fruktan för att ej få sina utlägg ersatta avhåller sig från att, även med risk att misslyckas, göra vad i hans makt står för att minska försäkringsgivarens utgifter på grund av försäkringsfallet, har i förslaget upptagits ett med berörda bestämmelse i sjölagen överensstämmande stadgande.

Om underförsäkring föreligger och den besparing, som kan genom räddningsåtgärder uppnås, alltså i motsvarande mån kommer försäkringshavaren själv till godo, bör försäkringsgivaren naturligtvis bära endast en mot försäkringsbeloppet svarande andel i kostnaden. Därom har föreskrift ansetts böra intagas i paragrafens andra stycke.

Tillämpning å kreatursförsäkring av den i 53 § föreslagna bestämmelsen om skyldighet att ersätta försäkringshavarens kostnader för avvärjande av skada skulle kunna anses medföra skyldighet för försäkringsgivaren att bekosta alla försäkringshavarens läkareutgifter och andra sjukvårdskostnader för varje under försäkringen inbegripet djur, såvida den åkomma, som vården avsåge, vore av beskaffenhet att kunna orsaka skada, för vilken försäkringsgivaren vore ansvarig. En sådan utvidgning av försäkringsgivarens ansvarighet utöver vad nu är brukligt har kommittén ansett icke kunna ifrågasättas. Förevarande paragraf har därför angivits icke äga tillämpning å kreatursförsäkring. Någon obillighet mot försäkringshavaren kan icke anses ligga häri. Den honom enligt 52 § åliggande skyldigheten att efterkomma föreskrift, som försäkringsgivaren meddelar, förutsätter, att föreskriftens iakttagande är »möjligt». Skulle försäkringsgivaren påkalla åtgärder, de där ej vore att räkna till sådan vård som en förståndig man skulle ägna sitt djur om det icke vore försäkrat, kan försäkringshavaren påtagligen göra gällande, att sådana åtgärders vidtagande icke är för honom ekonomiskt möjligt, med mindre försäkringsgivaren åtager sig att bekosta dem.

Om försäkring av tredje mans intresse.

Ett mellan försäkringstagaren och försäkringsgivaren slutet avtal om skadeförsäkring, kan, såsom i 35 § angives, avse försäkring av en i själva avtalet ej deltagande persons intresse. På sjöförsäkringens område kom detta rättsinstitut under namn av försäkring för annans räkning (»Versicherung für fremde Rechnung», »insurance for account of whom it may concern», »assurance pour compte d'autrui») redan tidigt till användning och har seder-

mera vunnit allt större utbredning. Men även inom andra försäkringsgrenar förekommer det nu för tiden i stor utsträckning, att en försäkring avser tredje mans intresse. Sålunda tager kommissionären ofta försäkring mot brand och inbrott å gods, som lämnats honom till försäljning eller som av honom inköpts för kommittentens räkning. På samma sätt brukar den, som yrkesmässigt mottager gods till förvaring eller bearbetning, t. ex. ett lagerhus, ett färgeri, en pälsvaru- eller guldsmedsaffär taga försäkring å kundernas egendom. Försäkring av tredje mans intresse föreligger likaledes, när i fråga om brandförsäkring å byggnad bestämmes, att försäkringen skall gälla till förmån för inteckningshavare. Hit höra jämväl sådana fall, då mannen tager försäkring å sin hustrus egendom, husbonden å sina tjänares o. s. v.

Försäkring av tredje mans intresse föreligger icke, då avtalet med försäkringsgivaren ingås av en fullmäktig eller annan ställföreträdare för den, vars intresse försäkras. Den sistnämnde är i dylikt fall att betrakta såsom försäkringstagare, och ställföreträdaren står helt utanför rättsförhållandet. Understundom kan det naturligtvis möta svårighet att avgöra, huruvida den som förhandlat med försäkringsgivaren uppträtt såsom försäkringstagare i eget namn eller handlat såsom ombud för en annan. Har den handlande icke genom sitt uppträdande ådagalagt, huruvida det varit hans mening att handla i eget eller i annans namn, lärer han i allmänhet böra anses hava handlat i eget namn.[1]

Anledningen till att någon tager försäkring av tredje mans intresse torde ofta vara att söka i ett mellan honom och tredje mannen träffat avtal, som innebär en förpliktelse att taga en sådan försäkring. Försäkringstagaren kan sålunda hava tredje mans uppdrag att i eget namn taga försäkring av dennes intresse. Det rättsförhållande mellan försäkringstagaren och tredje mannen, som föranleder försäkringens tagande, behöver emellertid icke alltid vara ett avtal om sysslomanskap; det kan också vara ett köp eller en pantsättning, ett hyresavtal, ett förvaringsavtal eller ännu något annat. Stundom kan skyldighet att taga försäkring av annans intresse vara föreskriven i lag. Sålunda gäller enligt 10 § i lagen om kommission, handelsagentur och handelsresande, att det åligger handelskommissionär att taga brandförsäkring å gods, som han för kommittentens räkning har i sin vård, där ej med hänsyn till godsets beskaffenhet eller andra omständigheter försäkring kan anses opåkallad. Å andra sidan förekommer det ej sällan, att försäkring, som avser tredje mans intresse, tages utan att försäkringstagaren är gent emot tredje mannen därtill förpliktad. Det kan hända, att något rättförhållande dem emellan aldrig uppkommer. Försäkringstagaren har kanske av omsorg för tredje man låtit försäkra dennes egendom, som honom ovetande blir utsatt för sjöfara. Det kan också inträffa, att ett rättsförhållande uppkommer först sedan försäkringen är tagen, såsom då någon, som yrkesmässigt mottager gods till förvaring eller bearbetning, på förhand tagit försäkring till förmån för sina blivande kunder.

[1] Jfr K. Maj:ts dom den 12 december 1895 (N. J. A. s. 533).

När det gäller att bedöma rättsverkningarna av ett avtal om försäkring av tredje mans intresse, måste man, därest ett rättsförhållande består mellan honom och försäkringstagaren, noga skilja mellan å ena sidan rättigheter och förpliktelser, som grunda sig å själva försäkringsavtalet, och å andra sidan sådana som följa av det inbördes rättsförhållandet. En sammanblandning på denna punkt förekommer ej sällan. Sålunda har man i rättsförhållandet mellan försäkringstagaren och tredje man velat söka förklaringen till tredje mannens rätt på grund av försäkringen. I äldre tid ansågs en försäkring av tredje mans intresse icke vara giltig, om icke försäkringstagaren haft dennes uppdrag att sluta avtalet[1] eller det blivit av tredje mannen godkänt. Med denna uppfattning sammanhänger i viss mån den i 231 § av gällande sjölag förekommande bestämmelsen, att den, som tager försäkring för annans räkning utan uppdrag, skall vara pliktig att för försäkringsgivaren uttryckligen uppgiva denna omständighet, vid äventyr att försäkringen är ogill, en bestämmelse vars tillämpning icke torde kunna upprätthållas i praktiken.

Enligt den uppfattning, som ligger till grund för förslagets bestämmelser om försäkring av tredje mans intresse, är, såsom i det följande skall närmare utvecklas, försäkringstagarens rättsförhållande till tredje mannen utan betydelse för frågan om dennes rätt vid inträffande försäkringsfall. Tredje mannen har i sådant avseende en fullt självständig rätt. Försäkringsavtalet är i detta fall vad man i rättsvetenskap och främmande lagstiftning plägar benämna ett avtal till förmån för tredje man.

54 §.

När å ett föremål tages försäkring utan angivande av det intresse försäkringen avser, skall den enligt 36 § antagas avse sådant intresse, som är beroende av att själva värdet av föremålet icke minskas eller går förlorat, men icke vissa andra intressen, som i nämnda paragraf antydas. Med denna bestämmelse har man, såsom vid 36 § närmare utvecklats, endast velat angiva vad det är för slag av intresse, som skall anses försäkrat genom en vanlig försäkring å gods. Huruvida detta intresse tillkommer det ena eller andra subjektet är i nämnda paragraf lämnat öppet. Av bestämmelsen följer visserligen, att om det gods, varå försäkringen tagits, lider skada, rätt till ersättning icke kan tillkomma annan än den, som antingen har äganderätt till godset eller på grund av särskilt avtal står faran för detta eller ock äger en sådan äganderätten inskränkande rätt till godset, att han helt eller delvis innehar det intresse i godsets bevarande, som eljest skulle tillkomma ägaren. Bestämmelsen innebär däremot icke, att en var, som hör till någon av nu angivna kategorier, åtnjuter skydd genom försäkringen. Frågan, hur långt försäkringsskyddet i sådant avseende skall anses sträcka sig, har upptagits till

[1] Jfr Sjölagskommitténs förslag till sjölag och reglemente för handelssjöfarten (1847) 1 kap. 1 § Försäkringsbalken.

behandling i 54 §. Då enligt 36 § en försäkring å gods, när ej annat avtalats, innebär, att ersättning för inträffad skada skall utgå efter godsets fulla värde i handel och vandel, synes det ur försäkringsgivarens synpunkt vara likgiltigt, huruvida försäkringsskyddet tillkommer den ene eller den andre. Ur denna synpunkt möter alltså — frånsett den risk, som kan ligga i försäkringshavarens person, den s. k. subjektiva risken — ej hinder att låta försäkringen gälla till förmån för en var som har intresse av det slag, som i 36 § avses. Att i normala fall försäkringsskyddet erhåller en sådan utsträckning torde ock i själva verket vara nödvändigt, om försäkringen skall kunna rätt fylla sin uppgift såsom ett viktigt hjälpmedel för omsättningen.

Påtagligast gör sig behovet av en så ordnad försäkring gällande på sjöförsäkringens område. En försäkring, som gällde endast till förmån för den köpman eller den speditör, vilken avsänder varupartiet och tager försäkring därå, vore ändamålslös. Av gammalt har också sjöförsäkring å varor avpassats efter detta behov, så att den i allmänhet ansetts gälla till förmån för envar, som innehar konnossement å varan.

Även inom andra försäkringsgrenar äro förhållandena ofta sådana, att försäkringsskyddet uppenbarligen icke kan inskränkas till att gälla viss persons eller vissa personers intresse i det gods, varå försäkringen tagits. Brand- eller inbrottsförsäkring å varor inlagda i ett offentligt lagerhus måste, för att tillgodose det praktiska livets behov, gälla till förmån för varje innehavare av lagerbeviset. När en körsnär tager försäkring å pälsvaror, som förväntas komma att till honom inlämnas för bearbetning eller förvaring, eller när en bokhandlare tager försäkring å böcker, som han kommer att mottaga för försäljning i kommission, är det likaledes nödvändigt att lämna öppet, vems intresse försäkringen avser.

Behovet av en sådan ordning gör sig i alltjämt stigande grad gällande icke blott på alla affärslivets områden utan över huvud inom hela det moderna samfundslivet. Varken för yrkesidkaren eller för privatmannen skulle försäkringen erbjuda erforderligt skydd, om det vore nödvändigt att vid varje förändring eller inskränkning i äganderätten till det gods, varå försäkring tagits, träffa särskilda anstalter till skydd för den, å vilken intresset helt eller delvis övergår.

Med hänsyn till samfärdselns krav är det därför enligt kommitténs mening av vikt, att i lagstiftningen gives uttryck åt den grundsatsen, att en försäkring å ett föremål i viss utsträckning bereder skydd jämväl i sådana fall, då annan än försäkringstagaren befinnes hava äganderätt, panträtt eller annan sakrätt till ifrågavarande föremål eller på grund av särskilt avtal står faran för detta. I sådant syfte har kommittén i 54 § första stycket upptagit en bestämmelse av innehåll, att en vanlig försäkring å gods skall anses gälla till förmån för envar, som har intresse av att godsets värde icke minskas eller går förlorat.

Rörande lämpligheten av att uppställa en sådan tolkningsregel som den

här föreslagna hava delade meningar gjort sig gällande. Från deras sida, vilka avstyrkt regelns upptagande i förslaget, har man visserligen i allmänhet icke velat bestrida, att utvecklingen allt mer och mer komme att gå i riktning mot en sådan ordning, som här föreslagits. Men man har ansett, att tiden i varje fall icke vore mogen för ett lagfästande av denna ordning. Mot förslaget har särskilt invänts, att däri icke tagits tillräcklig hänsyn till den subjektiva risken. Man har också framhållit, att det kunde befaras, att kontrahenterna eller den av dem, som i allmänhet utövar bestämmanderätten rörande försäkringsvillkorens avfattning, skulle, om förslaget upphöjdes till lag, föranledas att i sådana fall, då spörsmålet nu brukar lämnas öppet, i avtalet uttryckligen intaga en mot lagens innehåll stridande ståndpunkt. Ett lagfästande av den föreslagna grundsatsen skulle därför lätt kunna lända samfärdseln mera till skada än till gagn.

Dylika farhågor äro emellertid säkerligen ogrundade. Även om den föreslagna regeln vid första påseendet kan synas djärv och i viss mån främmande för hittills rådande uppfattning, så torde dock en närmare undersökning av förhållandena visa, att man redan nu i praxis, om än icke alltid fullt medvetet, allmänt givit försäkringen den omfattning, som kommittén ansett böra lagfästas. Detta gäller först och främst i alla de fall, då man nu brukar i försäkringsbrevet uttryckligen angiva, att försäkringsskyddet icke skall hänföra sig till viss person. Härvid komma en mängd skiftande uttryckssätt till användning. På sjöförsäkringens område är det sålunda vedertaget bruk att vid sjöförsäkring å varor begagna de i 231 § sjölagen angivna orden »för vederbörandes räkning» eller liknande uttryck. I avtal om brandförsäkring finner man ej sällan angivet, att försäkringen meddelas åt försäkringstagaren i egenskap av kommissionär, ansvarig innehavare, husbonde o. s. v. Stundom antecknas i försäkringsbrevet, att försäkringen meddelas åt försäkringstagaren »såsom ombud» eller »såsom ägare och ombud». Med dessa uttryck torde man nämligen avse att beteckna, att försäkringen skall gälla till förmån för tredje man, men icke att försäkringstagaren uppträder såsom verkligt ombud eller fullmäktig för denne.

Huruvida något dylikt allmänt uttryck upptages i försäkringsbrevet eller icke, beror emellertid säkerligen ofta på en slump. Mången gång torde det vara kontrahenternas mening, att försäkringen helt eller delvis skall avse tredje mans intresse, fastän deras avsikt icke på något sätt kommer till uttryck i försäkringsbrevet.[1] Om en gift man tagit försäkring å personlig lösegendom och det sedan vid inträffat försäkringsfall visar sig, att en del av egendomen vid boskillnad, som ägt rum efter försäkringens tagande, tillagts hans hustru, skulle försäkringsgivaren säkerligen utbetala ersättning för hennes egendom, även om man av försäkringsbrevets ordalag icke kan hämta något stöd för att avtalet skall gälla även till förmån för hustrun. Icke heller är

[1] Jfr K. Maj:ts domar den 13 september 1888 (N. J. A. s. 342) och den 4 juni 1903 (N. J. A. s. 236.)

det antagligt, att försäkringsgivaren skulle handla annorlunda, om det upplystes, att de föremål, varå försäkringen tagits, av försäkringstagaren köpts på avbetalning, så att de fortfarande tillhörde säljaren med äganderätt. Huruvida en bokhandlare eller annan, som säljer varor i kommission, uppgivit eller icke uppgivit, att försäkringen skall gälla till förmån för kommittenten, torde anses lika litet vara av avgörande betydelse i förevarande avseende.

Vad den subjektiva risken beträffar är det uppenbart, att inom vissa försäkringsformer försäkringshavarens person måste spela en viktig roll. Avser avtalet exempelvis ansvarighetsförsäkring, kreditförsäkring eller avbrottsförsäkring, måste sålunda försäkringsskyddet i allmänhet anses vara så knutet vid en bestämd person, att det icke kan täcka någon annans intresse. I sådana fall åter, varom här är fråga — försäkring å ett föremål under villkor, att om detta skadas eller går förlorat, ersättning skall utgå efter dess värde — lärer i försäkringspraxis, bortsett från kreatursförsäkring och sjöförsäkring å fartyg, endast sällan ifrågakomma, att försäkringsgivaren finner den subjektiva risken vara så beskaffad, att med hänsyn därtill försäkring bör vägras. Än mera sällsynt, om ens någonsin förekommande torde vara, att för en försäkring, som försäkringsgivaren anser sig över huvud kunna bevilja, en högre premiesats bestämmes med hänsyn till försäkringstagarens person. Härutinnan torde det vara tillräckligt att erinra om att något premietillägg icke utgår i sådana fall, då i avtalet uttryckligen angives, att försäkringen skall gälla till förmån för envar som har intresse i godsets bevarande.

På grund av vad sålunda anförts har kommittén stannat vid att en bestämmelse av det innehåll, som här föreslagits, icke blott är grundad på rättvisa och billighet utan även måste anses lämpad efter bestående förhållanden. Kommittén anser sig därför kunna antaga, att bestämmelsen, som åsyftar att skapa klarhet på ett område, där nu stor osäkerhet är rådande, skall vinna tillämpning i praxis.

Inom den juridiska litteraturen har det ämne, varom här är fråga, flitigt behandlats; det har också i vissa länder gjorts till föremål för lagstiftning.

Allmänt erkännes, att från det praktiska behovets synpunkt det skulle vara otillfredsställande, om i allmänhet försäkringsskyddet upphörde, så snart ett föremål, varå försäkring tagits, bytte ägare eller pantsattes. För att komma till ett resultat, som innebär, att den nye ägaren blir skyddad genom försäkringen i sådana fall, då försäkringsavtalet icke giver någon ledning för frågans bedömande, har man i allmänhet utgått från köpeavtalets innehåll. Därvid har man tagit sin tillflykt till den i vissa främmande lagar fastslagna principen, att därest en händelse, varigenom försålt gods skadas, medför anspråk på skadans ersättande av tredje man, detta anspråk såsom surrogat skall tillkomma den av kontrahenterna — köparen eller säljaren —, som förlusten drabbar. Utgående från att den på försäkringen grundade rätten utgör ett tillbehör till godset, har man i överensstämmelse med nämnda princip även utan stöd i skriven lag gjort gällande, att köparen genom köpe-

avtalet förvärvar ett anspråk på att inträda i säljarens rätt gent emot försäkringsgivaren. De tyska, schweiziska och österrikiska lagarna om försäkringsavtal innehålla uttryckliga bestämmelser härom. Beträffande fast egendom har i vårt land i samband med verkställd omarbetning av jordabalken varit ifrågasatt att lagfästa en sådan ordning.[1]

Då det gällt att avgöra, huru långt försäkringsskyddet sträcker sig, när någon erhållit panträtt i det föremål, varå försäkringen tagits, har man gjort gällande synpunkter liknande dem, vilka åberopats till stöd för köparens rätt på grund av en utav säljaren tagen försäkring. Panthavarens rätt till utfallande försäkringsbelopp har härletts ur pantavtalet; till detta avtals natur har ansetts höra, att det medför panträtt jämväl i den surrogatprestation, som, om det pantsatta föremålet förstöres, kan träda i dess ställe. Sålunda har i art. 57 av den schweiziska lagen om försäkringsavtal såsom en allmän regel uppställts, att om försäkring är tagen å ett pantsatt föremål, borgenärens panträtt omfattar jämväl pantsättarens anspråk på grund av försäkringen. Likartade bestämmelser gälla i Norge enligt lagen den 8 juni 1895. Vad svensk rätt angår har beträffande inteckning i fast egendom, å vars åbyggnader tagits försäkring mot brandskada, ifrågasatts att i lagstiftningen om inteckning bestämma, att i händelse en byggnad skadas genom brand, den ersättning, som på grund av försäkringen kunde tillkomma fastighetens ägare, skulle träda i stället för den skadade egendomen och således panträtten omfatta jämväl fastighetsägarens fordran hos försäkringsgivaren.[2]

På den väg, för vilken nu redogjorts, kan man utan tvivel komma till i huvudsak samma resultat som dem kommittén sökt nå genom de föreslagna bestämmelserna. Den egentliga skillnaden mellan de båda systemen ligger i den rättsliga konstruktionen. Genom att på sätt som skett i förslaget låta köparens och panthavarens rätt till ersättning, som utfaller på grund av försäkring å det sålda eller pantsatta godset, grunda sig å försäkringsavtalet i stället för att härleda rätten ur köpeavtalet eller pantavtalet, vinner man åtskilliga fördelar ur lagteknisk synpunkt. Det blir därigenom möjligt att giva gemensamma bestämmelser icke blott i fråga om ny ägare och panthavare utan även i fråga om andra rättsägare, vilka böra med dem likställas. Betraktar man en försäkring, som uttryckligen angivits avse icke blott försäkringstagarens utan även annans t. ex. panthavarens intresse, såsom ett avtal till förmån för tredje man, synes dessutom konsekvensen fordra, att samma konstruktion kommer till användning, då panthavarens intresse utan uttryckligt avtal skall anses skyddat genom försäkringen. Då panthavarens materiella rättsställning i båda fallen måste vara densamma, bör man enligt kommitténs mening sträva efter att låta överensstämmelsen framträda även i formellt hänseende. En sådan överensstämmelse har man också med för-

[1] Se Lagberedningens förslag till lag om köp, byte och gåva av fast egendom (1907) 1 kap. 9 §.

[2] Se Lagberedningens förslag till lag om inskrivning av rätt till fast egendom (1907) 3 kap. 15 §.

slagets ståndpunkt kunnat uppnå i de bestämmelser om tredje mans rättsställning, vilka upptagits i 56 och 57 §§.

Enligt den föreslagna lagtexten skall en försäkring å gods anses gälla till förmån för icke blott ny ägare och för panthavare utan även för envar, den där såsom innehavare av annan rättighet till godset har intresse av att själva värdet av godset icke minskas eller går förlorat. Sådant intresse kan under vissa särskilda förhållanden tillkomma jämväl en nyttjanderättshavare. Är nyttjanderätt till en byggnad för längre tid upplåten utan hyra eller mot särskilt låg hyresavgift, så att själva nyttjanderätten — rätten att hyresfritt eller mot avtalad hyra nyttja byggnaden — har ett i penningar uppskattbart värde, innebär detta så till vida en inskränkning i äganderätten till byggnaden, som byggnadens värde för ägaren är lägre än det skulle varit, om nyttjanderätten icke funnits. Att låta ägaren, därest byggnaden brinner ned, uppbära brandskadeersättning efter byggnadens fulla värde skulle medföra, att ägaren gjorde en vinst på grund av branden. Den riktiga lösningen synes vara, att ersättning till ägaren utgår efter det lägre värdet och att återstoden tillfaller nyttjanderättshavaren. Däremot bör uppenbarligen i vanliga fall någon rätt till andel i brandskadeersättning för en nedbrunnen byggnad icke tillkomma en hyresgäst. Är det betingade hyresbeloppet icke lägre än vad som normalt kan beräknas för lägenheten, förlorar han icke genom skadan å byggnaden något i själva nyttjanderätten liggande värde. Att han till äventyrs en tid framåt går miste om möjligheten att begagna lägenheten och på detta sätt eller genom kostnader för flyttning lider förlust, bör ej medföra någon rätt till ersättning på grund av brandförsäkringen. Vill han täcka sig mot sådan förlust, bör detta, såsom ock framgår av 36 §, ske genom andra former av försäkring (s. k. hyresförsäkring eller dylikt).

Den finska texten skiljer sig så till vida från de övriga texterna, att dess tillämpning å äganderätten inskränkande rättigheter är begränsad till panträtt och retentionsrätt och således ej omfattar nyttjanderätt.

Enligt sjölagen kan fartyg under åtskilliga omständigheter bliva behäftat med så kallade sjöpanträtter, innebärande för innehavaren förmånsrätt framför andra redarens borgenärer, som kunna vilja taga fartyget i anspråk. De med dylika panträtter förknippade fordringarna äro i de flesta fall begränsade till själva fartyget med tillbehör samt redaren tillkommande frakt. I annan redarens egendom kunna de ej göras gällande; dock gäller enligt 270 §, att om fartyg i gemensamt haveri eller till följd av någons vållande gått förlorat eller lidit skada eller om frakt på sådant sätt förlorats, de borgenärer, vilka äga sjöpanträtt i fartyget eller i frakten, äga enahanda rätt till den ersättning redaren äger åtnjuta i haveriet eller av den, som vållat skadan. Ersättning, som utgår på grund av tagen försäkring, häftar däremot enligt uttryckligt stadgande i samma paragraf icke i pantens ställe. Särskilt i sådana fall, då redaren icke står i personlig ansvarighet för sjöpanthavarens fordran, synes det vara följdriktigt, att panträtten icke omfattar försäkringsbelopp, som

kan komma att utfalla vid pantens undergång. Att utsträcka den legala panträtten till att omfatta jämväl ersättning på grund av tagen försäkring skulle innebära, att vid pantens undergång försäkringsbeloppet alltid skulle träda i dess ställe, utan hänsyn till vad försäkringsavtalet kunde innehålla om rätten till beloppet. Då redaren sluter ett försäkringsavtal, som ådrager honom kostnader och vars ingående beror av hans gottfinnande, synes det emellertid böra tillkomma honom att i avtalet bestämma, huruvida försäkringen skall gälla till panthavarens förmån eller icke. För den händelse redarens ansvarighet för fordringen upphör genom fartygets undergång, ligger det närmast till hands att antaga, att redaren icke velat bekosta en försäkring till förmån för panthavaren. Nu anförda synpunkter göra sig med samma styrka gällande i sådana fall, då jämlikt sjölagen inlastat gods blivit behäftat med sjöpanträtt, som icke är förbunden med personlig fordran mot pantens ägare. Kommittén har därför funnit sig föranlåten att från den i 54 § första stycket uppställda tolkningsregeln göra uttryckligt undantag för sjöpanträtt som nu nämnts.

I fråga om inteckning i fartyg gäller enligt 14 § i lagen den 10 maj 1901 om inteckning i fartyg, att om ägare av fartyg på grund av tagen försäkring är berättigad till ersättning för skada å fartyget, denna ersättning icke häftar i fartygets ställe för fordran, som är i fartyget intecknad. Om man i nämnda lag intoge en motsatt bestämmelse och sålunda tillerkände inteckningshavaren panträtt i ersättning, som utgår på grund av försäkring, erhölle inteckningshavaren en av försäkringsavtalets innehåll oberoende rätt att, så länge försäkringen ägde bestånd, för utbekommande av sin fordran hålla sig till den ersättning, som på grund av inträffad skada kunde tillkomma redaren-försäkringstagaren. Detta vore måhända att gå för långt, men däremot saknas enligt kommitténs mening skäl att med avseende å inteckning i fartyg göra undantag från regeln att försäkringsavtalet, där ej annat framgår av omständigheterna, skall anses gälla till förmån för inteckningshavare. Vid belåning av fartygsinteckningar plägar redaren såsom regel överlämna kaskopolisen till långivaren, för att denne om fartyget går under skall kunna hålla sig till försäkringsbeloppet.[1] Inteckningshavaren brukar sålunda icke själv taga särskild försäkring å sin i fartyget intecknade fordran utan skyddas genom den av redaren tagna försäkringen. Det resultat man i praxis söker nå genom polisens överlämnande, kan enligt förslaget vinnas utan vidtagande av en sådan åtgärd. Vad sålunda föreslagits måste anses innebära ett stärkande av fartygshypoteket och vara till fördel för såväl redaren som den, som beviljar lån mot inteckning i fartyg.

Om än kontrahenterna i stort sett böra äga frihet att avgöra, huru förhållandena på förevarande område böra ordnas för att motsvara vad som för båda är bäst och tjänligast, kan grundsatsen om avtalets frihet dock icke obetingat äga tillämpning. Fall finnas, då vikten av de intressen, vilka äro i fråga, är så betydande för det allmänna, att det måste anses berättigat och

[1] Jfr K. Maj:ts utslag den 7 juni 1915 (N. J. A. s. 290).

påkallat, att lagen träder emellan och sätter en viss gräns för avtalsfriheten. Till stärkande av fastighetskrediten har kommittén sålunda ansett nödvändigt att i 87 § samt förslaget till lag om inteckningshavares rätt till betalning ur ersättning, som utgår på grund av brandförsäkringsavtal, föreslå tvingande bestämmelser om rätt för inteckningshavare i fast egendom att njuta betalning ur ersättning, som utfaller på grund av brandförsäkring å fastighetens åbyggnader.

Ett annat fall, där ett ingripande mot det fria avtalet ägt rum, behandlas i andra stycket av 54 §. Av hänsyn till omsättningens trygghet har kommittén ansett det icke böra tillåtas att träffa förbehåll om att en försäkring å ett föremål skall utan vidare upphöra, såframt äganderätten till föremålet överlåtes å annan. Starka skäl tala för att i allmänhet låta den nye ägaren utan hinder av ett sådant förbehåll njuta skydd av försäkringen under så lång tid, att han under vanliga förhållanden kan hinna träffa avtal om försäkring av sitt intresse. I den regel, som i sådant syfte här upptagits, har tiden ansetts lämpligen kunna bestämmas till fjorton dagar efter överlåtelsen. I den mån den nye ägaren genom att själv taga försäkring skaffar sig försäkringsskydd redan innan denna tid förlupit, saknas anledning att låta den åt förre ägaren meddelade försäkringen gälla. Att i sådant fall försäkringsgivarens ansvarighet på grund av denna försäkring kan komma att helt eller delvis upphöra inom kortare tid än fjorton dagar framgår av den föreslagna avfattningen.

I 54 § andra stycket är endast fråga om verkan av att äganderätten till det föremål, varå försäkringen tagits, överlåtes å annan. Om i samband med överlåtelsen faran ökas eller föremålet flyttas från den plats, där det enligt försäkringsavtalet skall förvaras, skola naturligtvis de regler, som enligt lag eller avtal äro för sådant fall gällande, träda i tillämpning. Vad beträffar sådana fall, då försäkring meddelats å ett inbegrepp av saker (ett lösörebo, en kreatursbesättning) kan en tillämpning av det föreslagna stadgandet uppenbarligen icke komma i fråga annat än när själva inbegreppet byter ägare.

Den inskränkning i avtalsfriheten, som föreslagits i 54 § andra stycket, skall, enligt vad bestämmelsens avfattning utvisar, icke äga tillämpning i fråga om sjöförsäkring å fartyg eller kreatursförsäkring. För bedömande av risken vid kaskoförsäkring kan det ovedersägligen vara av stor vikt att känna vem som i egenskap av ägare har att bestämma över fartyget och dess skötsel. Det har därför ansetts icke vara tillrådligt att förbjuda förbehåll, enligt vilka förändring av äganderätten till fartyg, varmed för övrigt ofta följer ombyte av befälhavare och stundom även övergång till annan nationalitet, skall medföra ansvarighetens upphörande. Vad kreatursförsäkring beträffar, gäller även i fråga om denna försäkringsform, att den s. k. subjektiva risken, hänsynen till ägarens personliga och ekonomiska förhållanden, spelar en alldeles särskilt stor roll. Den vård och tillsyn, som kommer djuren till del, likasom ägarens personliga redbarhet är av största betydelse för bedömande av den fara försäkringsgivaren löper. Det har därför ansetts böra stå försäkringsgivaren öppet att förbehålla sig frihet från ansvarighet gent emot ny ägare.

55 §.

När försäkring meddelas å personlig lösegendom, äro de föremål försäkringen skall avse oftast ej bestämda annorledes än genom angivande av deras befintlighet å viss plats eller därigenom att de förutsättas tillhöra försäkringstagaren eller viss annan angiven person eller genom båda dessa kännemärken i förening. Om en person erhåller brandförsäkring å sådan egendom, förvarad i visst uppgivet hus, anses försäkringen naturligtvis avse endast honom tillhörig egendom. Men vid denna tolkning av försäkringsavtalets omfattning får man ej hålla alltför strängt på det juridiska äganderättsbegreppet. Det lider t. ex. icke det minsta tvivel, att vid avslutande av ett sådant brandförsäkringsavtal försäkringsgivaren såväl som försäkringstagaren utgått ifrån att försäkringen skall anses omfatta även egendom, som på grund av äktenskapsförord tillhör försäkringstagarens make. Likaledes torde det kunna antagas såsom visst, att försäkringsgivaren skulle anse sig pliktig att — naturligtvis såvitt försäkringsbeloppet motsvarar värdet av allt vad man vill betrakta såsom ingående under försäkringen — ersätta skada å hemmavarande barns egendom. Tvivelaktigare ställer sig saken i fråga om annat husfolk. Men det är numera — vad angår brandförsäkring, där denna fråga har största betydelsen — alltmera vanligt, att försäkringen betecknas såsom meddelad åt försäkringstagaren i egenskap av ägare och husbonde.

Kommittén har ansett det vara en anordning, som bör befrämjas, att husbonden ombesörjer sitt husfolks behov av försäkring mot brandskada och inbrott; och då det ofta torde bero endast på ett förbiseende eller en tillfällighet, om försäkringsbrevets avfattning icke utvisar, att en sådan ordning skall gälla, har kommittén i denna paragraf föreslagit en tolkningsregel, enligt vilken försäkring å personlig lösegendom skall presumeras omfatta även egendom tillhörig försäkringstagarens make, hos honom mantalsskrivet barn eller annat husfolk.

56 §.

Huru enligt gällande rätt frågan om rättsverkningarna av ett avtal om försäkring av tredje mans intresse bör bedömas, är i brist av varje lagbestämmelse i ämnet osäkert. Att det är försäkringstagaren och icke tredje mannen, som blir förpliktad genom avtalet d. v. s. ådrager sig skyldighet att gälda premien, är visserligen icke föremål för meningsskiljaktighet.[1] I övrigt hava däremot olika uppfattningar gjort sig gällande rörande innebörden av det tresidiga rättsförhållande, som uppkommer genom ett sådant avtal. För kommittén har det stått såsom en viktig uppgift att klargöra, under vilka olika förutsättningar det är försäkringstagaren eller tredje mannen, som har att göra gällande den på försäkringen grundade rätten mot försäkringsgivaren. I detta hänseende har i förslaget gjorts åtskillnad mellan rätten till ersättning

[1] Jfr K. Maj:ts dom den 12 december 1895 (N. J. A. s. 533).

på grund av inträffat försäkringsfall, varom bestämmelser upptagits i 57 §, och rätten att i övrigt förfoga över försäkringen.

Att det ofta även utan samband med inträffat försäkringsfall kan bliva fråga om att förfoga över den rätt försäkringsavtalet medför gent emot försäkringsgivaren, är uppenbart. Med hänsyn till ändrade förhållanden kan det befinnas nödvändigt att vidtaga ändringar i avtalets innehåll. Eller det kan hända, att man å någondera sidan vill begagna en till äventyrs befintlig rätt att uppsäga avtalet. Det gäller då först och främst att träffa avgörande, vilkendera — försäkringstagaren eller tredje mannen — rätten att förhandla med försäkringsgivaren tillkommer. Detta spörsmål är behandlat i 56 § första stycket. Vad där föreslås vilar på kommitténs uppfattning, att ett mellan försäkringstagaren och försäkringsgivaren slutet avtal om försäkring av tredje mans intresse icke i och för sig bör medföra, att för denne uppkommer en rätt, som endast med hans medgivande kan inskränkas. För en motsatt uppfattning synes giltig rättsgrund saknas. Särskilt i sådana fall, då försäkringstagaren slutit avtalet utan att vara gent emot tredje mannen därtill förbunden och kanske utan att denne ägt kännedom om avtalet, vore det orimligt att av hänsyn till tredje mannen icke låta försäkringstagaren i allmänhet fritt förfoga över rätten på grund av avtalet. Men även eljest är den ordning kommittén valt ofta betingad av praktiska skäl. Skulle man icke, på sätt i förslaget skett, tillerkänna försäkringstagaren befogenhet att träffa avgörande om avtalets ändring eller upphörande samt att mottaga uppsägning eller annat meddelande rörande försäkringen, skulle säkerligen mången gång betydande olägenheter uppstå. När t. ex. försäkring tagits av en yrkesidkare å egendom, som inlämnas till förvaring eller bearbetning, eller av en kommissionär å varor, som han från olika håll mottager till försäljning, låter det sig, såsom lätt inses, icke göra att tillämpa någon annan ordning än den som här föreslagits.

Att försäkringstagarens rätt att förfoga över försäkringen upphör, om han genom avtal med tredje man avstår från denna rätt, är uppenbart. Även om något uttryckligt avtal i sådant hänseende icke träffats, kan likväl rättsförhållandet mellan försäkringstagaren och tredje man vara sådant, att ett avstående måste anses hava ägt rum. I förhållande till inteckningshavare hava sålunda i 87 § vissa inskränkningar gjorts i försäkringstagarens befogenhet att ändra eller uppsäga brandförsäkring, som tagits å byggnad hörande till den intecknade egendomen. Rätt att förfoga över en sjöförsäkring å varor, vilka sålts att levereras *cif*, torde icke heller tillkomma säljaren, efter det han till köparen överlämnat försäkringsbrevet och konnossementet.

För försäkringsgivaren lärer det i allmänhet vara okänt, huru rättsförhållandet mellan försäkringstagaren och tredje man gestaltar sig. Mången gång torde det icke ens vara möjligt för honom att förskaffa sig kännedom därom. Kunde försäkringsgivaren befara, att en åtgärd, som företagits av försäkringstagaren eller gent emot denne, icke bleve bindande för tredje man, skulle

den praktiska betydelsen av den i första stycket föreslagna rätten för försäkringstagaren att förfoga över försäkringen säkerligen bliva mycket ringa. Försäkringsgivaren skulle icke våga inlåta sig i förhandling med försäkringstagaren, såvida icke denne visade, att han ännu ägde kvar rätten att förfoga över försäkringen, ett bevis, som ofta icke skulle kunna föras utan medverkan från tredje mannens sida. Vid sådant förhållande kunde hinder lätt möta att handla med den snabbhet, som ej sällan är av nöden. Vad som gäller i det inbördes förhållandet mellan försäkringstagaren och tredje man lärer därför för försäkringsgivaren böra äga betydelse endast i den mån det är eller bör vara för denne känt. Även om försäkringstagaren i förhållande till tredje man saknar den i paragrafens första stycke angivna rättighet, bör detta sålunda icke utan vidare inverka å hans rättsställning gent emot försäkringsgivaren. Vad som mellan denne och försäkringstagaren åtgöres synes böra vara bindande för tredje man, såvida icke försäkringsgivaren inser eller bör inse, att försäkringstagaren överskrider sin befogenhet. En dylik behörighet eller, som det plägar kallas, legitimation för försäkringstagaren att gent emot försäkringsgivaren företräda tredje man, ehuru han i förhållande till denne saknar rätt därtill, har kommit till uttryck i andra stycket av 56 §.

I nu angivna regel om försäkringstagarens behörighet måste viss inskränkning göras, när fråga är om sjö- eller annan transportförsäkring å varor, för vilkas försändande till bestämmelseorten utfärdats konnossement eller s. k. fraktsedelsdublett, en handling som så till vida är likställd med ett konnossement, att avsändaren efter dess utgivande till mottagaren ej äger förfoga över varorna. Enligt allmänt rådande uppfattning spelar i dylika fall innehavet av försäkringsbrevet en viktig roll. Hänsynen till omsättningens trygghet kräver, att den, som fått försäkringsbrevet i handom, skall kunna lita på att försäkringsavtalet icke utan hans medverkan kan ändras eller uppsägas. På dessa grunder vilar den i förslaget upptagna bestämmelsen, att vad i dylikt fall åtgjorts mellan försäkringstagaren och försäkringsgivaren skall vara bindande för tredje man endast såframt försäkringstagaren företedde försäkringsbrevet för erforderlig anteckning om åtgärden.

57 §.

Om än, såsom vid 56 § framhållits, ett mellan försäkringstagaren och försäkringsgivaren träffat avtal om försäkring av tredje mans intresse icke i och för sig anses giva upphov åt en oåterkallelig rätt för denne, blir förhållandet ett annat, därest försäkringsfall inträffar. Den rätt till ersättning för liden förlust, som på grund av försäkringsavtalet kan tillkomma tredje man, bör försäkringstagaren icke äga ändra eller inskränka genom åtgärder, som vidtagas efter försäkringsfallet. Denna viktiga grundsats har kommit till uttryck i 57 § första stycket. För tredje mans rättsförvärv utgör det icke någon förutsättning, att ett rättsförhållande består mellan honom och försäk-

ringstagaren. Det kräves, såsom av paragrafens avfattning framgår, icke ens att försäkringstagaren underrättat tredje mannen om försäkringen. Tredje mannen härleder sålunda icke sin rätt från försäkringstagaren utan förvärvar den direkt från försäkringsgivaren. Av den självständiga rättsställning tredje man härigenom kommer att intaga följer bland annat att försäkringsgivaren icke kan mot hans anspråk på ersättning för inträffat försäkringsfall framställa andra invändningar än sådana, som grunda sig å själva försäkringsavtalet. Försäkringsgivaren kan sålunda visserligen göra gällande, att tredje mans rätt till ersättning gått förlorad eller inskränkts därigenom att försäkringstagaren vid avtalets slutande lämnat oriktiga uppgifter. Från utfallande försäkringsbelopp äger försäkringsgivaren likaledes avdraga förfallen premie, som icke guldits av försäkringstagaren. Däremot är försäkringsgivaren icke berättigad att kvittningsvis avräkna andra motfordringar, som han till äventyrs kan äga hos försäkringstagaren t. ex. fordran på premie för ett annat försäkringsavtal.

Är tredje mannens namn angivet i försäkringsbrevet, synes det ej kunna komma i fråga att låta någon annan än honom själv eller ett av honom befullmäktigat ombud uppträda vid skaderegleringen. Annorlunda ligger saken, när av avtalet icke framgår, till vems förmån försäkringen gäller. Försäkringstagaren måste då i regel framstå såsom legitimerad att företräda tredje man vid förhandlingarna med försäkringsgivaren. Denne lärer enligt kommitténs mening icke vara skyldig att, innan han inlåter sig i förhandling med försäkringstagaren, förvissa sig om att tredje man icke själv vill bevaka sin rätt. En sådan ordning skulle vara förenad med betydande praktiska olägenheter. Regleringen av skada skulle därigenom lätt kunna fördröjas till olägenhet icke blott för försäkringsgivaren utan i främsta rummet för den, som har anspråk att framställa på grund av försäkringsfallet. Vill tredje man själv bevaka sin rätt, synes det kunna krävas, att han på förhand lämnar försäkringsgivaren meddelande därom. På dessa grunder vilar den i andra stycket av 57 § upptagna bestämmelsen, enligt vilken vad som mellan försäkringstagaren och försäkringsgivaren åtgöres i samband med skaderegleringen blir bindande för tredje man, som icke blivit i försäkringsbrevet namngiven eller eljest bestämt utmärkt och som icke heller meddelat försäkringsgivaren, att han vill själv bevaka sin rätt.

De skäl, som föranlett kommittén att, så vitt gäller sjöförsäkring eller annan transportförsäkring å varor, i 56 § såsom villkor för försäkringstagarens behörighet uppställa att han företer försäkringsbrevet för erforderlig anteckning om åtgärden, äga samma giltighet i fall som här avses. En bestämmelse av detta innehåll har därför upptagits i 57 § andra stycket.

58 §.

När en försäkring å gods avser flera personers intresse i godset, kan det vid inträffande försäkringsfall ofta vara tvivelaktigt, vem rätten till utfallande

ersättningsbelopp skall tillkomma. Särskilt kan härutinnan tvivel uppstå i sådana fall, då endast en del av godset blivit skadad eller då underförsäkring föreligger. En person, som gemensamt med annan äger ett föremål värt 2,000 kronor, har t. ex. däråt tagit brandförsäkring för ett belopp av 1,800 kronor. Därest föremålet sedermera helt förstöres genom brand, gäller det att avgöra, huruvida någon företrädesrätt till ersättningsbeloppet bör tillkomma försäkringstagaren, så att han får sin förlust till fullo täckt eller om beloppet skall lika fördelas mellan samägarna. Att i lag uppställa närmare regler för bedömande av dylika spörsmål låter sig näppeligen göra. Så skiftande som förhållandena kunna vara, måste i varje särskilt fall avgörandet ske med ledning av samtliga föreliggande omständigheter.

På en punkt hava emellertid bestämmelser i lag ansetts icke kunna undvaras. När gods, varå försäkring är tagen, är pantsatt till säkerhet för fordran, synes det nödvändigt, att i lagen angives, huruvida ägaren eller panthavaren skall hava företräde till utfallande ersättningsbelopp. Övervägande skäl hava synts kommittén tala för att tillerkänna panthavaren företräde härutinnan, utan hänsyn till huruvida hans fordran är förfallen eller icke. Riktigheten av den ståndpunkt kommittén sålunda intagit framträder klarast beträffande sådana fall, då ägaren är försatt i konkurs. Det vore tydligen orimligt att låta konkursboet uppbära ersättningsbeloppet och hänvisa panthavaren att nöja sig med utdelning i konkursen. Å andra sidan synes ägaren icke under alla omständigheter böra vara helt utesluten från möjligheten att tillgodogöra sig ersättningsbeloppet. Om han genom att avhjälpa skadan eller på annat sätt bereder panthavaren samma säkerhet som denne ägt före försäkringsfallet, möter av hänsyn till panthavaren intet hinder att låta ersättningsbeloppet tillfalla ägaren.

Den ordning, som sålunda föreslagits i fråga om panthavare, har ansetts böra tillämpas jämväl då försäkring å gods gäller till förmån för någon, som har rätt att kvarhålla godset till säkerhet för förfallen fordran.

Är gods, varå försäkring tagits, utmätt, synes utfallande ersättningsbelopp, om borgenären det yrkar, böra utgivas till utmätningsmannen för att av denne redovisas i den ordning, som gäller om redovisning av medel, som till utmätningsman inflyta.

Då kommittén i 86—88 §§ samt i ett särskilt lagförslag upptagit närmare regler om rätt för vissa innehavare av inteckning i fast egendom, tomträtt eller vattenfallsrätt att njuta betalning ur brandskadeersättning, är det givet, att i de fall, som där behandlas, vad i 56 och 57 §§ samt första och andra styckena av förevarande paragraf föreslagits icke skall äga tillämpning.

B. Om transportförsäkring.

I. Om sjöförsäkring.

59 §.

I denna paragraf, som svarar mot 230 § sjölagen, angives vad som för sjöförsäkringsavtalet är utmärkande. Någon uttömmande definition giver förslaget icke, utan det hänför sig till vad gällande uppfattning, sådan den på grund av avtalets ekonomiska syfte historiskt utbildat sig, giver vid handen. Sjöförsäkringsavtalet i sin typiska form avser att bereda skydd mot fara, för vilken det försäkrade intresset utsättes under sjötransport. Den gäller alltså mot sjöfara, detta ord använt såsom liktydigt med fara *på* sjön *(perils on the sea)* och alltså icke inskränkt till fara *från* sjön *(perils of the sea)*.

I första hand är sjöförsäkringen att betrakta såsom transportförsäkring. Denna dess karaktär låter förslaget i olikhet mot 230 § sjölagen tydligt framträda.

Ehuru sjöförsäkringen, såsom nyss nämnts, huvudsakligen omfattar sjöfara, låter det sig dock ej lämpligen göra att begränsa densamma till fara under själva sjötransporten. I praxis har nämligen sjöförsäkringens begrepp alltmera vidgats. Redan enligt den sjöförsäkringsplan, som antogs i samband med tillkomsten av nu gällande sjölag, kunde sjöförsäkringsgivarens ansvarighet komma att omfatta även annan fara än sådan, som hotade det försäkrade intresset på sjön, såsom vid lastning och lossning av gods och vid dess omlastning i nödhamn. Under de tre årtionden, som förflutit sedan sjölagens antagande, hava sjöfartsförhållandena undergått en högst väsentlig förändring. Så har det blivit allt vanligare, att å gods, som mottages till transport, utfärdas s. k. genomgående konnossement, vilket kan omfatta, jämte en eller flera sjötransporter, även en eller flera transporter på järnväg eller eljest till lands. Vidare har det i den stora styckegodstrafiken blivit nödvändigt, att till skeppning avsett gods för rederiets räkning mottages redan innan det kan inlastas i fartyget. Detta har föranlett, att i den internationella trafiken kommit till användning ett slags dokument, det s. k. »received for shipment», som, ehuru det icke utfärdats i den ordning sjölagen förutsätter, likväl förmenats äga eller böra äga samma rättsverkan som ett konnossement. Jämsides med utvecklingen av dessa former för den internationella varusamfärdseln har inträtt en utvidgning av sjöförsäkringens omfattning, i det att sjöförsäkringsbolagen funnit sig föranledda att i stor och alltjämt tilltagande utsträckning övertaga ansvarighet även för annan i samband med sjötransporten stående fara än sjöfara. Denna av behovet påkallade mycket naturliga utvecklingsgång bör givetvis av lagstiftningen beaktas. Enligt 59 § första stycket är därför att såsom sjöförsäkring betrakta icke blott försäkring mot fara under sjötransport utan

även försäkring, som jämte sjöfara omfattar annan fara, den där står i samband med sjötransporten.

Enligt ordalagen i 230 § sjölagen hör till sjöförsäkringens begrepp, att det försäkrade intresset skall vara beroende av att fartyg eller last icke förloras eller i värde minskas till följd av sjöfara. Den i andra stycket av samma paragraf förekommande uppräkningen av föremål, som »i synnerhet kunna försäkras», upptager också — jämte fartyg, fartygs utrustning och last — uteslutande intressen, som äro beroende av fartyg eller last.[1] Emellertid är det numera vanligt, att redaren genom en särskild försäkring förskaffar sig skydd (»protection and indemnity») mot förlust därigenom att rederirörelsen ådrager honom ersättningsskyldighet gent emot tredje man. För så vitt en sådan försäkring avser skadeståndsskyldighet, som kan uppkomma under eller i samband med sjötransport, bör den enligt kommitténs mening betraktas såsom sjöförsäkring; men huruvida den går in under begreppet sjöförsäkring, sådant detta utformats i sjölagen, synes tvivelaktigt åtminstone i det fall, att skadeståndsfordringen icke åtnjuter sjöpanträtt i fartyg eller frakt. Det intresse, försäkringen avser, är nämligen icke, såsom sjölagen fordrar, beroende av att fartyg eller last icke förloras eller i värde minskas; skadeståndsskyldighet kan för redaren uppkomma utan att vare sig fartyg eller last träffas av någon skada. Enligt förslaget, som allenast fordrar, att sjöförsäkring skall avse fara, för vilken det försäkrade intresset utsättes under sjötransport, är däremot den ifrågavarande försäkringsformens egenskap av sjöförsäkring oomtvistlig.

Ehuru alltså försäkringens egenskap att avse fara under sjötransport enligt förslaget karaktäriserar försäkringen såsom sjöförsäkring utan hänsyn till det försäkrade intressets beskaffenhet, har kommittén dock å andra sidan icke kunnat uppställa avtalets berörda egenskap att avse sjötransport såsom ett oundgängligt villkor för dess hänförlighet till sjöförsäkring. I visst fall kan redan det försäkrade intressets beskaffenhet göra avtalet till ett sjöförsäkringsavtal. Enligt 59 § andra stycket gäller nämligen, att en försäkring, som hänför sig till fartyg eller däri inlastade varor, skall anses såsom sjöförsäkring, även om den icke avser att skydda mot fara under eller i samband med sjötransport. Vad sålunda föreslagits torde överensstämma med rådande uppfattning bland praktiska försäkringsmän.

Om en försäkring är att anse såsom sjöförsäkring, följer därav, att bestämmelserna i denna avdelning skola komma till användning, såvida icke kontrahenterna kunna anses hava träffat annan överenskommelse. I vad mån dessa bestämmelser skola anses vara satta ur kraft genom att försäkringen i avtalet karaktäriseras såsom försäkring av annat slag än sjöförsäkring, exempelvis därigenom att en försäkring, som meddelats å fartyg eller last mot allenast brandskada, uttryckligen betecknats såsom brandförsäkring, är att avgöra efter omständigheterna i varje särskilt fall. Närmast till hands synes dock ligga att så tolka avtalet, att det varit kontrahenternas mening att bestämmel-

[1] Jfr K. Maj:ts utslag den 19 november 1917 (N. J. A. s. 473.)

serna i avdelningen om brandförsäkring samt gällande allmänna brandförsäkringsvillkor skola tillämpas. Av stor vikt blir frågan om gränsen mellan sjöförsäkring och annan försäkring, därest man, såsom kommittén i annat sammanhang föreslår, bibehåller nu gällande föreskrifter, att tvister angående försäkringsgivarens ersättningsskyldighet på grund av sjöförsäkringsavtal skola handläggas i annan ordning än den för vanliga tvistemål stadgade. Uppenbart är, att det i processuellt avseende icke kan spela någon roll, vilken beteckning kontrahenterna giva avtalet.

60 §.

För åtskilliga former av skadeförsäkring gäller, att det artskiljande kännemärket utgöres av det slag av fara, mot vilken försäkringen gäller; detta förhållande har också i allmänhet tagit sig uttryck i de gängse benämningarna: brandförsäkring, inbrottsförsäkring, hagelskadeförsäkring o. s. v. En utvidgning av försäkringsskyddet till att omfatta annan fara än den, som varje särskild försäkringsforms namn och ursprungliga uppgift giver vid handen, förutsätter alltså en särskild bestämmelse därom vare sig i lag eller i försäkringsavtalet. Utmärkande för sjöförsäkring är däremot icke, att den gäller mot visst slag av fara, utan att den fara, mot vilken det försäkrade intresset skall skyddas, uppkommer under eller i samband med sjötransport. Härmed sammanhänger, att enligt allmänt rådande uppfattning sjöförsäkring, där ej i lag eller i avtalet särskilt undantag gjorts, anses omfatta varje slag av fara, för vilken det försäkrade intresset utsättes. Åt denna uppfattning har kommittén givit uttryck i 60 §, vars innehåll torde överensstämma med 248 § sjölagen. Visserligen heter det där, att försäkringsgivaren är skyldig att vidkännas *följden* av varje fara, för vilken det försäkrade föremålet utsättes. Men i detta uttryck torde icke kunna inläggas den meningen, att varje följd av faran, hur lösligt kausalsammanhanget än vore, skulle falla försäkringsgivaren till last. I fråga om sjöförsäkring låter det sig lika litet som rörande andra försäkringsgrenar göra att härom giva en lagregel, som kunde tänkas bliva till någon praktisk nytta.

I sjöförsäkringspraxis är det så gott som undantagslös regel, att försäkringsgivaren frikallar sig från ansvarighet för krigsfara, såvida ej försäkringen uttryckligen avtalats att gälla även eller endast för sådan fara. Det kunde därför ifrågasättas, huruvida icke förslaget, för att ansluta sig till vad som är och måste antagas förbliva brukligt i praxis, bort i den tolkningsregel paragrafen giver upptaga detta undantag. Men de undantagsbestämmelser, som i sådant avseende skulle erfordras, måste bliva av så speciell och invecklad beskaffenhet, att de bättre lämpa sig för intagande i sjöförsäkringsplan eller andra sjöförsäkringsvillkor.

61 §.

Om vid försäkring å ett föremål ej angivits det intresse försäkringen avser, omfattar försäkringen jämlikt 36 § allenast försäkringshavarens intresse

av att föremålets värde icke minskas eller går förlorat.[1] Så är t. ex. vid försäkring å fartyg redarens intresse av att kunna obehindrat begagna fartyget i fraktfart icke inbegripet i försäkringen. Likaledes följer av 36 §, att försäkringsgivaren icke utan vidare är ansvarig för den förlust, som kan för redaren uppkomma därigenom, att rederinäringen ådrager honom ersättningsskyldighet gent emot tredje man; redarens intresse av att så icke sker kan endast på grund av särskild utfästelse i försäkringsavtalet anses såsom försäkrat.

Men för vissa fall, som med tillämpning av presumtionsregeln i 36 § icke skulle omfattas av försäkringen, har förslaget enligt sjölagens föredöme utvidgat kaskoförsäkringsgivarens ansvarighet. Av dessa fall behandlas ett i förevarande paragraf: försäkringsgivaren har enligt förslaget att svara även för ersättning, som skall ur fartyget utgå för skada uppkommen genom fartygs sammanstötning eller därmed enligt 223 a § sjölagen likställd händelse. I 64 § föreslås en liknande bestämmelse rörande bidrag till gemensamt haveri.

Vid försäkring av frakt för redarens räkning måste i avtalet anses vara angivet det intresse, som är föremål för försäkringen: redarens intresse av att utbekomma betingad frakt. Av 36 § kan alltså icke hämtas någon ledning för bedömande, huruvida försäkringsgivaren bör anses gent emot redaren ansvarig för denne ådragen ersättningsskyldighet, för vilken frakten häftar. Vid sådant förhållande har det ansetts riktigast att ansluta sig till hävdvunnen praxis; och då denna i detta avseende likställer försäkring av frakt med försäkring å fartyg, har förslaget avfattats i överensstämmelse härmed.

Enligt 45 § i svensk sjöförsäkringsplan är försäkringsgivarens ansvarighet i förevarande hänseende inskränkt till att avse allenast skada å egendom. Denna inskränkning har desto mindre ansetts böra såsom lagregel upptagas i förslaget, som enligt 220 § sjölagen, vars nuvarande lydelse enligt lagen den 13 december 1912 tillkommit enligt internationellt avtal, redarens skyldighet att svara för personskada, uppkommen vid fartygs sammanstötning, är i viss mån vidsträcktare än hans ansvarighet för sådan skada å egendom. Med den uppfattning, som kommit till uttryck i detta sjölagens bud, skulle det icke stämma väl överens, att i lagen om försäkringsavtal från försäkringsgivarens ansvarighet uteslötes ersättning för personskada.[2]

Sjölagen stadgar i 224 § tredje stycket att bärgarlön skall, i den mån så påfordras, utgå även där fartyg, som av annat fartyg bärgats, tillhör samma ägare som detta. Man har i svensk praxis icke varit främmande för att i analogi härmed ikläda kaskoassuradören ansvarighet för skada, som genom fel eller försummelse av befälhavare eller besättning å det fartyg, varå han meddelat försäkring, orsakats å annat försäkringshavaren tillhörigt fartyg. Kommittén har emellertid icke funnit skäl föreligga att frångå sjölagens stånd-

[1] Jfr K. Maj:ts utslag den 19 november 1917 (N. J. A. s. 473).
[2] Jfr K. Maj:ts utslag den 19 oktober 1897 (N. J. A. s. 495).

punkt, enligt vilken försäkringsgivarens nu ifrågavarande ansvarighet avser allenast ersättning, som skall utgå till tredje man.

För tydlighetens skull har i förevarande paragrafs andra stycke upptagits en erinran, att vid underförsäkring bestämmelserna i 40 § komma till användning. För det fall, att vid fördelning av ersättning, som i följd av ombordläggning skall utgå ur fartyg och frakt, fartygets andel beräknats efter ett värde överstigande försäkringsvärdet, förekommer icke sällan i policerna en bestämmelse, enligt vilken försäkringsgivarens ansvarighet, även om hela försäkringsvärdet är försäkrat, omfattar allenast så stor del av den fartyget påförda ersättningen, som svarar mot försäkringsvärdets förhållande till det vid fördelningen tillämpade värdet. Då här ej föreligger underförsäkring, innefattar alltså ett sådant försäkringsvillkor icke en tillämpning av vad förevarande paragraf innehåller.

Från det svenska förslaget, med vilket det finska överensstämmer, avvika de två övriga texterna så till vida, som dessa göra försäkringsgivaren ansvarig även för ersättning på grund därav att fartyget stött emot annat föremål — fast eller flytande — än fartyg. En liknande utvidgning av försäkringsgivarens ansvarighet förekommer i många svenska kaskoförsäkringspolicer.[1] Kommittén har emellertid icke funnit skäl föreligga att i detta avseende utsträcka ansvarigheten utöver vad som följer av gällande sjölag och sjöförsäkringsplan.

Enligt det danska förslaget omfattar försäkringsgivarens ansvarighet icke den ersättningsskyldighet, som sammanstötningen kan ådraga redaren gent emot ägare av den last hans eget fartyg förde.

62 §.

Vad här föreslås överensstämmer med sjölagens motsvarande bestämmelser i 249 §, jämförd med 142 §. När till de i 142 § nämnda exemplen på skada å varor genom deras egen beskaffenhet tillagts, att frukt eller annat födoämne ruttnar, innebär detta icke någon ändring i sak. Att i likhet med sjölagen vid sidan av skada genom slitning eller ålder särskilt nämna skada, som härleder sig därav att den skadade delen vid resans början icke var i fullgott skick, har ansetts överflödigt. Såsom ett undantag från regeln att försäkringsgivaren är fri från ansvarighet för skada i följd av godsets egen beskaffenhet stadgar 249 § sjölagen, att försäkringsgivaren skall vidkännas sådan skada, om resan blivit genom olyckshändelse, för vilken försäkringsgivaren ansvarar, ovanligt länge fördröjd och han ej gitter göra antagligt att skadan icke är en följd av uppehållet. Men det torde få anses ligga i sakens natur, att försäkringsgivarens ansvarighet för följderna av en under försäkringen inbegripen olyckshändelse icke förminskas därigenom att godset är särskilt mottagligt för skada. En uttrycklig bestämmelse härom kan lika litet som en regel rörande bevisbördans fördelning anses vara av behovet påkallad.

[1] Jfr K. Maj:ts utslag den 10 december 1921 (N. J. A. s. 539).

Det finska förslaget har i olikhet med de övriga texterna från ersättning undantagit skada, som är en följd av bruk. Sjölagen av år 1864 innehöll i 224 § en liknande bestämmelse, men denna uteslöts i 1891 års sjölag, och kommittén har icke funnit den böra återupptagas. Såsom alltför allmänt hållen kan den komma att från ersättning utesluta skador, som rätteligen böra vara ersättningsgilla. De undantag, som i detta avseende kunna erfordras, böra upptagas i sjöförsäkringsplanen eller annorledes ingå i de för avtalet gällande villkor.

63 §.

I 62 § fritages försäkringsgivaren från skyldighet att ersätta sådan skada å fartyg, som orsakats av en på visst sätt uppkommen bristfällighet i den del av fartyget eller det tillbehör, som skadats; men om den sålunda uppkomna skadan medför skada å icke bristfälliga delar eller tillbehör, faller denna skada försäkringsgivaren till last. Den i 63 § upptagna bestämmelsen i fråga om fartyg, som är så bristfälligt, att det icke är i sjövärdigt skick, gäller däremot all skada, som orsakas av bristfälligheten. I fråga om bristande sjövärdighet, varmed likställes brist i utrustning eller bemanning, oförsvarlig lastning och saknad av erforderliga skeppshandlingar, föreslås här, att om — vid försäkring av redarens intresse — bristen förefanns, när fartyget senast avgick från hamn, därur härrörande skada skall av försäkringsgivaren ersättas endast om det skäligen kan antagas, att varken redaren eller befälhavaren insett eller bort inse, att bristen förefanns.

Vad sålunda föreslagits innefattar vissa avvikelser från sjölagens motsvarande stadganden i 249 §.

Medför fartyget redaren tillhöriga varor, varå försäkring tagits, synes lagens grund med samma styrka, som när fråga är om fartyg eller frakt, tala för att bristande sjövärdighet bör utöva inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet. Regeln har därför ansetts icke böra gälla allenast sådant redarens intresse, som är knutet vid fartyg eller frakt.

Denna avvikelse är måhända av mindre betydelse. Viktigare är, att kommittén funnit sig icke kunna vidhålla sjölagens förutsättning, enligt vilken bristen, för att inverka å försäkringsgivarens ansvarighet, måste hava förefunnits vid resans början. Uttrycket »resans början» är alltför obestämt för att ägna sig till gränsmärke vid utstakandet av området för försäkringsgivarens ansvarighet. Endast i de jämförelsevis få fall, då försäkringen avser en viss bestämt angiven resa, undgår man svårighet vid tillämpningen. Vid mera komplicerade förhållanden, såsom då försäkringen avser en »rundresa», kan det vara svårare att bedöma, vilken tidpunkt man bör betrakta såsom resans början. Än mera oegentligt är det att hänföra sig till resans början, när, såsom vanligen är fallet vid kaskoförsäkring, försäkringen avser viss tid, under vilken fartyget förväntas göra ett flertal olika resor.

Kommittén har därför ansett kravet på fartygets sjövärdighet[1] böra hänföras till fartygets senaste avgång från hamn.

Den skärpning av redaren-försäkringshavarens ansvarighet för fartygets sjövärdighet, som den sålunda föreslagna avvikelsen från sjölagen innebär, uppväges emellertid enligt kommitténs förslag av en motsvarande, i och för sig berättigad lindring.

Av gammalt har fartygets sjövärdighet ansetts vara en underförstådd förutsättning för sjöförsäkringsavtalets giltighet. Huruvida inträffad skada härrörde från fartygets bristande sjövärdighet och huruvida försäkringshavaren ägde eller bort äga kännedom om bristen, var utan all betydelse. Och denna regel gällde icke blott försäkring för redarens räkning: även avtal om försäkring å varor tillhöriga annan än redaren var ogiltigt, om fartyget icke var sjövärdigt. Därtill kom, att det ansågs åligga försäkringshavaren att bevisa sjövärdigheten.

Denna regel synes — om än med åtskillig oklarhet i praxis — hava ansetts vara gällande rätt i England, till dess att Marine Insurance Act, § 39, häri gjorde den ändring, att vid försäkring för viss tid det icke skulle anses vara en underförstådd förutsättning för avtalets giltighet (implied warranty) att fartyget är sjövärdigt vid varje tidpunkt (at any state of the adventure), men att, om fartyget med försäkringshavarens goda minne (privity) går till sjöss i icke sjövärdigt skick, försäkringsgivaren icke är ansvarig för skada, som kan tillskrivas den bristande sjövärdigheten.

Enligt Code de commerce art. 352 kan fartygets bristande sjövärdighet icke åberopas mot den, som har försäkring å lasten.

I Tyskland undergick den förut gällande rätten en väsentlig förändring genom Allgemeines Deutsches Handelsgesetzbuch av 1881. Enligt dess art. 825[2] är försäkringsgivaren vid försäkring av fartyg och frakt icke fri från ansvarighet för annan skada än sådan, som härrör därav att fartyget gått till sjöss i icke sjövärdigt skick. Bevisskyldigheten åligger alltså försäkringsgivaren. Gent emot lastägare kan försäkringsgivaren icke åberopa fartygets bristande sjövärdighet, förutsatt naturligtvis att försäkringstagaren icke eftersatt sin upplysningsplikt. Försäkringsbolagen sökte till en början i sina försäkringsvillkor hävda den äldre uppfattningen, men deras motstånd bröts och den i art. 825 stadgade regel kom till användning i praxis.

På samma ståndpunkt stå de skandinaviska sjölagarna så till vida, att, om vid försäkring å fartyg eller av frakt för redarens räkning försäkringsgivaren lyckats bevisa såväl att fartyget vid resans början icke var sjövärdigt som ock att den skada, för vilken ersättning begäres, var en följd därav, han är fri från ansvarighet, även om försäkringshavaren varken ägt eller bort äga

[1] Vad här nedan säges om sjövärdighet äger motsvarande tillämpning å fartygets frihet från brist i de övriga avseenden paragrafen uppräknar.

[2] Handelsgesetzbuch für das deutsche Reich 1897 § 821.

kännedom om förefintlig brist. En sådan regel kan leda till obillighet, även om man av försäkringshavaren fordrar endast att han skall i angivet avseende garantera fartygets sjövärdighet vid resans början. Men han kan dock förutsättas då vara i tillfälle att genom noggrann undersökning av fartyget förskaffa sig tillförlitlig kännedom om dess tillstånd. Detta hjälper däremot icke, om man, såsom kommittén ansett sig böra föreslå, kräver sjövärdighet var gång fartyget avgår från hamn. Det blir i de flesta fall med det praktiska livets krav oförenligt och för försäkringshavaren omöjligt att förvissa sig om att fartyget icke under resan ådragit sig en bristfällighet, som betager fartyget dess sjövärdighet och sålunda sätter på spel försäkringshavarens rätt till ersättning för möjligen inträffande skada. Kommittén har därför ansett honom böra vid denna sin rätt bibehållas, såframt han gitter göra antagligt, att den bristfällighet, som befunnits hava orsakat skadan, varken varit eller bort vara känd av honom eller hans representant, befälhavaren.

De av kommittén föreslagna ändringar i gällande rätt, för vilka nu redogjorts, hava i avgivna yttranden förordats såväl av Sjöassuradörernas tariffförening som ock — i huvudsak — av Sveriges redareförening och av Sveriges allmänna sjöfartsförening. För sitt antagande, att förslaget härutinnan någorlunda jämt skiftat fördel och olägenhet mellan kontrahenterna, hämtar kommittén stöd jämväl i den förut påpekade omständigheten, att den nya engelska lagstiftningen för det fall, som är det vanligast förekommande vid kaskoförsäkring — försäkring för viss tid — intagit en med kommitténs förslag i huvudsak överensstämmande ståndpunkt.

64—66 §§.

I dessa paragrafer, vilka motsvara 250 och 251 §§ sjölagen, behandlas den ersättningsskyldighet, som kan för försäkringsgivaren uppkomma i följd av gemensamt haveri.

Vad först angår till gemensamt haveri hänförlig och samtidigt såsom enskilt haveri ersättningsgill skada å det föremål, varå försäkringen meddelats, innefattar 250 § sjölagen ett undantag från den allmänna regeln i 239 § tredje stycket, enligt vilken försäkringshavaren i allmänhet äger fordra sin ersättning av försäkringsgivaren utan att först hava gjort sina anspråk gällande mot annan, som bör ersätta skadan. Enligt 250 § är denna försäkringsgivarens ersättningsskyldighet, i vad den avser den del av skadan, som skall ersättas av andra, endast subsidiär. Endast i den mån försäkringshavaren gitter visa, att han icke kunnat utfå de haveribidrag, som skola gäldas av andra haveriintressenter, eller att utan hans vållande utredning av haveriet uteblivit, äger han hålla sig till försäkringsgivaren för utbekommande av ersättning. Svensk sjöförsäkringspraxis lärer emellertid i stor utsträckning hava intagit en för försäkringshavaren gynnsammare ståndpunkt. Det är mycket

vanligt, att försäkringsgivaren åt försäkringshavare, som det påfordrar, utgiver ersättning för skadan utan att avvakta uppgörelsen av det gemensamma haveriet, därvid försäkringsgivaren naturligtvis inträder i försäkringshavarens rätt mot övriga haveriintressenter.

Denna praxis, vilken överensstämmer med engelsk rätt och bestämmelserna i den nya tyska sjöförsäkringsplanen samt även lär tillämpas i Frankrike, har kommittén ansett böra lagfästas. Kommittén har därför i 66 § föreslagit, att försäkringshavaren, utan hinder därav att en skada kan bliva föremål för ersättning i gemensamt haveri, skall äga av försäkringsgivaren kräva den ersättning för skadan, som enligt försäkringsavtalet kan ifrågakomma, med rätt för denne att i sådant fall inträda i försäkringshavarens rätt mot annan deltagare i haveriet. I de fall, som här avses, har försäkringshavaren frihet att välja mellan två vägar: han kan utkräva de honom tillkommande haveribidrag från andra deltagare i haveriet eller ock hålla sig till försäkringsgivaren för att få hela skadan ersatt såsom enskilt haveri, i vilket fall försäkringsgivaren inträder i försäkringshavarens rätt mot övriga haveriintressenter, även om han därigenom skulle för den på dem belöpande andel i skadan utbekomma mera än han själv för samma andel utgivit till försäkringshavaren.

Det försäkrade intresset är emellertid utsatt ej blott för den faran, att skada drabbar det föremål, vid vilket intresset är fäst, utan även för faran av att samma föremål kan komma att häfta för haveribidrag till tredje man. Härom föreslås i 64 §, att försäkringsgivaren har att ersätta det bidrag till gemensamt haveri, som enligt vederbörlig utredning belöper på det försäkrade intresset. En sådan skyldighet åligger honom enligt motsvarande bestämmelse i sjölagen, även om det försäkrade intresset fått sig i haveriutredningen åsatt högre värde än försäkringsvärdet. Det har gjorts gällande, att härigenom försäkringsgivarens ifrågavarande ersättningsplikt skulle kunna bliva på ett oberäknat sätt betungande. Vid varuförsäkring skall nämligen enligt förslaget (75 §) i huvudsaklig överensstämmelse med den uppfattning, varå sjölagens bestämmelser vila, försäkringsvärdet beräknas efter priset i avlastningsorten vid tiden för transportens början. Det värde, efter vilket lasten skall bidraga till gemensamt haveri, skall däremot enligt 200 och 208 §§ sjölagen bedömas efter gällande pris å den ort, där resan slutar. Det kan därför lätt inträffa, att vid haverifördelningen haveribidrag påföres lasten efter ett värde överstigande försäkringsvärdet, och att försäkringsgivaren sålunda, om han skall ersätta hela detta haveribidrag, får betala ersättning i förhållande till ett högre värde än det, efter vilket han beräknat sin premie. Samma förhållande kan uppkomma vid kaskoförsäkring särskilt enligt s. k. taxerad polis. Vid beräknande av fartygets bidrag till gemensamt haveri skall nämligen, utan hänsyn till det överenskomna försäkringsvärdet, jämlikt 207 § sjölagen läggas till grund fartygets värde vid dess ankomst till den ort, där fartyg och last skiljas åt; och detta värde kan, såsom under den av världskriget fram-

kallade högkonjunkturen ofta var fallet, väsentligt överstiga det taxerade värdet.[1]

Det har därför ifrågasatts att införa en regel, enligt vilken försäkringsgivaren skulle ersätta endast så stor del av haveribidraget, som svarade mot försäkringsvärdets förhållande till bidragsvärdet. En sådan bestämmelse har — med viss modifikation, för vilken här ej torde behöva redogöras — införts i Marine Insurance Act § 73. Liknande bestämmelser förekomma i tyska och franska sjöförsäkringsvillkor och hava också någon gång kommit till användning i svenska kaskoförsäkringar.

Enligt kommitténs mening bör emellertid risken av att ett under resan inträffat haveri kan komma att uppgöras under sådana förhållanden, att det bidragsskyldiga föremålets värde skall i haverivärderingen upptagas högre än försäkringsvärdet, anses vara en sådan av sjötransporten beroende, med den inträffade skadan sammanhängande risk, att den bör bäras av försäkringsgivaren. Om i särskilda fall den ifrågasatta nya regeln anses erforderlig, har den sin rätta plats i sjöförsäkringsplanen eller de speciella försäkringsvillkoren.

Kommittén har alltså — i överensstämmelse med uttalanden av Sjöassuradörernas tarifförening och Sveriges redareförening — funnit sig icke böra frångå den ståndpunkt, sjölagen intagit. Att, såsom i 250 § sjölagen skett, giva denna ståndpunkt uttryck i ett särskilt lagbud, har ansetts desto mindre behövligt, som kommittén i 64 § andra stycket, liksom i 61 och 66 §§ infört en erinran om att vid underförsäkring regeln i 40 § skall tillämpas. Därav följer givetvis, att i andra fall full ersättning skall utgå.

Enligt 213 § sjölagen skall utredning och fördelning av gemensamt haveri äga rum å den ort, där fartyg och last skiljas åt eller där dispasch för den ort vanligen upprättas, efter där gällande lag. Att den sålunda upprättade dispaschen blir normgivande för försäkringsgivarens ersättningsskyldighet, stadgas i 250 och 251 §§ sjölagen och torde för övrigt vara allmänt gällande rätt. I förslaget har samma rättssats kommit till uttryck i 64 §, då såsom förutsättning för försäkringsgivarens skyldighet att ersätta haveribidrag angives, att det bestämts genom utredning, som ägt rum i »vederbörlig ordning», d. v. s. å vederbörlig ort och enligt där gällande lag.

Då emellertid olika länders regler rörande gemensamt haveri förete högst väsentliga olikheter, kan en försäkringsgivare icke på förhand veta, efter vilka normer hans ersättningsskyldighet vid inträffat haveri kommer att bedömas. Till förekommande av de synnerligen stora olägenheter, som denna olikhet i rättsystemen medför ej blott för försäkringsgivarna utan för den internationella samfärdseln i allmänhet, har man sedan länge strävat efter att rörande det gemensamma haveriet få till stånd likformiga normer, som jämlikt särskilt stadgande i befraktningsavtalet kunde tillämpas, var än generaldispaschen komme att upprättas. Sådana normer äro de s. k. York-Antwerpen-reglerna,

[1] Angående det fall, att försäkringsvärdet är högre än det värde, som i haveriutredningen åsatts det försäkrade intresset, se K. Maj:ts utslag den 29 april 1913 (N. J. A. s. 178).

som först antogos på en kongress i Antwerpen 1877 och som fått sin nuvarande lydelse på en följande kongress i Liverpool 1890[1], ävensom den s. k. Antwerpenregeln 1903, antagen på kongress i Antwerpen samma år. Dessa internationella normer för uppgörande av gemensamt haveri hava vunnit allmän anslutning, och åtminstone i den större sjöfarten inträffar det numera sällan, att befraktningsavtalet icke bestämmer, att gemensamt haveri skall uppgöras efter York-Antwerpen-reglerna av 1890. Enligt 50 § av den svenska sjöförsäkringsplanen skall också vad 250 och 251 §§ sjölagen stadgas i huvudsak äga tillämpning, därest i följd av bestämmelse i certeparti eller konnossement utredning av gemensamt haveri å vederbörlig ort ägt rum i överensstämmelse med York-Antwerpen-reglerna.[2]

Den praxis, som sålunda utbildat sig, har kommittén ansett böra erhålla stöd i lagen. I 65 § har därför föreslagits, att om i befraktningsavtal stadgats, att utredning av gemensamt haveri skall äga rum efter bestämmelser, som avvika från vad i lag föreskrivits, de avtalade bestämmelsernas tillämpning i dispaschen icke må av försäkringsgivaren åberopas till befrielse från ansvarighet, såvida samma bestämmelser överensstämma med internationell eller här i landet rådande sedvänja. Sådana bestämmelser i befraktningsavtalet kunna avse ej blott de materiella rättsreglerna för uppgörelsen utan även orten, där dispaschen skall uppgöras. Därest överenskommelser om viss ort för dispaschen vinna sådan hävd, att de kunna anses stå i överenstämmelse med internationell eller här i landet rådande sedvänja, synas de lika väl som avtal om de materiella rättsreglerna böra äga giltighet gent emot försäkringsgivaren.

Det svenska lagförslaget företer den avvikelsen från de tre övriga texterna, att dessa såsom villkor för att befraktningsavtalets särskilda bestämmelser rörande gemensamt haveri skola bliva bindande för försäkringsgivaren kräva, att de skola överensstämma med internationell sedvänja. Deras överensstämmelse med en inom landet rådande sedvänja är alltså icke tillräcklig.

67 §.

I denna och nästföljande paragraf behandlas vissa fall, då på grund av förändringar, som vidtagas efter avtalets slutande, det försäkrade intresset kommer att utsättas för en annan fara än den, för vilken försäkringsgivaren enligt avtalets ordalydelse iklätt sig avsvarighet. I 67 § behandlas det fall att transport av varor, som enligt försäkringsavtalet skulle äga rum med visst fartyg, verkställes med annat fartyg. Sjölagens motsvarande bestämmelser återfinnas i 254 § andra stycket och — för det i 67 § andra stycket förutsedda fall, att ändringen sker efter det transporten börjat — i 255 §.

Angivande av fartygets namn har av gammalt ansetts såsom en huvud-

[1] På kongress i Stockholm 1924 antogos York-Antwerpenreglerna 1924, innefattande en fullständig normering av det gemensamma haveriet. Tillämpning av dessa regler har därefter förordats av betydande sammanslutningar på handelns och sjöfartens område inom olika länder.

[2] Jfr K. Maj:ts utslag den 20 maj 1901 (N. J. A. s. 273).

beståndsdel i sjöförsäkringsavtalet. I 204 § av 1864 års sjölag nämnes bland det, som försäkringsbrevet bör innehålla, även fartygets namn. Men utvecklingen har gått i riktning av att, i synnerhet vid försäkring av styckegods, låta betydelsen av fartygets individualitet träda tillbaka; det blir alltmera vanligt, att fartygets namn icke uppgives vid försäkringens tagande. Med denna utveckling synes icke stå väl tillsammans, att om namn på visst fartyg finnes uppgivet i avtalet, godsets utsättande för fara med annat fartyg skall, såsom 254 § andra stycket stadgar för det fall att utbyte skett innan försäkringsgivarens fara börjat, utan vidare befria försäkringsgivaren från ansvarighet.

I fall utbytet av fartyg varit utan all betydelse för försäkringsgivaren — om han skulle hava meddelat och i övrigt behandlat försäkringen på alldeles samma sätt, vilketdera fartyget än uppgivits när försäkringen togs — synes man, med nu rådande uppfattning om betydelsen av fartygets individualitet, icke kunna undgå att förutsätta såsom kontrahenternas avsikt, att ombytet bör vara utan inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet; och detta gäller evad utbytet skett med eller utan försäkringshavarens begivande, likasom ock evad det ägt rum före eller efter transportens början. På detta betraktelsesätt vilar den i paragrafens första stycke föreslagna tolkningsregel, enligt vilken utbytet befriar försäkringsgivaren från ansvarighet endast såvida det är av betydelse för försäkringsgivaren såsom ägnat att inverka på hans bedömande av den risk försäkringen innebär. Och även om detta är förhållandet, bör, liksom enligt 255 § sjölagen, förändringen vara utan inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet, såvida av omständigheterna framgår, att förändringen skett utan försäkringshavarens samtycke eller att den måst vidtagas i anledning av en händelse som försäkringen omfattar.

I det svenska förslaget har man — likasom i det norska — icke ansett sig böra upptaga någon bestämmelse motsvarande det danska och det finska förslagets två sista punkter, enligt vilka det skall åligga försäkringshavaren att, därest han erhåller kännedom om ett utan hans samtycke företaget utbyte av fartyg, därom underrätta försäkringsgivaren.

68 §.

Om förändring av resa, som i avtalet uppgivits, meddelar sjölagen bestämmelser i 254 § första stycket för det fall, att förändringen skett innan försäkringsgivarens fara begynt, och i 255 § i fråga om senare vidtagen ändring.

I vilka fall en resa kan i det avseende, varom här är fråga, sägas hava blivit ändrad, har varit föremål för delade meningar. Enligt engelsk rätt anses ändring av resan hava ägt rum redan i och med det att beslut om ändring av bestämmelseorten fattats och på något sätt, t. ex. vid utklarering hos tullmyndighet, tydligt givits till känna; ett sådant beslut betager försäkringstagaren rätt till ersättning även för skada, som timar innan sedermera någon som helst avvikelse ägt rum från den väg försäkringsavtalet avsåg. För

denna ståndpunkt kunna enligt kommitténs mening tillräckligt bärande skäl icke anföras. Så länge faran icke undergått någon ändring, bör försäkringsgivarens ansvarighet fortbestå.

På denna uppfattning vilar den i 68 § upptagna bestämmelsen, enligt vilken försäkringsgivarens ansvarighet upphör först när under transport — alltså sedan transporten börjat — avvikelse äger rum från väg eller farvatten, som i avtalet angivits eller måste antagas vara förutsatt. Förutsättning för regelns tillämplighet är, såsom av ordalagen framgår, att försäkringsavtalet kan anses avse, om än ej uttryckligen angiva, en bestämd resa eller en viss väg eller visst eller vissa farvatten. Vid kaskoförsäkring på tid, därvid försäkringshavaren — låt vara inom vissa gränser — har frihet att dirigera fartygets resor under försäkringstiden, torde därför regeln erhålla mindre betydelse. Men när ett dylikt försäkringsavtal innehåller förbud för fartyget att under försäkringstiden besöka vissa farvatten, blir bestämmelsen naturligtvis tillämplig, om detta förbud överträdes.

Från regeln föreslås — i huvudsaklig överensstämmelse med sjölagen — vissa undantag. Försäkringsgivarens ansvarighet blir orubbad, om det befinnes, att avvikelsen företagits utan försäkringshavarens begivande; och detsamma gäller, i fall avvikelsen skett med anledning av en händelse, som försäkringen omfattar. Sjölagens stadgande för det fall, att avvikelsen skett för att rädda människoliv, har av skäl, som angivits ovan vid 18—20 §§, utvidgats till att gälla även åtgärd, som under vissa omständigheter företagits för att rädda egendom. Uppenbarligen bör en avvikelse, som föranletts av någon av nu angivna anledningar, ej fortgå längre än nöden kräver; fartyget bör återtaga sin rätta kosa, så snart anledningen till avvikelsen upphört. Förslaget innehåller därför en bestämmelse, enligt vilken försummelse härutinnan befriar försäkringsgivaren från ansvarighet för skada, som därefter inträffar.

När en avvikelse medför upphörande av försäkringsgivarens ansvarighet, är detta enligt sjölagen definitivt. Det har emellertid förefallit kommittén obilligt, att om fartyget återtagit rätt kosa, skada, som därefter timar, skall falla försäkringshavaren till last, även om avvikelsen bevisligen varit utan all betydelse för försäkringsfallets inträffande eller skadans omfång. Kommittén har därför i paragrafens tredje stycke föreslagit, att för sådant fall försäkringsgivarens ansvarighet skall återinträda.

69 §.

Enligt 76 § i sjöförsäkringsplanen är redaren i fall, då fartyg, varå försäkring tagits, bärgar annat fartyg och därför åtnjuter bärgarlön, icke berättigad till ersättning av försäkringsgivaren för skada, som uppstått vid bärgningen, såvida ej skadan överstiger bärgarlönens belopp. Den otvivelaktigt riktiga tanke, som ligger till grund för anförda föreskrift i planen, har kommittén ansett böra komma till uttryck jämväl i förslaget. Bestämmelser i ämnet hava därför upptagits i 69 §. Grundsatsen, att försäkringsgivaren icke är

skyldig att till redaren utgiva ersättning för skada, som gottgjorts genom bärgarlön, har emellertid i förslaget erhållit ett utvidgat tillämplighetsområde. Med bärgning av fartyg, det enda fall som uppmärksammats i planen, har kommittén ansett böra likställas bärgning av ombordvarande gods. Att såsom skett i planen inskränka regeln till att gälla endast i sådana fall, då själva det bärgande fartyget skadas, synes icke vara riktigt. Finnes ombord å detta fartyg last, som tillhör redaren, och skadas den genom bärgningen, bör även försäkringsgivare, som meddelat försäkring å lasten, vara fri från ersättningsskyldighet, i den mån skadan måste anses gottgjord genom bärgarlön. För det fall åter att lasten tillhör annan än redaren, har en omedelbar tillämpning av regeln icke ansetts kunna komma i fråga. Lastägaren kan, om lasten skadas genom bärgning, äga rätt att utkräva skadestånd av redaren, och denna lastägarens rätt övergår enligt bestämmelserna i 25 § å försäkringsgivare, som utbetalar ersättning för skadan.

Vid bärgarlönens bestämmande lärer endast sällan angivas, hur stor del därav beräknats motsvara ersättning för skada av ena eller andra slaget. Det måste därför vid uppgörelse mellan försäkringsgivare och redare uppskattningsvis prövas, i vilken mån skada, för vilken försäkringsgivaren svarar, blivit ersatt genom bärgarlönen. Det kan, särskilt om det bärgades värde är ringa, tänkas inträffa, att bärgarlönen icke förslår till full gottgörelse av alla de intressen, som borde tillgodoses; det måste för dem alla brista »mark om mark», och det gäller att pröva, hur stor del av den bärgarlön redaren erhåller bör anses utgöra ersättning för skada, som eljest skolat ersättas av försäkringsgivaren, och hur stor del innefattar annan gottgörelse.

Då i den norska texten vid sidan av bärgarlön talas om »annen godtgjørelse for ydet assistanse», beror detta på den skillnad, som i norsk praxis göres mellan bärgning i egentlig mening och s. k. assistans.

70 §.

Har ett föremål, varå försäkring är gällande för belopp motsvarande föremålets fulla värde, gått helt och hållet förlorat för försäkringshavaren, är försäkringsgivaren, om ej annat förbehåll träffats, naturligtvis pliktig att till förlustens ersättande utbetala hela försäkringsbeloppet. Detta gäller i fråga om sjöförsäkring lika väl som i fråga om övriga slag av skadeförsäkring, så vitt de avse ersättning för skada å egendom. Om ett varuparti, försäkrat för och värt 10,000 kronor, helt förtäres av brand, är det, evad varorna befunno sig i ett magasin eller ombord å ett fartyg, lika klart, att försäkringsbeloppet skall utbetalas.

Om åter icke hela värdet gått förlorat, har försäkringsgivaren i allmänhet endast att av försäkringsbeloppet utbetala vad som motsvarar den föremålet åkomna (partiella) skadan. I fråga om sjöförsäkring har emellertid av ålder försäkringsgivarens skyldighet att utgiva ersättning såsom om total förlust inträffat ansetts omfatta även fall, då strängt taget endast partiell skada timat,

med rätt för honom att inträda i försäkringshavarens rätt till vad av det skadade föremålet finnes i behåll.

I fråga om försäkring å fartyg behandlar sjölagen icke alla dessa fall lika. Med det fall att fartyget gått helt och hållet förlorat likställes i 256 § 1, att det förklarats för god pris eller blivit så skadat, att det icke vidare kan för sitt ursprungliga ändamål användas.[1] Om försäkringsgivarens skyldighet att, när sålunda total förlust inträffat, utgiva hela försäkringssumman, stadgas i 257 § första stycket. I dessa fall är försäkringshavarens rätt att kräva försäkringsavtalets fullgörande genom utgivande av ersättning för total förlust icke bunden vid viss tid. Enligt 257 § andra stycket är försäkringshavaren berättigad att mot fartygets avträdande till försäkringsgivaren fordra ersättning för total förlust, om efter vederbörlig besiktning fartyget förklarats icke vara iståndsättligt eller skadan vid besiktningen funnits uppgå till tre fjärdedelar av försäkringsvärdet. Men sådant avträdande måste ske inom en månad efter erhållen kännedom om besiktningen, en tidsbestämmelse som dock icke lär strängt fasthållas i sjöförsäkringsbolagens praxis.

Det i 257 § andra stycket sist omförmälda fallet — att skadan vid besiktning funnits uppgå till tre fjärdedelar av försäkringsvärdet — har kommittén funnit icke böra behandlas i lagen. Det finnes icke upptaget i den danska eller den norska sjölagen; och om en bestämmelse av samma eller liknande innebörd anses erforderlig, synes den hava sin rätta plats i sjöförsäkringsplanen eller de speciella försäkringsvillkoren.

Frågan i övrigt har kommittén ansett kunna enklast lösas på det sätt, att man, utan att beröra försäkringsgivarens självklara skyldighet att betala full ersättning när total förlust i bokstavlig mening föreligger, allenast angiver vissa andra fall, då försäkringshavaren anses böra hava samma rätt som om total förlust inträffat, samt behandlar alla dessa fall på alldeles samma sätt. Enligt förslaget skall ersättning såsom för total förlust utgå, om fartyget genom sjunkning, strandning eller annorledes kommit i sådant läge, att det ej kan för rimlig kostnad bärgas, eller ock så skadats, att det icke kan för rimlig kostnad göras för sitt ändamål användbart.[2] Att för något av de fall, som ingå under denna bestämmelse, stadga viss tid, inom vilken försäkringshavaren skall göra sin rätt gällande, har icke ansetts erforderligt.

Den regel förslaget innehåller omfattar påtagligen även det fall, att fartyget är i sjölagens mening icke iståndsättligt. Men medan sjölagens stadgande i 257 § andra stycket torde vara så att förstå, att besiktningsmännens utlåtande är definitivt avgörande i fråga om försäkringshavarens rätt att begära ersättning för total förlust, blir det enligt förslaget endast ett bevismedel, som kan motbevisas. Just den omständigheten, att ett sådant utlåtande med hänsyn till de förhållanden, under vilka det — oftast utan någon motivering — avgives, icke kan anses innefatta tillräcklig garanti för en omsorgsfull präv-

[1] Jfr K. Maj:ts utslag den 24 maj 1923 (N. J. A. s. 330).
[2] Jfr K. Maj:ts dom den 14 oktober 1891 (N. J. A. s. 451).

ning, torde hava föranlett, att sjölagens ifrågavarande bestämmelse icke fullt trängt igenom i praxis.

I fråga om varor gör sjölagen ej, såsom i fråga om fartyg, någon skillnad mellan olika fall: försäkringstagarens rätt till ersättning för total förlust inträder — utom då godset gått helt och hållet förlorat eller förklarats för god pris — när godset blivit så skadat, att det icke vidare kan för sitt ursprungliga ändamål användas,[1] men något fall motsvarande de i 257 § andra stycket i fråga om fartyg förutsatta omförmäles icke.

Den rätt, som försäkringshavaren enligt sjölagen äger, när varorna blivit i nyss angiven omfattning skadade, skall enligt förslaget tillkomma honom, när de till följd av skadan icke kunna för rimlig kostnad göras för sitt ändamål användbara. Men förslaget har icke kunnat stanna därvid. Det kan inträffa, att varorna, ehuru ännu icke alls eller endast obetydligt skadade, kommit i sådant läge, att de ej kunna för rimlig kostnad bärgas, eller blivit upplagda å plats, från vilken de icke kunna avhämtas inom rimlig tid och för rimlig kostnad. Försäkringen skulle föga motsvara sitt ändamål, om försäkringshavaren i sådant fall skulle nödgas för utbekommande av sin ersättning avbida den tid, då han bleve i tillfälle att visa, att hans egendom gått helt förlorad, eller blivit så skadad, att den ej kan för rimlig kostnad göras för sitt ändamål användbar. I 70 § andra stycket stadgas därför skyldighet för försäkringsgivaren att i sådant fall utgiva ersättning såsom om total förlust inträffat.

Kommittén har ingalunda förbisett, att de regler, som i paragrafen föreslås, torde befinnas vara i behov av fullständigande i sjöförsäkringsplanen eller de särskilda försäkringsvillkoren; man har här endast velat angiva de principer, enligt vilka hithörande frågor, där ej annat framgår av omständigheterna, synts böra bedömas.

71 och 72 §§.

Medan 70 § avser sådana fall, då försäkringshavaren äger påkalla utbetalning av hela försäkringsbeloppet, ehuru total förlust i bokstavlig mening ej inträffat, behandlas däremot i förevarande paragrafer vissa fall, där enahanda rätt av ålder ansetts böra tillkomma honom, ehuru man icke vet utan allenast har anledning att befara, att skada träffat det föremål, som ersättes. Sjölagens motsvarande bestämmelser återfinnas i 258 och 259 §§. Men medan sjölagen i samma paragraf, 259 §, meddelat stadganden om dylik rätt för försäkringshavaren dels när fartyget anhållits av främmande makt och dels när det övergivits av besättningen, har däremot förslaget i 71 § sammanfört sistnämnda fall med fartygets uteblivande, varom sjölagen meddelar bestämmelser i 258 §.

Den tid, under vilken underrättelse om ett fartyg skall hava uteblivit för att fartyget må kunna anses som förlorat, är i 258 § sjölagen bestämd i

[1] Jfr K. Maj:ts utslag den 16 december 1898 (N. J. A. s. 583).

förhållande till den tid, som beräknas åtgå för ett segelfartygs resa från den ort, där fartyget sist avhördes, till bestämmelseorten. Med nutida samfärdsförhållanden måste denna frist anses alltför lång för andra fartyg än segelfartyg. Då förslaget i 71 § bibehåller minimitiden, tre månader, synes försäkringsgivarens intresse vara tillräckligt tillgodosett om för längre resor tiden bestämmes till tre gånger den tid det ifrågavarande fartyget under normala förhållanden skulle hava behövt för samma resa.

Den tid, efter vars förlopp försäkringshavaren äger påkalla ersättning såsom för total förlust på grund därav att fartyget övergivits av besättningen, har i 259 § sjölagen, liksom för övriga där avsedda fall, bestämts olika, allt eftersom tilldragelsen timat i närmare eller avlägsnare farvatten. En sådan gradering har med nutidens möjligheter för underrättelsers fortskaffande ansetts icke vara av behovet påkallad. I 71 § har därför föreslagits, att, utan hänsyn till den ort där fartyget övergavs, försäkringshavarens rätt till ersättning skall kunna göras gällande, när efter övergivandet tre månader förflutit utan att fartyget kommit till rätta. Motsvarande bestämmelse har i 72 § föreslagits för där avsedda fall — fartygets anhållande av främmande makt — allenast med den avvikelse, att tiden där blivit satt till sex månader. Att, såsom enligt 259 § sjölagen sista stycket, låta tiden börja löpa först från det försäkringsgivaren underrättats om olyckan, har icke ansetts erforderligt.

De åtgärder av främmande makt, som enligt 72 § skola medföra rätt för försäkringshavaren att kräva ersättning för total förlust, äro där beskrivna i ordalag, som något avvika från sjölagens motsvarande bestämmelser i 259 §. Kommittén har ansett det böra framhållas, att här är fråga endast om åtgärd av främmande makt ävensom att fartygets beläggande med kvarstad för gäld eller annan åtgärd, som icke är jämställd med de uttryckligen angivna — embargo och uppbringning — icke giver försäkringshavaren den rätt paragrafen avser. Det fall, att fartyget tagits av sjörövare, har såsom numera saknande betydelse ansetts kunna lämnas åsido.

I fråga om de i 71 § behandlade fall har det lika litet som i 70 § ansetts behövligt att stadga viss tid, inom vilken försäkringshavaren har att framställa yrkande om ersättning för total förlust. Något annorlunda ligger saken till, när fartyget blivit föremål för sådan åtgärd av främmande makt, som avses i 72 §. För dessa fall synes en preklusionsfrist vara påkallad till förekommande av spekulation i möjligheten av fartygets frigivande och därav föranledd värdestegring. Därtill kommer, att i dessa fall det är av särskild vikt för försäkringsgivaren att skyndsamt få kännedom om försäkringshavarens beslut och kunna vidtaga därav föranledda mått och steg. Erinras må dessutom, att enligt förslaget den tid, inom vilken försäkringshavaren måste besluta sig, räknas icke från det den ifrågavarande åtgärden av främmande makt vidtogs, utan från det försäkringshavaren måste antagas hava erhållit kännedom om de omständigheter, varå rätten grundas.

73 §.

När försäkringsgivaren jämlikt 70, 71 eller 72 § giver full ersättning, ehuru det föremål, som ersättes, icke helt och hållet eller icke bevisligen gått förlorat, bör självfallet försäkringshavarens rätt till vad som till äventyrs finnes i behåll — det s. k. provenyet — övergå till försäkringsgivaren. Härom föreslås i förevarande paragraf bestämmelser, i huvudsak överensstämmande med sjölagens stadganden härom. De i 257 § första stycket sjölagen använda ordalagen, enligt vilka försäkringsgivaren har rätt endast till »det, som må hava bärgats», hava i förslaget ersatts med uttryck, som bättre passa för det ofta förekommande fall, att uppgörelse sker innan bärgning ägt rum.

Ehuru förslagets uttryckssätt närmast avser det materiella föremål — fartyg eller last — som ersättes, är dock den här föreslagna regeln direkt tillämplig även å frakt. Om ett fartyg ansetts förlorat jämlikt 71 § och redaren på grund av försäkring erhållit ersättning för förlorad frakt, inträder försäkringsgivaren, därest fartyg och last sedermera komma till rätta, i den rätt till frakt, som eljest skolat tillkomma redaren. Däremot är 73 § lika litet som 257 § sjölagen tillämplig i sådana fall, då ett skadeståndsanspråk tillkommer försäkringshavaren gent emot någon, som framkallat försäkringsfallet. Om den regressrätt, som i dylika fall kan tillkomma försäkringsgivaren, gälla bestämmelserna i 25 §.

Det förekommer ofta, att en redare, som anser sitt intresse i fartyget icke vara tillräckligt skyddat genom den vanliga kaskoförsäkringen, vid sidan av denna tager en s. k. intresseförsäkring å fartyget, avsedd att täcka det värde fartyget kan anses hava för honom utöver kaskoförsäkringsvärdet. När så total förlust inträffat, uppstår fråga, huruvida och efter vilken grund det som finnes i behåll av fartyget skall delas mellan de båda försäkringsgivarna. På lösningen av denna fråga, vid vars besvarande hänsyn bl. a. torde böra tagas till den s. k. intresseförsäkringens verkliga innebörd — om den bör anses avse ett förefintligt fartygsvärde utöver kaskoförsäkringsvärdet eller påräknad framtida inkomst av fartyget — har kommittén ansett sig icke kunna ingå.

Samma spörsmål kan för övrigt uppkomma även vid försäkring å varor.[1]

74 §.

I olikhet med vad fallet är i de flesta andra skadeförsäkringsgrenar, är sjöförsäkringen i allmänhet så byggd, att det försäkringsbelopp, som bestämts i avtalet, utgör en yttersta gräns allenast för försäkringsgivarens betalningsskyldighet på grund av ett och samma försäkringsfall. Inträffa under försäkringstiden flera försäkringsfall, är han skyldig att ersätta varje skada, så långt försäkringsbeloppet förslår till dess gäldande. Denna regel har från 253 § sjölagen influtit i förevarande paragraf.

---

[1] Se K. Maj:ts utslag den 6 mars 1918 (N. J. A. s. 99).

En obetingad skyldighet för försäkringsgivaren att för flera efter varandra följande haverier utgiva belopp, som sammanlagda kunna tänkas uppgå till mångdubbla försäkringsbeloppet, kan emellertid bliva otillbörligt betungande. De danska, finska och svenska lagtexterna hava därför i paragrafens andra stycke infört en bestämmelse om rätt för försäkringsgivaren att, när skada timat, göra sig kvitt vidare ansvarighet genom att utbetala hela det avtalade försäkringsbeloppet tillika med ersättning för utgift eller annan uppoffring, som försäkringshavaren fått för avvärjande eller minskning av skada vidkännas, innan han erhöll kännedom om försäkringshavarens beslut att genom försäkringsbeloppets utbetalande fritaga sig från vidare ansvarighet. Sjölagen av år 1864 innehöll i 233 § en bestämmelse i samma syfte. Denna upptogs icke i förslaget till nu gällande sjölag, men återfinnes i 52 § av sjöförsäkringsplanen.

Till undvikande av missförstånd har i sista punkten av paragrafens andra stycke intagits en erinran, att försäkringsgivaren i detta fall icke inträder i försäkringshavarens rätt till vad som finnes i behåll av det föremål försäkringen avser.

75 §.

Enligt den i 37 § föreslagna allmänna regeln skall värdet å ett föremål, som skadats eller förstörts, beräknas efter förhållandena omedelbart före försäkringsfallet. Denna regel överensstämmer icke med vad som av gammalt är så gott som överallt vedertaget i fråga om försäkring å fartyg eller last. I sin 198 § innehöll 1864 års sjölag, att fartygets försäkringsvärde utgjordes av det värde fartyget hade, när försäkringsgivarens fara började; och enligt 201 § skulle försäkringsvärdet å varor bestämmas efter deras värde vid avskeppningen med vissa tillägg. Dessa stadganden upptogos visserligen icke i 1891 års sjölag, men av andra bestämmelser i lagen synes framgå såsom otvivelaktigt, att denna utgår från samma åskådning, som kommit till uttryck i den äldre lagen och som även ligger till grund för sjöförsäkringsplanens bestämmelser.

Medan enligt den uppfattning, varå kommitténs förslag vilar, syftet med försäkring å gods är att efter inträffat försäkringsfall återförsätta försäkringshavarens förmögenhet i samma skick som omedelbart före försäkringsfallet, har däremot sjölagens åskådning uttryckts på det sätt, att försäkringens uppgift skulle vara att försätta försäkringshavaren i samma ställning, som han intog vid farans början.

Vad först angår handelsvaror, låter det sig enligt kommitténs mening principiellt icke försvara att sålunda lämna å sido all hänsyn till den värdeväxling, det försäkrade intresset kan hava undergått under tiden från farans början till försäkringsfallet. Att, fastän värdet å de varor, som gått förlorade, är högre när försäkringsfall inträffar än det var när faran började, vägra försäkringshavaren rätt att — naturligtvis inom försäkringsbeloppet — er-

hålla ersättning för hela det förlorade värdet, är obilligt. Men ännu betänkligare är å andra sidan att, om varornas värde sjunkit, en ersättning beräknad efter deras värde vid avskeppningen innebär, att försäkringsfallet bereder försäkringshavaren en vinst; han får i följd av försäkringsfallet ersättning för en dessförinnan liden konjunkturförlust, som skulle hava förblivit oersatt, om försäkringsfallet ej inträffat. Att försäkringshavaren sålunda får ett direkt intresse av att försäkringsfallet inträffar, strider mot skadeförsäkringens natur och kan under vissa förhållanden tänkas medföra frestelse till missbruk.

Sjölagens ståndpunkt har emellertid, såsom redan antytts, gammal, internationell hävd, och att på detta för samfärdseln folken emellan betydelsefulla område söka införa ett nytt system utan synnerlig utsikt att kunna få det mera allmänt antaget möter starka betänkligheter. Till försvar för nu gällande ordning kunna också vissa skäl anföras.

Främst möter den frågan: om man ej vill räkna med värdet vid avskeppningen — vilket värde skall sättas i stället? Att, såsom i förslagets 37 och 38 §§, hänföra sig till förhållandet omedelbart före försäkringsfallet låter sig icke göra, eftersom man i många fall icke ens känner tidpunkten för försäkringsfallet och detta för övrigt oftast inträffar på en plats, där varorna icke kunna sägas hava något pris. Ersättning i gemensamt haveri skall beräknas efter värdet i bestämmelseorten, när fartyget dit anländer, eller i den ort, där resan slutar; men en liknande lösning skulle här icke giva någon användbar regel, särskilt i det fall, att resan slutar genom fartygets och lastens undergång i öppna sjön. Med försäkringens uppgift bäst överensstämmande vore utan tvivel att beräkna ersättningen efter godsets värde i bestämmelseorten, om och när fartyget dit anländer, men eljest när det under normala förhållanden skulle hava dit anlänt. En på sådan grund verkställd värdeberäkning skulle måhända i det fall, att fartyget eller lasten verkligen anländer till bestämmelseorten, giva ett tillfredsställande resultat: försäkringshavaren bleve försatt i samma ställning, som han skulle hava intagit, om försäkringsfallet icke hade inträffat. Men för det motsatta fallet åter — att varken fartyget eller lasten når bestämmelseorten — måste man i lagen konstruera fram en fingerad ankomsttid, vilket med den godtycklighet, som härvid vore oundviklig, måste erkännas vara mindre lämpligt. För övrigt kan det hända, att, när försäkringsfallet inträffar, någon verklig destinationsort ännu icke är bestämd, i det att fartyget är destinerat till viss ort »för order».

I de förhållanden, om vilka det här är fråga, ligger för kontrahenterna och särskilt för försäkringshavaren huvudvikten på att resultatet av de uppställda reglernas tillämpning låter sig på förhand någorlunda beräkna. För köpmannen är det huvudsaken, att han kan med visshet påräkna att i ersättning för sina varor erhålla vad de kostat honom, alltså i regel deras värde vid avskeppningen med tillägg av omkostnaderna i avgångsorten. Om varornas värde, när de gå förlorade, är högre, får han visserligen icke hela sin förlust täckt; han går miste om en vinst, som han skulle hava gjort, om

varorna framkommit välbehållna. Men detta betyder för honom mindre, och för övrigt kan han genom ny försäkring skydda sig mot risken därav. Å andra sidan kan det med visst fog sägas, att det ej sker försäkringsgivaren orätt, om han har att betala ersättning efter det värde, vilket legat till grund för bestämmande av försäkringsbeloppet och premien. Kvar står emellertid den ur allmän synpunkt otvivelaktigt allvarliga betänkligheten, att enligt nu gällande ordning försäkringsfallet kan bereda försäkringshavaren en vinst. Härvid bör emellertid erinras, att försäkringshavaren endast i sällsynta undantagsfall är i tillfälle att med anledning av ett inträffat prisfall utöva någon inverkan å resans förlopp i syfte att framkalla ett försäkringsfall. Dessutom får man icke för de förhållanden, som rått under och närmast efter världskriget, glömma, att under normala tider sällan förekomma prisväxlingar av sådan omfattning, att de kunna fresta varuägaren att söka åstadkomma varornas förstörelse.

Vid övervägande av de skäl, som sålunda kunna anföras för och emot den ståndpunkt, som ligger till grund för hittillsvarande praxis, har kommittén funnit sig icke kunna frångå denna ståndpunkt. I förevarande paragraf har därför såsom ett undantag från regeln i 37 § föreslagits, att vid beräkning av värdet av handelsvaror, å vilka försäkring tagits mot fara under sjötransport eller under annan transport, som står i samband med sjötransporten, skall läggas till grund det pris, som vid tiden för transportens början var i avgångsorten gällande för sådana varor levererade fritt i det fortskaffningsmedel som begagnas.

Enligt förslaget skall emellertid till priset i avlastningsorten läggas 10 procent av detta pris. Att ett sådant tillägg göres utan särskilt avtal därom, överensstämmer med den svenska sjöförsäkringsplanen, under det att det eljest allmänt lärer gälla, att motsvarande tillägg — oftast benämnt »imaginär vinst», »handelsvinst» el. d. — göres endast då avtalet, såsom emellertid vanligen är fallet,[1] uttryckligen förutsätter sådant. Genom ett dylikt lagstadgat tillägg — för de flesta fall ungefärligen motsvarande den värdeökning, som, oavsett frakt, under normala förhållanden uppkommer genom transporten — torde man hava på ett praktiskt lyckligt sätt närmat sig den principiellt riktiga ståndpunkten, att försäkringsvärdet bör överensstämma med värdet i bestämmelseorten. Ifrågavarande tillägg till värdet i avskeppningsorten föreslås även i den danska och den finska texten, men icke i den norska.

Enligt sjöförsäkringplanen skall, vid beräkning av försäkringsvärdet å last, godsets värde i avlastningsorten vid avskeppningen med tillägg av 10 procent handelsvinst och kostnad för godset intill dess det kommit ombord ökas med »försäkringskostnad». Förslaget överensstämmer härmed, men med hänsyn till vissa i praktiken uppkomna tolkningssvårigheter[1] har kommittén i stället använt uttrycket »kostnad för sedvanlig försäkring».

---

[1] Jfr K. Maj:ts utslag den 18 juni 1920 (N. J. A. s. 342).

Till det sålunda funna värdet kan slutligen enligt sjöförsäkringsplanen läggas »fraktförskott», varmed naturligtvis avses endast sådant förskott, som lämnas, såsom det plägar uttryckas, »utan återbetalningsskyldighet i händelse av olycka».[1] Tillägg av sådant fraktförskott skall visserligen enligt planen äga rum endast om särskilt avtal därom träffats, men det är vanligt, att såframt redaren betingat sig att få tillgodonjuta förutbetald frakt även om transporten icke fullbordas, fraktförskottet jämväl utan förbehåll därom får ingå i försäkringsvärdet. Till denna praxis ansluter sig nu kommitténs förslag, men kommittén har avsett att med sitt mera generella uttryckssätt träffa även t. ex. sådana fall, då frakten eller någon del därav väl icke faktiskt betalats i förskott, men enligt fraktavtalet skall betalas, oavsett om fartyg eller last förloras (»ship or goods lost or not lost»). Även i sistnämnda fall är det nämligen varuägaren, som står risken för frakten eller ifrågakommen del därav och vilkens omkostnader för varan således ökats med fraktbeloppet.

Vanligt är att till grund för försäkringsbeloppets bestämmande lägges varornas inköpspris — »fakturapriset» — även om varornas värde efter inköpet men före transportens början stigit eller fallit i pris. Till denna kutym har kommittén emellertid funnit sig icke kunna taga hänsyn. Inträffar skada före transportens början, kommer alltså värdeberäkningen att ske efter regeln i 37 §, och om skadan timar efter transportens början, blir priset vid transportens början, ej fakturapriset, avgörande.[2]

De skäl, som föranlett kommittén att i fråga om handelsvaror förorda undantag från den allmänna regeln i 37 §, tala icke eller åtminstone icke med samma styrka, när det gäller värdesättning av fartyg. Någon allvarlig olägenhet för den internationella samfärdseln kan näppeligen uppkomma därigenom att vår lags bestämmelser om fartygs försäkringsvärde avvika från utländsk lag eller sedvänja. Då försäkringsavtal angående fartyg i allmänhet ingås för helt år, kan, särskilt vid försäkringsfall mot slutet av försäkringstiden, nu gällande regel leda till resultat, som äro mera otillfredsställande än de, vilka kunna bliva följden av att man, när tiden för fartygets undergång är okänd, måste vid tillämpning av förslagets 37 § räkna med en konstruerad tid för försäkringsfallet. Är åter tiden för försäkringsfallet känd, möter uppskattningen av fartygets värde omedelbart dessförinnan knappast större svårighet än t. ex. värdering av en byggnad, sedan denna brunnit ned.

Kaskoförsäkringen är vanligen grundad på överenskommelse om försäkringsvärde. En lagregel om försäkringsvärdet får därför mycket sällan betydelse i annat fall, än när försäkringsgivaren vill påyrka nedsättning i försäkringsvärdet, men sådan torde sällan ifrågasättas, med mindre värdedifferensen är så uppenbar och påtaglig, att det ej möter svårighet att åstadkomma bevisning därom.

[1] Jfr K. Maj:ts utslag den 31 maj 1920 (N. J. A. s. 352) och dom den 6 oktobor 1921 (N. J. A. s. 423).

[1] Jfr K. Maj:ts utslag den 4 december 1917 (N. J. A. s. 628) och den 28 februari 1918 N. J. A. s. 50).

Kommittén har alltså funnit skäl icke föreligga att i fråga om fartyg föreslå undantag från den allmänna regeln i 37 §; och detsamma gäller om gods, som ej är att hänföra till handelsvaror. Enligt det norska förslaget skall däremot fartygets försäkringsvärde anses motsvara dess värde vid den tid, då försäkringsgivarens ansvarighet inträder.

76 §.

Om den tid, för vilken försäkringsavtalet gäller, enligt bestämmelse i avtalet eller på grund av uppsägning löper till ända vid en tidpunkt, då fartyget befinner sig till sjöss, kan det, såsom redan i motiven till 47 § påpekats, möta svårigheter för försäkringshavaren att få det försäkringsskydd, han sålunda skulle mista, ersatt genom ett nytt försäkringsavtal. Det har därför ansetts billigt att i sådant fall betrakta försäkringen såsom automatiskt förlängd under så lång tid — i förslaget satt till utgången av den dag då fartyget ankommer till första hamn — att försäkringshavaren kommer i tillfälle att anskaffa ny försäkring innan fartyget ånyo går till sjöss.

Kommer avtalet sålunda att bliva gällande under tid, för vilken premie icke erlagts, bör försäkringsgivaren naturligtvis äga rätt till premie för denna tid, varom bestämmelse införts i paragrafens andra stycke.

Vad sålunda anförts äger emellertid icke tillämplighet å det fall, att försäkringsgivarens uppsägningsrätt grundar sig på försäkringshavarens uraktlåtenhet att erlägga premie. Påföljderna av utebliven premiebetalning böra bedömas enligt reglerna i 13 och 14 §§.

2. Om annan transportförsäkring.

77 och 78 §§.

Annan transportförsäkring än sjöförsäkring drives här i riket — frånsett s. k. luftfärdsförsäkring — endast av de försäkringsbolag, som även driva sjöförsäkringsrörelse, och de allmänna försäkringsvillkor, som gälla för sjöförsäkring, pläga delvis tillämpas även å annan försäkring. Av de särskilda bestämmelser förslaget innehåller om sjöförsäkring kunna de flesta, nämligen 59, 61, 63—66, 69—71 samt 76 §§, icke ifrågakomma till användning å annan försäkring.

I fråga om all transportförsäkring gäller vad som i 60 § uttalats om sjöförsäkring, nämligen att den avser icke allenast viss angiven art av fara utan varje slags fara, som kan uppkomma under transport. Denna grundsats har kommittén låtit komma till uttryck i 77 §.

Därjämte har kommittén ansett vissa av de för sjöförsäkring föreslagna bestämmelserna kunna vinna motsvarande tillämpning å annan transportförsäkring. Dessa bestämmelser äro de som upptagits i:

62 § om försäkringsgivarens frihet från ansvarighet för skada, som är en följd endast av slitning, ålder eller röta, eller som åkommit vara på grund av bristfällig inpackning eller varans egen beskaffenhet;

67 och 68 §§ om den inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet, som förändring av faran i vissa fall bör utöva;

72 och 73 §§ om skyldighet för försäkringsgivaren att i vissa fall utgiva ersättning såsom för total förlust, ändå att sådan icke eller icke veterligen inträffat;

74 § om försäkringsgivarens skyldighet att för flera under försäkringstiden inträffade försäkringsfall utgiva ersättning, ändå att ersättningsbeloppen sammanlagda överstiga försäkringsbeloppet; samt

75 § om handelsvarors försäkringsvärde.

C. Om brandförsäkring.

79 §.

Brandförsäkring meddelas mot skada genom brand. Såsom brandskada i brandförsäkringsavtalets mening är icke att anse varje skada genom eld; endast om elden i sig innebär fara för självständig spridning av förbränningsprocessen, kan den betecknas såsom brand. Emellertid har, särskilt i Tyskland och Danmark men i någon mån även hos oss, yppat sig benägenhet hos försäkringshavare att söka få såsom brandskada betraktad även annan skada genom utveckling av hetta eller värme. Det har därför ansetts lämpligt att, med uttryck lånat från 24 kap. Byggningabalken, antyda brandförsäkringens rätta innebörd, i det ordet brand förklarats beteckna eld, som är kommen lös. För att belysa den sålunda antydda betydelsen av begreppet brand hava i den svenska texten likasom i den finska och den norska exempelvis anförts en del ur brandförsäkringsbolagens praxis hämtade fall av skada genom eld, för vilken ersättning såsom för brandskada obehörigen påyrkats. Till undvikande av missförstånd hava i paragrafens andra stycke — likaledes såsom belysande exempel — anförts några fall, då brandskada föreligger, fastän det skadade föremålet icke självt råkat i brand.

80 §.

Här upptagas vissa skadefall, för vilka försäkringsgivaren icke bör ansvara, ehuru de orsakats av brand i den mening 79 § angiver. Om ett föremål i yrkesutövning eller för hushållsbehov utsättes för värme, bör värmens inverkan å föremålet, även om den råkar bliva starkare än man åsyftat, icke ådraga försäkringsgivaren ersättningsskyldighet. Skulle i sådant fall rätt till ersättning tillerkännas försäkringshavaren, lämnar man denne tillfället öppet till avsiktligt eller oavsiktligt missbruk, som undandrager sig all kontroll.

81 §.

I överensstämmelse med hävdvunnen praxis utvidgas här brandförsäkringens innebörd till att omfatta även annan skada genom åskslag än sådan, som uppkommit genom en av åskslaget orsakad brand.

Då det är mycket vanligt att brandförsäkringsgivaren åtager sig ansvarighet jämväl för skada genom explosion eller visst slag av explosion, oaktat denna varken orsakats av eller orsakatbrand, hava i paragrafens andra stycke förslagets bestämmelser om brandförsäkring förklarats vara, där sådant åtagande skett, tillämpliga å avtalet även i vad det angår explosionsskada.

82 §.

Rörande vissa slag av skada, som uppkommit i samband med brand, förklaras här, att skadan skall behandlas såsom inbegripen under försäkringen, även om den icke uppkommit genom eldens inverkan å det föremål som skadats.

Först nämnes, att föremålet förkommer till följd av branden, varmed naturligtvis åsyftas det fall att ett föremål saknas, ehuru det måste antagas hava undgått att förstöras av elden. Härom förekomma liknande stadganden den tyska lagen (§ 83) och den schweiziska lagen (art. 63). De svenska brandförsäkringsbolagen pläga däremot icke i sina försäkringsvillkor intaga någon motsvarande bestämmelse. Det oaktat torde ersättning ofta lämnas för gods, som efter brand saknas utan att anledning föreligger till antagande, att godset undandolts. Förslaget kan därför icke sägas gå utvecklingen i förväg genom att såsom lagregel upptaga försäkringsgivarens ansvarighet för gods, som förkommit till följd av brand.

Att försäkringsgivarens ansvarighet omfattar skada, som åkommer gods vid dess bärgning undan brand, överensstämmer med rådande sedvana.

Vidkommande innehållet i paragrafens andra punkt torde det likaledes få anses vara allmänt vedertagen praxis, att försäkringsgivaren har att ersätta sådan skada å ett under försäkringen inbegripet föremål, som består däri, att det uppoffras vid skälig åtgärd till hämmande av brand, som hotar föremålet eller annat under försäkringen inbegripet gods. Däremot är praxis osäker rörande frågan, huruvida detsamma bör gälla, när den brand, till vars förekommande eller hämmande uppoffringen sker, hotar föremål, som icke ingår under den ifrågavarande försäkringen. Kommittén har emellertid, såsom av den föreslagna lagtexten framgår, funnit denna fråga böra besvaras jakande. Härmed är naturligtvis ej avgjort, huruvida försäkringsgivaren, när han alltså ersatt skada å det uppoffrade föremålet (t. ex. kläder som skadats eller förstörts vid försök att släcka utbruten eld i främmande egendom), äger söka sitt åter hos den, i vars intresse uppoffringen skett — till äventyrs en annan försäkringsgivare, som meddelat försäkring å den egendom som var i fara. Behandlingen av detta spörsmål har icke ansetts falla inom ramen för den nu ifrågasatta lagstiftningen.

83 §.

Ett brandförsäkringsavtal innehåller i allmänhet, att försäkringsgivarens ansvarighet begränsas till att avse endast sådan brandskada, som träffar de under försäkringen inbegripna föremålen å visst i försäkringsbrevet angivet ställe eller inom ett bestämt, mer eller mindre vidsträckt område. Ett sådant angivande av »försäkringsstället» innebär en begränsning av själva den fara, som avtalet avser, och kan icke likställas med sådana upplysningar om farans beskaffenhet, som avses i 4—10 §§.

Emellertid förhåller det sig ju ofta så, att ehuru försäkringsbrevet angiver en viss plats såsom försäkringsställe, det likväl är för försäkringsgivaren utan all betydelse, om det försäkrade föremålet i själva verket, när det träffades av brandskada, befann sig på annan plats. Om ett riktigt angivande av försäkringsstället icke skulle hava i något avseende påverkat försäkringsgivarens förfarande, synes det rimligtvis kunna förutsättas hava varit hans avsikt att hålla försäkringshavaren skyddad mot brand även å den icke uppgivna platsen. Den tolkningsregel, som härom införts i förevarande paragraf, överensstämmer med vad för ett likartat fall stadgats i 67 §.

Från den med det svenska förslaget överensstämmande huvudregeln innehålla de övriga förslagen vissa sinsemellan olika undantagsbestämmelser rörande försäkring å personlig lösegendom, anslutande sig till den praxis, som i de särskilda länderna utvecklat sig.

84 §.

Det är mycket vanligt, att brandförsäkringsavtal slutes för endast ett år; men härvid går man i regel ut ifrån att för försäkringens oförändrade förnyande för ett nytt försäkringsår ej erfordras någon förhandling mellan kontrahenterna eller något avtal i annan form än att försäkringstagaren erlägger premien för det nya försäkringsåret och försäkringsgivaren utfärdar erkännande därom. Kommittén har trott, att det skulle lända båda kontrahenterna till ömsesidig fördel, om i lagen inflöte en tolkningsregel av den innebörd att om ett så slutet avtal icke uppsades, det skulle fortfara att gälla under ytterligare ett år. Åtminstone i fråga om sådana försäkringar som i allmänhet förnyas år efter år, t. ex. försäkringar å boningshus eller personlig lösegendom, synes en dylik anordning vara lämplig. Den stadga i förhållandet mellan kontrahenterna, som därigenom vinnes, skulle i viss mån ersätta avtal på längre tid men på samma gång lämna vardera sidan öppet att, därest omständigheterna därtill föranleda, göra sig kvitt avtalet. Försäkringshavaren skulle dessutom jämlikt 14 § därigenom vinna i lag stadgad rätt att få sig tillsänd sådan erinran om premiens förfallodag, som nu allmänneligen brukas.

Kommittén har därför föreslagit, att om ett brandförsäkringsavtal, som slutits för ett år," icke av någondera kontrahenten uppsäges senast en vecka före den avtalade tidens utgång, avtalet skall anses förlängt för ett år i sänder.

Har försäkringen avtalats för kortare tid än ett år, har man däremot icke anledning att hos försäkringstagaren presumera avsikt att oförändrat förnya densamma. Att enligt det norska förslaget presumtionen skall gälla även avtal, som slutits på sex månader, beror därpå att brandförsäkringsavtal, som äro avsedda att oförändrade förnyas, i Norge oftast slutas för sådan tid.

85 §.

Den faktiska intressegemenskap, som hos äkta makar, vilka leva i bo samman, förefinnes eller i allt fall måste presumeras i avseende å all boets egendom, evad den är gemensam eller enskild eller utgöres av giftorättsgods, synes böra medföra, att om den ene maken orsakat brandskada å egendom, som tillhör den andre, dennes anspråk på ersättning bör bedömas så som om han själv orsakat skadan.

86 §.

Då gällande lag icke innehåller någon bestämmelse om rätt för inteckningshavare att tillgodogöra sig utfallande brandskadeersättning, har, såsom förut nämnts, dylik rätt ansetts icke kunna utan särskilt avtal tillerkännas inteckningshavaren.[1] Härutinnan komma de stadganden, som föreslagits i 54 och 57 §§ att medföra den ändring till inteckningshavarens förmån, att han, sedan skada inträffat, äger rätt till utfallande ersättningsbelopp och genom meddelande till försäkringsgivaren kan bereda sig tillfälle att vid skaderegleringen själv bevaka sin rätt. Men denna rätt kan genom förbehåll i själva försäkringsavtalet eller genom en mellan kontrahenterna överenskommen ändring av detta minskas eller omintetgöras, såvida icke försäkringstagaren gent emot inteckningshavaren särskilt förbundit sig att respektera den rätt, som tillkommer honom enligt lagens deklaratoriska stadganden. Längre har kommittén ej heller ansett sig böra gå i fråga om skadeförsäkring i allmänhet. I avtal t. ex. om glasförsäkring å en byggnad eller om maskinskadeförsäkring å maskiner, som enligt lag skola anses höra till byggnaden, står det alltså enligt förslaget kontrahenterna fritt att införa bestämmelser, enligt vilka ersättning för timad skada skall utbetalas icke till inteckningshavare utan till fastighetens ägare. Dels taga dylika skador i allmänhet icke en sådan omfattning, att de kunna i avsevärd mån förringa inteckningssäkerheten, och dels har försäkring mot dylik skada ännu icke kommit i så allmänt bruk, att inteckningshavaren kan antagas hava vid kreditens lämnande förutsatt tillvaron av sådan försäkring. Är byggnaden av den beskaffenhet, att glasrutorna eller de fasta maskinerna representera en mera väsentlig del av byggnadens värde, bör det ankomma på långivaren att särskilt betinga sig försäkringsskydd.

Helt annorlunda är förhållandet i fråga om brandförsäkring. Med sällsynta

[1] Se K. Maj:ts dom den 30 december 1899 (N. J. A. s. 570); annorlunda, när den intecknade egendomens åbyggnad nedbrunnit efter det fastighetsägaren försatts i konkurs, se K. Maj:ts dom den 28 februari 1882 (N. J. A. s. 77).

undantag är å varje byggnad av värde brandförsäkring tagen. Vid belåning av en inteckning torde varje förståndig långivare, åtminstone om fastighetens huvudsakliga värde ligger i åbyggnaden, fordra eller i varje fall förutsätta, att hans rätt är genom försäkring skyddad mot brandskada. Också torde, med undantag av en del mindre bolag, som meddela försäkring uteslutande eller huvudsakligen å lantbruksfastigheter, alla brandförsäkringsanstalter hava försökt att genom bestämmelser i sina reglementen eller sina allmänna försäkringsvillkor mer eller mindre fullständigt fylla ifrågavarande lucka i lagstiftningen.

Frågan om inteckningshavarens rätt till betalning ur ersättning, som utfaller på grund av en utav den intecknade fastighetens ägare tagen försäkring å fastighetens åbyggnad, är emellertid icke av beskaffenhet att böra avgöras genom avtal mellan försäkringstagaren och försäkringsgivaren. Den omvårdnad lagstiftaren måste ägna fastighetskrediten kräver, att inteckningshavarens rättsställning i förevarande avseende genom bestämmelser i lag regleras på ett sådant sätt, att han utan hänsyn till försäkringsavtalets innehåll erhåller ett effektivt skydd på grund av försäkringen. Härvid synes man kunna bortse från sådana fall, då ersättning för inträffad brandskada endast uppgår till ett i förhållande till brandförsäkringssumman obetydligt belopp. För att nå åsyftat resultat torde det icke heller i sådana fall, då brandskadan är av större omfattning, vara nödvändigt att tillägga inteckningshavaren rätt att utan vidare ur försäkringsbeloppet uppbära betalning för en fordran, som icke är förfallen. Hänsyn till fastighetsägarens intresse kräver, att åt honom, i den mån det kan ske utan förringande av inteckningshavarens säkerhet, beredes tillfälle att använda brandstodsmedlen till att sätta den skadade byggnaden i brukbart skick. De bestämmelser, som ansetts erforderliga för att härutinnan närmare avväga förhållandet mellan fastighetsägaren och inteckningshavaren, hava upptagits i ett särskilt lagförslag. Där har till behandling upptagits jämväl frågan om den ordning, i vilken flera inteckningshavare sins emellan skola uppbära betalning ur brandstodsmedlen. Att ifrågavarande bestämmelser icke kunnat intagas i förslaget till lag om försäkringsavtal har i främsta rummet berott därpå, att det på grund av skiljaktigheterna i de särskilda ländernas lagstiftning angående inteckning icke varit möjligt att åstadkomma likformighet mellan texterna. De för svensk rätt erforderliga bestämmelserna äro så vidlyftiga, att deras infogande i sistnämnda förslag skulle föranlett ett brytande av den överensstämmande paragrafföljden i texterna.

87 §.

Enligt de bestämmelser, som upptagits i 86 § och i det särskilda förslaget till lag om inteckningshavares rätt till betalning ur ersättning, som utgår på grund av brandförsäkringsavtal, åtnjuter inteckningshavaren så till vida skydd genom en av den intecknade fastighetens ägare tagen brandförsäkring, som hans rätt att ur utfallande ersättningsbelopp njuta betalning eller säkerhet är

tryggad. Vid detta resultat har emellertid kommittén ansett sig icke kunna stanna. Av hänsyn till fastighetskrediten är det av vikt, att inteckningshavarens försäkringsskydd även i andra avseenden göres så starkt som möjligt. Framför allt måste garantier skapas mot att en brandförsäkring, vars befintlighet inteckningshavaren konstaterat eller åtminstone förutsatt vid inteckningens belåning, sedermera skulle kunna utan hans vetskap eller förskyllan ändras till hans nackdel, upphävas eller annorledes upphöra att giva honom påräknat skydd. I sådant syfte har förevarande paragraf tillkommit. Att de bestämmelser, som där givas till fördel för inteckningshavare, måste betraktas såsom tvingande i den mening, att de icke kunna ändras genom avtal mellan försäkringstagaren och försäkringsgivaren, torde vara överflödigt att påpeka.

När brandförsäkring gäller till förmån för tredje man, äger enligt 56 § försäkringstagaren i viss utsträckning att med bindande verkan för tredje mannen vidtaga åtgärder, varigenom försäkringen kan komma att ändras eller upphöra, ävensom mottaga uppsägning av försäkringen. Denna bestämmelse bör enligt kommitténs tanke icke vinna tillämpning gent emot inteckningshavare, som hos försäkringsgivaren anmält namn och adress. En mellan fastighetens ägare och försäkringsgivaren träffad överenskommelse om ändring av försäkringsavtalet eller dess uppsägning hos endera av dem synes icke böra inverka å inteckningshavarens rätt, förrän denne underrättats om ändringen eller uppsägningen och därefter någon tid förflutit. Genom den bestämmelse, som härutinnan upptagits i paragrafens första stycke, erhåller inteckningshavaren icke blott trygghet mot att en brandförsäkring ändras eller upphör utan hans vetskap utan även nödigt rådrum att själv skaffa sig erforderligt försäkringsskydd. Vad där föreskrives om rätt för försäkringsgivaren att sända underrättelse i rekommenderat brev torde, även om det i något fall kan medföra att inteckningshavaren icke blir underrättad om skedd ändring eller uppsägning, vara nödvändigt av praktiska skäl och i enkelhetens intresse. En skyldighet för försäkringsgivaren att bevisa, att inteckningshavaren fått del av sådan underrättelse, skulle för försäkringsbolagen medföra besvär och kostnader utan att i stort sett inteckningshavarnas trygghet skulle i motsvarande mån ökas.

I det föregående har framhållits, att ett dröjsmål med premiens betalning i många fall på grund av förbehåll i avtalet medför, att försäkringsgivaren blir fri från ansvarighet för inträffande försäkringsfall. För att skydda försäkringstagaren mot en alltför sträng tillämpning av dylika förbehåll hava i 14 § vissa gränser uppdragits för avtalsfriheten på detta område. Ett tryggande av inteckningshavarens rättsställning kräver att skyddet utvidgas till att gälla jämväl denne, såvida hans namn och adress blivit hos försäkringsgivaren anmälda. Såsom villkor för försäkringsgivarens rätt att på grund av utebliven premiebetalning gent emot inteckningshavaren åberopa ett förbehåll om frihet från ansvarighet bör uppställas att försäkringsgivaren underrättat inteckningshavaren att premien är ogulden och lämnat honom rådrum att skaffa sig

erforderligt försäkringsskydd. På dessa grunder vilar den i paragrafens andra stycke upptagna bestämmelsen.

Även andra omständigheter än underlåten premiebetalning kunna hava till följd, att försäkringsgivaren blir helt eller delvis fri från ansvarighet. En sådan påföljd kan exempelvis inträda, om försäkringstagaren lämnat oriktiga uppgifter vid avtalets slutande. Detsamma gäller om någon, som haft att tillse, att en i avtalet meddelad säkerhetsföreskrift efterföljes, försummar sin skyldighet härutinnan. I överensstämmelse med vad som redan nu i många fall lärer tillämpas har kommittén i paragrafens tredje stycke föreslagit en bestämmelse som innebär, att en dylik omständighet icke får åberopas gent emot inteckningshavare, såvida icke omständigheten beror av denne själv.

88 §.

Då den, som för ogulden köpeskilling äger fordran med förmånsrätt enligt 11 kap. 2 § jordabalken, i allmänhet likställes med inteckningshavare och något skäl varför icke dylik likställighet skulle förefinnas jämväl i de hänseenden, varom i 86 och 87 §§ är fråga, icke ansetts föreligga, har kommittén i denna paragraf föreslagit en uttrycklig bestämmelse av sådant innehåll. Är brandförsäkring tagen å byggnad, som hör till tomträtt eller vattenfallsrätt, bör naturligtvis även den, som för fordran har inteckning i tomträtten eller vattenfallsrätten, njuta samma rätt på grund av försäkringen som enligt nämnda bestämmelse tillkommer innehavare av inteckning i fast egendom.

D. Om kreatursförsäkring.

89 §.

Den i paragrafen föreslagna bestämmelsen, att om inom en månad efter försäkringstidens utgång djur dött eller måst dödas på grund av händelse, som inträffat under försäkringstiden, försäkringsgivaren skall vara ansvarig såsom om djurets död inträffat under försäkringstiden, har i viss mån sin motsvarighet i 91 § (ansvarighetsförsäkring) och 120 § (olycksfallsförsäkring). I och med den sjukdom eller det olycksfall, som medför kreaturets död, har i själva verket den skadevållande händelsen inträffat under försäkringstiden, fastän skadan timar och försäkringsfallet sålunda fullbordas först efter försäkringstidens utgång. Bestämmelsen är i fråga om kreatursförsäkring särskilt påkallad därav, att sådan försäkring ej kan erhållas, med mindre djuret är fullkomligt friskt när avtalet slutes. Om ett försäkrat djur sjuknar mot slutet av försäkringstiden, kan ägaren icke erhålla ny försäkring däråt; han skulle alltså bliva i saknad av försäkringsskydd. Att man här — i olikhet med vad som föreslagits i 91 § — begränsat regeln till att gälla endast i det fall, att djuret dör eller måste dödas inom viss kortare tid efter försäkringstidens utgång,

beror på de betänkligheter, som målsmän för kreatursförsäkringen uttalat mot en längre gående utsträckning av försäkringsgivarens ansvarighet. I denna försäkringsgren ligger frestelsen till framställande av oberättigade ersättningsanspråk nära till hands, och svårigheten att avvisa sådana växer med tidsavståndet mellan den skadevållande händelsen — sjukdomen eller olycksfallet — och den skada, djurets död, mot vilken försäkringen gäller. Dessa betänkligheter, som föranlett den angivna tidsbegränsningen, göra sig med än större styrka gällande mot att låta den föreslagna bestämmelsen avse även avtal, varigenom försäkringsgivaren iklätt sig ansvarighet för andra följder av sjukdom eller olycksfall än djurets död.

90 §.

Enligt huvudregeln i 37 § skall till grund för beräknande av värdet å gods, som skadats eller förstörts, läggas prisförhållandena omedelbart före försäkringsfallet. För att bliva användbar vid värdering av djur, som dött eller måst dödas med anledning av ett någon tid dessförinnan inträffat sjukdoms- eller olycksfall, tarvar denna regel ett förtydligande. Försäkring mot kreaturs död har givetvis till uppgift att bereda försäkringshavaren ersättning för det värde djuret vid sin död skulle haft, om det icke träffats av sjukdomen eller olycksfallet. Det är utan vidare klart, att detta ändamål icke vinnes, om ersättningen beräknas efter det obetydliga värde, djuret efter en kanske långvarig sjukdom till äventyrs äger kvar omedelbart före döden. Om man åter räknar med djurets värde omedelbart före sjukdoms- eller olycksfallet kan, om avsevärd tid förflyter innan djuret dör eller måste dödas, en under denna tid inträffad förändring i kreatursprisen tänkas medföra, att försäkringshavaren, alltefter-som prisfall eller prisstegring ägt rum, genom den sålunda beräknade ersättningen kommer i en bättre eller sämre ställning än han skulle haft, om djuret förblivit friskt. Så snabba prisväxlingar förekomma visserligen sällan, och frågans praktiska betydelse förringas även därigenom, att djurets försäkringsvärde oftast är noggrant bestämt i försäkringsavtalet. Men kommittén har det oaktat ansett, att i lagen bör angivas huru frågan skall lösas. Denna lösning, som i det stora flertalet fall torde vara bäst ägnad att tillgodose försäkringens uppgift, innebär, att ersättning skall beräknas efter det värde djuret omedelbart före döden skulle ägt, om sjukdomen eller olycksfallet icke inträffat.

E. Om ansvarighetsförsäkring.

Ansvarighetsförsäkring är en försäkringsform, som först på senare tid kommit till användning här i landet. Den bedrevs ursprungligen under benämningen »ansvarsförsäkring». Men då denna beteckning lärer hava medfört det missförstånd, att försäkringen skulle berättiga till ersättning även för ådömt bötesansvar, har den för några år sedan utbytts mot »skadeståndsförsäkring».

Denna term, använd för en underavdelning av skadeförsäkring, skulle emellertid lätt kunna giva anledning till förväxling. Ett lämpligt namn, som angiver den fara försäkringen avser, har kommittén trott sig finna i benämningen ansvarighetsförsäkring. Mot den föreslagna benämningen har i de över förslaget avgivna utlåtandena någon anmärkning ej blivit framställd.

91 §.

Med det angivande av ansvarighetsförsäkringens innebörd, som inleder paragrafen, har kommittén velat från denna försäkringsforms område avskilja avtal, varigenom försäkringsgivaren förbinder sig att svara för fullgörandet av en prestation, som en annan åtagit sig. Å borgens- eller garantiförsäkring eller andra därmed likartade försäkringsformer äga de i 91—96 §§ föreslagna bestämmelserna sålunda icke tillämpning. Däremot äro dessa regler tillämpliga å varje försäkringsavtal, varigenom försäkringsgivaren åtagit sig att, därest försäkringstagaren eller annan försäkringshavare ådrager sig skadeståndsskyldighet, svara för förlust, som därigenom kan uppkomma för denne. Det är sålunda likgiltigt, huruvida skadeståndsskyldigheten grundar sig på att försäkringshavaren icke behörigen fullgjort någon honom enligt avtal åliggande förpliktelse eller uppkommit genom skadegörelse, som medfört skadeståndsplikt för försäkringshavaren utan hänsyn till något förefintligt rättsförhållande mellan honom och den, som lidit skadan. En annan sak är, att ansvarighetsförsäkring i regel genom bestämmelse i avtalet begränsas till att avse endast skadeståndsskyldighet av senare slaget.

Om en händelse, som kan ådraga försäkringshavaren skadeståndsskyldighet, inträffat under försäkringstiden, men det först efter denna tids utgång visat sig att skada uppstått, kan det vara föremål för tvekan, huruvida försäkringsgivaren skall svara för skadeståndets betalning eller icke. Avfattningen av de försäkringsvillkor, som i allmänhet användas, är härutinnan icke tydlig. Då den skadevållande händelsen inträffat under försäkringstiden, synes det emellertid ligga närmast till hands att, i överensstämmelse med vad som för likartade fall föreslås i 89 och 120 §§, ålägga försäkringsgivaren ersättningsskyldighet. En sådan lösning måste också i vanliga fall antagas stå i överensstämmelse med kontrahenternas avsikt.

92 §.

Det ligger i försäkringsgivarens intresse, att försäkringshavaren så vitt möjligt värjer sig mot krav av den, som anser sig hava lidit skada genom någon försäkringshavarens åtgärd eller underlåtenhet. Dennes plikt enligt 52 § att sörja för avvärjande av skada kan, där hans skadeståndsskyldighet är tvivelaktig, medföra, att han måste underkasta sig rättegång. De skäliga kostnader, som genom rättegången uppkomma för honom, bör försäkringsgivaren ersätta, även om försäkringsbeloppet därigenom överskrides. Det härom i denna paragraf föreslagna stadgandet avviker från motsvarande bestämmelse i 53 § så

till vida som ifrågavarande rättegångskostnader ansetts böra helt ersättas, även om försäkringsgivaren endast svarar för en del av utdömt skadeståndsbelopp. Skälet till denna olikhet är, att det ofta är endast i försäkringsgivarens intresse och på hans föranledande, som försäkringshavaren nödgas låta domstol döma i saken.

Försäkringshavarens vägran att godvilligt betala medför, om han sakfälles, skyldighet för honom att betala ränta å belopp, som utdömes. Även denna ränteutgift bör av samma skäl som de ovan i fråga om rättegångskostnaderna anförda bestridas av försäkringsgivaren; dock kan detta, i fall försäkringsgivaren icke svarar för hela det utdömda skadeståndsbeloppet, självfallet endast gälla den del av räntan, som belöper på försäkringsgivarens andel.

93 §.

Om försäkringsgivaren icke vill finna sig i att utgiva ersättning i överensstämmelse med en icke lagakraftvunnen dom, varigenom det blivit försäkringshavaren ålagt att utgiva skadestånd, utan påyrkar målets fullföljande i högre rätt, synes det ligga i sakens natur, att han i sådana fall, då för rätt att fullfölja talan kräves nedsättning av fullföljdsavgift eller kostnadsersättning, måste å försäkringshavarens vägnar verkställa sådan nedsättning. Tillika bör det åligga försäkringsgivaren att, så långt avtalat försäkringsbelopp förslår, genom ställande av erforderlig säkerhet freda försäkringshavaren från den olägenhet, som kunde för denne uppkomma genom verkställighet av den överklagade domen. Vad paragrafen härutinnan innehåller överensstämmer med den finska texten. De skiljaktigheter, som det danska och det norska förslaget förete, bero på de i Danmark och Norge gällande stadganden om fullföljd av talan och verkställighet av dom.

94 §.

I försäkringsvillkoren förekommo tidigare bestämmelser, varigenom försäkringsgivaren frikallade sig från ansvarighet för den händelse försäkringshavaren utan försäkringsgivarens medgivande utbetalade ersättning för skada, som han orsakat, eller eljest godkände fordrat ersättningsbelopp. Att försäkringshavaren genom ett sådant förfarande försämrar sin ställning gent emot försäkringsgivaren, är klart; bestrider denne, att skadeståndsskyldighet förelegat, blir det försäkringshavarens sak att ådagalägga, att så varit fallet. Men att han träffat uppgörelse i godo, när betalningsskyldighet uppenbarligen förelåg, kan icke rimligtvis få medföra, att han går miste om rätten till den ersättning, försäkringsgivaren skulle hava nödgats utgiva, därest saken gått till domstol. Å andra sidan måste det erkännas, att om försäkringshavaren godkänner ett skadeståndsanspråk, som ter sig mer eller mindre tvivelaktigt, den omständigheten, att det sedermera skulle kunna visas, att detta anspråk verkligen var berättigat, icke bör betaga försäkringsgivaren rätt att göra gällande ett förbehåll sådant som det ovan förutsatta. Det är nämligen svårt att efteråt

med säkerhet bedöma, vilken utgång frågan om försäkringshavarens skadeståndsskyldighet skolat få, om den från början blivit föremål för en fullständig utredning, vid vilken den erfarenhet, som står till försäkringsgivarens förfogande, hade kunnat komma till användning. Enligt kommitténs förslag skall därför förbehållet vara utan verkan endast därest det godkända ersättningsanspråket *uppenbart* var lagligen grundat. Förslaget överensstämmer så till vida med de nu allmänt använda försäkringsvillkoren, som dessa erkänna försäkringsgivarens ersättningsskyldighet, såvida den företagna åtgärden kan anses uppenbarligen motiverad av rättvisa eller billighet.

En dom, varigenom skadeståndsskyldighet blivit försäkringshavaren ålagd, kan enligt sedvanliga processuella grundsatser icke anses innefatta en gent emot försäkringsgivaren bindande fastställelse av försäkringshavarens förpliktelse i sådant avseende. För att ansvarighetsförsäkringen skall kunna fylla sin uppgift kräves emellertid, att försäkringsgivaren i allmänhet låter en dylik dom bliva bindande i avseende å hans egen betalningsskyldighet, något som också i viss mån bildar en tyst förutsättning i avtal av denna art. En sådan ordning, vilken innebär att försäkringsgivarens rättsställning göres beroende av utgången av den mot försäkringshavaren anhängiggjorda rättegången, fordrar tydligen, att försäkringsgivaren får på något sätt vara verksam i rättegången och genom egen insats bidraga till en för hans rättsliga ställning gynnsam dom. Närmast till hands synes ligga, att försäkringsgivaren inträder såsom intervenient i den pågående rättegången och gör ett med försäkringshavaren. I stället för att begagna sig av denna möjlighet att i eget namn uppträda i rättegången bruka emellertid försäkringsbolagen söka skydda sitt intresse genom förbehåll om skyldighet för försäkringshavaren att såsom rättegångsombud anlita någon av försäkringsgivaren utsedd eller godkänd person. Om än en sådan anordning kan vara ägnad att i normala fall på ett enkelt och praktiskt sätt tillgodose såväl försäkringsgivarens som försäkringshavarens intresse, får man dock enligt kommitténs tanke icke förbise, att förhållandena stundom kunna vara sådana, att de båda kontrahenternas intressen icke sammanfalla. Försäkringshavarens intresse likasom ock hans känsla av honom åliggande sanningsplikt kunna kräva ett självständigt uppträdande i rättegången. Med hänsyn härtill synes det icke vara rimligt, att en underlåtenhet från försäkringshavarens sida att anlita det av försäkringsgivaren utsedda ombudet skall, på sätt i nu gällande försäkringsvillkor föreskrives, befria försäkringsgivaren från ersättningsskyldighet. Däremot bör försäkringshavaren i dylikt fall icke kunna fordra, att försäkringsgivaren skall åt domen tillerkänna samma bindande kraft som han eljest skulle hava gjort. Rätt till ersättning för rättegångskostnaderna synes icke heller böra tillkomma försäkringshavaren. På dessa grunder vilar den i andra stycket av 94 § upptagna bestämmelsen, enligt vilken försäkringsgivaren äger göra gällande nu angivna men ej andra påföljder av försäkringshavarens underlåtenhet. De tre övriga texterna sakna motsvarighet till denna bestämmelse.

95 §.

Då ansvarighetsförsäkring, på sätt förut framhållits, gäller mot ansvarighet för skada, som kan åligga försäkringshavaren gent emot annan, uppstår den frågan, huruvida eller i vilken omfattning denne andre, d. v. s. den som lidit skada, kan på försäkringsavtalet grunda någon rätt mot försäkringsgivaren. Huru denna fråga bör besvaras, har varit föremål för delade meningar.

Ansvarighetsförsäkring kan avse tredje mans intresse. Så är exempelvis fallet, när en yrkesidkare tager försäkring mot den skadeståndsskyldighet, som någon hans underlydande kan i hans tjänst ådraga sig. Men den, som lidit skadan, intager en helt annan ställning. Försäkringen tages icke i syfte att bereda honom trygghet för skadeståndets utbekommande. Den, som tager ansvarighetsförsäkring, gör det i syfte att skydda sig själv eller annan person mot den minskning i enderas förmögenhet, som betalning av skadestånd skulle innebära.

Å andra sidan låter det sig icke förneka, att sociala hänsyn och samfärdselns krav i många fall göra det till ett viktigt samhällsintresse, att när en verksamhet är i särskild grad ägnad att utsätta andras liv, hälsa eller egendom för fara, verksamhetens utövare (t. ex. automobilägaren) genom försäkring till förmån för den, som kan komma att lida skada, tryggar dennes rätt till skadestånd. Skyldighet att taga försäkring av sådan art är för vissa fall påbjuden i åtskilliga länders lagstiftning. Att införande av ett dylikt försäkringstvång tillhör ett annat lagstiftningsområde än det, vars bearbetande åligger kommittén, är emellertid uppenbart. Erinras må ock, att ehuru försäkring, som tages till förmån för den som kan komma att lida skada genom försäkringstagarens verksamhet, stundom kallas ansvarighetsförsäkring, den likväl har en helt annan karaktär än den egentliga ansvarighetsförsäkringen. Den avser sålunda icke eller åtminstone icke i första hand att för försäkringstagaren skapa försäkringsskydd mot skadeståndsskyldighet. Tvärtom kan försäkringsgivaren äga att av försäkringstagaren återkräva, vad han på grund av grov vårdslöshet å dennes sida måste utgiva till den, som lidit skadan. Denne har alltså en i viss mån självständig rätt gent emot försäkringsgivaren. Vad den egentliga ansvarighetsförsäkringen beträffar skulle det däremot strida mot dess uppgift och innebörd att principiellt tillerkänna den, som lidit skada, någon självständig rätt mot försäkringsgivaren på grund av försäkringsavtalet eller av försäkringsfallet. En annan sak är, att när denna försäkringsform skall bliva föremål för reglering i lag, det bör tillses, att inom ramen för ansvarighetsförsäkringens uppgift största möjliga hänsyn tages till samhällets intresse av att det belopp försäkringsgivaren har att utbetala i sista hand kommer den till godo, som lidit skadan. Ansvarighetsförsäkringen bör anordnas på ett sätt, som icke möjliggör, att försäkringsfallet bereder försäkringshavaren en vinst. En förutsättning för försäkringshavarens rätt att uppbära ersättning av försäkringsgivaren måste vara, att han själv fullgör sin skadeståndsplikt.

Det svenska förslaget utgår därför från den grundsatsen, att ett avtal om ansvarighetsförsäkring giver endast försäkringshavaren en rätt mot försäkringsgivaren. Men på samma gång fasthålles, att utövningen av denna rätt måste underkastas begränsning så till vida, att försäkringshavaren icke äger utbekomma ersättning av försäkringsgivaren, med mindre han visar sig hava träffat uppgörelse med den skadeståndsberättigade. För upprätthållande av detta villkor göres försäkringsgivaren ansvarig på det sätt, att om han utbetalar ersättning till försäkringshavaren utan att tillse, att den skadeståndsberättigades intresse blivit tillgodosett, denne, om han sedermera icke kan utfå sin rätt av försäkringshavaren, äger hålla sig till försäkringsgivaren för utbekommande av vad som brister, dock ej med högre belopp än som motsvarar vad försäkringshavaren fått lyfta.

Om försäkringshavaren i syfte att förhålla den skadeståndsberättigade hans rätt eller av annan anledning underlåter att — med försäkringsgivarens medverkan om så erfordras — gälda sin skuld, kan den skadeståndsberättigade, sedan han fått dom å sin vederpart, påkalla, att dennes hos försäkringsgivaren innestående krav på ersättning utmätes till gäldande av skadeståndet. Har försäkringshavaren blivit försatt i konkurs, är denna utväg stängd, men man bör kunna påräkna, att konkursförvaltaren vidtager åtgärd för ersättningens uttagande och överlämnande till den skadeståndsberättigade. För den mindre sannolika händelse att detta icke sker, har det ansetts nödigt att tillerkänna borgenären rätt att få försäkringshavarens anspråk mot försäkringsgivaren å sig överlåtet.

Den finska texten är likalydande med den svenska.

Enligt det danska förslaget skall däremot den, som lidit skada, såvida han ej erhållit gottgörelse av försäkringshavaren, inträda i dennes rätt mot försäkringsgivaren, när försäkringshavarens skadeståndsplikt blivit fastställd. Har försäkringsgivaren ej kännedom om att försäkringsfall timat, kan han naturligtvis med försäkringstagaren eller försäkringshavaren träffa vad uppgörelse som hälst; men sedan han erhållit sådan kännedom, är försäkringsgivaren, även under tiden till dess försäkringshavarens betalningsskyldighet blivit fastslagen, jämlikt 96 § förhindrad att genom förhandling med försäkringshavaren inskränka den rätt, som enligt 95 § tillkommer den, som lidit skada. En följd härav blir, att om försäkringshavarens rätt på grund av försäkringen är i något avseende tvistig, han är förhindrad att utan samtycke av den, som lidit skada, i godo med försäkringsgivaren träffa uppgörelse, varigenom denne förbinder sig att betala en viss del av det skadestånd, som kan bliva utdömt, mot det att försäkringshavaren å sin sida avstår från ytterligare ersättningsanspråk. Om sedermera försäkringshavaren dömes att utgiva skadestånd, men försäkringsgivaren frikallas från ansvarighet på grund av försäkringen, går försäkringshavaren miste om den fördel han kunnat vinna genom en förlikning. Likaledes kunna svårigheter uppstå för försäkringshavaren att kvittningsvis göra gällande motfordran, som han till äventyrs äger hos den, som

lidit skada. En omdaning av det naturliga rättsförhållandet, som leder till ett sådant resultat, har den svenska kommittén icke kunnat förorda. Av mindre praktisk betydelse — om än principiellt oriktigt — är, att försäkringsgivaren anses icke kunna mot den, som lidit skada och enligt det danska förslaget såsom ett slags förmånstagare erhåller en självständig rätt mot försäkringsgivaren, kvittningsvis göra gällande andra fordringsanspråk mot försäkringshavaren än sådana som härflyta ur det försäkringsavtal varom fråga är.

Det norska förslaget intager i viss mån en mellanställning mellan den danska och den finsk-svenska ståndpunkten. Försäkringsgivaren kan med frigörande verkan gent emot försäkringshavaren utbetala ersättningen till den skadeståndsberättigade och är gent emot denne ansvarig för att utbetalning till försäkringshavaren ej äger rum, med mindre denne visar sig hava fullgjort sin förpliktelse. Kommer försäkringshavaren i konkurs, kan den skadeståndsberättigade kräva, att ersättningsbeloppet utbetalas till honom.

96 §.

Såsom i motiven till 95 § framhållits, bör försäkringshavaren även sedan försäkringsfall inträffat äga rätt att med försäkringsgivaren träffa överenskommelse rörande dennes ansvarighet på grund av försäkringen. Om försäkringsgivaren av en eller annan grund vägrar betalning och försäkringshavaren inser, att denna vägran är berättigad, har han icke gent emot den, som lidit skada, skyldighet att inlåta sig i en obefogad rättegång. Finner han saken tvivelaktig, kan han till skyddande av sitt intresse med laga verkan mot skadeståndskrävaren antaga en mer eller mindre mager förlikning. Men däremot bör det icke stå honom fritt att träffa en sådan uppgörelse i syfte att till fördel för sig själv förhålla den, som lidit skada, hans rätt. Det skulle kunna tänkas, att en försäkringshavare, som saknar egna tillgångar eller t. ex. för att undgå straff ämnar rymma ur riket, erbjuder sig att mot erhållande av ett kontant belopp avstå från allt vidare krav på grund av en obestridligen giltig försäkring. Träffas en dylik uppgörelse under sådana omständigheter, att försäkringsgivaren insett eller bort inse försäkringshavarens olovliga syfte, bör den vara utan verkan.

På denna uppfattning vilar den i förevarande paragraf föreslagna bestämmelse, vilken i samma lydelse förekommer i den finska texten. Den danska textens 96 § går, såsom ovan vid 95 § omförmälts, vida längre. Det norska förslaget har icke någon bestämmelse motsvarande den finsk-svenska; dess 96 § stadgar, att försäkringshavarens krav mot bolaget, så länge skadeståndet är oguldet, icke kan tagas i anspråk av annan försäkringshavarens borgenär än den, som lidit skada.

III. Om Livförsäkring.

Allmänna bestämmelser.

97 §.

En person äger självfallet att *å sitt eget liv* taga försäkring såväl för dödsfall som för livsfall. En mycket vanlig form av kapitalförsäkring nämligen s. k. blandad liv- och kapitalförsäkring är i själva verket så anordnad, att den omfattar båda dessa fall. För livränteförsäkring åter är det typiskt, att försäkringen gäller endast livsfall.

Vad beträffar försäkring *å annans liv* kan tvekan ej råda om att det bör vara tillåtet att taga sådan försäkring för livsfall. Däremot kan det anses betänkligt att lämna envar öppet att å annans liv taga försäkring för dödsfall, vilket, särskilt när det gäller försäkring å barns liv, kan föranleda otillbörliga spekulationer i dens död, å vars liv försäkringen tagits. Många utländska lagstiftningar hava också infört bestämmelser i syfte att förekomma missbruk av denna försäkringsform. Sådana bestämmelser synas emellertid icke hava sin rätta plats i en lag om försäkringsavtal. Lagen kunde visserligen tillägga den omständigheten, att försäkringen tagits utan den försäkrades samtycke, en viss verkan till förringande av avtalets giltighet. Men man kan icke låta det bero av kontrahenterna, huruvida denna påföljd skall inträda eller icke. Ingendera har ett legitimt intresse av att få avtalet hävt. Evad försäkringsgivaren vill bli kvitt betalningsskyldighet på grund av en förbindelse, som han olagligen åtagit sig, eller försäkringstagaren önskar återbekomma premierna för en olaglig försäkring, av vilken han ej vidare har någon nytta, bör lagen vägra sin medverkan. Att åter tillerkänna den, å vars liv försäkringen tagits, eller hans rättsinnehavare rätt att påyrka avtalets hävande skulle tjäna till intet, om avtalets tillvaro är för dem okänd, och innebär även ur andra synpunkter en föga användbar lösning. Lagbestämmelser mot befarade missbruk av rätten att taga försäkring å annans liv höra till den offentliga rättens område; de böra, i den mån de anses nödvändiga, införas i lagen om försäkringsrörelse.

98 §.

Då ett livförsäkringsavtal i allmänhet slutes för en lång följd av år, bör försäkringstagaren icke tillförbindas att genom fortsatt premiebetalning hålla

försäkringen vid makt under hela den avtalade försäkringstiden. Om hans ekonomiska eller personliga ställning undergår sådan ändring, att han ej förmår anskaffa de för premien erforderliga medel eller ej vidare har behov av försäkringen, bör det stå honom fritt att låta försäkringen förfalla. Åt denna uppfattning har kommittén, i överensstämmelse med nästan undantagslös svensk praxis, givit uttryck i förevarande paragraf. De skäl, som tala för att, när premiebetalningen skall ske periodvis, försäkringstagaren bör äga frihet att underlåta erläggande av senare premier, gälla däremot icke första premien. Om sin ekonomiska ställning vid tiden för avtalets ingående bör försäkringstagaren äga så tillförlitlig kännedom, att han kan bedöma sin dåvarande förmåga att fullgöra sin avtalsenliga förpliktelse. Därtill kommer, att första premien ofta icke ens förslår till ersättande av det arbete och den kostnad, som nedlagts å avtalets bringande till stånd. Det är enligt kommitténs mening riktigt och för upprätthållande av sunt allvar i bolagens s. k. anskaffningsarbete gagneligt, att försäkringsgivarens rätt att utkräva premien icke eftergives.

99 §.

I fråga om livförsäkring kan man icke tillerkänna fareökning inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet i samma utsträckning som i 45—50 §§ föreslagits rörande skadeförsäkring. Såsom redan i motiven till nyssnämnda paragrafer framhållits, måste livförsäkringsavtalet utgå från den grundsatsen, att försäkringsgivaren principiellt är ansvarig för all fareökning. Vad först angår livförsäkring för livsfall, skulle säkerligen ingen ifrågasätta, att försäkringsgivarens ansvarighet — exempelvis hans skyldighet att erlägga avtalad livränta — skulle påverkas därav, att den, under vars livstid livräntan skall utgå, fått sin hälsa förbättrad, så att »faran» för att han finge leva länge ökats. Men förhållandet är i själva verket detsamma vid livförsäkring för dödsfall. Frånsett olycksfall måste försäkringsfallet — döden — i allmänhet föregås av en faran ökande sjukdom; livförsäkringen vore följaktligen meningslös, om försäkringsgivarens ansvarighet skulle anses förringad därigenom, att en sådan såsom oundviklig förutsatt fareökning föregått försäkringsfallet. Att den, å vars liv försäkringen tagits, ådragit sig sjukdomen genom egen vårdslöshet, är härvid utan betydelse; livförsäkringens giltighet kan icke få göras beroende av att den försäkrade väl vårdar sin hälsa. Endast mot vissa fareökande omständigheter, såsom deltagande i envig, i uppror eller i krig, resa till eller vistelse i hälsofarlig trakt, pläga försäkringsbolagen skydda sig genom förbehåll i avtalet. Därtill kommer att vissa av dessa förbehåll pläga upphöra att gälla (försäkringen bliver »oantastlig»), när viss tid förflutit efter avtalets slutande.

Det kunde ifrågasättas, om man ej borde här i samma utsträckning som i fråga om skadeförsäkring genom tvingande stadganden inskrida mot obilliga bestämmelser om verkan av fareökning, så att t. ex. fareökning utan eller mot dens vilja, å vars liv försäkringen gäller, förklarades vara utan inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet, eller att denna icke finge inskränkas i vidare

mån än som bleve en följd av vare sig pro-rata-regelns eller kausalitetsregelns tillämpning. Men med hänsyn till frågans ringa praktiska betydelse och då några missbruk ej yppat sig eller synas vara att befara vartill kommer att regeln i förslagets 34 § synes giva tillräckligt skydd, har en så beskaffad lagstiftning icke ansetts av behovet påkallad.

Kommittén har därför här såsom tvingande regel föreslagit allenast, att försäkringsgivaren icke får till förringande av sin ansvarighet åberopa att faran ökats, såvida icke i försäkringsbrevet uttryckligen angivits såväl att en ändring sådan som den inträdda skall anses innebära en ökning av faran som ock vilken påföljd ändringen medför.

100 §.

Rörande verkan av att den, å vars liv försäkringen tagits, själv berövar sig livet, innehålla de svenska livförsäkringsbolagens försäkringsvillkor i allmänhet bestämmelser av den innebörd, att nämnda omständighet icke inverkar på försäkringsgivarens betalningsskyldighet, såvida dödsfallet inträffar efter det försäkringen varit gällande i tre år. Inträffar däremot dödsfallet innan denna karenstid gått till ända, är försäkringsgivaren fri från skyldighet att utgiva försäkringsbeloppet, såvida icke det visas, att den försäkrade, då han berövade sig livet, befann sig i sådan sinnesförfattning, som enligt allmän lag medför strafflöshet.

Dessa bestämmelser giva anledning till erinringar ur två olika synpunkter.

Den stadgade karensen åsyftar att förhindra att den, som umgås med självmordsplaner, tager livförsäkring i avsikt att genom sin död bereda sina efterlevande en fördel; man utgår nämligen ifrån att någon frestelse att i sådant syfte taga försäkring icke kan ifrågakomma, om så lång tid som tre år måste förflyta, innan försäkringen blir giltig i händelse av självmord. Det kan emellertid tänkas, att sedan försäkringen fått förfalla genom underlåten premiebetalning, men innan stadgad tid för dess återupplivande gått till ända, självmordstankar uppstå och föranleda försäkringstagaren att fullgöra vad som erfordras för att få försäkringen återupplivad, varefter han med berått mod förkortar sitt liv. Även ett sådant förfarande bör, ej mindre i samhällets än i försäkringsgivarens intresse, förhindras; i sådant syfte bör, om försäkringen en tid varit ur kraft, en ny karenstid börja löpa från återupplivandet.

Å andra sidan synes försäkringsskyddet under karenstiden utan fara kunna och böra i någon mån utvidgas. Det är ej nog med att, såsom av försäkringsvillkorens hänvisning till allmänna lagens bestämmelser om strafflöshet blir fallet, den, som är avvita eller i följd av sjukdom, ålderdomssvaghet eller tillfällig sinnesförvirring saknar förståndets bruk, faller utanför tillämpningen av förbehållet om självmord. Den, som utan att kunna anses otillräknelig, berövar sig livet, kan drivas till sin gärning av omständigheter, som äro honom så övermäktiga, att man utan att stöta rättskänslan synes kunna ålägga försäkringsgivaren betalningsskyldighet. Han kan exempelvis i följd av sjuk-

dom lida outhärdliga plågor eller på grund av andra inre eller yttre omständigheter befinna sig i ett sådant tillstånd, att självmordet endast innebär en befrielse från ett lidande, som han finner sig ej kunna uthärda. Det avgörande bör vara allenast att inga självmordsplaner ingått såsom motiv vid försäkringens tagande eller återupplivande och att ej heller försäkringsavtalets tillvaro verkat eggande till självmordet eller motverkat andra motiv, som kunnat inverka i motsatt riktning.

Här utvecklade synpunkter ligga till grund för bestämmelsen i denna paragraf. Av dess avfattning framgår, att den, som yrkar utbekomma försäkringsbeloppet, har att ådagalägga förefintligheten av de omständigheter, som enligt paragrafens innehåll utgöra förutsättningen för att försäkringsbeloppet skall utbetalas oaktat självmord föreligger.

I det danska och det norska förslaget är karenstiden satt till två år.

101 §.

Enligt 7 och 123 §§ i lagen om försäkringsrörelse skola för försäkringsbolag, vars rörelse avser livförsäkring, finnas av Konungen fastställda grunder för livförsäkringsverksamheten. Dessa grunder skola, bland annat, innehålla regler för beräkning av premiereserv, återköp av försäkring, lämnande av förskott mot säkerhet av försäkringsbrev och påföljd av försummelse att erlägga premie. Med ledning av ifrågavarande regler har man sålunda att avgöra, huruvida försäkringsgivaren i sådana fall, då underlåten premiebetalning medför avtalets eller ansvarighetens upphörande, har eller icke har skyldighet att helt eller delvis utgiva den på försäkringen belöpande andelen av premiereserven. Försäkringsgivarens ansvarighet kan emellertid komma att upphöra av annan anledning än underlåten premiebetalning. Av förslagets bestämmelser följer, att han kan bliva fri från ansvarighet, om försäkringstagaren lämnat oriktiga uppgifter vid avtalets slutande, om den, å vars liv försäkringen tagits, själv berövat sig livet o. s. v. Även i sådana fall kräves en lösning av frågan, huru förfaras skall med premiereserven. Att förslaget icke genom sina bestämmelser åsyftat att lösa denna fråga är till undvikande av missförstånd uttryckligen framhållet i 101 §. Enligt kommitténs tanke är frågan av sådan beskaffenhet, att den bör uttömmande behandlas i de grunder för livförsäkringsverksamheten, som för varje särskilt bolag fastställas av Konungen. I sådant syfte har kommittén i ett särskilt lagförslag föreslagit vissa ändringar i 7 och 123 §§ i lagen om försäkringsrörelse.

Om kapitalförsäkring.

102—104 §§.

En av livförsäkringsväsendets viktigaste uppgifter är att på frivillighetens väg söka åstadkomma ett rationellt ordnande av familjeförsörjningen. Skall denna samhällsgagnande uppgift kunna rätt fyllas, måste det finnas möjlighet

för en försäkringstagare att träffa anstalter, varigenom han på ett gent emot dödsbodelägare och borgenärer bindande sätt kan i viss utsträckning tillförsäkra den, vars försörjning han vill trygga, frukterna av sin sparsamhet. I 102—104 §§ hava upptagits bestämmelser, enligt vilka försäkringstagaren, om han vill att försäkringsbeloppet skall tillfalla annan än honom själv eller hans dödsbodelägare, kan insätta denne såsom »förmånstagare». Redan för närvarande förekomma i stor utsträckning förordnanden av denna art. I vad mån deras syfte — att tillförsäkra någon en i förhållande till försäkringstagarens stärbhusdelägare och borgenärer självständig rätt gent emot försäkringsgivaren — kan på gällande rätts ståndpunkt ernås, är emellertid föremål för delade meningar. Något avgörande i högsta instans, där grundsatsen om den insatte förmånstagarens självständiga rätt till försäkringsbeloppet vunnit uttryckligt erkännande, har kommittén sig icke bekant.[1] Däremot föreligga vissa rättsfall, där avgörandet snarast tyder på den uppfattningen, att försäkringstagarens borgenärer äga ovillkorligt företräde framför förmånstagaren.[2] Huruvida åter denne skall äga företräde framför försäkringstagarens stärbhusdelägare synes vara en öppen fråga. Med hänsyn till sålunda rådande rättsläge är, såsom ock riksdagen i sin skrivelse den 25 april 1908 framhållit, införande av klara och otvetydiga bestämmelser på detta område en uppgift av synnerlig vikt.

Enligt kommitténs mening böra dessa bestämmelser gå i den riktning att efter försäkringstagarens död förmånstagaren i det hela äger företräde framför försäkringstagarens *stärbhusdelägare*. Detta måste antagas vara åsyftat av försäkringstagaren, vare sig han, såsom enligt förslaget presumeras vara fallet, alltjämt haft i sin hand att återkalla förordnandet eller han gent emot förmånstagaren förbundit sig att låta detsamma stå vid makt. Något allmänt intresse synes ej heller stå i vägen för att detta syfte vinner lagstiftningens godkännande. Tvärtom synes en sådan hållning av lagstiftaren vara ägnad att främja den ur samhällets synpunkt uppmuntransvärda sparmetod, som livförsäkringen i sina sedvanliga former utgör. Så till vida måste emellertid — såsom förslagets 104 § ock innebär — ett undantag göras från regeln om förmånstagarens företräde framför stärbhusdelägarna, att om ett förordnande, som försäkringstagaren under sin livstid kunnat återkalla, skulle göra intrång på den del av den efterlämnade förmögenheten, som är att hänföra till efterlevande makes giftorätt eller bröstarvinges laglott, förordnandet till denna del blir utan verkan. Utan ett dylikt förbehåll skulle principen om förmånstagarens företräde framför stärbhusdelägarna kunna framkalla ett kringgående av de regler, som utesluta möjligheten att genom testamente förfoga över makes giftorätt eller den del av kvarlåtenskapen som skall tillkomma bröstarvinge. Annat blir däremot förhållandet, om försäkringstagaren själv avhänt sig

[1] Jfr emellertid K. Maj:ts utslag den 14 november 1904 (N. J. A. s. 475) och dom den 21 mars 1910 (N. J. A. s. 145).

[2] Jfr K. Maj:ts domar den 8 april 1895 (N. J. A. s. 158) den 27 mars och 14 april 1896 (N. J. A. s. 133 och 181) den 31 december 1907 (N. J. A. s. 547) och den 15 december 1920 (N. J. A. s. 612).

möjlighet att återkalla förordnandet. Stärbhusdelägarna kunna tydligen här ej bliva bättre ställda än om den avlidne genom gåva avhänt sig egendomen. Ett korrektiv mot hänsynslösa förfoganden får i bägge fallen anses ligga hos den hos flertalet människor rådande obenägenheten att i livstiden definitivt avhända sig en större del av sin förmögenhet.

Beträffande åter förhållandet mellan förmånstagaren och den avlidne försäkringstagarens *borgenärer* bör enligt kommitténs mening gälla, att borgenärerna efter försäkringstagarens död icke skola komma i sämre ställning än de haft under dennes livstid. Den omständigheten i och för sig, att en försäkringstagare, som insatt någon såsom förmånstagare, avlider, kan enligt kommitténs mening icke rimligen beröva borgenärerna den rätt de ägt före frånfället. Enligt förslagets 116 § skola emellertid vid den vanligaste formen av livförsäkring — med premier som utgå under en lång följd av år — försäkringstagarens borgenärer under hans livstid vara avskurna från möjlighet att tillgripa den rätt mot försäkringsgivaren som kan grundas på försäkringsavtalet. Härutinnan bör givetvis någon ändring icke ske genom försäkringstagarens död. Förmånstagaren kommer alltså i de, praktiskt sett, viktigaste fallen att även gent emot den avlidne försäkringstagarens borgenärer kunna hävda sin rätt. I de fall åter där under försäkringstagarens livstid hans rätt mot försäkringsgivaren kunnat tillgripas av hans borgenärer — såsom enligt förslaget blir fallet där premien betalas på en gång eller under en kortare tid — måste förmånstagaren, så framt han ej redan under försäkringstagarens livstid erhållit en oåterkallelig rätt, i konkurrens med borgenärerna vika för dessa.

Till belysning av den rättsställning, som vid försäkringstagarens död tillkommer en förmånstagare, vars förordnande kunnat av försäkringstagaren återkallas, må här anföras några exempel. En man, som tagit en livförsäkring å 25,000 kr. samt till förmånstagare insatt en syster, efterlämnar vid sin död hustru och ett barn. Antag vidare till en början, att försäkringen enligt 116 § icke kunnat utmätas för försäkringstagarens gäld. Om behållningen i boet (frånsett livförsäkringen) uppgår till 35,000 kronor, skall enligt 104 § andra stycket — under förutsättning att hela behållningen och försäkringstagarens rätt på grund av försäkringen är att anse såsom giftorättsgods — hustruns giftorätt beräknas till 30,000 kronor och barnets laglott till 15,000 kronor. För att tillgodose laglottsanspråket måste förmånstagaren sålunda till barnet avstå 10,000 kronor av försäkringsbeloppet. Finnes ingen behållning eller föreligger brist i boet, komma av försäkringsbeloppet 12,500 kronor att tillfalla hustrun, medan barnet och förmånstagaren erhålla 6,250 kronor vardera. Antager man i stället att försäkringen kunnat tagas i mät, gäller enligt 116 § att försäkringstagarens borgenärer i första hand äga rätt att ur försäkringsbeloppet göra sig betäckta för sina fordringar i den mån de ej kunna utgå ur kvarlåtenskapen. Vad som därefter återstår skall delas så, att hustrun erhåller hälften samt förmånstagaren och barnet en fjärdedel var.

Av praktiska skäl kan det uppenbarligen vara lämpligt, att ett försäkringsbelopp, som skall tillfalla någon såsom förmånstagare, ehuru det icke ingår i kvarlåtenskapen, likväl på ett eller annat sätt omnämnes i boupptecknigen.

I avseende å den i det föregående antydda åtskillnaden mellan återkalleligt och oåterkalleligt insättande av förmånstagare må erinras att, i överensstämmelse med vad som i allmänhet antages gälla i fråga om avtal till förmån för tredje man, ett livförsäkringsavtal, som från början omfattar insättande av en förmånstagare eller efterföljts av sådant insättande, icke i och för sig kan giva upphov åt någon verklig d. v. s. oåterkallelig rätt för den insatte. Enligt allmänna rättsgrundsatser bör hans rätt icke ens i det fall anses oåterkallelig, att själva förordnandet innehåller uttrycklig bestämmelse i sådant avseende. Endast om försäkringstagaren gent emot förmånstagaren förbundit sig att låta förordnandet stå vid makt, bör, såsom ock i 102 § uttalas, återkallelse vara utesluten. Härför kräves sålunda att försäkringstagaren genom en gent emot förmånstagaren företagen rättshandling tillförsäkrar denne en oåterkallelig rätt. Även om en sådan rättshandling har karaktär av gåva, har det icke ansetts nödvändigt att för dess giltighet uppställa såsom villkor, att försäkringsbrevet eller annan handling överlämnas till förmånstagaren. Ett meddelande från försäkringstagaren, varigenom han allenast underrättar förmånstagaren om insättandet, kan emellertid icke anses innebära en sådan förbindelse, som här avses. En annan sak är, att man på grund av de föreliggande omständigheterna, såsom exempelvis förut förda förhandlingar mellan försäkringstagaren och förmånstagaren eller försäkringsbrevets överlämnande, kan vara berättigad att i försäkringstagarens meddelande inlägga ett avstående av återkallelserätten.

För att ett förordnande om förmånstagares insättande skall medföra de rättsverkningar, som angivas i förslaget, kräves enligt 103 § att förordnandet klädes i skriftlig form. Lämpligheten av att förordnandet skriftligen avfattas ligger i öppen dag. Vikten av de intressen, vilka här äro i fråga, bjuder, att förmånstagarens rätt vilar på en så vitt möjligt säker och oomtvistlig grund. Frågan om förordnandets innebörd och verkan kommer ofta nog under bedömande först sedan försäkringstagaren avlidit och lång tid förflutit från förordnandets meddelande. Saknaden av skriftlig form skulle ej sällan giva anledning till meningsskiljaktighet om förordnandets verkliga innehåll eller rent av om dess förefintlighet.

Närmast till hands ligger uppenbarligen, att ett förordnande om förmånstagares insättande blir genom försäkringsgivarens försorg intaget i försäkringsbrevet eller därå antecknat. Också har man i vissa av de utlåtanden, som avgivits över kommitténs preliminära utkast, påyrkat, att ett förordnande skulle vare gällande endast om det intagits i eller antecknats å försäkringsbrevet. Ehuru det ur ordnings- och trygghetssynpunkt torde vara lämpligt, att ett dylikt förfarande, vilket överensstämmer med rådande praxis, framdeles iakttages, har kommittén ansett verkan icke kunna frånkännas ett till

försäkringsgivaren lämnat skriftligt meddelande, varigenom försäkringstagaren insätter någon till förmånstagare. Det kan lätt inträffa, att försäkringsbrevet icke finnes tillgängligt — det har t. ex. förkommit eller blivit pantsatt — eller att försäkringstagaren avlider innan försäkringsgivaren hinner att förse försäkringsbrevet med anteckning om förordnandet. Att i dylika fall, ehuru förordnandet skriftligen meddelats försäkringsgivaren samt dess verklighet och innebörd sålunda stode utom allt tvivel, frånkänna detsamma vidare verkan, skulle vara föga tilltalande för rättskänslan.

De synpunkter, vilka varit bestämmande för kommittén, när den föreslagit viss form för förordnande om förmånstagares insättande, äga samma giltighet i fråga om återkallelse av sådant förordnande. Kommittén har därför ansett påkallat, att i båda fallen enahanda formföreskrifter skola vara gällande.

Om den, som å sitt liv tagit försäkring för dödsfall, icke insatt någon såsom förmånstagare och icke heller eljest förfogat över försäkringen, är det enligt svensk rätt klart, att försäkringsbeloppet vid försäkringstagarens död tillfaller hans rättsinnehavare. Att såsom skett i den danska och norska texten giva en uttrycklig bestämmelse härom har icke ansetts erforderligt. I bouppteckningen skall försäkringsbeloppet naturligtvis i sådant fall i vanlig ordning upptagas såsom tillgång. Är försäkringstagaren gift, har man att efter gällande regler om makars egendom avgöra, huruvida den genom försäkringen vunna rätten är att betrakta såsom enskild egendom eller såsom föremål för giftorätt. I allmänhet torde en sådan rätt ej kunna anses så knuten till den berättigades person, att den bör falla utom giftorättsgemenskapen.[1]

105 §.

Om verkan av förmånstagares insättande blir, såsom förslaget avser, fullt klarlagd och detta rättsinstituts betydelse sålunda växer, måste det antagas komma till användning i vida större utsträckning än hittills. Det ligger då också större vikt på att för betecknande av förmånstagare välja ordalag, som i minsta möjliga mån lämna rum för tvekan rörande försäkringstagarens verkliga vilja. Det har därför ansetts vara lämpligt att i denna paragraf giva regler för tolkningen av vissa uttryckssätt, som ofta användas eller kunna tänkas komma till användning. Därigenom möjliggöres också ett kortare beteckningssätt än som eljest vore erforderligt.

Vad särskilt angår den i sista stycket givna tolkningen av uttrycket »anhöriga» må erinras, att det numera oftare än förr kan inträffa att en man, som tager försäkring innan han ännu ingått äktenskap, vill åt blivande hustru eller barn trygga den fördel, som deras insättande såsom förmånstagare innebär. Kommittén har därför, ehuru det näppeligen hittills inträffat att ordet »anhöriga» använts för betecknande av förmånstagare, trott det lända till lättnad att genom att tillägga detta ord en viss legal betydelse be-

[1] Jfr lagberedningens förslag till revision av giftermålsbalken och vissa delar av ärvdabalken IV s. 224.

reda försäkringstagaren möjlighet att, såvida denna betydelse motsvarar hans verkliga avsikt, genom det sålunda legaliserade uttrycket kort och koncist giva sin vilja till känna.

106 §.

Om den, som å sitt liv tagit försäkring för dödsfall, insatt viss person såsom förmånstagare och det vid försäkringstagarens död befinnes, att förmånstagaren dessförinnan avlidit, uppställer sig den frågan, huruvida förordnandet skall anses förfallet genom förmånstagarens död eller gälla till förmån för hans rättsinnehavare. Den nära till hands liggande analogien med testamente synes leda till, att om ej de använda ordalagen eller andra omständigheter ådagalägga annat förhållande, försäkringstagaren bör antagas hava åsyftat endast den av honom insatta förmånstagaren personligen. Förslaget innehåller därför den presumtionsregel, att vid dennes död förordnandet skall anses förfallet.

107 §.

Vid insättande av förmånstagare har hittills i de allra flesta fall begagnats en avfattning, som även vid försäkring för både dödsfall och livsfall (s. k. blandad liv- och kapitalförsäkring) oförtydbart givit vid handen, att förmånstagaren endast vid dödsfall äger uppbära försäkringsbeloppet. Sedan nu begreppet förmånstagare genom lagstiftningen blivit fixerat, kan det tänkas, att ett kortare uttryckssätt kommer till användning (t. ex. »till förmånstagare insättes N. N.»). Med anledning härav och då dessutom jämlikt 103 § insättande av förmånstagare kan komma till stånd utan att försäkringsgivaren får tillfälle att påpeka och söka få avlägsnad otydlighet, som det av försäkringstagaren använda uttryckssättet möjligen innebär, har det ansetts lämpligt att här giva en presumtionsregel för tvivelaktiga fall. Man torde kunna antaga, att försäkringstagaren i regel avser att själv tillgodogöra sig försäkringsbeloppet, om det utfaller under hans livstid. Detta antagande vinner stöd av hittillsvarande erfarenhet. Åt den erforderliga tolkningsregeln har därför givits den innebörd, att insättande av förmånstagare skall presumeras gälla endast för dödsfall.

108 §.

I det föregående har framhållits, att enligt kommitténs uppfattning den, som insättes såsom förmånstagare, icke bör genom själva förordnandet kunna förvärva någon rätt av sådan beskaffenhet, att den endast med hans samtycke kan ändras eller inskränkas. På denna uppfattning vilar den i 108 § första stycket upptagna bestämmelsen, enligt vilken försäkringstagaren, även om han icke enligt 102 § återkallat ett förordnande om förmånstagares insättande, äger utan hinder av förordnandet fritt förfoga över försäkringen. Försäkringstagaren kan sålunda göra förmånstagarens rätt om intet genom

att hos försäkringsgivaren påkalla återköp av försäkringen eller å annan överlåta den rätt försäkringsavtalet medför. En inskränkning i förmånstagarens rätt kan ske därigenom att försäkringstagaren pantsätter försäkringen eller uttager förskott å försäkringsbeloppet.

Har åter försäkringstagaren förbundit sig att låta ett förordnande om förmånstagarens insättande stå vid makt, måste denna hans förbindelse anses innebära, att han ej heller, utan särskilt förbehåll därom, äger på annat sätt träffa något förfogande över försäkringen, som länder förmånshavaren till men. En bestämmelse av detta innehåll har upptagits i andra stycket av 108 §.

109 §.

Så länge försäkringstagaren lever är förmånstagarens rätt, såsom i det föregående flerstädes framhållits, av synnerligen osäker karaktär. Särskilt visar sig detta i sådana fall, då försäkringstagaren när som helst kan återkalla förordnandet om förmånstagarens insättande. Men även om förordnandet gjorts oåterkalleligt, gäller enligt 106 §, att det förfaller, om förmånstagaren avlider före försäkringstagaren. Förmånstagarens rätt är därför föga ägnad att ekonomiskt utnyttjas. Vid sådant förhållande har det synts bäst överensstämma med sakens natur och försäkringstagarens avsikt att helt utesluta förmånstagaren från möjligheten att genom överlåtelse, pantsättning eller annorledes under försäkringstagarens livstid förfoga över den rätt förordnandet medför.

110 §.

Om än i allmänhet tiden för försäkringsbeloppets utbetalande är beroende av försäkringstagarens död, finnas dock fall, då något samband mellan dennes dödsfall och förfallotiden icke föreligger. Försäkringen kan vara tagen å annan persons liv än försäkringstagarens eller den kan vara tagen å dennes liv under villkor att försäkringsbeloppet skall utbetalas å tid, som bestämts utan hänsyn till försäkringstagarens död. Därest i dylika fall försäkringstagaren avlider innan beloppet förfallit till betalning, kan det, under förutsättning att någon förmånstagare icke är insatt, icke vara föremål för tvekan att den rätt till försäkringen, som tillkommit försäkringstagaren, övergår å dennes rättsinnehavare. Är åter en förmånstagare insatt, synes ett sådant resultat icke vara tillfredsställande. Av bestämmelsen i 102 § följer visserligen att försäkringstagarens rättsinnehavare icke kunna återkalla förordnandet. Men det lärer lika litet böra stå dem fritt att inskränka förmånstagarens rätt eller göra den om intet genom att exempelvis pantsätta eller överlåta försäkringen, påkalla återköp därav eller uttaga förskott å försäkringsbeloppet. Å andra sidan bör det naturligtvis finnas någon person, med vilken försäkringsgivaren kan förhandla om eventuella ändringar av avtalet och till vilken han kan utbetala utfallande vinst. För kommittén har det synts ligga närmast till hands att lösa frågan på det sätt, att man tillägger förmånstagaren den

rätt, som förut tillkommit försäkringstagaren. I överensstämmelse härmed har förevarande paragraf avfattats.

111 §.

Den, som genom köp, gåva eller annan överlåtelse av försäkringstagaren förvärvar en livförsäkring, måste därigenom, så vitt ej annat förbehåll träffats, anses förvärva hela den rätt försäkringsavtalet medför gent emot försäkringsgivaren. Att de bestämmelser härom, som upptagits i den danska och den norska texten till förevarande paragraf, sakna motsvarighet i den svenska och den finska, innebär sålunda icke någon olikhet i sak. Enligt kommitténs uppfattning kan det icke vara tvivel underkastat, att den, å vilken en livförsäkring utan inskränkande förbehåll överlåtits, äger rätt att uppbära försäkringsbeloppet, när det förfallit till betalning, samt att i enlighet med de för försäkringen gällande grunder påkalla återköp av försäkringen eller uttaga förskott å försäkringsbeloppet. Han måste vidare anses berättigad icke blott att sälja, bortgiva och pantsätta försäkringen utan även att meddela förordnande om förmånstagares insättande och att återkalla sådant förordnande. Så till vida företer emellertid hans rättsställning en olikhet mot försäkringstagarens, som de i 116 § föreslagna bestämmelserna om utmätningsfrihet i allmänhet icke kunna av honom åberopas.

Uppenbart är, att om den, å vilken en livförsäkring överlåtits, vet eller bör veta att annan genom köp, gåva eller pantsättning förvärvat rätt på grund av försäkringsavtalet, den senare äger företräde. Sådan företrädesrätt tillkommer jämväl en förmånstagare, såframt försäkringstagaren gent emot honom förbundit sig att låta förordnandet stå vid makt. Är åter en förmånstagare insatt utan att någon sådan förbindelse avgivits, följer av 108 §, att förmånstagaren står tillbaka för den, å vilken försäkringen överlåtits, även om denne ägt kännedom om förordnandet. Tvivelaktigt kan möjligen vara, huruvida förordnandet utan vidare förlorar sin verkan i och med överlåtelsen eller om därför kräves, att det av den, som fått försäkringen å sig överlåten, återkallas hos försäkringsgivaren. Då det i regel torde vara åsyftat att förordnandet skall upphöra att gälla, har kommittén ansett onödigt att kräva en formlig återkallelse och i 111 § föreslagit, att förordnandet skall anses utan vidare förfallet.

112 §.

Det förekommer ej sällan, att livförsäkringsbrev av försäkringstagaren användas för pantsättning. Har i sådant fall försäkringstagaren insatt någon såsom förmånstagare utan att förbinda sig att låta förordnandet stå vid makt, följer av 108 §, att panthavarens rätt går före förmånstagarens. Att, såsom skett i den danska texten, i förevarande paragraf upptaga en särskild bestämmelse härom har ansetts överflödigt. Däremot har kommittén ansett sig böra i lagtexten uttryckligen framhålla, att en pantsättning icke liksom en över-

låtelse medför, att ett förordnande om förmånstagare utan vidare förefaller. Blir den skuld, för vilken försäkringen pantsatts, betald, skall sålunda förmånstagarens rättsställning bedömas så som om någon pantsättning icke ägt rum. Uppkommer överskott, sedan panthavaren av utfallande försäkringsbelopp gjort sig betäckt för sin fordran, tillfaller överskottet förmånstagaren.

Vill den, som till säkerhet för fordran har panträtt i en livförsäkring, hålla sig till panten för utfående av sin fordran, måste han enligt gällande rätt, så framt ej försäkringsbeloppet är till betalning förfallet, i vederbörlig ordning söka utmätning i panten eller realisera den. Han lärer däremot ej utan särskilt medgivande från pantsättaren kunna tillgodogöra sig en försäkrings återköpsvärde genom att hos försäkringsgivaren påkalla återköp av försäkringen. Då panthavaren endast undantagsvis genom försäkringens försäljning torde erhålla mera än dess återköpsvärde och en försäljning dessutom kan vara förenad med omgång och kostnad, torde det i normala fall för så väl panthavaren som pantsättaren vara den bästa lösningen, att återköpsvärdet användes till skuldens betalning. Med hänsyn härtill har kommittén i andra stycket av 112 § tillerkänt panthavaren rätt att påkalla återköp av försäkringen. I sådant fall synes det emellertid böra stå pantsättaren fritt att återlösa panten medelst erläggande av ett belopp, motsvarande vad panthavaren vid återköp av försäkringen skulle äga uppbära hos försäkringsgivaren. För att bereda pantsättaren tillfälle att utöva denna återlösningsrätt och därigenom hålla försäkringen vid makt har kommittén ansett sig böra för panthavarens rätt att tillgodogöra sig återköpsvärdet uppställa det villkoret, att underrättelse därom lämnas pantsättaren två månader i förväg.

Om man också kan antaga, att såsom regel den, som fått en livförsäkring i pant, kommer att för utfående av sin fordran hålla sig till försäkringens återköpsvärde, kan man dock icke helt bortse från att fall finnas, då en realisation av panten måste vara fördelaktigare för panthavaren. Förhållandena kunna stundom vara sådana, att försäkringen har ett betydligt högre värde än återköpsvärdet. Därtill kommer, att enligt de villkor, som gälla för vissa former av livförsäkring, någon rätt att påkalla återköp av försäkringen icke är försäkringstagaren medgiven. Vid sådant förhållande har kommittén icke ansett lämpligt att, såsom skett i den danska och den finska texten, föreslå lagbestämmelser, som i frågan om pantsatt livförsäkring innebära det undantaget från eljest gällande rättsregler om pant, att panthavaren icke utan särskilt förbehåll eller medgivande från pantsättaren skulle äga rätt att realisera panten. Än mindre har det synts kunna komma i fråga att i likhet med det norska förslaget genom en tvingande bestämmelse meddela förbud för panthavaren att förbehålla sig realisationsrätt. I vårt land, där pantens försäljning för närvarande är det enda i lag stadgade sätt, på vilket panthavare kan tillgodogöra sig en pantsatt livförsäkring, hava sådana missförhållanden icke yppat sig, att ett försäljningsförbud av den grund kan anses påkallat. Å andra sidan kan det befaras, att ett sådant förbud, även om det praktiskt

taget icke spelar större roll, skulle kunna i allmänhetens ögon göra förtroendet till livförsäkringen såsom kreditobjekt mindre än det nu är. Med hänsyn härtill och då förbudet utan svårighet kan kringgås därigenom att försäkringen överlåtes å panthavaren — en anordning, som en försiktig långivare säkerligen alltid skulle i överensstämmelse med vanlig praxis vid aktiebelåning påfordra — anser kommittén ett förbud kunna lända mera till skada än till gagn för den, som det avser att skydda.

Endast jämförelsevis sällan torde det förekomma, att i samband med pantsättning av livförsäkring träffas bestämmelse om rätten till den del av erlagd premie, som kan komma att återbetalas under namn av vinst eller premieåterbäring. Någon gång kan emellertid tvivelsutan spörsmålet om sådan rätt framträda. Vid dess lösning måste hänsyn tagas till det sätt, varpå återbetalningen enligt försäkringsavtalet skall ske, och omständigheterna i övrigt. Man torde härvid kunna utgå från, att kontrahenternas avsikt i regel varit, att vinst eller premieåterbäring, som utgår i samband med återköp av försäkringen eller utbetalning av försäkringsbeloppet, skall tillkomma panthavaren, men att pantsättningen icke i och för sig skall anses inbegripa vinst eller premieåterbäring, som utgår i annan ordning. På denna uppfattning vilar bestämmelsen i tredje stycket av förevarande paragraf. Därmed är emellertid icke uteslutet, att panthavaren på grund av omständigheterna i det särskilda fallet kan äga rätt till vinst eller premieåterbäring, som utfaller under försäkringstiden. Utgår vinsten i form av avdrag vid premiebetalning, kommer den sålunda självfallet den till godo, som betalar premien.

113 och 114 §§.

Livförsäkringen spelar i det praktiska livet en viktig roll såsom underlag för kredit. Att rätt på grund av livförsäkring sättes i pant förekommer, såsom redan tidigare antytts, i stor utsträckning. För att dylik rätt må kunna användas såsom pant är det i rättssäkerhetens intresse av vikt, att livförsäkringsbrevet erhåller en sådan karaktär, att dess innehav bereder panthavaren en fullt skyddad rättsställning emot obehöriga dispositioner över panten från ägarens sida. I 113 och 114 §§ hava upptagits bestämmelser, vilka äro ägnade att giva ökat rättsskydd åt den, som genom överlåtelse eller pantsättning förvärvat ett livförsäkringsbrev och därvid varit i god tro.

Enligt gällande rätt är ett livförsäkringsbrev, som innehåller, att försäkringsbeloppet skall utbetalas till viss person eller hans rättsinnehavare, till sin rättsliga natur närmast att jämställa med ett icke löpande skuldebrev. Den som i god tro innehar försäkringsbrevet äger sålunda i allmänhet icke göra gällande någon självständig, av föregående innehavares förhållande till utfärdaren oberoende rätt. Endast i det praktiskt taget knappast tänkbara fall att ett livförsäkringsbrev upprättats för skens skull, skulle god tro vid förvärv därav enligt 34 § i lagen om avtal och andra rättshandlingar på förmögen-

hetsrättens område kunna tillföra förvärvaren en rätt, som han eljest icke skulle äga. Av den ståndpunkt svensk rätt sålunda intager följer vidare, att försäkringsgivaren kan bliva skyldig att utgiva försäkringsbeloppet, oaktat försäkringsbrevet icke företes.[1] En annan sak är, att ett livförsäkringsbrev, om det ställes till innehavaren[2] eller till viss man eller order,[3] kan åtminstone i viss grad erhålla löpande karaktär.

I Danmark har på grund av särskilda stadganden i en förordning av år 1798 den meningen gjort sig gällande, att ett livförsäkringsbrev är att anse såsom ett s. k. negotiabelt dokument. Att i överensstämmelse med denna uppfattning tillerkänna livförsäkringsbrevet löpande karaktär i samma utsträckning som växlar och andra s. k. orderpapper synes icke låta sig göra. Beskaffenheten av själva fordringsrätten, som vilar, icke på en abstrakt skuldutfästelse utan på försäkringsavtalet med dess mångfald av olikartade villkor, medför, att livförsäkringsbrevet icke kan helt jämställas med ett skuldebrev, som är gällande i innehavarens hand, eller annan handling av löpande beskaffenhet såsom växel, check eller konnossement. Invändningar, som äro grundade å själva försäkringsavtalet, måste, såsom också allmänt erkännes, kunna framställas jämväl emot den, som i god tro innehar försäkringsbrevet. Även enligt dansk rätt anses sålunda försäkringsgivaren kunna gent emot godtroende innehavare åberopa, att han helt eller delvis är fri från ansvarighet på grund av oriktiga uppgifter vid försäkringens tagande, underlåten premiebetalning o. s. v. För rätten att framställa invändning i sådant avseende kan icke uppställas såsom villkor, att försäkringsbrevet innehåller bestämmelse därom. Invändningen måste hava samma verkan, då försäkringsgivaren stöder sin frihet från ansvarighet å en lagbestämmelse eller å allmänna rättsgrundsatser, som då han åberopar försäkringsvillkoren. Med denna ståndpunkt lärer det vara bäst förenligt att låta försäkringsgivaren, utan hänsyn till god tro hos försäkringsbrevets innehavare, åberopa alla invändningar, som gå ut på att försäkringsavtalet eller försäkringsbrevet icke tillkommit på giltigt sätt. Det synes sålunda icke böra komma i fråga att, i enlighet med den grundsats som kommit till uttryck i 35 § första stycket i lagen om avtal och andra rättshandlingar, tillerkänna den, som i god tro blivit innehavare av ett livförsäkringsbrev, rätt på grund av handlingen, även om denna blivit försäkringsgivaren frånstulen eller annorledes utan hans vilja kommit ur hans besittning. Icke heller bör enligt kommitténs mening vad som gäller för löpande skuldebrev enligt den nuvarande lydelsen av 10 § 2 mom. i förordningen om nya utsökningslagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall utsträckas till att omfatta livförsäkringsbrev; invändningar mot livförsäkringsbrev vilka grunda sig å något förhållande (tvång, svek o. s. v.), som avses i 29—33 §§ av lagen om avtal

[1] Jfr K. Maj:ts dom den 10 juni 1909 (N. J. A. s. 318).
[2] Jfr K. Maj:ts dom den 9 juni 1869 (N. T. s. 552) och utslag den 5 februari 1923 (N. J. A. s. 45).
[3] Jfr K. Maj:ts utslag den 14 november 1904 (N. J. A. s. 475).

och andra rättshandlingar, böra kunna med laga verkan framställas gent emot den, som efter överlåtelse blivit innehavare av försäkringsbrevet och därvid var i god tro.

Om än kommittén av skäl som nu anförts icke ansett sig kunna till skydd för godtroende innehavare av försäkringsbrevet föreslå någon inskränkning i försäkringsgivarens rätt att åberopa invändningar på grund av avtalets ogiltighet, har kommittén däremot för sådana fall, då ett giltigt försäkringsavtal föreligger, genom de i 113 och 114 §§ föreslagna bestämmelserna i två olika avseenden velat införa ett kraftigt skydd för den goda tron.

I 113 § föreslås, att ett livförsäkringsbrev så till vida skall likställas med en handling av löpande beskaffenhet, att försäkringsbrevets innehav åt en var, som i god tro förvärvat rätt till försäkringen, bereder skydd mot annan, som gör anspråk på sådan rätt. Godtrosförvärv, som här avses, kan grundas icke blott å överlåtelse eller pantsättning utan även å andra rättshandlingar, exempelvis ett förklarande, varigenom ett förordnande om förmånstagares insättande göres oåterkalleligt. Under det att man i den svenska och den finska texten såsom förutsättning för godtrosförvärv av livförsäkring uppställt, att förvärvaren i god tro fått försäkringsbrevet i handom, gäller enligt de båda övriga texterna, att en anteckning om åtgärden å försäkringsbrevet medför samma verkan som brevets överlämnande. Denna olikhet, som föranletts av en motsvarande olikhet i nu gällande rättsregler rörande godtrosförvärv av löpande skuldebrev, spelar emellertid praktiskt sett icke någon väsentlig roll. En anteckning å försäkringsbrevet måste nämligen i allmänhet medföra, att den, som efter det anteckning skett förvärvar försäkringen, icke kan vara i god tro.

De svenska livförsäkringsbolagen p äga ur trygghets- och ordningssynpunkt kräva, att försäkringsbrevet skall företes, när försäkringsbeloppet eller förskott därå utbetalas eller återköp av försäkringen äger rum eller överenskommelse träffas om ändring av avtalets innehåll. Blir försäkringsbrevet, efter det sådan åtgärd vidtagits, icke kvar i bolagets besittning, förses det med anteckning om åtgärden. Denna strävan att göra livförsäkringsbreven till vad man plägar kalla presentationspapper synes vara förtjänt av lagstiftarens stöd. I 114 § hava därför föreslagits bestämmelser om skyldighet för försäkringsgivaren att å försäkringsbrevet anteckna åtgärder av ifrågavarande art vid äventyr att eljest gent emot godtroende innehavare av försäkringsbrevet svara enligt brevets lydelse.

De i 113 och 114 §§ upptagna bestämmelserna förutsätta, att särskild lagstiftning kommer till stånd, som möjliggör, att ett bortkommet livförsäkringsbrev kan dödas. Frågan har beaktats av regeringen, och enligt dess uppdrag är kommittén sysselsatt med utarbetandet av ett förslag till lag om dödande av bortkomna handlingar.

115 §.

Såsom i det föregående nämnts förekommer det ej sällan, att ett livförsäkringsbrev innehåller, att försäkringsbeloppet skall utbetalas till innehavaren av försäkringsbrevet. Onekligt är, att i vissa fall, särskilt det att försäkringsbeloppet efter försäkringstagarens död skall tillfalla hans arvingar, en dylik anordning kan vara ägnad att bereda den eller de till beloppet berättigade vissa önskvärda lättnader i fråga om dess utbekommande. Då försäkringsgivaren har att erlägga betalning till försäkringsbrevets innehavare, kan en av arvingarna med företeende av försäkringsbrevet påkalla försäkringsbeloppets utbetalande och sålunda undgå besväret att anskaffa eljest erforderliga fullmakter från de övriga. Å andra sidan låter det sig icke förneka, att ett sådant förfarande kan föranleda missbruk till fara för rättssäkerheten. Särskilt i ett land, där gällande lagstiftning om vården av död mans bo är så litet betryggande som fallet är hos oss, är det icke uteslutet, att försäkringsbrevet vid försäkringstagarens död kommer i händerna på någon, som med stöd av innehavareklausulen obehörigen gör anspråk på rätt till försäkringsbeloppet. Att man sällan eller aldrig fått höra talas om fall, där någon, som samanlevt med en avliden person eller eljest efter hans död har tillgång till hans gömmor, obehörigen tillägnat sig och gjort gällande ett till innehavaren ställt livförsäkringsbrev, vittnar gott om svenska folkets redbarhet. Men till förebyggande av den frestelse till missbruk, som likväl mången gång kan komma att yppas, är enligt kommitténs mening ett ingripande från lagstiftningens sida önskvärt.

Innehavareklausulens betydelse ligger för närvarande icke endast i den lättnad i fråga om legitimationen klausulen på sätt nyss är nämnt bereder den till försäkringsbeloppet berättigade. Dess användande medför även vissa andra fördelar. För en var, som i god tro förvärvar rätt på grund av en försäkring ställd att betalas till innehavaren, bereder sålunda försäkringsbrevets innehav skydd mot annan, som gör anspråk på samma rätt. Mot den, som i god tro innehar försäkringsbrevet, kan försäkringsgivaren icke heller framställa invändning om verkställd betalning eller annan därmed likställd invändning. Blir emellertid förslaget upphöjt till lag, kommer innehavareklausulen ej längre att i dessa hänseenden vara av betydelse. Det skydd för godtroende innehavare av försäkringsbrevet, som man vill vinna, uppnås nämligen då städse genom de i 113 och 114 §§ givna bestämmelser om godtroende innehavares ställning.

I betraktande av vad nu anförts har kommittén ansett sig kunna och böra i förevarande paragraf upptaga en bestämmelse, som innebär att, i trots av vad ett försäkringsbrev må innehålla om beloppets utbetalande till brevets innehavare, utbetalning icke med befriande verkan kan ske till annan än den som kan visa, att han på grund av överlåtelse eller eljest är att anse såsom försäkringstagarens rättsinnehavare.

Bestämmelsens avfattning utesluter tydligen icke att, när försäkringstagaren finner sådant erforderligt, såsom exempelvis i fall då försäkringsbeloppet är avsett till begravningshjälp, i försäkringsbrevet träffas förbehåll, att beloppet skall för dödsboets räkning utbetalas till den, som har boet om händer.

116 §.

Icke blott för den enskilde utan även ur det allmännas synpunkt är det av synnerlig vikt att den, som genom livförsäkring söker bereda sig själv understöd på sin ålderdom eller trygga sin familjs bärgning i händelse av sitt frånfälle, för genomförande av detta syfte erhåller erforderligt stöd från lagstiftningens sida. Bland de uppgifter, som därvid möta lagstiftaren, är en av de viktigaste den att söka tillse att den tillgång livförsäkringen är avsedd att skapa inom rimliga gränser skyddas mot att tagas i anspråk för andra ändamål än det försörjningssyfte den är ägnad att tillgodose. Det måste med andra ord tagas under övervägande, huruvida och i vilken omfattning inskränkningar böra stadgas i den rätt till försäkringen, som eljest skulle tillkomma försäkringstagarens borgenärer. Bestämmelser härom hava, så vitt angår kapitalförsäkring, i förslaget upptagits i 116 och 117 §§. Motsvarande bestämmelser i fråga om livränteförsäkring förekomma i 118 §.

Innan kommittén övergår att behandla innehållet i de föreslagna bestämmelserna, torde en kortfattad översikt över vissa utländska rättssystems ställning till frågan om utmätningsfrihet för livförsäkring vara på sin plats.

I *Schweiz* gäller beträffande livförsäkring den allmänna principen om borgenärs rätt att tillgodogöra sig insolvent gäldenärs tillgångar. Från denna regel hava dock i lagen om försäkringsavtal gjorts viktiga undantag. I sådana fall, då försäkringstagaren insatt någon såsom förmånstagare, kan efter försäkringstagarens död den rätt, som tillkommer förmånstagaren, icke rubbas av den avlidnes borgenärer. Är det make eller bröstarvinge, som insatts till förmånstagare, kunna försäkringstagarens borgenärer icke heller under dennes livstid tillgodogöra sig försäkringens värde. Utan att vara insatta såsom förmånstagare äga dessutom make och bröstarvinge för den händelse, att försäkringstagarens borgenärer under dennes livstid göra anspråk på försäkringen, med försäkringstagarens begivande rätt att övertaga försäkringen mot att till borgenärerna erlägga dess återköpsvärde.

Den *österrikiska* lagen om försäkringsavtal innehåller i hithörande delar bestämmelser, som i viss mån ansluta sig till den schweiziska lagens ordning. En förmånstagare vinner i och med försäkringstagarens död skydd mot anspråk från dennes borgenärers sida. Under försäkringstagarens livstid äga förmånstagaren eller, där någon sådan ej blivit insatt, försäkringstagarens make och barn rätt att utlösa försäkringstagarens borgenärer genom utbetalning av försäkringens återköpsvärde.

I den *tyska* lagen om försäkringsavtal hava icke upptagits några bestämmelser om utmätningsfrihet för livförsäkring. Av allmänna rättsregler rörande

avtal till förmån för tredje man anses emellertid följa att den rätt, som vid försäkringstagarens död tillkommer förmånstagaren, är självständig i den meningen att den icke viker för anspråk från försäkringstagarens borgenärer.

Även i *Frankrike* har man, i brist på särskild lagstiftning i ämnet, sökt lösa intressekollisionen mellan förmånstagaren och försäkringstagarens borgenärer med ledning av de regler, som uppställas om avtal till förmån för tredje man. På denna väg har man i fransk rättspraxis kommit därhän, att efter försäkringstagarens död förmånstagare är skyddad mot den avlidnes borgenärer.

I *England* har man genom särskild lagstiftning infört en vidsträckt exekutionsfrihet för försäkringar, tagna till skydd för försäkringstagarens närmaste anhöriga. Sålunda gäller enligt en lag av 1882, att om en gift man eller kvinna tager försäkring till förmån för sin make eller sina barn, varken mannens eller hustruns borgenärer kunna tillgodogöra sig försäkringens värde. För stadgandets tillämpning förutsättes emellertid, att i enlighet med lagens bestämmelser vissa åtgärder vidtagits, varigenom makarna själva uteslutas från möjligheten att före försäkringsfallet förfoga över försäkringen. En lösning liknande den, för vilken nu redogjorts, har föreliggande fråga erhållit i vissa av *Amerikas förenta stater* och i *Canada*.

Efter helt andra riktlinjer än dem, som varit gällande för frågans lösning i nu anförda rättssystem, har man gått fram i de *australiska staterna*. Man har där sökt att efter vissa yttre kännetecken uppdela försäkringarna i två olika grupper: sådana som åtnjuta och sådana som icke åtnjuta exekutionsfrihet. I Nya Syd Wales åtnjuta sålunda livförsäkringar exekutionsfrihet intill ett i lagen angivet, med försäkringstiden stigande belopp, därest mer än två år förflutit från försäkringens tagande. I Nya Zeeland är en livförsäkring skyddad intill ett belopp av två tusen pund där den varit i kraft minst sju år eller är tagen under villkor att minst sju årspremier skola betalas. Härtill kommer att försäkringstagaren under de första tre åren efter inträffad konkurs i vissa angivna avseenden icke äger förfoga över försäkringen. I Queensland gäller under de tre första försäkringsåren skyddet icke, när premiebetalningen är fördelad på kortare tid än sju år. Härtill kommer, att, där dödsfallet inträffar inom tre år från försäkringens tagande, rätt i allt fall tillerkänts borgenärerna att av utfallande försäkringssumma tillgodogöra sig ett belopp, motsvarande de inbetalade premierna med ränta.

Vad härefter angår våra nordiska grannländer så infördes i *Danmark* redan mycket tidigt exekutionsfrihet för försäkringar, meddelade av särskilda av staten upprättade eller garanterade försäkringsinrättningar. Bestämmelser härom återfinnas ock i den år 1870 utfärdade lagen angående den av staten inrättade statsanstalten för livförsäkring. Enligt denna lag kunna varken försäkringstagarens eller förmånstagarens borgenärer i något avseende tillgodogöra sig en av anstalten meddelad försäkring eller den på grund av en sådan försäkring till betalning förfallna försäkringssumman. För livförsäkringar, med-

delade av privata försäkringsanstalter, infördes ett liknande skydd i samband med den lagstiftning som år 1904 kom till stånd rörande tillsyn över livförsäkringsverksamheten i Danmark. Därvid uppställdes emellertid den inskränkning, att exekutionsfriheten icke skulle gälla sådana försäkringar, om vilka det med hänsyn till försäkringsbrevets innehåll kunde antagas, att de icke tagits i försörjningssyfte. Nu gällande lag om livförsäkringsverksamhet, som utfärdats den 1 april 1914, innehåller i huvudsak samma bestämmelser. Att märka är emellertid, att enligt den danska konkurslagen försäkringstagarens konkursbo under vissa förutsättningar kan tillgodogöra sig värdet av en försäkring, även om den måste anses tagen i försörjningssyfte.

Enligt den i *Finland* gällande utsökningslag är rätt till livförsäkringsbelopp i likhet med vissa andra rättigheter icke underkastad utmätning så länge annan ostridig tillgång finnes. I lagen förutsättes jämväl, att regeringen kan för viss livförsäkringsanstalt förordna, att därifrån utgående livförsäkringsbelopp ej skall kunna tagas i mät. Blir rättighet till livförsäkringsbelopp utmätt, får ej försäljning därav äga rum, men borgenären njuter med förmånsrätt betalning ur de belopp, som inom tre år till äventyrs utfalla på försäkringen. Förfaller ej försäkringsbeloppet till betalning eller äger ej återköp rum inom nämnda tid, upphör all verkan av utmätningen. Försäkringsbeloppets omsättning till avgiftsfri försäkring får under sagda tid gäldenären ej förmenas. I finsk rättspraxis har dessutom, med stöd av den i det föregående berörda grundsatsen om förmånstagarens självständiga rätt, blivit fastslaget, att förmånstagaren efter försäkringstagarens död äger en av dennes borgenärer oberoende rätt till försäkringsbeloppet.

I *Norge* finnes icke någon särskild lagstiftning på detta område. Huruvida enligt norsk rätt borgenärerna när en förmånstagare är insatt äga efter försäkringstagarens död tillgodogöra sig utfallande försäkringsbelopp, lärer vara ovisst.

Hos oss finnas inga bestämmelser om utmätningsfrihet för kapitalförsäkring. Såsom förut framhållits kan icke heller rättspraxis åberopas såsom stöd för den stundom hävdade uppfattningen att ett förordnande av förmånstagare skulle medföra rätt för denne att vid försäkringstagarens död framför borgenärerna tillgodogöra sig utfallande försäkringsbelopp.

Vid 1908 års riksdag föreslog emellertid en motionär hemställan till Kungl. Maj:t om utarbetande av förslag till sådan ändring i gällande lag, att gift person kunde erhålla livförsäkring med trygghet att försäkringssumman komme hans familj till godo. Denna motion vann bifall i riksdagen. I den till kommittén numera överlämnade den 25 april 1908 dagtecknade skrivelsen i ämnet anhöll riksdagen att Kungl Maj:t täcktes taga under övervägande, huruvida och under vilka villkor livförsäkringsavtal till förmån för make och barn måtte kunna medföra den verkan, att den på grund därav utfallande försäkringssumman komme de efterlevande till godo utan intrång från den avlidnes borgenärer. Till stöd för denna anhållan framhölls bland annat att för en man eller hustru

tryggandet av den efterlevandes eller barnens framtid i ekonomiskt hänseende vore ett önskemål av så tvingande natur att detsamma, där det genom en livförsäkring i någon mån kunde uppnås, ej minst ur samhällets synpunkt borde av lagstiftningen uppmärksammas och understödjas, för så vitt andras berättigade intressen därvid icke kränktes. Försäkringsinspektionen, som den 14 oktober 1909 avgav infordrat utlåtande i anledning av riksdagens skrivelse, förklarade sig i allo dela riksdagens uppfattning om framför allt den sociala betydelsen av den begärda lagstiftningen. I de yttranden, som på föranledande av försäkringsinspektionen från praktiskt försäkringshåll avgåvos i ärendet, framhölls jämväl vikten av den väckta frågan.

Rörande nyttan och behovet av lagstiftningsåtgärder i det syfte, som omförmäles i nämnda rikdagsskrivelse, torde någon meningsskiljaktighet knappast förefinnas. Så mycket mera gå åsikterna isär, då det gäller att avgöra på vad sätt det erforderliga skyddet för livförsäkring mot utmätning skall i praktiken genomföras. Den redogörelse för utländsk rätt, som i det föregående lämnats, företer en brokig provkarta över olika utvägar, som stå till buds. Därav framgår vidare, att i ett av de nordiska länderna, nämligen Danmark, redan tidigare vidtagits långt gående lagstiftningsåtgärder på detta område. Ävenledes har blivit nämnt, att i Finland frågan i viss mån varit föremål för legislativ behandling samt att i rättspraxis fastslagits grundsatsen om förmånstagarens företrädesrätt framför en avliden försäkringstagares borgenärer. Då utgångsläget i de särskilda länderna sålunda varit helt olika, bör det icke vara ägnat att förvåna att på denna punkt enighet icke kunnat uppnås mellan kommittéerna.

För svensk lagstiftning måste utgångspunkten vara den allmänna principen att en borgenär är berättigad att hålla sig till alla gäldenärens tillgångar. Vid bedömande av frågan i vad mån undantag från den allmänna regeln bör göras för livförsäkring måste enligt kommitténs tanke avgörande vikt tilläggas försörjningssynpunkten. För lagstiftaren gäller det sålunda att mot varandra väga, å ena sidan det privat- och samfundsekonomiska intresset att bereda den enskilde möjlighet att genom livförsäkring trygga sin egen ålderdom samt sina efterlevandes försörjning, å andra sidan borgenärernas anspråk på betalning för sina fordringar. Därvid synes det emellertid icke vara befogat att, i likhet med vad som gäller enligt vissa andra länders lagstiftning eller rättspraxis, låta det förhållandet att en efterlevande blivit insatt såsom förmånstagare i och för sig komma vågskålen att sjunka. Förklaringen till att en sådan ståndpunkt blivit intagen torde vara att söka i den historiska utvecklingen. Redan innan någon lagstiftning om livförsäkringsavtal kommit till stånd har rättspraxis i ett flertal länder sökt lösa frågan om gränserna för borgenärernas rätt med tillhjälp av teoretiska konstruktioner rörande innebörden av avtal till förmån för tredje man. Med utgångspunkt från en teori, som plägar kallas kreationsteorien, har man, i sådana fall då försäkringstagaren förordnat att försäkringsbeloppet skall tillfalla en tredje man, tillagt dennes rätt ett

visst mått av självständighet. Den har, såsom genom avtalet »tillskapad» för tredje man och icke för försäkringstagaren, ansetts vara i större eller mindre utsträckning skyddad mot anspråk från försäkringstagarens borgenärer.

Dylika strävanden att även utan lagstiftarens ingripande bereda livförsäkringar skydd mot borgenärer må vara förklarliga och i viss mån berömvärda, men om i vår rättspraxis frågan hittills icke blivit löst, så innebär detta snarast en fördel: lagstiftaren kan därigenom med så mycket större frihet välja den väg, som han finner lämpligast. För kommittén har det därvid stått klart, att en tillfredsställande lösning av den intressekollision, varom här är fråga, icke kan vinnas genom att allt för mycket bygga på de regler, som uppställas rörande avtal till förmån för tredje man. För att nå fram till ett resultat, som tillgodoser det praktiska livets behov, får man icke tveka att på vissa punkter skära igenom de juridiska konstruktionerna och bygga på andra grundvalar.

Därvid synes man emellertid icke böra följa den danska lagstiftningens exempel. Att, såsom skett i Danmark, i lag stadga att alla livförsäkringar, som tagas i försörjningssyfte, skola vara fria från utmätning, innebär icke någon tillfredsställande ordning. Mot densamma kan till en början invändas, att det är synnerligen svårt att bedöma, huruvida en försäkring tagits i det ena eller det andra syftet. Vad försäkringstagaren själv härom påstår, bör naturligtvis icke äga vitsord. Härtill kommer, att om försörjningssyftet allena skall vara avgörande, också andra transaktioner — t. ex. insättning av penningar på bankräkning — som ske i samma lovvärda syfte, böra tryggas mot åtgärder från borgenärernas sida.

Icke heller har kommittén kunnat ansluta sig till den i riksdagens skrivelse ifrågasatta, i vissa australiska stater godtagna lösningen att begränsa skyddet till sådana försäkringar, där försäkringssumman understiger ett visst i lagen fastställt maximibelopp. En sådan värdegräns möter betänkligheter redan av hänsyn till penningvärdets växlingar. Därtill kommer, att ett på detta sätt begränsat skydd kan komma att i vissa fall sträcka sig längre än som låter förena sig med borgenärernas berättigade intresse, medan det i andra fall icke skulle tillbörligen tillgodose viktiga försörjningshänsyn.

När det gäller att införa utmätningsfrihet för livförsäkring i högre grad än för andra förmögenhetsobjekt, måste man enligt kommitténs tanke taga sikte på de förhållanden, som medföra, att detta sätt för tillgodoseendet av egen eller andras försörjning, bör vara förtjänt att gynnas framför andra åtgärder, som vidtagas i samma syfte. Från denna utgångspunkt är det lätt att finna, att skälen för utmätningsfrihet icke göra sig gällande med samma styrka i fråga om alla slag av livförsäkringar, eller, om man så vill, att skälen mot denna inskränkning i borgenärernas rätt i vissa fall äro starkare än i andra.

En livförsäkring, för vilken hela premiebeloppet inbetalas på en gång eller under mycket kort tid, kan innebära en med vissa andra former för kapitalplacering jämförlig anordning. Tillräckliga skäl synas icke föreligga att införa ett kraftigare skydd mot utmätning om ett kapital av ägaren användes till att

skaffa en sådan livförsäkring för honom själv eller hans närmaste än om det t. ex. insättes i en bank under villkor att det insatta beloppet jämte upplupen ränta skall utbetalas när insättaren uppnår en viss ålder eller, om han dessförinnan avlider, till hans hustru och barn.

Livförsäkringens särställning framträder däremot tydligt i sådana fall, då premiebetalningen är fördelad över en längre tidrymd. En familjeförsörjare, som tager livförsäkring under villkor att premiebetalningen skall fullgöras under en lång försäkringstid, kan, på ett sätt som saknar motsvarighet inom andra områden, genom en jämförelsevis ringa ekonomisk uppoffring omedelbart skapa en betryggande säkerhet för sin familj för den händelse att han skulle drabbas av en tidig död. Det är ett viktigt samhällsintresse, att den enskilde efter förmåga sörjer för sina efterlevandes och sin egen ekonomiska framtid. Den, som icke från början äger förmögenhet, måste i sådant syfte spara. Genom att från konsumtion undantaga samt väl förvalta en del av sin inkomst uppnår han sitt försörjningssyfte endast under förutsättning att honom beskäres ett långt liv. Dör han ung, förslår det lilla kapital, till vilket hans besparingar då vuxit, icke långt. Använder han däremot en del av sina årliga inkomster till förvärvande och vidmakthållande av en livförsäkring, blir sparandet för dödsfall omedelbart fullt effektivt; även för en mycket måttlig premie kan han åt sina efterlevande trygga ett avsevärt ekonomiskt stöd. Denna form av sparande bör därför anlitas av var och en, som, utan egen förmögenhet, vid unga år stiftar familj, och det ankommer på staten att uppmuntra till och främja sådan förtänksamhet. Men den kraftigaste uppmuntran staten kan i detta avseende lämna familjefadern är visshet om att vad han avsett för hustru och barn verkligen kommer dem till godo och icke åtgår till gäldande av skuld, som motgångar eller — låt vara — eget oförståndådragit honom. Borgenärerna sker ej därigenom någon orätt. Såframt ej premieutgiften står i missförhållande till försäkringstagarens inkomster och ekonomiska ställning i övrigt, bör staten i sitt eget intresse genom sin lagstiftning erkänna en familjefaders rätt — för att icke säga plikt — att, fastän skuldsatt, underkasta sig denna utgift.

Det nu sagda avser närmast förhållandet efter försäkringstagarens död mellan hans borgenärer och hans familj eller andra, för vilka han ansett sig böra sörja. Men även under hans livstid böra dessa äga bättre rätt till en för dem avsedd livförsäkring än hans borgenärer. Under den första delen av försäkringstiden är det värde, varur borgenären skulle kunna söka betalning — det s. k. återköpsvärdet — mycket ringa. I den mån återköpsvärdet så småningom stiger, kommer också den tidpunkt, då försäkringstagaren använde en del av sina besparingar till premiens betalning, att ligga allt längre tillbaka i tiden; och det synes obilligt, att åt borgenärerna skulle tillerkännas någon rätt till dessa för ett förnuftigt ändamål utgivna penningar, vilka försäkringstagaren ägt full frihet att förslösa för vilket oförnuftigt ändamål som helst.

Såsom villkor för att en livförsäkring skall vara undandragen borgenärer-

nas anspråk har kommittén ansett sig böra uppställa, att enligt avtalet premiebetalningen skall fullgöras under minst tio år samt dessutom vara någorlunda jämt fördelad på de särskilda åren. I sistnämnda avseende föreslås den begränsningen, att icke under något år erlägges premie med belopp, som överstiger femtedelen av sammanlagda beloppet av de premier, som skolat erläggas, därest premiebetalningen lika fördelats på tio år från avtalets slutande.

Då syftet med utmätningsfriheten är att underlätta livförsäkringens användande såsom medel för familjeförsörjningens ordnande, har den icke ansetts böra gälla för andra försäkringar än sådana, som tagas å försäkringstagarens eller hans makes liv. En försäkring, som tagits å någon annans liv, är sålunda underkastad utmätning enligt vanliga regler, även om premiebetalningen fullgöres på sätt nyss sagts. Detsamma bör gälla i sådana fall då rätten på grund av en försäkring, som tagits å försäkringstagarens eller hans makes liv, genom överlåtelse eller annorledes övergår å någon annan person. Att dennes borgenärer kunna tillgodogöra sig försäkringens värde framgår ock av den föreslagna texten.

De använda ordalagen utmärka vidare, att den föreslagna befrielsen från utmätning icke avser annat än själva den på försäkringsavtalet grundade rätten; den gäller sålunda icke försäkringsbelopp, som redan blivit utbetalt. Belopp, som tillfaller försäkringstagaren under hans livstid eller som efter hans död ingår i hans kvarlåtenskap, kommer sålunda i vanlig ordning hans borgenärer till godo. I sådana fall åter, då livförsäkringsbeloppet tillfaller en förmånstagare, är det uppenbarligen endast dennes borgenärer, som kunna göra anspråk på betalning ur beloppet.

Den finska texten överensstämmer i huvudsak med den svenska, men går så till vida längre som där föreslås, att varje livförsäkring skall vara fri från utmätning för försäkringstagarens eller hans makes gäld, så snart tio år förflutit från avtalets tillkomst. Efter nämnda tidsförlopp är sålunda den omständigheten, att premiebetalningen skett på en gång eller i större poster utan betydelse. Därtill kommer, att en försäkring, som är föremål för utmätning, ej får försäljas för borgenärernas räkning; dessa äga endast njuta betalning ur det värde försäkringen kan äga om återköp äger rum hos försäkringsgivaren.

I den danska och den norska texten föreslås — i överensstämmelse med vad som i verkligheten redan nu gäller i Danmark — att alla livförsäkringar skola vara undantagna från utmätning för försäkringstagarens eller hans makes gäld. Härvid är dock att märka, att i 117 § upptagits bestämmelser, enligt vilka deras borgenärer i händelse av konkurs under vissa förutsättningar äga rätt till återvinning av erlagda premier.

Vad beträffar sådana försäkringar, som kunna tagas i mät, har den svenska kommittén ansett den omständigheten att en förmånstagare blivit insatt icke böra, såsom skett i de länder där kreationsteorien vunnit erkännande, betaga

försäkringstagarens borgenärer rätt att efter försäkringstagarens död ur försäkringsbeloppet göra sig betäckta för sin fordran. Ett förordnande, som kan av försäkringstagaren återkallas, synes härutinnan, likasom i det hänseende varom fråga är i 104 § andra stycket, icke böra äga annan eller kraftigare verkan än ett testamentariskt förordnande. På dessa grunder vilar den i andra stycket av 116 § upptagna bestämmelsen. I den finska texten har man åter i anslutning till nu rådande finsk rättspraxis föreslagit, att efter försäkringstagarens död försäkringsbeloppet icke skall kunna tagas i anspråk av hans borgenärer, såframt förmånstagare är insatt.

117 §.

Om än i stort sett de i 116 § föreslagna bestämmelserna måste anses förenliga med skälig hänsyn till borgenärernas intressen, är det dock icke uteslutet, att de skulle kunna av försäkringstagaren utnyttjas på ett sätt, som länder hans borgenärer till förfång. Det kan tänkas att en person till betalning av premier för en livförsäkring, som enligt 116 § ej kan göras till föremål för utmätning, använder belopp, som äro alltför stora i förhållande till hans ekonomiska ställning. Mot ett sådant förfarande böra borgenärerna äga rätt att inskrida. Bestämmelser härom hava upptagits i förevarande paragraf. För tillämpligheten av dessa bestämmelser förutsättes, att försäkringstagaren blir försatt i konkurs innan tio år förflutit från försäkringsavtalets ingående, och att han under de tre senaste åren före beslutet om egendomsavträde till premiebetalning använt belopp, som vid den tid, då betalningen skedde, ej stod i skäligt förhållande till hans levnadsvillkor. Under nu angivna förutsättningar har konkursboet ansetts böra äga rätt, att hos försäkringsgivaren utkräva vad sålunda erlagts, i den mån det täckes av tillgodohavandet hos försäkringsgivaren d. v. s. försäkringens återköpsvärde eller förfallet försäkringsbelopp.

Försäkringsgivaren bör naturligtvis icke vara skyldig att utan vidare efterkomma en begäran av konkursboet att utfå det belopp, varom fråga är. Han bör i allmänhet kunna såsom villkor för utbetalning uppställa antingen att försäkringstagaren därtill lämnat sitt samtycke eller att konkursboets rätt blivit genom dom fastslagen. Erfordras rättegång för prövning av konkursboets rätt, bör en sådan talan uppenbarligen riktas icke mot försäkringsgivaren utan mot gäldenären-försäkringstagaren. Därvid kan konkursboet icke påyrka att betalningsskyldighet i förhållande till boet ålägges gäldenären utan endast påkalla förklaring, att boet framför gäldenären äger rätt till de hos försäkringsgivaren innestående medel, varå boet gör anspråk. Skulle försäkringsgivaren, trots att konkursboets talan i en sådan rättegång vunnit bifall eller att gäldenären medgivit konkursboet rätt att utkräva visst belopp, vägra att utbetala vad konkursboet fordrar, står det naturligtvis konkursboet öppet att i rättegång mot försäkringsgivaren göra sin fordringsrätt gällande.

Om livränteförsäkring.

118 §.

Karaktäristiskt för livränteförsäkring är, att försäkringsbeloppet skall utbetalas i form av en under viss persons levnad utgående ränta. För att livränteförsäkring skall föreligga är det sålunda icke tillräckligt, att försäkringsgivarens betalningsskyldighet skall fullgöras genom periodiska utbetalningar; det kräves dessutom, att antalet perioder icke blivit i avtalet fixerat utan gjorts beroende av en viss persons eller flera personers livstid.

Flertalet av de bestämmelser, som i förslaget meddelats angående kapitalförsäkring, äro enligt kommitténs mening av beskaffenhet att kunna tillämpas jämväl å livränteförsäkring. Den legislativa behandlingen av denna försäkringsform har därför i stort sett kunnat inskränkas till en hänvisning till bestämmelserna om kapitalförsäkring. Såsom framgår av första stycket, hava från hänvisningen undantagits allenast 113, 114 och 117 §§.

Av hänvisningen följer i första hand, att bestämmelserna om insättande av förmånstagare skola äga tillämpning jämväl å livränteförsäkring. I sådana fall, då livräntan skall utgå under försäkringstagarens egen livstid, torde det visserligen vara jämförelsevis sällsynt, att försäkringstagaren insätter någon såsom förmånstagare. Annorlunda ligger emellertid saken, då den, under vars livstid livräntan skall utgå, är en annan än försäkringstagaren själv. Den, som tager en sådan försäkring, gör det i allmänhet icke för att skaffa sig själv en inkomst, utan för att bereda den under vars livstid livräntan skall utgå, en tryggad ålderdom. Presumtionen för att ett sådant syfte föreligger är så stark, att det synts kommittén påkallat att för sådana fall, då avtalet icke angiver till vem livräntan skall utgå, uppställa en deklaratorisk regel av innehåll, att den, under vars livstid livräntan skall utgå, skall anses vara insatt såsom förmånstagare. Genom den bestämmelse härom, som upptagits i andra stycket av förevarande paragraf, göres för detta fall en modifikation i de formföreskrifter, som 103 § innehåller i fråga om förmånstagares insättande.

För att återkallelse av ett förordnande om förmånstagares insättande skall vara utesluten kräves enligt 102 §, att försäkringstagaren gent emot förmånstagaren förbundit sig att låta förordnandet stå vid makt. Har emellertid vid livränteförsäkring den, som tagit försäkringen, utan förbehåll medgivit den, under vars livstid livräntan skall utgå, att uppbära förfallet livräntebelopp, torde man kunna utgå från att försäkringstagaren, även om han icke uttryckligen förbundit sig att låta förordnandet stå vid makt, icke längre vill göra återkallelserätten gällande. På dessa grunder vilar den i andra stycket av förevarande paragraf föreslagna bestämmelsen, att i ett sådant fall insättandet, där ej annat framgår av omständigheterna, skall anses oåterkalleligt.

Om än det jämförelsevis sällan förekommer, att en livränteförsäkring överlåtes eller pantsättes, så har detta förhållande dock icke ansetts utgöra tillräcklig grund för att från tillämpning å livränteförsäkring utesluta de bestämmelser, som handla om överlåtelse och pantsättning av kapitalförsäkring. Däremot har det icke synts påkallat att i fråga om livränteförsäkring införa det skydd för godtroende innehavare av försäkringsbrevet, som man beträffande kapitalförsäkring velat uppnå genom de i 113 och 114 §§ föreslagna reglerna.

De grunder, som föranlett kommittén att i 116 § föreslå en vidsträckt utmätningsfrihet för kapitalförsäkring, göra sig med ännu större styrka gällande i fråga om livränteförsäkring. Bortsett från de fall, då ett livräntebelopp redan förfallit till betalning, är det värde borgenärerna skulle kunna tillgodogöra sig ur en livränteförsäkring i regel försvinnande litet. En livränteförsäkring äger nämligen, till skillnad mot vad som gäller i fråga om kapitalförsäkring, i vanliga fall icke något återköpsvärde. Härmed sammanhänger, att kommittén icke ansett nödigt eller lämpligt att hänvisa till den i 117 § upptagna bestämmelsen om rätt för försäkringstagarens konkursbo att under vissa förutsättningar göra sig till godo vad som innestår hos försäkringsgivaren.

Det skydd för rätt till livränta, som vinnes genom hänvisningen till 116 §, är enligt kommittens mening icke tillräckligt. Då emellertid de bestämmelser, som därutöver erfordras, icke lämpligen kunna inskränkas till att gälla allenast sådan livränta, som skall utgå på grund av försäkringsavtal, utan böra omfatta även andra slag av livränta, hava de icke kunnat införas i föreliggande lagförslag. I stället har kommittén upptagit denna fråga till behandling i ett särskilt förslag till lag om ändrad lydelse av 67 § utsökningslagen. En erinran härom har gjorts i sista stycket av förevarande paragraf. Där erinras jämväl om att, utan hinder av den här föreslagna utmätningsfriheten för livränteförsäkring, möjlighet föreligger att enligt lagen den 14 juni 1917 erhålla införsel i livränta.

IV. Om olycksfalls- och sjukförsäkring.

Dessa slag av försäkring äro, liksom livförsäkringen, i huvudsak att hänföra till s. k. summaförsäkring: den ersättning försäkringsgivaren har att utgiva, när försäkringsfall inträffar, bestämmes vanligen icke genom någon uppskattning av den skada, försäkringsfallet medfört, utan utgår med det avtalade försäkringsbeloppet eller i förhållande till detsamma. Likheten med livförsäkring har föranlett, att vissa av de särbestämmelser, som för dessa branscher erfordras utöver innehållet i förslagets allmänna del (1—34 §§), kunnat meddelas genom hänvisning (122 §) till motsvarande bestämmelser i avdelningen om livförsäkring.

Stundom innehåller emellertid försäkringsavtalet utfästelser av skadeförsäkrings innebörd, såsom när försäkringsgivaren åtager sig att ersätta läkarelön eller annan sjukvårdskostnad. Principiellt kunde det ifrågasättas att förklara vissa av de allmänna bestämmelserna om skadeförsäkring t. ex. 39 och 41—44 §§ tillämpliga å olycksfalls- eller sjukförsäkringen, i den mån den avser ersättning för skada; men de spörsmål, som här kunna uppkomma, synas vara av så ringa praktisk betydelse, att de icke torde behöva i lagen särskilt uppmärksammas, utan kunna lösas genom en i sakens natur liggande analogisk tillämpning av reglerna om skadeförsäkring.

Att de i 119—124 §§ föreslagna stadganden icke avse den sociala försäkringen, framgår av 1 §.

119 §.

Likasom livförsäkring kan tagas icke blott å försäkringstagarens utan även å annan persons liv, kan en olycksfalls- eller sjukförsäkring avse olycksfall eller sjukdom, som drabbar antingen försäkringstagaren själv eller annan. De betänkligheter, som, på sätt i det föregående framhållits, kunna anföras mot att lämna en var öppet att å annans liv utan dennes samtycke taga försäkring för dödsfall, göra sig uppenbarligen icke gällande med tillnärmelsevis samma styrka då fråga är om försäkring för olycksfall eller sjukdom, varav annan än försäkringstagaren kan drabbas. Att en sådan ordning träffas i fråga om olycksfalls- och sjukförsäkring, förekommer också i stor utsträckning. Ett typiskt exempel härpå erbjuder det fall, att en arbetsgivare genom försäkring bereder hos honom anställda arbetare skydd mot olycksfall eller sjukdom. Därvid hänför sig försäkringsskyddet icke alltid till vissa individuellt bestämda personer, utan gäller kollektivt för hela arbetsstyrkan eller

en grupp av arbetare. Framhållas må, att en dylik kollektivförsäkring till sin rättsliga natur företer så väsentliga skiljaktigheter från en vanlig olycksfalls- eller sjukförsäkring, att redan därav följer, att åtskilliga av de för dessa försäkringsarter gällande deklaratoriska bestämmelserna icke komma till tillämpning å kollektivförsäkring. Å andra sidan kunna förhållandena inom denna jämförelsevis nya försäkringsform ännu icke anses hava vunnit sådan stadga, att den lämpligen kunnat göras till föremål för särskild behandling i förslaget.

120 §.

Den i paragrafen föreslagna bestämmelsen avser det fall, att någon, som tagit försäkring mot olycksfall, under försäkringstiden råkar ut för en olyckshändelse och att det först efter denna tids utgång visar sig, att olyckshändelsen medför sådan kroppsskada, som försäkringen omfattar. I anslutning till den tanke, som ligger till grund för enahanda bestämmelser i 89 § i fråga om kreatursförsäkring och i 91 § i fråga om ansvarighetsförsäkring, har kommitén ansett sig böra föreslå, att försäkringsgivaren i dylikt fall skall vara ansvarig utan hinder därav att skadan yppat sig först efter försäkringstidens utgång. Med hänsyn bland annat till svårigheten att utreda orsakssammanhanget mellan en olyckshändelse och sådana följder därav, som uppträda först långt senare, har det emellertid synts lämpligt, att, med tillmötesgående av därom från försäkringshåll framställd önskan, begränsa den föreslagna regeln till att gälla allenast sådan följd, som yppar sig inom ett år efter olyckshändelsen. Samma begränsning förekommer i det finska men icke i det danska eller det norska förslaget.

Enligt de tre övriga texterna skall vad där föreslås gälla jämväl för sjukförsäkring. Att den svenska kommittén härutinnan intagit en annan ståndpunkt, beror i första hand därpå att en tillämpning av den föreslagna regeln inom denna försäkringsgren ansetts vara förenad med betydande praktiska svårigheter. Det förefaller också föga rimligt, att de kroniska sviter, som ofta uppstå såsom följd av en akut sjukdom och kunna sträcka sina verkningar långt utöver försäkringstiden, skulle vara inbegripna under försäkringen. Därtill kommer att hos oss något behov av en sådan regel knappast torde föreligga beträffande sjukförsäkring.

121 §.

Denna paragraf innehåller i fråga om olycksfalls- och sjukförsäkring regler rörande fareökning, svarande mot dem, som i fråga om skadeförsäkring upptagits i 45—50 §§.

I fråga om olycksfalls- och sjukförsäkring synes man icke, såsom beträffande skadeförsäkring, kunna principiellt utgå från att varje förhållande, varom uppgift intagits i försäkringsbrevet eller varom försäkringsgivaren önskat erhålla upplysning vid avtalets slutande, är av sådan beskaffenhet, att en av förhållandets ändring framkallad fareökning skall inverka å dennes ansvarighet.

Om exempelvis den, som tagit försäkring mot olycksfall, under försäkringstiden drabbas av sjukdom, varav han enligt uppgift vid försäkringens tagande icke dessförinnan lidit, gäller åtminstone enligt nyare försäkringsvillkor, att försäkringsgivaren icke kan till befrielse från ansvarighet åberopa, att faran ökats till följd av sjukdomen. Annorlunda ligger saken däremot, om faran ökas genom ändring av uppgivet yrke, sysselsättning eller boningsort. En sådan förändring måste enligt villkoren omedelbart anmälas för försäkringsgivaren. Då sålunda icke alla förändringar behandlas lika, synes man — likasom i fråga om livförsäkring — kunna kräva, att i försäkringsbrevet uttryckligen angivas de omständigheter, åt vilka försäkringsgivaren tillägger sådan betydelse, att en ändring av dem bör kunna av honom åberopas såsom fareökning. I överensstämmelse härmed har den föreslagna lagtexten avfattats.

I olikhet med förhållandet vid de flesta slag av skadeförsäkring hänför sig den fara, mot vilken olycksfalls- eller sjukförsäkringen gäller, icke till en viljelös sak utan till en fri person. Även till denna olikhet måste viss hänsyn tagas vid den rättsliga regleringen. Under det att i fråga om skadeförsäkring fareökningens verkan i första hand måste vara beroende av, huruvida den skett med eller utan försäkringshavarens vilja, lärer åter i fråga om olycksfalls- eller sjukförsäkring det avgörande böra vara, huruvida den, vars olycksfall eller sjukdom försäkringen avser, ägt kännedom om ökningen eller icke. I överensstämmelse härmed har paragrafen avfattats.

Vid skadeförsäkring medför fareökning, evad den skett med eller utan försäkringshavarens vilja, rätt för försäkringsgivaren att uppsäga försäkringsavtalet (47 §). Det står då i allmänhet försäkringshavaren öppet att med samma eller annan försäkringsgivare träffa avtal om ny försäkring. I fråga om olycksfalls- eller sjukförsäkring skulle saken ofta ställa sig annorlunda. Den, vars olycksfall eller sjukdom försäkringen avser, kan genom försämrat hälsotillstånd eller andra omständigheter hava kommit i sådan belägenhet, att ny försäkring icke eller endast mot alltför hög premie står att erhålla. Förslaget medgiver därför i detta fall icke uppsägningsrätt.

Av det föregående framgår, att förslagets bestämmelser rörande förutsättningarna för att en inträdd fareökning skall kunna inverka på olycksfalls- eller sjukförsäkringsgivarens ansvarighet i viss mån avvika från förslagets motsvarande bestämmelser om skadeförsäkring.

Vad åter angår den verkan fareökningen bör medföra, om de fordrade förutsättningarna äro för handen, överensstämma de i förevarande paragraf föreslagna bestämmelser med dem, som i fråga om skadeförsäkring föreslagits i 45 §. Rörande dessa bestämmelsers innebörd och de grunder, på vilka de vila, tillåter sig kommittén hänvisa till motiven för 45—47 §§.

De skäl, som föranlett de i fråga om skadeförsäkring föreslagna bestämmelserna i 48 § och 49 § andra stycket, äga samma giltighet i fråga om olycksfalls- och sjukförsäkring; omförmälda bestämmelser böra därför också här äga tillämpning.

Den tvingande regel, som upptagits i sista stycket av förevarande paragraf är betingad av samma skäl som motsvarande för skadeförsäkring i 50 § föreslagna bestämmelse.

122 §.

I avtal om olycksfalls- eller sjukförsäkring påträffas understundom bestämmelser, varigenom försäkringstagaren förordnar, att utfallande ersättningsbelopp skall tillfalla annan än honom själv. Ehuru behovet av en sådan anordning här icke gör sig gällande med ens tillnärmelsevis samma styrka som på livförsäkringens område, har man dock icke kunnat bortse från att det i vissa fall, särskilt när fråga är om olycksfallsförsäkring för dödsfall, kan vara av intresse för försäkringstagaren att kunna med bindande verkan insätta någon som förmånstagare.[1] Bestämmelser i ämnet synas därför icke kunna helt undvaras. Då emellertid i stort sett vad som är i sådant avseende föreslaget för livförsäkring torde böra äga motsvarande tillämpning, när fråga är om olycksfalls- eller sjukförsäkring, har kommittén ansett sig kunna inskränka sig till att hänvisa till de för livförsäkring föreslagna bestämmelserna. Att man icke hänvisat till 104 § andra stycket beror därpå att de begränsningar i förordnandets verkningar som där uppställts till skydd för efterlämnad stärbhusdelägares giftorätt, rätt till vederlag eller laglott icke synas vara av behovet påkallade, där fråga är om olycksfalls- eller sjukförsäkring.

Vad åter beträffar 108, 109, 111 och 112 §§, som innehålla bestämmelser angående rätten att genom överlåtelse eller annorledes förfoga över en försäkring i sådana fall då någon insatts såsom förmånstagare samt angående ett sådant förfogandes inverkan å förmånstagarens ställning, torde de frågor, som där behandlas, sakna praktisk betydelse för olycksfalls- och sjukförsäkring. Vid sådant förhållande har det icke ansetts lämpligt att genom en uttrycklig hänvisning göra dessa bestämmelser direkt tillämpliga i fall, som här avses.

123 §.

De sociala hänsyn, som föranlett kommittén att uppställa vittgående begränsningar i borgenärernas rätt att tillgodogöra sig värdet av en livförsäkring, göra sig med ännu större styrka gällande, då fråga är om olycksfalls- eller sjukförsäkring. Försäkringsskyddet avser ju vanligen i senare fallet en person, som genom olycksfall eller sjukdom blivit urståndsatt att sörja för sitt eget eller sin familjs uppehälle, och det måste därför kännas särskilt hårt, om borgenärerna skulle kunna omintetgöra det ekonomiska stöd försäkringstagaren åsyftat att vinna genom försäkringen. Därtill kommer, att en begränsning i borgenärernas rätt på detta område, i olikhet mot vad som gäller beträffande livförsäkring, icke medför någon fara för deras förfördelande genom obehöriga åtgärder från försäkringstagarens sida. Då en olycksfalls- eller sjukför-

[1] Jfr K. Ma:jts domar den 8 oktober 1907 (N. J. A. s. 370), den 22 juni 1916 (N. J. A. s. 367) och den 24 oktober 1918 (N. J. A. s. 418).

säkring i allmänhet icke har något återköpsvärde, som försäkringstagaren vid behov kan tillgodogöra sig, förefinnes icke någon frestelse för honom att till betalning av premier för en sådan försäkring använda belopp, som äro alltför stora i förhållande till hans ekonomiska ställning. Framhållas må ock, att den rätt, som kan grundas å ett avtal om olycksfalls- eller sjukförsäkring, till följd av sin beskaffenhet är föga ägnad att göras till föremål för försäljning. En realisation av denna rätt kan därför endast undantagsvis antagas medföra någon ekonomisk fördel för borgenärerna.

På grund av vad sålunda anförts har det stått klart för kommittén, att det icke kan komma i fråga att tillåta utmätning av rätt på grund av olycksfalls- eller sjukförsäkring, innan något försäkringsfall inträffat. Men härvid har kommittén ansett sig icke kunna stanna. Enligt kommitténs mening kan någon betänklighet icke anses möta att låta jämväl fordran på grund av inträffat olycksfall eller uppkommen sjukdom omfattas av utmätningsfriheten, så länge fordringen är innestående hos försäkringsgivaren. I överensstämmelse härmed har första stycket av denna paragraf avfattats. Däremot gäller den föreslagna befrielsen från utmätning icke belopp, som redan blivit utbetalt. Olycksfallsförsäkringsbelopp, som utbetalas i anledning av försäkringstagarens död, ingår i hans kvarlåtenskap, såvida någon förmånstagare icke är insatt, och kommer sålunda i vanlig ordning hans borgenärer till godo. Skall åter beloppet tillfalla en förmånstagare, är det endast dennes borgenärer, som kunna göra anspråk på betalning ur beloppet.

För sådana fall, då försäkringsbeloppet skall utgå i form av livränta, har kommittén i ett särskilt förslag till lag om ändrad lydelse av 67 § utsökningslagen i viss omfattning utsträckt skyddet mot utmätning till att gälla jämväl livräntebelopp, som redan blivit utbetalt. En erinran härom har upptagits i andra stycket av denna paragraf. Där erinras jämväl om att utan hinder av den i första stycket föreslagna utmätningsfriheten möjlighet föreligger att enligt lagen den 14 juni 1917 erhålla införsel i livränta, som utgår på grund av olycksfalls- eller sjukförsäkring.

124 §.

De bestämmelser, som här föreslås rörande olycksfalls- och sjukförsäkring, hava i fråga om skadeförsäkring sin motsvarighet i 51 och 52 §§. Medan enligt 52 § skyldigheten att sörja för undvikande eller minskning av hotande skada åligger försäkringshavaren, är det självfallet den, vars olycksfall eller sjukdom försäkringen avser, som har att svara för att vad som kan göras till avvärjande eller begränsande av skada blir behörigen utfört. Emellertid kan man icke på honom ställa samma anspråk som på försäkringshavaren i fråga om skadeförsäkring. Försäkringsgivarens ekonomiska intresse av att undgå ersättningsskyldighet kan icke berättiga honom att kräva att den, som råkat ut för ett olycksfall eller en sjukdom, skall underkasta sig vilket ingrepp som helst i hans kroppsliga integritet eller över huvud i hans personliga självbe-

stämningsrätt. Man har här särskilt tänkt på det fall, att en operation, t. ex. amputation av ett ben, av läkaren med större eller mindre bestämdhet förklaras vara av omständigheterna påkallad samt ägnad att avvärja svårare skada, till äventyrs att rädda den försäkrades liv. Det låter sig naturligtvis icke göra att här uppdraga någon bestämd gräns, där bolagets rätt att kräva åtgärden upphör och den av olycksfallet eller sjukdomen drabbades rätt att vägra vidtager. Enligt förslaget är en vägran befogad, när åtgärden är av sådan beskaffenhet, att dess påkallande skulle för den, vars olycksfall eller sjukdom försäkringen avser, innebära ett oskäligt ingrepp i hans rätt att bestämma över sin person.

I fråga om påföljden av att den skadade eller sjuke eftersatt honom åliggande skyldighet innehåller paragrafen bestämmelser av samma innebörd som de i 52 § föreslagna bestämmelser i fråga om skadeförsäkring.

I den skrivelse av den 12 maj 1905, däri riksdagen anhöll, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbeta och för riksdagen framlägga förslag till lag om försäkringsavtal, uppmärksammades jämväl frågan om försäkringsagenters ställning och vad därmed ägde samband. Riksdagen anförde bland annat: Rörande nämnda fråga innehölle försäkringsanstalternas reglementen och försäkringsvillkor i allmänhet inga eller endast knapphändiga uttalanden, och de allmänna reglerna om fullmäktigskap och närstående rättsinstitut ansåges särskilt härutinnan vara otillräckliga. Till följd av saknaden av närmare och kontrollerande bestämmelser om till exempel förhållandet mellan agenterna och försäkringsanstalterna samt om behörigheten att utöva förevarande agentverksamhet hade det möjliggjorts, att särskilt inom vissa områden av försäkringsrörelsen personer vid bedrivande av agentverksamhet gått till väga på ett sätt, som hos allmänheten äventyrat eller kunnat äventyra det förtroende till försäkringsverksamheten, vars bibehållande vore av största vikt för denna rörelses tillfredsställande utveckling.

Vad beträffar den i riksdagens skrivelse ifrågasatta kontrollen å försäkringsagenternas verksamhet, så har detta ämne, till den del det berör livförsäkringsagenter, redan år 1914 blivit föremål för lagstiftning. Bestämmelserna härom återfinnas numera i 242 och 243 §§ i lagen om försäkringsrörelse. Enligt vad där stadgas är ett livförsäkringsbolag pliktigt att tillse, att inga andra än de, som kunna anses äga betingelser för att på ett värdigt och lämpligt sätt utöva verksamhet såsom ombud för bolaget, erhålla uppdrag att vara bolagets agenter. Har någon, som innehar sådant uppdrag, gjort sig skyldig till handling, som prövas vara oförenlig med ett värdigt och lämpligt utövande av verksamheten såsom agent, åligger det bolaget att återkalla uppdraget. I det lagförslag, som låg till grund för den år 1914 genomförda lagstiftningen på detta område, hade dessutom upptagits en bestämmelse av innehåll, att försäkringsinspektionen kunde förelägga ett försäkringsbolag att

återkalla lämnat uppdrag att vara agent för bolaget. I fråga om dylikt föreläggande skulle dock försäkringsinspektionen vara bunden av att en särskild, av sju personer bestående »livförsäkringsnämnd», om vars tillsättande förslaget innehöll närmare bestämmelser, förordat åtgärden. Vid förslagets granskning av lagrådet blev emellertid förslaget i denna del föremål för anmärkning. Att en administrativ statsmyndighet skulle kunna vid hot om ansvar förelägga en privat inrättning att skilja en person från hans tjänst i inrättningen och sålunda kunna vidtaga åtgärd, varigenom denne till äventyrs berövades möjligheten att utöva sitt lovliga yrke, syntes lagrådet vara alltför stridande mot rådande rättsuppfattning i vårt land för att böra vinna godkännande. Med anledning av lagrådets erinran uteslötos ifrågavarande bestämmelser ur det för riksdagen framlagda förslaget.

Kommittén har icke ansett sig böra till prövning upptaga frågan, huruvida riksdagens önskemål beträffande kontroll över agentverksamheten kunna anses tillgodosedda genom den här förut omförmälda efter riksdagens skrivelse tillkomna lagstiftningen på detta område. Ifrågavarande ämne likasom över huvud frågan om det inbördes förhållandet mellan försäkringsanstalterna och deras agenter kan icke lämpligen behandlas i en lag, som har till syfte att reglera förhållandet mellan kontrahenterna i ett försäkringsavtal.

Snarare kunde det ifrågasättas att i samband med den föreslagna lagstiftningen om försäkringsavtal till behandling upptaga spörsmålet i vad mån ett försäkringsbolag är bundet av sin agents uppträdande. I själva verket hade kommittén i det år 1921 tryckta preliminära utkastet upptagit åtskilliga bestämmelser rörande detta ämne. Vid den fortsatta behandlingen härav visade det sig emellertid icke möjligt att uppnå enighet mellan de fyra kommittéerna. De ifrågasatta stadgandena hava därför utgått ur det slutliga förslaget. Deras uteslutande synes desto mindre möta någon avgörande betänklighet som en tillämpning av allmänna rättsregler och den lagstiftning om fullmakt, som genomförts efter avlåtandet av ifrågavarande riksdagsskrivelse, i stort sett torde leda till resultat, som överensstämma med vad i det preliminära utkastet föreslagits.

En bestämmelse sådan som den i 47 § av utkastet upptagna om agents behörighet att mottaga anmälan om inträffat försäkringsfall ävensom vissa andra meddelanden rörande försäkringen måste sålunda av anledning som nu sagts anses överflödig. Till stöd härför kan åberopas ett rättsfall, däri fastslagits att en brandförsäkringsagent i förhållande till bolaget intager en sådan ställning, att han är behörig att mottaga en för försäkringens vidmakthållande nödvändig anmälan.[1]

Av allmänna rättsgrundsatser måste vidare anses följa, att om, såsom i det preliminära utkastet (49 §) förutsattes, en agent i fråga om någon punkt i de av bolaget formulerade allmänna försäkringsvillkoren lämnat en tolkning, som

[1] Se K. Maj:ts dom den 26 oktober 1923 (N. J. A. s. 516).

strider mot vad bolaget må hava avsett men som dock ej kan anses påtagligen oriktig, detta förhållande i en tvist måste erhålla största betydelse.

Av den ställning agenten intager lärer ock följa, att därest, såsom i utkastet (49 a §) uttalades, försäkringstagaren lämnat agenten en uppgift att av denne befordras till försäkringsgivaren, det går ut över den senare, om agenten försummar vad honom därutinnan åligger, likasom att, i överensstämmelse med vad samma paragraf — låt vara med en alltför vittgående formulering — avsåg att fastslå, försäkringsgivaren i det hela behandlas såsom om han ägt kännedom om vad agenten under sin medverkan vid avtalets tillkomst erfarit, såframt denne insett eller bort inse, att förhållandet var av betydelse för försäkringsgivaren och bort genom agenten meddelas denne.[1]

Förslag till lag angående införande av lagen om försäkringsavtal.

För lagstiftning inom förmögenhetsrättens område gäller såsom en allmän grundsats, att nya bestämmelser icke äga tillbakaverkande kraft. Vid genomförande av den nu föreslagna lagstiftningen om försäkringsavtal har emellertid kommittén ansett åtskilliga undantag från denna regel påkallade. Vissa stadganden i den nya lagen äro av den beskaffenhet, att de synts böra utan vidare vinna tillämpning, när det gäller avtal, som slutits före lagens trädande i kraft. I vissa andra fall har kommittén ansett lämpligt att föreslå särskilda modifikationer av huvudregeln.

Vad först angår äldre försäkringsavtal, som ingåtts med ömsesidig uppsägningsrätt, har kommittén i 1 § andra stycket föreslagit en ordning, som vilar på den uppfattningen, att om kontrahenterna, efter det den nya lagen trätt i kraft, icke begagna sig av sin uppsägningsrätt, de anses hava därigenom underkastat sig de nya bestämmelserna. Underlåtenhet att uppsäga avtalet till den tid, då det på grund av uppsägning tidigast kunnat upphöra, har sålunda ansetts böra medföra, att den nya lagen skall tillämpas såsom vore vid sagda tid ett nytt avtal slutet på de villkor, det förutvarande avtalet innehåller.

Inom vissa försäkringsgrenar är det vanligt att kontrahenterna, utan att vara på grund av utebliven uppsägning därtill förpliktade, låta försäkringsavtalet genom s. k. »tyst förlängning» fortfara att gälla för tid, som ej omfattas av det ursprungliga avtalet. Då i sådant fall i själva verket ett nytt avtal föreligger, är det givet, att om förlängningen ägt rum efter det den nya lagen trätt i kraft, vad där stadgas skall vinna tillämpning å det förlängda avtalet.

I fråga om brandförsäkringsavtal, som före nya lagens trädande i kraft slutits för all framtid, har kommittén låtit sig angeläget vara att söka genom

[1] Jfr K. Maj:ts dom den 7 februari 1907 (N. J. A. s. 35).

särskilda bestämmelser bereda försäkringshavaren tillfälle att under vissa förutsättningar komma i åtnjutande av de förmåner, den nya lagstiftningen avsett att bereda honom. Enligt kommitténs tanke bör, sedan fem år förflutit från det den nya lagen trätt i kraft, tiden i stort sett vara mogen för lagens tillämpande jämväl å avtal av ifrågavarande slag. Kommittén har emellertid ansett sig icke kunna upptaga en ovillkorlig föreskrift av sådant innehåll. Såsom framgår av de härutinnan i 1 § tredje stycket föreslagna stadgandena, skall hinder icke möta för kontrahenterna att före nämnda tids utgång träffa överenskommelse om bibehållande av den gamla ordningen. Träffas ej sådan överenskommelse, blir enligt förslaget följden, att den nya lagens regler — de deklaratoriska i den mån de röra ämnen, som ej regleras i avtalet, och de tvingande i allo — erhålla tillämpning. I händelse av överenskommelse om avtalets orubbade fortbestånd bliva åter även de tvingande bestämmelserna i den nya lagen satta ur kraft, i den mån de röra ämnen, som över huvud bero av kontrahenternas avtal; dock att jämlikt den föreslagna 6 § äldre avtalsvillkor, som leda till uppenbar obillighet, kunna av domstol åsidosättas. Skulle ett av försäkringsgivaren framställt förslag om sådan överenskommelse ej bliva antaget, bör han enligt kommitténs mening äga valrätt mellan att underkasta sig den nya lagens regler och att uppsäga avtalet med skälig uppsägningstid. Väljer han den senare utvägen, synes det, såsom ock av förslaget framgår, böra åligga honom att utbetala den på försäkringen belöpande andel i premiereserven.

Att vad den nya lagen innehåller angående verkan av ett försäkringsbolags konkurs eller eljest framträdande obestånd bör, i fall sådant förhållande inträder efter lagens trädande i kraft, tillämpas jämväl å äldre avtal, synes icke kunna vara föremål för tvekan. Hinder synes icke heller böra möta att i den utsträckning som nu sagts giva tillbakaverkande kraft åt bestämmelserna om verkan därav att ett försäkringsbolag träder i likvidation eller att dess rätt att här i riket driva försäkringsrörelse upphör. Med avseende å ifrågavarande stadganden har i 4 § upptagits en särskild promulgationsbestämmelse.

Vad angår de av kommittén föreslagna bestämmelserna om preskription, är det en allmänt erkänd grundsats, att en förändring av tiden för fordringspreskription bör gälla även i fråga om fordran, som på grund av äldre avtal uppkommit innan förändringen trätt i kraft. Då, såsom här är fallet, den föreslagna preskriptionstiden är kortare än den förut stadgade, bör dock iakttagas, att tiden icke i något fall skall räknas från en tidigare tidpunkt än den dag lagändringen trädde i kraft. I överensstämmelse härmed har 5 § avfattats.

Enligt 34 § i förslaget till lag om försäkringsavtal kan ett försäkringsvillkor, vars tillämpning skulle leda till uppenbar obillighet, lämnas utan avseende, där sådant överensstämmer med god sedvänja inom försäkringsväsendet. Kommittén har trott betänklighet icke böra möta att giva detta stadgande

tillämplighet jämväl å äldre rättsförhållanden. Att en kontrahent under de förutsättningar, som uppställts i 34 §, får finna sig i att ett villkor i avtalet åsidosättes, synes vara en så rimlig fordran, att föreskriftens tillämpande jämväl i fråga om äldre avtal icke kan sägas innebära någon obehörig kränkning av redan förvärvade rättigheter.

I 86—88 §§ av samma förslag hava upptagits bestämmelser om inteckningshavares rätt till betalning ur ersättning, som utfaller på grund av en utav den intecknade fastighetens ägare tagen brandförsäkring å fastighetens åbyggnad. Enligt kommitténs mening är det med hänsyn till fastighetskreditens ordnande av synnerlig vikt, att de nya bestämmelserna kunna omedelbart vinna fullständig tillämpning utan hänsyn till den tid, då avtal om försäkring träffats eller inteckning blivit sökt. Å andra sidan synes varken från ägarens eller försäkringsgivarens synpunkt böra möta någon befogad betänklighet mot att tillämpa de nya reglerna. Hinder synes alltså ej föreligga att härvidlag med tillbakaverkande kraft genomföra den nya ordningen, varom i förslagets 7 § intagits bestämmelse.

Att, på sätt i 8 § föreslås, den, som innan nya lagen trätt i kraft tagit liv-, olycksfalls- eller sjukförsäkring, bör äga rätt att efter ikraftträdandet insätta någon såsom förmånstagare med den verkan, som av kommittén föreslagits, synes uppenbart.

De i 116, 117, 118 och 123 §§ föreslagna bestämmelserna om utmätningsfrihet för rätt på grund av avtal om liv- och olycksfalls- och sjukförsäkring hämta sitt berättigande från andra hänsyn än privaträttsliga, och hinder synes ej böra möta att, på sätt i 8 § andra stycket föreslagits, giva dem tillämplighet jämväl å äldre försäkringar. Därvid har dock enligt vedertagen grundsats gjorts undantag för mål, som vid lagens trädande i kraft redan äro anhängiga.

Förslag till lag om inteckningshavares rätt till betalning ur ersättning, som utgår på grund av brandförsäkringsavtal.

Till tryggande av fastighetskrediten har kommittén i 86 § av förslaget till lag om försäkringsavtal upptagit grundsatsen om inteckningshavares rätt att njuta säkerhet i ersättning, som utfaller på grund av en av den intecknade fastighetens ägare tagen försäkring å fastighetens åbyggnad. De närmare bestämmelserna om denna rätt hava emellertid ansetts böra inflyta i en särskild lag. Denna bör också innehålla de begränsningar i inteckningshavarens rätt, som påkallas av skälig hänsyn till fastighetens ägare.

1 §.

I motiveringen till 86 § av förslaget till lag om försäkringsavtal har kommittén erinrat, att någon rätt till utfallande brandskadeersättning för förstörd

eller skadad byggnad för närvarande anses icke utan särskilt avtal kunna tillerkännas inteckningshavaren. I sammanhang härmed har framhållits, huru-som behovet att i detta avseende skapa trygghet för långivaren i det praktiska livet gjort sig gällande med sådan styrka, att — bortsett från en del mindre bolag som meddela försäkring uteslutande eller huvudsakligen å lantbruks-fastigheter — alla brandförsäkringsanstalter sökt att genom bestämmelser i sina reglementen eller sina allmänna försäkringsvillkor mer eller mindre fullständigt fylla ifrågavarande lucka i lagstiftningen.

Förevarande fråga har jämväl varit föremål för behandling i lagberedningens den 31 december 1907 avgivna förslag till lag om inskrivning av rätt till fast egendom. Där har i 3 kap. 15 § upptagits ett stadgande av följande lydelse:

»Är byggnad å intecknad egendom försäkrad mot brandskada, må ej i händelse av timad skada ersättningsbeloppet utbetalas till fastighetsägaren, med mindre inteckningshavaren det medgiver eller ock pant eller borgen, som av utmätningsmannen i orten godkännes, ställes för beloppets återbäring i händelse skadan ej inom skälig tid avhjälpes.

Visar ej fastighetsägaren inom två månader efter det ersättningsbeloppet till betalning förfallit, att han är berättigad att lyfta detsamma, eller har lyftat belopp återburits efter ty nyss sagts, skall beloppet nedsättas hos överexekutor, som har att kungöra det fastighetsägaren och inteckningshavare och dem emellan lagligen fördela beloppet; åliggande det överexekutor att, sedan fördelningen godkänts eller vunnit laga kraft, därom göra anmälan hos inskrivningsdomaren och tillika insända fördelningslängden.

Vad sålunda är stadgat skall icke äga tillämpning, där ersättningen för skadan ej överstiger en tiondel av det belopp, för vilket egendomens åbyggnad är försäkrad».

Den ordning lagberedningen sålunda föreslagit har synts kommittén vara ägnad att kunna i stort sett läggas till grund för bestämmelserna i förevarande lagförslag.

I det avseende, varom här är fråga, äro fastigheterna för närvarande ej sällan ställda olika, beroende av deras beskaffenhet eller belägenhet. Såsom ovan antytts tillerkänna sålunda åtskilliga smärre brandstodsbolag, vilka företrädesvis teckna försäkringar å jordbruksfastigheter, icke inteckningshavaren någon rätt till utfallande brandskadeersättning; och brandförsäkringsaktiebolagens allmänna försäkringsvillkor medgiva sådan rätt endast när fastigheten är belägen i stad eller köping. Emellertid pläga bolagen, när det av försäkringstagaren begäres eller medgives, utsträcka skyddet till inteckning i annan fastighet, och det torde numera vara regel, att vid meddelande av brandförsäkring å byggnad, som icke är belägen i stad eller köping men vars huvudsakliga värde ligger i dess åbyggnad, inteckningshavaren genom särskilt förbehåll tillförsäkras samma skydd, som om fastigheten vore belägen i stad eller köping.

Rörande den skillnad man sålunda gjort mellan olika fastigheter yttrade emellertid lagberedningen i motiven:

»Om man än måste erkänna, att i fråga om värdet av en fastighet byggnaderna äro av en alldeles särskild betydelse å fastigheter som tjäna industriella ändamål eller utgöra tomt för bostadslägenheter, är dock även vid jordbruksfastighet åbyggnadens värde en så stor del av det hela, att man måste anse det vara för fastighetskrediten erforderligt att bereda även inteckning i fast egendom av sistnämnda slag säkerhet i brandskadeersättningen. Att uppdraga någon säker gräns mellan nämnda olika slag av fastigheter synes också stöta på stora svårigheter. Vad angår den åtskillnad vissa försäkringsanstalter iakttagit med avseende å fastighetens belägenhet, i det att de till förmån för inteckningshavarna betingade villkoren inskränkts till fastighet i stad eller köping, synes denna olikhet i försäkringsvillkoren alldeles obefogad, om man tager i betraktande att byggnadsverksamheten för industriella ändamål och för beredande av bostadslägenheter numera är synnerligen livlig jämväl å landsbygden, helst då man dit räknar municipalsamhällen och andra därmed jämställda, tätt bebodda platser».

Även kommittén finner det uppenbart, att den särskilt i brandförsäkringsaktiebolagens allmänna försäkringsvillkor uppdragna men i praxis frångångna skillnaden mellan lant- och stadsfastigheter icke kan upptagas av lagstiftningen. Att man allt fortfarande icke tilltrott sig att tillerkänna innehavare av inteckning i jordbruksfastighet företrädesrätt till brandskadeersättning beror på hänsyn till den synnerliga olägenhet det kan vålla ägaren att icke få använda ersättningsbeloppet till att återuppföra den för fastighetens bruk kanske oumbärliga byggnaden utan nödgas låta det gå till avbetalning å ett måhända mycket fördelaktigt lån. Men dylika olägenheter, som för övrigt kunna göra sig kännbara även i fråga om andra fastigheter än jordbruksfastigheter, komma att i väsentlig mån försvinna, om förhållandet mellan fastighetsägare och inteckningshavare i fråga om rätt till brandskadeersättning ordnas på det sätt som kommittén i huvudsaklig överensstämmelse med lagberedningen föreslår.

I försäkringsavtal, som innehålla särskilda bestämmelser till skydd för inteckningshavare, bruka vanligen från bestämmelsernas tillämpning uteslutas de fall, då brandskadan understiger en viss i avtalet angiven mindre kvotdel av brandförsäkringssumman. Denna praxis anser kommittén i likhet med lagberedningen fullt befogad. Dels måste, såsom lagberedningen framhåller, inteckningshavarna även av andra orsaker finna sig i att åbyggnaden inom vissa gränser växlar till beskaffenhet eller värde, dels måste det i och för sig anses olämpligt att även vid de obetydligaste skador betunga försäkringsgivare och försäkringstagare med skyldighet att iakttaga de föreslagna föreskrifterna. I enlighet med denna uppfattning har kommittén i första stycket av denna paragraf föreslagit, att byggnadens ägare utan hinder av förefintlig inteckning skall vara berättigad att själv utan vidare lyfta utfallande brandskadeersättning,

där denna ej överstiger en tiondel av det belopp, för vilket brandförsäkring å egendomens åbyggnad är gällande.

Men även när det gäller skador av större omfattning synes under vissa förhållanden ägaren böra framför inteckningshavare vara berättigad att lyfta utfallande brandstodsmedel. När, såsom ej sällan inträffar, fastighetens ägare lägger i dagen ett allvarligt uppsåt att återuppföra eller iståndsätta den av branden förstörda eller skadade byggnaden, har lagstiftningen icke anledning att till inteckningshavarens förmån lägga hinder i vägen för förverkligande av detta ur det allmännas synpunkt berömvärda syfte. Denna ståndpunkt intogs ock av lagberedningen. I motiveringen framhöll beredningen, att rätta sättet att medla mellan inteckningshavarens och fastighetsägarens intressen syntes vara, att fastighetsägaren berättigades att även utan inteckningshavarens medgivande lyfta försäkringssumman, därest inom en viss tid betryggande pant eller borgen ställdes för dess återbäring i händelse skadan ej inom skälig tid avhjälptes. Skyldigheten att ställa säkerhet kunde ej anses vara för fastighetsägaren alltför betungande. Mötte svårighet att på annat sätt anskaffa säkerhet, borde han dock enligt beredningens mening vara i tillfälle att träffa en uppgörelse, varigenom någon, som finge rätten till försäkringssumman å sig överlåten, åtoge sig byggnadens iståndsättande och tillika ställde den säkerhet, som för medlens lyftande erfordrades.

Uppenbart är, att den av lagberedningen sålunda föreslagna anordningen, utan att träda inteckningshavarens rätt för när, bereder möjlighet att undvika onödiga och ofta olägliga rubbningar i inteckningsförhållandena. Kommittén har också ansett sig böra härutinnan biträda lagberedningens förslag med allenast den jämkningen, att prövningen, huruvida en erbjuden säkerhet skall anses fullgod eller icke, skall tillkomma överexekutor i stället för utmätningsmannen i orten.

Då rättsförhållandena mellan intecknad fastighets ägare och inteckningshavare samt mellan flera inteckningshavare inbördes kunna vara av synnerligen invecklad natur, kan det i allmänhet icke bliva försäkringsgivarens sak att avgöra frågan om den ordning, i vilken betalning skall utgå ur brandstodsmedlen. Uppdraget skulle, såsom lagberedningen uttalar, för denne vara alltför besvärligt och komme för övrigt att leda till att i tvivelaktiga fall försäkringsgivaren för att undgå efterräkningar vägrade medlens utbetalande och därigenom droge tvisten under domstols prövning. Endast för den händelse inteckningshavaren medgiver att ersättningsbelopp får utbetalas till fastighetsägaren eller denne inom viss tid, i förslaget satt till två månader från förfallodagen, visar att han avhjälpt skadan eller ställt föreskriven säkerhet för dess avhjälpande inom skälig tid, synes det kunna komma i fråga att förplikta försäkringsgivaren att erlägga betalning direkt till fastighetens ägare. I andra fall synes det böra uppdragas åt offentlig myndighet att omhändertaga beloppet och pröva vem som skall äga rätt till dess utbekommande. Då en sådan prövning i det stora hela är av samma beskaffenhet som den

som ifrågakommer vid likvid efter det fastighet blivit utmätningsvis såld, ligger det närmast till hands att förrättningen verkställes av överexekutor. Till skydd för inteckningshavare, som hos försäkringsgivaren anmält namn och adress, bör det åligga denne att i samband med ersättningsbeloppets nedsättande till överexekutor lämna uppgift om namnet och adressen ävensom att särskilt underrätta inteckningshavaren om nedsättningen.

2 §.

Fördelning av brandskadeersättning, som 1 § avses, är närmast att jämföra med den i 57 § expropriationsförordningen föreskrivna fördelningen av expropriationsmedel samt sådan fördelning av löseskilling, som omförmäles i 18 § av lagen den 26 mars 1920 om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område. I överensstämmelse med vad i dessa lagrum finnes föreskrivet har kommittén ansett det böra åligga överexekutor att så snart ske kan efter vederbörlig kungörelse hålla sammanträde för fördelningen samt till sammanträdet särskilt kalla fastighetens ägare och kända innehavare av fordran, som i förslaget avses.

Enligt 54 § i förslaget till lag om försäkringsavtal skall brandförsäkring presumeras gälla till förmån för även andra rättsägare än innehavare av penningeinteckning, och det är alltså, på sätt i motiveringen till nämnda paragraf framhålles, tänkbart, att exempelvis en nyttjanderättshavare skulle kunna vara berättigad till någon del av det belopp, som skall utgå i anledning av branden. Tillräcklig anledning synes emellertid icke föreligga att för dylika, i verkligheten säkert ytterst sällsynta fall ålägga överexekutor skyldighet att inkalla andra rättsägare än fastighetsägaren och innehavare av intecknad fordran.

Vid fördelning av brandstodsmedel böra bestämmelserna i 6 kap. utsökningslagen lända till efterrättelse. Uppenbart är emellertid att någon borgenärsförteckning icke kan upprättas. Huruvida en inteckningshavare önskar uppbära likvid ur brandstodsmedlen eller anser det med sin fördel förenligt att bibehålla sin i fastigheten intecknade fordran, låter sig icke på förhand avgöra. På den, som vill göra anspråk på rätt att ur det nedsatta beloppet utfå betalning framför ägaren, bör det därför ankomma att hos överexekutor anmäla sitt krav, och det är nödvändigt att såsom sluttermin för sådan anmälan uppställa tiden för fördelningssammanträdet.

3—5 §§.

När vid fördelningen av brandskadeersättningen betalning utfaller å inteckningens huvudstol, måste detta i allmänhet medföra, att inteckningen till den del den guldits är utan verkan. Försäkringsgivaren kan naturligtvis icke på inteckningen grunda någon rätt gent emot ägaren, och vad angår förhållandet till efterföljande inteckningshavare skulle inteckningens utsläppande medföra intrång i den rätt som lagligen tillkommer dem. I rättssäkerhetens intresse har det ansetts lämpligt, att inteckningshandling, som av nu nämnd

anledning blivit helt eller delvis utan verkan, förses med anteckning härom av överexekutor.

I viss mån annorlunda ställer sig förhållandet i de undantagsfall, då försäkringsgivaren är ansvarig gent emot inteckningshavaren men icke gent emot ägaren. Jämlikt 87 § i förslaget till lag om försäkringsavtal kan det inträffa, att brandförsäkring, som på grund t. ex. av uppsägning eller bristande premiebetalning icke längre bereder ägaren något skydd, likväl fortfar att gälla till skydd för inteckningshavare. Likartat är läget, när ägaren uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet föranlett eldsvådan. Han går då förlustig sin rätt till ersättning, men hans förhållande inverkar ej på inteckningshavarens rätt. Då i dessa och liknande fall i fastighetskreditens intresse ansvarighet gent emot inteckningshavaren ålägges försäkringsgivaren, kan detta icke få medföra, att fastighetsägaren befrias från sin skuld till denne. Försäkringsgivaren, som betalt skulden, bör inträda i inteckningshavarens rätt mot fastighetsägaren. Den bestämmelse härom, som intagits i första stycket av 4 §, möter ej någon svårighet vid tillämpningen i det fall att hela den intecknade gälden blir betald ur brandskadeersättningen. Inlöst inteckningshandling skall då utan vidare överlämnas till försäkringsgivaren. Om åter efter inteckning, för vilken betalning utgått, finnes inteckning, som ej blivit gulden, eller om en inteckning blir endast delvis gulden, erfordras särskilda föreskrifter. Sådana föreslås ock i andra och tredje styckena av 4 §.

Såsom nyss antytts, bör innehavare av inteckning, gällande efter den som guldits ur brandskadeersättningen, icke under några omständigheter lida intrång av vad som försiggått. När likvid ägt rum ur brandskadeersättning, till vilken fastighetsägaren icke ägde rätt, får därför inlöst inteckning, när den utlämnas till försäkringsgivaren, icke vara i sådant skick, att den åtnjuter förmånsrätt framför efterföljande inteckningar. Det bör sörjas för att den till förmånsrätten nedsättes efter alla inteckningar, till vilkas gäldande brandskadeersättningen icke lämnat tillgång. I överensstämmelse härmed är kommitténs förslag avfattat.

Blir en inteckning endast delvis gulden, träffar nedsättningen av förmånsrätten endast den del av kapitalet, som blivit gulden; i vad inteckningen avser återstående kapitalbeloppet gäller den med oförändrad förmånsrätt. I dylikt fall kan försäkringsgivaren uppenbarligen icke kräva, att inteckningshavaren skall till honom utlämna inteckningshandlingen. En tillfredsställande ordning synes i sådant fall endast kunna vinnas därigenom att handlingen omhändertages av överexekutor för åvägabringande av inteckningens uppdelning i likhet med vad som enligt 27 § inteckningsförordningen gäller, när fastighetsägaren tillkommande rätt till andel i inteckning utmätes. Enligt förslaget skall sålunda den gamla inteckningen, till den del den blivit gulden, vara utan verkan. Sedan bevis härom av överexekutor tecknats å inteckningshandlingen, skall den återlämnas till inteckningshavaren. För uppdelningens genomförande bör det vidare ankomma på överexekutor att utfärda en handling, innefattande

medgivande att inteckning för det av försäkringsgivaren guldna beloppet jämte ränta må meddelas i fastigheten och att hos vederbörande inskrivningsdomstol göra framställning om intecknings meddelande.

Om de förändringar inteckningsförhållandena enligt 3 och 4 §§ kunna komma att undergå bör naturligtvis anteckning verkställas i inteckningsprotokollet. Föreskrift härom har intagits i denna paragraf. För att sätta domaren eller rätten i tillfälle att verkställa anteckning, varom här är fråga, har det ålagts överexekutor att anmäla förhållandet för vederbörande inskrivningsmyndighet.

6 §.

I fall vid uppgörelse mellan fastighetsägaren och försäkringsgivaren skadans belopp blivit efter inteckningshavarens förmenande till hans förfång satt så lågt, att han ej kan ur ersättningen utfå hela sin fordran, bör han äga möjlighet att få frågan, såvitt hans rätt rörer, ånyo prövad. Bestämmelse härom innefattas i denna paragraf. Där yrkande om sådan prövning framställes av flera inteckningshavare, skulle det påtagligen lända till synnerlig oreda, om en ny skadereglering skulle anordnas mellan å ena sidan försäkringsgivaren och å den andra var inteckningshavare för sig. Det har därför föreslagits att inteckningshavarnas talan skall föras av gemensamt ombud, som i brist av åsämjande utses av överexekutor.

7 §.

De rättigheter, som avses i denna paragraf, äro i allmänhet att likställa med den, som uppkommer genom fordrans intecknande i fastighet, och böra även i fråga om brandskadeersättning likställas med dylik fordringsinteckning.

Förslag till lag om ändrad lydelse av 67 § utsökningslagen.

Enligt detta lagrum, sådant det lyder enligt lagen den 11 iuni 1920, får gäldenärs innestående avlöning för tjänst eller annan arbetsanställning eller innestående pension å rikets stat icke utmätas, förrän gäldenären är berättigad att lyfta avlöningen eller pensionen. I fråga om belopp, som redan förfallit till betalning, gäller, att därav skall från utmätning undantagas vad som erfordras till nödigt underhåll åt gäldenären, hans make och oförsörjda barn eller adoptivbarn till nästa förfallodag. Har avlöningen eller pensionen blivit lyftad, skall av penningar, som gäldenären innehar eller äger innestående i bank eller annan penninginrättning, från utmätning undantagas motsvarande belopp. Lagrummet innehåller tillika den föreskriften, att, därest i lag eller författning är särskilt stadgat, att viss egendom ej må utmätas, eller därest av Konungen för viss pensions- eller livränteanstalt är förordnat, att därifrån utgående pension eller livränta ej må tagas i mät, detta skall lända till efter-

rättelse. Dylika särskilda stadganden om utmätningsfrihet återfinnas bland annat i lagen om allmän pensionsförsäkring och i lagen om försäkring för olycksfall i arbete. I ett flertal fall har därjämte Konungen begagnat sin rätt att förordna om utmätningsfrihet för pensioner och livräntor, som utgå från enskilda eller halft offentliga anstalter.

I sammanhang med den tillämnade lagstiftningen om försäkringsavtal — vilken måste avse jämväl den livränterörelse som bedrives av försäkringsbolagen — bör enligt kommitténs mening komma under övervägande, huruvida det viktiga rättsspörsmålet om livräntas undantagande från utmätning även framgent bör göras beroende av administrativ prövning. En särskild anledning för kommittén att inlåta sig på denna fråga ligger i en hos Kungl. Maj:t gjord framställning, varöver kommittén fått sig anbefallt att avgiva utlåtande. I en den 27 november 1917 inlämnad skrivelse hava sjutton livförsäkringsbolag hos Kungl. Maj:t hemställt om förordnande att från utmätning skulle undantagas alla från dessa bolag utgående genom årliga inbetalningar förvärvade pensioner eller livräntor, som icke överstege för försörjaren själv (livräntetagaren) 5,000 kronor, för efterlevande änka 2,500 kronor och för efterlevande barn av viss ålder 2,000 kronor, allt om året.

Försäkringsinspektionen har i ett den 26 februari 1918 avgivet utlåtande över ifrågavarande framställning erinrat om, att de pensionsinrättningar, för vilkas pensioner utmätningsfrihet förordnats, vore dels sådana, som icke vore öppna för vem som helst utan som inrättats endast för vissa grupper av tjänstemän eller yrkesutövare, dels sådana, som vore öppna för allmänheten. De förra vore i allmänhet pensionskassor för tjänstemän och deras efterlevande; endast några få vore bildade för vissa yrken (t. ex. apotekarekårens livränte- och pensionsanstalt, minuthandelsföreningens pensionskassa). De senare vore:

1) Allmänna änke- och pupillkassan i Sverige (maximum 1,500 kronor; endast pension åt efterlevande).

2) Allmänna pensions- och änkekassan i Göteborg (intet maximum stadgat; hittills tillämpat maximum 1,500 kronor; såväl egen som efterlevandes pension);

3) Ränte- och kapitalförsäkringsanstalterna (högsta tillåtna behållning, varå pension kan utgå, 15,000 kronor; såväl egen som efterlevandes pension).

4) Vissa livförsäkringsbolag (endast för genom årliga inbetalningar åt efterlevande förvärvade pensioner av högst 1,000 kronor).

Den pension, som svarade mot den obligatoriska avgift en tjänstinnehavare hade att erlägga till en kassa av förstnämnda slag, vore att betrakta som uppskjuten lön och borde därför enligt försäkringsinspektionens mening vara utmätningsfri, lika väl som tjänstinnehavares innestående avlöning vore det enligt 67 § i utsökningslagen. Om pensionskassan medgåve inbetalning av frivillig tilläggsavgift för beredande av tilläggspension, syntes ej heller någon större betänklighet böra förefinnas mot att även tilläggspensionen vore utmätningsfri, förutsatt att dess belopp stode i skäligt förhållande till tjänstinne-

havarens lön. Detsamma gällde om pensioner från övriga, icke obligatoriska pensionskassor, som tillhörde den första av de båda ovannämnda grupperna. I dessa kassor kunde endast helt obetydliga pensioner betingas.

Fara för att pensions utmätningsfrihet skulle missbrukas på det sätt, att en gäldenär orättmätigt skaffade sig eller sina efterlevande pensionsförmåner på sina borgenärers bekostnad, förelåge däremot, på sätt i försäkringsinspektionens yttrande närmare utvecklades, när sådan pension kunde förvärvas i en för allmänheten öppen anstalt och det icke sörjts för särskilda garantier mot sådant missbruk. Sådan garanti kunde icke beredas genom den inskränkning, som bolagen i sin framställning föreslagit, nämligen att pensionen skulle vara utmätningsfri endast om den förvärvats genom årliga inbetalningar, med mindre detta kompletterades med bestämmelse om att ett visst antal sådana inbetalningar skulle hava gjorts. Och pensionsbeloppens begränsning på föreslaget sätt innebure tydligen endast i ringa mån någon inskränkning av faran för missbruk, när möjlighet funnes att för samma person köpa utmätningsfria pensioner i olika anstalter. Det vore därför nödvändigt, att utmätningsfriheten bundes vid villkor, som effektivt tryggade mot missbruk, såsom att viss angiven tid skulle hava förflutit från premiens erläggande och att det utmätningsfria beloppets maximum skulle bestämmas icke för vart bolag för sig utan för summan av de pensioner, som pensionstagaren betingat sig i olika bolag. Sådana villkor kunde dock enligt försäkringsinspektionens mening ej lämpligen uppställas i en resolution; frågan borde därför lösas först i samband med lagstiftning om försäkringsavtal.

Inom kommittén har i sammanhang med de bestämmelser rörande livräntеförsäkring, som innefattas i 116 och 118 §§ av förslaget till lag om försäkringsavtal, jämväl frågan om utmätningsfrihet för livränta, som utgår på grund av försäkringsavtal, i viss utsträckning blivit föremål för behandling. Där föreslagna bestämmelser innebära, att rätt till livränta, som tillkommer försäkringstagaren eller hans make, skall — i likhet med vad som gäller i fråga om kapitalförsäkring — vara undandragen borgenärernas anspråk, under förutsättning att enligt försäkringsavtalet premiebetalningen skall fullgöras under minst tio år samt dessutom någorlunda jämt fördelas på de särskilda åren. I sistnämnda avseende gäller den begränsningen, att icke under något år erlägges premie med belopp, som överstiger femtedelen av sammanlagda beloppet av de premier, som skolat erläggas, därest premiebetalningen lika fördelats på tio år från avtalets slutande. Vad därefter beträffar de avtal om olycksfalls- eller sjukförsäkring, enligt vilka ersättning skall utgå i form av livränta, följer av den i 123 § av samma förslag upptagna bestämmelsen, att fordran på grund av sådant avtal, ej kan tagas i mät, så länge den innestår hos försäkringsgivaren.

Det skydd för rätt till livränta, som vinnes genom de sålunda föreslagna bestämmelserna, kan emellertid, såsom kommittén i motiveringen till nämnda paragrafer framhållit, icke anses tillräckligt. Enligt kommitténs mening kräva

sociala hänsyn en utsträckning av skyddet i två särskilda avseenden. Sålunda anser kommittén befrielse från utmätning böra under vissa villkor medgivas jämväl beträffande livränta, som tillkommit annorledes än i form av försäkringsavtal; och i viss utsträckning torde även livränta, som utgår på grund av dylikt avtal, böra undantagas från utmätning, änskönt de i förslaget till lag om försäkringsavtal antagna förutsättningarna ej äro för handen.

En ytterst vanlig art av livränta är den, som utgår såsom vederlag för någon persons arbetsanställning, d. v. s. är att betrakta såsom pension. En dylik livränta torde utan betänklighet kunna i avseende å utmätning likställas med pension å rikets stat. Någon anledning att härvidlag göra åtskillnad mellan den livränta, som gäldas omedelbart av arbetsgivaren, och den, som han genom hänvändelse till ett försäkringsbolag berett den anställde, synes icke föreligga. Ej heller finnes tillräcklig anledning att i avseende på sistnämnda fall göra till villkor för utmätningsfriheten, att, såsom förutsättes i 116 och 118 §§ av förslaget till lag om försäkringsavtal, premierna jämt fördelas på en längre följd av år. De grunder, som i allmänhet föranlett lagstiftaren att, när det gäller arbetslön, skydda avlöning för enskild arbetsanställning i lika hög grad som avlöning för statstjänst, måste i själva verket leda till, att samma likställighet bör gälla i fråga om den del av den anställdes vederlag, som i stället för att omedelbart erläggas utgår i form av pension. Denna ståndpunkt har kommit till uttryck i den av kommittén föreslagna lydelsen av andra stycket i 67 § utsökningslagen.

Uppenbart är emellertid, att icke all livränta, som betecknas såsom pension, kan fredas från utmätning. En bestämmelse av sådant innehåll skulle tydligen kunna giva anledning till missbruk. Endast sådan livränta, som med hänsyn till villkoren för livräntebeloppens utbetalning kan i likhet med pension å rikets stat betraktas såsom ålderdoms- eller invaliditetsförsörjning, bör åtnjuta den skyddade ställning, som här avses. I sådant syfte har kommittén, på sätt framgår av den föreslagna avfattningen, trott det böra såsom villkor för utmätningsfrihet bestämmas, att pensionen eller livräntan skall förfalla till betalning efter det livräntetagaren fyllt femtiofem år eller när han blivit varaktigt oförmögen till arbete.

Av dem, som äro anställda i enskild tjänst, torde endast en mindre del vara i det läget, att frågan om pension åt den anställde och hans efterlevande blivit ordnad genom arbetsgivarens försorg. Ofta ankommer det på den anställde själv att vidtaga erforderliga åtgärder i sådant syfte. En anställd, som genom att på egen bekostnad tillförsäkra sig eller sina anhöriga en livränta, söker skapa samma trygghet som han skulle haft, om anställningen medfört rätt till pension, bör uppenbarligen likasom pensionstagaren kunna i det avseende, varom här är fråga, påräkna ett visst stöd av lagstiftningen. Och detsamma gäller, om en självständig yrkesidkare eller annan person på sådant sätt söka trygga sin egen och sin familjs försörjning i händelse av dödsfall eller sjukdom. Det har också sedan gammalt betraktats

såsom ett viktigt samhällsintresse att på detta område genomföra vissa begränsningar i borgenärernas rätt. I den mån en livränta åtgår till nödtorftigt uppehälle för gäldenären och hans familj, bör den i själva verket icke kunna berövas honom genom åtgärder från borgenärernas sida. I en sådan tankegång bottna uppenbarligen de bestämmelser, som Kungl. Maj:t med stöd av 67 § utsökningslagen i administrativ ordning utfärdat därom, att från vissa pensions- eller livränteanstalter utgående pensioner eller livräntor ej finge tagas i mät. Enligt kommitténs mening kan emellertid någon bärande grund icke åberopas för den särställning, som till följd av nu gällande ordning blivit till förmån för vissa försäkringsanstalter men till förfång för andra beredd pensioner och livräntor från de priviligierade anstalterna.

Å andra sidan möter det, såsom ock försäkringsinspektionen i sitt utlåtande framhållit, svårighet att på den väg, som hittills tillämpats, skapa erforderliga garantier mot missbruk] av utmätningsfriheten på detta område. Visserligen brukar i allmänhet, i samband med förordnande av utmätningsfrihet för livränta från en viss försäkringsanstalt, bestämmas ett visst maximum för det utmätningsfria beloppet. För att förebygga missbruk är det emellertid nödvändigt att tillse, att en person icke genom att skaffa sig utmätningsfria livräntor i ett flertal anstalter undandrager borgenärerna mer än som kan anses erforderligt för familjens nödtorftiga försörjning.

För att vinna en tillfredsställande ordning på detta område är det enligt kommitténs tanke nödvändigt att i lag fixera en viss maximigräns för det livräntebelopp, som får undantagas från utmätning. Såsom en lämplig gräns har kommittén föreslagit ettusen femhundra kronors årsränta. Inom denna gräns synes livränta böra skyddas utan hänsyn till vem det är, som utfäst sig att betala densamma, och utan hänsyn till den tid, inom vilken premiebetalningen fullgjorts eller skall fullgöras. Även så till vida har en förändring i nu gällande ordning ansetts påkallad, som skyddet synts böra omfatta icke blott rätten till livräntan utan även, i samma utsträckning som gäller för pension å rikets stat, uppburet livräntebelopp.

Därest vad kommittén sålunda föreslagit blir upphöjt till lag, bör Konungens rätt att förordna om utmätningsfrihet för pensioner och livräntor upphöra. De förordnanden, som redan meddelats, synas icke heller böra grunda rätt till befrielse från utmätning för pensioner och livräntor, varom avtal träffas efter den nya lagens trädande i kraft. Att pension eller livränta, som dessförinnan blivit utfäst, fortfarande likasom förut skall vara fredad från utmätning framgår av den föreslagna övergångsbestämmelsen.

Förslag till lag om tillägg till 24 § i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom.

Enligt förslaget till lag om inteckningshavares rätt till betalning ur ersättning, som utgår på grund av brandförsäkringsavtal, skola i vissa fall brandstodsmedel nedsättas hos överexekutor för att fördelas mellan inteckningshavare och andra rättsägare. Vad beträffar verkan av att vid sådan fördelning likvid utgår till inteckningshavare, har det icke ansetts lämpligt att, i likhet med vad som skett i vissa andra fall då fördelning av ersättning för fastighet skall äga rum, låta bestämmelserna om fördelningens inverkan å inteckningsförhållandet inflyta i inteckningsförordningen i stället för i den lag, där själva förfarandet vid fördelningen behandlas. Vid sådant förhållande har emellertid i denna paragraf bort intagas en erinran om att, enligt särskilt meddelande bestämmelser, inteckning, för vilken betalning utgått ur brandstodsmedel, i vissa fall kan bliva utan verkan eller till förmånsrätten nedsatt ävensom att anteckning om förhållandet skall göras i inteckningsprotokollet.

Förslag till lag om dispaschörs befattning med försäkringstvister.

Det av kommittén framlagda förslaget till lag om försäkringsavtal är avsett att ersätta bestämmelserna i 10 kapitlet sjölagen med undantag av det stadgande rörande rättegång i vissa försäkringsmål, som finnes upptaget i 264 § första stycket. Enligt kommitténs mening bör under sådana förhållanden icke heller detta stadgande bibehållas i sjölagen. Dess innehåll har i stället återgivits i föreliggande lagförslag. I tydlighetens intresse har kommittén därvid ansett det böra uttryckligen framhävas, att med sjöförsäkring skall i förevarande avseende likställas återförsäkring av sådan försäkring.

Förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 25 maj 1917 om försäkringsrörelse.

7 §.

Försäkringsaktiebolag, vars rörelse avser livförsäkring, är för närvarande pliktigt att i särskilt upprättade s. k. grunder intaga bestämmelser angående bland annat den påföljd, som skall inträda, då förfallen premie ej erlägges. För sådana fall, då vid utebliven premiebetalning avtalet eller bolagets ansvarighet upphör, skola grunderna sålunda innehålla bestämmelser rörande

försäkringstagarens rätt i avseende å den på försäkringen belöpande andelen av premiereserven. Däremot är det enligt gällande lag icke nödvändigt att i grunderna bestämma, huru med premiereserven skall förfaras, för den händelse bolaget av annan anledning än i följd av underlåten premiebetalning skulle bliva fritt från ansvarighet. Härutinnan är emellertid enligt kommitténs mening en ändring erforderlig. När exempelvis kommittén ansett sig kunna i förslaget till lag om försäkringsavtal förorda, att försäkringsgivaren i vissa fall skall bliva fri från ansvarighet för inträffande försäkringsfall, om försäkringstagaren lämnat oriktiga uppgifter vid avtalets slutande eller den, å vars liv försäkringen tagits, själv berövat sig livet, har kommittén utgått från den förutsättningen, att i de av Kungl. Maj:t fastställda grunderna skola upptagas bestämmelser rörande den rätt till premiereserven, som i dylikt fall må tillkomma försäkringstagaren. I förevarande paragraf bör därför enligt kommitténs mening intagas en uttrycklig föreskrift av sådant innehåll.

Den ordning, som sålunda föreslagits, synes böra gälla även i de i paragrafens sista stycke omhandlade fall, då försäkring, som ej är att hänföra till personförsäkring, meddelas för all framtid eller för längre tid än tio år. I sådant syfte föreslås en ändrad avfattning av detta stycke.

De ändringar, som i övrigt vidtagits i denna paragraf, äro av endast formell natur.

109 §.

De bestämmelser rörande verkan av försäkringsgivarens konkurs eller likvidation, som upptagits i 26 och 27 §§ av förslaget till lag om försäkringsavtal, avse att ersätta nu gällande civilrättsliga stadganden i ämnet, som förekomma i 109 och 205 §§ av lagen om försäkringsrörelse samt i 240 § sjölagen. Vad denna paragraf härutinnan innehåller bör därför upphöra att gälla.

123 §.

I avseende å de föreslagna ändringarna i denna paragraf hänvisas till motiveringen till ändringarna i 7 §.

205 §.

Den här föreslagna ändringen betingas av samma skäl som motsvarande ändring i 109 §.

212 §.

Enligt tredje stycket av förevarande paragraf i dess nuvarande lydelse skall värdet av den fordran, som på grund av försäkringsavtalet tillkommer försäkringstagaren, beräknas efter de grunder, som gälla för beräkningen av den på försäkringen belöpande andel i försäkringsfonden. Av de hänvisningar till denna bestämmelse, som upptagits i 109 och 205 §§, följer, att försäkringstagarnas fordringar hos ett bolag, som trätt i likvidation eller kommit i konkurstillstånd, skola upptagas till ett sålunda beräknat värde. Därest emeller-

tid de i kommitténs förslag till lag om försäkringsavtal upptagna regler angående verkan av ett försäkringsbolags konkurs eller likvidation upphöjas till lag, skall frågan om beräkningen av försäkringstagarnas fordringar hos bolaget bedömas enligt lagen om försäkringsavtal. Nu ifrågavarande bestämmelse kan därför hädanefter icke komma till tillämpning annat än vid sådan fördelning av tillgångarna i ett livförsäkringsbolags administrationsbo, som omförmäles i sista stycket av 235 § i dess nuvarande lydelse samt vid fastställande av det belopp, för vilket försäkringstagarna enligt 236 § i vissa fall skola åtnjuta panträtt i värdehandlingar, som för dessas räkning blivit satta i särskilt förvar. Vid sådant förhållande har det ansetts lämpligt att låta den i tredje stycket av 212 § upptagna bestämmelsen utgå ur denna paragraf och i stället upptaga en motsvarande föreskrift i 235 och 236 §§.

232 §.

Den föreslagna ändringen av paragrafens första stycke är av enbart formell natur och sammanhänger med förut omförmälda ändringar i 109 och 205 §§.

235 och 236 §§.

Beträffande dessa paragrafer tillåter sig kommittén hänvisa till vad som anförts under 212 §.

SÄRSKILT YTTRANDE

AV

ASSURANSDIREKTÖREN ANDERSSON.

Då jag icke kunnat ansluta mig till Försäkringslagstiftningskommitténs förslag till lag om försäkringsavtal, får jag härmed avgiva följande *reservation:*

Går man så långt tillbaka som till Riksdagens framställning till Kungl. Maj:t av den 12 maj 1905 om utarbetande av förslag till lag om försäkringsavtal, skall man finna, att Riksdagen, som företrädesvis tog sikte på livförsäkringen, även haft ögonen öppna för skiljaktigheterna mellan de olika försäkringsgrenarna och de svårigheter, som en gemensam lagstiftning skulle medföra, och anför särskilt, att rörande sjöförsäkringsavtalet finnas redan stadganden i de flesta länders sjölagar. Redan härav torde man kunna sluta, att Riksdagen ej avsåg, att sjöförsäkringen skulle falla in under den ifrågasatta nya lagen, och när slutligen Försäkringslagstiftningskommittén kom till stånd, blev detta än mera klart, då sjöförsäkringen ej blev representerad i denna kommitté. Under tiden hade riksdagens förenämnda skrivelse genom Kungl. Försäkringsinspektionen utsänts på remiss även till sjöförsäkringsbolagen, som i en till Inspektionen av samtliga sjöförsäkringsbolag undertecknad skrivelse av den 18 augusti 1905 hemställt, att om förslag till försäkringsavtalslag skulle komma att utarbetas, detsamma icke måtte komma att avse avtal angående sjöförsäkring. Även hos Försäkringslagstiftningskommittén hava sjöassuradörerna gjort hemställan om att bestämmelserna om sjöförsäkring på grund av detta instituts naturliga sammanhang med de förhållanden, som sjölagen avser att reglera, böra kvarstå i sjölagen och icke införlivas i en lag om försäkringsavtal tillsammans med bestämmelser, som hänföra sig till övriga från sjöförsäkringen vitt skilda försäkringsgrenar.

Varför hava nu sjöförsäkringsgivarne ställt sig avvisande mot att sjöförsäkringskapitlets revision övertogs av Försäkringslagstiftningskommittén, frågar kanske mången, helst som det ju kunde anses rätt så naturligt, att när det redan fanns tillsatt en kommitté, som sysslade med försäkringsavtal, delvis samma arbete då ej borde upptagas av sjölagskommittén. Svaret härpå kan bliva ganska kort: sjöassuradörerna befarade, att genom överlämnandet av sjöförsäkringskapitlets revision till Försäkringslagstiftningskommittén just det skulle hända, som nu inträffat, nämligen att sjöförsäkringen skulle komma att sammankopplas med övriga försäkringsgrenar och därigenom mista den särställning, som den alltid haft och som ej utan skada för densamma kan

uppgivas. Man bör ej utan vidare bryta mot månghundraårig tradition och, då något verkligt bärande skäl för sjöförsäkringens inrangerande i den nya försäkringsavtalslagen ej kunnat påvisas, synes mig, att man bort gå försiktigare tillväga, helst som första villkoret för en ny lagstiftning ju bör vara, att ett verkligt behov föreligger, men så är ingalunda fallet inom sjöförsäkringen. Alla som beröras därav torde vara ense om, att sjöförsäkringen bör höra hemma i sjölagen, då den står i intimt samband med sjölagens viktiga kapitel om bärgning, sammanstötning och haveri. Det hade då varit det naturligaste, ifall en omarbetning befunnits nödig, att man lagt nu gällande bestämmelser i sjölagens kapitel om sjöförsäkring till grund och på dem utbyggt vad som felas. Varje ny lagstiftning bör ej ändra gällande lagtexts innehåll och uppställning mera än som är absolut nödvändigt, för att ej försvåra arbetet för dem, som måste sätta sig in i densamma. Äro då paragraferna, såsom framgår av kommittérades förslag, till formen helt olika mot de gamla och skrivna på ett abstrakt juridiskt språk, främmande för lekmannen, torde med skäl kunna ifrågasättas nyttan av den nya lagstiftningen och om den ej för sjöförsäkringen kommer att vålla mycken osäkerhet och villrådighet vid tolkningen av de särskilda paragraferna.

Förslaget innehåller också alltför många detaljbestämmelser, som försvåra användandet av lagen och bortser alldeles från att sjöförsäkringen såsom internationell måste anpassa sig efter de krav, utvecklingen för med sig, och ej kan vara betjänt med att det fria avtalet inskränkes såsom skett i lagförslaget.

Redan vid utarbetandet av 1891 års sjölag hade man sin uppmärksamhet riktad härpå och i motiven uttalas bland annat följande:

»Det hör till sjöförsäkringsväsendets natur, att det måste på det allra när»maste lämpas efter samfärdselns år från år växlande former; och lagen »kan med den tunga apparat, dess stiftande kräver, icke följa den snabba »utvecklingen på detta område. Om i densamma inrymmes plats för alltför »många detaljbestämmelser av den natur, att de äro och böra vara under»kastade det fria avtalets självbestämningsrätt, måste följden bliva, att lagen »knappt hunnit träda i kraft, innan åtskilliga av dess stadganden blivit för»åldrade; och det kan ej vara lämpligt att inrätta lagen så, att den för att »bevara sin tillämplighet tarvade ändring och jämkning efter varje skiftning »i det praktiska livets förhållanden.»

Det har ej heller påvisats, att saknaden av preceptoriska föreskrifter medfört några vådor inom sjöförsäkringen, utan skulle de snarare hindra dess utveckling och konkurrens med utlandet, varför det torde vara ett livsvillkor för sjöförsäkringen, att ej påläggas dylika band.

Att kommitténs förslag blivit, om jag så får säga, opersonligt, har sin grund däri, att dess allmänna del skall gälla all försäkring och att paragraferna följaktligen måste ha en sådan form, att de bliva tillämpliga på alla försäkringsbranscher. Det egenartade i varje försäkringsgren kan härigenom

ej komma till sin fulla rätt, och befinnes någon bransch svårare att handskas med, såsom t. ex. sjöförsäkringen, som redan har kodifierade bestämmelser, så blir följden, att den stympas och får giva efter — allt för likformighetens skull. Men är nu denna likformighet något så eftersträvansvärt och viktigt, att för dess skull skall offras den lagstiftning, som redan finnes och som i stort sett visat sig motsvara sitt ändamål. På basis av nu gällande lag har den svenska sjöförsäkringen vuxit sig stark samt kunnat vinna terräng även utomlands. Kommer nu en ny lagstiftning, som bryter mot den gamla, kan förtroendet särskilt i utlandet lätt bliva rubbat, och även om ändringarna endast vore av formell natur uppstår alltid svårighet att övertyga utländska försäkringstagare om att innebörden av lagen är densamma som förut; och följden blir den, att den svenska försäkringsgivaren får svårare att konkurrera med den utländska. Det har så småningom genom ett träget och energiskt arbete lyckats de svenska sjöförsäkringsbolagen att återvinna till Sverige en del av försäkringarna å våra förnämsta exportartiklar genom att anpassa sig efter de å utländska försäkringsmarknader gällande försäkringsvillkor, premier och haveriregleringskutymer, men det torde endast behövas, att det blir känt i utlandet, att en ny svensk sjöförsäkringslag, som ej längre följer de gamla riktlinjerna, har trätt i stället, för att giva den utländska konkurrensen ett gott vapen i händerna, särskilt i de länder där man av konservatism eller av andra skäl ej gärna ser några förändringar. Även om förändringarna i en del fall skulle vara till försäkringstagarens favör, har detta ingen inverkan, ty de eftergifter, som gjorts, äro sådana, att de för en lojal försäkringstagare äro utan betydelse. Den utländske försäkringstagaren kan däremot lätt bibringas den uppfattningen, att om lagen ensidigt gynnar den försäkrade, blir följden, att de svenska sjöförsäkringsbolagen måste höja sina premier, och detta är för honom kanske nog för att avbryta sina förbindelser med de svenska försäkringsgivarne. Denna fråga hänger också samman med svensk återförsäkring hos utländska bolag, ty det torde vara givet, att om svensk lag ålägger svenska försäkringsgivare förpliktelser, som strida mot utländsk rättsuppfattning, försvåras möjligheterna för svenska bolag att få sina reassuranser täckta i utlandet, såvida ej premierna höjas i motsvarande grad. Det blir således till sist försäkringstagarna, som få betala följderna av den nya lagstiftningen och då de ej begärt någon sådan, synes det väl hårt att pålägga dem ekonomiska uppoffringar härför.

Man har sagt, att platsen för lagbestämmelser om sjöförsäkring är av underordnad betydelse, men utom det att traditionen fordrar, att sjöförsäkringen bibehålles i sjölagen, torde det vara klart, att ett sammanförande av allt vad som rör sjöförsäkring i en och samma lag är även av praktiska skäl att föredraga. Att nödgas hänvisa en försäkringstagare både till den nya försäkringsavtalslagen, sjölagen, sjöförsäkringsplanen och lagen om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område för att tolka en sjöförsäkrings innebörd blir för omständligt och borde undvikas. Ett bibehållande

av sjöförsäkringen i sjölagen skulle också medföra den fördel, att den mängd av specialbestämmelser, som finnas i förslaget och som avse och endast hava tillkommit med hänsyn till andra försäkringsbranscher ej behövde medtagas, vilket för sjöförsäkringens del skulle betyda en stor vinst och underlätta lagens användning.

Redan nu möter ofta invändning från utländska köpare att godkänna svenska försäkringsbolags policer, som hänvisa till svensk lag och svenska försäkringsvillkor. I ett förlidet år avdömt rättsfall i London (Kings Bench Division), där frågan rörde sig om, huruvida vid en cifförsäljning säljaren kunde anses ha presterat erforderliga dokument, då däribland förekom försäkringspolice utställd av svenskt försäkringsbolag med hänvisning till »the maritime laws in force and the rules of the said Company» kom rätten till det resultat, att den svenska policen ej var en sådan handling, som köparen hade rätt att fordra vid cifköp, och köparen befriades från att fullgöra köpeavtalet. Domaren yttrade bland annat följande:

»The goods were sold from Sweden to a buyer in this country, and what »was tendered with this parcel of goods was what was called a policy of »insurance of a Swedish Company. It states the amount insured, both in »British sterling and in Swedish currency. It gives the name of the assured. »It gives the voyage in respect of which the goods are insured, it accurately »describes the goods and gives the name of the ship. It also says what »perils it does not cover, but it does not state the particular perils which it »does cover, and the way it does it is to express itself in this way: That »the company insures against all and every risk for which the said insurance »company shall be liable pursuant to the maritime laws in force (and I assume »that means the laws in force in Sweden), the conditions and clauses of the »policy and the rules of the said insurance company.

— —

»It appears that in Sweden there is a document called insurance plan, »which is, I believe, accepted by most of the insurance companies, and, in »addition, this insurance company, and, I suppose, the others, too, have rules »of their own.

»*It is quite clear, therefore, that nobody looking at this policy, if I may so »call it, could find out, without a very great deal of research, and »looking at all sorts of documents and the marine laws of Sweden, »what sort of perils are insured against, and under what conditions. The »document therefore signally fails to answer what is necessary to make it in »itself a complete insurance policy, that is to say it does not give the assured »knowledge of the particular perils against which he is insured.*»

Denna dom har sedan fastställts av »Court of Appeal».

* * *

Det går som en röd tråd genom hela lagförslaget att på allt sätt skydda försäkringstagaren, men denna i och för sig nog så riktiga princip får ej i sina konsekvenser drivas så långt, att skyldigheter, som måste åläggas försäkringstagaren, för att försäkringsgivaren över huvud skall våga ingå på avtalet, inskränkas i sådan grad, att menliga följder kunna uppstå för försäkringsgivaren. En dylik fara spårar jag i försäkringslagstiftningskommitténs bestämmelser om upplysningsplikten.

Såsom bekant äro nu gällande sjölags bestämmelser synnerligen stränga rörande försäkringstagarens skyldighet att lämna fullständiga och riktiga uppgifter vid försäkringsavtalets ingående. Man har anmärkt, att om bestämmelserna blevo rigoröst tillämpade, skulle de kunna leda till obillighet, samt att av försäkringstagaren begäres mera än han i de flesta fall kan prestera. Sjölagens bestämmelser i detta fall äro dock i full överensstämmelse med utländsk rätt och särskilt i England äro fordringarna på försäkringstagaren ännu strängare.

»A contract of marine insurance is a contract based upon »the *utmost good* »*faith*» heter det i The Marine Insurance Act och »the assured must disclose »to the insurer every material circumstance which is known to the assured, »and the assured is deemed to know every circumstance which in the »ordinary course of business, ought to be known by him.»

Det torde också vara klart, att i ingen försäkringsgren måste försäkringsgivaren lita på försäkringstagarens uppgifter mera eller vara mera i behov av tillförlitliga uppgifter från honom än inom sjöförsäkringen. Här handlar det om försäkring av varor eller fartyg till och från hela världens hamnar, och försäkringsgivaren har ingen möjlighet att hinna anskaffa särskilda upplysningar för bedömande av risken, utan får godtaga dem, som försäkringstagaren lämnar. Hela avtalet måste därför helt naturligt grunda sig på att försäkringstagaren icke förtiger något som är honom bekant om risken och att de lämnade uppgifterna äro riktiga. I andra försäkringsgrenar, som i regel driva endast inhemsk försäkring, ligger förhållandet helt visst annorlunda, i det att försäkringsgivaren själv är i tillfälle att bättre kunna kontrollera uppgifterna, enär försäkringsföremålet är inom räckhåll. Härtill kommer, att i dessa försäkringsgrenar tecknas försäkringarna alltid på tid och försäkringsgivaren kan hinna uppsäga en försäkring, då han finner, att oriktig uppgift föreligger, medan inom sjöförsäkringen — med undantag av kaskoförsäkring — försäkring gäller nästan alltid för resa och ofta korta sådana, varför kontroll av försäkringstagarens uppgifter ofta nog är omöjlig att medhinna och rätten att uppsäga försäkringsavtalet i dylika fall saknar betydelse.

Är alltså upplysningspliktens korrekta fullgörande den grundval, varpå sjöförsäkringsavtalet måste baseras, så må å andra sidan försäkringstagaren ha rätt att fordra, att lagen giver honom anvisning härutinnan. Det har därför ej varit utan betydelse, att nu gällande sjölag i den första paragraf, som handlar om försäkringstagarens förbindelser, ålagt försäkringstagaren

att »sannfärdigt» uppgiva alla de omständigheter, varom han äger kännedom. Härigenom får försäkringstagaren en påminnelse om att vid slutandet av ett sjöförsäkringsavtal finnas vissa skyldigheter även från försäkringstagarens sida, som ej få åsidosättas, vid risk, att hela avtalet annars blir ogiltigt. Man hade enligt mitt förmenande bort bibehålla denna anmaning i stället för att såsom skett i förslaget endast tala om följderna av oriktiga upplysningars lämnande och huru de olika graderna därav skola bedömas ur domaresynpunkt. Försäkringstagaren är nog i de allra flesta fall oförmögen att tolka det stora antal paragrafer, som i förslaget ägnas ensamt åt upplysningskapitlet. Förslaget framträder här liksom alltjämt i fortsättningen mera såsom stöd för domstolarna vid utmätande av påföljdsgraden än som hjälp åt den rättsökande själv, när han vill skaffa sig insikt om, vilka skyldigheter han ikläder sig vid ingående av ett försäkringsavtal. Det synes mig, att en lag, som skall behandla så praktiska ting som sjöförsäkringsavtal mellan köpmän och redare å ena sidan och sjöförsäkringsgivare å den andra, också bör ha en praktisk utformning, så att den kan förstås av andra än jurister, och att den ej behöver göras så abstrakt som i förslaget skett. Genom fina juridiska distinktioner komma visserligen lagstiftarnes höga kompetens och förmåga till synes, men de praktisk-ekonomiska synpunkterna vinna intet därpå. Praktikens män måste ha rätt att fordra, när lagar påläggas dem, enkla och klara föreskrifter begripliga i möjligaste måtto för var man.

Jag övergår härefter till granskning ur sjöförsäkringssynpunkt av vissa här nedan angivna paragrafer i förslaget:

§ 5.

Här utsäges i positiv form, att om det kan antagas, att försäkringstagaren vid avtalets slutande varken insett eller bort inse, att en av honom lämnad uppgift var oriktig, så är oriktigheten utan inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet. Här saknas, såsom förut framhållits, enligt mitt förmenande det viktigaste, nämligen att försäkringtagaren bör först och främst göras uppmärksam på att han har ovillkorlig skyldighet att uppgiva vad han vet, och att ingenting förtiga. I stället är paragrafen så avfattad, att den för lekmannen måste tolkas som ett urskuldande, i händelse han lämnar oriktig uppgift, och han får det intrycket, att det ej är så farligt med upplysningsplikten, ty han kan alltid krypa bakom sin förmenta oförmåga att kunna inse, att en av honom lämnad uppgift var oriktig.

Det må vara riktigt, att en i god tro lämnad felaktig uppgift icke under alla omständigheter bör leda till försäkringens ogiltighet på sätt sjölagen § 243 föreskriver, men därest den oriktigt uppgivna omständigheten är av väsentlig betydelse för bedömande av den övertagna risken eller haft betydelse för det inträffade försäkringsfallet, då bör försäkringsavtalet, som dock grundats även å den felaktiga uppgiften, bliva ogiltigt, vare sig uppgiften lämnats i god tro eller icke. En dylik ståndpunkt torde väl även stå i överensstäm-

melse med gällande uppfattning om avtals giltighet å andra områden än försäkringsavtalet.

§ 6.

I denna paragraf får däremot försäkringstagaren veta, att om den uppgift han lämnat är oriktig i annat fall än i § 5 avses, så blir försäkringsgivaren fri från ansvarighet, *så framt det kan antagas*, att försäkringsgivaren med kännedom om rätta förhållandet ej skulle hava meddelat försäkring. Här spelar, så vitt jag förstår, det subjektiva momentet en väl stor roll. Försäkringstagarens rätt till ersättning bör ej i lag göras beroende av försäkringsgivarnes olika uppfattning och arbetsmetoder och utfalla olika, allteftersom försäkringsgivaren för en mera konservativ eller liberal omdömespolitik beträffande valet av risker. Det är den oriktiga uppgiftens egen beskaffenhet — om den är att anse såsom väsentlig eller ej samt vidare dess betydelse för försäkringsfallets inträffande — som bör vara avgörande i lagen.

§ 7.

Medan §§ 5 och 6 behandla den oriktiga uppgiften, avser denna paragraf att reglera verkan av förtigande av uppgift, som är försäkringstagaren bekant. I rubr. paragraf har man gått så långt, att om försäkringstagaren haft vetskap om förhållande, som är av betydelse för försäkringsgivaren, samt insett eller bort inse dess betydelse, men ändock underlåtit att lämna uppgift om förhållandet, så medför detta påföljd endast om underlåtenheten kan tillräknas försäkringstagaren såsom vårdslöshet. I så fall skall anses som om han lämnat oriktig uppgift, vilket väl betyder, att §§ 5 och 6 skola äga tillämpning. Lagen ger således stöd åt försäkringstagarens tystnad och denne har själv att bedöma, huru långt han vågar sig ut på förtigandets stråt för att detta ej skall falla under vårdslöshet, ty överskrider han blott ej denna gräns, så är enligt sista stycket i paragrafen hans underlåtenhet att lämna uppgift utan inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet.

För sjöförsäkringen är denna paragraf synnerligen olämplig, ty såsom förut framhållits äro inom densamma försäkringstagarens uppgifter av synnerligen stor vikt för försäkringsgivaren för att rätt kunna bedöma risken och därpå grunda premieberäkningen. Man måste fråga sig, vad som är orsaken till att en försäkringstagare ej skall vara skyldig att uppgiva en omständighet, varom han har vetskap och vars betydelse han insett. Det kan mycket väl tänkas att den uppgift han förtiger är nog så viktig, t. ex. ur premiesynpunkt, och medan den lojala försäkringstagaren lämnar alla de upplysningar han har vetskap om och på basis därav får betala en viss premiesats, så kan genom förtigandet den illojala försäkringstagaren komma billigare undan. Detta kan väl ej vara rättvist. Och vad skall då syftet vara med paragrafen? Är det föreställningen, att försäkringstagaren är den svagare parten och därför behöver skyddas mot de starka och hårdhänta försäkringsgivarne och på allt sätt omhuldas, så har den myten ingen tillämpning på sjöförsäkringen. Par-

terna där äro fullt jämnspelta och lagen behöver överhuvud taget ej erbjuda sina »bona officia», ty var och en kan gott sköta om sina egna intressen utan lagens inblandning.

§ 10.

Genom denna paragraf göras bestämmelserna i ovannämnda §§ 5 och 7 preceptoriska (tvingande) och härigenom framstår än mera deras olämplighet och hämmande inflytande. Antag att en försäkringstagare vid förhandling om försäkrings slutande visar telegram från sitt ombud på lastningsorten, vari meddelas, att fartyget icke kan hinna avgå före en viss i telegrammet uppgiven dag. Försäkringsgivaren har emellertid reda på att en förhärjande cyklon nyss gått över de farvatten, fartyget skall passera, och anser sig ej kunna lita på telegrammets uppgift, enär det lätt kunnat hända, att fartyget blivit färdiglastat och avgått före den beräknade tiden, och således redan kanske drabbats av olycka. Han måste därför vägra att övertaga risken, ty ehuru det förhållandet, att fartyget eventuellt avgått före angiven tid borde anses såsom en oriktig uppgift, blir den utan inflytande på försäkringsgivarens ansvarighet enligt § 5, enär försäkringstagaren varken insett eller bort inse, att uppgiften var oriktig. Parterna kunna ej heller träffa avtal om att försäkringen gäller endast om försäkringstagarens uppgift *är riktig*, ty i § 10 stadgas, att förbehåll, som strider mot § 5, kan ej av försäkringsgivaren åberopas. Försäkringstagaren kan på så vis bliva utan försäkring.

§ 11.

Det synes mig, att till undvikande av ovisshet hade bort utsägas, att avsändande av försäkringsbrev är att anse såsom »antagande svar».

§§ 12—17.

De många bestämmelserna i premiekapitlet avse till stor del andra försäkringsgrenar än sjöförsäkring, men då detta ej utsäges, blir följden den, att man inom sjöförsäkringen står villrådig, huru man enligt lagen skall förhålla sig.

Egentligen behövs för sjöförsäkringen ej mera än vad som nu gällande sjölag innehåller. Den enda komplettering, som skulle kunna anses behövlig, är rörande uppsägning av avtalet vid utebliven premiebetalning och — för tydlighets skull — rätt att vid skadeersättning avdraga oguldna premier. Beträffande uppsägning föreskriver förslaget tre dagar i § 13 och förbjuder förbehåll om tidigare upphörande. Inom sjöförsäkringen är denna frist för lång i många fall, när det handlar om korta resor, och det torde vara nödvändigt, att försäkringsgivaren beviljas rätt att omedelbart häva avtalet, då premien ej blir på den bestämda dagen erlagd. Den tvingande bestämmelsen i förslaget kan bliva till nackdel även för försäkringstagaren, ty om denna har svag ekonomi, blir det mången gång svårt för honom att få försäkring,

då parterna ej äga att fritt avtala om uppsägningsfristens längd vid underlåten premiebetalning. Det må även påpekas, att den fina differens beträffande den premie, försäkringsgivaren skall åtnjuta enligt § 16, när det är han som uppsäger avtalet och då detta av annan anledning upphör att gälla, är inom sjöförsäkringen obehövlig och strider mot där gällande praxis.

Till slut torde få framhållas, att förslaget saknar sjölagens bestämmelser om återbärande av premie (ristorno).

§§ 18 och 20.

Jämförd med sjölagens föreskrift, att försäkringsgivaren är fri från ansvarighet för skada, som uppkommit genom försäkringstagarens vållande, innebära dessa paragrafers bestämmelser nyheter, som nog kunna komma att medföra höjning av premierna för det ökade ansvar, som ålagts försäkringsgivaren. Några missbruk, som tala för en dylik skärpning av försäkringsgivarens ansvar i lagen, torde knappast kunna påvisas.

§§ 21—23.

Med hänsyn till de växlande förhållanden inom sjöförsäkringen, som äro en följd av handelns och sjöfartens ständiga utveckling, synes det tämligen obefogat att i en lag förbjuda parterna att rörande sjöförsäkring träffa avtal och förbehåll, som passa dem efter omständigheterna. Detta verkar enbart hämmande på utvecklingen, ty sjöförsäkringen måste anpassa sig efter handelns och sjöfartens fordringar och om sjöförsäkringens säkerhet därvid fordrar vissa försiktighetsmått, vars berättigande försäkringstagaren själv inser och är villig att medgiva, så bör ej lagen komma och förbjuda eller förklara sådana förbehåll utan verkan. De tvingande bestämmelserna i rubr. paragrafer böra därför utgå.

Det synes mig också, att den som efter inträffat försäkringsfall *svikligen* uppgivit eller förtegat något förhållande, som är av betydelse för försäkringsgivaren, skall vara förlustig rätt till ersättning, vare sig något förbehåll härom träffats eller ej, och bör väl »benådningsrätten» gälla i överensstämmelse därmed.

§ 24.

Förslagets bestämmelser äro ej tillämpliga på sjöförsäkringen. Man får t. o. m. det intrycket, att försäkringsgivaren ej får förbehålla sig, att betalning skall ske först efter dispaches upprättande, då ju denna i vissa fall åtminstone är lika med laga dom. Skall tiden för betalningsskyldighetens fullgörande fastslås i lagen i stället för att såsom hittills endast ha funnits i sjöförsäkringsplanen, bör man följa nu gällande regler, som visat sig tillfyllestgörande. Den enda ändring, som torde vara befogad, är att ränta skall utgå från den dag, som infaller en månad efter dispachens *utfärdande*.

§ 25.

Denna paragraf har ej tagit någon hänsyn till § 239 i sjölagen utan är uteslutande skriven för andra försäkringsgrenar än sjöförsäkringen. Regressrätten inom sjöförsäkringen är baserad på helt andra förhållanden och då en inskränkning i denna rätt skulle ha ett för försäkringstagaren ogynnsamt inflytande på premierna, synas nu gällande bestämmelser böra bibehållas. Försäkringsgivaren bör väl få åtnjuta samma rätt som varje annan skadelidande har mot den, som vållat skadan, och då nu gällande bestämmelser ej heller göra intrång på försäkringstagarens rätt, finnes väl ingen grund för att införa nya och ensidiga regler för sjöförsäkringen.

Är avsikten med paragrafen att skydda befälhavaren, synes mig rätta vägen vara att i sjölagen intages ändring i sådant syfte. Så länge befälhavarens ansvar gent emot lastägaren emellertid icke blivit inskränkt, synes varje skäl saknas för inskränkning i sjöförsäkringsgivarens regressrätt, som skulle medföra viss rättsställning för befälhavaren gent emot oförsäkrad last och en annan gent emot last, som vore försäkrad.

§ 29.

I denna paragraf torde böra intagas bestämmelserna i § 264 i sjölagen rörande dispache, dock att 2:dra stycket i sistnämnda paragraf ändras sålunda:

»Fordran på grund av försäkringsfall skall genom påkallande av dispache »bevakas inom tre år, efter det att försäkringsfallet inträffat. Underlåtes det, »vare fordringsägaren sin rätt förlustig.»

§ 31.

Denna paragraf synes höra hemma inom olycksfallskapitlet. För sjöförsäkringen är den onödig, då fara för missbruk synes utesluten.

§ 32.

Paragrafen synes överflödig och ej vidare imponerande.

§ 35.

1:sta stycket bör för sjöförsäkringens vidkommande ansluta sig till § 230 i sjölagen för att mera betona, att en förlust eller värdeminskning måste ha uppkommit på grund av den övertagna faran.

Ävenledes bör i paragrafen intagas sjölagens bestämmelse om återförsäkring, då särskilt vid fakultativ återförsäkring inom sjöförsäkringen samma regler behövas som för direkt försäkring.

§ 36.

Det är antagligt, att denna paragrafs text är fullt modernt avfattad från juristsynpunkt, men för lekmannen förefaller den synnerligen abstrakt. Detta

har väl sin grund däri, att den ej skall gälla blott för sjöförsäkring utan även för all annan sakförsäkring. Med tanke på sjöförsäkringsterminologien av vad som menas med begreppen »gods» och »intresse» vågar jag påstå, att den är obegriplig. Det är sista strofen i paragrafen, som innehåller själva kontentan efter den långa ingressen och det torde väl vara tämligen tydligt, att man här haft brandförsäkringen till utgångspunkt. För sjöförsäkringen fordras en helt annan bestämmelse, gående ut på att försäkringen ej omfattar följderna av att resa uppehålles eller fördröjes, med andra ord att försäkringsgivaren t. ex. vid försäkring av varor ej har ansvar för den förlust, som uppstått för varuägaren, i händelse varorna ej framkomma till beräknad tid — och ej heller för ränteförlust och dylikt.

§ 37.

Det är att observera för sjöförsäkringens del, att »gods» här ej betyder endast »varor» utan även avser »fartyg». Beträffande varuförsäkringar har paragrafen, åtminstone då det handlar om »handelsvaror» ej tillämpning, då värdet härå regleras i § 75. Däremot innebär paragrafen för kaskoförsäkring den nyheten, att det ej såsom nu är värdet, när försäkringsgivarens fara började, som är bestämmande, utan det värde, som fartyget har omedelbart före försäkringsfallet, med hänsyn dessutom till den förlust i värde, som uppkommit genom ålder och bruk, nedsatt användning eller annan omständighet. Är därför fraktmarknaden i nedgående och behovet av tonnage ringa, kan försäkringstagaren kanske mången gång vid totalförlust av det försäkrade fartyget ej utfå på långt när den summa, som vid försäkringens avslutning var fartygets verkliga värde. Är konjunkturen däremot i uppgående och fartyget vid olyckstillfället var värt mera än försäkringsbeloppet, får försäkringstagaren vid partiellt haveri ersättning av skadan endast prorata efter försäkringsbeloppets förhållande till dagsvärdet.

Det torde knappast från redarhåll kunna väntas, att de skola finna nyheten önskvärd.

§ 38.

Denna paragraf synes bättre höra hemma under brandförsäkringskapitlet.

§ 39.

Man kan ej annat än förvåna sig över att kommittén här inför ändring i nu gällande sjölags bestämmelser, utan att någon önskan eller något som helst behov framkommit från sjöförsäkringshåll. Den regel, som alltid gällt inom sjöförsäkringen, nämligen att det är värdet, när risken börjar, som skall vara normgivande vid inträffat försäkringsfall, är en sund och klok regel, som ej bör godtyckligt ändras. Den har bestått i praktiken och medfört ett skydd för försäkringstagaren, som det ej finnes något skäl att rubba. En köpman eller redare kan icke vara betjänt med att det värde, som överens-

kommits vid försäkringens slutande, sedan skall kunna ändras på grund av nedgående konjunkturer, så att försäkringsgivaren vid försäkringsfallets inträffande, trots det att det handlar om ett *överenskommet* värde, skall kunna komma och säga, att han ersätter bara hälften, därför att varan eller fartyget gått motsvarande ned i pris. Motivet för ändringen synes ej vara annat än att en annan regel gäller inom brandförsäkringen, och då bör den för enhetens skull överflyttas att gälla också för sjöförsäkringen.

Det torde kunna ifrågasättas, om man ej borde taga steget fullt ut och följa de kommitterades förslag, som utarbetade 1891 års sjölag, om vilket i motiven yttras, att någon inskränkning i avtalsfriheten ej vore behörig och någon anledning att skärpa de allmänna villkoren för avtals giltighet ej förefanns, varför kommitterade förklarade, att det överenskomna värdet, även om det översteg det verkliga, bör vara gällande mellan parterna, såvida ej av omständigheterna framgår, att försäkringsgivaren blivit missledd. Ifrågavarande kommitterades förslag hade följande lydelse:

»Är föremål vid försäkringens ingående åsatt visst värde (taxerad eller »sluten police), vare samma värde, ändock att det överstiger det verkliga, »mellan parterna gällande, där ej antagas må, att svek eller misstag förelupit »vid värdets bestämmande»;

men blev sedan i den kungl. propositionen ändrat till vad nu gällande sjölags § 238 stadgar.

Nu vill kommittén gå ännu längre och göra värdeavtalet rörligt under hela försäkringstiden allt efter skiftande konjunkturer. En bank, vilken som säkerhet för ställd rembours för ett parti kaffe innehar en police på Kr. 10 000 motsvarande varans fakturavärde, kan ej vara tillfreds med att policen ej längre motsvarar det belopp, varför banken lämnat garanti, och en inteckningshavare i ett fartyg blir nog ej belåten med att han vid fartygets undergång ej har den täckning, han avsett.

Man ställer härmed den svenska sjöförsäkringen i sämre läge än den utländska och uppmuntrar på så vis försäkringstagarne att täcka sig utomlands och det kan väl ej vara avsikten. Det enda förklarliga skäl till den föreslagna ändringen av hittills gällande rätt är, att metoden har varit och allt fortfarande är gällande praxis inom brandförsäkringen och då har man här som på så många andra ställen i lagen offrat sjöförsäkringens särställning för att få enhetliga bestämmelser, men besinnar ej den internationella konkurrens, som sjöförsäkringen har att räkna med.

Genom att enligt nu gällande lag lägga värdet, när det bestämdes, till grund har man just velat förebygga det osäkerhetstillstånd, som annars skulle inträffa, och bereda åt försäkringstagaren den trygghet, som han måste ha rätt att fordra. Det orätta, som skulle ligga däri, att försäkringstagaren möjligen kan göra en vinst genom en inträffad olycka, har så försvinnande liten betydelse annat än i teorien mot de stora praktiska olägenheter, som det nya förslaget i övrigt skulle föra med sig.

§ 40.

Här böra orden »där ej annat framgår av omständigheterna» utgå, då de äro vilseledande och kunna medföra olika tolkningar av paragrafen.

§§ 41—42.

Man torde med fog kunna ifrågasätta, om sjöförsäkringen är fullt betjänt med den vittgående ändringen av nu gällande rätt rörande dubbelförsäkring. Visserligen måste medgivas, att sjölagens bestämmelser behöva reformeras, enär de i tillämpningen visat sig ofördelaktiga, då det handlar om en svensk och en utländsk försäkring av samma intresse. Så länge ej lika internationella regler gälla härutinnan, är det emellertid farligt för ett land att fastslå en bestämd regel, som skall gälla för alla fall, och helt uppgivande, såsom nu föreslagits, av prioritetsregeln, kan därför bli betänkligt, då densamma ännu finnes kvar i utlandet. Skall man emellertid övergå till proratoregeln, synes det dock knappast vara skäl att frångå nuvarande praktiska tillämpning av densamma, enligt vilken ersättningsskyldigheten sättes i förhållande till försäkringsbeloppen. Proratoregeln kan ju också ex analogia få tillämpning vid dubbelförsäkring, där skada ej inträffat, såsom då det är fråga om att återbetala för mycket erlagd premie, och då måste ju försäkringssummornas relation bliva utslagsgivande.

§§ 43—44.

Sjöförsäkringen fordrar, såsom förut framhållits, en noggrann upplysningsplikt från försäkringstagarens sida för att försäkringsgivaren skall kunna bedöma risken. En faktor, som härvid spelar en stor roll, är försäkringsgivarens önskan att få försäkringsvärdet så bestämt, att det så nära som möjligt motsvarar verkligheten och ej giver försäkringstagaren anledning att spekulera i att olycka skall inträffa. Det är därför synnerligen olämpligt, när här förklaras ogiltigt varje avtal om att försäkringen skall gälla endast under den förutsättning, att föremålet ej är ytterligare försäkrat på annat håll. En försäkringsgivare, som är erbjuden en kaskoförsäkring med ett värde av t. ex. en halv million, finner sådant värde överdrivet och vill ej antaga försäkringen på andra villkor, än att värdet bestämmes till t. ex. 250 000 kr., då han vet att fartyget ej kostat mera och misstänker, att försäkringstagarens önskan om det högre värdet grundar sig på omständigheter, som, därest de varit försäkringsgivaren direkt meddelade, skulle avhållit honom från försäkringens antagande. Avtalet kommer dock till stånd med det lägre värdet och det stipuleras i policen, att någon ytterligare försäkring ej får tagas. En dylik överenskommelse skulle enligt lagförslaget, såvitt jag förstår, bliva av intet värde för försäkringsgivaren, ty om försäkringstagaren, oaktat avtalet förbjöd ytterligare försäkring, senare täckt ett belopp av 250 000 kr. hos annan för-

säkringsgivare, så skulle ändock den förste försäkringsgivaren bliva ersättningsskyldig.

Likaledes är det minst sagt betänkligt, att om en svensk försäkringsgivare och en svensk försäkringstagare äro ense om att en avslutad försäkring skall gälla *endast och allenast* i det fall, att varan icke är försäkrad av avlastaren, lagen kommer och säger, att trots sådant avtal blir den svenska försäkringsgivaren ändock ansvarig, om försäkringstagaren ej kan utfå ersättning av den utländska assuradören. Följden av bestämmelsen blir, att en försäkringstagare ej längre kan skaffa sig det provisoriska skydd han behöver, tills han får klarhet om, huruvida godset blivit försäkrat av avlastaren. Visserligen är i näst sista stycket av § 43 ett undantag gjort, men avtal, varom här är fråga, slutas ofta med villkor, att en viss premiegottgörelse i alla händelser skall utgå, och många gånger är ej på förhand alls något om rätten till premie avtalat.

Även erfordras inom sjöförsäkringen rätt för försäkringsgivaren att bestämma, att försäkringstagaren skall vara skyldig uppgiva, om annan försäkring å samma intresse tagits av honom, för att förebygga bland annat sådana manipulationer, att en försäkringstagare låter påverka sig av sin försäkringsgivare — som kanske ångrar, att han övertagit en viss försäkring och vill bliva fri därifrån — och överflyttar försäkringen efteråt till annat försäkringsbolag.

§§ 45—50.

Det är möjligt, att inom andra försäkringsgrenar behovet av många regler om fareökning gör sig gällande, men inom sjöförsäkringen behövs ej denna massa av bestämmelser. Den fareökning inom sjöförsäkringen, som är avhängig av försäkringstagarens vilja, är ej av någon så stor betydenhet, att ej en allmän regel härför är tillfyllest såsom i nu gällande sjölag. Vidare erfordras bestämmelser om försäkringsgivares ansvarighet, då transportmedlet blir ett annat än som uppgivits, samt även då den ort, där resan skall börja eller sluta, förändrats. Några enkla regler härför är allt vad som behövs och några tvingande bestämmelser äro fullständigt obehövliga.

§§ 54—57.

Enligt nu gällande sjölags § 270 häftar ersättning, som utgår på grund av tagen sjöförsäkring, icke i pantens ställe. Nu upphäves denna bestämmelse, visserligen med en inskränkning i tillämpningen i fråga om sjöpanträtt, som icke är förbunden med personlig fordran mot pantens ägare, men då den nya sjölagstiftningen går i riktning att införa redarens personliga ansvarighet i ganska stor utsträckning, torde det nya stadgandet komma att få rätt så betänkliga följder för redarne. För sjöförsäkringsgivaren medför det alltid en viss osäkerhet rörande vem som har rätten till utfallande ersättningsbelopp, och då det ej försports någon önskan om ändring av sjölagens bestämmelse,

synes det nya förslaget ej av behovet påkallat, helst då den internationella konventionen om sjöpanträtt ansluter sig till stadgandet i nu gällande sjölag.

I gällande sjölag stadgas, att om försäkring tages för annans räkning utan uppdrag, skall denna omständighet uttryckligen uppgivas för försäkringsgivaren; i annat fall är försäkringen ogill, även om den, för vars räkning försäkringen tagits, därefter godkänner densamma. I föreliggande lagförslag har denna bestämmelse slopats och bara förekomsten av en försäkring synes vara tillräcklig för att tredje man skall kunna begagna sig därav och utfå ersättning. En f. o. b.-säljare uttager en försäkring kanske av den anledningen, att han vet, att köparen ej plägar sjöförsäkra sina varor och han anser, att ett dylikt förfaringssätt kan, i händelse varan går totalt förlorad, medföra sådana ekonomiska konsekvenser för köparen, att hans betalningsförmåga blir oviss. Får så köparen vetskap om att en dylik försäkring finnes till, äger han ju enligt denna paragraf rätt att utfå ersättning, ehuru han aldrig beordrat, än mindre betalt någon försäkring. En smart f. o. b.-säljare kan också begagna sig av förhållandet och tilltvinga sig ekonomisk fördel genom att betinga sig en del av ersättningsbeloppet, som tack vare hans förtänksamhet kan utkrävas från försäkringsgivaren. Möjlighet till sådana spekulationsförsäkringar bör väl ej uppmuntras i lagen, utan varuägarens rätt till ersättning betingas av, huruvida försäkringen skett på hans uppdrag eller på grund av villkoren för försäljningen. Det är därför som sjölagens nu gällande bestämmelse bör bibehållas och vad som stadgas i lagförslaget ej komma till tillämpning för sjöförsäkring.

Man frestas att tolka lagförslagets bestämmelser så, att företeende av försäkringsbrevet ensamt skulle vara tillräckligt för utbekommande av ersättning, vilket strider mot all praxis inom sjöförsäkringen. Äganderätten till det försäkrade godset måste dock först styrkas och detta kan i regel ej ske genom annat än konnossementen och det torde ligga i öppen dag, att dessa jämte försäkringsbrevet utgöra de dokument, som varje försäkringsgivare måste ha rätt att fordra för betalning av ersättning särskilt vid totalförlust.

Ett förtydligande, som omöjliggör en dylik tolkning, torde ej vara ur vägen.

Att märka är också, att det endast är vid sjöförsäkring av *varor*, som villkoret om företeende av försäkringsbrevet skall gälla, och att således vid försäkring av fartyg, frakter, utrustning etc. försäkringstagaren får ändå friare händer med tredje mans rätt.

§ 59.

Ett försäkringsaliment, som ofta förekommer inom sjöförsäkring, är vid byggande av fartyg s. k. byggnads- och stapelavlöpningsrisk och då detta slags försäkring allmänt ej blott här i landet utan även i utlandet betraktas såsom en sjöförsäkring och tecknas av bolag, som uteslutande bedriva sjö- och landtransportförsäkring, synes i lagen böra uttalas — då en definition

av vad som menas med sjöförsäkring blivit gjord — att försäkring av nämnt slag skall anses såsom sjöförsäkring. Detta så mycket hellre som sådan försäkring närmast är att likställa med försäkring av fartyg »å slip eller i docka».

§ 61.

Denna paragraf bör omredigeras så, att det tydligt framgår, att det är endast vid *försäkring av fartyg eller frakt*, som försäkringsgivaren kan bliva ersättningsskyldig, och således ej vid varuförsäkring eller s. k. intresseförsäkring.

§ 69.

Paragrafens bestämmelse synes mig vara obehövlig och bör kunna överlämnas till sjöförsäkringsplanen, om dylikt stadgande skulle befinnas önskvärt.

§ 70.

Definition av den konstruktiva totalförlusten av fartyg är kanske ett av de svåraste problem inom sjöförsäkringen och efter mycket famlande har man slutligen i sjöförsäkringsplanen lyckats få regler, som visat sig verka rätt så tillfredsställande i praktiken. Det synes mig därför vara skäl, att den nya lagen anslöte sig härtill, helst det ofta framhålles, att en lag bör giva uttryck för vad som blivit allmän praxis, där sådan visat sig överensstämma med billighet och rättvisa. När förslaget talar om »rimlig kostnad» för att göra ett fartyg åter användbart, är detta teoretiskt alldeles riktigt, men det lämnar tolkningen av ordet »rimlig» öppen. I praktiken vill man ha en fastare regel, även om den bliver något godtycklig, och det synes därför ej vara skäl att borttaga sjölagens bestämmelse, att ersättning för totalförlust skall utgå, när skadan uppgår till tre fjärdedelar av försäkringsvärdet. Samma bestämmelse är intagen i sjöförsäkringsplanen och tyckes det mig mera ändamålsenligt, att bestämmelsen återfanns även i själva lagen, då det ej kan vara annat än till fördel, att lag och försäkringsplan stämma överens så mycket som möjligt.

Vad som enligt förslaget gäller om fartyg skall också tillämpas å varor och jag befarar, att bestämmelsen om att för en vara skall kunna fordras ersättning för total förlust, så snart densamma »icke kan för rimlig kostnad göras för sitt *ändamål* användbar», skall komma att leda till många obilliga och ej avsedda konsekvenser.

§ 75.

Ordet »sedvanlig» torde böra utgå, då det lätt kan vålla missförstånd och skäl ej synes föreligga för att inskränka rätten att innesluta i försäkringsvärdet varje slag av försäkringspremie, som kan styrkas ha utbetalts.

Av här ovan anförda skäl och under hänvisning till de svenska sjöassuradörernas till Försäkringslagstiftningskommittén ingivna betänkande av novem-

ber 1923, vari av mig nu framhållna synpunkter få sin ytterligare belysning, har jag icke kunnat ansluta mig till Försäkringslagstiftningskommitténs förslag, utan yrkar i stället, att sjöförsäkringen utbrytes ur lagförslaget och efter bearbetning införes på sin gamla plats i sjölagen. För sådant ändamål har jag utarbetat ett förslag till nytt kapitel om sjöförsäkring i sjölagen, vilket härmed bifogas.

Det torde ej behöva påpekas, att på grund av min ståndpunkt till hela lagförslaget jag ej heller i allt kan ansluta mig till i motiven gjorda uttalanden.

Om sjöförsäkring.

Allmänna bestämmelser.

§ 1.

Med sjöförsäkring förstås försäkring mot fara, för vilken det försäkrade intresset utsättes under sjötransport. Omfattar försäkring jämte sjöfara tillika annan fara, den där står i samband med transporten, vare försäkringen i sin helhet att anse såsom sjöförsäkring.

Hänför sig försäkringen till fartyg, som är upplagt eller befinner sig å slip eller i docka eller eljest är stillaliggande, eller till varor i sådant fartyg, den försäkring skall ock såsom sjöförsäkring anses. Lag samma vare i fråga om försäkring, som hänför sig till fartyg under byggnad.

§ 2.

Med försäkringsgivare förstås den, som enligt försäkringsavtal åtagit sig att vid inträffande försäkringsfall utbetala ersättning för uppkommen skada.

Med försäkringstagare förstås den, som med försäkringsgivare ingått avtal om försäkring.

Med försäkringshavare förstås den, vars intresse är försäkrat mot inträffande skada.

§ 3.

Sjöförsäkring omfattar, där ej i lag eller försäkringsavtalet särskilt undantag gjorts, varje slag av fara, för vilken det försäkrade intresset utsättes.

Försäkringsgivaren svare dock ej utan särskilt åtagande för följderna av att resa på grund av haveri eller annan anledning uppehålles eller fördröjes.

Ej vare försäkringsgivaren fri från ansvarighet därför att skadan tillkommit genom vållande av befäl eller besättning.

§ 4.

I fråga om slutande av sjöförsäkringsavtal gäller vad i lagen om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område är stadgat.

§ 5.

Föremål för sjöförsäkring är varje lagligt intresse, som kan uppskattas i penningar och som är beroende därav, att fartyg eller last, som utsättes för

sådan fara, som i § 1 omnämnes, icke förloras eller i värde minskas till följd av sådan fara.

Försäkringen må avse försäkringstagarens eller tredje mans intresse.

Försäkringsgivaren äge själv försäkra det intresse, han åt annan försäkrat (återförsäkring).

Försäkringstagarens plikt att lämna upplysningar vid avtalets slutande.

§ 6.

Försäkringstagaren, den som för hans räkning försäkringen sluter, så ock envar annan, som med försäkringens avslutande tager befattning, är skyldig att vid avtalets slutande uppgiva varje omständighet, varom han äger kännedom, och som enligt vad han visste eller skäligen bort veta, var av väsentlig betydelse för bedömande av den fara, försäkringsgivaren övertager, och möjligheten eller villkoren för dess övertagande, såvitt sådant kan ske utan vidtagande av utomordentliga åtgärder, och omständigheten icke var eller skäligen bort vara försäkringsgivaren bekant.

§ 7.

Lämnas angående omständighet, som var av väsentlig betydelse för bedömande av den fara, försäkringsgivaren övertager, och av möjligheten eller villkoren för dess övertagande, och vilken icke var eller skäligen bort vara försäkringsgivaren bekant, väsentligen oriktig uppgift, eller fullgöres eljest icke i § 6 stadgade upplysningsplikt, är försäkringen ogill och premien förverkad; — dock att försäkringsgivaren i varje fall blir ansvarig för sådant försäkringsfall, för vars inträde eller omfattning det oriktigt uppgivna eller förtegna förhållandet varit utan betydelse.

§ 8.

Försäkringsgivare, som fått kännedom om oriktigheten av lämnad uppgift och som vill påkalla tillämpning av stadgandet i § 7, skall inom tid, som för varje fall kan anses skälig, avlåta meddelande om förhållandet till försäkringstagaren, vid äventyr, att han eljest icke äger åberopa den oriktiga omständigheten till befrielse från ansvarigheten.

§ 9.

Angår omständighet, som icke uppgivits eller varom oriktig uppgift lämnats på sätt i §§ 6 och 7 sägs, endast en del av det försäkrade intresset, vare avtalet i övrigt gällande, där icke antagas må, att försäkringsgivaren, om rätta förhållandet varit honom bekant, icke skulle hava tecknat försäkring å denna del allena på de villkor, som för det hela avtalats.

§ 10.

Har vid avtalets slutande försäkringstagaren, den som för hans räkning försäkringen sluter, så ock envar annan, som med försäkringens avslutande tager befattning, svikligen uppgivit eller förtegat något förhållande, som kan antagas vara av betydelse för försäkringsgivaren

eller utan att svikligt förfarande kan anses hava förelegat, uppgivit eller förtegat något förhållande under sådana omständigheter, att det skulle strida mot tro och heder att åberopa avtalet,

vare avtalet ogiltigt, efter ty därom stadgas i lagen om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område.

§ 11.

Tages försäkring för annans räkning utan uppdrag eller tages försäkring å samma intresse hos flera försäkringsgivare, skall försäkringstagaren för försäkringsgivaren uttryckligen uppgiva denna omständighet; — underlåter han det, vare försäkringen ogill och premien förverkad, ändå att den, för vars räkning försäkringen tagits, densamma därefter godkänner.

Tiden för ansvarighetens inträdande.

§ 12.

Den ansvarighet, som i följd av ingånget försäkringsavtal åligger försäkringsgivaren, skall, där ej annat avtalats, anses hava inträtt vid den tidpunkt, då han till försäkringstagaren avsänt försäkringsbrev eller annat antagande svar å mottaget försäkringsanbud, eller då försäkringstagaren avsänt sådant svar å försäkringsgivarens anbud.

Saknas utredning om den tidpunkt, då meddelande, som avses i denna paragraf, blivit avsänt, skall avsändandet anses hava skett klockan 12 på dagen.

Premien.

§ 13.

Är för erläggande av premien ej viss tid överenskommen, skall premien erläggas utan uppskov efter försäkringsavtalets slutande.

Är premiebetalning avtalad att ske i angivna terminer, skall premien för varje termin erläggas å terminens första dag.

Varder ej premien erlagd i rätt tid, äge försäkringsgivaren uppsäga avtalet att omedelbart upphöra, men försäkringsgivaren äger dock rätt att utkräva den vid tiden för uppsägningen förfallna premien, därest han inom sex månader från förfallodagen anhängiggör talan därom.

Vid utbetalning av skadeersättning är försäkringsgivaren alltid berättigad att avdraga oguldna premier.

Har sjöförsäkringsavtal upphört att gälla på grund av uppsägning enligt

§§ 24, 25 eller 33, äge försäkringsgivaren åtnjuta så stor del av premien, som skulle hava utgått, där avtalet slutits för den tilländalupna tiden eller delen av resan.

Återbärande av premie (ristorno).

§ 14.

Kommer det försäkrade intresset icke att utsättas för sådan fara, som försäkringsavtalet avser, äge försäkringstagaren fordra, att försäkringsavtalet häves och premien återbetalas (ristorneras). Försäkringsgivaren vare dock berättigad att åtnjuta en gottgörelse av en pro mille av försäkringsbeloppet eller ock halva premien, om denna är mindre än två pro mille av försäkringsbeloppet.

§ 15.

Kommer tecknad försäkring på grund av bristande försäkringsintresse, överförsäkring eller dubbelförsäkring, bristande eller oriktig uppgift eller av annan dylik orsak att helt eller till en del förfalla, äge försäkringsgivaren ändock rätt till premien, där han ej vid försäkringsavtalets slutande ägde kunskap om den omständighet, som gjorde försäkringen ogill.

Har försäkringstagaren, eller den som för hans räkning försäkringen sluter, vid avtalets slutande varit i god tro, då må ristorno tillgodonjutas med sådant avdrag, som i § 14 sägs, såvida yrkande därom göres innan det försäkrade intresset utsättes för fara.

Uppsåtligt eller vårdslöst framkallande av försäkringsfallet.

§ 16.

Försäkringsgivare vare fri från ansvarighet gentemot den, som uppsåtligen eller genom vårdslöshet framkallat försäkringsfallet.

§ 17.

Var den, som framkallat försäkringsfallet på sätt i § 16 sägs, i sådan ålder eller i sådant sinnestillstånd, som utesluter tillräknelighet för brott, äge vad i nämnda paragraf sägs ej tillämpning.

Lag samma vare, där den handling, som framkallat försäkringsfallet, företagits i syfte att förekomma skada å person eller egendom under sådana omständigheter, att åtgärden kan anses försvarlig.

Vad den, som vill framställa anspråk på grund av inträffat försäkringsfall, har att iakttaga.

§ 18.

Den, som vill hos försäkringsgivaren framställa anspråk på grund av inträffat försäkringsfall, skall utan uppskov till honom avlåta meddelande om

försäkringsfallet. Försummas det och kan det antagas, att försummelsen länt försäkringsgivaren till men, vare denne i mån därav berättigad till skäligt avdrag å ersättningsbelopp, som eljest bort utgå, eller till fullständig befrielse från ansvarighet.

Har anmälan om anspråk, som här avses, ej kommit försäkringsgivaren tillhanda inom sex månader från det den, som äger att göra dylikt anspråk gällande, fått kännedom därom, är försäkringsgivaren fri från ansvarighet.

§ 19.

Då försäkringsfall inträffar, åligger det försäkringshavaren att efter förmåga sörja för avvärjande och minskning av skada, för vilken försäkringsgivaren är ansvarig. Föreskrift, som försäkringsgivaren i sådant avseende meddelar har försäkringshavaren att såvitt möjligt efterkomma.

Har försäkringsgivaren att ersätta skada, som försäkringshavaren äger såsom skadestånd att utkräva av annan, åligger det försäkringshavaren att vidtaga erforderliga åtgärder för bevarande av försäkringsgivarens rätt mot denne.

Åsidosätter försäkringshavaren uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet vad honom sålunda åligger, vare försäkringsgivaren icke pliktig att ersätta förlust, som därigenom uppkommit.

§ 20.

Den, som gör gällande anspråk på grund av inträffat försäkringsfall, åligger att för utredning av fråga, som är av betydelse för bedömande av försäkringsfallet och försäkringsgivarens ansvarighet, tillhandahålla försäkringsgivaren de handlingar, som finnas tillgängliga eller kunna anskaffas, och tillhandagå med annan erforderlig upplysning, så ock att lämna sin medverkan i den mån den erfordras till anskaffande av utredning i saken. Försummas det och kan det antagas, att försummelsen länt försäkringsgivaren till men, vare denne i mån därav berättigad till skäligt avdrag å ersättningsbelopp, som eljest bort utgå, eller till fullständig befrielse från ansvarighet.

Är anskaffande av handling eller utredning, såsom nyss sagts, förenat med kostnad av någon betydenhet, skall erforderligt belopp förskjutas av försäkringsgivaren.

§ 21.

Har den, som gör gällande anspråk på grund av inträffat försäkringsfall, svikligen uppgivit, förtegat eller fördolt något förhållande, som är av betydelse för försäkringsfallets bedömande, vare han förlustig den rätt, som eljest på grund av försäkringsfallet skolat tillkomma honom, men må, med beaktande av de omständigheter, under vilka det svikliga förfarandet ägt rum, kunna bestämmas, att ersättningsbeloppet eller någon del därav likväl bör gäldas.

Tiden för fullgörande av försäkringsgivarens betalningsskyldighet.

§ 22.

Försäkringsgivarens betalningsskyldighet i anledning av inträffat försäkringsfall skall fullgöras en månad efter det dispache vunnit laga kraft, eller efter det att försäkringsgivaren och försäkringshavaren blivit ense om den ersättning, som skall utgå. Har dispache påkallats, vare försäkringsgivare skyldig att gälda ränta efter fem procent om året att räknas från den dag, som infaller en månad efter det dispachen utfärdats.

Försäkringsgivarens regressrätt.

§ 23.

Har försäkringsgivaren ersatt skada eller förlust, för vilken försäkringshavaren var berättigad att fordra ersättning av tredje man, inträder han i försäkringshavarens rätt mot denne.

Är försäkring tagen å fordran, för vilken ett för fara å sjön utsatt föremål häftar, och skadas det föremål eller går förlorat, vare försäkringsgivaren, i den mån han gottgör försäkringshavaren, berättigad att inträda i dennes rätt mot gäldenären.

Försäkringshavaren äge fordra sin ersättning av försäkringsgivaren utan att först hava gjort sitt anspråk gällande mot den, som bör ersätta skadan, eller mot gäldenären.

Verkan av försäkringsgivarens eller försäkringstagarens obestånd.

§ 24.

1 mom. Där försäkringsgivaren försättes i konkurs, förfalle försäkringsavtalet tre månader därefter. Vill försäkringstagaren före utgången av sagda tid uppsäga avtalet, vare han därtill berättigad. Inträffar under konkurs försäkringsfall innan avtalet upphört att gälla, njutes för fordran, som därigenom uppkommer, betalningsrätt i konkursen.

2 mom. Finnes försäkringsgivaren vid utmätning sakna tillgång att betala sin gäld,

eller inställer han sina betalningar,

eller kommer han eljest på sådant obestånd, att det måste antagas, att han ej kan rätteligen fullgöra vad honom enligt avtalet åligger,

vare försäkringstagaren berättigad att uppsäga avtalet, där ej ofördröjligen efter anmaning säkerhet ställes för dess fullgörande.

3 mom. Då enligt vad i denna paragraf är sagt, försäkringsavtal upphör

att gälla, vare den, som genom försäkringens upphörande lider skada, berättigad till ersättning därför.

§ 25.

Har försäkringsgivaren trätt i likvidation, skall vad i § 24, 1 och 3 mom. stadgas äga motsvarande tillämpning; dock att avtalet förfaller först ett år efter likvidationens början.

Upphör försäkringsgivarens rätt att här i riket driva försäkringsrörelse, äge försäkringstagaren uppsäga avtalet; och skall vad i § 24, 3 mom. är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Dispache och preskription.

§ 26.

Uppstår tvist angående den ersättningsskyldighet, som på grund av försäkringsavtalet må åligga försäkringsgivaren, skall saken hänskjutas till utredande av dispachör. Sådan utredning verkställes, där ej annorlunda avtalats, å den ort, där försäkringen slutits eller där dispache för den ort vanligen uppgöres. Det åligger dispachören att i tillämpliga delar iakttaga vad för utredning av gemensamt haveri är i § 214 sjölagen stadgat; dock att kungörelse, som där sägs, ej skall utfärdas, där såväl försäkringsgivaren som försäkringstagaren förklarat sig icke påkalla sådan; skolande i ty fall dispachen vara upprättad inom två månader efter det fullständiga handlingar inkommit.

Fordran på grund av försäkringsfall skall genom påkallande av dispache bevakas inom tre år efter det att försäkringsfallet inträffat. Underlåtes det, vare fordringsägaren sin rätt förlustig.

Avsändande av vissa meddelanden.

§ 27.

Är sådant meddelande, som avses i §§ 8, 18 eller 43, inlämnat för befordran med post eller telegraf eller eljest på ändamålsenligt sätt avsänt, och varder det försenat eller kommer det icke fram, må ej den omständighet föranleda, att avsändaren förlorat talan eller rättighet.

Ogiltighet av försäkringsvillkor, som leder till uppenbar obillighet.

§ 28.

Skulle tillämpningen av någon i sjöförsäkringsavtal upptagen bestämmelse, som ej tillika är innefattad i denna lag, leda till uppenbar obillighet, må bestämmelsen lämnas utan avseende, där sådant överensstämmer med god sedvänja inom sjöförsäkringsväsendet.

Försäkringsvärde.

§ 29.

Med försäkringsvärde förstås värdet av det försäkrade intresset.

Försäkringsvärdet av handelsvaror skall anses motsvara det pris, som vid tiden för transportens början var i avlastningsorten gällande för sådana varor, levererade fritt i fartyg eller å banvagn eller annat fortskaffningsmedel, med tillägg dels av tio procent av detta pris dels ock försäkringskostnad samt sådan frakt, som enligt fraktavtalet skulle utgå, även om transporten icke fullbordades.

§ 30.

Är mellan parterna visst försäkringsvärde överenskommet (taxerad eller sluten police) vare det värde dem emellan gällande, dock med rätt för försäkringsgivaren att däri erhålla nedsättning, när det visas, att samma värde, när det bestämdes, väsentligen översteg vad skäligen kunde anses utgöra värdet av det försäkrade intresset.

Överförsäkring och underförsäkring.

§ 31.

Finnes försäkringsbeloppet överstiga försäkringsvärdet, vare försäkringen gällande endast för försäkringsvärdet.

Finnes försäkringsbeloppet understiga försäkringsvärdet, vare försäkringsgivaren ansvarig allenast för så stor del av skadan, som svarar mot förhållandet mellan försäkringsbeloppet och sagda värde.

Försäkring hos flera försäkringsgivare (dubbelförsäkring).

§ 32.

Är, när försäkringsfall inträffar, samma intresse försäkrat hos flera försäkringsgivare mot samma fara, vare envar försäkringsgivare, så långt den av honom meddelade försäkringen sträcker sig, gentemot försäkringshavaren ansvarig så som vore han ensam försäkringsgivare.

Överstiger summan av de sammanlagda försäkringsbeloppen försäkringsvärdet, vare ansvarigheten försäkringsgivarne emellan fördelad efter förhållandet mellan de av envar försäkringsgivare tecknade försäkringsbeloppen och summan av dessa belopp. Uppkommer brist hos någon vid fördelning mellan försäkringsgivarne, skall bristen fördelas å de övriga efter det förhållande, här ovan är sagt.

Försäkringshavaren vare pliktig att lämna den försäkringsgivare, hos vilken han framställer anspråk, uppgift å försäkring, som meddelats av annan för-

säkringsgivare. Försummas det, vare försäkringshavaren ansvarig för förlust, som därigenom uppkommer.

Säkerhetsföreskrifter.

§ 33.

Åsidosättes viss i försäkringsavtalet meddelad föreskrift, vars iakttagande är ägnat att förebygga skada eller minska inträffad skadas omfattning, vare försäkringsgivaren skyldig att ersätta inträffad skada endast i den mån den skulle hava inträffat, även om föreskriften blivit iakttagen. Framgår av omständigheterna att underlåtenheten icke kan läggas den till last, som haft att tillse, att föreskriften iakttages, vare den utan inverkan å försäkringsgivarens ersättningsskyldighet.

Är underlåtenheten av väsentlig betydelse för försäkringsgivaren, äge denne uppsäga avtalet att upphöra omedelbart eller, om fartyget är på resa, vid fartygets första ankomst till hamn.

Ersättning till tredje man.

§ 34.

Sjöförsäkring omfattar icke den ersättningsskyldighet, som kan komma att åligga försäkringshavare gent emot tredje man; dock vare vid försäkring av fartyg eller frakt försäkringsgivaren ansvarig för ersättning, som utgår ur det försäkrade intresset, där ersättningsskyldigheten uppkommit genom fartygs sammanstötning eller genom händelse, som enligt § 223 a Sjölagen skall anses lika med sådan sammanstötning.

Föreligger underförsäkring skall vad i § 31 stadgas äga tillämpning å ersättning, som här avses.

Skada genom ålder, slitning etc.

§ 35.

Försäkringsgivaren vare ej skyldig att ersätta skada, som är en följd endast av slitning, ålder eller röta eller som åkommit varor på grund av deras bristfälliga inpackning eller deras egen beskaffenhet, såsom när spannmål sammanbrinner, flytande varor avdunsta eller utläcka, frukt eller annat födoämne ruttnar, eller kreatur dör.

Sjövärdighet.

§ 36.

Avser försäkring redarens intresse och uppkommer skada därav, att fartyget under uppehåll i hamn eller, när det senast avgick från hamn, icke var i sjövärdigt skick, behörigen utrustat och bemannat, eller försvarligen lastat

eller försett med erforderliga skeppshandlingar, den skada vare försäkringsgivaren endast i det fall skyldig att ersätta, att varken redaren eller befälhavaren skäligen kan antagas hava insett eller bort inse, att bristen förefanns.

Gemensamt haveri.

§ 37.

Har utredning av gemensamt haveri ägt rum i vederbörlig ordning, skall det bidrag till haveriet, som enligt utredningen belöper å försäkrat intresse, ersättas av försäkringsgivaren.

Föreligger underförsäkring, skall vad i § 31 stadgas äga tillämpning å bidrag, som här avses.

§ 38.

Har i befraktningsavtal stadgats, att utredning av gemensamt haveri skall äga rum efter bestämmelser som avvika från vad som i lag föreskrivits, och stå bestämmelserna i överensstämmelse med internationell eller här i landet rådande sedvänja, äge försäkringsgivaren ej till befrielse från ansvarigheten åberopa, att bestämmelserna vunnit tillämpning.

§ 39.

Utan hinder därav, att skada såsom hänförlig till gemensamt haveri skall helt eller delvis ersättas av deltagare i haveriet, äge försäkringshavaren att av försäkringsgivaren kräva den ersättning för skadan, som enligt försäkringsavtalet kan ifrågakomma.

Utbetalar försäkringsgivaren sådan ersättning, inträde han i försäkringshavarens rätt gentemot annan deltagare i haveriet, dock, där underförsäkring föreligger, endast till så stor del som svarar mot förhållandet mellan försäkringsbeloppet och försäkringsvärdet.

Ändring eller ökning av faran.

§ 40.

Varder transport, som enligt försäkringsavtalet skall äga rum med visst fartyg, verkställd med annat fartyg, vare försäkringsgivaren fri från ansvarighet, där antagas må, att försäkringsgivaren med kännedom om förändringen skulle hava helt eller delvis avhållit sig från försäkringens meddelande eller betingat sig högre premie eller andra villkor eller ock tagit återförsäkring för belopp, som nu ej återförsäkrats. Sker förändringen efter det transporten börjat, vare försäkringsgivaren likväl ansvarig för inträffande försäkringsfall, där förändringen skett utan försäkringshavarens samtycke eller måst företagas i anledning av en händelse, som försäkringen omfattar.

§ 41.

Blir den ort, där enligt försäkringsavtalet resan skall börja eller sluta,

annan än som uppgivits, då vare försäkringsgivaren fri från ansvarighet, såvida ej förändringen ägt rum utan försäkringstagarens begivande.

§ 42.

Varder faran ökad genom ändring i förhållande, varom uppgift intagits i försäkringsbrevet eller som försäkringstagaren vid avtalets slutande uppgivit för försäkringsgivaren, och är ej ökningen av sådan beskaffenhet, att försäkringsgivaren måste anses hava tagit den i beräkning, vare denne, såvida ej ökningen av faran ägt rum utan försäkringstagarens begivande, ansvarig endast i den mån det visas, att farans ökning varit utan betydelse för försäkringsfallets inträffande eller skadans omfattning.

§ 43.

Får försäkringsgivaren kännedom därom, att faran ökats, och giver han ej utan oskäligt uppehåll försäkringshavaren meddelande, huruvida och i vilken omfattning han vill åberopa ökningen till befrielse från ansvarighet, vare ökningen utan inverkan å hans ansvarighet.

Avvikelse från angiven väg.

§ 44.

Har under transport skett avvikelse från väg eller farvatten, som i avtalet angivits eller måste anses vara förutsatt, upphöre försäkringsgivarens ansvarighet, såvida ej avvikelsen företagits utan försäkringshavarens samtycke.

Vad nu är sagt skall icke äga tillämpning i fråga om avvikelse, som måst företagas med anledning av en av försäkringen omfattad händelse eller skett i syfte att förekomma skada å person eller egendom under sådana omständigheter, att åtgärden kan anses försvarlig; dock vare försäkringsgivaren, där ej fartyget så snart ske kan återföres till rätt väg eller överenskommet farvatten, fri från ansvarighet för skada, som i ty fall inträffar.

Varder i fall, då försäkringsgivarens ansvarighet upphört på grund av avvikelse, som i första eller andra stycket sägs, fartyget återfört till rätt väg eller överenskommet farvatten, vare försäkringsgivaren för försäkringsfall, som därefter inträffar, ansvarig endast i den mån avvikelsen varit utan betydelse för försäkringsfallets inträffande eller skadans omfattning.

Ersättning utöver försäkringsbeloppet.

§ 45.

Har under försäkringstiden haveri inträffat flera gånger, ersätte försäkringsgivaren skadan, ändå att ersättningsbeloppen sammanlagda överstiga försäkringsbeloppet.

När skada timat, äge försäkringsgivaren befria sig från vidare ansvarighet genom att utbetala hela försäkringsbeloppet, och ersätta utgift eller annan

skälig uppoffring, som försäkringshavaren för avvärjande eller minskning av skadan fått vidkännas, innan han fått kännedom om att försäkringsgivaren vill utöva den rätt, som nu sagts. I fall, som här avses, skall vad i § 51 är stadgat icke äga tillämpning.

§ 46.

Har försäkringshavaren för avvärjande eller minskning av skada, efter ty i § 19 stadgas, fått vidkännas utgift eller annan uppoffring, som efter omständigheterna är att anse såsom skälig, vare försäkringsgivaren skyldig att ersätta sådan kostnad, ändå att försäkringsbeloppet därigenom överskrides.

Föreligger underförsäkring, skall vad i § 31 stadgas äga motsvarande tillämpning å kostnad, som här avses.

Kostnad för dispache.

§ 47.

Försäkringshavarens kostnad för dispache, till vars påkallande han haft skälig anledning, vare försäkringsgivaren skyldig att ersätta, ändå att ersättningsskyldighet i övrigt icke åligger honom.

När ersättning för total förlust skall utgå.

§ 48.

Där i följd av händelse, som försäkringen omfattar, fartyg genom sjunkning, strandning eller annorledes kommit i sådant läge, att det ej kan för rimlig kostnad bärgas, eller ock så skadats, att det blivit till sin ursprungliga beskaffenhet förstört, eller att skadan, oberäknat kostnader, vid besiktning funnits uppgå till tre fjärdedelar av försäkringsvärdet, äge försäkringshavaren samma rätt till ersättning som om total förlust inträffat.

Lag samma vare, där, i följd av händelse, som försäkringen omfattar, varor kommit i sådant läge eller lidit sådan skada, som här förut avses, eller blivit till sin ursprungliga beskaffenhet förstörda eller blivit upplagda å plats, från vilken de icke kunna avhämtas inom rimlig tid och för rimlig kostnad.

Fartygs uteblivande eller övergivande.

§ 49.

Har all underrättelse om fartyg uteblivit under tre gånger så lång tid, som kan antagas i allmänhet åtgå för fartygets resa från den ort, där det sist avhördes, till närmaste bestämmelseort, dock under minst tre månader, eller har fartyget övergivits av besättningen och icke inom tre månader därefter kommit till rätta, då äge försäkringshavaren samma rätt till ersättning som om total förlust inträffat.

Vad sålunda stadgats gälle jämväl ombordvarande gods, där varken fartyget eller godset kommit till rätta, inom tid, som nu sagts.

Embargo, uppbringning etc. av främmande makt.

§ 50.

Där fartyg eller varor av främmande makt lagts under embargo eller uppbringning eller anhållits genom annan dylik åtgärd och icke frigivits inom sex månader efter åtgärdens vidtagande, äge försäkringshavaren samma rätt till ersättning som om total förlust inträffat. Vill försäkringshavaren begagna den rätt, give han det försäkringsgivaren tillkänna inom tre månader efter det han måste antagas hava erhållit kännedom om de omständigheter, å vilka rätten grundas; sker det ej, vare han rätten förlustig.

Försäkringsgivarens inträdande i försäkringshavarens rättigheter.

§ 51.

Utbetalar försäkringsgivaren ersättning för total förlust och finnes av vad som sålunda ersättes något i behåll, inträde försäkringsgivaren i försäkringshavarens rätt därtill; och åligge förty försäkringshavaren att hålla försäkringsgivaren tillhanda alla för försäkringshavaren tillgängliga handlingar rörande rätten till det, som finnes i behåll.

Är ej hela värdet försäkrat, äge försäkringsgivaren rätt till andel i det, som finnes i behåll, allenast efter förhållandet mellan försäkringsbeloppet och försäkringsvärdet.

Uppsägning av försäkring, då fartyg befinner sig på resa.

§ 52.

Där försäkring jämlikt bestämmelse i avtalet eller i följd av uppsägning, som försäkringsgivaren på annan grund än utebliven premiebetalning verkställt, skulle upphöra att gälla å tid, då fartyget befinner sig till sjöss, fortfare likväl försäkringen att gälla, intill utgången av den dag, då fartyget ankommer till första hamn.

Varder avtalet sålunda förlängt för tid, för vilken premie icke erlagts, äge försäkringsgivaren rätt att åtnjuta premie jämväl för den tid.

PARALLELLTEXTER.

Svensk text.

Förslag till
Lag om försäkringsavtal.

I. Om försäkringsavtal i allmänhet.

Inledande bestämmelser.

1 §.

Denna lag äger tillämpning å avtal, varigenom försäkring meddelas av någon, som driver försäkringsrörelse.

Vad här stadgas äger icke tillämpning å återförsäkring, ej heller å avtal, som slutes i enlighet med föreskrifterna i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring eller i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete.

2 §.

Med försäkringsgivare förstås i denna lag den, som enligt försäkringsavtal åtagit sig att vid inträffande försäkringsfall utbetala ersättning för uppkommen skada eller, där avtalet gäller

Dansk Tekst.

Forslag til
Lov om Forsikringsavtaler.

I. Fælles Bestemmelser for alle Forsikringsarter.

Inledende Regler.

§ 1.

Denne Lov finder Anvendelse paa Aftale, hvorved nogen, der driver Forsikringsvirksomhed, meddeler Forsikring.

Loven gælder ikke for:

1. Genforsikring,
2. Invalideforsikring i Henhold til Lov Nr. 253 af 6 Maj 1921.
3. Overenskomst, afsluttet med Begravelseskasse (Lov Nr. 55 af 1 April 1905) eller statsanerkendt Sygekasse (Lov Nr. 144 af 10 Maj 1915 og Lov Nr. 250 af 6 Maj 1921).
4. Aftale, hvorved Fagsammenslutninger yder deres Medlemmer Dækning mod Tab ved Arbejdsløshed eller Arbejdsstandsning.
5. Aftale, hvorved en Arbejdsgiver tilsiger de i hans Virksomhed beskæftigede Personer Pension.

§ 2.

Ved Selskabet forstaas i denne Lov Forsikringsgiveren.

Ved Forsikringstagaren forstaas den, der med Selskabet har sluttet Aftale om Forsikring.

Finsk text.

Förslag till
Lag om försäkringsavtal.

I. Om försäkringsavtal i allmänhet.

Inledande bestämmelser.

1 §.

Denna lag äger tillämpning å avtal, varigenom försäkring meddelas av någon, som driver försäkringsrörelse.

Vad här stadgas äger icke tillämpning å återförsäkring, ej heller å avtal, som slutes i enlighet med föreskrifterna i förordningarna den 18 augusti 1917 om arbetares samt om sjömäns och fartygsbetjänings olycksfallsförsäkring.

2 §.

Med försäkringsgivare förstås i denna lag den, som enligt försäkringsavtal åtagit sig att vid inträffande försäkringsfall utbetala ersättning för uppkommen skada eller, där avtalet gäller livförsäk-

Norsk tekst.

Utkast til
Lov om forsikringsavtaler.

I. Fellesregler for alle forsikringsarter.

Innledning.

§ 1.

Denne lov kommer til anvendelse på forsikringsavtaler, som sluttes med forsikringsaksjeselskaper og med gjensidige forsikringsselskaper, derunder Norges Brandkasse. Den kommer også til anvendelse på forsikringsavtaler med andre private forsikringsinnretninger og kommunale forsikringsanstalter, som ikke utelukkende har til hensikt å pensjonere kommunens tjenstemenn eller deres efterlatte.

På gjenforsikring får loven ikke anvendelse.

§ 2.

Med selskapet forståes i denne lov den som gjennem forsikringsavtalen har forpliktet sig til, hvis et forsikringstilfelle inntreffer, å betale erstatning for den skade som derved voldes, eller i

Svensk text.

livförsäkring eller annan personförsäkring, det överenskomna försäkringsbeloppet.

Med försäkringstagare förstås den, som med försäkringsgivare ingått avtal om försäkring.

Med försäkringshavare förstås den, vars intresse är försäkrat mot inträffande skada.

3 §.

Innefattar villkor, som intagits i försäkringsavtal, avvikelse från stadgande i denna lag, må det utan hinder därav göras gällande, där ej i lagen stadgas, att sådan avvikelse ej må äga rum.

Om försäkringstagarens plikt att lämna upplysningar vid avtalets slutande.

4 §.

Har vid avtalets slutande försäkringstagaren svikligen uppgivit eller förtegat något förhållande, som kan antagas vara av betydelse för försäkringsgivaren,

eller har han, utan att svikligt förfarande kan anses hava förelegat, uppgivit eller förtegat något förhållande under sådana omständigheter, att det skulle strida mot tro och heder att åberopa avtalet,

vare avtalet ogiltigt, efter ty därom stadgas i lagen om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område.

5 §.

Kan det antagas, att försäkringstagaren vid avtalets slutande varken insett eller bort inse, att en av honom

Dansk Tekst.

Ved den sikrede forstaas den, som, hvis en Forsikringsydelse kommer til Udbetalning, har Ret til Ydelsen.

§ 3.

Bestemmelserne i denne Lov kan fraviges ved Aftale, medmindre andet er bestemt i Loven eller følger af andre Retsregler.

Urigtige Oplysninger ved Aftalens Afslutning.

§ 4.

Har Forsikringstageren ved Forsikringens Tegning svigagtig givet urigtig Oplysning om eller fortiet en Omstændighed, som maa antages at være af Betydning for Selskabet, er Aftalen ikke bindende for dette. Det samme gælder, hvis hans Forhold i øvrigt har været af en saadan Art, at det vilde stride mod almindelig Hæderlighed at gøre Aftalen gældende.

§ 5.

Maa det antages, at Forsikringstageren ved Forsikringens Tegning hverken vidste eller burde vide, at en av ham

Finsk text.

ring eller annan personförsäkring, det överenskomna försäkringsbeloppet.

Med försäkringstagare förstås den, som med försäkringsgivare ingått avtal om försäkring.

Med försäkringshavare förstås den, vars intresse är försäkrat mot inträffande skada.

3 §.

Innefattar villkor, som intagits i försäkringsavtal, avvikelse från stadgande i denna lag, må det utan hinder därav göras gällande, där ej i lagen stadgas att sådan avvikelse ej må äga rum.

Om försäkringstagarens plikt att lämna upplysningar vid avtalets slutande.

4 §.

Har vid avtalets slutande försäkringstagaren svikligen uppgivit eller förtegat något förhållande, som kan antagas vara av betydelse för försäkringsgivaren, eller har han, utan att svikligt förfarande kan anses hava förelegat, gjort det under sådana omständigheter, att det skulle strida mot tro och heder att åberopa avtalet, vare avtalet icke gällande mot försäkringsgivaren.

5 §.

Kan det antagas att försäkringstagaren vid avtalets slutande varken insett eller bort inse att en av honom lämnad

Norsk tekst.

livsforsikring og dermed likestillede forsikringsarter å betale forsikringssum.

Med forsikringstageren forståes den som har inngått avtalen med selskapet.

Med den sikrede forståes den som, hvis erstatning eller forsikringssum skal utbetales, har rett til ydelsen.

§ 3.

Bestemmelsene i denne lov kan fravikes gjennem avtale, forsåvidt ikke loven selv eller andre rettsregler forbyr det.

Uriktige oplysninger ved avslutningen av avtalen.

§ 4.

Har forsikringstageren ved avslutningen av avtalen gitt uriktig oplysning om en omstendighet som kan antas å ha været av betydning for selskapet, eller har han fortiet en sådan omstendighet, blir avtalen ikke bindende for selskapet, hvis forsikringstageren har optrådt svikaktig eller forøvrig har utvist sådant forhold at der efter almindelige rettsregler foreligger en ugyldighetsgrunn.

§ 5.

Kan det antas at forsikringstageren ved avslutningen av avtalen hverken visste eller burde vite, at en oplysning

Svensk text.

lämnad uppgift var oriktig, vare oriktigheten utan inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet.

Avser avtalet skadeförsäkring, äge försäkringsgivaren dock rätt att uppsäga avtalet att upphöra fjorton dagar efter uppsägningen.

6 §.

Har i annat fall än i 4 och 5 §§ avses försäkringstagaren lämnat oriktig uppgift, vare försäkringsgivaren fri från ansvarighet, såframt det kan antagas, att han med kännedom om rätta förhållandet över huvud ej skulle hava meddelat försäkring.

Kan det antagas, att försäkringsgivaren väl skulle hava meddelat försäkring men i avseende å premie eller eljest uppställt andra villkor än i avtalet upptagits, vare hans ansvarighet begränsad till vad i betraktande härav svarar mot den utfästa premien. Har försäkringsgivaren icke tagit återförsäkring såsom eljest skulle hava skett, skall hans ansvarighet därefter lämpas.

Avser avtalet sjöförsäkring, annan transportförsäkring eller brandförsäkring gälle, i stället för vad i andra stycket stadgats, att försäkringsgivaren för inträffat försäkringsfall svarar endast i den mån det visas, att det oriktigt uppgivna förhållandet varit utan betydelse för försäkringsfallets inträffande eller skadans omfattning.

7 §.

Har försäkringstagaren, änskönt han haft vetskap om förhållande av betydelse för försäkringsgivaren samt insett eller bort inse dess betydelse, under-

Dansk Tekst.

given Oplysning var urigtig, hæfter Selskabet, som om urigtig Oplysning ikke forelaa.

Ved Skadeforsikring kan Selskabet dog opsige Forsikringen med en Uges Varsel.

§ 6.

Har Forsikringstageren, uden at Forholdet omfattes af §§ 4 eller 5, givet urigtig Oplysning, er Selskabet fri for Ansvar, hvis det kan antages ikke at ville have overtaget Forsikringen, om det rette Forhold havde været oplyst.

Maa det antages, at Selskabet vilde have overtaget Forsikringen, men paa andre Vilkaar, hæfter det i det Omfang, i hvilket det mod den aftalte Præmie vilde have forpligtet sig. Vilde Selskabet ved Genforsikring i videre Omfang have begrænset sit Ansvar for egen Regning, nedsættes Erstatningen i samme Forhold.

Ved Søforsikring og anden Transportforsikring samt Garantiforsikring gælder i Stedet for den i andet Stykke nævnte Regel, at Selskabet kun er ansvarligt i det Omfang, den Omstændighed, hvorom urigtig Oplysning er givet, har været uden Indflydelse paa Forsikringsbegivenhedens Indtræden eller Skadens Størrelse.

§ 7.

Forsikringstagerens Undladelse af at give Oplysning har ingen Indflydelse paa Selskabets Ansvar, medmindre han burde være klar over, at den ikke op-

Finsk text.

uppgift var oriktig, vare oriktigheten utan inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet.

Avser avtalet skadeförsäkring, äge försäkringsgivaren dock rätt att uppsäga avtalet att upphöra fjorton dagar efter uppsägningen.

6 §.

Har i annat fall än i 4 och 5 §§ avses försäkringstagaren lämnat oriktig uppgift, vare försäkringsgivaren fri från ansvarighet, såframt det kan antagas att han med kännedom om rätta förhållandet över huvud ej skulle hava meddelat försäkring.

Kan det antagas att försäkringsgivaren väl skulle hava meddelat försäkring men i avseende å premie eller eljest uppställt andra villkor än i avtalet upptagits, vare hans ansvarighet begränsad till vad i betraktande härav svarar mot den utfästa premien. Har försäkringsgivaren icke tagit återförsäkring såsom eljest skulle hava skett, skall hans ansvarighet därefter lämpas.

Avser avtalet sjöförsäkring eller annan transportförsäkring, gälle, i stället för vad i andra stycket stadgats, att försäkringsgivaren för inträffat försäkringsfall svarar endast i den mån det visas att det oriktigt uppgivna förhållandet varit utan betydelse för försäkringsfallets inträffande eller skadans omfattning.

7 §.

Har försäkringstagaren, änskönt han haft vetskap om förhållande av betydelse för försäkringsgivaren samt insett eller bort inse dess betydelse, underlåtit

Norsk tekst.

han har gitt, var uriktig, svarer selskapet som om uriktig oplysning ikke var gitt.

I skadeforsikring kan selskapet dog si op avtalen med fjorten dages varsel.

§ 6.

Har forsikringstageren gitt uriktig oplysning uten at forholdet går inn under §§ 4 eller 5, er selskapet fri for ansvar, hvis det kan antas at det ikke vilde ha overtatt forsikringen, om det hadde kjent det virkelige forhold.

Må det antas, at selskapet vilde ha overtatt forsikringen, men på andre vilkår, avpasses ansvaret således at det kommer til å svare til hvad selskapet vilde ha påtatt sig mot den avtalte premie, om det hadde kjent det virkelige forhold; er et beløp blitt uten gjenforsikring, nedsettes erstatningen med dette beløp (proratarегelen).

I sjøforsikring og annen transportforsikring gjelder ikke det som er bestemt i forrige ledd; under de der nævnte forutsetninger svarer selskapet bare den utstrekning det godtgjöres at det forhold som der er gitt uriktig oplysning om ikke har hatt nogen innflytelse på forsikringstilfellets inntreden eller på skadens omfang (kausalitetsregelen

§ 7.

Har forsikringstageren uaktsomt latt være å gi oplysning om en omstendighet, som han kjente til og som han forstod eller burde ha forstått at det var

Svensk text.

låtit att om förhållandet lämna uppgift, och kan underlåtenheten tillräknas honom såsom vårdslöshet, vare så ansett som hade han lämnat oriktig uppgift.

I andra fall än nu sagts vare försäkringstagarens underlåtenhet att lämna uppgift utan inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet.

8 §.

Får försäkringsgivaren kännedom om att oriktig uppgift lämnats, och giver han ej utan oskäligt uppehåll försäkringstagaren meddelande, att och i vilken omfattning han vill åberopa uppgiftens oriktighet till befrielse från ansvarighet, vare uppgiftens oriktighet utan inverkan.

9 §.

Oriktighet av lämnad uppgift vare utan inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet, där denne vid avtalets slutande ägde eller borde äga kännedom om rätta förhållandet, så ock där den omständighet uppgiften avsåg icke ägde betydelse för försäkringsgivaren eller upphört att äga betydelse för honom.

10 §.

Förbehåll, som strider mot föreskrift i 5, 7, 8 eller 9 §, må ej av försäkringsgivaren åberopas.

Har förbehåll träffats, att oriktig uppgift, som lämnats av annan än försäkringstagaren eller intagits i försäkringsbrevet, skall utöva inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet, äge denne dock icke i något fall göra gällande annan påföljd än som skolat inträda,

Dansk Tekst.

lyste Omstændighed var af Betydning for Selskabet, og hans Forhold kan tilregnes ham som grov Uagtsomhed. I saa Fald anses han som at have givet urigtig Oplysning.

§ 8.

Vil Selskabet paaberaabe sig, at et af de i §§ 5—7 nævnte Forhold foreligger, skal det efter at have faaet Kundskab om Oplysningens Urigtighed uden unødigt Ophold meddele Forsikringstageren, i hvilket Omfang det vil paaberaabe sig nogen af de Rettigheder, disse §§ hjemler.

§ 9.

Selskabet kan ikke gøre gældende, at urigtig Oplysning er givet, saafremt det ved Forsikringens Tegning var eller burde være vidende om det rette Forhold, eller den Omstændighed, hvorom Selskabet er forblevet uvidende, var uden Betydning for det eller senere har ophørt at have saadan Betydning.

§ 10.

Aftale, som strider mod Bestemmelserne i §§ 5 og 7—9, kan ikke paaberaabes af Selskabet.

Har Selskabet forbeholdt sig at være fri for Ansvar, hvis en Oplysning, som gives af en anden end Forsikringstageren, viser sig at være urigtig, kan dette ikke medføre strengere Virkninger, end hvis Oplysningen var givet af Forsikringstageren.

Finsk text.

att om förhållandet lämna uppgift och kan underlåtenheten tillräknas honom såsom grov vårdslöshet, vare så ansett som hade han lämnat oriktig uppgift.

I andra fall än nu sagts vare försäkringstagarens underlåtenhet att lämna uppgift utan inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet

8 §.

Får försäkringsgivaren kännedom om att oriktig uppgift lämnats och giver han ej utan oskäligt uppehåll försäkringstagaren meddelande, att och i vilken omfattning han vill åberopa uppgiftens oriktighet till befrielse från ansvarighet, vare uppgiftens oriktighet utan inverkan.

9 §.

Oriktighet av lämnad uppgift vare utan inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet, där denne vid avtalets slutande ägde eller borde äga kännedom om rätta förhållandet, så ock där den omständighet uppgiften avsåg icke ägde betydelse för försäkringsgivaren eller upphört att äga betydelse för honom.

10 §.

Förbehåll, som strider mot föreskrift i 5, 7, 8 eller 9 §, må ej av försäkringsgivaren åberopas.

Har förbehåll träffats att oriktig uppgift, som lämnats av annan än försäkräkringstagaren eller intagits i försäkringsbrevet, skall utöva inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet, äge denne dock icke i något fall göra gällande annan påföljd än som skolat inträda,

Norsk tekst.

av betydning for selskapet å få rede på, anses han for å ha gitt uriktig oplysning.

Utenfor de tilfeller som er nævnt her og i § 4 har det ingen innflydelse paa selskapets ansvar at forsikringstageren har latt være å gi oplysninger.

§ 8.

Er selskapet blit vitende om at der foreligger sådant forhold som er nævnt i §§ 5—7, og vil det påberope sig dette, må det uten ugrunnet ophold gi forsikringstageren meddelelse om, i hvilken utstrekning det vil gjøre disse bestemmelser gjellende.

§ 9.

Selskapet kan ikke gjøre gjellende at der er gitt uriktig oplysning, hvis det, da avtalen blev sluttet, visste eller burde vite at oplysningen var uriktig. Det samme gjelder, hvis det forhold selskapet ikke er blitt vitende om, var uten betydning for det, eller hvis det senere har ophørt å ha betydning.

§ 10.

Avtale som strider mot bestemmelsene i §§ 5, 7, 8 og 9, kan ikke påberopes av selskapet.

Har selskapet forbeholdt sig å være helt eller delvis fri hvis nogen annen enn forsikringstageren har git uriktig oplysning eller har latt være å gi oplysning, kan det ikke, om sådant forhold foreligger, gjøre gjellende strengere virkninger enn de som vilde ha

Svensk text.

om uppgiften lämnats av försäkringstagaren.

Dansk Tekst.

Det samme gælder, hvis Selskabet i Policen har beskrevet et faktisk Forhold uden at have indhentet Oplysning desangaaende fra Forsikringstageren eller andre og har forbeholdt sig at være helt eller delvis fri for Ansvar, hvis det maatte vise sig, at Beskrivelsen var urigtig.

Om tiden för ansvarighetens inträdande.

11 §.

Är försäkringsavtal slutet utan att däri bestämts, vid vilken tid försäkringsgivarens ansvarighet börjar, skall den anses hava inträtt vid den tidpunkt, då försäkringstagaren avsänt antagande svar å försäkringsgivarens anbud eller då försäkringsgivaren till försäkringstagaren avsänt antagande svar å dennes anbud.

Saknas utredning om tidpunkten för svarets avsändande, skall det antagas vara avsänt klockan tolv på dagen.

Indtrædelse af Selskabets Ansvar.

§ 11.

Er Forsikringsaftale sluttet, uden at det er bestemt, naar Ansvaret skal begynde, anses Selskabets Ansvar at indtræde allerede paa det Tidspunkt, da Selskabet til Forsikringstagaren afsender Meddelelse om, at det antager Forsikringen, eller da Forsikringstageren afsender sin Akcept paa et af Selskabet gjort Tilbud.

De i første Stykke omhandlede Erklæringer skal anses afsendte Kl. 12 Middag, medmindre andet bevises.

Om premien.

12 §.

Är ej tid utsatt för premiens gäldande, skall den erläggas utan uppskov.

Avser avtalet flera premieperioder, skall premie för varje senare period erläggas å periodens första dag. Lag samma vare, där i följd av underlåten uppsägning avtalet kommit att gälla för flera perioder än det från början omfattade.

Præmien.

§ 12.

Første Præmie forfalder, saasnart Aftalen er sluttet, hvis ingen anden Forfaldsdag er vedtaget.

Skal Præmien betales i flere Perioder, eller fornys Forsikringen i Henhold till Aftale eller efter § 84, forfalder de senere Præmier paa hver Periodes første Dag.

Finsk text.

om uppgiften lämnats av försäkringstagaren.

Om tiden för ansvarighetens inträdande.

11 §.

Är försäkringsavtal slutet utan att däri bestämts vid vilken tid försäkringsgivarens ansvarighet börjar, skall den anses hava inträtt vid den tidpunkt, då försäkringstagaren avsänt antagande svar å försäkringsgivarens anbud eller då försäkringsgivaren till försäkringstagaren avsänt antagande svar å dennes anbud.

Saknas utredning om tidpunkten för svarets avsändande, skall det antagas vara avsänt klockan tolv på dagen.

Om premien.

12 §.

Är ej tid utsatt för premiens gäldande, skall den erläggas utan uppskov.

Avser avtalet flera premieperioder, skall premie för varje senare period erläggas å periodens första dag. Lag samma vare, där i följd av underlåten uppsägning avtalet kommit att gälla för flera perioder än det från början omfattade.

Norsk tekst.

fulgt om det hadde været forsikringstageren som hadde git oplysningen eller som hadde fortiet det forhold som ikke er oplyst.

Det samme gjelder om selskapet i forsikringsbrevet uten støtte i oplysninger fra forsikringstageren har fremstillet et forhold som faktisk foreliggende og har forbeholdt sig å være helt eller delvis fri, om fremstillingen måtte vise sig å være uriktig.

Inntredelsen av selskapets ansvar.

§ 11.

Er forsikringsavtale sluttet uten at det er avtalt, når ansvaret skal begynne, ansees selskapet for å ha påtatt sig ansvar allerede fra det øieblikk det avsendte meddelelse til forsikringstageren om at det overtar forsikringen, eller forsikringstageren avsendte meddelelse til selskapet om at han aksepterer dets tilbud.

Meddelelser som her er nevnt, anses for å være avsendt klokken 12 middag, hvis det ikke bevises at de er avsendt til annen tid.

Premien.

§ 12.

Premien forfaller, såsnart avtalen er sluttet.

Skal premien betales i flere terminer, eller fornyes forsikringen enten på samme vilkår eller på andre, eller forlenges den i henhold til avtale eller efter reglene i § 84, forfaller de senere premier på hver premieperiodes første dag.

Svensk text.

13 §.

Erlägges ej premien i rätt tid, stånde försäkringsgivaren fritt att uppsäga avtalet.

Sker uppsägning, medföre den ej rubbning av försäkringsgivarens ansvarighet förrän tre dagar förflutit efter uppsägningen. Häremot stridande förbehåll må ej av försäkringsgivaren åberopas.

14 §.

Förbehåll, varigenom inträdet av försäkringsgivarens ansvarighet gjorts beroende av premies betalning eller försäkringsbrevs utlämnande, må ej åberopas, med mindre dröjsmål med premiens erläggande ägt rum.

Har förbehåll träffats, att underlåtenhet att erlägga premie för en senare period skall medföra upphörande av försäkringsgivarens ansvarighet, må sådan påföljd dock ej inträda, innan en vecka förflutit efter det försäkringsgivaren givit försäkringstagaren meddelande med erinran om premiens förfallodag. Vad sålunda stadgats äge ej tillämpning å premie, som förfaller innan två månader förflutit från det föregående premie skolat betalas.

15 §.

Vill försäkringsgivare, som till följd av försäkringstagarens underlåtenhet att erlägga premie är fri från ansvarighet, utkräva premien, skall han anhängiggöra talan därom inom tre månader från förfallodagen, med mindre avtalet dessförinnan upphört att gälla. Under-

Dansk Tekst.

§ 13.

Betales første Præmie ikke i rette Tid, kan Selskabet opsige Forsikringen med den Virkning, at Aftalen helt bortfalder, saafremt Præmien ikke betales inden 3 Dage. Det samme gælder, hvis en senere Præmie ikke betales inden en Uge efter, at Selskabet har rettet Paakrav derom till Forsikringstagaren. Saadant Paakrav maa dog tidligst finde Sted en Uge før Forfaldsdagen.

§ 14.

Betales første Præmie ikke efter Paakrav, der tidligst maa foretages paa Forfaldsdagen, ophører Selskabets Ansvar. Det samme gælder, hvis en senere Præmie ikke betales inden en Uge efter Paakrav, der tidligst maa foretages en Uge før Forfaldsdagen.

Forbehold om, at Selskabets Ansvar først skal inträde, naar første Præmie er betalt, eller Policen udleveret, er ugyldigt.

Saalænge Aftalen ikke er helt bortfaldet, kan Forsikringstageren ved at betale Præmien bringe Selskabets Ansvar til paany at løbe fra det Tidspunkt, Betalingen sker.

§ 15.

Naar det efter sket Paakrav er forløbet 3 Maaneder, uden at Præmien er betalt, bortfalder Aftalen uden Opsigelse, medmindre Selskabet har paabegyndt Retsforfølgning for at indtale Præmien. Fra saadan Retsforfølgnings Begyndelse genindtræder Selskabets An-

Finsk text.

13 §.

Erlägges ej premien i rätt tid, stånde försäkringsgivaren fritt att uppsäga avtalet.

Sker uppsägning, medföre den ej rubbning av försäkringsgivarens ansvarighet förrän tre dagar förflutit efter uppsägningen. Häremot stridande förbehåll må ej av försäkringsgivaren åberopas.

14 §.

Förbehåll, varigenom inträdet av försäkringsgivarens ansvarighet gjorts beroende av premies betalning eller försäkringsbrevs utlämnande, må ej åberopas, med mindre dröjsmål med premiens erläggande ägt rum.

Har förbehåll träffats, att underlåtenhet att erlägga premie för en senare period skall medföra upphörande av försäkringsgivarens ansvarighet, må sådan påföljd dock ej inträda, innan en vecka förflutit efter förfallodagen.

15 §.

Vill försäkringsgivare, som till följd av försäkringstagarens underlåtenhet att erlägga premie är fri från ansvarighet, utkräva premien, skall han anhängiggöra talan därom inom tre månader från förfallodagen, med mindre avtalet dessförinnan upphört att gälla. Underlåtes

Norsk tekst.

§ 13.

Er en premie ikke betalt i ret tid, kan selskapet si op avtalen med tre dages varsel; betaler forsikringstageren premien innen utløpet av denne tid, er opsigelsen virkningsløs.

§ 14.

Er avtalen ikke forinnen sagt op, ophører selskapets ansvar å løpe hvis en senere premie (§ 12 annet led) ikke betales senest fjorten dager efter at selskapet til forsikringstageren har avsendt skriftlig varsel eller på annen måte minnet ham om forfallsdag. Påminnelse kan ikke med rettsvirkning avsendes før tidligst fjorten dager før forfallsdag.

§ 15.

Har forsikringstageren undlatt å betale premie, og medfører dette at selskapets ansvar ikke løper, ophører forsikringsavtalen å gjelde tre måneder efter forfallsdag, medmindre avtalen enten i mellemtiden er sagt op eller premien er blit betalt eller selskapet

Svensk text.

låtes det, have han förlorat sin talan. Förbehåll, som strider mot vad nu är sagt, må ej av försäkringsgivaren åberopas.

16 §.

Varder försäkringsavtal jämlikt bestämmelse i denna lag av försäkringsgivaren uppsagt att upphöra före den överenskomna tidens utgång, äge försäkringsgivaren åtnjuta den premie, som skulle hava utgått, där avtalet slutits för den tilländalupna tiden.

Upphör avtalet av annan anledning att gälla, äge försäkringsgivaren av premien åtnjuta endast så stor del, som belöper å tilländalupen del av försäkringstiden.

17 §.

Vad i 13 § stadgas äge ej tillämpning å försäkringsavtal, för vilka enligt lag regler om påföljd därav, att premie ej erlägges, skola finnas i särskilda för försäkringsgivarens verksamhet stadfästa grunder.

Ej heller skall vad i 16 § är stadgat äga tillämpning, då i sådana grunder skola meddelas bestämmelser om den rätt, som må tillkomma försäkringstagaren, därest försäkring upphör i förtid.

Dansk Tekst.

svar. Opgiver Selskabet Retsforfølgningen, eller fører den ikke til Fyldestgørelse, bortfalder Selskabets Ansvar paany, og den i første Punktum nævnte Paatalefrist betragtes som ikke afbrudt.

§ 16.

Bliver en Forsikringsaftale i Henhold til en Bestemmelse i denne Lov af Selskabet opsagt til Ophør forinden Udløbet af den Tid, for hvilken den er afsluttet, eller bortfalder den i Henhold til § 15, har Selskabet Ret til det Præmiebeløb, som skulde have været betalt, saafremt Forsikringen kun havde været tegnet for den forløbne Tid.

Ophører Aftalen af andre Grunde at gælde, har Selskabet Ret til saa stor en Del af Præmien, som svarer till den indtil Ophøret forløbne Tid.

§ 17.

Det kan ikke med Retsvirkning vedtages, at Undladelse af at betale Præmie i rette Tid skal medføre strengere Virkninger for Forsikringstageren eller den sikrede end de i §§ 13—15 foreskrevne. Bestemmelserne i §§ 13 og 16 gælder ikke for Livforsikring.

Finsk text.

det, have han förlorat sin talan. Förbehåll, som strider mot vad nu är sagt, må ej av försäkringsgivaren åberopas.

16 §.

Varder försäkringsavtal jämlikt bestämmelse i denna lag av försäkringsgivaren uppsagt att upphöra före den överenskomna tidens utgång, äge försäkringsgivaren åtnjuta den premie, som skulle hava utgått, där avtalet slutits för den tilländalupna tiden.

Upphör avtalet av annan anledning att gälla, äge försäkringsgivaren av premien åtnjuta endast så stor del, som belöper å tilländalupen del av försäkringstiden.

17 §.

Vad i 13 § stadgas äge ej tillämpning å försäkringsavtal, för vilka enligt lag regler om påföljd därav, att premie ej erlägges, skola finnas i särskilda för försäkringsgivarens verksamhet stadfästa grunder.

Ej heller skall vad i 16 § är stadgat äga tillämpning, då i sådana grunder skola meddelas bestämmelser om den rätt, som må tillkomma försäkringstagaren, därest försäkring upphör i förtid.

Norsk tekst.

har anlagt sak mot forsikringstageren til inntale av den.

Blir premien betalt, løper ansvaret paany for den gjenstående del av premieperioden, fra den dag betaling skjer. Blir der anlagt sak til inntale av premien, gjelder det samme fra den dag stevning blir uttat.

§ 16.

Blir i henhold til bestemmelsene i denne lov en forsikringsavtale sagt op fra selskapets side, eller ophører den å gjelde efter bestemmelsen i § 15, har selskapet krav på den premie, som det vilde ha betinget sig, om det hadde visst at forsikringen vilde bli så kortvarig.

Ophører avtalen av annen grunn å gjelde, oppebærer selskapet den del av premien, som svarer til den tid selskapet har båret ansvaret.

§ 17.

Avtale som strider mot bestemmelsene i §§ 13—15 kan ikke påberopes av selskapet.

Bestemmelsene i §§ 13—15 får ikke anvendelse på premier som skal betales til livsforsikringsselskaper.

Svensk text.

Om försäkringsfall, som framkallats uppsåtligen eller genom vårdslöshet.

18 §.

Försäkringsgivaren vare fri från ansvarighet gent emot den, som uppsåtligen framkallat försäkringsfallet.

Gäller avtalet annan försäkring än livförsäkring, vare lag samma, där försäkringsfallet framkallats genom grov vårdslöshet.

19 §.

Var den, som framkallat försäkringsfallet på sätt i 18 § sägs, i sådan ålder eller i sådant sinnestillstånd som utesluter tillräknelighet för brott, äge vad i nämnda paragraf sägs ej tillämpning.

Lag samma vare, där den handling, som framkallat försäkringsfallet, företagits i syfte att förekomma skada å person eller egendom under sådana omständigheter, att åtgärden kan anses försvarlig.

20 §.

Har försäkringsfallet framkallats genom vårdslöshet, som icke kan betecknas såsom grov, vare det utan inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet.

Dansk Tekst.

Forsætlig eller uagtsom Fremkaldelse af Forsikringsbegivenheden.

§ 18.

Fremkalder den sikrede forsætligt Forsikringsbegivenheden, har han ikke noget Krav mod Selskabet.

Har han fremkaldt Forsikringsbegivenheden ved en Uagtsomhed, der under de foreliggende Omstændigheder maa betegnes som grov, skal det under Hensyn til Skyldgraden og Omstændighederne iøvrigt afgøres, om Erstatning skal ydes og i bekræftende Fald med hvilket Beløb. Ved Livsforsikring og Ansvarsforsikring hæfter Selskabet dog fuldt ud.

§ 19.

Bestemmelserne i § 18 om Bortfald eller Begrænsning af Selskabets Ansvar finder ikke Anvendelse, naar den sikrede var under 14 Aar, sindssyg eller udpræget aandssvag eller iøvrigt paa Grund af mangelfuld Sjælstilstand ikke var ved sin Fornufts Brug.

Det samme gælder, naar den Handling, hvorved Forsikringsbegivenheden foraarsages, foretages til Afværgelse af Skade paa Person eller Ejendom under saadanne Omstændigheder, at Handlingen maa anses som forsvarlig.

§ 20.

Det kan ikke med Retsvirkning aftales, at Selskabet skal være fri for Ansvar, hvis Forsikringsbegivenheden er fremkaldt ved en Uagtsomhed, der ikke kan betegnes som grov. Denne Bestemmelse er ikke till Hinder for, at det

Finsk text.

Om försäkringsfall, som framkallats uppsåtligen eller genom vårdslöshet.

18 §.

Försäkringsgivaren vare fri från ansvarighet gent emot den, som uppsåtligen framkallat försäkringsfallet.

Har försäkringsfallet framkallats genom grov vårdslöshet av den, som enligt avtalet vore berättigad till försäkringsbeloppet, skall frågan därom, huruvida och till vilket belopp ersättning bör utgå till honom, avgöras med beaktande av vårdslöshetens beskaffenhet och omständigheterna i övrigt. Gäller avtalet livförsäkring eller ansvarighetsförsäkring, vare grov vårdslöshet utan inverkan på försäkringsgivarens ansvarighet.

19 §.

Var den, som framkallat försäkringsfallet på sätt i 18 § sägs, i sådan ålder eller i sådant sinnestillstånd, som utesluter tillräknelighet för brott, äge vad i nämnda paragraf sägs ej tillämpning.

Lag samma vare, där den handling, som framkallat försäkringsfallet, företagits i syfte att förekomma skada å person eller egendom under sådana omständigheter, att åtgärden kan anses försvarlig.

20 §.

Har försäkringsfallet framkallats genom vårdslöshet, som icke kan betecknas såsom grov, vare det utan inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet.

Norsk tekst.

Forsikringstilfelle som er fremkallt forsetlig eller uaktsomt.

§ 18.

Har den sikrede forsetlig fremkalt forsikringstilfellet, har han ikke noget krav på selskapet.

Har han fremkalt forsikringstilfellet ved grov uaktsomhet, avgjøres det under hensyn til skyldgraden og omstendighetene forøvrig om selskapet skal betale noget og i tilfelle hvor meget; i livsforsikring og ansvarsforsikring svarer selskapet fullt ut.

§ 19.

Var den sikrede under fjorten år, eller var han sinnssyk eller forøvrig i sådan sinnstilstand at han efter lovgivningens regler vilde være fri for straff, kommer bestemmelsene i § 18 ikke til anvendelse.

Det samme gjelder, hvis forsikringstilfellet er fremkalt for å forebygge skade på person eller eiendom og handlingen efter de foreliggende omstendigheter må anses forsvarlig.

§ 20.

Det kan ikke med rettsvirkning avtales at selskapet skal være fri for ansvar, når den sikrede har fremkalt forsikringstilfellet ved en uaktsomhet, der ikke kan betegnes som grov. Denne bestemmelse er ikke til hinder for, at

Svensk text.

Dansk Tekst.

aftales, at Selskabet skal være fri for Ansvar for Forsikringsbegivenheder, som den sikrede har foraarsaget under selvforskyldt Beruselse.

Om vad den har att iakttaga, som vill framställa anspråk på grund av inträffat försäkringsfall.

21 §.

Den, som vill hos försäkringsgivaren framställa anspråk på grund av inträffat försäkringsfall, skall utan uppskov giva honom meddelande om försäkringsfallet. Försummas det, och kan det antagas, att försummelsen länt försäkringsgivaren till men, vare denne i mån därav berättigad till skäligt avdrag å försäkringsbelopp, som eljest bort utgå, eller till fullständig befrielse från ansvarighet.

Lag samma vare, där enligt avtalet meddelande om händelse, som kan medföra försäkringsfall, skall givas innan försäkringsfall inträffat, men sådant meddelande ej äger rum.

Förbehåll, enligt vilket underlåtenhet att giva försäkringsgivaren sådant meddelande, som här avses, skulle medföra, att försäkringsgivarens ansvarighet inskränkes utöver vad nu är sagt, må ej av försäkringsgivaren åberopas.

Den sikredes Pligter, naar Forsikringsbegivenheden indtræder.

§ 21.

Er Forsikringsbegivenheden indtraadt, skal den sikrede uden Ophold give Selskabet Meddelelse derom, hvis han i den Anledning vil rejse Krav mod dette.

Forsømmer den sikrede dette, er Selskabet ikke ansvarligt i videre Omfang, end det vilde have været, hvis saadan Meddelelse var givet. Gøres det antageligt, at Selskabet paa Grund af Forsømmelsen er blevet afskaaret fra at oplyse Omstændigheder, som vilde ophæve eller begrænse dets Ansvar, afgøres det under Hensyn till de foreliggende Omstændigheder, om Erstatning skal ydes og i bekræftende Fald med hvilket Beløb.

Er det aftalt, at den sikrede angaaende Begivenheder, for hvis Følger Selskabet er ansvarligt, skal foretage Anmeldelse, selv om saadan Følge endnu ikke er intraadt, finder ovenstaaende Bestemmelse tilsvarende Anvendelse.

Det kan ikke med Retsvirkning aftales, at strengere Følger end her foreskrevet skal indtræde, hvis sikrede eller andre undlader at give Selskabet Meddelelse af den ovenfor nævnte Art. Denne Bestemmelse gælder ikke for Tyveri-, Garanti-, Haglskade- og Kreaturforsikring.

Finsk text.

Norsk tekst.

det i avtalen betinges, at selskapet skal være uten ansvar for forsikringstilfelle den sikrede har voldt på grunn av selvforskyldt beruselse.

Om vad den har att iakttaga, som vill framställa anspråk på grund av inträffat försäkringsfall.

21 §.

Den, som vill hos försäkringsgivaren framställa anspråk på grund av inträffat försäkringsfall, skall utan uppskov giva honom meddelande om försäkringsfallet. Försummas det och kan det antagas att försummelsen länt försäkringsgivaren till men, vare denne i mån därav berättigad till skäligt avdrag å försäkringsbelopp, som eljest bort utgå, eller till fullständig befrielse från ansvarighet.

Lag samma vare, där enligt avtalet meddelande om händelse, som kan medföra försäkringsfall, skall givas, innan försäkringsfall inträffat, men sådant meddelande ej äger rum.

Sikredes plikter, når forsikringstilfellet er inntruffet.

§ 21.

Har den sikrede fått rede på at et forsikringstilfelle er inntruffet, skal han, hvis han vil gjøre krav gjeldende mot selskapet, uten ophold gi det meddelelse om forsikringstilfellet.

Forsømmer han det, og hindres selskapet derved fra å begrense følgene av forsikringstilfellet eller fra på annen måte å vareta sitt tarv, plikter det ikke å betale mere, enn det må antas at det vilde hat å utrede, om meddelelse var gitt i tide. Gjøres det antagelig, at selskapet ved forsømmelsen er blitt avskåret fra å oplyse omstendigheter, som vilde opheve eller begrense dets ansvar, avgjøres det efter de foreliggende omstendigheter, om selskapet skal betale, og i tilfelle hvor meget. Har forsømmelsen påført selskapet økede omkostninger, fratrekkes disse.

Er det avtalt at den sikrede skal gi meddelelse om begivenheter, som kan medføre, at et forsikringstilfelle vil inntreffe, får bestemmelsene i annet ledd tilsvarende anvendelse.

Det kan ikke med rettsvirkning avtales at strengere følger enn her foreskrevet skal inntre, om den sikrede eller andre undlater å gi selskapet meddelelser av den art som her er nevnt.

Svensk text.

22 §.

Den, som gör gällande anspråk på grund av inträffat försäkringsfall, åligger att för utredning av fråga, som är av betydelse för bedömande av försäkringsfallet och försäkringsgivarens ansvarighet, tillhandahålla denne handling, som finnes tillgänglig, och tillhandagå med andra upplysningar, som stå till buds. För försummelse härav vare påföljd som i 21 § första stycket sägs.

23 §.

Har förbehåll träffats, att den, som efter inträffat försäkringsfall svikligen uppgivit, förtegat eller fördolt något förhållande av betydelse för försäkringsfallets bedömande, skall vara förlustig rätt, som eljest på grund av försäkringsfallet skolat tillkomma honom, må, utan hinder av förbehållet, med beaktande av de omständigheter, under vilka det svikliga förfarandet ägt rum, kunna bestämmas, att försäkringsbeloppet eller någon del därav bör gäldas.

Förbehåll, enligt vilket oriktig uppgift eller underlåtenhet att lämna uppgift eller att tillhandagå med utredning skulle, i fall då förfarandet ej varit svikligt, utöva inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet i vidare mån än som följer av 22 §, må ej av denne åberopas.

Om tiden för fullgörande av försäkringsgivarens betalningsskyldighet.

24 §.

Är ej tid utsatt för fullgörande av försäkringsgivarens betalningsskyldighet

Dansk Tekst.

§ 22.

Den sikrede skal, hvis han rejser Krav mod Selskabet, give dette alle ham tilgængelige Oplysninger om Forhold, som kan være af Betydning for Bedømmelsen af Forsikringsbegivenheden, for Fastsættelsen af det Beløb, Selskabet skal yde, eller for de Dækningskrav, Selskabet maatte have mod andre.

Forsømmer den sikrede at give saadanne Oplysninger, har dette den i § 21, andet Stk., angivne Virkning.

§ 23.

Er det vedtaget, at den sikrede, hvis han svigagtig opgiver eller fortier en Omstændighed, der er af Betydning for Bedømmelsen af Selskabets Ansvar, skal miste den Ret til Forsikringsydelsen, som han ellers vilde have haft, kan Retten under Hensyntagen til de Omstændigheder, under hvilke de svigagtige Forhold fandt Sted, afgøre, at Forsikringsydelsen uanset Aftalen helt eller delvis skal erlægges.

Er Oplysning eller Undladelse af at give Oplysning ikke sket i svigagtig Hensigt, har dette uanset modstaaende Aftale ikke anden Virkning end den i § 21, andet Stk., angivne.

Selskabets Betalingspligt.

§ 24.

Forsikringsydelsen kan fordres betalt 14 Dage efter, at Selskabet har været

Finsk text.

22 §.

Den, som gör gällande anspråk på grund av inträffat försäkringsfall, åligger att för utredning av fråga, som är av betydelse för bedömande av försäkringsfallet och försäkringsgivarens ansvarighet, tillhandahålla denne handling, som finnes tillgänglig, och tillhandagå med andra upplysningar, som stå till buds. För försummelse härav vare påföljd, som i 21 § första stycket sägs.

23 §.

Har förbehåll träffats att den, som efter inträffat försäkringsfall svikligen uppgivit, förtegat eller fördolt något förhållande av betydelse för försäkringsfallets bedömande, skall vara förlustig rätt, som eljest på grund av försäkringsfallet skolat tillkomma honom, må, utan hinder av förbehållet, med beaktande av de omständigheter, under vilka det svikliga förfarandet ägt rum, kunna bestämmas att försäkringsbeloppet eller någon del därav bör gäldas.

Förbehåll, enligt vilket oriktig uppgift eller underlåtenhet att lämna uppgift eller att tillhandagå med utredning skulle, i fall då förfarandet ej varit svikligt, utöva inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet i vidare mån än som följer av 22 §, må ej av denne åberopas.

Om tiden för fullgörande av försäkringsgivarens betalningsskyldighet.

24 §.

Är ej tid utsatt för fullgörande av försäkringsgivarens betalningsskyldighet i

Norsk tekst.

§ 22.

Har den sikrede fremsatt krav mot selskapet, plikter han å gå det tilhånde med oplysninger og dokumenter, som er tilgjengelige for ham, og som kan ha betydning for opgjøret mellem ham og selskapet eller for de dekningskrav selskapet måtte ha mot andre.

Forsømmer den sikrede å gi oplysninger eller utlevere dokumenter, som her er nevnt, har det de virkninger som er foreskrevet i § 21 annet ledd.

§ 23.

Er det avtalt at den som svikaktig enten gir uriktig oplysning eller lar være å gi oplysning om forhold, som er av betydning for opgjøret med selskapet, skal tape sin rett til erstatning eller forsikringssum han ellers vilde hatt krav på, kan retten under hensyntagen til de omstendigheter hvorunder det svikaktige forhold fant sted, bestemme at forsikringsbeløpet eller en del av det allikevel skal utbetales.

Foreligger der ikke svik, kan selskapet, selv om det motsatte er avtalt, ikke gjøre strengere virkninger av forsømmelsen gjeldende enn de som følger av reglene i § 21 annet ledd.

Selskapets betalingsplikt og renteplikt.

§ 24.

Den ydelse selskapet skal erlegge som følge av et inntruffet forsikringstilfelle,

Svensk text.

i anledning av inträffat försäkringsfall, skall den fullgöras en månad efter det meddelande om försäkringsfallet kommit honom till handa; dock må betalning i den mån den är beroende av utredning som i 22 § sägs, icke krävas förrän fjorton dagar förflutit efter det sådan utredning förebragts.

Förbehåll, varigenom tiden för betalningen gjorts beroende av något försäkringsgivarens beslut eller därav att betalningsskyldighet blivit genom laga dom ålagd försäkringsgivaren, må ej av denne åberopas.

Dansk Tekst.

i Stand til at indhente de Oplysninger, der er fornødne till Bedømmelse af Forsikringsbegivenheden og Fastsættelse af Forsikringsydelsens Størrelse. Er det, forinden endelig Opgørelse kan finde Sted, givet, at Selskabet ialtfald skal betale en Del af det krævede Beløb, kan denne Del forlanges udbetalt overensstemmende med Reglerne i første Punktum.

Beløbet skal af Selskabet forrentes fra Forfaldstid med 1 p. Ct. aarlig under Nationalbankens Diskonto.

Det kan ikke med Retsvirkning vedtages, at Betalingstiden skal være afhængig af nogen Beslutning af Selskabet eller deraf, at dette ved Dom er tilpligtet at betale.

Om försäkringsgivarens regressrätt.

25 §.

Har i följd av skadeförsäkring försäkringsgivaren i ersättning för skada utgivit belopp, som försäkringshavaren ägt rätt att såsom skadestånd utkräva

Selskabets Regresret.

§ 25.

Er nogen overfor den sikrede erstatningspligtig for en af Forsikringen omfattet Begivenhed, indtræder Selskabet i det Omfang, i hvilket det har betalt

Finsk text.

anledning av inträffat försäkringsfall, skall den fullgöras en månad efter det meddelande om försäkringsfallet kommit honom tillhanda; dock må betalning, i den mån den är beroende av utredning som i 22 § sägs, icke krävas förrän fjorton dagar förflutit efter det sådan utredning förebragts.

Förbehåll, varigenom tiden för betalningen gjorts beroende av något försäkringsgivarens beslut eller därav att betalningsskyldighet blivit genom laga dom ålagd försäkringsgivaren, må ej av denne åberopas.

Norsk tekst.

forfaller til betaling en måned efter utløpet av den tid selskapet trenger til å skaffe sig de oplysninger og foreta de beregninger, som er nødvendige for å bringe på det rene om det har noget ansvar og i tilfelle hvor meget det skal betale. Er det, før fullstendig opgjør kan finne sted, bragt på det rene at selskapet i hvert fall skal betale en del av det beløp som avkreves det, kan denne del kreves betalt til tid som er nevnt i forrige punktum.

Den sikrede kan kreve renter når der er gått en måned, i livsforsikring fra den dag forsikringstilfellet intraff og ellers fra den dag anmeldelsen om forsikringstilfellet innløp til selskapet. Rentefoten skal være den som gjelder for almindelig sparebankinnskudd. Går selskapets plikt ut på å godtgjøre den sikrede beløp som han skal betale til tredjemann, inntrer renteplikten tidligst den dag den sikrede har betalt beløpet. Forsømmer den sikrede å gi oplysninger eller utlevere dokumenter, som er nevnt i § 22, kan han ikke kreve renter for den tid som derved spilles.

Det kan ikke med rettsvirkning avtales at selskapets plikt til å betale renter skal inntre senere eller forøvrig være mere begrenset enn her er foreskrevet.

Om försäkringsgivarens regressrätt.

25 §.

Har i följd av skadeförsäkring försäkringsgivaren i ersättning för skada utgivit belopp, som försäkringshavaren ägt rätt att såsom skadestånd utkräva av an-

Selskapets regress mot skadevolderen.

§ 25.

Kan den sikrede forlange at tredjemann erstatter skaden, inntrer selskapet i den utstrekning det har betalt erstatning til den sikrede, i hans rett mot

Svensk text.

av annan, inträde försäkringsgivaren i rätten mot den andre, där denne uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet framkallat försäkringsfallet eller ock enligt lag är skyldig att utgiva skadestånd, evad han är till skadan vållande eller icke.

Belopp, som utgivits i anledning av liv-, olycksfalls- eller sjukförsäkring, äge försäkringsgivaren ej återkräva av den, som framkallat försäkringsfallet eller eljest i anledning därav är pliktig att gälda skadestånd; dock att, där i avtal om olycksfalls- eller sjukförsäkring försäkringsgivaren förbundit sig att för sjukvårdskostnader eller andra utgifter och förluster, som olycksfallet eller sjukdomen medfört, utgiva ersättning med verkliga beloppet av utgifterna eller förlusterna, vad sålunda av försäkringsgivaren utgivits må återkrävas, efter ty i första stycket är stadgat.

Har försäkringsgivaren förbehållit sig att i vidare mån än nu sagts inträda i den rätt till skadestånd, som i anledning av försäkringsfallet må tillkomma den skadade eller annan, det förbehåll må ej av försäkringsgivaren åberopas.

Dansk Tekst.

Erstatning til den sikrede, i dennes Ret mod den erstatningspligtige. Hvis Tredjemand har forvoldt Skaden ved en Uagtsomhed, der ikke kan betegnes som grov, eller hviler hans Ansvar udelukkende paa Reglen i D. L. 3—19—2, kan Kravet med Skadevolderen nedsættes eller efter Omstændighederne helt bortfalde.

Ved Livs-, Ulykkes- og Sygeforsikring har Selskabet intet Krav mod den, der har fremkaldt Forsikringsbegivenheden. At den sikrede har modtaget Erstatning af Selskabet eller af Skadevolderen, paavirker ved disse Forsikringer ikke hans Krav henholdsvis mod Skadevolderen eller mod Selskabet. Bestemmelserne i første Stk. finder dog Anvendelse ved Ulykkes- og Sygeforsikring, forsaavidt Forsikringsydelsen har Karakteren af en virkelig Skadeerstatning.

Selskabet kan ikke forbeholde sig Ret til at indtræde i sikredes Ret mod Tredjemand i videre Udstrækning end ovenfor hjemlet.

Om verkan av försäkringsgivarens eller försäkringstagarens obestånd.

26 §.

1 mom. Där försäkringsgivaren försättes i konkurs, förfalle försäkringsavtalet tre månader därefter. Vill försäkringstagaren före utgången av sagda tid uppsäga avtalet, vare' han därtill berät-

Retsvirkningerne af Selskabets Insolvens m. v.

§ 26.

Kommer Selskabet under Konkurs, kan Forsikringstageren hæve Aftalen. Sker dette ikke, bortfalder Aftalen dog tre Maaneder efter Konkursens Bekendtgørelse.

Finsk text.

nan, inträde försäkringsgivaren i rätten mot den andre, där denne uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet framkallat försäkringsfallet eller ock enligt lag är skyldig att utgiva skadestånd, evad han är till skadan vållande eller icke.

Belopp, som utgivits i anledning av liv-, olycksfalls- eller sjukförsäkring, äge försäkringsgivaren ej återkräva av den, som framkallat försäkringsfallet eller eljest i anledning därav är pliktig att gälda skadestånd; dock att där i avtal om olycksfalls- eller sjukförsäkring försäkringsgivaren förbundit sig att för sjukvårdskostnader eller andra utgifter och förluster, som olycksfallet eller sjukdomen medfört, utgiva ersättning med verkliga beloppet av utgifterna eller förlusterna, vad sålunda av försäkringsgivaren utgivits må återkrävas efter ty i första stycket är stadgat.

Har försäkringsgivaren förbehållit sig att i vidare mån än nu sagts inträda i den rätt till skadestånd, som i anledning av försäkringsfallet må tillkomma den skadade eller annan, det förbehåll må ej av försäkringsgivaren åberopas.

Norsk tekst.

tredjemann. Har tredjemann voldt skaden ved en uaktsomhet som ikke er grov, eller hviler hans ansvar utelukkende på bestemmelsen i Norske Lov 3—21—2, kan retten, når skaden ikke er voldt under utøvelse av næring eller bedrift, nedsette hans ansvar overfor selskapet eller helt la det bortfalle.

I livsforsikring, ulykkesforsikring og sykeforsikring inntrer selskapet ikke i den sikredes rett mot tredjemann. I ulykkesforsikring og i sykeforsikring gjelder dog det som er bestemt i første ledd, hvis det beløp selskapet skal betale, har preg av en virkelig skadeserstatning. Hvis selskapet ikke inntrer i retten mot tredjemann, tas ikke det beløp selskapet betaler den sikrede, i betraktning ved fastsettelsen av den erstatning tredjemann skal betale til ham.

Selskapet kan ikke forbeholde sig rett til i videre utstrekning enn her er sagt, å inntre i den sikredes rett mot tredjemann.

Om verkan av försäkringsgivarens eller försäkringstagarens obestånd.

26 §.

Finnes försäkringsgivaren vid utmätning sakna tillgång att betala sin gäld, eller inställer han sina betalningar, eller kommer han eljest på sådant obestånd, att det måste antagas att han

Insolvens og driftsophør.

§ 26.

Kommer selskapet under konkurs eller akkordforhandling, ophører tre måneder derefter forsikringsavtalen å gjelde. Meddelelse herom skal boet straks utferdige; den kunngjøres på den måte

Svensk text.

tigad. Inträffar under konkurs försäkringsfall, innan avtalet upphört att gälla, njutes för fordran, som därigenom uppkommer, betalningsrätt i konkursen.

Vad sålunda är stadgat skall icke äga tillämpning, då vid livförsäkringsbolags eller annan försäkringsanstalts konkurs särskild administration för tillvaratagande av försäkringstagarens rätt enligt lag skall inträda; och gälle i fråga om försäkring, som meddelats av understödsförening eller sjukkassa, vad därom är i lag särskilt stadgat.

2 mom. Finnes försäkringsgivaren vid utmätning sakna tillgång att betala sin gäld,

eller inställer han sina betalningar,

eller kommer han eljest på sådant obestånd, att det måste antagas, att han ej kan rätteligen fullgöra vad honom enligt avtalet åligger,

vare försäkringstagaren berättigad att uppsäga avtalet, där ej ofördröjligen efter anmaning säkerhet ställes för dess fullgörande.

3 mom. Då, enligt vad i denna paragraf är sagt, försäkringsavtal upphör att gälla, vare den, som genom försäkringens upphörande lider skada, berättigad till ersättning därför.

27 §.

Upphör försäkringsgivarens rätt att här i riket driva försäkringsrörelse, äge försäkringstagaren uppsäga avtalet; och skall vad i 26 § 3 mom. är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Har försäkringsgivaren trätt i likvidation, skall vad i 26 § 1 och 3 mom. stadgas äga motsvarande tillämpning;

Dansk Tekst.

Hvis Selskabet ved Eksekution er fundet at mangle Midler til at betale sin Gæld, eller det har standset sine Betalinger, eller dets Formueforhold iøvrigt viser sig at være saadanne, at det maa antages at være ude af Stand til at opfylde sine Forpligtelser, kan Forsikringstageren hæve Aftalen, hvis Selskabet undlader paa hans Opfordring uopholdelig at stille betryggende Sikkerhed for Opfyldelsen.

Naar en Forsikringsaftale hæves i Henhold til ovenstaaende Bestemmelser, er Forsikringstageren berettiget til at kræve Erstatning for den Skade, som han lider ved Forsikringens Ophør.

Ovenstaaende Regler finder ikke Anvendelse paa saadanne Livsforsikringskontrakter, der omfattes af Bestemmelserne i Lov Nr. 65 af 1 April 1914 §§ 25—31, jfr. Bekendtgørelse Nr. 299 af 30 Juni 1922.

§ 27.

Mister Selskabet Retten til at drive Forsikringsvirksomhed her i Riget, kan Forsikringstageren hæve Aftalen. Det samme gælder, hvis Selskabet sammensluttes med et andet eller overdrager sin Formue som Helhed til dette.

Er Selskabet traadt i frivillig Likvidation, bortfalder Forsikringsaftalen et

Finsk text.

ej kan rätteligen fullgöra vad honom enligt avtalet åligger,

vare försäkringstagaren, såvitt icke särskilda bestämmelser äro i lag givna om försäkringsrörelsens fortsättande i händelse av försäkringsgivarens obestånd, berättigad att uppsäga avtalet, där ej ofördröjligen efter anmaning säkerhet ställes för dess fullgörande.

Varder försäkringsgivaren försatt i konkurs, vare försäkringstagaren, ändå att säkerhet bjudes, berättigad att uppsäga avtalet. Sker det ej, vare avtalet likväl förfallet tre månader efter konkursens början. Inträffar dessförinnan försäkringsfall, njute den, som äger fordran på grund av försäkringsfallet, rätt till betalning såsom borgenär i konkursen.

Då, enligt vad i denna paragraf är sagt, försäkringsavtal upphör att gälla, vare den, som genom försäkringens upphörande lider skada, berättigad till ersättning därför.

27 §.

Upphör försäkringsgivarens rätt att här i riket driva försäkringsrörelse, äge försäkringstagaren uppsäga avtalet.

Brytes bolag eller upplöses förening, som driver försäkringsrörelse, förfalle försäkringsavtalet ett år efter det beslut om bolagets brytande eller föreningens upplösande fattades. Vill försäkrings-

Norsk tekst.

Forsikringsrådet bestemmer. Vil forsikringstageren forinnen si op avtalen, kan han gjøre det uten varsel.

Viser det sig, uten at konkurs eller akkordforhandling er åpnet, at selskapets formuesforhold er sådanne at det må antas at det ikke vil være istand til å opfylle sine forpliktelser, kan forsikringstageren heve avtalen, såfremt selskapet ikke stiller betryggende sikkerhet.

Det som her er sagt, gjelder ikke livsforsikringsselskaper.

§ 27.

Taper selskapet sin rett til å drive forsikringsvirksomhet her i landet, kan forsikringstageren si op avtalen uten varsel.

Er der fattet beslutning om frivillig opløsning av selskapet, ophører forsikringsavtalen å gjelde et år efterat beslutningen er fattet. Meddelelse herom

Svensk text.

dock att avtalet förfaller först ett år efter likvidationens början.

28 §.

Ej må försäkringsgivaren åberopa förbehåll, enligt vilket försäkringen skall upphöra i händelse försäkringstagaren försättes i konkurs eller kommer på sådant obestånd som i 26 § 2 mom. avses; dock äge i avtal om skadeförsäkring försäkringsgivaren förbehålla sig rätt att uppsäga avtalet med fjorton dagars uppsägningstid.

Om preskription.

29 §.

Den, som vill bevaka fordringsrätt på grund av försäkringsavtal, skall i laga ordning anhängiggöra sin talan inom tre år från det han fick kännedom om att fordringen kunde göras gällande samt i varje fall inom fem år från det sådant tidigast kunnat ske. Underlåtes det, vare fordringsägaren sin rätt förlustig. Har sådan fordran kommit under dispaschörs behandling, vare så ansett som om den blivit genom talan bevakad.

Dansk Tekst.

Aar efter, at Likvidationen er begyndt. Forsikringstageren kan inden Udløbet af dette Tidsrum hæve Aftalen, hvis Selskabet undlader paa hans Opfordring uopholdelig at stille betryggende Sikkerhed for Opfyldelsen.

Bestemmelserne i § 26 næstsidste og sidste Stykke finder tilsvarende Anvendelse.

§ 28.

Kommer Forsikringstageren under Konkurs, eller aabnes der Forhandling om Tvangsakkord udenfor Konkurs i hans Bo, har dette, selvom andet er aftalt, ingen Virkning paa Forsikringsaftalen udover, hvad der følger af Lovgivningens almindelige Regler. Dog kan Selskabet ved Skadesforsikring betinge sig Ret til at opsige Aftalen med 14 Dages Varsel.

Forældelse.

§ 29.

Krav, der er grundede i Forsikringsaftalen, forældes 1 Aar efter Udgangen af det Kalenderaar, i hvilket Fordringshaveren fik Kundskab om Kravet og om, at det er forfaldet, og ialtfald 5 Aar efter Kravets Forfaldstid. Iøvrigt finder Reglerne i Lov Nr. 274 af 22 December 1908 §§ 1—3 Anvendelse.

Finsk text.

tagaren före utgången av sagda tid häva avtalet, vare han därtill berättigad.

I fall, som här avses, äge vad i 26 § sista stycket är stadgat motsvarande tillämpning.

28 §.

Ej må försäkringsgivaren åberopa förbehåll, enligt vilket försäkringen skall upphöra i händelse försäkringstagaren försättes i konkurs eller kommer på sådant obestånd, som i 26 § avses; dock äge i avtal om skadeförsäkring försäkringsgivaren förbehålla sig rätt att uppsäga avtalet med fjorton dagars uppsägningstid.

Om preskription.

29 §.

Den, som vill bevaka fordringsrätt på grund av försäkringsavtal, skall i laga ordning anhängiggöra sin talan inom tre år från det han fick kännedom om att fordringen kunde göras gällande samt i varje fall inom fem år från det sådant tidigast kunnat ske. Underlåtes det, vare fordringsägaren sin rätt förlustig. Har sådan fordran kommit under dispaschörs behandling, vare så ansett som om den blivit genom talan bevakad.

Norsk tekst.

skal selskapet straks utferdige; den kunngjøres på den måte Forsikringsrådet bestemmer. Vil forsikringstageren forinnen si op avtalen, kan han gjøre det uten varsel.

Selskapet plikter å betale erstatning til den annen part for det tap han lider som følge av at forholdet ophører før tiden.

Det som her er sagt, gjelder ikke livsforsikringsselskaper.

§ 28.

Det kan ikke med rettsvirkning avtales at selskapets ansvar skal falle bort, hvis forsikringstageren kommer under konkurs eller akkordforhandling eller ellers blir insolvent.

I skadeforsikring kan selskapet dog betinge sig rett til å si op avtalen med fjorten dages varsel.

Foreldelse.

§ 29.

Foreldelsesfristen for krav som utledes av forsikringsavtalen er tre år, regnet fra utløpet av det kalenderår i hvilket fordringshaveren har fått kunnskap om sitt krav og tidligst kunde ha gjort det gjeldende. Forsåvidt angår krav paa erstatning eller forsikringssum, inntrer foreldelse dog senest 10 år efterat forsikringstilfellet er inntruffet. Forøvrig kommer lovgivningens almindelige bestemmelser om foreldelse til anvendelse.

Svensk text.

30 §.

Har försäkringsgivaren träffat förbehåll, enligt vilket fordringsägaren skulle, vid påföljd av rättsförlust, anhängiggöra sin talan tidigare än i 29 § är sagt, må sådan påföljd ej göras gällande, med mindre försäkringsgivaren skriftligen förelagt fordringsägaren att inom viss tid, ej understigande sex månader, anhängiggöra sin talan samt fordringsägaren den tid försuttit.

Förbehåll, att försäkringsgivarens ansvarighet för inträffat försäkringsfall skall vara beroende av att den, som äger fordran på grund av försäkringsfallet, giver försäkringsgivaren sitt anspråk till känna inom viss tid, må ej åberopas gent emot fordringsägare, som framställt anspråk inom sex månader, från det han fått kännedom om sin fordran.

Om förbehåll angående avtals förlängning.

31 §.

Har förbehåll träffats, att avtal om försäkring för viss tid skall, där uppsägning ej sker, anses förlängt för tid, som överstiger ett år, må det förbehåll ej åberopas av försäkringsgivaren, med mindre han senast en månad före uppsägningstidens utgång givit försäkringstagaren meddelande, som innefattar erinran om förbehållet.

Om rätt att anlita biträde vid förhandling med försäkringsgivaren.

32 §.

Förbehåll innefattande förbud för försäkringstagaren eller annan, som gör

Dansk Tekst.

§ 30.

Aftale om, at den sikrede mister sit Krav, dersom han ikke paataler det inden en kortere Frist end den i § 29 angivne kan ikke gøres gældende, medmindre Selskabet skriftligt med mindst 6 Maaneders Varsel har givet ham Meddelelse om Fristens Længde og om Følgerne af, at Fristen ikke overholdes.

Aftale om, at Selskabet skal være fri for Ansvar, dersom Krav i Anledning af en Forsikringsbegivenhed ikke fremsættes overfor Selskabet inden en vis Frist, kan ikke gøres gældende overfor den, der fremsætter saadant Krav inden 3 Maaneder efter, at han har faaet Kundskab om de Omstændigheder, der begrunder Kravet.

Aftale om Forlængelse af Forsikringen.

§ 31.

Vedtagelse om, at Undladelse af at opsige en Forsikring skal medføre, at den anses forlænget for længere Tid end et Aar, kan ikke af Selskabet gøres gældende, medmindre det tidligst tre og senest en Maaned før Opsigelsestidens Udløb har givet Forsikringstageren Meddelelse, hvorved han paamindes om, at saadan Forlængelse indtræder, hvis Opsigelse ikke finder Sted.

Voldgiftsaftaler m. v.

§ 32.

Det kan ikke gyldigt aftales, at den sikrede eller Forsikringstageren ved

Finsk text.

30 §.

Har försäkringsgivaren träffat förbehåll, enligt vilket fordringsägaren skulle, vid påföljd av rättsförlust, anhängiggöra sin talan tidigare än i 29 § är sagt, må sådan påföljd ej göras gällande, med mindre försäkringsgivaren skriftligen förelagt fordringsägaren att inom viss tid, ej understigande sex månader, anhängiggöra sin talan samt fordringsägaren den tid försuttit.

Om förbehåll angående avtals förlängning.

31 §.

Har förbehåll träffats att avtal om försäkring för viss tid skall, där uppsägning ej sker, anses förlängt för tid, som överstiger ett år, må det förbehåll ej åberopas av försäkringsgivaren, med mindre han senast en månad före uppsägningstidens utgång givit försäkringstagaren meddelande, som innefattar erinran om förbehållet.

Om rätt att anlita biträde vid förhandling med försäkringsgivaren.

32 §.

Förbehåll, innefattande förbud för försäkringstagaren eller annan, som gör

Norsk tekst.

§ 30.

Er det truffet avtale om at selskapet skal være fri for ansvar, om den sikrede ikke inntaler sit krav innen kortere frist enn i § 29 nevnt, begynner fristen først å løpe fra den dag, selskapet skriftlig har minnet den sikrede om fristen, dens lengde og følgene av at den oversittes. Fristen må ikke være kortere enn seks måneder.

Er det truffet avtale om at selskapet skal være fri for ansvar, hvis krav ikke kommer det ihende innen en viss tid, svarer selskapet allikevel, hvis kravet fremsettes innen utløpet av seks måneder regnet fra den dag den som fremsetter kravet har fåt kunnskap om de omstendigheter som begrunner det. Kongen eller den han dertil bemyndiger, kan for bestemte forsikringsarter fastsette en annen frist enn her bestemt.

Avtale om forlengelse av forsikringen.

§ 31.

Er det forbeholdt at forsikringen skal forlenges med mere enn ett år ad gangen om opsigelse ikke skjer, kan selskapet ikke påberope forbeholdet, medmindre det minst en måned før opsigelsesfristen utløper, har avgitt meddelelse til forsikringstageren, hvori han minnes om forlengelsen.

Rettshjelp, voldgift.

§ 32.

Det kan ikke med rettsvirkning avtales at forsikringstageren eller den sik-

Svensk text.

gällande anspråk på grund av avtalet, att vid förhandling med försäkringsgivaren anlita biträde vare ogillt.

Har försäkringsgivaren träffat förbehåll om skyldighet för den, som skall förhandla med honom, att personligen tillstädeskomma vid sådan förhandling, må ej det förbehåll göras gällande, där dess tillämpning skulle medföra oskälig kostnad eller svårighet.

Om vissa meddelanden enligt denna lag.

33 §.

Är sådant meddelande, som avses i 8, 14, 21, 31, 46 eller 48 §, inlämnat för befordran med post eller telegraf eller eljest på ändamålsenligt sätt avsänt, och varder det försenat eller kommer det icke fram, må ej den omständighet föranleda, att avsändaren förlorat talan eller rättighet.

Dansk Tekst.

Forhandlinger med Selskabet ikke maa lade sig bistaa af andre.

Aftale om, at den sikrede eller Forsikringstageren skal give personligt Møde ved saadanne Forhandlinger, kan ikke gøres gældende, naar dens Opfyldelse vilde være forbundet med uforholdsmæssigt Besvær eller Bekostning.

Aftale om, att fremtidige Tvistigheder skal være unddraget Domstolenes Afgørelse, kan tilsidesættes af Retten, naar Bestemmelserne om, hvorledes den Myndighed, til hvilken Afgørelsen er henlagt, skal sammensættes og virke, skønnes ikke at være betryggende for den sikrede.

Visse Meddelelser.

§ 33.

Meddelelser fra Selskabet til Forsikringstageren eller den sikrede bliver først virksomme, naar de modtages af denne, medmindre det skyldes Undladelse af at anmelde Flytning eller andet Forhold hos Modtageren, at Meddelelsen ikke eller ikke rettidigt fremkommer, idet Retsvirkningen af Meddelelsen da indtræder Dagen efter, at den under normale Forhold vilde være kommet den paagældende i Hænde.

Naar den sikrede har indleveret saadan Meddelelse, som omhandles i §§ 21, 46 og 67, til Befordring med Telegram eller Post, eller hvor andet forsvarligt Befordringsmiddel benyttes, har afgivet den til Befordring dermed, gaar det ikke ud over ham, at Meddelelsen forsinkes eller ikke kommer frem.

Finsk text.

gällande anspråk på grund av avtalet, att vid förhandling med försäkringsgivaren anlita biträde, vare ogillt.

Har försäkringsgivaren träffat förbehåll om skyldighet för den, som skall förhandla med honom, att personligen tillstädeskomma vid sådan förhandling, må ej det förbehåll göras gällande, där dess tillämpning skulle medföra oskälig kostnad eller svårighet.

Om vissa meddelanden enligt denna lag.

33 §.

Är sådant meddelande, som avses i 8, 21, 31, 46, 48 eller 67 §, inlämnat för befordran med post eller telegraf eller eljest på ändamålsenligt sätt avsänt och varder det försenat eller kommer det icke fram, må ej den omständighet föranleda att avsändaren förlorat talan eller rättighet.

Norsk tekst.

rede skal være utelukket fra under forhandlinger med selskapet å bruke hjelp av sakførere eller andre.

Er der truffet avtale om at forsikringstageren eller den sikrede skal være personlig tilstede under forhandlinger med selskapet, er avtalen uforbindende, hvis personlig fremmøte vilde være forbundet med urimelig uleilighet eller omkostning.

Er der truffet avtale om at fremtidige tvistemål skal være unndratt domstolenes avgjørelse, kan retten tilsidesette avtalen, forsåvidt den inneholder bestemmelser der ikke gir trygghet for en forsvarlig saksbehandling.

Opsigelser m. v.

§ 33.

Er slik meddelelse som er nevnt i §§ 8, 14, 21, 31, 46 eller 48 innlevert til befordring med telegraf eller post eller avsendt med annet forsvarlig befordringsmiddel, går det ikke ut over avsenderen, om meddelelsen blir forsinket eller ikke kommer frem.

Har forsikringstageren eller den sikrede forandret sin adresse uten å underrette selskapet om det, kan dette, om det vil avgi nogen erklæring overfor ham eller rette nogen henvendelse til ham, med rettsvirkning benytte den siste adresse som var det bekjent.

Er en erklæring avgitt under sådan adresse, og er den av den art at den først skulde virke, når den er nådd frem til adressaten, inntrer virkningen, hvis erklæringen ikke tidligere er nådd frem, dagen efter at den er kommet frem til den postanstalt, brevet er adressert til.

Svensk text.

Om ogiltighet av försäkringsvillkor, som leder till uppenbar obillighet.

34 §.

Skulle tillämpningen av någon i försäkringsavtal upptagen bestämmelse, som ej tillika är innefattad i denna lag, leda till uppenbar obillighet, må bestämmelsen lämnas utan avseende, där sådant överensstämmer med god sedvänja inom försäkringsväsendet.

II. Om skadeförsäkring.

A. Allmänna bestämmelser.

Om skadeförsäkrings föremål.

35 §.

Till föremål för skadeförsäkring må göras varje lagligt intresse, som kan uppskattas i penningar. Försäkringen må avse försäkringstagarens eller tredje mans intresse.

Om försäkringsvärdet.

36 §.

Har försäkring tagits å gods utan angivande av det intresse, som är föremål för försäkringen, skall denna antagas avse sådant intresse, som är beroende av att värdet av själva godset icke minskas eller går förlorat, men icke annat intresse, som är förknippat med godset, såsom att hinder icke möter för dess användning under viss tid eller på beräknat sätt.

Dansk Tekst.

Ugyldighed af Bestemmelser, der leder til aabenbar Ubillighed.

§ 34.

Leder en Bestemmelse i Forsikringsaftalen, der afviger fra, hvad denne Lov vilde medføre, i det enkelte Tilfælde til aabenbart urimelige Resultater, skal Bestemmelsen tilsidesættes, forsaavidt dette vilde stemme med god Forsikringspraksis.

II. Skadesforsikring.

A. Almindelige Bestemmelser.

Skadesforsikringens Genstand.

§ 35.

Enhver lovlig Interesse, der lader sig ansætte i Penge, kan være Genstand for Skadesforsikring. Forsikringen kan tegnes for Forsikringstagerens eller Tredjemands Interesse.

Forsikringsværdien.

§ 36.

Er Tingsforsikring tegnet uden Angivelse af nogen bestemt Interesse, skal Forsikringen anses at dække den Interesse, der knytter sig til, at selve Tingens Værdi ikke forringes ved Forsikringsbegivenheden, men omfatter ikke anden til Tingens Bevarelse knyttet Interesse. Selskabet svarer saaledes ikke for Driftstab eller for Skade, som skyldes, at Tingen ikke kan anvendes til den Tid og paa den Maade, som er forudsat.

Finsk text.

Om ogiltighet av försäkringsvillkor, som leder till uppenbar obillighet.

34 §.

Skulle tillämpningen av någon i försäkringsavtal upptagen bestämmelse, som ej tillika är innefattad i denna lag, leda till uppenbar obillighet, må bestämmelsen lämnas utan avseende, där sådant överensstämmer med god sedvänja inom försäkringsväsendet.

II. Om skadeförsäkring.

A. Allmänna bestämmelser.

Om skadeförsäkrings föremål.

35 §.

Till föremål för skadeförsäkring må göras varje lagligt intresse, som kan uppskattas i penningar. Försäkringen må avse försäkringstagarens eller tredje mans intresse.

Om försäkringsvärdet.

36 §.

Har försäkring tagits å gods utan angivande av det intresse, som är föremål för försäkringen, skall denna antagas avse det intresse att värdet av godset såsom sådant icke minskas eller går förlorat, men icke annat intresse, som är förknippat med godset, såsom att hinder icke möter för dess användning under viss tid eller på beräknat sätt.

Norsk tekst.

Forsikringsbetingelser som fører til åpenbart urimelige resultater.

§ 34.

Vilde det i noget tilfelle stride mot god forsikringspraksis å gjøre en bestemmelse i forsikringsavtalen gjeldende, og vilde anvendelsen av den føre til åpenbart urimelige resultater, skal den forsåvidt settes ut av betraktning. Dette gjelder dog ikke hvis bestemmelsen ogsaa findes i nærværende lov.

II. Skadeforsikring.

A. Almindelige bestemmelser.

Skadeforsikringens gjenstand.

§ 35.

Gjenstand for skadeforsikring kan enhver lovlig interesse være, når den lar sig ansette i penger. Forsikringen kan gjelde forsikringstagerens eller tredjemanns interesse.

Forsikringsverdien.

§ 36.

Tegnes forsikring på en ting uten at det er angitt, hvilken interesse forsikres, anses forsikringen som begrenset til verdien av selve tingen, og omfatter ikke annen interesse som knytter sig til den.

Svensk text.

37 §.

Värdet å gods, som skadats eller förstörts, skall, med undantag som i 38 och 75 §§ sägs, anses motsvara vad det omedelbart före försäkringsfallet skulle hava kostat att få godset ersatt med nytt gods av samma slag med hänsyn tagen till vad godset kan hava förlorat i värde genom ålder och bruk, nedsatt användbarhet eller annan omständighet.

Vid beräknande av ersättning för skada å byggnad, som blivit av försäkringshavaren iståndsatt, må avdraget ej avse annat än skillnaden mellan nytt och gammalt.

38 §.

Varor, som av en yrkesidkare tillverkats eller anskaffats för att försäljas, skola uppskattas till det pris, som de kunna antagas hava bort inbringa, om han omedelbart före försäkringsfallet sålt dem till annan för försäljning i rörelse av samma slag. Vid uppskattningen skall alltså hänsyn tagas till undgången försäljningskostnad eller handelsrisk, uppkommen räntevinst eller annan dylik besparing.

39 §.

Ej vare försäkringsgivaren pliktig att såsom ersättning för inträffad skada utgiva större belopp än som erfordras för förlustens täckande, ändå att överenskommet försäkringsbelopp är större.

Är avtal träffat, att timad skada skall ersättas efter visst angivet värde å gods, varå försäkring tagits, eller att ersättning eljest skall utgå efter grund, som icke finnes i denna lag stadgad, vare

Dansk Tekst.

§ 37.

Med de i §§ 38 og 75 nævnte Undtagelser ansættes Tingens Værdi til det Beløb, der efter Priserne umiddelbart før Forsikringsbegivenheden vilde kræves til Genanskaffelse af den tilintetgjorte eller beskadigede Genstand med rimeligt Fradrag for Værdiforringelse ved Alder, Brug, nedsat Anvendelighed eller andre Omstændigheder.

Genopføres eller istandsættes en beskadiget Bygning, finder Fradrag dog kun Sted for Forskellen mellem gammelt og nyt.

§ 38.

Erstatning for Genstande, som den sikrede selv har tilvirket til Salg, fastsættes paa Grundlag af den Pris, som ved Salg paa almindelige Vilkaar vilde kunne opnaas umiddelbart før Forsikringsbegivenhedens Indtræden, med Fradrag for regelmæssige Salgsomkostninger, undgaaet Handelsrisiko samt Fordelen ved kontant Betaling.

§ 39.

Selskabet er, selv om andet er aftalt, ikke forpligtet til at udrede større Erstatning end, hvad der kræves til den lidte Skades Dækning.

Er ved en før Forsikringsbegivenheden med Selskabet truffet Aftale den forsikrede Genstand ansat til en bestemt Værdi eller bestemt Vurderingsregler vedtaget, er saadan Aftale bindende for Selskabet, for saa vidt det

Finsk text.

37 §.

Värdet å gods, som skadats eller förstörts, skall med undantag, som i 38 och 75 §§ sägs, anses motsvara vad det omedelbart före försäkringsfallet skulle hava kostat att få godset ersatt med nytt gods av samma slag med hänsyn tagen till vad godset kan hava förlorat i värde genom ålder och bruk, nedsatt användbarhet eller annan omständighet.

Vid beräknande av ersättning för skada å byggnad, som blivit av försäkringshavaren iståndsatt, må avdraget ej avse annat än skillnaden mellan nytt och gammalt.

38 §.

Varor, som av en yrkesidkare tillverkats för att försäljas, skola uppskattas till det pris, som de kunna antagas hava bort inbringa, om han omedelbart före försäkringsfallet sålt dem till annan för försäljning i rörelse av samma slag. Vid uppskattningen skall alltså hänsyn tagas till undgången försäljningskostnad eller handelsrisk, uppkommen räntevinst eller annan dylik besparing.

39 §.

Ej vare försäkringsgivaren pliktig att såsom ersättning för inträffad skada utgiva större belopp än som erfordras för förlustens täckande, ändå att överenskommet försäkringsbelopp är större.

Är avtal träffat, att timad skada skall ersättas efter visst angivet värde å gods, varå försäkring tagits, eller att ersättning eljest skall utgå efter grund, som icke finnes i denna lag stadgad, vare det

Norsk tekst.

§ 37.

Verdien av tingen ansettes med den undtagelse som følger av § 38 og § 75 til det beløp som det vilde kostet den sikrede å anskaffe sig en tilsvarende ting, beregnet efter prisene umiddelbart før forsikringstilfellet inntrådte og med fradrag for verdiforringelse, tingen har lidt på grunn av elde, bruk, nedsatt anvendelighet eller andre omstendigheter.

Er en bygning sat i stand eller bygget op igjen, bestemmes fradraget alene under hensyntagen til verdiforringelse ved elde og bruk.

§ 38.

Verdien av varer, som den sikrede selv har fremstillet til salg, ansettes til det beløp som det antas, at den sikrede kunde opnådd, om han hadde solgt varene umiddelbart før forsikringstilfellet inntraff; fradrag gjøres for sparede omkostninger, undgått handelsrisiko og fordelen ved kontant betaling.

§ 39.

Selskapet plikter, selv om annet er avtalt, ikke å betale større erstatning enn nødvendig er for å dekke den skade den sikrede har lidt.

Er der før forsikringstilfellet intreffer, sluttet avtale om at skaden skal erstattes efter en bestemt angitt verdi eller forøvrig efter bestemte regler, er avtalen bindende for selskapet, forsåvidt det ikke godtgjør at anvendelsen av den

Svensk text.

det avtal bindande för försäkringsgivaren, så vitt han icke gitter visa, att med tillämpning därav ersättningen komme att uppgå till högre belopp än som erfordras för förlustens täckande.

Om underförsäkring.

40 §.

Finnes försäkringsbeloppet understiga det försäkrade intressets värde, vare försäkringsgivaren, där ej annat framgår av omständigheterna, ansvarig allenast för så stor del av inträffad skada, som svarar mot förhållandet mellan försäkringsbeloppet och sagda värde.

Om dubbelförsäkring.

41 §.

Är, när försäkringsfall inträffar, samma intresse försäkrat hos flera försäkringsgivare mot samma fara, vare envar försäkringsgivare gent emot försäkringshavaren ansvarig såsom vore han ensam försäkringsgivare.

42 §.

Äro flera försäkringsgivare ansvariga för skada, och överstiger summan av de särskilda ansvarighetsbeloppen den ersättning, som i det hela tillkommer försäkringshavaren, varde ansvarigheten försäkringsgivarna emellan fördelad efter förhållandet mellan ansvarighetsbeloppen. Uppkommer brist hos någon, skall den fördelas å de övriga efter det förhållande här ovan är sagt.

Dansk Tekst.

ikke godtgør, at der derved vilde blive erstattet mere end den lidte Skade.

Underforsikring.

§ 40.

Er Forsikringssummen lavere end den forsikrede Interesses Værdi, hæfter Selskabet kun efter Forholdet mellem Forsikringssummen og den nævnte Værdi.

Dobbeltforsikring.

§ 41.

Er samme Interesse forsikret mod samme Fare hos flere Selskaber, hæfter hvert Selskab, som om det var Eneforsikrer.

§ 42.

Er flere Selskaber ansvarlige for en Skade, og er den Erstatning, der skal udredes, mindre end de Erstatningsbeløb, for hvilke Selskaberne tilsammen hæfter, fordeles Ansvaret Selskaberne imellem i Forhold til de Beløb, for hvilke hvert af dem hæfter. Kan et af Selskaberne ikke udrede sin Andel, fordeles det manglende Beløb mellem de øvrige i tilsvarende Forhold indenfor den

Finsk text.

avtal bindande för försäkringsgivaren, såvitt han icke gitter visa att med tillämpning därav ersättningen komme att uppgå till väsentligt högre belopp än som erfordras för förlustens täckande.

Om underförsäkring.

40 §.

Finnes försäkringsbeloppet understiga det försäkrade intressets värde, vare försäkringsgivaren, där ej annat framgår av omständigheterna, ansvarig allenast för så stor del av inträffad skada, som svarar mot förhållandet mellan försäkringsbeloppet och sagda värde.

Om dubbelförsäkring.

41 §.

Är, när försäkringsfall inträffar, samma intresse försäkrat hos flera försäkringsgivare mot samma fara, vare envar försäkringsgivare gentemot försäkringshavaren ansvarig såsom vore han ensam försäkringsgivare.

42 §.

Äro flera försäkringsgivare ansvariga för skada och överstiger summan av de särskilda ansvarighetsbeloppen den ersättning, som i det hela tillkommer försäkringshavaren, varde ansvarigheten försäkringsgivarna emellan fördelad efter förhållandet mellan ansvarighetsbeloppen. Uppkommer brist hos någon, skall den fördelas å de övriga efter det förhållande här ovan är sagt.

Norsk tekst.

vilde føre til at den sikrede fikk mere enn erstatning for den skade han har lidt.

Underforsikring.

§ 40.

Er forsikringssummen mindre enn forsikringsverdien, skal selskapet bare erstatte så stor del av skaden som svarer til forholdet mellem forsikringssummen og forsikringsverdien.

Forsikring i flere selskaper; dobbeltforsikring.

§ 41.

Er en interesse forsikret mot samme fare i flere selskaper, svarer hvert av dem overfor den sikrede, som om de andre forsikringer ikke var tegnet.

§ 42.

Er en interesse forsikret mot samme fare i flere selskaper og utgjör summen av de erstatningsbeløp den sikrede kan kræve av hvert av selskapene et større beløp enn nødvendig er for å dekke den skade han har lidt, deles erstatningen selskapene imellem efter forholdet mellem de nevnte erstatningsbeløp. Har noget av selskapene betalt mere til den sikrede enn det efter denne

Svensk text.

Dansk Tekst.

ved første Punktum angivne Begrænsning.

43 §.

Har förbehåll träffats, enligt vilket försäkringsgivaren skulle vara helt eller delvis fri från ansvarighet såframt samma intresse är eller varder försäkrat jämväl hos annan försäkringsgivare, äge försäkringshavaren likväl rätt till ersättning för inträffad skada i den mån han icke på grund av annan försäkring kan utfå sådan ersättning. Hava flera försäkringsgivare meddelat försäkring av samma intresse, och har envar av dem betingat sig ansvarsfrihet såsom nyss är nämnt, vare, utan hinder därav, envar ansvarig i förhållande till det belopp, för vilket han skolat svara om försäkringen varit meddelad av honom allena; yppas brist hos någon av försäkringsgivarna, vare de övriga efter nyssnämnda förhållande ansvariga för bristen.

Slutes försäkringsavtal sålunda, att icke blott ansvarigheten utan även rätten till premie är beroende av att annan försäkring ej är meddelad, äge stadgandena i första stycket ej tillämpning.

Utan hinder av stadgandena i första stycket stånde försäkringsgivaren öppet att göra sin ansvarighet beroende av att det intresse försäkringen avser hålles till viss del oförsäkrat.

§ 43.

Er der i Forsikringsavtalen truffet Forbehold om, at Selskabet helt eller delvis skal være fri for Ansvar, hvis samme Interesse er eller bliver forsikret i andet Selskab, har den sikrede dog Ret til Erstatning for Skade, som han ikke faar godtgjort ifølge en anden Forsikring. Har flere Selskaber tegnet Forsikring paa samme Interesse, og har de alle betinget deres Ansvar af, at der ikke andetsteds er tegnet Forsikring paa samme Interesse, hæfter alle Selskaberne desuagtet i Forhold til det Beløb, med hvilket hvert af dem vilde have svaret, hvis det alene havde tegnet Forsikringen. Kan et af Selskaberne ikke udrede sin Andel, fordeles det manglende Beløb i tilsvarende Forhold paa de andre Selskaber.

Er ifølge Aftalen ikke blot Ansvaret, men ogsaa Retten til Præmien afhængig af, at Forsikring ikke tegnes andetsteds, finder Bestemmelserne i 1ste Stk. ikke Anvendelse.

Selskabet kan gøre sit Ansvar betinget af, at den sikrede selv bærer Risikoen for en Del af den forsikrede Interesse, samt deraf at han ikke andetsteds forsikrer anden Interesse end den i § 36 angivne.

Finsk text.

43 §.

Har förbehåll träffats, enligt vilket försäkringsgivaren skulle vara helt eller delvis fri från ansvarighet, såframt samma intresse är eller varder försäkrat jämväi hos annan försäkringsgivare, äge försäkringshavaren likväl rätt till ersättning för inträffad skada, i den mån han icke på grund av annan försäkring kan utfå sådan ersättning. Hava flera försäkringsgivare meddelat försäkring av samma intresse och har envar av dem betingat sig ansvarsfrihet så som nyss är nämnt, vare utan hinder därav envar ansvarig i förhållande till det belopp, för vilket han skolat svara, om försäkringen varit meddelad av honom allena; yppas brist hos någon av försäkringsgivarna, vare de övriga efter nyssnämnda förhållande ansvariga för bristen.

Slutes försäkringsavtal sålunda, att icke blott ansvarigheten utan även rätten till premie är beroende av att annan försäkring ej är meddelad, äge stadgandena i första stycket ej tillämpning.

Utan hinder av stadgandena i första stycket stånde försäkringsgivaren öppet att göra sin ansvarighet beroende av att det intresse försäkringen avser hålles till viss del oförsäkrat.

Norsk tekst.

regel skal svare for, kan det gjøre regress gjeldende mot de andre; kan noget av selskapene ikke betale sin del, utlignes den på de andre selskaper.

Det som her er bestemt kan ikke påberopes av selskap som ikke selv er forpliktet til å finne sig i sådan utligning.

§ 43.

Er det avtalt at selskapet skal være fri for ansvar, om den interesse det har forsikret, også er forsikret annetsteds, har den sikrede allikevel rett til erstatning for skade, han ikke får dekket i de andre selskaper. Har flere selskaper forsikret samme interesse, og har de alle betinget sig å være fri, om interessen er eller blir forsikret annetsteds, svarer hvert av dem i forhold til det beløp det skulde utredet, om forsikring var tegnet bare av det; kan noget av selskapene ikke betale sin del, utlignes den på de andre selskaper.

Er det avtalt at selskapet skal være fri for ansvar om forsikring er eller blir tegnet annetsteds og at det, om dette viser sig å være tilfelle, ikke har ret til premie, kommer det som er bestemt i forrige ledd ikke til anvendelse.

Selskapet kan gjøre sit ansvar betinget av at en del av interessen holdes uforsikret.

Svensk text.

44 §.

Försäkringshavare, som hos försäkringsgivaren framställer anspråk i anledning av inträffat försäkringsfall, vare pliktig att därvid lämna uppgift å försäkring, varigenom samma intresse må hava försäkrats av annan försäkringsgivare. Försummas det, och kan försummelsen anses hava länt försäkringsgivaren till men, vare denne i mån därav berättigad till skäligt avdrag å ersättningsbeloppet eller till fullständig befrielse från ansvarighet.

Innehåller försäkringsavtal förbehåll, enligt vilket anmälan om försäkring hos annan försäkringsgivare skall göras i annat fall än i första stycket sägs, må avtalet ej av försäkringsgivaren åberopas, så vitt däri är utsatt annan påföljd för underlåtenhet än som i första stycket är för där avsett fall stadgad.

Om fareökning.

45 §.

Varder faran ökad genom en med försäkringshavarens vilja tillkommen ändring i förhållande, varom uppgift intagits i försäkringsbrevet eller som försäkringstagaren vid avtalets slutande uppgivit för försäkringsgivaren, och är ej ökningen av sådan beskaffenhet, att försäkringsgivaren måste anses hava tagit den i beräkning, vare denne fri från ansvarighet, där det kan antagas, att han, om det genom ändringen uppkomna förhållandet förefunnits vid avtalets slutande, över huvud ej skulle hava meddelat försäkring.

Kan det antagas, att försäkringsgiva-

Dansk Tekst.

§ 44.

Den sikrede er forpligtet till at give det Selskab, som han afkræver Erstatning, Underretning om, hos hvilke Selskaber der tillige er tegnet Forsikring, og er ansvarlig for Tab, som foraarsages ved, at saadan Underretning forsømmes.

Er det aftalt, at Forsikringstageren eller den sikrede, før Forsikringsbegivenheden indtræder, skal give Selskabet Meddelelse, hvis samme Interesse forsikres andetstedts, har Forsømmelse af at give saadan Meddelelse, uanset modstaaende Aftale, ikke anden Virkning end den i første Stk. foreskrevne.

Fareforøgelse.

§ 45.

Bliver med den sikredes Vilje en i Policen bestemt angivet Fareomstændighed saaledes ændret, at Selskabets Risiko derved forøges ud over, hvad der ved Aftalens Afslutning kan antages at være taget i Betragtning, er Selskabet fri for Ansvar, hvis det ikke vilde have overtaget Forsikringen, saafremt de ved Ændringen hidførte Forhold havde foreligget, da Aftalen blev avsluttet.

Maa det antages, at Selskabet vilde have tegnet Forsikringen, men paa andre Vilkaar, hæfter det saaledes, som det mod den aftalte Præmie vilde have fortsat Forsikringen, om Fareforøgelsen

Finsk text.

44 §.

Försäkringshavare, som hos försäkringsgivaren framställer anspråk i anledning av inträffat försäkringsfall, vare pliktig att därvid lämna uppgift å försäkring, varigenom samma intresse må hava försäkrats av annan försäkringsgivare. Försummas det och kan försummelsen anses hava länt försäkringsgivaren till men, vare denne i mån därav berättigad till skäligt avdrag å ersättningsbeloppet eller till fullständig befrielse från ansvarighet.

Innehåller försäkringsavtal förbehåll, enligt vilket anmälan om försäkring hos annan försäkringsgivare skall göras i annat fall än i första stycket sägs, må avtalet ej av försäkringsgivaren åberopas, såvitt däri är utsatt annan påföljd för underlåtenhet än som i första stycket är för där avsett fall stadgad.

Om fareökning.

45 §.

Varder faran ökad genom en med försäkringshavarens vilja tillkommen ändring i förhållande, varom uppgift intagits i försäkringsbrevet eller som försäkringstagaren vid avtalets slutande uppgivit för försäkringsgivaren, och är ej ökningen av sådan beskaffenhet, att försäkringsgivaren måste anses hava tagit den i beräkning, vare denne fri från ansvarighet, där det kan antagas att han, om det genom ändringen uppkomna förhållandet förefunnits vid avtalets slutande, över huvud ej skulle hava meddelat försäkring.

Kan det antagas att försäkringsgiva-

Norsk tekst.

§ 44.

Fremsetter den sikrede krav paa erstatning hos et selskap for skade han har lidt, plikter han, hvis samme interesse også er forsikret annetsteds, å underrette selskapet derom. Forsømmer han det, er han ansvarlig for tap som derav følger.

Forsømmer den sikrede eller forsikringstageren ellers å opfylle en plikt som han har påtatt sig til å gi underrettning om forsikring som er tegnet annetsteds, har det, selv om annet måtte være avtalt, ingen annen rettsvirkning end den som er nevnt i forrige ledd.

Fareøkning.

§ 45.

Har den sikrede forsettlig fremkalt endring av forhold som er nevnt i forsikringsbrevet, og øker derved faren på en måte som det ikke kan antas at selskapet har tatt i beregning, er det fri for ansvar, såfremt det må antas at det ikke vilde ha overtatt forsikringen om det nye forhold hadde foreligget, da avtalen blev sluttet.

Må det antas at selskapet vilde overtatt forsikringen, men på andre vilkår, avpasses ansvaret således at det kommer til å svare til hvad selskapet vilde ha påtatt sig mot den avtalte premie, om det nye forhold hadde foreligget da

Svensk text.

ren väl skulle hava meddelat försäkring men i avseende å premie eller eljest uppställt andra villkor än i avtalet upptagits, vare hans ansvarighet hegränsad till vad i betraktande härav svarar mot den utfästa premien. Har försäkringsgivaren icke tagit återförsäkring såsom eljest skulle hava skett, skall hans ansvarighet därefter lämpas.

Avser avtalet sjöförsäkring, annan transportförsäkring eller brandförsäkring, gälle, i stället för vad i andra stycket stadgas, att försäkringsgivaren för inträffat försäkringsfall svarar endast i den mån det visas, att farans ökning varit utan betydelse för försäkringsfallets inträffande eller skadans omfattning.

46 §.

Har faran ökats genom en utan försäkringshavarens vilja tillkommen ändring i sådant förhållande, som i 45 § avses, och har försäkringshavaren utan skälig anledning underlåtit att giva försäkringsgivaren meddelande därom, vare lag som där sägs.

47 §.

Ökas faran såsom i 45 eller 46 § sägs, äge försäkringsgivaren rätt att uppsäga avtalet att upphöra fjorton dagar efter uppsägningen.

48 §.

Får försäkringsgivaren kännedom därom att faran ökats, och giver han ej utan oskäligt uppehåll försäkringshava-

Dansk Tekst.

havde været det bekendt. Vilde Selskabet ved Genforsikring i videre Omfang have begrænset sit Ansvar for egen Regning, nedsættes Erstatningen i samme Forhold.

Ved Søforsikring og anden Transportforsikring samt Garantiforsikring gælder i Stedet for den i andet Stk. nævnte Regel, at Selskabet kun er ansvarligt i det Omfang, Fareforøgelsen har været uden Indflydelse paa Forsikringsbegivenhedens Indtræden eller Skadens Størrelse.

§ 46.

Undlader den sikrede efter at være kommet til Kundskab om en ikke med hans Vilje sket Fareforøgelse uden gyldig Grund at underrette Selskabet derom, anses Ændringen som hidført med hans Vilje.

§ 47.

Uanset om en Fareforøgelse af den i § 45 nævnte Art er hidført med eller uden den sikredes Vilje, er Selskabet berettiget til at opsige Forsikringen med en Uges Varsel.

§ 48.

Vil Selskabet paaberaabe sig, at Fareforøgelse er intraadt, maa det efter erhvervet Kundskab om Fareforøgelsen

Finsk text.

ren väl skulle hava meddelat försäkring men i avseende å premie eller eljest uppställt andra villkor än i avtalet upptagits, vare hans ansvarighet begränsad till vad i betraktande härav svarar mot den utfästa premien. Har försäkringsgivaren icke tagit återförsäkring såsom eljest skulle hava skett, skall hans ansvarighet därefter lämpas.

Avser avtalet sjöförsäkring eller annan transportförsäkring, gälle, i stället för vad i andra stycket stadgas, att försäkringsgivaren för inträffat försäkringsfall svarar endast i den mån det visas att farans ökning varit utan betydelse för försäkringsfallets inträffande eller skadans omfattning.

46 §.

Har faran ökats genom en utan försäkringshavarens vilja tillkommen ändring i sådant förhållande, som i 45 § avses, och har försäkringshavaren utan skälig anledning underlåtit att giva försäkringsgivaren meddelande därom, vare lag som där sägs.

47 §.

Ökas faran så som i 45 eller 46 § sägs, äge försäkringsgivaren rätt att uppsäga avtalet att upphöra fjorton dagar efter uppsägningen.

48 §.

Får försäkringsgivaren kännedom därom att faran ökats och giver han ej utan oskäligt uppehåll försäkringshava-

Norsk tekst.

avtalen blev sluttet; er et beløp blit uten gjenforsikring, nedsettes erstatningen med dette beløp (prorataregelen).

I sjøforsikring og annen transportforsikring gjelder ikke det som er bestemt i forrige ledd; under de der nevnte forutsetninger svarer selskapet bare i den utstrekning det godtgjøres at fareøkningen ikke har hat nogen innflytelse på forsikringstilfellets inntreden eller på skadens omfang (kausalitetsregelen).

§ 46.

Er den sikrede blit vitende om at der er inntrådt en fareøkning av den art som er nevnt i § 45, og unnlater han uten forsvarlig grunn å underrette selskapet om det, kommer de regler, som der er git, til anvendelse, selv om den sikrede ikke forsetlig har fremkalt endringen.

§ 47.

Inntrer en fareøkning av den art som er nevnt i § 45, kan selskapet si op avtalen med fjorten dages varsel. Dette gjelder selv om den sikrede ikke forsetlig har fremkalt endringen.

§ 48.

Er selskapet blit vitende om at en fareøkning er inntrådt, må det uten ugrunnet ophold gi den sikrede med-

Svensk text.

ren meddelande, att och i vilken omfattning han vill åberopa ökningen till befrielse från ansvarighet, vare ökningen utan inverkan å hans ansvarighet.

49 §.

Ökning av faran vare utan inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet, där förhållande, vari ändring ägt rum, blivit återställt eller farans ökning eljest upphört att vara av betydelse.

Lag samma vare, där åtgärd, som medfört ökningen, haft till ändamål att förekomma skada å person eller egendom samt företagits under sådana omständigheter, att åtgärden måste anses försvarlig.

50 §.

Ej må försäkringsgivaren, ändå att förbehåll därom träffats, åberopa, att ökning av faran skall verka rubbning i hans ansvarighet i andra fall eller i annan omfattning än i 45—49 §§ sägs. I fråga om bestämmelserna i 45 § andra och tredje stycket gälle dock, att vardera av dem kan enligt förbehåll i avtalet vinna tillämpning i stället för den andra.

Utan hinder av vad sålunda stadgats må i avtal om försäkring å gods träffas förbehåll, att om försäkringen gäller till förmån för tredje man och godset finnes i försäkringstagarens besittning, åtgärd eller underlåtenhet av denne skall hava samma verkan som åtgärd eller underlåtenhet av försäkringshavaren.

Om säkerhetsföreskrifter.

51 §.

Åsidosättes viss i försäkringsavtalet meddelad föreskrift, vars iakttagande

Dansk Tekst.

uden unødigt Ophold give den sikrede Meddelelse om, hvorvidt det vil gøre nogen Ret i Henhold til §§ 45—47 gældende.

§ 49.

Selskabet kan ikke til sin Frigørelse paaberaabe sig en Fareforøgelse, naar denne er bortfaldet eller har ophørt at have nogen Betydning for Selskabet.

Det samme gælder, naar Fareforøgelsen skyldes en Handling, som foretages til Afværgelse af Skade paa Person eller Ejendom under saadanne Omstændigheder, at Handlingen maa anses forsvarlig.

§ 50.

Aftale om, at Fareforøgelse skal have Retsvirkning i andre Tilfælde eller i videre Omfang end hjemlet ved §§ 45—49, kan ikke paaberaabes af Selskabet. Dog kan det vedtages, at Reglerne i § 45, andet Stykke, skal anvendes i Stedet for Reglerne i samme §, tredje Stykke, og omvendt.

Ved Tingsforsikring af fremmed Interesse har Fareforøgelse hidført med Forsikringstagerens Vilje, hvis den forsikrede Genstand befinder sig i hans Varetægt, samme Virking, som om den var hidført af den sikrede. Det samme gælder ved Forsikring mod Driftstab.

Sikkerhedsforholdsregler.

§ 51.

Er der i Forsikringsaftalen givet Paalæg om Forholdsregler, der før For-

Finsk text.

ren meddelande, att och i vilken omfattning han vill åberopa ökningen till befrielse från ansvarighet, vare ökningen utan inverkan å hans ansvarighet.

49 §.

Ökning av faran vare utan inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet, där förhållande, vari ändring ägt rum, blivit återställt eller farans ökning eljest upphört att vara av betydelse.

Lag samma vare, där åtgärd, som medfört ökningen, haft till ändamål att förekomma skada å person eller egendom samt företagits under sådana omständigheter, att åtgärden måste anses försvarlig.

50 §.

Ej må försäkringsgivaren, ändå att förbehåll därom träffats, åberopa att ökning av faran skall verka rubbning i hans ansvarighet i andra fall eller i annan omfattning än i 45—49 §§ sägs. I fråga om bestämmelserna i 45 § andra och tredje stycket gälle dock att vardera av dem kan enligt förbehåll i avtalet vinna tillämpning i stället för den andra.

Utan hinder av vad sålunda stadgats må i avtal om försäkring å gods träffas förbehåll att, om försäkringen gäller till förmån för tredje man och godset finnes i försäkringstagarens besittning, åtgärd eller underlåtenhet av denne skall hava samma verkan som åtgärd eller underlåtenhet av försäkringshavaren.

Om säkerhetsföreskrifter.

51 §.

Åsidosättes viss i försäkringsavtalet meddelad föreskrift, vars iakttagande är

Norsk tekst.

delelse om hvorvidt det vil gjøre gjeldende nogen av de rettigheter §§ 45—47 hjemler.

§ 49.

Selskapet kan ikke gjøre gjeldende de rettigheter, §§ 45 til 48 hjemler, efterat fareøkningen er falt bort eller har mistet sin betydning for det.

Det samme gjelder hvis fareøkningen er fremkalt for å forebygge skade på person eller eiendom, og handlingen efter de foreliggende omstendigheter må anses som forsvarlig.

§ 50.

Det kan ikke med rettsvirkning avtales at selskapet på grunn av fareøkning skal være fri for ansvar i andre tilfeller eller i videre omfang enn foreskrevet i §§ 45 til 49. Dog kan det avtales at reglene i § 45 annet ledd (proratarегelen) skal anvendes istedenfor reglene i § 45 tredje ledd (kausalitetsregelen) eller omvendt.

Er ved forsikring på ting fremmed interesse forsikret, og er tingen i forsikringstagerens verge, kan det avtales at handling eller undlatelse fra hans side, skal ha samme virkning som handling eller undlatelse fra den sikredes side.

Sikkerhetsforskrifter.

§ 51.

Er det i forsikringsavtalen gitt påbud om foranstaltninger, som skal tjene til

Svensk text.

är ägnat att förebygga skada eller minska inträffad skadas omfattning, vare försäkringsgivaren skyldig att ersätta inträffad skada endast i den mån den skulle hava inträffat även om föreskriften blivit iakttagen. Framgår av omständigheterna, att underlåtenheten icke kan läggas den till last, som haft att tillse, att föreskriften iakttogs, vare den utan inverkan å försäkringsgivarens ersättningsskyldighet.

Är underlåtenheten av väsentlig betydelse för försäkringsgivaren, äge denne uppsäga avtalet att upphöra en vecka efter uppsägningen.

Förbehåll, att försäkringsgivaren, där meddelad föreskrift ej iakttages, skall vara fri från ersättningsskyldighet i annat fall än förut i denna paragraf är sagt, vare utan verkan.

Om åtgärder till avvärjande av skada.

52 §.

Då försäkringsfall inträffar eller kan befaras vara omedelbart förestående, åligger det försäkringshavaren att efter förmåga sörja för avvärjande och minskning av skadan samt att, där ersättningsskyldighet åligger tredje man, vidtaga erforderliga åtgärder för bevarande av försäkringsgivarens rätt mot denne. Föreskrift, som försäkringsgivaren i sådant avseende meddelar, har försäkringshavaren att så vitt möjligt efterkomma.

Dansk Tekst.

sikringsbegivenhedens Indtræden skal iagttages for at forebygge denne eller formindske Skadens Omfang, og har den sikrede eller nogen, hvem det paahviler at paase Forskrifternes Gennemførelse, gjort sig skyldig i Forsømmelse med Hensyn til Overholdelsen af saadant Paalæg, har den sikrede kun Krav mod Selskabet, naar og for saa vidt det maa anses godtgjort, at Forsikringsbegivenhedens Indtræden eller Omfang ikke skyldes Overtrædelse af disse Forskrifter.

Vidner Undladelsen af at efterkomme Forskrifterne om en Forsømmelighed, som lader befrygte, at Forskriften ogsaa i Fremtiden vil blive overtraadt, eller er der iøvrigt Grund til at befrygte, at nye Overtrædelser vil finde Sted, kan Selskabet opsige Aftalen med en Uges Varsel.

Aftale, der gaar ud paa i videre Omfang end angivet at fritage Selskabet for Ansvar, naar saadanne Forskrifter overtrædes, er uden Retsvirkning.

Foranstaltninger til Afværgelse af Skade.

§ 52.

Den sikrede skal, naar en Forsikringsbegivenhed er indtraadt, eller umiddelbar Fare for dens Indtræden foreligger, efter Evne afværge eller begrænse Skaden, samt hvis Selskabet er forpligtet til at erstatte en Skade, for hvilken den sikrede har Ret til Erstatning hos Tredjemand, træffe de til Sikring af Selskabets Dækningskrav efter Omstændighederne nødvendige Foranstaltninger, indtil Selskabet bliver i Stand til selv at varetage sit Tarv.

Finsk text.

ägnat att förebygga skada eller minska inträffad skadas omfattning, vare försäkringsgivaren skyldig att ersätta inträffad skada endast i den mån den skulle hava inträffat, även om föreskriften blivit iakttagen. Framgår av omständigheterna att underlåtenheten icke kan läggas den till last, som haft att tillse att föreskriften iakttogs, vare den utan inverkan å försäkringsgivarens ersättningsskyldighet.

Är underlåtenheten av väsentlig betydelse för försäkringsgivaren, äge denne uppsäga avtalet att upphöra en vecka efter uppsägningen.

Förbehåll att försäkringsgivaren, där meddelad föreskrift ej iakttages, skall vara fri från ersättningsskyldighet i annat fall än förut i denna paragraf är sagt vare utan verkan.

Norsk tekst.

å forebygge at et forsikringstilfelle inntrer eller begrense virkningene av det, og har den sikrede uaktsomt undlatt å overholde dem eller å påse at de overholdes, kan han ikke forlange erstatning, undtagen forsåvidt han bringer til overveiende sannsynlighet at skaden vilde ha inntrått, selv om forskriften var blitt fulgt. Det samme gjelder, om en annen enn den sikrede hadde hatt til plikt å påse, at forskriften blev fulgt, og uaktsomt hadde latt det være.

Vidner undlatelsen av å efterkomme forskriften om en forsømmelighet, som gir grunn til å frykte for at forskriften også i fremtiden vil bli overtrått, eller gir den iøvrig grunn til å frykte at nye overtredelser vil skje, kan selskapet si op avtalen med en ukes varsel.

Det kan ikke med rettsvirkning avtales at selskapet på grunn av tilsidesettelse av sikkerhetsforskrifter skal være fri for ansvar i andre tilfelle enn foran nevnt.

Om åtgärder till avvärjande av skada.

52 §.

Då försäkringsfall inträffar eller kan befaras vara omedelbart förestående, åligger det försäkringshavaren att efter förmåga sörja för avvärjande och minskning av skadan samt att, där ersättningsskyldighet åligger tredje man, vidtaga erforderliga åtgärder för bevarande av försäkringsgivarens rätt mot denne. Föreskrift, som försäkringsgivaren i sådant avseende meddelar, har försäkringshavaren att såvitt möjligt efterkomma.

Åsidosätter försäkringshavaren upp-

Foranstaltninger til å avverge skade.

§ 52.

Er der overhengende fare for at et forsikringstilfelle vil inntre eller er det allerede inntrådt, plikter den sikrede å gjøre det han kan, for å avverge skaden eller gjøre den så liten som mulig; har selskapet dekningskrav mot tredjemann, skal han, inntil selskapet selv kan vareta sit tarv, foreta det som er nødvendig for at sikre kravet. Gir selskapet ham bestemte forskrifter, skal han følge dem, om han kan.

Undlater den sikrede forsettlig eller

Svensk text.

Åsidosätter försäkringshavaren uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet vad honom sålunda åligger, och kan det antagas, att åsidosättandet länt försäkringsgivaren till men, vare denne i mån därav berättigad till skäligt avdrag å ersättningsbelopp, som eljest bort utgå, eller till fullständig befrielse från ersättningsskyldighet. Förbehåll, enligt vilket underlåtenhet som nu är sagd skulle hava inverkan i annat fall eller i vidare mån än här stadgas, må ej åberopas av försäkringsgivaren.

53 §.

Har försäkringshavaren för åtgärd, som i 52 § avses, fått vidkännas utgift eller annan uppoffring, som efter omständigheterna är att anse såsom skälig, vare försäkringsgivaren skyldig att ersätta sådan kostnad, ändå att försäkringsbeloppet därigenom överskrides.

Föreligger underförsäkring, skall vad i 40 § föreskrives äga motsvarande tillämpning å kostnad, som här avses,

Vad sålunda stadgats skall icke gälla i fråga om kreatursförsäkring.

Om försäkring av tredje mans intresse.

54 §.

Har försäkring tagits å gods utan angivande av det intresse försäkringen avser, skall försäkringen, där ej annat framgår av omständigheterna, anses gälla till förmån för envar, som, i egenskap av ägare, panthavare eller innehavare av annan rättighet till godset eller emedan han i anledning av avtal

Dansk Tekst.

Har Selskabet i saa Henseende givet bestemte Forskrifter, skal den sikrede saa vidt muligt følge disse.

Overtræder han forsætligt eller af grov Uagtsomhed denne Pligt, svarer Selskabet ikke for Skade, der kan antages foranlediget derved. Det kan ikke med Retsvirkning aftales, at den sikredes eller andres Undladelse af at træffe Foranstaltninger som ovenfor nævnt skal have strengere Virkninger end her foreskrevet.

§ 53.

Forsikringen omfatter Tab eller Udgift, som forvoldes den sikrede ved efter Omstændighederne forsvarlig Foranstaltning af den i § 52 nævnte Art. Bestemmelsen i § 40 finder her tilsvarende Anvendelse.

Selskabet er forpligtet til at dække de nævnte Omkostninger, selvom Forsikringssummen derved overskrides.

Disse Bestemmelser gælder ikke for Kreaturforsikring.

Forsikring af Tredjemands Interesse.

§ 54.

Er Tingsforsikring tegnet uden Angivelse af nogen bestemt Interesse, anses Forsikringen tegnet til Fordel for enhver, der som Ejer, Panthaver eller Indehaver af anden tinglig Ret, eller fordi han bærer Faren for Tingen, vil lide Tab ved, at den forringes eller gaar til Grunde. Paa Søpanteret finder denne

Finsk text.

såtligen eller genom grov vårdslöshet vad honom sålunda åligger och kan det antagas att åsidosättandet länt försäkringsgivaren till men, vare denne i mån därav berättigad till skäligt avdrag å ersättningsbelopp, som eljest bort utgå, eller till fullständig befrielse från ersättningsskyldighet. Förbehåll, enligt vilket underlåtenhet, som nu är sagd, skulle hava inverkan i annat fall eller i vidare mån än här stadgas, må ej åberopas av försäkringsgivaren.

53 §.

Har försäkringshavaren för åtgärd, som i 52 § avses, fått vidkännas utgift eller annan uppoffring, som efter omständigheterna är att anse såsom skälig, vare försäkringsgivaren skyldig att ersätta sådan kostnad, ändå att försäkringsbeloppet därigenom överskrides.

Föreligger underförsäkring, skall vad i 40 § föreskrives äga motsvarande tillämpning å kostnad, som här avses.

Vad sålunda stadgats skall icke gälla i fråga om kreatursförsäkring.

Om försäkring av tredje mans intresse.

54 §.

Har försäkring tagits å gods utan angivande av det intresse försäkringen avser, skall försäkringen, där ej annat framgår av omständigheterna, anses gälla till förmån för envar ägare av godset samt för den, som till säkerhet för fordran har panträtt i godset eller rätt att detsamma kvarhålla eller bär faran

Norsk tekst.

grovt uaktsomt å gjøre dette, svarer selskapet ikke for større skade enn det kan antas at det måtte dekket, om plikten var blitt opfylt. Det kan ikke med rettsvirkning avtales at det skal ha strengere virkninger enn her foreskrevet, om den sikrede eller andre undlater å treffe foranstaltninger som her er nevnt.

§ 53.

Har foranstaltninger som er foretatt i sådant øiemed som § 52 første ledd omhandler, medført utgift eller annen opofrelse fra den sikredes side, skal selskapet holde ham skadesløs, forsåvidt ikke foranstaltningen ut fra de forhold som forelå, da den blev foretatt, må betegnes som ufornuftig.

Utgift og tap som her er nevnt, skal selskapet dekke, selv om forsikringssummen derved overskrides. Regelen i § 40 får anvendelse.

Bestemmelsen i denne paragraf får ikke anvendelse på husdyrforsikring.

Forsikring av tredjemanns interesse.

§ 54.

Tegnes forsikring på en ting uten at det er angitt, hvilken interesse forsikres, anses forsikringen, hvis ikke annet følger av forholdet, som tegnet til fordel for enhver, der som eier, panthaver eller innehaver av annen tinglig rett i tingen, eller fordi han bærer risikoen for den, har interesse i at den

Svensk text.

om godset står faran för detta, har intresse av att dess värde icke minskas eller går förlorat. I fråga om sjöpanträtt skall vad sålunda stadgats äga tillämpning endast om panträtten är förbunden med personlig fordran hos pantens ägare.

Är förbehåll träffat, enligt vilket försäkringen skall upphöra i händelse äganderätten till godset övergår å annan, vare ny ägare dock, där försäkringsfall inträffar inom fjorton dagar, berättigad till ersättning för liden skada, i den mån han icke på grund av försäkring, som han själv tagit, äger rätt till gottgörelse för skadan. Vad sålunda stadgats skall icke äga tillämpning i fråga om sjöförsäkring å fartyg eller kreatursförsäkring.

55 §.

Har någon erhållit försäkring å personlig lösegendom, skall försäkringen, så vitt ej annat framgår av omständigheterna, anses omfatta jämväl egendom, som tillhör hans make eller hos honom mantalsskrivet barn eller annan av hans husfolk.

56 §.

Gäller försäkring till förmån för tredje man, äge försäkringstagaren likväl, såframt ej annat kan anses vara avtalat mellan honom och tredje mannen eller eljest följer av särskilt rättsförhållande mellan dem, rätt att med försäkringsgivaren träffa avgörande om försäkringens ändring eller upphörande, så ock att mottaga uppsägning el-

Dansk Tekst.

Bestemmelse dog kun Anvendelse, hvis Pantretten er forbundet med personlig Fordring mod Pantets Ejer.

Er det betinget, at Forsikringen skal ophøre i Tilfælde af Ejerskifte, gælder Forsikringen dog 14 Dage efter Ejerskiftet i det Omfang, hvori den nye Ejer ikke gennem en af ham tegnet Forsikring har Krav paa Erstatning. Denne Bestemmelse gælder ikke for Søforsikring af Skib eller for Kreaturforsikring.

§ 55.

Forsikring af Indbo anses, hvis ikke andet fremgaar af Omstændighederne, at omfatte Indbo, der tilhører Forsikringstagerens Ægtefælle som Særeje, hans hjemmeboende Børn samt Personer, der hører til Forsikringstagerens Husstand og staar i personligt Tjenesteforhold til ham.

§ 56.

Hvis Forsikring er tegnet til Fordel for Tredjemand eller ifølge Loven dækker fremmed Interesse, er Forsikringstageren, medmindre andet følger af Retsforholdet mellem ham og Tredjemand, dog i Forhold til denne berettiget til at træffe Afgørelse om Ændring, Ophævelse eller Opsigelse af Aftalen og kan med Retsvirkning mod-

Finsk text.

för godset. I fråga om sjöpanträtt skall vad sålunda stadgats äga tillämpning endast om panträtten är förbunden med personlig fordran hos pantens ägare.

Är förbehåll träffat, enligt vilket försäkringen skall upphöra i händelse äganderätten till godset övergår å annan, vare ny ägare dock, där försäkringsfall inträffar inom fjorton dagar, berättigad till ersättning för liden skada, i den mån han icke på grund av försäkring, som han själv tagit, äger rätt till gottgörelse för skadan. Vad sålunda stadgats skall icke äga tillämpning i fråga om sjöförsäkring å fartyg eller kreatursförsäkring.

55 §.

Har någon erhållit försäkring å personlig lösegendom, skall försäkringen, så vitt ej annat framgår av omständigheterna, anses omfatta jämväl egendom, som tillhör hans make eller hos honom hemmaboende barn eller annan av hans husfolk.

56 §.

Gäller försäkring till förmån för tredje man, äge försäkringstagaren likväl, såframt ej annat kan anses vara avtalat mellan honom och tredje mannen eller eljest följer av särskilt rättsförhållande mellan dem, rätt att med försäkringsgivaren träffa avgörande om försäkringens ändring eller upphörande, så ock att mottaga uppsägning eller

Norsk tekst.

ikke skades eller går tapt. For sjøpant gjelder dette dog bare, forsåvidt det er forbundet med personlig fordring på pantets eier.

Er det avtalt at forsikringen skal ophøre, om tingen skifter eier, svarer selskapet allikevel for forsikringstilfelle som inntrer innen fjorten dage efter eierskiftet, forsåvidt den nye eier ikke har krav paa erstatning for skaden gjennem forsikring han selv har tegnet. Det som her er bestemt gjelder ikke ved sjøforsikring på skib og det gjelder heller ikke i husdyrforsikring.

§ 55.

Er der tegnet forsikring på nogens innbo, anses forsikringen, hvis ikke annet fremgår av omstendighetene, for også å omfatte innbo som tilhører hans ektefelle, hjemmeværende barn eller andre personer som er medlem av hans faste husstand.

§ 56.

Er tredjemanns interesse forsikret, er forsikringstageren, hvis ikke annet følger av rettsforholdet mellem ham og tredjemann, i forhold til denne berettiget til å endre, opsi eller heve avtalen, og kan med rettsvirkning motta erklæringer fra selskapet angående forsikringen.

Har forsikringstageren uberettiget

Svensk text.

ler annat meddelande rörande försäkringen.

Skulle försäkringstagaren sakna den rätt nu är sagd, vare åtgärd, som av honom eller mot honom vidtages, likväl gällande mot tredje mannen, utan så är att försäkringsgivaren insett eller bort inse rätta förhållandet. Rörer avtalet sjöförsäkring eller annan transportförsäkring å varor, å vilka utfärdats konnossement eller fraktsedelsdublett, vare åtgärden gällande mot tredje mannen endast såframt försäkringstagaren företer försäkringsbrevet för erforderlig anteckning om åtgärden.

57 §.

Då försäkringsfall inträffat, äge tredje man, till vars förmån försäkringen gäller, rätt till utfallande ersättningsbelopp, ändå att försäkringstagaren ej före försäkringsfallet underrättat honom om försäkringen.

Försäkringstagaren äge dock förhandla med försäkringsgivaren och uppbära ersättningsbeloppet, såframt icke tredje mannen är i avtalet namngiven eller eljest bestämt utmärkt eller han anmält sig vilja själv bevaka sin rätt. Rörer avtalet sjöförsäkring eller annan transportförsäkring å varor, å vilka utfärdats konnossement eller fraktsedelsdublett, äge försäkringstagaren den behörighet nu är sagd endast såframt han företer försäkringsbrevet för erforderlig anteckning om åtgärden.

Dansk Tekst.

tage Opsigelse eller anden Meddelelse Forsikringen vedrørende.

Har Forsikringstageren ubeføjet foretaget saadan Disposition, er denne dog bindende i Forhold til Selskabet, medmindre dette vidste eller burde vide, at Forsikringstageren var uberettiget dertil. Dette gælder ved Søforsikring og anden Transportforsikring af Varer dog kun, forsaavidt Forsikringstageren foreviser Policen til fornøden Paategning eller godtgør, at der ikke er udfærdiget Konnossement eller Fragtbrev af saadan Art, at Afsenderen, efter at han har givet Dokumentet fra sig, ikke kan raade over Varerne.

§ 57.

Naar Forsikringsbegivenheden indtræder, tilkommer Retten til Erstatning den, hvis Interesse Forsikringen skal dække, selv om han ikke har faaet Meddelelse om Forsikringen.

Forsikringstageren kan dog med bindende Virkning forhandle med Selskabet om Erstatning og oppebære denne, medmindre en bestemt angiven Person af Forsikringstageren er opgivet eller nogen selv har anmeldt sig til Selskabet som berettiget, eller den sikrede har en ved Tinglæsning sikret Ret i den forsikrede faste Ejendom. Bestemmelsen i § 56, sidste Punktum, finder tilsvarende Anvendelse.

Finsk text.

annat meddelande rörande försäkringen.

Skulle försäkringstagaren sakna den rätt nu är sagd, vare åtgärd, som av honom eller mot honom vidtages, likväl gällande mot tredje mannen, utan så är att försäkringsgivaren insett eller bort inse rätta förhållandet. Rörer avtalet sjöförsäkring eller annan transportsförsäkring å varor, å vilka utfärdats konnossement eller fraktsedelsdublett, vare åtgärden gällande mot tredje mannen, endast såframt försäkringstagaren företer försäkringsbrevet för erforderlig anteckning om åtgärden.

57 §.

Då försäkringsfall inträffat, äge tredje man, till vars förmån försäkringen gäller, rätt till utfallande ersättningsbelopp, ändå att försäkringstagaren ej före försäkringsfallet underrättat honom om försäkringen.

Försäkringstagaren äge dock förhandla med försäkringsgivaren och uppbära ersättningsbeloppet, såframt icke tredje mannen är i avtalet namngiven eller eljest bestämt utmärkt eller han anmält sig vilja själv bevaka sin rätt, eller ock fråga är om inteckningshavares rätt till betalning ur ersättningsbeloppet. Rörer avtalet sjöförsäkring eller annan transportförsäkring å varor, å vilka utfärdats konnossement eller fraktsedelsdublett, äge försäkringstagaren den behörighet nu är sagd, endast såframt han företer försäkringsbrevet för erforderlig anteckning om åtgärden.

Norsk tekst.

truffet slik forføining, som er nevnt i første ledd, er forføiningen allikevel bindende, med mindre annet følger av bestemmelsen i § 86, eller selskapet visste eller burde vite at forsikringstageren overskred sin rett. Er der tegnet sjøforsikring eller annen transportforsikring på varer, er forføiningen ikke bindende, medmindre forsikringstageren har innlevert forsikringsbrevet til fornøden påtegning, eller har godtgjort at der ikke er utstedt konnossement på varen eller fraktbrev av sådan art, at avsenderen, efterat han har gitt dokumentet fra sig, ikke kan forføie over den.

§ 57.

Er forsikringstilfellet inntruffet, er det den, hvem interessen tilhører, som har rett til erstatningen. Dette gjelder, selv om forsikringstageren ikke har underrettet ham om forsikringen.

Selskapet kan allikevel med bindende virkning for den sikrede forhandle med forsikringstageren og utbetale erstatningen til ham, medmindre annet følger av bestemmelsen i § 86 eller forsikringstageren har meddelt selskapet, hvem forsikringen er tegnet for, eller den sikrede har meldt sig hos det. For sjøforsikring og annen transportforsikring får det som er bestemt om disse forsikringsarter i forrige paragraff tilsvarende anvendelse.

Svensk text.

58 §.

Gäller försäkring å gods till förmån för någon, som till säkerhet för fordran har panträtt i godset, äge han, ändå att fordringen ej är till betalning förfallen, framför ägaren rätt att ur utfallande ersättningsbelopp utfå sin fordran, såvida icke ägaren genom att avhjälpa skadan eller på annat sätt bereder panthavaren samma säkerhet som han ägt före försäkringsfallet. Lag samma vare, där försäkringen gäller till förmån för någon, som har rätt att kvarhålla godset till säkerhet för förfallen fordran.

Ersättningsbelopp för gods, som är utmätt, skall, om borgenären det yrkar, utgivas till utmätningsmannen.

I fråga om rätt för vissa innehavare av inteckning i fast egendom, tomträtt eller vattenfallsrätt att njuta betalning ur brandskadeersättning gälle, i stället för föreskrifterna i 56 och 57 §§ samt första och andra styckena i förevarande paragraf, vad som finnes stadgat i 86—88 §§ samt i särskild lag.

Dansk Tekst.

§ 58.

Omfatter en Forsikring samtidig Ejerens og Panthaverens Interesse, kan Erstatningsbeløbet, selvom Panthavaren har anmeldt Krav i Henhold til § 57, andet Stk., udbetales til Ejeren, naar Skaden er udbedret, en forsikret Bygning genopført, andre af Forsikringen og Panteretten omfattede Genstande genanskaffede eller ligesaa betryggende Sikkerhed for Panthaverens Fyldestgørelse stillet. Det samme gælder, hvis Forsikringen dækker andre i Tingen berettigedes Interesse.

Finder Istandsættelse eller Genanskaffelse ikke Sted, bliver Erstatningsbeløbet at fordele mellem Ejeren og de andre berettigede under Iagttagelse af Reglen i § 57, andet Stk.

B. Om transportförsäkring.

1. Om sjöförsäkring.

59 §.

Med sjöförsäkring förstås i denna lag försäkring mot fara, för vilken det försäkrade intresset utsättes under sjötransport. Omfattar försäkring jämte sjöfara tillika annan fara, den där står i samband med transporten, vare försäkringen i sin helhet att anse såsom sjöförsäkring.

B. Søforsikring og anden Transportforsikring.

1. Søforsikring.

§ 59.

Ved Søforsikring forstaas i denne Lov Forsikring mod Fare, for hvilken den forsikrede Interesse udsættes under Søtransport. Omfatter en Forsikring foruden Søfare tillige anden Fare, der staar i Forbindelse med Transporten, anses Forsikringen i sin Helhed som Søforsikring.

Finsk text.

58 §.

Gäller försäkring å gods till förmån för någon, som till säkerhet för fordran har panträtt i godset, äge han, ändå att fordringen ej är till betalning förfallen, framför ägaren rätt att ur utfallande ersättningsbelopp utfå sin fordran, såvida icke ägaren avhjälpt skadan eller ställer säkerhet för dess avhjälpande. Lag samma vare, där försäkringen gäller till förmån för någon, som har rätt att kvarhålla godset till säkerhet för förfallen fordran.

Ersättningsbelopp för gods, som är utmätt, skall, om borgenären det yrkar, utgivas till utmätningsmannen.

Om inteckningshavares rätt till betalning ur ersättningsbelopp är särskilt stadgat.

Norsk tekst.

§ 58.

Omfatter en forsikring samtidig eierens og panthaverens interesse, skal ved skadeopgjør panthaverens interesse dekkes først.

Panthaveren er dog ikke berettiget til å motsette sig at hele erstatningen utbetales til eieren, hvis skaden er utbedret, eller hvis der stilles betryggende sikkerhet for at erstatningen vil bli anvendt til utbedring av skaden eller dens anvendelse hertil ved forsikringsvilkårene på annen måte er sikret. Like med utbedring betraktes også gjenopførelse av bygning, som helt er ødelagt, og gjenanskaffelse av tilbehør, når de nye gjenstande vil omfattes av panteheftelsen.

Det som er bestemt i foregående ledd får tilsvarende anvendelse på andre tinglige rettigheter, når de dekkes av forsikringen.

B. Om transportförsäkring.

1. Om sjöförsäkring.

59 §.

Med sjöförsäkring förstås i denna lag försäkring mot fara, för vilken det försäkrade intresset utsättes under sjötransport. Omfattar försäkring jämte sjöfara tillika annan fara, den där står i samband med transporten, vare försäkringen i sin helhet att anse såsom sjöförsäkring.

Hänför sig försäkring till fartyg, som

B. Transportforsikring.

1. Sjøforsikring.

§ 59.

Med sjøforsikring forstås i denne lov forsikring mot fare som en interesse der knytter sig til skib eller gods utsettes for, under sjøtransport, eller mens skib eller gods ellers befinner sig på sjøen. Omfatter forsikringen ikke bare sjøfare, men også annen fare som går forut for eller kommer efter reisen, men

Svensk text.

Hänför sig försäkring till fartyg, som är upplagt eller befinner sig å slip eller i docka eller eljest är stillaliggande, eller till varor i sådant fartyg, den försäkring skall ock såsom sjöförsäkring anses.

60 §.

Sjöförsäkring omfattar, där ej i lag eller avtalet särskilt undantag gjorts, varje slag av fara, för vilken det försäkrade intresset utsättes.

61 §.

För den ersättningsskyldighet, som kan komma att åligga försäkringshavaren gent emot tredje man, vare försäkringsgivaren ansvarig i det fall, att ur fartyg eller frakt utgår ersättning för skada, som uppkommit genom fartygs sammanstötning eller genom händelse, som enligt 223 a § sjölagen skall anses lika med sådan sammanstötning.

Föreligger underförsäkring, skall vad i 40 § stadgas äga tillämpning å ersättning, som här avses.

62 §.

Försäkringsgivaren vare ej skyldig att ersätta skada, som är en följd endast av slitning, ålder eller röta eller som åkommit varor på grund av deras bristfälliga inpackning eller deras egen

Dansk Tekst.

Som Søforsikring anses ogsaa Forsikring, der knytter sig til Skib, som er oplagt eller befinder sig paa Bedding eller i Dok, eller som ellers er stilleliggende, samt Forsikring af Gods, der befinder sig i saadant Skib.

§ 60.

Søforsikring omfatter, forsaavidt ingen særlig Undtagelse er gjort i Lov eller Aftale, enhver Art af Fare, for hvilken den forsikrede Interesse udsættes.

§ 61.

Ved Forsikring af Kasko eller Fragt er Selskabet ansvarligt for den Erstatningspligt, der kan paahvile den sikrede imod Tredjemand, hvor Skib eller Fragt hæfter for Ansvar, som skyldes Sammenstød med Skib eller Stødning mod fast eller flydende Genstand eller saadant Forhold, som ifølge Sølovens § 223 a ligestilles med Sammenstød. Foreligger Underforsikring, finder Bestemmelsen i § 40 Anvendelse. Selskabet hæfter dog ikke for Rederens Ansvar for Skade, der som Føge af Sammenstødet er overgaaet Gods, som befinder sig ombord i det forsikrede Skib.

§ 62.

Selskabet hæfter ikke for Skade paa Skib, der alene er en Følge af Slid, Alder eller Raaddenskab, eller for Skade, som rammer Gods paa Grund af Mangler ved dettes Indpakning eller

Finsk text.

är upplagt eller befinner sig å slip eller i docka eller eljest är stillaliggande, eller till varor i sådant fartyg, den försäkring skall ock såsom sjöförsäkring anses.

60 §.

Sjöförsäkring omfattar, där ej i lag eller avtalet särskilt undantag gjorts, varje slag av fara, för vilken det försäkrade intresset utsättes.

61 §.

För den ersättningsskyldighet, som kan komma att åligga försäkringshavaren gentemot tredje man, vare försäkringsgivaren ansvarig i det fall, att ur fartyg eller frakt utgår ersättning för skada, som uppkommit genom fartygs sammanstötning eller genom händelse, som enligt 6 § i lagen den 17 februari 1923 om skada genom fartygs sammanstötning och om bärgarlön skall anses lika med sådan sammanstötning.

Föreligger underförsäkring, skall vad i 40 § stadgas äga tillämpning å ersättning, som här avses.

62 §.

Försäkringsgivaren vare ej skyldig att ersätta skada, som är en följd av slitning, bruk, ålder eller röta eller som åkommit varor på grund av deras bristfälliga inpackning eller deras egen be-

Norsk tekst.

som står i forbindelse med den, anses forsikringen i dens helhet som sjøforsikring.

Knytter forsikringen sig til skib som er lagt op eller som befinner sig på slipp eller i dokk eller ellers ligger stille, eller til gods som befinner sig om bord på sådant skib, anses forsikringen likeledes som sjøforsikring.

§ 60.

Er sjøforsikring tegnet, omfatter den, hvis ikke annet er bestemt i avtalen eller i lov, enhver art av fare som den forsikrede interesse utsettes for.

§ 61.

Ved forsikring paa kasko eller frakt svarer selskapet for erstatningsansvar, som paahviler skibet eller frakten i anledning av sammenstøt med skib eller annen fast eller flytende gjenstand eller på grunn av andre omstendigheter som efter sjølovens § 223 a stilles like med sammenstøt; foreligger underforsikring får regelen i § 40 anvendelse.

§ 62.

Selskapet svarer ved forsikring på skib ikke for skade som alene er en følge av slit, alder, råttenhet eller orm. Ved forsikring på gods svarer det ikke for skade som er en følge av mangler

Svensk text.

beskaffenhet, såsom när spannmål sammanbrinner, flytande varor avdunsta eller utläka, frukt eller annat födoämne ruttnar eller kreatur dör.

63 §.

Avser försäkring redarens intresse, och uppkommer skada därav, att fartyget, när det senast avgick från hamn, icke var i sjövärdigt skick, behörigen utrustat och bemannat eller försvarligen lastat eller försett med erforderliga skeppshandlingar, den skada vare försäkringsgivaren endast i det fall skyldig att ersätta, att varken redaren eller befälhavaren skäligen kan antagas hava insett eller bort inse, att bristen förefanns.

64 §.

Har utredning av gemensamt haveri ägt rum i vederbörlig ordning, skall det bidrag till haveriet, som enligt utredningen belöper å försäkrat intresse, ersättas av försäkringsgivaren.

Föreligger underförsäkring, skall vad i 40 § stadgas äga tillämpning å bidrag, som här avses.

65 §.

Har i befraktningsavtal stadgats, att utredning av gemensamt haveri skall äga rum efter bestämmelser, som avvika från vad i lag föreskrivits, och stå bestämmelserna i överensstämmelse med internationell eller här i landet rådande sedvänja, äge försäkringsgivaren ej till befrielse från ansvarighet åberopa, att bestämmelserna vunnit tillämpning.

Dansk Tekst.

dets egen Beskaffenhed, saasom indre Skade, Svind, sædvanlig Udlækning eller Dyrs Död.

§ 63.

Skade, der hidrører fra, at Skibet ved Afgangen fra sidste Havn ikke var sødygtigt, tilbørlig udrustet og bemandet, forsynet med de fornødne Skibsdokumenter eller forsvarlig lastet, er Selskabet ved Forsikring af Rederens Interesse ikke pligtigt at erstatte, medmindre det maa antages, at hverken Rederen eller Skibsføreren har vidst eller burdet indse, at Mangelen forefandtes.

§ 64.

Er almindeligt Havari opgjort paa behørigt Sted og paa lovlig Maade, skal det Bidrag til Havariet, som i Henhold til Fordelingen falder paa den forsikrede Interesse, tilsveres af Selskabet.

Foreligger Underforsikring, finder Bestemmelsen i § 40 Anvendelse.

§ 65.

Er det i Befragtningsaftalen bestemt, at almindeligt Havari skal opgøres efter andre Regler end de i Lov foreskrevne, frigøres Selskabet ikke derved, at denne Bestemmelse bringes til Udførelse saafremt de benyttede Regler er almindelig anerkendte i international Forretningsbrug.

Finsk text.

skaffenhet, såsom när spannmål sammanbrinner, flytande varor avdunsta eller utläka, frukt eller annat födoämne ruttnar eller kreatur dör.

63 §.

Avser försäkring redarens intresse och uppkommer skada därav, att fartyget, när det senast avgick från hamn, icke var i sjövärdigt skick, behörigen utrustat och bemannat eller försvarligen lastat eller försett med erforderliga skeppshandlingar, den skada vare försäkringsgivaren endast i det fall skyldig att ersätta, att varken redaren eller befälhavaren skäligen kan antagas hava insett eller bort inse att bristen förefanns.

64 §.

Har utredning av gemensamt haveri ägt rum i vederbörlig ordning, skall det bidrag till haveriet, som enligt utredningen belöper å försäkrat intresse, ersättas av försäkringsgivaren.

Föreligger underförsäkring, skall vad i 40 § stadgas äga tillämpning å bidrag, som här avses.

65 §.

Har i befraktningsavtal stadgats att utredning av gemensamt haveri skall äga rum efter bestämmelser, som avvika från vad i lag föreskrivits, och stå bestämmelserna i överensstämmelse med allmänt vedertagna internationella principer för sådan utredning, äge försäkringsgivaren ej till befrielse från ansvarighet åberopa att bestämmelserna vunnit tillämpning.

Norsk tekst.

ved godsets innpakning eller av dets egen beskaffenhet, såsom svinning, smeltning eller indre bedervelse.

§ 63.

Er det rederens interesse som er forsikret, svarer selskapet ikke, hvis skaden er en følge av at skibet, da det senest forlot havn, ikke var sjødyktig eller tilbørlig utrustet eller bemannet, eller at det ikke var forsvarlig lastet eller forsynt med de fornødne skibsdokumenter. Dette gjelder dog ikke, hvis hverken rederen eller skibsføreren kjente eller burde ha kjent mangelen.

§ 64.

Er felleshavari gjort op på lovlig måte, skal det bidrag som efter opgjøret faller på den forsikrede interesse tilsvares av selskapet. Foreligger underforsikring, får regelen i § 40 anvendelse.

§ 65.

Blir felleshavari i henhold til bestemmelse i fraktavtalen gjort op efter andre regler enn fastsatt ved lov, blir selskapet ikke av den grunn fri for ansvar, hvis opgjøret er foregått på rette sted og de regler som er benyttet må anses for å være almindelig anerkjent i handel landene imellem.

Svensk text.

66 §.

Utan hinder därav, att skada såsom hänförlig till gemensamt haveri skall helt eller delvis ersättas av deltagare i haveriet, äge försäkringshavaren att av försäkringsgivaren kräva den ersättning för skadan, som enligt försäkringsavtalet kan ifrågakomma.

Utbetalar försäkringsgivaren sådan ersättning, inträde han i försäkringshavarens rätt gent emot annan deltagare i haveriet, dock, där underförsäkring föreligger, endast till så stor del som svarar mot förhållandet mellan försäkringsbeloppet och försäkringsvärdet.

67 §.

Varder transport, som enligt försäkringsavtalet skall äga rum med visst fartyg, verkställd med annat fartyg, vare försäkringsgivaren fri från ansvarighet, där antagas må, att försäkringsgivaren med kännedom om förändringen skulle hava helt eller delvis avhållit sig från försäkringens meddelande eller betingat sig högre premie eller andra villkor eller ock tagit återförsäkring för belopp, som nu ej återförsäkrats.

Sker förändringen efter det transporten börjat, vare försäkringsgivaren likväl ansvarig för inträffande försäkringsfall, där förändringen skett utan försäkringshavarens samtycke eller måst företagas i anledning av en händelse, som försäkringen omfattar.

Dansk Tekst.

§ 66.

Kan Skade paa den forsikrede Genstand fordres erstattet under almindeligt Havari, har den sikrede dog Ret til uden at afvente Havariopgørelsen at fordre denne Skade erstattet af Selskabet efter Reglerne om partikulært Havari.

Naar Selskabet udbetaler saadan Erstatning, indtræder det fuldtud i den sikredes Ret mod de andre Deltagere i Havariet. Forligger Underforsikring, finder Bestemmelsen i § 40 Anvendelse.

§ 67.

Sker Transport med andet Skib end det, som efter Forsikringsaftalen skulde benyttes, er Selskabet fri for Ansvar, hvis det maa antages, at det, om det havde haft Kendskab hertil, ikke vilde have overtaget Forsikringen eller vilde have beregnet en højere Præmie, opstillet andre Vilkaar eller genforsikret en større Del af Risikoen.

Finder Forandringen Sted efter Rejsens Begyndelse, er Selskabet dog ansvarligt, hvis Forandringen er sket uden den sikredes Samtykke eller er blevet nødvendig af Hensyn til en Begivenhed, som omfattes af Forsikringen. Sker saadan Forandring uden den sikredes Samtykke, er han dog pligtig at give Selskabet Meddelelse derom, saa snart han bliver vidende om Forandringen. Forsømmer han dette, er Selskabet fri for Ansvar for Begivenheder, der indtræder efter dette Tidspunkt.

Finsk text.

66 §.

Utan hinder därav, att skada såsom hänförlig till gemensamt haveri skall helt eller delvis ersättas av deltagare i haveriet, äge försäkringshavaren att av försäkringsgivaren kräva den ersättning för skadan, som enligt försäkringsavtalet kan ifrågakomma.

Utbetalar försäkringsgivaren sådan ersättning, inträde han i försäkringshavarens rätt gentemot annan deltagare i haveriet, dock, där underförsäkring föreligger, endast till så stor del som svarar mot förhållandet mellan försäkringsbeloppet och försäkringsvärdet.

67 §.

Varder transport, som enligt försäkringsavtalet skall äga rum med visst fartyg, verkställd med annat fartyg, vare försäkringsgivaren fri från ansvarighet, där antagas må att försäkringsgivaren med kännedom om förändringen skulle hava helt eller delvis avhållit sig från försäkringens meddelande eller betingat sig högre premie eller andra villkor eller ock tagit återförsäkring för belopp, som nu ej återförsäkrats.

Sker förändringen efter det transporten börjat, vare försäkringsgivaren likväl avsvarig för inträffande försäkringsfall, där förändringen skett utan försäkringshavarens samtycke eller måst företagas i anledning av en händelse, som försäkringen omfattar. Äger sådan förändring rum utan försäkringshavarens samtycke, är han dock pliktig att lämna försäkringsgivaren meddelande därom, så snart han erhållit vetskap om förändringen. Försummar han det, är för-

Norsk tekst.

§ 66.

Er skade skjedd under slike omstendigheter at den skal erstattes som felleshavari, har den sikrede rett til uten å avvente havariopgjøret å kreve den erstatning hos selskapet som han vilde hatt krav på om der hadde foreligget partikulært havari.

Har selskapet betalt erstatning for sådan skade, inntrer det i den sikredes rett mot de andre deltagere i havariet. Foreligger underforsikring, får regelen i § 40 tilsvarende anvendelse.

§ 67.

Blir gods transportert med annet skib enn det som efter forsikringsavtalen skulde være benyttet, er selskapet fri for ansvar, hvis det, om det hadde visst at en slik forandring vilde skje, ikke vilde overtatt forsikringen eller vilde opstillet andre villkår eller truffet andre forføininger med hensyn til gjenforsikring.

Finner forandringen sted mens godset er underveis, er selskapet dog ansvarlig, hvis forandringen er skjedd uten den sikredes samtykke eller er blitt nødvendig for å undgå en begivenhet som selskapet svarer for, eller minske følgene av den.

Svensk text.

68 §.

Har under transport skett avvikelse från väg eller farvatten, som i avtalet angivits eller måste antagas vara förutsatt, upphöre försäkringsgivarens ansvarighet, med mindre avvikelsen företagits utan försäkringshavarens samtycke.

Vad nu är sagt skall icke äga tillämpning i fråga om avvikelse, som måst företagas med anledning av en av försäkringen omfattad händelse eller skett i syfte att förekomma skada å person eller egendom under sådana omständigheter, att åtgärden kan anses försvarlig; dock vare försäkringsgivaren, där ej fartyget så snart ske kan återföres till rätt väg eller överenskommet farvatten, fri från ansvarighet för skada, som i ty fall inträffar.

Varder, i fall då försäkringsgivarens ansvarighet upphört på grund av avvikelse som i första eller andra stycket sägs, fartyget återfört till rätt väg eller överenskommet farvatten, vare försäkringsgivaren för försäkringsfall, som därefter inträffar, ansvarig endast i den mån avvikelsen varit utan betydelse för försäkringsfallets inträffande eller skadans omfattning.

69 §.

Där fartyg eller redaren tillhörig last genom bärgning av annat fartyg eller ombordvarande gods lidit skada, mot vilken försäkring tagits, vare försäkringsgivaren icke pliktig att ersätta

Dansk Tekst.

§ 68.

Sker der under Rejsen Afvigelse fra den Vej, som er angivet ved Aftalen eller iøvrigt maa anses som den rette, ophører Selskabets Ansvar, medmindre Afvigelsen er foretaget uden den sikredes Samtykke.

Selskabets Ansvar ophører dog ikke, hvis Afvigelsen er blevet nødvendig af Hensyn til en af Forsikringen omfattet Begivenhed eller er foretaget till Afværgelse af Skade paa Person eller Ejendom under saadanne Omstændigheder, at dens Foretagelse maa anses som forsvarlig. Dog er Selskabet, hvis den rette Vej ikke genoptages, saa snart det er gørligt, fri for Ansvar for Skade, som under disse Omstændigheder indtræffer.

Er Selskabets Ansvar ophørt i Medfør af Bestemmelserne i første eller andet Stykke, er Selskabet dog ansvarligt for Forsikringsbegivenheder, der indtræder, efter at den rette Vej er genoptagen, forsaavidt Afvigelsen har været uden Betydning for Skadens Indtræden eller Omfang.

Tilsvarende Regel gælder, naar et Skib er kommet uden for det Farvand, som Forsikringen omfatter.

§ 69.

Lider Skib eller Gods, som tilhører Rederen, Skade under Bjergning af andet Skib eller dettes Ladning, er Selskabet fri for at erstatte Skade, der maa anses godtgjort gennem Bjergeløn.

Finsk text.

säkringsgivaren fri från ansvarighet för försäkringsfall, som därefter inträffar.

68 §.

Har under transport skett avvikelse från väg eller farvatten, som i avtalet angivits eller måste antagas vara förutsatt, upphöre försäkringsgivarens ansvarighet, med mindre avvikelsen företagits utan försäkringshavarens samtycke.

Vad nu är sagt skall icke äga tillämpning i fråga om avvikelse, som måst företagas med anledning av en av försäkringen omfattad händelse eller skett i syfte att förekomma skada å person eller egendom under sådana omständigheter, att åtgärden kan anses försvarlig; dock vare försäkringsgivaren, där ej fartyget så snart ske kan återföres till rätt väg eller överenskommet farvatten, fri från ansvarighet för skada, som i ty fall inträffar.

Varder i fall, då försäkringsgivarens ansvarighet upphört på grund av avvikelse, som i första eller andra stycket sägs, fartyget återfört till rätt väg eller överenskommet farvatten, vare försäkringsgivaren för försäkringsfall, som därefter inträffar, ansvarig endast i den mån avvikelsen varit utan betydelse för försäkringsfallets inträffande eller skadans omfattning.

69 §.

Där fartyg eller redaren tillhörig last genom bärgning av annat fartyg eller ombordvarande gods lidit skada, mot vilken försäkring tagits, vare försäkringsgivaren icke pliktig att ersätta ska-

Norsk tekst.

§ 68.

Blir der mens skibet er underveis gjort forandring i den rute som det efter forsikringsavtalen skulde følge, ophører selskapets ansvar, medmindre forandringen er foretatt uten den sikredes samtykke.

Selskapets ansvar ophører dog ikke, hvis forandringen er blitt nødvendig av hensyn til en begivenhet som selskapet svarer for, eller foretas for å forebygge skade på person eller eiendom og handlingen efter de foreliggende omstendigheter må anses forsvarlig; gjenoptas ikke den oprinnelige reiserute snarest mulig, ophører selskapets ansvar.

Er selskapets ansvar ophørt efter reglene i denne paragraf, svarer det dog for forsikringstilfelle og skade som inntreffer efterat den oprinnelige reiserute er gjenoptatt, og som ikke er forårsaket ved ruteforandringen.

Det som her er bestemt, gjelder også om et skib er kommet utenfor de farvann forsikringen omfatter.

§ 69.

Omfatter bergelønn eller annen godtgjørelse for ydet assistanse erstatning for skade som er tilføiet skib eller gods som tilhører rederen, og faller skaden inn under selskapets ansvar, kan det

Svensk text.

skadan, i den mån den måste anses gottgjord genom bärgarlön.

70 §.

Där i följd av händelse, som försäkringen omfattar, fartyg genom sjunkning, strandning eller annorledes kommit i sådant läge, att det ej kan för rimlig kostnad bärgas, eller ock så skadats, att det icke kan för rimlig kostnad göras för sitt ändamål användbart, äge försäkringshavaren samma rätt till ersättning som om total förlust inträffat.

Lag samma vare, där i följd av händelse, som försäkringen omfattar, varor kommit i sådant läge eller lidit sådan skada, som här förut avses, eller blivit upplagda å plats, från vilken de icke kunna avhämtas inom rimlig tid och för rimlig kostnad.

71 §.

Har all underrättelse om fartyg uteblivit under tre gånger så lång tid som kan antagas i allmänhet åtgå för fartygets resa från den ort, där det sist avhördes, till närmaste bestämmelseort, dock under minst tre månader, eller har fartyget övergivits av besättningen och icke inom tre månader därefter kommit till rätta, då äge försäkringshavaren samma rätt till ersättning som om total förlust inträffat.

Vad sålunda stadgats gälle jämväl ombordvarande gods, där varken fartyget eller godset kommit till rätta inom tid som nu sagts.

Dansk Tekst.

Viser det sig efter Erstatningens Udbetaling, at Skaden helt eller delvis er godtgjort paa nævnte Maade kan Selskabet derhos kræve en tilsvarende Del af Erstatningsbeløbet tilbagebetalt.

§ 70.

Er et Skib som Følge af, at det er sunket eller strandet, eller ved anden Begivenhed, som Forsikringen omfatter, kommet i en saadan Tilstand, at det ikke for rimelig Bekostning kan bjerges, eller blevet saaledes beskadiget, at det ikke er Istandsættelse værd, har den sikrede Ret til Erstatning for Totalskade.

Det samme gælder, naar Gods ved en Begivenhed, som Forsikringen omfatter, er kommet i saadan Tilstand eller er saaledes beskadiget som ovenfor nævnt eller blevet oplagt paa et Sted, fra hvilket det ikke indenfor rimelig Tid eller for rimelig Bekostning kan afhentes.

§ 71.

Har der manglet Underretning om et Skib i tre Gange saa lang Tid, som gennemsnitlig medgaar til Skibets Rejse fra det Sted, fra hvilket den sidste Efterretning om Skibet havdes, til nærmeste Bestemmelsessted, dog mindst tre Maaneder, eller er Skibet forladt af Besætningen, og er det ikke inden tre Maaneder derefter kommet i den sikredes Raadighed, har den sikrede Ret til Erstatning som for Totalskade.

Samme Regel finder Anvendelse paa ombordværende Gods, naar hverken dette eller Skibet er kommet frem inden den i første Stykke angivne Frist.

Finsk text.

dan, i den mån den måste anses gottgjord genom bärgarlön.

70 §.

Där i följd av händelse, som försäkringen omfattar, fartyg genom sjunkning, strandning eller annorledes kommit i sådant läge, att det ej kan för rimlig kostnad bärgas, eller ock så skadats, att det icke kan för rimlig kostnad göras för sitt ändamål användbart, äge försäkringshavaren samma rätt till ersättning som om total förlust inträffat.

Lag samma vare, där i följd av händelse, som försäkringen omfattar, varor kommit i sådant läge eller lidit sådan skada, som här förut avses, eller blivit upplagda å plats, från vilken de icke kunna avhämtas inom rimlig tid och för rimlig kostnad.

71 §.

Har all underrättelse om fartyg uteblivit under tre gånger så lång tid som kan antagas i allmänhet åtgå för fartygets resa från den ort, där det sist avhördes, till närmaste bestämmelseort, dock under minst tre månader, eller har fartyget övergivits av besättningen och icke inom tre månader därefter kommit till rätta, då äge försäkringshavaren samma rätt till ersättning som om total förlust inträffat.

Vad sålunda stadgats gälle jämväl ombordvarande gods, där varken fartyget eller godset kommit till rätta inom tid, som nu sagts.

Norsk tekst.

kreve fradratt i erstatningsbeløpet den del av godtgjørelsen, som må antas å skulle dekke den lidte skade, eller kreve en dertil svarende del av erstatningsbeløpet tilbakebetalt.

§ 70.

Er et skib som følge av en begivenhet selskapet svarer for, sunket, strandet eller på annen måte forulykket, har den sikrede rett til erstatning som om der forelå totaltap, hvis skibet ikke med rimelige omkostninger kan berges, eller hvis det er så beskadiget at det ikke er istandsettelse verdt.

Det samme gjelder, hvis gods som følge av en begivenhet som selskapet svarer for, er kommet under slike forhold eller er blitt beskadiget på sådan måte som ovenfor nevnt, eller er blitt oplagt under slike forhold at der vil gå urimelig lang tid før det kan avhentes eller at det vil koste urimelig meget å få fat på det.

§ 71.

Har der manglet efterretning om et skib i tre ganger så lang tid, som under vanlige forhold må antas å ville medgå til skibets reise fra det sted, hvor man sist hadde efterretning om det, til det sted det først skulde anløpe, dog minst tre måneder, har den sikrede rett til erstatning som om totaltap hadde foreligget. Det samme gjelder om skibet er forlatt av besetningen og ikke innen tre måneder derefter er kommet til rette.

Det som er bestemt i forrige ledd, gjelder også gods som var ombord på skibet og som ikke kommer til rette innen den frist som der er nevnt.

Svensk text.

72 §.

Där fartyg eller varor av främmande makt lagts under embargo eller uppbringats eller anhållits genom annan dylik åtgärd och icke frigivits inom sex månader efter åtgärdens vidtagande, äge försäkringshavaren samma rätt till ersättning som om total förlust inträffat. Vill försäkringshavaren begagna den rätt, give han det försäkringsgivaren till känna inom tre månader efter det han måste antagas hava erhållit kännedom om de omständigheter, å vilka rätten grundas; sker det ej, vare han rätten förlustig.

73 §.

Utbetalar försäkringsgivaren ersättning för total förlust, och finnes av vad som sålunda ersättes något i behåll, inträde försäkringsgivaren i försäkringshavarens rätt därtill; och åligge förty försäkringshavaren att hålla försäkringsgivaren till handa alla för försäkringshavaren tillgängliga handlingar rörande rätten till det, som finnes i behåll.

Föreligger underförsäkring, äge försäkringsgivaren dock rätt till andel i det, som finnes i behåll, allenast efter förhållandet mellan försäkringsbeloppet och försäkringsvärdet.

74 §.

Har under försäkringstiden haveri inträffat flera gånger, ersätte försäkriagsgivaren skadan, ändå att ersättningsbeloppen sammanlagda överstiga försäkringsbeloppet.

När skada timat, äge försäkringsgivaren befria sig från vidare ansvarighet genom att utbetala hela försäk-

Dansk Tekst.

§ 72.

Er Skib eller Gods af fremmed Magt belagt med Embargo eller opbragt eller tilbageholdt ved lignende Foranstaltning, og frigives det ikke inden seks Maaneder derefter, har den sikrede Ret til Erstatning som for Totalskade.

Vil den sikrede benytte denne Ret, skal han underrette Selskabet derom inden tre Maaneder efter, at han har faaet Kundskab om de Omstændigheder, der begrunder hans Ret.

§ 73.

Udbetaler Selskabet Erstatning for Totalskade, indtræder det i den sikredes Ret til det, som maatte være i Behold af de saaledes erstattede Genstande, og kan fordre, at den sikrede udleverer alle ham tilgængelige, disse Genstande vedrørende Dokumenter og Bevisligheder.

Foreligger Underforsikring, har Selskabet dog kun Ret til Andel i det, der findes i Behold, efter Forholdet mellem Forsikringssummen og Forsikringsværdien.

§ 74.

Indtræffer Havari flere Gange i Løbet af Forsikringstiden, erstatter Selskabet Skaden, selv om Erstatningssummerne tilsammen overstiger Forsikringsummen.

Dog har Selskabet, naar Skade er indtruffen, Ret til ved at betale hele Forsikringssummen med Tillæg af allerede paaløbne Omkostninger at befri

Finsk text.

72 §.

Där fartyg eller varor av främmande makt lagts under embargo eller uppbringats eller anhållits genom annan dylik åtgärd och icke frigivits inom sex månader efter åtgärdens vidtagande, äge försäkringshavaren samma rätt till ersättning som om total förlust inträffat. Vill försäkringshavaren begagna den rätt, give han det försäkringsgivaren till känna inom tre månader efter det han måste antagas hava erhållit kännedom om de omständigheter, å vilka rätten grundas; sker det ej, vare han rätten förlustig.

73 §.

Utbetalar försäkringsgivaren ersättning för total förlust och finnes av vad som sålunda ersättes något i behåll, inträde försäkringsgivaren i försäkringshavarens rätt därtill; och åligge förty försäkringshavaren att hålla försäkringsgivaren till handa alla för försäkringshavaren tillgängliga handlingar rörande rätten till det, som finnes i behåll.

Föreligger underförsäkring, äge försäkringsgivaren dock rätt till andel i det, som finnes i behåll, allenast efter förhållandet mellan försäkringsbeloppet och försäkringsvärdet.

74 §.

Har under försäkringstiden haveri inträffat flera gånger, ersätte försäkringsgivaren skadan, ändå att ersättningsbeloppen sammanlagda överstiga försäkringsbeloppet.

När skada timat, äge försäkringsgivaren befria sig från vidare ansvarighet genom att utbetala hela försäkringsbe-

Norsk tekst.

§ 72.

Har fremmed makt belagt skib eller gods med embargo eller ved lignende forføining opbragt det eller holdt det tilbake, og frigis det ikke innen seks måneder derefter, har den sikrede rett til erstatning som om totaltap hadde foreligget. Vil den sikrede gjøre denne rett gjeldende, må han avgi erklæring om det innen tre måneder. Fristen regnes fra utløpet av de nevnte seks måneder, dog således at den ikke løper før fra den dag den sikrede er blitt bekjent med forholdet.

§ 73.

Betaler selskapet erstatning for totaltap, og er noget i behold av det som erstattes, inntrer selskapet i den sikredes rett til det som er i behold, og kan kreve overlevert alle de dokumenter, som danner bevis for retten og som er tilgjengelige for den sikrede.

Foreligger underforsikring, har selskapet bare rett til en del av det som er i behold, efter forholdet mellem forsikringssummen og forsikringsverdien.

§ 74.

Inntreffer flere forsikringstilfeller i løpet av forsikringstiden, plikter selskapet å erstatte skaden, selv om erstatningssummene tilsammen overstiger forsikringssummen.

Svensk text.

ringsbeloppet och ersätta utgift eller annan skälig uppoffring, som försäkringshavaren för avvärjande eller minskning av skadan fått vidkännas innan han fått kännedom om att försäkringsgivaren vill utöva den rätt som nu sagts. I fall, som här avses, skall vad i 73 § är stadgat icke äga tillämpning.

75 §.

Värdet av handelsvaror, å vilka försäkring tagits mot skada under sjötransport, skall anses motsvara det pris, som vid tiden för transportens början var i avlastningsorten gällande för sådana varor levererade fritt i fartyg eller å banvagn eller annat fortskaffningsmedel, med tillägg av dels tio procent av detta pris, dels ock kostnad för sedvanlig försäkring samt sådan frakt, som enligt fraktavtalet skulle utgå även om transporten icke fullbordades.

76 §.

Där försäkring jämlikt bestämmelse i avtalet eller i följd av uppsägning, som försäkringsgivaren av annan grund än utebliven premiebetalning verkställt, skulle upphöra att gälla å tid, då fartyget befinner sig till sjöss, fortfare likväl försäkringen att gälla intill utgången av den dag, då fartyget ankommer till första hamn.

Varder avtalet sålunda förlängt för tid, för vilken premie icke erlagts, äge försäkringsgivaren rätt att åtnjuta premie jämväl för den tid.

Dansk Tekst.

sig for ethvert Ansvar for Begivenheder, der indtræder, eller Omkostninger, der paaløber, efter at Forsikringstageren har faaet Meddelelse om, at Selskabet vil benytte sig af denne Ret. I disse Tilfælde kommer Bestemmelsen i § 73 ikke til Anvendelse.

§ 75.

Værdien af forsikrede Varer ansættes uanset senere Prisforandringer til den Pris, som umiddelbart før Transportens Begyndelse paa Afgangsstedet betaltes for Varer af samme Art frit leveret i Skib, paa Banevogn eller paa andet Transportmiddel med Tillæg af 10 p. Ct. samt af Præmie for almindelig Forsikring og af Fragt, forsaavidt denne skal betales uden Hensyn til, om Transporten fuldføres.

§ 76.

Saafremt en Forsikring i Henhold til Aftalen eller ifølge Opsigelse af anden Grund end manglende Præmiebetaling vilde ophøre paa et Tidspunkt, da Skibet er paa Søen, bortfalder Aftalen dog først ved Udløbet af den Dag, da Skibet ankommer til første Bestemmelsessted. Forlænges Forsikringen herved, kan Selskabet kræve Præmie for Forlængelsen.

Finsk text.

loppet och ersätta utgift eller annan skälig uppoffring, som försäkringshavaren för avvärjande eller minskning av skadan fått vidkännas, innan han fått kännedom om att försäkringsgivaren vill utöva den rätt som nu sagts. I fall, som här avses, skall vad i 73 § är stadgat icke äga tillämpning.

75 §.

Värdet av handelsvaror, å vilka försäkring tagits mot skada under sjötransport, skall anses motsvara det pris, som vid tiden för transportens början var i avlastningsorten gällande för sådana varor levererade fritt i fartyg eller å banvagn eller annat fortskaffningsmedel, med tillägg av dels tio procent av detta pris, dels ock kostnad för sedvanlig försäkring samt sådan frakt, som enligt fraktavtalet skulle utgå, även om transporten icke fullbordades.

76 §.

Där försäkring jämlikt bestämmelse i avtalet eller i följd av uppsägning, som försäkringsgivaren av annan grund än utebliven premiebetalning verkställt, skulle upphöra att gälla å tid, då fartyget befinner sig till sjöss, fortfare likväl försäkringen att gälla intill utgången av den dag, då fartyget ankommer till första hamn.

Varder avtalet sålunda förlängt för tid, för vilken premie icke erlagts, äge försäkringsgivaren rätt att åtnjuta premie jämväl för den tid.

Norsk tekst.

§ 75.

Forsikringsverdien av et skib settes til den verdi det har på den tid selskapets ansvar begynner å løpe.

Forsikringsverdien av handelsvarer settes til den pris som da reisen begynte, gjaldt paa avsendelsestedet for varer av samme slags, levert fritt ombord eller på jernbanevogn eller annet transportmiddel med tillegg av omkostninger for vanlig forsikring og av frakt forsåvidt denne skal betales uten hensyn til om reisen blir fullført. Forventet gevinst anses ikke forsikret, medmindre det uttrykkelig er avtalt.

§ 76.

Løper en forsikring ut, mens skibet er på sjøen, enten på grunn av selve avtalen eller på grunn av opsigelse, blir den allikevel gjeldende inntil utløpet av den dag, skibet ankommer til første bestemmelsessted. Dette gjelder dog ikke opsigelse som skjer på grunn av undlatt premiebetaling.

Forlenges forsikringen som følge av bestemmelsen i foregående ledd, har selskapet krav på den premie som det vilde ha betinget sig om det hadde visst at forsikringen vilde blitt så langvarig.

Svensk text.

2. Om annan transportförsäkring.

77 §.

Annan transportförsäkring än sjöförsäkring omfattar, där ej i lag eller avtalet särskilt undantag gjorts, varje slag av fara, för vilken det försäkrade intresset utsättes under transporten.

78 §.

Vad i 62, 67, 68 samt 72—75 §§ är i fråga om sjöförsäkring stadgat skall äga motsvarande tillämpning i fråga om annan transportförsäkring.

C. Om brandförsäkring.

79 §.

I avtal om brandförsäkring skall med brand förstås eld, som är kommen lös. För skada genom eld, som icke är brand, är försäkringsgivaren icke ansvarig. Såsom brandskada anses alltså icke:

skada genom rök eller sot från lampa eller från uppgjord eld i spis eller kakelugn,

skada därigenom att från sådan eldstad eller vid tobaksrökning glöd nedfaller och sveder matta eller klädespersedel, eller

skada, som upphettat föremål, det där icke är i brand, åstadkommer å annat föremål, utan att detta råkar i brand.

Däremot är försäkringsgivaren ansvarig för skada, som uppstår därigenom att hetta eller rök från ett föremål, som är i brand, genom svedning eller annorledes skadar annat föremål, utan att detta råkar i brand.

Dansk Tekst.

2. Anden Transportforsikring.

§ 77.

Anden Transportforsikring end Søforsikring omfatter, forsaavidt ingen særlig Undtagelse er gjort i Lov eller Aftale, enhver Art af Fare, for hvilken den forsikrede Interesse udsættes under Transporten.

§ 78.

Bestemmelserne i §§ 62, 67, 68, 72, 73, 74 og 75 finder tilsvarende Anvendelse.

C. Brandforsikring.

§ 79.

Brandforsikring dækker den ved Ildsvaade foraarsagede Skade paa en af Forsikringen omfattet Genstand, selvom denne ikke kommer i Brand. Skade, foraarsaget ved Ild, der ikke kan betegnes som Ildsvaade, omfattes ikke af Forsikringen.

Finsk text.

2. Om annan transportförsäkring.

77 §.

Annan transportförsäkring än sjöförsäkring omfattar, där ej i lag eller avtalet särskilt undantag gjorts, varje slag av fara, för vilken det försäkrade intresset utsättes under transporten.

78 §.

Vad i 62, 67, 68 samt 72—75 §§ är i fråga om sjöförsäkring stadgat skall äga motsvarande tillämpning i fråga om annan transportförsäkring.

C. Om brandförsäkring.

79 §.

I avtal om brandförsäkring skall med brand förstås eld, som är kommen lös. För skada genom eld, som icke är brand, är försäkringsgivaren icke ansvarig. Såsom brandskada anses alltså icke:

skada genom rök eller sot från lampa eller från uppgjord eld i spis eller kakelugn,

skada därigenom att från sådan eldstad eller vid tobaksrökning glöd nedfaller och sveder matta eller klädespersedel, eller

skada, som upphettat föremål, vilket icke är i brand, åstadkommer å annat föremål, utan att detta råkar i brand.

Däremot är försäkringsgivaren ansvarig för skada, som uppstår därigenom, att hetta eller rök från ett föremål, som är i brand, genom svedning eller annorledes skadar annat föremål, utan att detta råkar i brand.

Norsk tekst.

2. Annen transportforsikring.

§ 77.

Annen transportforsikring enn sjøforsikring omfatter, hvis ikke annet er bestemt i avtalen eller i lov, enhver art av fare som den forsikrede interesse utsettes for under transporten.

§ 78.

Reglene i §§ 62, 67 og 68 samt 72 til 75 får tilsvarende anvendelse.

C. Brandforsikring.

§ 79.

Selskapet svarer for skade voldt ved brand. Er skade voldt ved ild, som ikke er brand, svarer selskapet ikke. Det svarer således ikke, om panel svies ved hete fra ovnen, eller om gnister fra tobakspipe eller ildsted svir huller i klær.

Selskapet svarer ikke bare for den skade, branden volder ved å fortære ting, men også for annen skade den gjør på tingen; det svarer således, om ruter springer eller maling svies ved hete fra en brand.

Svensk text.

80 §.

Skada å föremål genom brand, som uppkommer till följd därav, att föremålet blivit för kokning, strykning, torkning, rökning eller dylikt utsatt för värme, vare försäkringsgivaren ej skyldig att ersätta.

81 §.

Skada genom åskslag vare under brandförsäkring inbegripen, ändå att brand ej uppstått.

Har försäkringsgivaren iklätt sig ansvarighet för sådan genom explosion orsakad skada, som icke är en följd av brand, skall vad i denna lag sägs om brandförsäkring äga motsvarande tillämpning.

82 §.

Såsom brandskada skall ock anses, att föremål i samband med brand förkommer eller stjäles eller att det skadas vid bärgning undan brand. Har föremål uppoffrats vid skälig åtgärd till förekommande eller hämmande av brand, vare lag samma, ändå att branden ej hotade något under försäkringen inbegripet föremål.

83 §.

Finnes vid försäkringsfall gods, varå försäkring tagits, annorstädes än försäkringstagaren vid avtalets ingående uppgivit, vare försäkringsgivaren likväl

Dansk Tekst.

§ 80.

Udsættes en Genstand forsætlig for Varme ved Kogning, Strygning, Tørring, Røgning eller lign., er Selskabet ikke ansvarligt for den derved opstaaede Skade paa Genstanden, selvom den kommer i Brand.

§ 81.

Hvis ikke andet er aftalt, svarer Selskabet ogsaa for Skade, som forvoldes ved Lynnedslag, selv om der ikke derved opstaar Brand, paa samme Maade som for Brandskade.

Har Selskabet overtaget Ansvar for Eksplosionsskade, der ikke er en Følge af Brand, finder Bestemmelserne om Brandforsikring Anvendelse.

§ 82.

Bortkommer brandforsikrede Ting under Brand ved Tyveri eller paa anden Maade, eller beskadiges de under Forsøg paa at redde dem fra Brand, anses Skaden som Brandskade. Det samme er Tilfældet, hvis de tilintetgøres eller beskadiges for at forebygge eller begrænse en Brand under saadanne Omstændigheder, at Opofrelsen maa anses som forsvarlig. Dette gælder, selv om Branden ikke truer nogen Genstand, der falder ind under Forsikringen.

§ 83.

Befinder en forsikret Genstand sig ved Forsikringsbegivenhedens Indtræden paa andet Sted indenfor Riget end det ved Forsikringens Tegning opgivne, er

Finsk text.

80 §.

Skada å föremål genom brand, som uppkommer till följd därav, att föremålet blivit för kokning, strykning, torkning, rökning eller dylikt utsatt för värme, vare försäkringsgivaren ej skyldig att ersätta.

81 §.

Skada genom åskslag vare under brandförsäkring inbegripen, ändå att brand ej uppstått.

Har försäkringsgivaren iklätt sig ansvarighet för sådan genom explosion orsakad skada, som icke är en följd av brand, skall vad i denna lag sägs om brandförsäkring äga motsvarande tillämpning.

82 §.

Såsom brandskada skall ock anses att föremål i samband med brand förkommer eller stjäles eller att det skadas vid bärgning undan brand. Har föremål uppoffrats vid skälig åtgärd till förekommande eller hämmande av brand, vare lag samma, ändå att branden ej hotade något under försäkringen inbegripet föremål.

83 §.

Finnes vid försäkringsfall gods, varå försäkring tagits, annorstädes än försäkringstagaren vid avtalets ingående uppgivit, vare försäkringsgivaren likväl an-

Norsk tekst.

§ 80.

Er ting som omfattes av brandforsikring, forsetlig utsatt for påvirkning av ild, varme eller røk, svarer selskapet, om tingen derved kommer i brand, ikke for den skade den lider. Selskapet svarer således ikke om klær som henges til tørk ved en ovn, om tøi som strykes eller om fødevarer som henges til røkning, derved kommer i brand.

§ 81.

Skade ved lynnedslag inngår under brandforsikringen selv om brand ikke opstår.

Har selskapet overtatt ansvar for eksplosjonsskade, som ikke er en følge av brand, får reglene om brandforsikring anvendelse.

§ 82.

Kommer ting bort eller stjeles de under brand eller kommer de til skade under forsøk på å redde dem fra brand, anses det som brandskade. Ofres eiendele under forsøk på å forebygge eller begrense brand, og må foranstaltningen under de foreliggende forhold anses som forsvarlig, gjelder det samme, selv om branden ikke truet nogen gjenstand som faller inn under forsikringen.

§ 83.

Befinner tingen sig i det øieblikk forsikringstilfellet inntreffer, på et annet sted enn det som blev opgitt, da forsikringen blev tegnet, er selskapet al-

Svensk text.

ansvarig, med mindre det kan antagas, att han, under förutsättning att den plats där försäkringsfallet inträffat varit av försäkringstagaren uppgiven, skulle hava avhållit sig från försäkringens meddelande eller betingat sig högre premie eller tagit återförsäkring för belopp som nu ej återförsäkrats.

84 §.

Är försäkringsavtal gällande för ett år, och varder det ej å någondera sidan uppsagt senast en vecka före försäkringstidens utgång, skall avtalet anses förlängt för ett år i sänder.

Dansk Tekst.

Selskabet ansvarligt, medmindre det maa antages, at Selskabet, hvis det Sted, hvor Forsikringsbegivenheden indtraf, var opgivet som Forsikringssted, vilde have afholdt sig fra at tegne Forsikringen eller betinget sig højere Præmie eller andre Vilkaar eller vilde have genforsikret i videre Omfang.

Ved Forsikring af Indbo er Selskabet dog for et Beløb af indtil 15 p. Ct. af Forsikringssummen ansvarlig for Brandskade, der indtræder, medens de forsikrede Genstande midlertidig befinder sig andetsteds i Riget end i Policen angivet, selvom Faren derved forøges.

§ 84.

Gælder en Forsikring for et Tidsrum af et Aar, skal den, hvis ikke andet maa anses aftalt, betragtes som fornyet for et Aar ad Gangen, medmindre Forsikringstageren eller Selskabet har opsagt den senest en Uge før Forsikringstidenes Udløb.

Finsk text.

svarig, med mindre det kan antagas att han, under förutsättning att den plats, där försäkringsfallet inträffat, varit av försäkringstagaren uppgiven, skulle hava avhållit sig från försäkringens meddelande eller betingat sig högre premie eller tagit återförsäkring för belopp, som nu ej återförsäkrats.

Vid brandförsäkring av personlig lösegendom ansvare dock försäkringsgivaren även i det fall, att egendomen flyttas till annan plats inom riket, men skall försäkringshavaren inom en månad efter det flyttningen påbörjats därom meddela försäkringsgivaren och vare denne berättigad att uppsäga avtalet att upphöra fjorton dagar efter uppsägningen. Underlåter försäkringshavaren att lämna sådant meddelande som ovan sagts, upphör försäkringsgivarens ansvarighet en månad efter det flyttningen påbörjats.

Äger flyttning icke rum, men föres lös egendom, som i föregående stycke nämnes, för en tid till annan plats och drabbas den då av brandskada, vare försäkringsgivaren ock skyldig att ersätta skadan, dock icke till högre belopp än 10 % av försäkringssumman.

84 §.

Är försäkringsavtal gällande för ett år och varder det ej å någondera sidan uppsagt senast en vecka före försäkringstidens utgång, skall avtalet anses förlängt för ett år i sänder.

Norsk tekst.

likevel ansvarlig medmindre det kan antas at det ikke vilde tatt forsikringen, om det sted hvor forsikringstilfellet intraff hadde vært opgitt som forsikringssted, eller det vilde betinget sig høiere premie eller overtatt lavere forsikringssum eller vilde gjenforsikret i videre omfang.

Vilde selskapet efter denne regel være fri for ansvar, svarer det allikevel i følgende tilfelle:

Ved forsikring på innbo svarer selskapet, om innboet flyttes til et annet sted innenfor riket. Selskapet kan imidlertid bringe avtalen til ophør ved å si den op med 14 dages varsel. Den sikrede plikter å gi meddelelse om flytningen senest innen en måned efterat den er foregått; gir han ikke slik meddelelse, ophører selskapets ansvar, når en måned er gått efter flytningen.

Bringes gjenstande uten at flytning skjer, for en tid annetsteds hen, svarer selskapet for dem med et beløp av inntil ti procent av forsikringssummen, dog ikke over 2,000 kroner.

Selskapet svarer i de tilfeller som er nevnt i tredje og fjerde ledd også for forsikringstilfelle som inntreffer under transporten.

§ 84.

Forsikring som er sluttet for et tidsrum av seks eller tolv måneder, forlenges, om ikke annet må anses avtalt, for et tilsvarende tidsrum ad gangen såfremt ingen av partene sier forsikringen op; opsigelsen må skje senest en uke før tiden er ute.

Svensk text.

85 §.

Har försäkringshavarens make förantlett försäkringsfallets inträffande, skall, där ej makarna på grund av söndring leva åtskilda, vad i 18 och 19 §§ stadgas äga tillämpning såsom hade försäkringsfallet framkallats av försäkringshavaren.

86 §.

Har brandförsäkring tagits å byggnad, hörande till fast egendom som är intecknad för fordran, vare, i händelse av timad brandskada, inteckningshavaren berättigad att, på sätt därom är särskilt stadgat, njuta betalning eller säkerhet, utan så är att den ersättning som skall utgå understiger eller utgör en tiondel av det belopp, för vilket brandförsäkring å egendomens åbyggnad är gällande.

87 §.

Har anmälan om inteckningshavarens namn och adress gjorts hos försäkringsgivaren, vare uppsägning av

Dansk Tekst.

§ 85.

Reglerne i §§ 18 og 19 gælder ogsaa, hvis Forsikringsbegivenheden fremkaldes af den sikredes med ham samlevende Ægtefælle.

§ 86.

Er en forsikret fast Ejendom pantsat, kan Panthaveren, selv om Selskabets Ansvar overfor Ejeren bortfalder i Medfør af §§ 4, 6 og 50, andet Stk., dog kræve Dækning i den Erstatning, som ellers vilde være kommet til Udbetaling, forsaavidt han ikke kan opnaa Fyldestgørelse af Pantet eller af Skyldnerens øvrige Formue. I det Omfang, i hvilket Selskabet har betalt Erstatning til Panthaveren, indtræder det i dennes Ret mod Ejeren.

Det samme gælder, hvis Forsikringen dækker andre i Tingen berettigedes Interesse.

§ 87.

Bortfalder Forsikringen af en fast Ejendom ifølge Aftale, eller nedsættes Forsikringssummen, eller bringes Sel-

Finsk text.

85 §.

Har försäkringshavarens make föranlett försäkringsfallets inträffande, skall, där ej makarna leva åtskilda, vad i 18 och 19 §§ stadgas äga tillämpning så som hade försäkringsfallet framkallats av försäkringshavaren.

86 §.

Uppsägning av avtal om brandförsäkring å intecknad egendom skall, för att vara gällande gentemot inteckningshavare, ske jämväl hos denne. Har avtalet uppsagts av försäkringsgivaren på grund av bestämmelsen i 13 §, må uppsägningen ej av honom åberopas till befrielse från ansvarighet gentemot inteckningshavare, som hos honom anmält om sin rätt, med mindre inteckningshavaren underrättats om uppsägningen och en vecka förflutit efter underrättelsen.

Överenskommelse mellan försäkringstagaren och försäkringsgivaren om ändring eller upphävande av brandförsäkringsavtal vare ej gällande gentemot inteckningshavare tidigare än en månad efter det han blivit därom underrättad.

Upphör brandförsäkringsavtal att gälla enligt förbehåll, som i 54 § omförmäles, till följd av att äganderätten till intecknad egendom övergått å annan, vare lag som här ovan i andra stycket sägs.

Om inteckningshavares rätt till försäkringsbelopp, som utfaller för skada å försäkrad egendom, är särskilt stadgat.

87 §.

Har försäkringsgivare, som i följd av försäkringstagarens förhållande är gentemot denne helt eller delvis fri från an-

Norsk tekst.

§ 85.

Reglene i §§ 18 og 19 får tilsvarende anvendelse, hvis den sikredes ektefelle, som bor sammen med ham, har fremkalt forsikringstilfellet.

§ 86.

Omfatter forsikring på fast eiendom både eierens og panthaverens interesse, og har panthaveren meldt sig hos selskapet, eller er hans rett tinglyst, kommer reglerne i §§ 56 og 57 andet led ikke til anvendelse overfor panthaveren, og forsikringen vedblir å gjelde til fordel for ham inntil selskapet har sagt den op overfor ham med en måneds varsel.

Følger det av avtale eller av lovens bestemmelser at den sikrede taper sin rett som følge av handling eller undlatelse fra tredjemanns side, gjelder forsikringen allikevel til fordel for panthaveren, intil selskapet med en måneds varsel har underrettet ham om forholdet.

Det som er bestemt i denne paragraf, får tilsvarende anvendelse paa andre tinglige rettigheter i fast eiendom, forsåvidt de omfattes av forsikringen.

§ 87.

Er selskapet ansvarlig overfor panthaver eller anden tinglig rettighetshaver i henhold til reglene i § 86 efterat av-

Svensk text.

försäkringsavtalet eller avtalad ändring däri utan inverkan å den rätt, som tillkommer inteckningshavaren på grund av försäkringsfall, som inträffar, innan en månad förflutit efter det han underrättats om uppsägningen eller ändringen; och skall sådan underrättelse anses meddelad, då den i rekommenderat brev avsänts under den uppgivna adressen.

Varder premie ej i rätt tid erlagd av försäkringstagaren, må försäkringsgivaren ej gent emot inteckningshavare, vars namn och adress blivit hos honom anmälda, åberopa försäkringstagarens dröjsmål till befrielse från ansvarighet, med mindre inteckningshavaren underrättats, att premien är ogulden, och därefter en vecka förflutit.

Ej må eljest försäkringsgivare till befrielse från ansvarighet gent emot inteckningshavare åberopa omständighet, som beror av annan än denne.

88 §.

Vad i 86 och 87 §§ stadgas om inteckningshavare gälle ock den, som för ogulden köpeskilling äger fordran med förmånsrätt, som avses i 11 kap. 2 § jordabalken.

Har någon för fordran inteckning i tomträtt eller vattenfallsrätt, och är brandförsäkring tagen å byggnad, som hör till tomträtten eller vattenfallsrätten, vare i fråga om inteckningshavarens rätt på grund av försäkringen bestämmelserna i 86 och 87 §§ likaledes tillämpliga.

Dansk Tekst.

skabets Ansvar til Ophør paa Grund af manglende Præmiebetaling eller Ejerskifte, faar dette først Retsvirkning overfor Panthaveren 14 Dage efter, at han fra Selskabet har modtaget Meddelelse derom.

Bestemmelsen i § 51, første Stk., kan kun paaberaabes overfor Panthaveren, naar denne selv er Skyld i, at Paalægget ikke er overholdt.

Iøvrigt bliver de Bestemmelser til Værn for Panthavere og andre i Ejendommen berettigede, som indeholdes i særlige Love om Bygningsbrandforsikring eller i de i Henhold til disse Love stadfæstede Vedtægter, bestaaende.

Disse Bestemmelser finder ogsaa Anvendelse paa Maskiner og Inventar, der er anbragt mur- og nagelfast i Bygningen, forsaavidt Forsikringen omfatter saadanne Genstande.

§ 88.

Bestemmelser i Aftalen, der indeholder Afvigelse fra de i §§ 86 og 87 opstillede Regler til Beskyttelse af Panthavere, kan ikke paaberaabes af Selskabet.

Finsk text.

svarighet för skada, som uppstått genom brandförsäkringsfall, till inteckningshavare på grund av denne tillkommande rätt utbetalt ersättning för försäkringsfallet, gånge inteckningshavarens rätt, i den mån han erhållit betalning av försäkringsgivaren, över å denne.

Rätt, som sålunda övergått till försäkringsgivaren, må icke av denne göras gällande till förfång för inteckningshavare, vars fordran vid tiden för försäkringsfallets inträffande hade samma eller sämre rätt.

88 .§

Ej må försäkringsgivaren åberopa förbehåll, som innefattar avvikelse från de i detta kapitel till skydd för inteckningshavare meddelade föreskrifter.

Norsk tekst.

talen forøvrig er bortfaldt, kan det kreve at eieren betaler premie for den tid det bærer ansvaret.

§ 88.

Til skade for panthaver eller annen tinglig rettighetshaver kan bestemmelser i avtalen, som kommer i strid med det som er bestemt i § 86, ikke påberopes.

Svensk text.

D. Om kreatursförsäkring.

89 §.

Har inom en månad efter försäkringstidens utgång djur dött eller måst dödas på grund av sjukdom eller olycksfall, som inträffat under försäkringstiden, svare försäkringsgivaren likasom under försäkringstiden.

90 §.

Ersättning för djur, som i följd av sjukdom eller olycksfall dött eller måst dödas, skall beräknas efter det värde djuret då skulle hava ägt, om sjukdomen eller olycksfallet icke inträffat.

E. Om ansvarighetsförsäkring.

91 §.

Har försäkring tagits mot den ansvarighet för skada, som vid inträffande av en i avtalet avsedd händelse kan åligga någon gent emot annan (ansvarighetsförsäkring), och har sådan händelse inträffat under försäkringstiden, äge rätt till ersättning rum, ändå att skadan yppat sig först efter försäkringstidens utgång.

92 §.

Har den, som lidit skada, mot försäkringshavaren anhängiggjort talan om utbekommande av skadestånd, och har denne i anledning därav fått vidkännas kostnad, som skäligen ej kunnat undvikas, ersätte försäkringsgivaren kost-

Dansk Tekst.

D. Kreaturforsikring.

§ 89.

Dør eller nedslaas et forsikret Dyr inden en Maaned efter Forsikringstidens Udløb som Følge af en af Aftalen omfattet Begivenhed, der er indtraadt i Forsikringstiden, hæfter Selskabet, som om Døden var indtraadt i Forsikringstiden.

§ 90.

Hvis et Dyr dør eller nedslaas som Følge af en Sygdom eller et Ulykkestilfælde, beregnes Erstatningen efter den Værdi, Dyret umiddelbart før Døden vilde have haft, om Sygdommen eller Ulykkestilfældet ikke var intraadt.

E. Ansvarsforsikring.

§ 91.

Er der tegnet Forsikring mod Erstatningsansvar, nogen paadrager sig overfor Tredjemand som Følge af en skadevoldende Begivenhed, er Selskabet forpligtet til at betale Erstatning, hvis en Begivenhed, som omfattes af Aftalen, finder Sted i Løbet af Forsikringstiden, selvom de skadelige Følger først indtræder senere.

§ 92.

Omkostninger, der foranlediges af den sikredes Forsvar mod Krav fra Tredjemands Side, omfattes af Forsikringen, saafremt det efter Omstændighederne maa anses for rimeligt, at den sikrede har paadraget sig dem.

Finsk text.

D. Om kreatursförsäkring.

89 §.

Har inom en månad efter försäkringstidens utgång djur dött eller måst dödas på grund av sjukdom eller olycksfall, som inträffat under försäkringstiden, svare försäkringsgivaren likasom under försäkringstiden.

90 §.

Ersättning för djur, som i följd av sjukdom eller olycksfall dött eller måst dödas, skall beräknas efter det värde djuret då skulle hava ägt, om sjukdomen eller olycksfallet icke inträffat.

E. Om ansvarighetsförsäkring.

91 §.

Har försäkring tagits mot den ansvarighet för skada, som vid inträffande av en i avtalet avsedd händelse kan åligga någon gentemot annan, och har sådan händelse inträffat under försäkringstiden, äge rätt till ersättning rum, ändå att skadan yppat sig först efter försäkringtidens utgång.

92 §.

Har den, som lidit skada, mot försäkringshavaren anhängiggjort talan om utbekommande av skadestånd och har denne i anledning därav fått vidkännas kostnad, som skäligen ej kunnat undvikas, ersätte försäkringsgivaren kost-

Norsk tekst.

D. Husdyrforsikring.

§ 89.

Er forsikring tegnet mot et dyrs død, og inntreffer sykdom eller ulykkestilfelle som faller innenfor avtalen, svarer selskapet for dyrets død, hvis den er forårsaket ved sykdommen eller ulykkestilfellet og inntrer innen en måned efter utløpet av forsikringstiden.

§ 90.

Har sykdom eller ulykkestilfelle medført, at dyret er død eller har måttet avlives, skal forsikringsverdien anses for å svare til den verdi, dyret vilde hatt umiddelbart før dets død, om sykdommen eller ulykkestilfellet ikke var inntruffet.

E. Ansvarsforsikring.

§ 91.

Er forsikring tegnet mot det erstatningsansvar en person pådrar sig overfor tredjemann, og inntreffer den begivenhet som medfører ansvaret, i løpet av forsikringstiden, svarer selskapet også for følger av den som inntrer efter at forsikringstiden er utløpet.

§ 92.

Selskapet plikter å dekke omkostninger som opstår i anledning av den sikredes forsvar overfor krav, tredjemann reiser, forsåvidt de foranstaltninger han har truffet, og de omkostninger som derved er foranlediget, må

Svensk text.

naden, ändå att försäkringsbeloppet därigenom överskrides.

Utan hänsyn till försäkringsbeloppets storlek skall ock utdömd ränta å skadeståndsbelopp, som försäkringshavaren förpliktats gälda, eller å den del av sådant belopp, för vilken försäkringsgivaren svarar, ersättas av denne.

93 §.

Vill försäkringsgivaren, med tillämpning av villkor i avtalet, påfordra, att försäkringshavaren skall söka ändring i dom, som i rättegång mot tredje man gått försäkringshavaren emot, vare han pliktig att verkställa sådan nedsättning av fullföljdsavgift och kostnadsersättning som må vara stadgad för rätt att fullfölja talan, så ock att, så långt avtalat försäkringsbelopp förslår, ställa säkerhet, som enligt lag erfordras för undvikande av verkställighet av domen.

94 §.

Förbehåll, enligt vilket försäkringsgivaren skall vara fri från ansvarighet, i händelse försäkringshavaren utan försäkringsgivarens medgivande utbetalar ersättning till den, som lidit skada, eller eljest godkänner fordrat ersättningsbelopp, vare utan verkan, så vitt ersättningsanspråket uppenbart var lagligen grundat.

Åsidosätter försäkringhavaren avtalad bestämmelse rörande skyldighet att i rättegång om skadestånd

Dansk Tekst.

Hvis den sikrede er dømt til at betale Renter af et Erstatningsbeløb, finder Reglerne i første Stk. tilsvarande Anvendelse.

Er der i Aftalen fastsat en bestemt Forsikringssum, skal Selskabet betale de hernævnte Omkostninger og Renter, selvom Forsikringssummen overskrides. Er Forsikringssummen mindre end det idømte Erstatningsbeløb, er Selskabet dog kun pligtigt at tilsvare den Del af Renten, som svarer til det Erstatningsbeløb, Selskabet skal betale.

§ 93.

Saafremt der for en Fordring, der hidrører fra et af Forsikringen omfattet Ansvar, foretages en Arrestforretning, er Selskabet pligtigt at stille den Sikkerhed, der er fornøden for at afværge Arresten, dog ikke udover Forsikringssummen.

§ 94.

En Bestemmelse i Aftalen om, at Selskabet skal være fri for Ansvar, saafremt den sikrede uden Selskabets Samtykke udbetaler Erstatning eller godkender et fremsat Erstatningskrav, er ugyldig i det Omfang, hvori det maa anses godtgjort, at den sikrede ved at betale eller godkende Kravet kun har opfyldt sin Retspligt.

Finsk text.

naden, ändå att försäkringsbeloppet därigenom överskrides.

Utan hänsyn till försäkringsbeloppets storlek skall ock utdömd ränta å skadeståndsbelopp, som försäkringshavaren förpliktats gälda, eller å den del av sådant belopp, för vilken försäkringsgivaren svarar, ersättas av denne.

93 §.

Vill försäkringsgivaren med tillämpning av villkor i avtalet påfordra att försäkringshavaren skall söka ändring i dom, som i rättegång mot tredje man gått försäkringshavaren emot, vare han pliktig att erlägga sådan avgift, som må vara stadgad för rätt att fullfölja talan, så ock att, så långt avtalat försäkringsbelopp förslår, draga försorg om åtgärd, som är av nöden för undvikande av verkställighet av domen hos försäkringshavaren.

94 §.

Förbehåll, enligt vilket försäkringsgivaren skall vara fri från ansvarighet, i händelse försäkringshavaren utan försäkringsgivarens medgivande utbetalar ersättning till den, som lidit skada, eller eljest godkänner fordrat ersättningsbelopp, vare utan verkan, såvitt ersättningsanspråket uppenbart var lagligen grundat.

Norsk tekst.

anses som rimelige. Er der i avtalen fastsatt en bestemt forsikringssum, plikter selskapet å betale de omkostninger, som her er nevnt, selv om forsikringssummen derved overskrides.

Påløper renter, efterat process er anlagt, plikter selskapet, selv om forsikringssummen overskrides, å betale den del av renten, som svarer til det erstatningsbeløp, selskapet skal betale.

§ 93.

Påanker den sikrede en dom, som tredjemann har fått over ham, plikter selskapet såvidt forsikringssummen strekker til, å stille den sikkerhet som er nødvendig for å avverge eksekusjon eller avsetning.

§ 94.

Er der i avtalen truffet bestemmelse om at selskapet skal være fri for ansvar, hvis den sikrede uten dets samtykke anerkjenner et krav eller betaler erstatning uten dom, kan selskapet ikke påberope bestemmelsen, forsåvidt det må anses godtgjort, at kravet var berettiget, og at det vilde været ubillig, om den sikrede hadde vegret sig for å annerkjenne det eller opfylle det.

Svensk text.

anlita ombud, som är i avtalet angivet eller kan komma att av försäkringsgivaren anvisas, skall dom, varigenom skadeståndsskyldighet blivit försäkringshavaren ålagd, icke gent emot försäkringsgivaren anses innefatta bindande fastställelse av försäkringshavarens förpliktelse; och äge denne i ty fall ej den rätt till ersättning för rättegångskostnad som i 92 § sägs. Förbehåll om annan påföljd än nu sagts må ej av försäkringsgivaren åberopas.

95 §.

Försäkringshavaren vare icke berättigad att på grund av försäkringen uppbära ersättning i vidare mån än han gottgjort den, som lidit skada, eller denne lämnat sitt samtycke.

Har ersättning utbetalats utan att den, som lidit skada, erhållit gottgörelse eller lämnat sitt samtycke till utbetalningen, och kan denne sedermera icke utfå det honom tillkommande skadestånd av försäkringshavaren, äge han av försäkringsgivaren utbekomma vad som brister, dock ej högre belopp än denne utbetalat till försäkringshavaren.

Har försäkringshavare, som försättes i konkurs, hos försäkringsgivaren innestående ersättningsbelopp, som försäkringhavaren icke äger lyfta utan samtycke av den, som lidit skada, äge denne, där ej konkursboet till honom utbetalar beloppet, rätt att få försäkringshavarens anspråk mot försäkringsgivaren på sig överlåtet; och åligger i ty fall konkursförvaltaren att hålla honom till handa alla i konkursboets ägo befintliga handlingar rörande försäkringen, i den mån det erfordras för beloppets utbekommande.

Dansk Tekst.

§ 95.

Naar den sikredes Erstatningspligt overfor den skadelidte er fastslaaet og Erstatningens Størrelse bestemt, indtræder den skadelidte i den sikredes Ret imod Selskabet, for saa vidt han ikke er fyldestgjort.

Har flere skadelidte Krav paa Erstatningsydelsen for en Forsikringsbegivenhed, og overstiger deres for Selskabet anmeldte Krav tilsammen, hvad Selskabet er pligtig at yde, skal de, forsaavidt ikke andet er vedtaget, fyldestgøres forholdsmæssigt.

Finsk text.

95 §.

Försäkringshavaren vare icke berättigad att på grund av försäkringen uppbära ersättning i vidare mån än han gottgjort den, som lidit skada, eller denne lämnat sitt samtycke.

Har ersättning utbetalats utan att den, som lidit skada, erhållit gottgörelse eller lämnat sitt samtycke till utbetalningen och kan denne sedermera icke utfå det honom tillkommande skadestånd av försäkringshavaren, äge han av försäkringsgivaren utbekomma vad som brister, dock ej högre belopp än denne utbetalat till försäkringshavaren.

Har försäkringshavare, som försättes i konkurs, hos försäkringsgivaren innestående ersättningsbelopp, som försäkringshavaren icke äger lyfta utan samtycke av den, som lidit skada, äge denne, där ej konkursboet till honom utbetalar beloppet, rätt att få försäkringshavarens anspråk mot försäkringsgivaren på sig överlåtet; och åligger i ty fall konkursförvaltningen att hålla honom tillhanda alla i konhursboets ägo befintliga handlingar rörande försäkringen, i den mån det erfordras för beloppets utbekommande.

Norsk tekst.

§ 95.

Selskapet blir fri overfor den sikrede ved å betale til tredjemann, såfremt denne ikke ved betaling fra den sikrede eller på annen måte har fått dekning for sitt krav. Før selskapet betaler, skal det underrette den sikrede.

Selskapet er likeoverfor tredjemann ansvarlig for at erstatningen ikke blir utbetalt til den sikrede før denne godtgjør at tredjemann har fått dekning for sitt krav. Dette gjelder dog ikke, om den sikrede som bevis for at tredjemann er dekket, har forevist en kvittering som senere viser sig å være falsk.

Er den sikrede under konkurs eller akkordforhandling, har tredjemann, hvis han ikke på annen måte har fått dekning for sitt krav, rett til å forlange erstatningen utbetalt direkte til sig.

Svensk text.

96 §.

Har efter inträffande av händelse, som kan medföra betalningsskyldighet för försäkringsgivaren, mellan denne och försäkringshavaren träffats uppgörelse rörande betalningsskyldighetens omfattning, vare uppgörelsen utan verkan, i den mån det visas, att försäkringshavaren handlat i syfte att undandraga den, som lidit skada, det honom tillkommande skadestånd och att försäkringsgivaren insett eller bort inse detta.

III. Om livförsäkring.

Allmänna bestämmelser.

97 §.

Livförsäkring för dödsfall eller för livsfall må tagas å försäkringstagarens eller å annan persons liv.

98 §.

Skall premiebetalningen ske periodvis, vare försäkringstagaren ej pliktig att hålla försäkringen vid makt genom betalning av premie för en senare period.

99 §.

Ej må försäkringsgivaren till minskning av sin ansvarighet åberopa, att faran ökats genom ändring i visst förhållande, utan så är att i försäkringsbrevet angivits, såväl att sådan ändring innefattar ökning av faran som ock vilken påföljd ändringen medför.

100 §.

Har den, å vars liv försäkring för dödsfall tagits, berövat sig livet innan

Dansk Tekst.

§ 96.

Naar Selskabet er vidende om en indtruffet Forsikringsbegivenhed, kan det ikke gennem Forhandlinger med den sikrede bevirke, at den skadelidtes Ret i Følge § 94 derved indskrænkes eller forspildes.

III. Livsforsikring.

Almindelige Bestemmelser.

§ 97.

Livsforsikring kan tegnes paa Forsikringstagerens eller en Tredjemands Liv.

§ 98.

Skal Præmien betales i flere Perioder, er Forsikringstageren ikke pligtig at holde Forsikringen i Kraft gennem Betaling af de senere Præmier.

§ 99.

Ønsker Selskabet at begrænse sit Ansvar i Tilfælde af Fareforøgelse, maa det i Policen tydelig angive, hvilke bestemte Fareforøgelser der skal have Betydning, og hvilken Virkning Fareforøgelsen skal have.

§ 100.

Har den, paa hvis Liv Forsikringen er tegnet, berøvet sig Livet paa et Tids-

Finsk text.

96 §.

Har efter inträffande av händelse, som kan medföra betalningsskyldighet för försäkringsgivaren, mellan denne och försäkringshavaren träffats uppgörelse rörande betalningsskyldighetens omfattning, vare uppgörelsen utan verkan, i den mån det visas, att försäkringshavaren handlat i syfte att undandraga den, som lidit skada, det honom tillkommande skadestånd och att försäkringsgivaren insett eller bort inse detta.

III. Om livförsäkring.

Allmänna bestämmelser.

97 §.

Livförsäkring för dödsfall eller för livsfall må tagas å försäkringstagarens eller å annan persons liv.

98 §.

Skall premiebetalningen ske periodvis, vare försäkringstagaren ej pliktig att hålla försäkringen vid makt genom betalning av premie för en senare period.

99 §.

Ej må försäkringsgivaren till minskning av sin ansvarighet åberopa att faran ökats genom ändring i visst förhållande, utan så är att i försäkringsbrevet angivits såväl att sådan ändring innefattar ökning av faran som ock vilken påföljd ändringen medför.

100 §.

Har den, å vars liv försäkring för dödsfall tagits, berövat sig livet innan

Norsk tekst.

§ 96.

Den sikredes krav mot selskapet kan, sålenge tredjemann ikke har fått dekning for sitt erstatningskrav, ikke være gjenstand for rettsforfølgning til dekning av annen fordring enn erstatningskravet.

III. Livsforsikring.

Almindelige bestemmelser.

§ 97.

Livsforsikring kan tegnes på forsikringstagerens eller en annens død eller liv.

§ 98.

Skal premien betales i flere terminer, og er den premie som først forfaller, betalt, plikter forsikringstageren ikke å holde forsikringen i kraft ved å betale senere premier.

§ 99.

Vil selskapet betinge sig at en økning av faren skal ha innflytelse på ansvaret, må det i forsikringsbrevet angi, hvilke arter av fareøkning det er som skal komme i betraktning og hvilke følger fareøkningen skal ha.

§ 100.

Har den på hvis liv forsikringen er tegnet, berøvet sig livet, og har forsik-

Svensk text.

tre år förflutit från det försäkringen togs eller senast återupplivades, vare försäkringsgivaren fri från ansvarighet, med mindre det är uppenbart, att vid försäkringens tagande eller återupplivande all tanke på självmord var utesluten och att handlingen skulle hava företagits även om försäkringen ej varit för handen.

101 §.

De i denna lag givna stadganden om försäkringsgivarens frihet från ansvarighet i vissa fall äge ej inflytande på frågan om den skyldighet, som kan åligga honom att helt eller delvis utgiva den på försäkringen belöpande andelen av premiereserven.

Om kapitalförsäkring.

102 §.

Vill försäkringstagaren, att försäkringsbeloppet skall tillfalla annan, må han insätta denne såsom förmånstagare. Sådant förordnande må av försäkringstagaren när som helst återkallas, såframt han ej gent emot förmånstagaren förbundit sig att låta förordnandet stå vid makt. Efter försäkringstagarens död må ej återkallelse äga rum.

103 §.

Förordnande om förmånstagares insättande eller återkallelse av sådant förordnande skall, för att vara gällande, skriftligen meddelas försäkringsgivaren eller ock genom dennes försorg intagas i försäkringsbrevet eller däråa antecknas.

Dansk Tekst.

punkt, hvor Forsikringen ikke har været i Kraft uafbrudt mindst de sidste 2 Aar, er Selskabet fri for Ansvar, medmindre det maa anses godtgjort, at Forsikringen er tegnet eller paany sat i Kraft uden Tanke paa Selvmordet, og at dette vilde være begaaet, selv om Forsikringen ikke havde foreligget.

§ 101.

Uanset at Selskabet efter en i denne Lov indeholdt Regel eller efter aftalt Vilkaar er fri for Ansvar, finder de i Henhold til Lov eller Aftale gældende Regler for Tilbagekøb af Forsikringer eller disses Omskrivning til Fripolicer Anvendelse.

Kapitalforsikring.

§ 102.

Forsikringstageren kan saavel ved Forsikringens Tegning som senere indsætte en anden som begunstiget. I saa Tilfælde bliver Forsikringssummen at udbetale umiddelbart til denne.

Indsættelsen kan Forsikringstageren tilbagekalde, forsaavidt han ikke overfor den begunstigede har givet Afkald derpaa. Forsikringstagerens Ret til at tilbagekalde Begunstigelsen gaar ikke over paa hans Arvinger eller Dødsbo.

§ 103.

Indsættelse af en begunstiget og Tilbagekaldelse af saadan Indsættelse er kun gyldig, saafremt den skriftlig meddeles Selskabet eller optages i eller paategnes Policen af Selskabet.

Finsk text.

tre år förflutit från det försäkringen togs eller senast återupplivades, vare försäkringsgivaren fri från ansvarighet, med mindre det är uppenbart att vid försäkringens tagande eller återupplivande all tanke på självmord var utesluten och att handlingen skulle hava företagits, även om försäkringen ej varit för handen.

101 §.

De i denna lag givna stadganden om försäkringsgivarens frihet från ansvarighet i vissa fall äge ej inflytande på frågan om den skyldighet, som kan åligga honom att helt eller delvis utgiva den på försäkringen belöpande andelen av premiereserven.

Om kapitalförsäkring.

102 §.

Vill försäkringstagaren att försäkringsbeloppet skall tillfalla annan, må han insätta denne såsom förmånstagare. Sådant förordnande må av försäkringstagaren när som helst återkallas, såframt han ej gentemot förmånstagaren förbundit sig att låta förordnandet stå vid makt. Efter försäkringstagarens död må ej återkallelse äga rum.

103 §.

Förordnande om förmånstagares insättande eller återkallelse av sådant förordnande skall, för att vara gällande, skriftligen meddelas försäkringsgivaren eller ock genom dennes försorg intagas i försäkringsbrevet eller därå antecknas.

Norsk tekst.

ringen, da dødsfallet inntraff, ikke været uavbrutt i kraft de to sidste år, er selskapet fri for ansvar. Dette gjelder dog ikke hvis det må antas at forsikringen er tegnet eller gjenoptatt uten tanke på selvmordet, og at dette vilde blitt foretatt selv om forsikringen ikke hadde foreligget.

§ 101.

Er selskapet efter denne lov fri for ansvar, plikter det allikevel å stille premiereserven eller så stor del av den som er bestemt ved avtale eller lov, til forsikringstagerens rådighet.

Kapitalforsikring.

§ 102.

Forsikringstageren kan i det øieblikk han tegner forsikringen eller senere, opnevne en annen til begunstiget; den begunstigede har rett til å oppebære forsikringssummen når den forfaller.

Opnevnelsen kan tilbakekalles, forsåvidt forsikringstageren ikke overfor den begunstigede har gitt avkall på denne rett. Forsikringstagerens rett til å tilbakekalle opnevnelsen går ikke over på hans dødsbo eller arvinger.

§ 103.

Opnevnelsen av en begunstiget og tilbakekallelse av en opnevnelse er bare gyldig, såfremt den skriftlig er meddelt selskapet, eller dette efter forsikringstagerens begjæring har optatt den i eller tegnet den på forsikringsbrevet.

Svensk text.

104 §.

Är förmånstagare insatt, skall försäkringsbelopp, som utfaller efter försäkringstagarens död, ej ingå i dennes kvarlåtenskap.

Har försäkringstagaren efterlämnat make, bröstarvinge, adoptivbarn eller dess bröstarvinge, skall, där förordnandet hade kunnat av försäkringstagaren återkallas, försäkringsbeloppet, så vitt fråga är om efterlämnad stärbhusdelägares giftorätt, rätt till vederlag eller laglott, behandlas så som om beloppet tillhört boet och tillagts förmånstagaren genom testamente.

Huru efter försäkringstagarens död hans borgenärer i visst fall äga hålla sig till försäkringsbeloppet, stadgas i andra stycket av 116 §.

105 §.

Vid tolkning av bestämmelser om förmånstagares rätt till försäkringsbelopp, som utfaller efter försäkringstagarens död, skall, där ej annat framgår av omständigheterna, iakttagas följande:

Har försäkringstagaren betecknat sin make såsom förmånstagare, skall, där han vid sin död var gift med annan än den, som var hans make då förordnandet skedde, detta gälla till förmån för den, med vilken han vid tiden för sin död levde i äktenskap.

Äro försäkringstagarens barn insatta såsom förmånstagare, skall förordnandet gälla till förmån för bröstarvinge, adoptivbarn eller dess bröstarvinge och, där flera sådana förmånstagare finnas, envar av dem äga del i för-

Dansk Tekst.

§ 104.

Naar ingen begunstiget er indsat, og Forsikringssummen skal udbetales ved Forsikringstagerens Død, tilfalder den hans Dødsbo.

§ 105.

Ved Fortolkningen af de Bestemmelser, hvorved en begunstiget indsættes, kommer, hvis ikke andet fremgaar af Omstændighederne, følgende Regler til Anvendelse, naar Forsikringssummen skal betales ved Forsikringstagerens Død.

Er Forsikringstagerens Ægtefælle indsat som begunstiget, er det den Ægtefælle, med hvem han ved sin Død levede i Ægteskab, der anses som begunstiget.

Har Forsikringstageren indsat sine Børn som begunstigede, anses hans Livsarvinger, derunder hans Adoptivbørn, som begunstigede, hver for den Andel, Arveloven tildeler ham.

Er Forsikringstagerens Arvinger indsatte som begunstigede, tager enhver af

Finsk text.

104 §.

Är förmånstagare insatt, skall försäkringsbelopp, som utfaller efter försäkringstagarens död, ej ingå i dennes kvarlåtenskap.

Norsk tekst.

§ 104.

Er ingen begunstiget opnevnt, og forsikringssummen skal utbetales ved forsikringstagerens død, tilfaller den hans dødsbo.

Er en begunstiget opnevnt, og efterlater forsikringstageren sig ektefelle, livsarvinger eller arveberettigede adoptivbarn eller deres livsarvinger, skal ved beregningen av boslodd og pliktdel forsikringssummen anses som om den tilhørte dødsboet og var tillagt den begunstigede ved testament. Dette gjelder dog ikke om forsikringstageren har gitt avkall på sin rett til å tilbakekalle opnevnelsen.

105 §.

Vid tolkning av bestämmelser om förmånstagares rätt till försäkringsbelopp, som utfaller efter försäkringstagarens död, skall, där ej annat framgår av omständigheterna, iakttagas följande:

Har försäkringstagaren betecknat sin make såsom förmånstagare, skall, där han vid sin död var gift med annan än den, som var hans make då förordnandet skedde, detta gälla till förmån för den, med vilken han vid tiden för sin död levde i äktenskap.

Äro försäkringstagarens barn insatta såsom förmånstagare, skall förordnandet gälla till förmån för bröstarvinge och, där flera bröstarvingar finnas, envar av dem äga del i försäkringsbeloppet efter de grunder, som gälla i fråga om arvsrätt efter försäkringstagaren.

§ 105.

Ved fortolkningen av de bestemmelser, hvorved en begunstiget opnevnes, kommer, hvis ikke annet fremgår av forholdet, følgende regler til anvendelse, såfremt forsikringssummen skal utbetales ved forsikringstagerens død:

Er forsikringstagerens ektefelle opnevnt til begunstiget, anses den ektefelle han ved sin død er gift med, som begunstiget.

Har forsikringstageren opnevnt sine barn til begunstiget, anses hans livsarvinger samt hans arveberettigede adoptivbarn og deres livsarvinger som begunstiget, hver for den lodd arvelovgivningen tildeler ham.

Er forsikringstagerens ektefelle og barn opnevnt, anses hver som begunstiget for den lodd som efter lovgiv-

Svensk text.

säkringsbeloppet efter de grunder, som gälla i fråga om arvsrätt efter försäkringstagaren.

Har försäkringstagaren insatt make och barn såsom förmånstagare, skall, såframt flera förmånstagare finnas, envar av dem taga del i försäkringsbeloppet efter de grunder, som vid dödsfall gälla i fråga om bodelning och om sådan förmånstagares arvsrätt.

Äro försäkringstagarens arvingar insatta såsom förmånstagare, tage envar av dem del i försäkringsbeloppet efter de grunder, som gälla i fråga om arvsrätt efter försäkringstagaren.

Innehåller försäkringstagarens förordnande, att hans »anhöriga» skola vara förmånstagare, gälle förordnandet till förmån för hans make och arvingar; och tage de i försäkringsbeloppet del efter de grunder, som vid dödsfall gälla i fråga om bodelning och arvsrätt; dock att, om bröstarvinge, adoptivbarn eller dess bröstarvinge ej finnes, hela beloppet tillfaller maken.

106 §.

Har den, som å sitt liv tagit försäkring för dödsfall, insatt viss person såsom förmånstagare, skall, där denne avlider före försäkringstagaren, förordnandet anses förfallet.

107 §.

Där enligt avtalet försäkringsbeloppet skall utbetalas, då försäkringstagaren antingen uppnår viss ålder eller vid tidigare ålder avlider, skall förordnande, som innefattar insättande av förmånstagare, anses gälla allenast för dödsfall.

Dansk Tekst.

dem Del i Forsikringssummen efter det Forhold, hvori han er arveberettiget efter Forsikringstageren.

Har Forsikringstageren indsat sine »nærmeste paarørende» som begunstigede, anses hans Ægtefælle som indsat, eller hvis saadan ikke efterlades, hans Børn, eller hvis ej heller saadanne forefindes, hans Arvinger, alt overensstemmende med de forudnævnte Regler.

§ 106.

Er en bestemt Person indsat som begunstiget, bortfalder Begunstigelsen, hvis Forsikringssummen skal udbetales ved eller efter Forsikringstagerens Død, og den begunstigede ikke overlever denne.

§ 107.

Skal efter Aftalen Forsikringssummen udbetales, naar Forsikringstageren enten dør eller opnaar en bestemt Alder, anses Indsættelse af en begunstiget som kun gældende for Dødsfaldet.

Finsk text.

Har försäkringstagaren insatt make och barn såsom förmånstagare, skall, såframt flera förmånstagare finnas, envar av dem taga del i försäkringsbeloppet efter de grunder, som vid dödsfall gälla i fråga om bodelning och om sådan förmånstagares arvsrätt.

Äro försäkringstagarens arvingar insatta såsom förmånstagare, tage envar av dem del i försäkringsbeloppet efter de grunder, som gälla i fråga om arvsrätt efter försäkringstagaren.

Innehåller försäkringstagarens förordnande att hans »anhöriga» skola vara förmånstagare, gälle förordnandet till förmån för hans make och arvingar; och tage de i försäkringsbeloppet del efter de grunder, som vid dödsfall gälla i fråga om bodelning och arvsrätt; dock att om bröstarvinge ej finnes, hela beloppet tillfaller maken.

106 §.

Har den, som å sitt liv tagit försäkring för dödsfall, insatt viss person såsom förmånstagare, skall, där denne avlider före försäkringstagaren, förordnandet anses förfallet.

107 §.

Där enligt avtalet försäkringsbeloppet skall utbetalas, då försäkringstagaren antingen uppnår viss ålder eller vid tidigare ålder avlider, skall förordnande, som innefattar insättande av förmånstagare, anses gälla allenast för dödsfall.

Norsk tekst.

ningens regler om boslodd og arv skal tilfalle ham.

Er forsikringstagerens arvinger opnevnt, er det hans arvinger efter loven som er begunstiget, hver for den lodd arvelovgivningen tildeler ham.

Har forsikringstageren opnevnt sine »pårørende», er det hans ektefelle og hans arvinger efter loven, som er begunstiget hver for den lodd, som efter lovgivningens regler om boslodd og arv skal tilfalle ham. Efterlater forsikringstageren sig ektefelle, men hverken livsarvinger eller arveberettigede adoptivbarn eller deres livsarvinger, tilfaller hele forsikringssummen ektefellen.

§ 106.

Har den som har tegnet forsikring på sin død, opnevnt en bestemt person som begunstiget, bortfaller opnevnelsen, hvis den begunstigede dør før forsikringstageren.

§ 107.

Skal forsikringssummen utbetales enten når forsikringstageren dør eller når han opnår en bestemt alder, og er en begunstiget opnevnt, anses retten bare tillagt ham for det tilfelle at forsikringssummen kommer til utbetaling på grunn av forsikringstagerens død.

Svensk text.

108 §.

Utan hinder av att förmånstagare är insatt äge försäkringstagaren, såframt han ej gent emot förmånstagaren förbundit sig att låta förordnandet stå vid makt, genom överlåtelse, pantsättning eller annorledes förfoga över den rätt, försäkringsavtalet medför gent emot försäkringsgivaren.

Har försäkringstagaren gent emot förmånstagaren förbundit sig att låta förordnandet stå vid makt, skall han därmed anses hava utfäst sig att icke utan dennes samtycke vidtaga förfogande, som inskränker förmånstagarens rätt.

109 §.

Den, som är insatt såsom förmånstagare, må ej, ändå att förordnandet därom skall stå vid makt, genom överlåtelse, pantsättning eller annorledes under försäkringstagarens livstid förfoga över den rätt förordnandet medför.

110 §.

Har den, som tagit försäkring å annans liv eller eljest på sådana villkor att tiden för försäkringsbeloppets utbetalande icke är beroende av försäkringstagarens död, avlidit innan beloppet förföll till betalning, äge förmånstagare, där sådan är insatt, den rätt, som tillkommit försäkringstagaren.

111 §.

Överlåter försäkringstagaren den rätt försäkringsavtalet medför gent emot försäkringsgivaren, och är förmånsta-

Dansk Tekst.

§ 108.

Indsættelse af en begunstiget medfører ingen Indskrænkning i Forsikringstagerens Ret til att forlange Tilbagekøbsværdien eller til at overdrage, pantsætte eller paa anden Maade raade over de Rettigheder, Forsikringsaftalen hjemler ham.

Har Forsikringstageren overfor den begunstigede givet Afkald paa at tilbagekalde Begunstigelsen, anses han ogsaa at have fraskrevet sig Retten til uden den begunstigedes Samtykke at raade saaledes over Forsikringen, at den begunstigedes Ret derved indskrænkes eller forspildes.

§ 109.

Saalænge Forsikringsbegivenheden ikke er indtraadt, kan den begunstigede — selv om hans Indsættelse er uigenkaldelig — ikke overdrage, pantsætte eller paa anden Maade raade over sit Krav.

§ 110.

Har Forsikringstageren tegnet en Forsikring saaledes, at Forsikringssummen ikke skal udbetales umiddelbart ved hans Død, men først paa et senere Tidspunkt, eller har han tegnet en Forsikring paa en andens Liv, indtræder den begunstigede, saafremt intet andet fremgaar af Forholdet, ved Forsikringstagerens Død i dennes Ret efter Aftalen.

§ 111.

Den, der ved Køb eller paa anden Maade faar en Livsforsikringspolice overdraget, erhverver derved alle de

Finsk text.

108 §.

Utan hinder av att förmånstagare är insatt äge försäkringstagaren, såframt han ej gentemot förmånstagaren förbundit sig att låta förordnandet stå vid makt, genom överlåtelse, pantsättning eller annorledes förfoga över den rätt, försäkringsavtalet medför gentemot försäkringsgivaren.

Har försäkringstagaren gentemot förmånstagaren förbundit sig att låta förordnandet stå vid makt, skall han därmed anses hava utfäst sig att icke utan dennes samtycke vidtaga förfogande, som inskränker förmånstagarens rätt.

109 §.

Den, som är insatt såsom förmånstagare, må ej, ändå att förordnandet därom skall stå vid makt, genom överlåtelse, pantsättning eller annorledes under försäkringstagarens livstid förfoga över den rätt förordnandet medför.

110 §.

Har den, som tagit försäkring å annans liv eller eljest på sådana villkor att tiden för försäkringsbeloppets utbetalande icke är beroende av försäkringstagarens död, avlidit innan beloppet förföll till betalning, äge förmånstagare, där sådan är insatt, den rätt, som tillkommit försäkringstagaren.

111 §.

Överlåter försäkringstagaren den rätt försäkringsavtalet medför gentemot försäkringsgivaren och är förmånstagare

Norsk tekst.

§ 108.

Opnevnelsen av en begunstiget medfører ingen innskrenkning i forsikringstagerens rett til å utta gjenkjøpsverdien, opta lån på forsikringen, overdra, pantsette eller på annen måte forføie over de rettigheter forsikringsavtalen hjemler ham.

Har forsikringstageren overfor den begunstigede gitt avkall på sin rett til å tilbakekalle opnevnelsen, antas han også å ha fraskrevet sig adgangen til uten den begunstigedes samtykke å forføie således over forsikringsforholdet, at forføiningen blir til skade for den begunstigede.

§ 109

Den begunstigede kan, sålenge forsikringstilfellet ikke er inntruffet, ikke overføre, pantsette eller på annen måte forføie over sitt krav; heller ikke kan hans fordringshavere ta utlegg i det eller hans konkursbo inndra det.

§ 110

Dør forsikringstageren og forfaller forsikringssummen først senere til utbetaling, erhverver, hvis ikke annet fremgår av forholdet, den begunstigede de rettigheter som før till å forsikringstageren.

§ 111.

Overdrar forsikringstageren sitt krav uten innskrenkende forbehold, går alle de rettigheter han har overfor selska-

Svensk text.

gare insatt utan att försäkringstagaren förbundit sig att låta förordnandet stå vid makt, skall förordnandet anses förfallet.

112 §.

Varder rätt på grund av livförsäkringsavtal satt i pant, skall utan hinder därav förordnande om förmånstagares insättande förbliva gällande.

Vill panthavaren, för utfående av sin fordran, hos försäkringsgivaren påkalla återköp av försäkringen i stället för att på annat sätt göra sin panträtt gällande, stånde det honom fritt, såframt han därom underrättar pantsättaren och denne icke inom två månader därefter återlöser panten medelst erläggande av ett belopp, motsvarande vad panthavaren vid återköp av försäkringen skulle äga uppbära hos försäkringsgivaren.

Vinst, som utfaller å försäkring, skall ej anses inbegripen under pantsättning av försäkringen, med mindre den utgår i samband med återköp av försäkringen eller utbetalning av försäkringsbeloppet.

113 §.

Hava flera i god tro genom överlåtelse, pantsättning eller annat förfogande förvärvat den rätt, som försäkringsavtalet medför mot försäkringsgivaren, och har en av dem i god tro fått försäkringsbrevet i handom, äge sådan innehavare företräde.

Dansk Tekst.

Rettigheder mod Selskabet, Aftalen hjemler. Ved Overdragelsen bortfalder Indsættelse af begunstiget, for saa vidt ikke Afkald paa Tilbagekaldelsesretten er givet.

§ 112.

Pantsætter Forsikringstageren sit Krav, bortfalder ikke derved sket Indsættelse af en begunstiget. Er der ikke givet Afkald paa Retten til at tilbagekalde, staar den begunstigede tilbage for Panthaverens Ret.

Panthaveren kan, naar hans Fordring er forfalden, gøre Kravet paa Forsikringens Tilbagekøbsværdi gældende efter forud med 2 Maaneders Varsel at have opfordret Forsikringstageren til at løse Pantet mod Betaling af nævnte Værdi. Er Forsikringsbegivenheden indtraadt, kan han søge Fyldestgørelse i Forsikringssummen.

Pantet anses ikke at omfatte Krav paa Bonus, der forfalder, forinden Panthaveren har søgt Fyldestgørelse.

§ 113.

Retshandler vedrørende de af en Livsforsikringsaftale flydende Rettigheder mod Selskabet kan, hvis Policen ikke har faaet Paategning om Retshandelen, ikke gøres gældende overfor den, der senere i god Tro gennem Overdragelse har erhvervet saadanne Rettigheder, naar han har faaet Policen i sin Besiddelse, eller Policen har faaet Paategning om hans Ret.

Finsk text.

insatt utan att försäkringstagaren förbundit sig att låta förordnandet stå vid makt, skall förordnandet anses förfallet.

112 §.

Varder rätt på grund av livförsäkringsavtal satt i pant, skall utan hinder därav förordnande om förmånstagares insättande förbliva gällande.

Vill panthavaren för utfående av sin fordran göra panträtten gällande, skall han uppfordra pantsättaren att sist inom två månader inlösa panten genom erläggande av försäkringens återköpsvärde eller så stor del därav som motsvarar hans fordran. Underlåter pantsättaren det, äge panthavaren hos försäkringsgivaren påkalla återköp av försäkringen.

Vinst, som utfaller å försäkring, skall ej anses inbegripen under pantsättning av försäkringen, med mindre den utgår i samband med återköp av försäkringen eller utbetalning av försäkringsbeloppet.

113 §.

Hava flera i god tro genom överlåtelse, pantsättning eller annat förfogande förvärvat den rätt, som försäkringsavtalet medför mot försäkringsgivaren, och har en av dem i god tro fått försäkringsbrevet i handom, äge sådan innehavare företräde.

Norsk tekst.

pet, over på erhververen. Var en begunstiget opnevnt, bortfaller opnevnelsen forsåvidt den ikke var gjort uigjenkallelig; erhververen får retten til å oppebære forsikringssummen, når den forfaller.

§ 112.

Pantsetter forsikringstageren sitt krav, og er en begunstiget opnevnt, er ikke derved opnevnelsen bortfalt.

Panthaveren kan, når hans fordring er forfalt, gjøre kravet på gjenkjøpsverdien gjeldende, såvidt nødvendig er for å dekke hans fordring; dog må han først med to måneders varsel gi pantsetteren anledning til å utløse ham enten ved å dekke fordringen eller ved å betale gjenkjøpsverdien. Panthaveren har, selv om det motsatte er avtalt, ikke rett til å avhende forsikringskravet. Er forsikringssummen forfalt, kan han opkreve den, såvidt nødvendig er, til dekning av hans fordring.

Utbetales bonus, tilfaller den pantsetteren.

§ 113.

Overdragelse, pantsettelse, erklæring hvorved opnevnelse av en begunstiget gjøres uigjenkallelig og andre forføininger over forsikringskravet er, når erhververen er i god tro og forføiningen er påtegnet forsikringsbrevet eller erhververen har fått dette i sin besiddelse beskyttet overfor forføininger som ikke er påtegnet brevet.

Svensk text.

114 §.

Den, som påkallar utbetalning av försäkringsbelopp eller återköp av försäkring eller vill träffa överenskommelse om försäkringsavtalets ändrande, skall hos försäkringsgivaren förete försäkringsbrevet; och varde detta, där det av försäkringsgivaren återställes, av honom försett med anteckning om den åtgärd som vidtages. Göres ej sådan anteckning, vare åtgärden utan verkan mot innehavare av försäkringsbrevet, där denne i god tro vunnit rätt till försäkringen och fått försäkringsbrevet i handom.

115 §.

Innehåller försäkringsbrevet eller därå tecknad överlåtelse, att försäkringsbeloppet skall utbetalas till försäkringsbrevets innehavare, vare det oaktat innehavaren av försäkringsbrevet ej berättigad till beloppet, med mindre han visas vara i följd av överlåtelse eller eljest att anse såsom försäkringstagarens rättsinnehavare.

116 §.

Är försäkring tagen å försäkringstagarens eller hans makes liv, må rätt, som på grund av försäkringsavtalet

Dansk Tekst.

§ 114.

Udbetaling af Forsikringssummen eller af Genkøbsværdien eller Bestemmelse om Ændring i det bestaaende Kontraktsforhold kan ikke gøres gældende overfor de i § 113 nævnte godtroende Erhververe, medmindre Retshandelen er indgaaet i god Tro med den, der havde Policen i Hænde med formel lovlig Adkomst, og Policen enten er tilbageleveret Selskabet eller har erholdt Paategning om det stedfundne.

§ 115.

Er en Police udstedt eller senere transporteret til Ihændehaveren, bliver denne ikke derved uden at oplyse sin Adkomst legitimeret overfor Selskabet til at oppebære Forsikringssummen eller til iøvrigt at raade over Forsikringen.

Indsættelse af begunstiget kan ikke ske ved en Bestemmelse om, at Forsikringssummen skal udbetales til Ihændehaveren.

§ 116.

Hverken Forsikringstagerens eller den begunstigedes Ret overfor Selskabet kan gøres til Genstand for Retsforfølg-

Finsk text.

114 §.

Den, som påkallar utbetalning av försäkringsbelopp eller återköp av försäkring eller vill träffa överenskommelse om försäkringsavtalets ändrande, skall hos försäkringsgivaren förete försäkringsbrevet; och varde detta, där det av försäkringsgivaren återställes, av honom försett med anteckning om den åtgärd som vidtages. Göres ej sådan anteckning, vare åtgärden utan verkan mot innehavare av försäkringsbrevet, där denne i god tro vunnit rätt till försäkringen och fått försäkringsbrevet i handom.

115 §.

Innehåller försäkringsbrevet eller däråtecknad överlåtelse att försäkringsbeloppet skall utbetalas till försäkringsbrevets innehavare, vare det oaktat innehavaren av försäkringsbrevet ej berättigad till beloppet, med mindre han visas vara i följd av överlåtelse eller eljest att anse såsom försäkringstagarens rättsinnehavare.

116 §.

Är försäkring tagen å försäkringstagarens eller hans makes liv, må rätt, som på grund av försäkringsavtalet tillkom-

Norsk tekst.

§ 114.

Utbetaler selskapet forsikringssummen, utbetaler det gjenkjøpsverdien eller blir partene enige om å endre innholdet av forsikringsavtalen, må forsikringsbrevet enten tilbakeleveres til selskapet eller få påtegning om forføiningen. Ellers kan den ikke gjøres gjeldende overfor den som i god tro har erhvervet eller senere erhverver rett, som efter forrige paragraf er beskyttet mot tredjemann.

Er forsikringsbrevet kommet bort, kan selskapet med tre måneders varsel innkalle den mulige innehaver med den virkning at forsikringsbrevet trer ut av kraft og nytt forsikringsbrev kan utferdiges, om ingen melder sig. Innkallelsen skal bekjentgjøres i Norsk Kunngjørelsestidende og i minst ett annet blad som er almindelig lest på det sted hvor forsikringstageren bor eller sist hadde sin bopel her i riket.

§ 115.

Går forsikringsavtalen ut på eller får forsikringsbrevet senere påtegning om at forsikringssummen skal utbetales til ihendehaveren, er derved ingen begunstiget opnevnt. Ihendehaveren kan ikke i henhold til forsikringsbrevet gjøre krav gjeldende mot selskapet, medmindre han godtgjør at han er rettmessig besidder.

§ 116.

Forsikringstagerens rett overfor selskapet kan, før forsikringstilfellet er inntruffet, ikke være gjenstand for ut-

Svensk text.

tillkommer endera av dem, ej tagas i mät för någonderas gäld, utan så är att enligt avtalet premiebetalningen skall vara fullgjord under en tid understigande tio år eller under något år erlagts premie, som uppgår till mer än en femtedel av sammanlagda beloppet av de premier, som skolat erläggas därest premiebetalningen lika fördelats på tio år från avtalets slutande.

Är i fall, då rätt på grund av livförsäkringsavtal må tagas i mät, förmånstagare insatt utan att försäkringstagaren gent emot honom förbundit sig att låta förordnandet stå vid makt, äge efter försäkringstagarens död dennes borgenärer samma rätt till försäkringsbeloppet som de skulle hava ägt om det tillagts förmånstagaren genom testamente.

117 §.

Varder, innan tio år förflutit från försäkringsavtalets ingående, försäkringstagaren försatt i konkurs, och finnes han hava under de tre senaste åren före beslutet om egendomsavträde till betalning av premie för försäkring, som enligt 116 § ej kan göras till föremål för utmätning, använt belopp, som vid den tid, då betalningen skedde, ej stod i skäligt förhållande till hans villkor, äge konkursboet hos försäkringsgivaren utkräva vad sålunda erlagts, i den mån tillgodohavandet hos denne därtill förslår. Har ej försäkringstagaren lämnat konkursboet samtycke till beloppets utkrävande, åligger det konkursboet att för prövning av dess rätt inom sex månader från första borgenärssammanträdet instämma försäkringstagaren.

Dansk Tekst.

ning fra deres Kreditorers Side, jfr. dog § 117.

Er en Livsforsikringspolice overdraget, kan Erhververens Ret gøres til Genstand for Retsforfølgning fra hans Kreditorers Side, medmindre Erhververen er Forsikringstagerens Ægtefælle, eller Erhvervelsen har fundet Sted uden Vederlag. Bestemmelserne i § 117 finder i saa Tilfælde tilsvarende Anvendelse med Hensyn til de af Erhververen betalte Præmier eller — for Ægtefællens Vedkommende — med Hensyn til det Vederlag, denne maatte have erlagt for Overdragelsen.

§ 117.

Kommer Forsikringstageren under Konkurs, og findes det, at han i Løbet af de sidste 3 Aar inden Konkursen til Betaling af Præmier har anvendt et efter hans Formuetilstand paa det Tidspunkt, Betalingen fandt Sted, uforholdsmæssig stort Beløb, kan Konkursboet overfor Selskabet forlange, at dette Beløb indbetales i Boet, forsaavidt det kan udredes af Forsikringens Tilbagekøbsværdi eller, saafremt en saadan ikke findes, af Kapitalværdien af den Fripolice, hvortil Forsikringstageren vilde have Ret paa Grundlag af de stedfundne Betalinger.

Er Forsikringssummen forfalden uden at være udbetalt inden Konkursen, eller forfalder den under Konkursbehandlingen, kan Konkursboet under de i første Stykke omhandlede Betingelser forlange

Finsk text.

mer endera av dem, ej tagas i mät för någonderas gäld, utan så är att enligt avtalet premiebetalningen skall vara fullgjord under en tid, understigande tio år, eller under något år erlagts premie, som uppgår till mer än en femtedel av sammanlagda beloppet av de premier, som skolat erläggas, därest premiebetalningen lika fördelats på tio år från avtalets slutande. Hava tio år förflutit från avtalets tillkomst, må utmätning ej i något fall äga rum.

Efter försäkringstagarens död må försäkringsbeloppet icke tagas i anspråk av hans borgenärer, såframt förmånstagare är insatt.

117 §.

Varder innan tio år förflutit från försäkringsavtalets ingående försäkringstagaren försatt i konkurs och finnes han hava under de tre senaste åren före konkursens början till betalning av premier för försäkring använt belopp, som vid den tid, då betalningen skedde, ej stod i skäligt förhållande till hans villkor, äge konkursboet hos försäkringsgivaren utkräva vad sålunda erlagts, i den mån tillgodohavandet hos denne därtill förslår. Har ej försäkringstagaren lämnat konkursboet samtycke till beloppets utkrävande, åligger det konkursboet att för prövning av dess rätt instämma försäkringstagaren inom en månad efter inställelsedagen.

Har försäkringstagaren, som insatt någon såsom förmånstagare, gentemot denne förbundit sig att låta förordnan-

Norsk tekst.

legg fra hans fordringshaveres side eller inndras i hans konkursbo.

Har forsikringstageren overdratt sitt krav til en annen, kan med den undtagelse som følger av næste ledd, erhververens fordringshavere ta utlegg i hans rett og hans konkursbo inndra den; overfor utleggshaveren kommer reglene i § 112 til anvendelse og overfor konkursboet § 112 første og annet ledd.

Er det forsikringstagerens ektefelle som har erhvervet forsikringskravet, kan hans fordringshavere ikke ta utlegg i det og hans konkursbo ikke inndra det; reglene i § 117 får tilsvarende anvendelse forsåvidt angår premier erhververen har betalt.

§ 117.

Åpnes konkurs i forsikringstagerens bo, kan boet forlange at selskapet tilbakebetaler med lovlig rente premier, som konkursskyldneren har betalt i løpet av de siste fem år før konkursen, forsåvidt premiebetalingen stod i påtagelig misforhold til skyldnerens formuesforhold på den tid den skjedde. Boet kan dog ikke forlange mere enn forsikringens gjenkjøpsverdi, eller ved forsikringer som efter sin art ikke er gjenstand for gjenkjøp, kapitalverdien av den fripolise, forsikringstageren vilde ha rett til på grunnlag av de betalinger som er skjedd, eller om han er død, forsikringssummen. Er det opnevnt en begunstiget, og har konkursskyldneren fått vederlag for opnevnelsen, trekkes verdien av det fra. Har den begunstigede hevet forsikrings-

Svensk text.

Ej må krav, varom nu är sagt, göras gällande till förfång för förmånstagare, vars insättande jämlikt 102 § ej må återkallas.

Dansk Tekst.

en tilsvarende Del af Forsikringssummen indbetalt i Boet.

Foranstaaende Regler kommer til Anvendelse, uanset om der er indsat en begunstiget, og uanset om Forsikringstageren har forpligtet sig til ikke at tilbagekalde Begunstigelsen. Har den begunstigede erlagt Vederlag for Indsættelsen, er han berettiget til af Boet at kræve dette tilbage. Saafremt han har oppebaaret Forsikringssummen, kan Boet gøre Kravet gældende mod ham.

Om livränteförsäkring.

118 §.

Har någon slutit avtal om försäkring sålunda, att försäkringsbeloppet skall utbetalas i form av livränta, skola bestämmelserna om kapitalförsäkring med undantag av 113, 114 och 117 §§ äga tillämpning.

Är den, under vars livstid livräntan skall utgå, annan än försäkringstagaren själv, skall han anses vara insatt såsom förmånstagare. Sedan livräntebelopp första gången blivit till honom utbetalt, skall insättandet, där ej annat framgår av omständigheterna, anses oåterkalleligt.

Om utmätningsfrihet för livränta i vissa andra fall än då sådan följer av 116 § samt om införsel i livränta är särskilt stadgat.

Renteforsikring.

§ 118.

Ved Renteforsikring kommer de for Kapitalforsikring fastsatte Regler til Anvendelse. Dog frigøres Selskabet ved Udbetaling af forfaldne Renteydelser til den opgivne Rentenyder, saalænge det ikke har faaet Kundskab om, at Retten dertil er overdraget nogen anden. Dette gælder, selv om Policen ikke har faaet Paategning om Udbetalingen.

Er den, i hvis Levetid Renten skal betales, en anden end Forsikringstageren, anses han at være indsat som begunstiget.

Finsk text.

det stå vid makt, utgöre detta icke hinder för sådant krav, som här avses.

Norsk tekst.

summen, kan boet gjøre sitt krav gjeldende mot ham.

Anlegger boet sak mot selskapet for å gjøre gjeldende de rettigheter, som her er nevnt, skal det også stevne konkursskyldneren samt den begunstigede, om en sådan er opnevnt.

Det som her er sagt, gjelder, selv om en begunstiget er opnevnt, og forsikringstageren har forpliktet sig til ikke å kalle begunstigelsen tilbake.

Om livränteförsäkring.

118 §.

Har någon slutit avtal om försäkring sålunda, att försäkringsbeloppet skall utbetalas i form av livränta, skola stadgandena om kapitalförsäkring, med undantag av 113 och 114 §§, äga tillämpning, dock sålunda att bestämmelserna i 117 § skola tillämpas å den på livränta belöpande andel i premiereserven, och vare försäkringsgivaren, ändå att han eljest icke vore skyldig att utgiva denna andel, förpliktad att i här avsedda fall utbetala densamma.

Är den, under vars livstid livräntan skall utgå, annan än försäkringstagaren själv, skall han anses vara insatt såsom förmånstagare. Sedan livräntebelopp första gången blivit till honom utbetalt, skall insättandet, där ej annat framgår av omständigheterna, anses oåterkalleligt.

Har någon utan vederlag eller såsom vederlag för utfört arbete förvärvat rätt till livränta, må denna ej tagas i mät

Livrenteforsikring.

§ 118.

På livrenteforsikring kommer reglene i §§ 102 til 117 til anvendelse, dog med følgende endringer:

Har forsikringstageren tegnet forsikringen således at livrenten skal løpe i en annens livstid, anses denne, om ikke annet er bestemt, som opnevnt til begunstiget.

Er en begunstiget opnevnt, kan forsikringstageren ikke kalle opnevnelsen tilbake, efterat den første rentetermin er utbetalt til den begunstigede.

Utbetaling av renteterminer behøver ikke å påføres forsikringsbrevet.

Svensk text.

IV. Om olycksfalls- och sjukförsäkring.

119 §.

Försäkring må tagas för olycksfall eller sjukdom, som drabbar försäkringstagaren själv eller annan.

120 §.

Har händelse, som omfattas av olycksfallsförsäkring, inträffat under försäkringstiden, svare försäkringsgivaren för sådan följd av händelsen, som yppar sig inom ett år därefter, ändå att försäkringstiden dessförinnan utgått.

121 §.

Varder faran ökad genom ändring i förhållande, som i försäkringsbrevet angivits vara av betydelse för försäkringsgivaren, och äger den, vars olycksfall eller sjukdom försäkringen avser, kännedom om ändringen, vare försäkringsgivaren, så länge faran är ökad, fri från ansvarighet, där det kan antagas, att han, om det genom ändringen uppkomna förhållandet förefunnits vid avtalets slutande, över huvud icke skulle hava meddelat försäkring.

Kan det antagas, att försäkringsgivaren väl skulle hava meddelat försäkring, men i avseende å premie eller eljest uppställt andra villkor än i avtalet upptagits, vare hans ansvarighet

Dansk Tekst.

IV. Ulykkesforsikring og Sygeforsikring.

§ 119.

Forsikring kan tegnes mod Ulykke eller Sygdom, der rammer Forsikringstageren selv eller Tredjemand.

§ 120.

Indtræder en Ulykke eller Sygdom, som omfattes af Aftalen, i Forsikringstiden, hæfter Selskabet ogsaa for saadanne skadelige Følger, som først viser sig senere.

§ 121.

Indtræder der under Forsikringstiden Omstændigheder, der i Policen bestemt og tydeligt er angivne som fareforøgende, og er den, paa hvis Liv eller Helbred Forsikringen er tegnet, vidende derom, er Selskabet, saa lenge det medfører en Fareforøgelse, fri for Ansvar, hvis det ikke vilde have overtaget Forsikringen, saafremt de ved Ændringen hidførte Forhold havde foreligget ved Forsikringens Tegning.

Maa det antages, at Selskabet vilde have overtaget Forsikringen, hæfter det paa de Vilkaar og i det Omfang, i hvilket det mod den aftalte Præmie vilde have bibeholdt Forsikringen, om Fareforøgelsen var det bekendt. Vilde

Finsk text.

för hans gäld. I de fall, då rätten till livränta är enligt lag fritagen från utmätning, gälle denna frihet även för livräntebelopp, som på grund av livränteavtalet utbetalas.

IV. Om olycksfalls- och sjukförsäkring.

119 §.

Försäkring må tagas för olycksfall eller sjukdom, som drabbar försäkringstagaren själv eller annan.

120 §.

Har händelse, som omfattas av försäkringen, inträffat under försäkringstiden, svare försäkringsgivaren för sådan följd av händelsen, som yppar sig inom ett år därefter, ändå att försäkringstiden dessförinnan utgått.

121 §.

Varder faran ökad genom ändring i förhållande, som i försäkringsbrevet angivits vara av betydelse för försäkringsgivaren, och äger den, vars olycksfall eller sjukdom försäkringen avser, kännedom om ändringen, vare försäkringsgivaren, så länge faran är ökad, fri från ansvarighet, där det kan antagas att han, om det genom ändringen uppkomna förhållandet förefunnits vid avtalets slutande, över huvud icke skulle hava meddelat försäkring.

Kan det antagas att försäkringsgivaren väl skulle hava meddelat försäkring, men i avseende å premie eller eljest uppställt andra villkor än i avtalet upptagits, vare hans ansvarighet begränsad

Norsk tekst.

IV. Ulykkesforsikring og sykeforsikring.

§ 119.

Ulykkesforsikring og sykeforsikring kan knyttes til forsikringstagerens eller en annens person.

§ 120.

Hvis et ulykkestilfelle eller et sykdomstilfelle, som faller inn under avtalen, inntreffer i løpet av forsikringstiden, svarer selskapet også for følger av det som inntrer efterat forsikringstiden er utløpet.

§ 121.

Øker faren gjennem endring av forhold som i forsikringsbrevet er angitt å være av betydning for selskapet, og har den, hvis person forsikringen er knyttet til, kunnskap om endringen, er selskapet, sålenge endringen varer, fri for ansvar, såfremt det må antas at det ikke vilde ha overtatt forsikringen, om det nye forhold hadde foreligget, da avtalen blev sluttet. Kan det antas at selskapet allikevel vilde ha overtatt forsikringen, svarer det efter proratareglen (§ 45 annet ledd) hvis det ikke er avtalt at kausalitetsregelen (§ 45 tredje ledd) skal følges. Reglene i §§ 48 og 49 annet ledd finder tilsvarende anvendelse.

Svensk text.

begränsad till vad i betraktande härav svarar mot den utfästa premien. Har försäkringsgivaren icke tagit återförsäkring såsom eljest skulle hava skett, skall hans ansvarighet därefter lämpas.

Vad i 48 § och 49 § andra stycket är stadgat skall äga motsvarande tillämpning.

Ej må försäkringsgivaren, ändå att förbehåll därom träffats, åberopa, att ökning av faran skall inverka å hans ansvarighet i andra fall eller i annan omfattning än här sägs; dock må med laga verkan avtalas, att i stället för den i andra stycket givna regeln skall gälla, att försäkringsgivaren för inträffat försäkringsfall svarar endast i den mån det visas, att farans ökning varit utan betydelse för försäkringsfallets inträffande eller omfattning.

122 §.

Vad i 102, 103, 104, första stycket, samt 105 och 106 §§ är för livförsäkring stadgat beträffande förmånstagare skall äga motsvarande tillämpning, när fråga är om olycksfalls- eller sjukförsäkring.

123 §.

Fordran, som på grund av olycksfalls- eller sjukförsäkring innestår hos försäkringsgivaren, må ej för gäld tagas i mät.

Om utmätningsfrihet för livränta i vissa andra fall än då sådan följer av denna paragraf samt om införsel i livränta är särskilt stadgat.

Dansk Tekst.

Selskabet ved Genforsikring i videre Omfang have begrænset sit Ansvar for egen Regning, nedsættes Erstatningen i samme Forhold.

Bestemmelserne i §§ 48 og 49, andet Stk., finder tilsvarende Anvendelse.

Aftale, hvorefter Fareforøgelse i videre Omfang skal frigøre Selskabet, er uden Retsvirkning. Dog kan det vedtages, at i Stedet for det i andet Stykke bestemte den Regel skal gælde, at Selskabet kun er ansvarligt i det Omfang, Fareforøgelsen har været uden Indflydelse paa Forsikringsbegivenhedens Indtræden eller Skadens Omfang.

§ 122.

Reglerne i §§ 102—106 finder tilsvarende Anvendelse ved Ulykkesforsikring og Sygeforsikring.

§ 123.

Hverken Forsikringstagerens eller den sikredes Ret overfor Selskabet kan gøres til Genstand for Retsforfølgning fra deres Kreditorers Side.

Finsk text.

till vad i betraktande härav svarar mot den utfästa premien. Har försäkringsgivaren icke tagit återförsäkring såsom eljest skulle hava skett, skall hans ansvarighet därefter lämpas.

Vad i 48 och 49 § andra stycket är stadgat skall äga motsvarande tillämpning.

Ej må försäkringsgivaren, ändå att förbehåll därom träffats, åberopa att ökning av faran skall inverka å hans ansvarighet i andra fall eller i annan omfattning än här sägs; dock må med laga verkan avtalas att i stället för den i andra stycket givna regeln skall gälla att försäkringsgivaren för inträffat försäkringsfall svarar endast i den mån det visas att farans ökning varit utan betydelse för försäkringsfallets inträffande eller omfattning.

122 §.

Vad i 102—106 §§ är för livförsäkring stadgat beträffande förmånstagare skall äga motsvarande tillämpning när fråga är om olycksfalls- eller sjukförsäkring.

123 §.

Belopp, som utbetalas på grund av olycksfalls- eller sjukförsäkring, må ej för gäld tagas i mät, så länge den lever, vars olycksfall eller sjukdom försäkringen avser. Efter hans död skola ifråga om olycksfallsförsäkring tillämpas de stadganden, som gälla om utmätning av livförsäkringsbelopp.

Norsk tekst.

Det kan ikke med rettsvirkning avtales at selskapet på grunn av fareøkning skal være fri for ansvar i andre tilfeller eller i videre omfang enn her bestemt.

§ 122.

På ulykkesforsikring og sykeforsikring får reglene i §§ 102 til 106 anvendelse.

§ 123.

Den sikredes krav mot selskapet kan, sålenge det ikke er forfalt til betaling, ikke gjøres til gjenstand for rettsforfølgning fra hans fordringshaveres side. Heller ikke kan forsikringstagerens fordringshavere ta utlegg i, eller hans konkursbo inndra hans rettigheter ifølge forsikringsforholdet.

Svensk text.

124 §.

Har den, vars olycksfall eller sjukdom försäkringen avser, uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet underlåtit att vidtaga åtgärd, varigenom skada, för vilken försäkringsgivaren skulle svara, kunnat avvärjas eller begränsas, eller har han icke efterkommit anvisning, som i sådant avseende meddelats honom av försäkringsgivaren, vare denne, i den mån underlåtenheten kan anses äga betydelse för skadans inträffande eller omfattning, fri från ansvarighet. Vad sålunda stadgats gälle dock ej i fråga om åtgärd av sådan beskaffenhet, att dess påkallande skulle för den, vars olycksfall eller sjukdom försäkringen avser, innebära ett oskäligt ingrepp i hans rätt att bestämma över sin person.

Förbehåll, enligt vilket underlåtenhet att vidtaga åtgärd som nu är sagd skulle hava inverkan i vidare mån än här stadgas, må ej åberopas av försäkringsgivaren.

Dansk Tekst.

§ 124.

Har den, paa hvis Liv eller Helbred Forsikringen er tegnet, forsætlig eller af grov Uagtsamhed undladt at foretage de efter Omstændighederne rimelige Foranstaltninger til Forebyggelse af Forsikringsbegivenheden eller til Formindskelse af dennes Omfang eller uden gyldig Grund ikke efterkommet de Forskrifter, som Selskabet i saa Henseende har givet ham, svarer dette ikke for den Skade, som kan antages foranlediget derved. Dette gælder dog ikke, for saa vidt Opfyldelsen af Selskabets Forskrifter vilde medføre et utilbørligt Indgreb i den paagældendes Selvbestemmelseret.

Det kan ikke med Retsvirkning aftales, at Undladelsen skal have Retsfølger i andre Tilfælde eller i videre Omfang end ovenfor nævnt.

Finsk text.

124 §.

Har den, vars olycksfall eller sjukdom försäkringen avser, uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet underlåtit att vidtaga åtgärd, varigenom skada, för vilken försäkringsgivaren skulle svara, kunnat avvärjas eller begränsas, eller har han icke efterkommit anvisning, som i sådant avseende meddelats honom av försäkringsgivaren, vare denne, i den mån underlåtenheten kan anses äga betydelse för skadans inträffande eller omfattning, fri från ansvarighet. Vad sålunda stadgats gälle dock ej i fråga om åtgärd av sådan beskaffenhet att dess påkallande skulle för den, vars olycksfall eller sjukdom försäkringen avser, innebära ett oskäligt ingrepp i hans rätt att bestämma över sin person.

Förbehåll, enligt vilket underlåtenhet att vidtaga åtgärd, som nu är sagd, skulle hava inverkan i vidare mån än här stadgas, må ej åberopas av försäkringsgivaren.

Norsk tekst.

§ 124.

Har den, hvis person forsikringen er knyttet til, overtrådt sikkerhetsforskrifter som er omtalt i § 51, eller undlatt å foreta foranstaltninger som er omtalt i § 52, får reglene i disse paragraffer tilsvarende anvendelse. Dog plikter han ikke å følge forskrifter selskapet gir, forsåvidt de gjør utilbørlig inngrep i hans frihet til selv å bestemme over sin person; avtale som strider herimot, er uforbindende.

Er det avtalt at andre enn den hvis person forsikringen er knyttet til, skal følge forskrifter eller foreta foranstaltninger som er nevnt i første ledd, kan selskapet ikke påberope sig strengere følger av en forsømmelse enn de som der er foreskrevet.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Sid.

Skrivelse till Konungen 3

Lagförslag.

Förslag till

Lag om försäkringsavtal 11

I. Om försäkringsavtal i allmänhet.

Inledande bestämmelser (1—3 §§) 11
Om försäkringstagarens plikt att lämna upplysningar vid avtalets slutande (4—10 §§) 12
Om tiden för ansvarighetens inträdande (11 §) 13
Om premien (12—17 §§) 13
Om försäkringsfall, som framkallats uppsåtligen eller genom vårdslöshet (18—20 §§) 15
Om vad den har att iakttaga, som vill framställa anspråk på grund av inträffat försäkringsfall (21—23 §§) 15
Om tiden för fullgörande av försäkringsgivarens betalningsskyldighet (24 §) 16
Om försäkringsgivarens regressrätt (25 §) 16
Om verkan av försäkringsgivarens eller försäkringstagarens obestånd (26—28 §§) 17
Om preskription (29—30 §§) 17
Om förbehåll angående avtals förlängning (31 §) 18
Om rätt att anlita biträde vid förhandling med försäkringsgivaren (32 §) 18
Om vissa meddelanden enligt denna lag (33 §) 18
Om ogiltighet av försäkringsvillkor, som leder till uppenbar obillighet (34 §) 19

II. Om skadeförsäkring.

A. Allmänna bestämmelser.

Om skadeförsäkrings föremål (35 §) 19
Om försäkringsvärdet (36—39 §§) 19
Om underförsäkring (40 §) 20
Om dubbelförsäkring (41—44 §§) 20
Om fareökning (45—50 §§) 21
Om säkerhetsföreskrifter (51 §) 22
Om åtgärder till avvärjande av skada (52—53 §§) 23
Om försäkring av tredje mans intresse (54—58 §§) 23

B. Om transportförsäkring.

1. Om sjöförsäkring (59—76 §§) 25
2. Om annan transportförsäkring (77—78 §§) 28

C. Om brandförsäkring (79—88 §§) 29
D. Om kreatursförsäkring (89—90 §§) 31
E. Om ansvarighetsförsäkring (91—96 §§) 31

Sid.

III. Om livförsäkring.

Allmänna bestämmelser (97—101 §§) 33
Om kapitalförsäkring (102—117 §§) 33
Om livränteförsäkring (118 §) 37

IV. Om olycksfalls- och sjukförsäkring (119—124 §§) 37

Lag angående införande av lagen om försäkringsavtal 39
Lag om inteckningshavares rätt till betalning ur ersättning, som utgår på grund av brandförsäkringsavtal 41
Lag om ändrad lydelse av 67 § utsökningslagen 44
Lag om tillägg till 24 § i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom 45
Lag om dispaschörs befattning med försäkringstvister 46
Lag om ändring i vissa delar av lagen den 25 maj 1917 om försäkringsrörelse 47

Motiv.

Förslag till lag om försäkringsavtal 53

I. Om försäkringsavtal i allmänhet.

Inledande bestämmelser (1—3 §§) 64
Om försäkringstagarens plikt att lämna upplysningar vid avtalets slutande (4—10 §§) 68
Om tiden för ansvarighetens inträdande (11 §) 81
Om premien (12—17 §§) 82
Om försäkringsfall, som framkallats uppsåtligen eller genom vårdslöshet (18—20 §§) 91
Om vad den har att iakttaga, som vill framställa anspråk på grund av inträffat försäkringsfall (21—23 §§) 94
Om tiden för fullgörande av försäkringsgivarens betalningsskyldighet (24 §) 99
Om försäkringsgivarens regressrätt (25 §) 100
Om verkan av försäkringsgivarens eller försäkringstagarens obestånd (26—28 §§) 105
Om preskription (29—30 §§) 109
Om förbehåll angående avtals förlängning (31 §) 111
Om rätt att anlita biträde vid förhandling med försäkringsgivaren (32 §) 112
Om vissa meddelanden enligt denna lag (33 §) 113
Om ogiltighet av försäkringsvillkor, som leder till uppenbar obillighet (34 §) 114

II. Om skadeförsäkring.

A. Allmänna bestämmelser.

Om skadeförsäkrings föremål (35 §) 116
Om försäkringsvärdet (36—39 §§) 116
Om underförsäkring (40 §) 124
Om dubbelförsäkring (41—44 §§) 125
Om fareökning (45—50 §§) 131
Om säkerhetsföreskrifter (51 §) 139
Om åtgärder till avvärjande av skada (52—53 §§) 141
Om försäkring av tredje mans intresse (54—58 §§) 142

B. Om transportförsäkring.

1. Om sjöförsäkring (59—76 §§) 157
2. Om annan transportförsäkring (77—78 §§) 179

Sid.

C. Om brandförsäkring (79—88 §§) 180
D. Om kreatursförsäkring (89—90 §§) 186
E. Om ansvarighetsförsäkring (91—96 §§) 187

III. Om livförsäkring.

Allmänna bestämmelser (97—101 §§) 194
Om kapitalförsäkring (102—117 §§) 197
Om livränteförsäkring (118 §) 218

IV. Om olycksfalls- och sjukförsäkring (119—124 §§) 220

Förslag till lag angående införande av lagen om försäkringsavtal 227
Förslag till lag om inteckningshavares rätt till betalning ur ersättning, som utgår på grund av brandförsäkringsavtal 229
Förslag till lag om ändrad lydelse av 67 § utsökningslagen 235
Förslag till lag om tillägg till 24 § i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom 240
Förslag till lag om dispaschörs befattning med försäkringstvister 240
Förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 25 maj 1917 om försäkringsrörelse 240

Särskilt yttrande av assuransdirektören Andersson 243

Parallelltexter 275

Statens offentliga utredningar 1925

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättskipning. Fångvård.

Utkast till ändrad lydelse av vissa paragrafer i kungl. stadgan den 22 juni 1920 med vissa föreskrifter ang. domsagornas förvaltning. [14]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Byggnadsstyrelsesakkunnigas betänkande angående omorganisation av byggnadsstyrelsens byggnadsbyrå m. m. [13]
Betänkande ang. ordnandet av statens byggnadsverksamhet inom Stockholm. [15]

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Tull- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden. 31. Den svenska tvättmedelsindustrien. [2] 29. Den svenska skoindustrien. [3] 30. Den svenska cementindustrien. [4] 32. Den svenska porslinsindustrien. [5] 33. Tryckeri- och pappersförädlingsindustri i Sverige [6]
Betänkande med förslag till grunder för avsättning till de affärsdrivande verkens förnyelsefonder m. m. [9]
Förslag till förordning ang. statlig inkomst- och förmögenhetsskatt. [10]

Politi.

Socialpolitik.

Det svenska skogsbrukets förutsättningar och historia. [11]
Sveriges enskilda skogar. [12]
Konsumentkooperationen i Sverige. [16]

Hälso- och sjukvård.

Allmänt näringsväsen.

Betänkande betr. vattenfallstyrelsens landsbygdstaxor m. m. [18]

Fast egendom. Jordbruk med binäringar.

Utredning rörande fiskrättsförhållandena vid rikets kuster. Del I. [19] Del 2. [20]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Industri.

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Betänkande med utredning och förslag angående socialförsäkringens organisation. [8]
Förslag till lag om försäkringsavtal. [21]

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Utredning av vissa frågor rörande privatläroverken. [1]

Försvarsväsen.

Underofficerssakkunnigas yttrande och förslag. [7]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.

Betänkande rörande det s. k. Genèveprotokollet angående avgörande på fredlig väg av internationella tvister. [17]

Stockholm 1925. P. A. Norstedt & Söner. 243256